

BOLETÍN

DE LA

SOCIEDAD ARQUEOLÓGICA

LULIANA

REVISTA DE ESTUDIOS HISTÓRICOS

AÑOS XVII Y XVIII.--1901 Y 1902

TOMO IX

PALMA DE MALLORCA

Establecimiento tipográfico de Felipe Guasp

1902

ÍNDICE ALFABÉTICO POR AUTORES

— 1901 Y 1902 —

	Págs.		Págs.
Aguiló (Estanislao)		XIV Id. id. Sancte Marie de Bell-	
Actes de la elecció de Sindichs de la		veer.	51
Ciutat y de les parroquies foranes per		XV Id. id. Sancte Margarite de	
fer sacrament y homenatge a N' Al-		Muro	51
fons III de Aragó com a Rey de Ma-		XVI Id. id. Sancte Marie de Sineu.	51
llorca (1285):		XVII Id. id. Sancti Petri de Petra .	52
Advertencia preliminar . . .	1	XVIII Id. id. de Soller	52
I Sindicatus civitatis Majorica-		XIX Id. id. de Guiyent	52
rum.	2	XX Id. id. de Alcudia	65
II Id. ville Inche.	3	XXI Id. id. Sancte Marie de Ca-	
III Id. parrochie de Luchmajori .	23	mino	65
IV Id. id. de Rubines	24	XXII Id. id. Sancte Marie de Marra-	
V Id. id. de Selva	24	chino	65
VI Id. id. de Castelig	24	XXIII Id. id. Sancte Marie de Bu-	
VII Id. id. Sancti Andree de Sancto		nyola	66
Anyi	25	XXIV Id. id. Sancti Petri de Sense-	
VIII Id. id. Sancti Michaelis de		lles	66
Campaneto	25	XXV Id. id. Sancte Marie de Valle	
IX Id. id. Sancte Marie de Mun-		de Mussa	66
tueri	49	XXVI Id. id. Sancte Marie de Ole-	
X Id. id. Sancti Johannis de Po-		rono.	66
rreriis	49	XXVII Id. vallis de Bayalbafar. . .	67
XI Id. id. Sancti Juliani de Cam-		XXVIII Id. parrochie Sancti Johannis	
pos.	50	de Calviano	67
XII Id. id. Sancte Marie de Ar-		XXIX Id. id. Sancte Marie de An-	
tano	50	draig	67
XIII Id. ville de Muro.	50	XXX Id. id. Sancte Marie de Podio	
XIII (Dup.) Id. parrochie Sancte		Pungenti	67
Marie de Manacor.	51	XXXI Id. id. de Scorca.	119
		XXXII Id. insule Evice	119
		XXXIII Id. ville Pollentie	120

	<u>Págs.</u>		<u>Págs.</u>
Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació:		II Concedeix al sus dit una pensió de tres sous cada dia per tots los de la seua vida. (23 Octubre 1368) . . .	259
I Llibre I (1385-1393). . . 13, 29 y	60	III Que aquells tres sous per quiscun dia ja ab altra concedits a Fra Joan de Fornells, sien especialment aplicats sobre les rendes de les escrivanies del Veguer de la Ciutat y de fora, y del Batle de la Ciutat. (25 Mars 1370)	260
II Id. II (1393-1396). . . 63, 127 y	144	Requesta de Mestre Bartomeu Caldentey y altres demanant als Jurats que proibesquen al metje jueu, Isac, l' exercici de Medicina (1488).	284
III Id. III (1396-1404). . . 145, 247 y	271	Jaume II d' Aragó eximeix al Rey En Sanxo de Mallorca, per tot el temps de la seua vida, de la obligació feudal de presentarse cada any personalment a la seua Cort y de donarli postat de ses terres (1321).	289
IV Id. IV (1405-1419).	275	Pau feta entre els Reys de Aragó y de Sicilia, de una part, y el Rey de Tunis, de l' altra (1403)	350
Documents curiosos del sigle XIV:		Ermites y ermitans de Mallorca en 1395.	361
VIII Lletra de Pere IV sobre salaris dels castellans que no resideixen en llurs castells, y sobre assegurar de les rendes del Patrimoni lo primer de tot la provisió de la Casa Real. (30 Setembre 1374)	46		
IX Testament de Sayt Mili, jueu, fundador d' un Hospital en el Call de Mallorca. (16 Agost 1377).	203		
† D. Eusebi Pascual y Orrios	47		
Renovació dels pactes de infeudació del Regne al ser restituit aquest pel Rey de Aragó al de Mallorca. (29 Juny 1298)	70		
Notes dels Llibres de <i>Dades</i> de la Procuració Real:			
I Any 1329. Dades extraordinaries.	116		
II Any 1332. Id. id.	148		
Acte de pau d' un dels bandos de Petra (1368).	169		
Transacció sobre la successió en el Regne de Mallorca, per mort sens infants del Rey En Sanxo, entre els Reys Jaume II d' Aragó y Jaume III de Mallorca, pubil, y en nom d' aquest, Felip, el seu oncle y tutor (1325)	219		
Un' altra versió de la Sibilla.	236		
Cartas curiosas del sigle XIV:			
V El Rey Hugo de Chipre escribe á la Reina Juana de Nápoles la gran victoria milagrosamente obtenida contra los Turcos por la aparición y ayuda de San Juan Bautista	257		
Donatius reals a Fr. Joan de Fornells, del Orde de Framenors:			
I Gracia de xxv € anuals per tot el temps de la vida, concedida a Fr. Joan de Fornells, del Orde de frares menors, per raó d' estudis y en remuneració de serveys prestats a Serdenya pel seu pare Bernat Fornells y els seus germans Berenguer y Bernat de Fornells, ja difunts. (12 Juny 1360).	259		
		Alcover (Antoni M.), Pre.	
		Diccionari de la Llengua Catalana. Lletra de Convit:	
		I Proposta del pensament.	73
		II Que es lo que volem fer.	75
		III Manera de realisar el pensament:	
		1 Com han d'esser les cédules.	75
		2 Les seccions: secció de monuments escrits	76
		3 Mostra de les cédules de la secció de monuments escrits.	78
		4 Seccions del llenguatge vivent	90
		5 Llista de les seccions del llenguatge vivent	91
		6 Manera com aquestes seccions han de treballar	103
		7 Mostra de les cédules de les seccions del llenguatge vivent	104
		8 Manera de funcionar les diferents seccions y el conjunt	109
		IV Els Secretaris	110
		V Els Corresponsals	111

	<u>Págs.</u>
VI Elements amb que contam . . .	113
VII Conclusió	114
Folk-Lore Balear:	
Tradicions populars mallorquines:	
L S'encantament des Puig de ses Talaies.	181
LI S'encantament de So'n Lluch.	182
LII El Bon Jesús y St. Pere y En Bruxa	205
LIII Senyes del Judici Final. . .	208
LIV Sa bubota blanca	209
LV Com es que mai plou fort de grech	210
LVI Sa Torre de Babilonia . . .	210
LVII El Rei En Jaume y es Tex. .	211
LVIII S' aigo, es vent y sa ver- gonya	211

A. LL.

Bibliografía.—*Apuntes para la historia del monasterio de San Feliu de Guixols. Fray Benito Pañelles y Escardó Abad de dicha casa.—Obispo de Mallorca (1670-1743) por D. Eduardo González Hurtebise, Archivero-Bibliotecario* 48

Bonet (Miguel)

Sobre reparto de fincas á los Tortosines en Mallorca (1231). 234

Carsalade du Pont (Mgr.)

Una carta particular. (Dirigida a D. Antoni M.ª Alcover, Pre.) 8

Damiáns (Alfons)

Ramón Lull. Condepna de ses obres per la Inquisició. Revisió Pontificia demanada per Barcelona (1391-1393). 5
Moti en Mallorca contra Genovesos (1330). 57
Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV. (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona). (1450-1454):

	<u>Págs.</u>
Advertencia preliminar. . .	122
I Denuncia dels fets a la Reina y al Rey, per los Consellers de Barcelona . . .	123
II La Reina ofereix proveirhi	123
III Missatgers dels Jurats de Mallorca a Barcelona . .	124
IV Causes y detalls del moviment.—Assossech: capitols concordats entre 'l Governador y 'ls pagesos, per intervenció del Bisbe d' Urgell.	124
V Greuges dels forans contra 'ls Regidors de la Ciutat.—Justificació de la revolta.—Elogi de la activa intervenció del Bisbe d' Urgell y de Fr. Bartomeu Catany en la avinensa.—Missatgeria dels pagesos al Rey. . .	125
VI Missatgers de Mallorca a la Reina	125
VII Informació del Governador de Mallorca	133
VIII Nova informació dels fets als Embaxadors de Barcelona á Nápols	134
IX Negociacions dels Consellers.—Instruccions pera 'l pagament de censals als acreedors catalans . . .	134
X Resposta dels Consellers als forans: felicitació per l' assossech y ofertes conciliatories	135
XI Id. dels id. als Jurats: negociacions y ofertes. . .	135
XII Id. dels id. al Governador de Mallorca: lo felicitan per ses bones gestions, recomanantli treballer per la pau del Regne	136
XIII Fretura de blats en la Illa. Los Jurats sollicitan autorisació per extraure fins a 3.000 cuarteres de forment	136

	<u>Págs.</u>		<u>Págs.</u>
XIV	137	XXIII	165
Los Jurats agraeixen als Consellers l'haver escrit als seus Embaxadors, axí en Cort del Rey com de la Reina, y demanan sa intercessió per obtenir dels acreedors catalans la relaxació de 6.000 florins. . .		Los Consellers ofereixen als Jurats fer tant com en ells sia per la quietut del Regne, y avisan que el Rey ha promès proveirhi prestament	
XV	149	XXIV	166
Instancies al Bisbe d'Urgell pera que de paraula informe al Rey dels fets de Mallorca		Los Jurats excusanse ab los Consellers tocant a lo que demana Moss. Mateu des Soler, y insisteixen en sollicitar la relaxació de sis mil florins	
XVI	149	XXV	166
Los Consellers recomanan de nou a llurs Embaxadors los afers de la Illa, y los envían copia de los capitols firmats pel Governador y de unes instruccions trameses per los Jurats. . .		Los Embaxadors de Barcelona a Nápols, dins d'una lletra adressada als Consellers ab data 11 de Novembre de 1450, incloguerenhi en billet apart un <i>post scriptum</i> , que fa referencia al negoci dels forans	
XVII	150	XXVI	166
Els homens de la part forana prevenen als Consellers contra les informacions falses que puguen rebre de part dels ciutadans . . .		Los Jurats demanan als Consellers subsidi de mil cuarteres de forment per provisió de la Ciutat. . .	
XVIII	151	XXVII	167
Resposta de los Embaxadors de Barcelona als Consellers; ignorancia en que está el Rey dels acontexements de Mallorca . . .		Los Jurats escriuen als Consellers ab major urgencia sobre llur necessitat de forments, y sobre el negoci de los sis mil florins.	
XIX	151	XXVIII	168
Altra resposta dels Embaxadors de Barcelona; promesa del Rey de proveir degudament en les coses de la Illa		De nou insisteixen los Jurats en la necessitat de forments, y reclaman als Consellers la indempnitat de les fustes que per conte de la Illa carregan a Tarragona y altres parts	
XX	151	XXIX	168
Noves instancies dels Jurats als Consellers. Els pagesos se negan a comprar les ajudes y drets de la Universitat. . .		Altre insult dels pagesos avalotats. Retirada del Governador qui havia exit contra ells, a Inca	
XXI	152	XXX	183
Los Síndichs dels forans y menestrals acusan recepció de la primera carta dels Consellers, y anuncian enviar missatgers.		Nova relació dels darrers acontexements	
XXII	152	XXXI	184
Los Consellers trameten a llurs Síndichs en Cort la carta rebuda dels Jurats, y'ls encarregan insten a la Reina que proveesca a les coses en aquella contengudes. . .		Carta de creensa de Joan Vola y Mateu Riera, missatgers tramesos a la Reina y a les Corts	

	<u>Págs.</u>		<u>Págs.</u>		
XXXII	Concell tengut per los honorables Consellers, ensemps ab alguns notables promens, sobre algun insult, avalot, commoció y conspiració fets y seguits en la Illa de Mallorca per los homens de la part forana contra la Ciutat	185	XLI	Deliberació sobre els fets de Mallorca en la Cort de Catalunya y en el Consell de Barcelona	215
XXXII	(Dup.) Dels Consellers de Barcelona a la Reina, perque proveesca en los fets de Mallorca	186	XLII	Carta de creensa de Antoni Brondo, nou Sindich tramès pels Jurats als Consellers de Barcelona	215
XXXIII	Resposta de la Reina a la carta anterior, excusa's de no poderhi proveir axí prest com voldria y de esperar per més ampla informació los missatgers a ella tramesos	186	XLIII	Narració dels fets: exida de Moss. Cadell; tercer siti de la Ciutat; brega dels Tints; demanda urgent de socors	216
XXXIV	Carta als Consellers del seu Sindich en Cort, avisant de lo tractat en Consell sobre la cuestió de Mallorca	186	XLIV	Acort del Consell de Barcelona de acudir a la Reina per fer acceptar al Arquebisbe de Tarragona y al Comte de Prades el venir a Mallorca a pacificar les disencions	216
XXXVI	(*) Segon siti de la Ciutat; insisteix el Governador en demanar forses a la Cort, y a los Consellers relaxació de nou o deu mil florins.	211	XLV	Diferencies entre la Reina y el Consell de Barcelona y les Corts de Catalunya en la elecció de persones per enviar a Mallorca	217
XXXVII	Resposta dels Consellers; bones paraules y promesa de fer lo que puguen	212	XLVI	Insisteixen los del Consell y de les Corts de Catalunya en la designació de les persones per ells proposades	218
XXXVIII	Altra carta dels Consellers en los mateixos termes de la anterior.	213	XLVII	Carta del Procurador Real als Consellers de Barcelona: apuros de la Ciutat; bombardeig; conspiració dels menestrals; reclamació d' auxiliis ab tota urgencia	261
XXXIX	Expedició y desfeta d' En Jaume Cadell; temor d' un nou siti de la Ciutat; demanda de forses per sa defensa	213	XLVIII	Insistencia dels rebelles en dampnificar la Ciutat; conjuració dels menestrals descuberta y cástich de tres dels principals fautors; necessitat de no anar ab ells ab pactes y convenis, sino ab rigor de justicia.	262
XL	Lletra dels Jurats als Consellers repetint les noticies ja donades pel Governador y les demandes de auxili	214	XLIX	Dels Jurats als Consellers de Barcelona; lletra de creensa de Micer Bonifaci Morro, tramès per missatger a la Reina.	263

(*) Ninguno de los epigrafes de esta serie lleva el número XXXV.

Págs.	Págs.
L Propòsit de Micer Bonifaci Morro de reclamar ajuda pels fets de Mallorca al Bisbe y Ardiaca de Barcelona, Ardiaca de Tarragona (**) y Monges de Junqueres, per raó dels alous que posseïxen en la Ciutat.	263
LI Insisteixen los Jurats en demanar remissió de deu mil florins als acreedors censalistes de Barcelona, y pregan als Consellers vullen atendre a lo que sobre açò los dirá Micer Bonifaci Morro.	264
LII Lletra de creensa del Prior de Catalunya y Moss. Bn. Salba, missatgers tramesos a la Senyora Reina	264
LIII Altra semblant lletra de creensa, firmada per lo Comte de Prades y Moss. Joan de Marimón	264
LIV Avisan los Consellers als Sindichs de la part forana haver rebuts llurs Sindichs, y de la intenció de la Reina de demanar que li sien trameses certes persones per cada una de les parts	265
LV Lletra de creensa dels Sindichs tramesos per la part forana, ço es, Micer Leonard de Mur, G. Palou, Mateu Gallur, Andreu Mas, Antoni Font y Jaume Cerdá.	265
LVI Id. de id. donada pel Comte de Prades y Moss. Joan de Marimón a Fr. Bartomeu Catany enviat als Consellers de Barcelona	265
LVII Id. de id. a favor de Joan Bernat de Marimón tramès als Consellers de Barcelona per part del Comte de Prades y Joan de Marimón.	277
LVIII Id. del Regent la Governació de Mallorca als Consellers de Barcelona, excusantse de no poder atendre a les reclamacions fetes en nom dels acreedors censalistes	277
LIX Carta dels Jurats als Consellers de Barcelona, descriguent l'estat econòmic de la Ciutat, y la impossibilitat de pagar per are als acreedors censalistes	278
LX Parlament de la Reina a les Corts de Catalunya, demanant consell y ajuda per los afers de Mallorca y de Menorca; y resposta tota calmosa de les dites Corts.	279
LXI Paragrafs d'algunes cartes de N' Antoni Vinyes, Sindich en Cort, referint als Consellers les intencions del Sr. Rey tocant als afers de Mallorca	279
LXII Dels Consellers als Jurats, insistint en la impossibilitat de relaxar les pensions degudes als acreedors censalistes, y apremiantlos perquè paguen lo degut.	280
LXIII Lletra de creensa d'En Joan Boscá, tramès per los Consellers y acreedors censalistes per reclamar les pensions degudes.	281
LXIV Del Rey al Bras Real de les Corts reunides a Barcelona, recomanantlos la subvenció que te demanada a dites Corts per atendre a los afers de Mallorca y de Menorca.	325
LXV Demana el Rey a les Corts de Catalunya reunides a Barcelona una subvenció, lo menos de 30.000 florins, per proveir la gent d'armes que pensa enviar a Mallorca	325

(**) Por error dice aqui este epigrafe, en la página 263, *Saragossa*.

	<u>Págs.</u>		<u>Págs.</u>
LXVI	327	LXXIII	331
LXVII	327	LXXIV	332
LXVIII	327	LXXV	332
LXIX	328	LXXVI	333
LXX	329	LXXVII	334
LXXI	330	LXXVIII	335
LXXII	331	LXXIX	335
		LXXX	336
		LXXXI	336
		LXXXII	337

	<u>Págs.</u>
LXXXIII Los Consellers repeteixen als Sindichs presents en la Cort de Catalunya les raons donades a la Reina per no enviar altra vegada a Mallorca la galera de guarda.	338
LXXXIV Determinació del Consell que no convé per are que 'ls Sindichs de Barcelona toquen en les Corts la cuestió dels 30.000 floríns que demana el Senyor Rey. . . .	338
LXXXV Los Consellers reclaman del Rey que fassa pagar a la Ciutat y Regne de Mallorca les pensions degudes als acreedors censalistas . . .	339
LXXXVI Dels Consellers a Pere Címart, en Nápols, que reclame del Rey que per tota via fassa satisfer als acreedors censalistas.	339
LXXXVII Los Consellers felicitan a Mossen Francesch de Erill per esser estat elegit Virrey de Mallorca	340
LXXXVIII Del Llochtinent als Consellers, excusantse que no sia possible donar orde de pagar els atrassos dels acreedors censalistas	363
LXXXIX Paragrafs de dues lletres dels Consellers a Pere Címart, donantli les gracies per les provisions que ha obtengudes del Sr. Rey en benefici dels acreedors censalistas.	363
XC Dels Jurats als Consellers, insistint en la impossibilitat de pagar de present als acreedors censalistas, a causa del estat del Regne y de la despesa que ocasiona la gent d'armes vinguda d'Italia per sa reducció	364

	<u>Págs.</u>
XCI Del Governador als Consellers, sobre lo mateix de la anterior, desmentint la veu de que ja part de la dita gent d'armes se 'n hagués anada y contant molt per menut lo que cobran y el gast que ocasionan	365
XCII Dels Jurats novament elets als Consellers, exposant el seu intent de fer cessar les pagues de Moss. Erill y de la gent d'armes, y trametre el producte total de les ajudes als acreedors censalistas en solució de les pensions corrents; y que per axò es precis que de les atrassades se fassa prorogació suportable, segons los dirán En G. Alegre y N' Esteva Mir, Sindichs d'aquesta Ciutat .	366
XCIII Dels Jurats als Consellers, ponderant l'esfors que fa el Regne per satisfer als acreedors y la poca raó ab que aquests se queixan de mudaments en la forma de fer les pagues.	366
XCIV Del Llochtinent Moss. Franci d'Erill als Consellers, donant conte com la cantitat que s'estalvia de la paga de la gent d'armes que ja falta, que es de CLX lliures lo mes, ha donat orde fos tramesa als acreedors censalistas, y axí ho farà de tota altra cantitat que es puga aplicar	367

Fajarnés (Enrique)

Compatronos del Reino de Mallorca. (Siglos XVII y XVIII):

I Acuerdo eligiendo patrón á S. Pedro Nolasco (1677)	7
--	---

	<u>Págs.</u>
Catàlech de les obres qu'han entrat a la Biblioteca d'aquesta Societat durant l'any 1901	225
Sobre l'ofici de Corredor Real (1389):	
I Pregó manant cumplir la Lletra Real dada en Monsó a 22 d'Abril de 1389, que conté les ordinacions y privilegis de dit ofici	266
II Oposició feta per los Corredors de Coll a les antecedents ordinacions .	267
III Réplica a l'anterior escrit.	268
Donatiu dels manuscrits y llibres lulians de la Biblioteca Rosselló	347

Anónimos

A to de protesta. (Contra la venta al Extranjer de riques coleccions d'objectes artistichs y arqueològichs).	132
Publicación de las obras de Ramón Lull.	
Juicios de la Prensa	254 y 400
Noticies Bibliográfiques:	
I Nocions d'Arqueología Sagrada Catalana.	290
II La Revista Luliana.	291
III Medalla conmemorativa	292
Manzanario de Palma (1797-183...)	293
† Don Jeroni Rosselló. Necrologia.	340

Láminas

CXXVI Techos artisticos de Mallorca. Maderos perfilados	117
CXXVII Imatge de Sant Elies. (Xilografía)	156
CXXVIII Entrada del Rey En Jaume a la Ciutat de Mallorca. (D'un restalet del sigle XV existent en el nostre Museu).	237
CXXIX Ampliación del plano de Palma grabado en 1831 por D. L. Muntaner	294
CXXX Antigua casa de la familia Belloto. Calle de San Felio, núm. 20	320

† **Cuadrado (Joseph María)**

Informacions judiciales sobre 'ls adictes á la Germania en la ciutat é illa de Mallorca.—Se han publicado en este tomo, fuera de texto, los pliegos 21 y 22 incluidos en los números del **BOLETÍN** 258 y 262-64.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA.—ENERO DE 1901

SUMARIO

I. Actes de la elecció de Sindichs de la ciutat y de les parroquies foranes per fer sacrament y homenatge a n' Alfons III de Aragó com a Rey de Mallorca—1285—per D. Estanislau Aguiló.

II. Ramón Lull—Condempna de sas obras per la Inquisició: revisió pontificia demanada per Barcelona—per D. Alfons Damiàns y Manté.

III. Compatronos del Reino de Mallorca (siglos XVII y XVIII), por D. Enrique Fajarnés.

IV. Una carta particular del Rdm. Bisbe de Perpinya Mgr. Carsalade du Pont.

V. Capitols del offic de fusters de la present ciutat y regne corregits juxta la forme del presidal Decret de vuy die present 12 Maig 1705, per D. Bartomeu Ferrá.

VI. Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antigua Curia de la Governació—Llibre I—per D. Estanislau Aguiló.

ACTES DE LA ELECCIÓ DE SINDICHS

DE LA CIUTAT Y DE LES PARROQUIES FORANES

PER FER SACRAMENT Y HOMENATGE

A N' ALFONS III DE ARAGÓ COM A REY DE MALLORCA

— 1285 —

SE conserva al Arxiu Nacional de París, ab la signatura JJ. 270, una copia o trellat del injust procés mogut contra en Jaume III de Mallorca per son potent y poch leyal inimich en Pere IV d' Aragó, que aquest mateix feu treura a corre-cuita al secretari de la seua curia Francesch Foix, per enviarla al nou rey de França Joan II apenes tingué noticia de la mort del seu casi cómplice en Felip de Valois (1350), temerós sens dupte de que no estigués

Año XVII.—Tomo IX.—Núm. 250.

encara ben assegurada la seua presa si allá d'allá els Pirineus mudaven de bixest a sa política.

Per aquesta part fou ben per demés el treball que se va pendre, que no havia d'esser el rey Joan, apesar del dictat de *el Bo* que li donen, millor ni mes dreturer qu' havia estat son pare, y altres malde-caps mes grossos tenia dins ca-seua y que li tocaven mes d'aprop per poderse entretenir a posar orde a casa esterna.

Mas no ha resultat inutil per l'istoria aquesta copia, tota vegada que el secretari que la va fer, a mes del procés propiament dit, hi va aficar encara, per mes rebatre el clau, altres pesses y documents que no figuraven en l'original, ni figuren en l'exemplar o copia d'aquell que reproduí D. Manuel de Bofarull en los toms XXIX, XXX y XXXI de la seua *Colec. de doc. ined. del Arch. gen. de la Cor. de Aragón*, ni are es puguen trobar ja tal vegada a un altre banda.

Un de tants son les actes de la elecció de sindichs feta en la ciutat y en cada una de les parroquies de la part forana per prestar sacrament de fidelitat y homenatge a n' Alfonso III d' Aragó, quant vingut a Mallorca per apoderarse del regne del seu oncle, lo sorprengué aqui la nova de la mort de son pare, y es feu proclamar tot d'una rey y senyor de la terra.

Aquestes actes, qu' avuy no comparexen a cap dels nostres arxius que jo sapia, devien existir encara en temps del cronista Binimelis (final del sigle XVI),

y a qualque lloch les degué veure aquest puis que ne dona relació minuciosa, si be no del tot exacta, en el cap. 41 del llib. III de la seua *Historia del Reyno de Mallorca*. Incorregué empero el bon prevere, ultra d'altres defectes mes petits y que podrien ser culpa dels seus copistes, en falta d'omissió, dexant de citar les actes de les viles de Sineu, Andraig y Puigpunyent, y la de la illa y castell de Ivissa, curiosa sobre totes per la llarga llista que du de mes de cent trenta persones que concorregueren a la elecció. Y menos disculpable encara qu' aquesta y mes difícil d'explicar es l'equivocació d'haver pres per nomina dels sindichs elegits la dels vesins y principals persones que entraren en consell per elegirlos, en la qual incideix cada vegada que comensa l'acte per fer d'aquestes persones menció expresa. Axí per exemple atribueix a Inca 38 sindichs y no foren els nombrats sino 18, essent y tot aquesta vila la que mes n'elegí de totes; a Rubines, que 'n designá 4 n'hi posa 19; a Muro 35 y foren els elegits no mes 10, etc., etc.

Ni en Binimelis ni el procés de París fan menció del sindicat de la vila de Pollensa; aquesta empero, lo mateix que les altres, hagué de prestar també el seu jurament de fidelitat al invasor, y l'acta que se'n axecá l'he trobada transcrita en el llibre Extraord. de la Cur. de la Gover. de 1343. Sembla que 'l Comanador del Temple com a senyor jurisdiccional d'aquella vila degué oposar alguna resistencia a que els seus vassalls fessen seguretat y homenatge a ningú altre mes que a ell; pero no era n'Alfons III homo per aturarse en contemplacions d'aquesta naturalesa, y a 24 de janer de 1286, es a dir un mes y mitx llarch després que ja totes les viles havien fet el seu jurament, aná a Pollensa el procurador y llochtinent reyal n'Albert de Mediona per rebre el dels vesins y naturals de la dita vila, de boca dels sindichs que ja hi havia elegits,

diu l'acte, de quant el rey era a Mallorca. Be es ver que en el seu jurament dexen a part posats els drets de la casa del Temple, y que immediatament el Comanador de l'orde exigí que els matexos sindichs li prestassen a ell igual sagrament de fidelitat y homenatge, salvo lo de sostenir y defensar l'illa de Mallorca pel senyor rey contra qui fos.

En quant a la transcripció de les actes no 'n posaré completes mes de dues o tres per mostra, suprimint en les altres tota la part de formulari que se repeteix sempre en los matexos termes. Basta pensar que de les actes de les viles, que son 31, ne va axecar 21 un mateix notari, en Jaume Garau, y 5 un altre, n'Arnau Ramon. Tampoch anotaré les diferencies entre els noms que donen aquestes actes y los que posa en Binimelis; aquesta confrontació la pot fer qui vulla tota vegada que el text del referit historiador lo publicá D. A. Campaner en el lloch corresponent del seu *Cronicón Majoricense*.

I—SINDICATUS CIVITATIS MAJORICARUM

Die lune scilicet xii^o kalendas decembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto, congregata universitate civitatis Majoricarum ad generale consilium seu parlamentum in sede ipsius universitatis, coram illustrissimo domino Aldefonso, primogenito excellentissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum, dicta universitas constituit et ordinavit sindicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine dicte universitatis eidem domino infanti, Arnaldum de Turricella, Petrum de Verdaria, Petrum de Matis, Bernardum Çaragoça, Guilleumum Ebrini, Guilleumum Spinach, Petrum de Fonte, Petrum de Arcis, Guilleumum Arnaldi, Raimundum Calderoni, Arnaldum Marchesii et Bernardum Stephani. Qui sindici seu actores nomine suo et dicte universitatis prestiterunt incontinenti dictum sacramentum et homagium dicto domino infanti in presentia dicte universitatis sub forma infrascripta: Nos itaque Arnaldus de Turricella, Petrus de Verdaria, Petrus de Matis, Bernardus Saragoça, Guilleumus Ebrini

ni, Guillelmus Spinach, Petrus de Fonte, Petrus de Arcis, Guillelmus Arnaldi, Raimundus Calderoni, Arnaldus Marchesii et Bernardus Stephani, syndici et actores predicti, nomine nostro et totius universitatis civitatis Majoricarum, presente ipsa universitate et de voluntate ipsius, recipimus vos illustrissimum dominum infantem Ildefonsum, primogenitum domini Petri inclite recordationis regis Aragonum, in dominum nostrum et dicte universitatis, et convenimus et promittimus vobis nomine nostro et dicte universitatis quod erimus semper fideles et legales vassalli vestri et vestrorum et obediemus semper vobis et vestris et non alicui alii in omnibus tamquam fideles versalli obedire tenentur domino suo naturali, et erimus semper legales et fideles valitores vobis et vestris contra omnes homines de mundo, et procurabimus toto posse nostro utilitatem vestram et vestrorum et salvamentum dicti vestri domini et vitabimus pro posse nostro totum dampnum vestri et vestrorum, et facimus inde vobis nomine nostro et dicte universitatis homagium ore et manibus secundum consuetudinem et usaticum Cathalonie, et juramus per Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta, predicta attendere et complere ut superius sunt expressa et non in aliquo contravenire per nos vel per aliquam interpositam personam, aliqua jura vel aliqua ratione. Acta sunt hec loco die et anno predictis, in presentia dicti domini infantis et universitatis predictae et testium subscriptorum scilicet nobilium Petri de Montecatheno, Sancii de Antilione, Blasii de Alagone, Rogerii de Loria, Corradii Lantee, Arberti de Mediona, Petri Cessa, Petri Garcesii de Noç, Blasii Eximini de Ayerbe, Raimundi de Adarrone precentoris sedis Majoricarum, Raimundi Fivallarii officialis Episcopi Majoricarum, Guillelmi de Santo Justo canonici Majoricarum, et plurium aliorum. Sig ✕ num Arnaldi de Turricella.—Sig ✕ num Petri de Verdera.—Sig ✕ num Petri de Matis.—Sig ✕ num Bernardi Saragoça.—Sig ✕ num Guillelmi Ebrini.—Sig ✕ num Gullelmi Spinach.—Sig ✕ num Petri de Fonte.—Sig ✕ num Petri de Arcis.—Sig ✕ num Guillelmi Arnaldi.—Sig ✕ num Raimundi Calderoni.—Sig ✕ num Arnaldi Marchesii.—Sig ✕ num Bernardi Stephani. Qui ex parte dicte universitatis et nostra hec laudamus et firmamus.

Sig ✕ num Jacobi de Marina notarii publici Majoricarum, qui de mandato dicte universitatis hec scribi fecit et clausit, loco die et anno prefixis.

SINDICATUS VILLE INCHE

Noverint universi, presentes pariter et futuri, quod nos Raimundus de Brulhio, Bartholomeus Morro, Arnaldus Merlesii, Simon Sartor, Petrus Malferit, Johannes Picherii, Dominicus Ferrarii, Petrus Vivers, Guillelmus de Prato, Jacobus de Balaguerio, Guillelmus de Berga, Bernardus Mudalis, Guillelmus de Capraria, Bonanatus de Deo, Bernardus Sutor, Petrus de Cortey, Petrus Cirolli, Petrus de Montealbo, Bernardus Castelli sutor, Petrus Reboy, Petrus Viaderii, Bernardus Rauzini, Bartholomeus Formiguera, Petrus Claverii, Jacobus Coch, Petrus Arnaldi Sancii, Petrus de Balaguerio, Petrus Barrufoni, Romeus Ça Rovira, Jacobus Roveyati, Raimundus Panyani, Raimundus Bertrandi, Petrus Fusterii, Guillelmus Sagrera, Bernardus Perpiniani, Guillelmus Capdebou, Raimundus Pelliparii et Bernardus de Tarraga, nos omnes insimul conmorantes in villa de Inqua et ejus parrochia, gratuitis animis ac gaudentibus unanimiter et spontaniis voluntatibus et ex certis scientiis, absque omni vi, per nos et omnes alios homines conmorantes et habitantes in dicta villa de Inche et ejus tota parrochia, et cum generali et speciali assensu consilio et voluntate omnium ipsorum aliorum hominum in dicta ville Inche et ejus tota parrochia conmorantium et habitantium, ad hec generaliter et specialiter vocatorum et personaliter existentium et videntium, et omnia universa et singula inferius scripta volentium et una consona voce concensentium, cum testimonio hujus presentis publici instrumenti ubique firmiter perpetuo valituri, facimus constituimus ponimus eligimus et ordinamus vos Poncium de Vico, Johannem Suaris, Baldachum Rotlandi, Regalem Rotlandi, Baraverium Panyani Majoricarum notarium, Bernardum Martelli notarium Majoricarum, Petrum Febrerii, Guillelmum Cavellerii, Petrum Poncii, Bernardum Ferrarii, Martinum de Galur, Romeum Rocha, Ferrarium den Aries, Bertrandum Olherii, Berengarium de Ledono, Jacobum Romei, Bernardum Durandi et Arnaldus de Alos, presentes et recipientes, certos et speciales procuratores nostros syndicos et actores, vel

utrique vestrum in solidum si aliquos abesse contingerit, ita quod non sit melior condicio occupantis, ad eundem et presentandum personaliter coram regali magestate et presentia illustrissimi domini Alfonsi Dei gratia regis Arogonum, Valentie et Majoricarum et comitis Barchinone, et facta representatione coram ipso domino rege ex parte nostra et vestra et omnium aliorum hominum dicte ville et ejus parrochie, ad prestandum et faciendum pro nobis et vobis et omnibus aliis jamdictis hominibus dicte ville et ipse parrochie, in posse et manibus jamdicti domini Regis, verum et legale ac fidele homenatium et juramentum, tam oris quam manuum, prout melius et plenius homenatium et juramentum potest aut debet veraciter et legaliter ac fideliter fieri, ac consuetum est fieri de bono et legali vassallo ad suum bonum et verum dominum, et prout boni et legali vassalli illud prestare et facere debent in posse sui domini, et etiam prout jam dictus dominus rex illud homenatium et juramentum melius et plenius a vobis habere et recipere voluerit ac requisiverit ad omnem suam omnimodam voluntatem. Item facto dicto homenatico et juramento, ad summittendum et ponendum nos et omnes jamdictos alios homines dicte ville et ejus parrochie et omnia bona nostra, tam habita quam habenda, regali sue ditioni et juredictioni ac dominatione, custodie, deffensionis et protectioni. Super quibus omnibus supradictis universis et singulis damus concedimus et comittimus ac cedimus vobis omnia loca nostra et dictorum omnium aliorum hominum in dicta villa Inche et ejus tota parrochia conmorantium et habitantium jura, voces, rationes et acciones, tam personales quam reales, mixtas utiles et directas quecumque nobis vel dictis aliis omnibus hominibus competunt vel competere debent aut possunt aliquo jure vel ratione. Et damus etiam comittimus et concedimus vobis generalem et specialem et plenam potestatem amministrationem et auctoritatem feciendi et prestandi in animabus nostris et dictorum omnium aliorum hominum et personis in manibus et posse jamdicti domini regis predictum verum et legale homenaticum et juramentum ac submissionem, et faciendi omnia alia generaliter specialiter que veri et legitimi procuratores sindici et actores legitime constituti possunt aut debent super premissis facere vel que nos aut omnes dicti homines alii predicte

ville et ejus parrochie faceremus vel facere possemus si coram presencia predicti domini regis personaliter presentes essemus. Quod homenaticum et juramentum supradictum et submissionem nos promittimus et bona fide convenimus, sub vigore et virtute juramenti infrascripti in posse et manu notarii infrascripti, stipulantis et recipientis vice et nomini predicti domini regis; et omnes alii predicti homines dicte ville et ipsis parrochie, ad hec presentes et coram dicto notario infrascripto una voce concedentes et volentes, similiter promisserunt et convenerunt fideliter et legaliter attendere et complere et inviolabiliter observare et nullo tempore contravenire vel revocare, nec consentire aut permitti quod aliquomodo vel causa ullis temporibus revocetur vel infringatur, immo promittimus, et omnes alii homines predicte ville et parrochie similiter promisserunt, eundem homenaticum juramentum et submissionem habere semper ita bonum et firmum et perpetuo stabile ac si a nobis et a dictis omnibus aliis hominibus dicte ville et parrochie personaliter a nostris propriis et dictorum omnium aliorum hominum oris et manibus esset factum, et promittimus et convenimus etiam, et omnes alii homines promisserunt et convenerunt, ratum et firmum perpetuo habere quitquid aliud generaliter aut specialiter vos vel pars vestrum super premissis aliquo modo duxeritis faciendum, et nullo tempore a nobis vel a dictis omnibus aliis hominibus revocare sub bonorum nostrorum omnium et dictorum omnium aliorum hominum ypoteca. Et ut hec omnia supradicta universa et singula majorem semper obtineant firmitatem et majori gaudeant firmitate, tactis a nobis sacrosanctis iiij. Dei evangeliis corporaliter, hec juramus. Actum est hoc in ville de Incha decimo kalendas decembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto. Sig ✠ num Raimundi de Brulhio.—Sig ✠ num Bartholomei Morro.—Sig ✠ num Arnaldi Melesii.—Sig ✠ num Simonis Sartoris.—Sig ✠ num Petri Malferit.—Sig ✠ num Johannis Picherii.—Sig ✠ num Dominici Ferrarii.—Sig ✠ num Petri Vives.—Sig ✠ num Guillermi de Prato.—Sig ✠ num Jacobi de Balaguero.—Sig ✠ num Guillermi de Berga.—Sig ✠ num Bernardi Mudalis.—Sig ✠ num Guillermi de Capraria.—Sig ✠ num Bonanati de Deo.—Sig ✠ num Bernardi Sutoris.—Sig ✠ num

Petri Cortey.—Sig ✠ num Petri Ciriolli.—Sig ✠ num Petri de Montealbo.—Signum Bernardi Castelli.—Sig ✠ num Petri Reboy.—Signum Petri Viaderii.—Signum Bernardi Raúzini.—Sig ✠ num Bartholomei Formiguera.—Sig ✠ num Petri Claverii.—Sig ✠ num Jacobi Coch.—Sig ✠ num Petri Arnaldi Saccii.—Sig ✠ num Petri de Balaguerio.—Sig ✠ num Petri Barrufoni.—Sig ✠ num Romei çà Rovira.—Sig ✠ num Jacobi Roveyati.—Sig ✠ num Raimundi Panyani.—Sig ✠ num Raimundi Bertrandi.—Sig ✠ num Petri Fusterii.—Sig ✠ num Guillermi Sagrera.—Sig ✠ num Bernardi Perpiniani.—Sig ✠ num Guillermi Capdebou.—Sig ✠ num Raimundi Pellipari.—Sig ✠ num Bernardi de Tarrega predictorum, qui hec concedimus firmamus et juramus, et omnes alii predicti homines jamdicte ville et parrochie generaliter hec predicta una voce laudaverunt et concesserunt.

Testes hujus rei sunt: Berengarius Vives, Jacobus Caramusoni, Berengarius Umberti, Bernardus Malfarit, Petrus Boveti, Guillermus Mortelli, Guillermus Sabaterii, Petrus Sutor, Berengarius Moragues et Gombaldus Ferrarii.

Sig ✠ num Arnaldi Raimundi, publici notarii Majoricarum, qui de speciali voluntate et mandato omnium supradictorum hominum, et etiam de generali assensu et voluntate omnium aliorum hominum in dicta villa Incha et ejus tota parochia conmorantium, hec scripsit et clausit et in hanc formam publicam redegit.

ESTANISLAU AGUILÓ.

RAMÓN LULL

CONDEMPNA DE SAS OBRAS PER LA INQUISICIÓ
REVISIÓ PONTIFICIA DEMANADA PER BARCELONA

«La deliberacio e acord qui per los honrats Consellers fou haut—ab promens sobre lo fet de Mestre Eymerich Inquiridor.»

«Com en Consell de Cent Jurats celebrat Diuendres prop passat a vii. dies del mes present de Juliol (1) fos exposat per los honrats Consellers entre les altres coses que com los dits Consellers haguessen reebuda vna letra dels Jurats de Valencia continent en acabament, que com ells per foragitar alguns procehiments, los quals

(1) De 1391.

inigament e injusta, ha començats e de fet continue Mestre Nicolau eymerich Inquiridor dels heretjes en la prouincia darago, contra alguns singulars de la dita Ciutat de Valencia, no contrestant legitimes rahons de suspicio et altres contra ell per la dita Ciutat proposades, e prouades deuant lordinari de la dita Ciutat, tramesessen a nre. senyor lo Pape, de licencia et beniuolencia del senyor Rey, lonrat e Religios Mestre Jacme de Xiua doctor en sta. Theologia sobre aquestes coses plenerament informat, E haguessen entes que aquesta Ciutat per semblants procehiments o altres era mal contenta del dit Mestre Nicolau, pregauen los dits Consellers que si semblantment los hi plahia prouehir que volguessen comunicar lurs affers ab lo dit Mestre Jacme e el ab los consellers, o ab aquell que hi ordonarien, pregants encara los dits Consellers que sobre aquests affers lus plagues dar creença al dit Mestre Jacme segons los explicaria de part lur. E com lo dit Mestre Jacme en virtut de la dita creença hagues explicat als dits Consellers que la dita Ciutat de Valencia entenia escusar aquest fet denant nre. senyor lo Pappa altament e be et supplicar li, de esser sa merce de fer enquirir, contra lo dit Mestre Nicolau, de diuerses e enormes crims per ell comeses en son offici, e en altra manera, e de remourel del dit seu offici, que plagues semblantment a la dita Ciutat de supplicar al dit senyor Pappa, per ço que los affers de cascuns fossen mils e pus prestament espatxats. E lo dit Consell de C. Jurats, haud plen acord sobre les dites coses, delibera e uolch que tot lo present negoci, et tot ço qui fos espatxador sobre aquell, fos comanat e comana de fet als dits Consellers, qui ab consell de promens, faessen e procehissen en les dites coses, segons quels paregues faedor.»

«Per que dissapte pus prop seguent a viii. dies del dit present mes de Juliol hora de terciá, Los dits honrats Consellers ab los promens per ells sobre aço appellats acordaren et deliberaren que en lo dit fet fos procehit per la dita Ciutat de Bar. en la forma seguent. Es assaber, que si per part de la dita Ciutat de Valencia se fa escusacio general, que en aquest cas la Ciutat de Barchna., faça vn braç et vn cor, ab la dita Ciutat de Valencia, e en que en lo dit cas sia supp. cat a nre. senyor lo Pappa que sia enquerit, contra lo dit Mestre nicolau, dels excesses e enormes crims, quis diu esser per ell perpetrats, No res menys sia remogut o sospes entretant durant la inquisicio del dit offici. E si per ventura la dita

excusació se fara en particular ço es, ço es (sic) de alguns singulars de la Ciutat de Valencia, que en aquest cas, no sia feta part ne instancia en aço per part de la dita Ciutat.»

«Quant es en la obra den R. Lull, deliberaren que en cascun dels dits cases sia supplicat, que sia sa merce de comanar a algun prelat de aquesta prouincia que ell ab alscons solennes Mestres en Theologia e doctors regonega e declar per auctoritat e poder papal, si la dita obra o los articles, per lo dit Mestre nicolau inprouats son estats' condempnats justament o injusta.»

(ARX. MPAL. DE BARCELONA.—Reg. «*Deliberacions*», anys 1390 á 1392, fól. 34 girat y 35.)

En compliment de dita deliberació, los Consellers de Barcelona adressaren al Sant Pare, la lletra que segueix:

«Pater beatissime, ex relatu Religiosi viri fratris Jacobi de Xiua in sacra pagina professoris ordinis fratrum minorum perpendimus. Quod idem frater pro parte Ciuitatis Valencie accedit ad vestram .b. pro excusando dictam Ciuitatem et eius populum, de quadam infamia, eidem Ciuitati vniuersaliter imposita ex dictis fratris Nicolai eymerici, in hiis partibus heretice prauitatis inquisitoris, que infamia dictam Ciuitatem circa fidem catholicam, quam eadem Ciuitas absque dubio firmiter tenet et simpliciter confitetur, maculat et suggilat. Cumque sit notorium toti mundo, quod predicta Ciuitas circa predicta fuit reuerencia Sedis apostolice semper salua, si ita fuit de ea dictum, mendaciter infamata, cuius Ciuitatis honorem et fidem, presens nostra Ciuitas ubique defenderet animose. Ea propter .B. v. virtualiter exoramus, vt quamcumque excusacionem, pro parte dicte Ciuitatis Valencie, dictus frater coram .v. s. fecerit eandem factam pro parte istius Ciuitatis dignetur misericorditer acceptare. Quodque etiam vbi dictus frater Nicolaus eymerici prosiluerit in tante temeritatis audaciam, vt de predictis Ciuitatem prefatam, visus fuerit infamare placeat .S. eidem concedere iudicem competentem, qui de sceleribus, de quibus dictus frater Nicolaus dicitur infamari diligenter inquirat, eundem fratrem Nicolaum interim, scilicet predicta inquisicione durante a suo officio suspendendo. Et demum si eo plene audito inuenerit scelera ipsa veritate fulsiri, ipsum puniat animaduersione condigna, aut ad Sedem apostolicam puniendum, eundem

remitere non postponat. Ceterum cum dictus frater Nicolaus, sub sui officii colore procuraerit tempore domini Gregorii sancte memorie pape XJ. predecessoris vestri, aliquos articulos positos ut asseruit in opere Magistri. R. Lulli, tanquam hereticales, per eundem summum pontificem condempnari, et asseratur quod eadem condempnacio ex falsa suggestione processit, cum in opere dicti Magistri Raymundi Lulli aliter sint scripti quam in condempnacione predicta. Ea propter pater b. s. v. humiliter supplicamus, quod cum infamia dicti Magistri .R. molestet quamplurimum mentes nostras quoniam licet idem R.^{us} Maioricensis fuerit, cum primariam originem ab hinc traxit, cum eius progenitores nostrates fuerint, et ipse etiam multorum sibi actinencium, huius Ciuitatis ciuium comitiua letetur. Dignetur eadem .S. alicui prelato Terrachone prouincie comittere vt viso opere dicti Magistri .R. ad oculum inspiciat, an sit paritas seu identitas inter originalis textus, quos in dicto opere inueniet, et illos quos dicta papalis declaracio condempnauit. Et si habito consilio Magistrorum in sacra pagina, et doctorum vtriusque juris et audito ad plenum dicto fratre Nicolao in hiis que dicere uoluerit, pro justificando condempnacionem predictam, inuenerit textus ipsos esse et fuisse Catholicos, et condempnacionem ipsam ex suggestione falsidica processisse dictos textus tanquam catholicos, faciat palam coram omnibus cum populus ad diuina confluerit, et alias publicari, bulla condempnacionis predicte, tanquam non procedente ex vero in aliquo non obstante. Ille cuius vices in terris geritis Almam personam vestram conseruare dignetur, ad ecclesie sue sancte Regimen in longeuum. Scripta Barchna. vndecima die Julii anno a natiuitate domini M.^o CCC.^o LXXX.º primo.»

(ARX. MPAL. DE BARCELONA.—Reg. de «*Letres closes*», Anys 1383 á 1393.)

(Concell de Cent Jurats, 18 Novbre. 1393)
«Sobre lo fet en lo dit Consell proposat, de la instancia que los Consellers ab Consell de xxx. celebrat per ells a .xx. del mes de Març prop passat, han feta e fan contra frare Nicolau eymeric, quis diu Inquiridor dels heretges, E qui per aquesta raho han trames missatger al papa lo honrat en Ffrançesch Foix ciuteda de Barcha. qui contra lo dit frare Nicolau ha obtenguda commissio del papa, al bisbe de Barchna. a ell per los dits Consellers en poder den A. piquer notari ensemps ab los missatges de Valencia, qui lauors hic eren presentada, E com per los dits Conse-

llers era estat comes als honrats en G. Sent climent, Ramon ça uall Ffra. Foix dessus dit Guillem de Busquets e en Jacme pastor de instar, e sollicitar lo fet de la dita comissio e altres que fessen contra lo dit frare; lo dit Consell ratificant lo dit consell de xxx e totes les coses recitades et proposades, e dessus escrites, delibera que fossen aquests fets en prosseguir los contra lo dit Inquisidor comanats, e de fet comana als dessus dits en G. sent climent R. ça uall Ffra. Foix, G. de busquets e an Jacme pastor, e a dos dells quals seuol, que ab aquells juriste o juristes que elegiran pusquen instar e sollicitar e insten ab tota diligencia per part de la dita Ciutat, ab e sens lo sindich daquella los dits fets tan be deuant Mossenyor lo bisbe de Barchna. dessus dit per raho de la dita comissio per lo sant pare a ell feta, com deuant altres quals seuol a quis pertanga e puga pertanyer.»

(ARX. MPAL. DE BARCELONA.—Reg. de *Deliberacions*, ut supra, fól. 57 g.¹)

Per la copia,
ALFONS DAMIÀNS Y MANTÈ.

COMPATRONOS DEL REINO DE MALLORCA

(SIGLOS XVII Y XVIII)

I.—Acuerdo eligiendo patrón á

S. Pedro Nolasco

(1677)

Attesta y ab la present escriptura de la mia propia ma escrita de baix firmada y ab lo sello de la Secretaria de la Vniuersitat autorizada; certifica y fas fee yo Joan Rotger, not. publich, substitud de Joan Servera, nott. secretari perpetuo de la dita Vniuersitat y Regne de Mallorca, qualment en lo llibre de determinacions de Concells generals de la dita Vniuersitat de 1679 consta que en el que se ha celebrat als 13 de Janer prop passat en que ha assistit llegal nombre de Concellers axi de la Ciutat com part forana, se ha proposat y resolt, inter alia lo siguent:

E mes fonch llegida la suplicatio seguent: Molt Iltres. y Mag.^{chs} Senyors: El Pare Comendador del Real Convent de nostra Señora de la Merce y Redemptors desta Ciutat, y demes Religiosos suplican á V. S.^{as} molt Iltres. sien servits votar per vots secrets con es resolgue per lo Gran y General Consell als 30 Mars 1677 en patró de aquest Regne de Mallorca el glorios Pare y Patriarcha Sant Pere Nolasco, primer re-

ligios y Fundador del Real y militar Orde de nostra Señora de la Merce y redentors, per quant lo dit Sant fonch el que aconsellá al Señor Rey Dn. Jaume, de felis memoria, la Conquista de aquest Regne assegurantli la victoria ab serteza del Cel, ajudá al dit Rey axi ab diner pera pagar lo exercit en certa ocasió, com ab la sua assistencia, y de molts Religiosos cavallers de la sua Religió com tambe matex en las suas oracions mentres venian per el mar y peleavan en la terra: Com tambe per lo molt que patí en Alger, axi de asots, bufetadas y altres maltractos de los moros, com per las moltas vegadas ques troba en perill de perdra la vida: tot per que havia aconsellat al dit Señor Rey las Conquistas de Mallorca, Valencia, y Murcia: motius que obligaren en lo mes proppasat del any 1678 á tot lo estat eclesiastich en la junta es tingué en la Santa Iglesia Catedral, presidint en ella el Illm. y R.^m Señor Arcabisbe, Bisbe de Mallorca als 19 del mes proppasat, nemine discrepante, á donar el consentiment per vota secreta que es lo que are demanam, suplicam, y confiam de V. S.^{ra} molt Iltre. que á mes que será de nou obligar al dit Sant á amparar y affavorir aquest Regne, ho rebrán dits Pares á singular merce y honra y favor, quare etc. licet etc.—Altisimus etc.

Sobre la qual suplicació passaren y discoregueren los vots de un conseller en altre, com se acostuma, y fonch conclus, diffinit y determinat, nemine discrepante, ab vot y parer que suposat Deu nostre Señor por la intersesio del dit Sant restitui est Regne de poder de Moros á la Religio Christiana, y per son medi se han experimentat tans favors del Cel ques vot per escrutini secret el pendrer y elegir per som patró de tot el Regne lo dit glorios Patriarca Sant Pere Nolasco, ab abellotas blancas y negres.

E encontinent en presencia de tots foren donades á cade hu dels Consellers qui assistiren al dit Consell dos abellotas una blanca y la altre negre, y tornades cobrar en secret ab un sombrero pera que si eren de sentir ques presegues y elegis en compatró del Regne, y fonch trobat ser tots de un sentir, nemine discrepante, de que se elegesca y sia Compatró del Regne dit Sant Pedro Nolasco. S. S.^{ria} te aprovat per escrutini secret el que sia compatró de tot lo Regne lo glorios Sant Pedro Nolasco est patrocina se ha de suplicar en nom del Regne a Se Santidad y Sacra Congregació. Proposes a V. S.^{ria} pera que don el poder que se haze menester per la sua consecucio y alianse.

Sobre la qual proposició passaren y discurreruen los vots de un en conseller en altre, com es acostumat, y fonch conclus, diffinit y determinat, nemine discrepante, ab vot y parer que se don poder a Su Señoria dels Mag.^{chs} Jurats y honors Sindichs Clavaris de las parts foranas pera que en nom de est Gran y General Consell, y de tot lo Regne se suplich a se Santidad y Sacra Congregació vingue be á que sia compatro de tot lo Regne dit glorios Sant Pedro Nolasco sens derogació dels altres Patrons, ab la forma necesaria y que se acostuma sen gasto y que no sia festividad colenta.

Vt que premissis ab omnibus fides tribuatur ego Joannes Rotger Nottarius Publicus substitutus Joannis Servera Nottarius Secretarij perpetui dicte Vniuersitatis Civitatis et Regni Majoricarum hic me subscribo et appono sigillum Secretarie dicte Vniuersitatis civitatis et Regni Majoricarum ut infra die videlicet sexta mensis Junij anni M.D.CLXXVIIIJ. Joannes Rotger, nott. pub. substitutus Joannis Servera nott. secretarij dicte. Uniuer.—(ARCH. MUN. DE PALMA.—*Lib. de Doc.* de 1802.)

II.—*La fiesta de San Pedro Nolasco*
patrón de Mallorca
(1710)

Señores Regidores de la Ciudad de Palma.— El P. Presentado Fr. Jayme Antonio Sierra, Comendador del Real Convento de Ntra. Sra. de la Merced; Redencion de Cautivos, dize, que por ser su Santo Patriarca y Padre S. Pedro Nolasco, patron de esta Ciudad y Reyno de Mallorca, con ceremonial costumbre han acostumbrado los Padres de la Patria, ó Ciudad aumentar el culto de su festividad con teda y sera señalada con la divisa de la Ciudad para de algun modo enseñarse agradecidos á los multiplicados beneficios, que le deve esta Isla, en la Conquista. Por tanto suplica sea de su mayor agrado conservar este inmemorial agradecimiento en obsequio de su Sagrado Patriarca y Venerado Patron de toda la isla, esperando, que no merecerá menos el Santo Patriarca, y su Convento de V. S.^{rias} que de sus antecesores hasta ahora, lo que espera de la atenta discrecion de V. S.^{rias} y lo recibirá á singular favor, y gracia. Quod etc.

Palma y Enero 27 de 1719. Hagase como se pide y se entiende.—Navarro—Çanglada.—(ARCH. MUN. DE PALMA.—*Lib. de Doc.* de 1719, fol. 13.)

III.—*San Francisco de Borja, compatrono*
del Reino de Mallorca
(1767)

En la Ciudad de Palma, Capital del Reyno de Mallorca, á nueve dias del mes de Octubre de mil setecientos sesenta y siete.

Eu el mismo Ayuntamiento, concurriendo los antedichos, se ha tenido presente que haviendo acudido al Muy Illtre. Sr. Presidente de la Junta de Caudales Comunes, para que se sirviese mandar despachar el libramiento de las treinta libras que en el último aranzel se hallan destinadas para la fiesta de San Francisco de Borja, compatrono de todo el Reyno, y abogado de terremotos, que se havia acordado hacerse en el Hospital general, havia respondido que se acudiesse á la R.^l Audiencia. Y en su seguimiento se ha acordado que se acuda á la R.^l Audiencia, para que se sirva mandar despachar el libramiento de las refferidas treinta libras para pagarse el gasto de dicha fiesta.—(ARCH. MUN. DE PALMA.—*Lib. de Ayunt.* de 1767, fól. 242.)

ENRIQUE FAJARNES.

UNA CARTA PARTICULAR

DEL RDM. BISBE DE PERPINYA
MGR. CARSALADE DU PONT¹

Évêché de Perpignan.—Perpignan, le 30 setembre 1900.

Mossen Antoni Alcover, Vicari General del Bisbat de Mallorca.

Estimadissim Senyor,

He rebut la vostra carta y además les tres toms de Rondayes Mallorquines. La carta me va tocar al mitg dels Sants Exercicis y per aixó no hi hé pogut contestar aviat. Pero no he dextat de

¹ Va ser dirigida fa ja un parell de mesos a nostre bon amich y Vicepresident de la Societat D. Antoni M.^l Alcover Pre., y havem demanat ab insistencia permis per publicarla, convinsuts de que a tots aquells qui la llegiran ha de causar la metexa impressió fonda y consoladora que en nosaltres va produir l' alt exemple d' un amor tan vivament sentit per la patria y per la llengua catalanes. De quants testimonis se puguen may presentar de que encara per mercé de Deu es terra tota de Catalunya la del Rosselló, y de lo arrelades y sanes que hi viuen les antigues tradicions, cap de tan expressiu y simpátich com el d' aquest Bisbe, qui, per mes de identificarse ab el poble qu' ha de regir, no hi troba altre remey que ferse catalá d' esperit y obrir de bat a bat les portes del cor a una llengua y a una afecció de patria que no son les seues, ni tan sols les oficials de

sentir molt plaher a lletgírla, no tant solament ab causa dels obsequis que vosté me va fer en ella, que de los entusiastes aprecis que contén sobre els monuments del styl románich que vosté ha visitats en el curs de son viatge en la meua diocesis de Perpinyá.

Ell s'en falta ab tot que hájau vist totes les iglesies senyalades del nostre vessant Pirineu. Es estat massa breu vostre viatge. Habeu deixat a visitar monuments de primer orde, com son les iglesies de Sant Martí de Canigó, ² de Sant Andreu de Sureda, de Nostra Senyora de Serrabona, de Sant Genís de les Fonts, del monestir del Camp ³ y moltes altres massa llargues a anumerar.

La iglesia románica del antiquíssim monastir de Sant Martí de Canigó, ja que sia per part derrotada, mereixeria ser encomanada als arqueo-

la encontrada que governa, pero si les populars y les que les ànimes feclment rosselloneses estimen encara y anyoren.

No pot sorprendre emperó aquesta abnegació a qui de abans tingués ja alguna noticia personal del Rdm. Carsalade du Pont. Per nosaltres era aquest un dels noms verament respectables desde que, ara farà dos anys, tengué nostra Societat l'honra de rebre la visita y poder fer, com aquell qui diu, els honors de la casa al nombrós aplech de membres de la *Société Archéologique du Gers* que vingué a Mallorca a fer uns quants dies d'escursió. El Secretari de la dita Societat, Mr. Alfonso Brannet, qui 'ls dirigia, nos parlá tot d'una de lo que s'era interessat per aquest viatge el seu President, y del desitx y de la ilusió que li feya el poderlo empendre, y de la recansa ab que hi havia hagut de renunciar de pronte y perllongarlo fins Deu sap quant. El seu President, y ànima de la Societat, era llavors aquest mateix senyor Carsalade du Pont, a les hores simple canonge de la Seu de Auch, y el motiu de no poder acompanyar els seus consocis el que aquells metexos dies era estat proposat per Bisbe de Perpinyá. Be tinguèrem ocasió llavors, passejant per aquí, de enrahonar d'ell mes llargament y de conèixer l'estimació y l'alt concepte en que 'l tenien sos companys de Societat com homo de cor franch y generós y de aficions decidides als estudis històrics y arqueològichs, y be es venguda a demostrar l'exactitut y la justícia d'aquest concepte la carta de que parlàvem su-are, sens que importi per confirmarlo anar a retreure la publicació *Archives historiques de la Gascogne* que va fundar ja l'any 1883, ni la llarga llista de treballs d'investigació y de arqueologia que té impresos en totes les revistes de la Gascunya, sa terra nativa.

Deu lo beneesca y li deix du a terme aquesta restauració que te en projecte del vell monestir de Sant Martí de Canigó, per gloria seua y honra de la terra.

² Nostre Vice-President no la visitá perque li digueren a Vich y a Puigcerdá persones inteses que tot era un claper, y que no hi veuria res.

³ D'aquests monuments ningú n'hi doná cap nova a nostre amich; no es estrany que no los visitás.

lechs per ser un de los mes antichs exemplars de l'art románich catalá. Jo crech ser ella al menos del sigle X. Los enormes capitells de les naus y los de la crypta, les escultures d'ells, donen noticia del mateix sigle X. Me dol que vosté no la haja visitada perque tinch jo lo projet, si Deu ho vol, de restaurarla.

Es mester que vosté retorni al Rosselló, y allavors seré jo company vostre. Anirem tots dos pelegrinar cap als santuaris antichs, prenint retratos d'ells, preguntant a llurs pedres sagrades, testimonis dels segles passats, que nos vulguen donar recorts dels avis. Espervos a primavera del any pròxim per fer aqueix romiarje.

Ja coneixia vostre aplech de rondayes mallorquines. Mossen Roca havia de prestar mi el seu exemplar. He llegit ab molt gust aqueixes historietes rústicas, pagesives, aqueix contes populars, rellíquies de les literatures de l'Edat mitja. La llengua catalana los hi dona una bellesa particular y carinyosa. Tinch jo un amich, en Bladé, que va formar un aplech en set toms de rondayes vascones, germanes de les mallorquines. Tenen poch mes o menos la meteixa trama, la meteixa moral, la meteixa conclusió. L'obra d'en Bladé ha de ser premiada per l'Institut de Paris.

No sé gayre parlar ni escriure catalá. So com el profeta Jeremies: *A a a Domine, ecce nescio loqui.*⁴ Suplich vos de no considerar les faltes gramaticals, però be los sentiments expressats. Estimo Catalunya com a patria que Deu me va donar el dia del meu sacre episcopal. Estimo la llengua catalana com a llengua dels meus fills catalans y dels meus germans d'Espanya y de Mallorca. Si no l'he jo mamada ab la llet de la meua mare, ara la puch jo beure a la regalada, beure fins a embriagarme dins les obres de don Joaquim Rubio y Ors, de don Cinto Verdagner y de don Antoni Alcover.

Ab Deu siau, estimadíssim senyor. Pregau a Deu y a nostra Senyora per lo pecador qui firma esta carta

† JULES BISBE DE PERPINYÁ.

⁴ Aludeix a lo que conta Jeremies, cap. I, 4-7, que com Deu li digué que l'havia escullit per profeta entre les gents, contestá: *A, a, a, Senyor Deu, vetaquí que no sé parlar, perque som un nin.* Y Deu replicá: *No digues qu'ets un nin, perque tu anirás allà ont t'enviaré y parlaràs tot lo que te manaré.*

CAPITOLS

*del ofici de fusters de la present ciutat
y regne corregits juxta la forma del
presidal Decret de vuy die present
12 Maig 1705.*

DRIMO per escusar algunas dicencions y discordias que se han experimentat en las ocasions que se ha de celebrar concell, concorrent personas de poca experiencia, altres molt joves que ha poch temps han subit á examen, y no obstant sia el número de confreres de la present ciutat circa 250 en moltas ocasions no es pot conseguir ajuntarsen 60, que es el número en que se havia de celebrar dit concell, y fent diligencia en buscarne alguns per medi del andador se havian de partir á gran hora de la nit, y en altres ocasions no poderse conseguir celebrar concell per falta de nombre bastant de confreres; per escusar tot lo qual se ordena y mana que lo concell y ofici de fusters se hage de regular, compondre, y consistir, en junta y congregació dels sobreposats, prohomes, clavari y 50 mestres confreres de 8 anys de botiga y que sian feyna fahens, y no los altres qui no se exercitan en lo treball de dit ofici, los quals representen lo concell de dit ofici, per cuyas determinacions deguen passar tots los confreres y particulars de aquell, ab tot lo ple y sufficient poder que será necessari; los quals 50 concellers se degau sortear devant de su Illma de nombre de cent confreres, que se posaran en una bolsa, per lo qual effecta los sobreposats qui son y per temps serán tindrán obligació presentar llista á su Illma de los mes aptes y sufficients, y feyna fahens y qui tinguen vuyt anys de botiga, la qual extractió se fara al temps que se fa la dels demes carrechs de dit ofici; y axí matex que se hage de fer inciculació en dita bolsa de tres en tres anys, axí com de la mateixa manera se fa dels altres carrechs de dit ofici; y que los qui serán concellers un any lo puguen tornar ser lo altre any, per no ser fácil trobarse bastans habils per admetrer vacacions, y los qui serán de regiment, y clavari, sian impedits per concellers; y en cas de falta de alguns de dits concellers, per desgana, ausencia de la present ciutat ó llegal impediment, se podrá tenir concell ab 40 confreres ultra de los del regiment, y tindrà conclusió per la major part dels

qui assistiran; y en cas de ser avisats los dits concellers per concell y no assistiran ab tota puntualidad per la hora que será asañalada, se podrá tenir paciencia fins lo primer toch de la queda, y faltant algú ó alguns y no es podrá conseguir tenir concell per falta de llegal nombre de concellers, com de sobre se ha dit, sia executat quiscu de els qui faltaran per quatre reys castallans de pena per cada vegada, aplicadors á la bolsa comuna de dit ofici, salvo just impediment.

2.—Item se ordena y mana que en las ocasions de resoldre y ferse las habilitacions de sobreposats no puguen insicular los qui serán de regiment, tant de obra prima com de obra grossa, los quals estirán impedits, y asso en pena de 3 ₞ per cada qual qui contrafará, aplicadoras un ters al Sr. Rey, altra al acusador, y lo altra ala bolsa comuna de dit ofici; y que en lo venidor en las bolsas de sobreposat y prohomenes de obra grossa sols se hagen de insicular sinch confreres á quiscuna bolsa, sots la mateixa pena de 3 ₞ aplicadora ut supra.

3.—Item se ordena y mana que cada any per lo concell de dit ofici se alegescan quatre confreres dels mes capaces de intelligencia y de recta conciencia per ohidors de compte, á vots sacrets, y tinga quiscu deu sous lo dia dels comptes y no mes, en la conformitat que se estilava antes del presidal Decret de 15 Fabrer 1700; y que no estiguen impedits los anys si guens; y se hage de celebrar el consell alguns dias antes del dia dels comptes, que se estila la segona festa de Pentecostes.

4.—Item se ordena y mana que en lo venidor qualsevol qui es voldrá encartar en dit ofici, tant per la present ciutat com per la part forana, axí de obra prima com de obra grossa, aje de pagar á dit ofici 9 ₞ 14 ₶ en lloch de las 8 ₞ 14 ₶ que antes se pagaven per dita carta. Per la recarta empero pagarán la mateixa quantitat pagauen antes de la formacio dels presents capitols en virtut dels capitols antecedents y señaladament del capitol quint dels roborats ab presidal Decret del any 1689; aço es entes y declarat que si el mosso haura de fer dita recarta per haver passat de esta á millor vida lo mestre, ó per altra part no tingues botiga uberta, en dits casos tansolament tindrà obligacio lo mosso pagar per dita recarta catorze sous que tocan al sindich,

sobreposats y andador, no empero las nou lliuras tocan al offici, perque en dits casos no se considera culpa alguna ni de part del mestre ni de part del mosso.

5.—Item per quant en dit offici se ha estilat fins al present tenir de salari cada sobreposat, ço es los dos primeters 8 $\text{₆} \text{₯}$ y el de obra grossa 4 $\text{₆} \text{₯}$ cada any conforme los antecedens capitols, y el sindich y secretari 6 $\text{₆} \text{₯}$ y los lucros; que es consideren de cada any feta exacte averiguacio tenir los dits dels examens un any ab altre mes de 8 $\text{₆} \text{₯}$, y la matexa quantitat los sis prohomens, y per los inconvenients que se han conciderat de examinarse alguns en ocasio de finir el regiment, ó mesos antes, fent peça y trasa leve, no obstant lo qual se los conferex el titol de mestre, y per escusar lo referit se ordena y mana que en lo venidor hagen de entrar en la bolsa comuna de dit offici totas las quantitats que es pagaran per los examens fayedors y segudes dels sobreposats y prohomens y sindich sens tenir cosa de dits examens, com dels qui se encartaran tindran lo acostumat per cada qual, que son $\text{₆} \text{₯} 14 \text{₯}$ que paga el qui se encarta, ço es 6 ₯ al sindich 6 ₯ los tres sobreposats primeters y de obra grossa y 2 ₯ al andador com disposa altre capitol de 1500; y se los pagara per sos salaris cada any ço es á quiscu dels dos sobreposats primeters 16 $\text{₆} \text{₯}$ al sobreposat mestre de axe 6 $\text{₆} \text{₯}$ per no tenirne de antes, al de obra grossa 12 $\text{₆} \text{₯}$ y al sindich 14 $\text{₆} \text{₯}$, á quiscu del 6 prohomens 8 $\text{₆} \text{₯}$ y no mes, las quals quantitats se pagaran ab esta forma, ço es la mitat al primer settembre, y la altre mitat lo dia del Ram, y tindran obligacio dits sobreposats y prohomens de aportar vestes á la processo del dijous sant cada any, y en totas las ocasions que se offeresca anar vestits de blanch sia de son propi diner, sens que dit offici haje de pagar cosa per ditas vestes, y al andador se li pagara lo acostumat salari de 10 $\text{₆} \text{₯}$ cada any y lo demes que se li acostuma pagar per no llevarli cosa.

6.—Item se ordena y mana que en cas el clavari no volgues anar a la part forana per cobrar las confrarias et alias, ni aportar el panó á las processons, haja per dit effecte fer electio de un mestre confrare de dit offici benemerit, y sia abonat per los sobreposats y prohomens, y no de altre manera, en pena de 3 $\text{₆} \text{₯}$ per cada ve-

gade que contraferá, aplicadoras en la forma referida.

7.—Item se ordena y mana que los sobreposats y prohomens hagen de asistir en las funciones de examens y demes de la sua obligació, en pena de quatre reyals castallans per quiscu qui contrafera, per cada vegade, aplicadoras á la bolsa comuna de dit offici, salvo just impediment, y que no puguen fer moratorias als qui se encartaran y examinaran per las quantitats que tocan á dit offici conforme los capitols, en pena de 3 $\text{₆} \text{₯}$ per quiscu de dits sobreposats y prohomens pagadoras, aplicadoras en la forma referida.

8.—Item se ordena y mana que en cas los sobreposats, prohomens y demes qui tenen obligacio de anar á las processons, faltassen á la sua obligacio y dexassen de asistir á aquellas, haje de pagar quiscu á dit offici quatre reyals castallans cade vegade, y la del dijous Sant 3 $\text{₆} \text{₯}$; y essent avisats per concells, juntas y altres assistencias per obligacio de dit offici, y faltaran en aquellas, haje de pagar quiscu á dit offici quatre reyals castallans, cade vegade, y en cas de impediment, ab llagitima causa de no poder asistir á alguna de dites processons, degue enviar un confrare de dit offici benemerit en son lloch á satisfacio del sobreposats.

9.—Item per haverse experimentat los dañs que ocasionen alguns mestres teaint dues botigues ab feyna de dit offici, que es deu remediar, per so se ordena y mana que ningun mestre confrare de dit offici pugue tenir en lo venidor mes que una botiga obrant, y en cas se tropia tenir feyna feta á alguna altre botiga no pugue tenir dita botiga ab la feyna patent, encara que sia la cassa sua propia, en pena de 3 $\text{₆} \text{₯}$ per quiscu, per cada vegada, aplicadora en la forma susdita.

10.—Item se instituex, ordena y mane, que en manera alguna se puga encartar ni admetre en dit offici perçonas algunas descendents de las qui es diuhen del carrer del Segell, ni menos consanguineos dummodo sian decendens de ells y de llinatje infecto, com y tampoch decendents de esclaus moros; y aparexent lo contrari incorrega el mestre qui lo haura encartat en pena de 10 $\text{₆} \text{₯}$, y altres 10 $\text{₆} \text{₯}$ per quiscu dels sobreposats y clavari, aplicadora dita pena dos tersos als cofres reyals y altre al acusador, y á mes de dites penas incorreran en las arbitrarias á su Illma

11.—Item per quant encara que se acostuma pagar cada any de bens comuns de dit offici 6 $\text{₆} \text{₯}$ al clavari per ajuda de costa ço es 5 $\text{₆} \text{₯}$ per fer aportar lo Pas, y 1 $\text{₆} \text{₯}$ per los dos capallans qui acompanyan aquell en la processo del dijous sant, y per haver de tenir dit clavari major exactió de la que tenia conforme los antecedents capitols, per ço se ordena y mana que en lo venidor no se donen dites 6 $\text{₆} \text{₯}$ cada any en el clavari de bens de dit offici, y haja dit clavari, qui quiscun any sera, fer aportar dit dia dit Pas y pagar lo que costara de son propi diner per personas benemeritas, y en la mateixa forma pagara dits vints sous á dits dos capallans de son propi, y en cas dits dos capallans no anassen á dita processo ab dit Pas, haja de entregar dit clavari los dits vint sous á dit offici, ó ferlin carrech lo dia dels comptes.

12.—Item per quant en lo Capítol 9 dels roborats ab Presidal Decret del primer juñy 1665, se disposa que ningun confrare pugue esser sobreposat que primer no sia estat clavari, y que ningu puga esser clavari que no sia estat prom, y com en moltes ocasions quant se fan las insiculacions per sobreposats sen tropian pochis qui sian estats clavaris, y entre ells alguns inabils, y de ordinari sempre son sobreposats uns matexos subjectes per ser estats clavaris, sens poder entrar en dit carrech altres confrares de capacitat, inteligencia, bon zel, de molts anys de botiga, essent estat prohomens, per ço se ordena y mana que en ocassio de las habilitacions puguen ser inciculats en la bolsa de sobreposats de obra prima de dit offici tant los que seran estats clavaris com los qui seran estat prohomens, y los tals qui seran estat prohomens hajen de haver per lo menos 15 anys que tingan botiga obrant y no altres, y ab esta forma se escusaran algunas discordias que en dit offici se experimenten.

13.—Item se ordena y mana que qualsevol confrare qui haurá exercit una vegada lo carrech de clavari, tant en temps passat com venidor, no puga exercirlo altre vegada y en manera alguna sia insiculat en la bolsa, y en cas sortea algun qui ho fos estat sia impedit ipso facto y se lin trega altre en son lloch.

14.—Item per quant en el Capítol 22 dels roborats ad Decret presidal dels 17 febrer 1700 se dispongue inter alia que se hajen de celebrar quatre missas per anima de cade fill de mestre

confrare de dit offici qui quant morira tindra edat de 14 anys, encaraque no se exercit en lo treball de dit offici, y com la mente fonch que es diguessen ditas missas per anima de cade fill de mestre qui morira estant baix la potestat del pare, exercint dit offici el pare, que es dexá de explicar, per ço se ordena y mana que sols se hajen de celebrar dites missas 4 á cade fill de mestre confrare de dit offici qui tindra dita edat de 14 anys et ultra sempre que no prenga altre estament, y en lo demes se estiga en dit Capítol.

15.—Item se ordena y mana que las missas que es diran per las animas dels qui dispon dit Capítol 22 y del referit, se hajen de celebrar en las iglesias ahont sos cosos seran enterrats, y que el clavari estiga obligat á pagar las caritats ab llicencia y permis dels sobreposats, y pendre alberans en son cartolari de la perçona qui tindra obligacio ferlos, y fentse lo contrari no se pagaran las caritats de bens de dit offici ni pendran en compte aquellas.

16.—Item se ordena y mana que en lo venidor en cas se segregassen alguns fusters de qualsevols vilas de la part forana, sian tinguts y obligats á pagar pro rata et portione lo que los espectara per raho dels carrechs, deutes y sensals que lo offici de la present ciutat estira devent al temps de la segregacio, y per la quantitat espectara a los tals qui se segregaran se puga fer prompta y expedida excusio.

17.—Item per quant en dit offici se acostumen examinar algunas perçonas de mestre per la part forana, y en la ocassio de son examen se continua en lo acte que lo crean mestre solament per la part forana, y sels explica que en cas vullen treballar y parar botiga en la present ciutat y son terme hajen de tornar subir á examen y pujar de pessa y trassa, y com los tals sols sian examinats per la part forana ahont deuhen distribuir las obras que fan en las vilas ahont habitan, y no entrarlas en la present ciutat ni á son terme, ni inenos treballar en dits llochs, per ço ordena y mana que en manera alguna puguen los tals treballar en lo terme de la present ciutat, de dit offici, que no sia ab un mestre examinat per la present ciutat, axi com treballaria ab un mestre de ella en la ciutat, ni pugue entrar la feyna en la present ciutat, en pena de 3 $\text{₆} \text{₯}$ aplicadoras com se ha dit, ço es un ters al Sr. Rey, altre al acusador y lo altre

à la bolsa comuna de dit offici; y en ocasio que se examinaran alguns dels dits per la present ciutat hajen de pagar la seguda à los de regiment en la forma acostumada que se partira entre de ells.

18.—Item que los sobreposats, clavaris y altres perçonas qui tindran obligacio de donar compte el die dels comptes, si quedaran debitors en alguna quantitat no puguen sortir de las casas de dit offici sens pagar las quantitats en que cada qual serà extret debitor fora banch y taula, y si no paguen en pecunia de contans encontinent sian aportats à la preso, sens poderse fer remissio alguna en pena de 5 ₄ ₄ , pagadoras per quiscu dels sobreposats prohomens y ohidors de compte, aplicadoras com de sobre.

19.—Item se ordena y mana que en cas dit offici per algun temps se trobas ab poch poder, que ab determinacio de concell se pugue llevar salaris à sobreposats y prohomens, en la forma se determinara segons la bona direccio, y occurencias del temps.

TAULA

de lo que tracten los Capítols de lo any 1700

Cap. 1.—Que puguen fer los mestres feyna de obre prima y grosa.

Cap. 2.—Quis volra etziminar hage de fer pesa prima y pesa grosa.

Cap. 3.—Qui sera etziminat y no ha fet pesa de obre prima y grosa quet privat.

Cap. 4.—Que de vuy en avant el sobreposat de obre grosa degue assistir à los etzamens.

Cap. 5.—Que los empleyats qui no assistiran à los etzamens no tengan paga.

Cap. 6.—Qui no haura fet pesa de etzamen no pugue fer de una y altre feyne.

Cap. 7.—Com se han de demenar les trases à los qui se etzimineran.

Cap. 8.—Quel sobreposat de obre grosa tenga lo mateyx que los de obre prima.

Cap. 9.—Si el sobreposat de obre grosa falte que en son lloch si pos el prom.

Cap. 10.—Que les cartès se hagen de fer en les cases del offici y el sindich.

Cap. 11.—Que cade any se fassen quatre oydors de contes y se los don 10 ₄ .

Cap. 12.—Lo que han de pagar à l'offici los fedrins qui se volran etziminar.

Cap. 13.—Que ningun fedri pugue prendre ningun tall de feyne.

Cap. 14.—Que qualsevol qui volra negociar en lleña pach 20 sous y 8 de Confreria.

Cap. 15.—Que ningun fill de mestre pugue fer feyne que no sia ab une escritura del sindich.

Cap. 16.—De los mosos qui fugen del mestre que no los puguen dar feyne.

Cap. 17.—Que cade any se fassen 12 serques por cobrar les Confrerias.

Cap. 18.—Que ningun mestre pugue prendre feyne que altre hage comensade.

Cap. 19.—Que cade 3 anys se fase ensculacio.

Cap. 20.—Que ningun mestre de Incha Manacor y Pollensa puguen parar botigue fore vile.

Cap. 21.—Quel dia de sercar las Confrarias puguen prendre 6 ₄ del offici.

Cap. 22.—De les misses que han de selebrar à los confreres.

Cap. 23.—Que dits Capítols sian abonats y no revocats —ARX. HIST. DEL REGNE.—*Lib. d' ordinations del Gremi.*

BARTOMEU FERRA.

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

LLIBRE I—ANY 1385

1.—12 maig.—Que algú no trega de la illa peix fresch o salat sots pena de x. lliures. Fol. 1.

2.—3 juny.—Pregó públich que los oficials reals de l' any passat farán taula per deu dies, de la qual son elets jutges e comissaris en Llorongo de Mari cavaller, P. Ravell ciutadà e Antoni Negre savi en dret. . . . Fol. 1 v.º

3.—12 juny.—Pregó de la letra reyala dada a Gerona a 23 de maig de 1385, manant que per servir la pau feta ab los genovesos y pisans, tots patrons de galees o altres vaxells maritims abans de partirse de Mallorques donen caució de no dampnificar en bens ni en persona a dits genovesos y pisans. . . . Fol. 2.

4.—15 juny.—Pregó de com los freres del Sant Spirit de la orde de Sancta Trinitat han de pasar a Bugia per la redenció de catius xpiaus, e que si algú los té encomenada alguna redenció dega depositar la moneda en poder den Bernat Serdá. . . . Fol. 3.

5.—15 juny.—Pregó que ningú aculla ni don favor ni ajuda a Juliá Mut, fill de Juliá, de Luchmajor, delat de la mort de Bartomeu Rafal, de dita parroquia. . . . Fol. 3 v.º

6.—17 juny.—Pregó que tothom qui assegurará en poder dels jurats de tayar moltons dins certs dies, o bestiar boví de Menorca, pugua vènderlo dos diners o un diner mes car per lliura de lo que està marcat en les ordinacions. Fol. 4.

7.—8 juliol.—Que algú no trega ne fassa treura de la illa de Mallorca moneda fabricada en dit regne.—Item que ningú gos acordarse ne dar algun favor o ajuda a la nau armada de Xipre qui es en la illa de Menorca. . . . Fol. 4 v.º

8.—9 agost.—Pregó que no sia ningú qui 's gos acordar ab algun leny o altra fusta de rems, si donchs lo patró de aquella no cridava e parava taula publicament dins la ciutat, segons que es acostumat. . . . Fol. 5.

9.—25 setembre.—Que algú no gos tirar ni trametre pedres a la lanterna que es e cremar deu en la torre dita del faro. . . . Fol. 5 v.º

10.—4 novembre.—1 Que algú fortivolment no gos pendra forments o altra qualsevol gra que sia possat per vendra en les plasses de la quartera o del moll.—2.º Que alguns macips del mostasaf o dels levadors de les imposicions de la carn y del peix no gosen pendre carn o peix, si donchs no 'n prenien a lurs ops segons sa facultat.—3. Que algú dels capdegaaytes no gosen res levar per daus ne taulage de algunes persones que atroben jugant algun joch vedat. . . . Fol. 6.

11.—23 novembre.—Que qui haja tretes robes, bens o mercaderies del loch o mars en la qual se es trencada una nau de venecians, de la qual era patró Andriol Doto, dega denunciar aquelles robes o bens al dit patró o al batle de Mallorca. . . . Fol. 6 v.º

ANY 1386

12.—27 febrer.—Que algú no gos portar o fer portar en las terres del Soldá de Babilonia robes o mercaderies algunes. . . . Fol. 8.

13.—8 mars.—Que lo governador assegura tots venecians que hic venguen ab lurs robes bens y mercaderies, com per la pau feta pel comú de Venecia ab en Bng. Saplana y P. Andreu ciutadans de Mallorca deguen cessar totes marches e licencies de marchar. . . . Fol. 8 v.º

14.—9 abril.—1. Que algú que hagués fet

homey ab acordada pensa, possat que 'n hagués remisió o guiatge, no pugua estar en lo loch hon habitava lo mort dins sinch anys.—2. Que algú no gos tenir taffureria en algun loch de la ciutat e illa de Mallorca ne en la presó reyal, empero que si los presos per lur consolació e refrigeri volran entre sí jugar assó puguen fer sens incorriement de alguna pena.—3. Que sia servada la ordinació de no portar armes vedades.—4. Que tots e sengles qui hajen administrat fins ara ne d' aqui avant administrarán monedes algunes de la universitat sien tenguts dur e presentar lur compte dins un mes après finida la lur administració.—5. Que segons custuma antiga los assessors dels oficials ordinaris sien tenguts, passat l' any de lur ofici, dar consell als dits oficials sobre les sentencies que han de dar en les causes renunciades o concluses en temps de lur assessoria sens salari algú.—6. Que sia servat el sobresehimment de les penes de quints e altres contengudes en lo capitol daquen fet en la prorogació de les corts derrerament comensades en la vila de Montsó. . . . Fol. 9.

15.—14 abril.—Que algú no gos furta ne pendre del blat dels sachs que romanen desus lo porxo de la quartera gran quantitat ne pocha, sots pena de penjar per lo coll. . . . Fol. 11.

16.—23 abril.—Que algú no pugua de fet ni de paraula injuriar, escarnir ni maltractar algun moro o moros stranys qui sien en la present ciutat per rabó de mercaderies, misatjeries o altra manera. . . . Fol. 11 v.º

17.—2 maig.—Crida feta sobre los arneses e arreaments de les dones. . . . Fol. 11 v.º

18.—15 maig.—Que tots mestres d' axa e calafats vageñ obrar en les dues galees que 's fan en la darassana del Sr. Rey. . . . Fol. 12.

19.—22 maig.—Que los placentins per deu anys puguen star e mercadejar en Mallorca, com axi sia atorgat per carta reyal dada en Barcelona a 26 de abril del any present. Fol. 12 v.º

20.—22 maig.—Que tot portador de letres, axi cristiá com juheu, que tenga en lur poder o sapia letres procehides de les corts del batle e del veguer de la ciutat e del veguer de fora, que aquelles deguen portar dins tres jorns al scrivá de la cort de la governació. . . . Fol. 13.

21.—29 maig.—Que algun hom d' armes o altre no 's gos acordar en alguna guerra sens licencia del Sr. Rey. . . . Fol. 13.

22.—3 juny.—Crida feta a instancia de 'n Antoni Castell notari que tot hom que entena haver alguna demanda o questió contra ell per rahó de exessos comeses regint l' escrivania del batle de Mallorques, que ho pos en la cort del governador, en poder del qual lo dit Antoni ha assegurat per bones e suficiens fermanses estar a dret a tot hom Fol. 13 v.º

23.—3 agost.—Que negú no gos traure o tocar les exetes que son o d' aquí avant se metrán per los canons de l' aygua que discorra per la ciutat. Fol. 16.

24.—13 setembre.—Revocació de guiatjes e asseguraments fets per lo Sr. Rey. Fol. 18.

25.—13 setembre.—Que negú no gos vermar fins que ho haja denunciat als delmers del Sr. Rey. Fol. 18 v.º

26.—17 setembre.—Que tothom pach so que dega del delme de la ortalissa de la orta de la ciutat als hereus den Joan Gil, l' any present comprador del dit delme Fol. 19.

27.—3 octubre.—Que algú no gos treura amagadament ne manifesta blats de la illa de Mallorques.—Que tot patro de barcha o altra vaxell qui vulla anar a carregar blats en algun lloch o port de la illa no gos partir del moll de la ciutat sens licencia del governador.—Que no sia algú que gos comprar en la ciutat e illa de Mallorques blats per revendre, sino aytant com n' haurá menester en l' any per provisió de son alberch Fol. 19.

28.—10 octubre.—De convits e altres solempnitats de funeraries e capd' anys. Fol. 20.

29.—19 octubre.—Que alguna persona no gos metra o tenir dins los porxos de les galces veyles de la ciutat barques, botes, fustam ne altres coses embragants los dits porxos. Fol. 20 v.º

30.—30 octubre.—Que negun hom qui haja tanda, canó, pietansa ne empriu en la aygua, no la puga pendra dassí e per tot lo jorn de dijous primer vinent, per tal que los molins pusquen haver aygua obs de molra forment per fer pa obs de la festa dels morts. Fol. 21.

ANY 1387

31.—14 janer.—De les solempnitats ecclesiastiques fahedores per la mort del Sr. Rey en Pere de bona memoria Fol. 22.

32.—23 janer.—Que per mort del Sr. Rey no hi haja juglars ne altres sonadors de qualse-

vols sturments en les noces e convits que 's fassen dassí a la festa de Pascha. Fol. 22 v.º

33.—23 mars.—Que tot hom e tota persona qui haja o posseesca possessions en alou o cens de la orde de Sant Jordi de la ciutat de València dins 30 dies hajen a mostrar los encartamens o titols de les dites coses en poder de 'n Andreu Plandolit notari. Fol. 23.

34.—28 mars.—Que aquells qui obtenen alguns benifets per autoritat ordinaria sien conservats en possessió fins en altra manera per lo Sr. Rey hi sia provehit Fol. 23.

35.—12 abril.—Que los ballesters dels mantellets degen fer mostra en poder den Johan Genestar lur capitá. Fol. 24.

36.—29 abril.—Ordinacions sobre la guarda de les naus e altres vaxells que son en lo moll e a Portupí, e sobra la guardia dels catius. Fol. 25.

37.—13 maig.—Que los pescadors qui pesquen en lo loch de la Palomera deguen portar armes Fol. 27.

38.—17 juny.—Que algú no gos tocar en les exetes o taps que son en los canons de l' aygua de la ciutat Fol. 27 v.º

39.—4 juliol.—Que les ordinacions fetes sobre portar armes sien servades Fol. 28.

40.—17 juliol.—Repetició de la crida núm. 8 feta a 9 agost 1385. Fol. 28 v.º

41.—13 agost.—Que tothom responga d' aquí avant al honrat en Berenguer Lobet procurador reyal de tots censes, agrers, loismes e fadigues pertanyents als Reverent bisbe e honrat capitol de la Seu, com lo Sr. Rey haja manat ab letra sua al dit portant veus que prenga a ma reyal totes les temporalitats dels dits bisbe e capitol per certes causes justes e raonables. Fol. 29.

42.—17 agost.—Que en la crida feta per amparar a ma reyal les temporalitats del Reverent bisbe e capitol no deuen ser enteses delmes e primicies. Fol. 29 v.º

43.—13 (sic) agost.—Que tothom que hic port blats dassí per tot lo mes de janer haurá per quartera de forment ij. sols e per quartera d' ordi xvj. diners. Fol. 30.

44.—19 octubre.—Que totes persones que tengan o poseescan bens alguns en la ciutat de Mallorques o en lo terme de aquella, deguen comparexer dins xv. dies en lo castell reyal, davant lo honorable mos. Francesch Sagarriga, portant veus de governador, moss. Johan des Pont doc-

tor en decrets, en Berenguer Lobet, procurador reyal, per cabrevar dits bens e mostrar legitima- ment dels drets e títols lurs, sots pena de perdre los dits bens. . . . Fol. 30 v.º

45.—21 octubre.—Declaració de que en la crida sobre cabrevar los qui tenen bens immobles en la ciutat, son entesos e compresos no mes aquells qui tenen los dits bens sots alou e dreta senyoria del Sr. Rey. . . . Fol. 30 v.º

46.—19 octubre.—Crida notificant que el Sr. Rey, ab carta del dia 2 de agost del dit any 1387, ha revocat los guiatjes e asseguraments otorgats per el rey en Pere pare seu, senyalant xv. dies perque los qui havian obtinguts dits guiatjes ixquen del regne. . . . Fol. 31.

47.—5 novembre.—Que algun clerga de stranya nació, posat que sia cardenal, no pusca esser admés a alcun benefici. . . . Fol. 31 v.º

48.—5 novembre.—Que aquells qui posse- xen beneficis o altres dignitats per auctoritat ordi- naria sien conservats en lur possessió, e si fo- ragitats ne son que hi sien restituits. Fol. 32 v.º

49.—15 novembre.—Que los ferrers e argen- ters e altres de lur caxa acompanyen enguany lo standart. . . . Fol. 33.

50.—16 desembre.—Que negun cosari ne mercader no gos portar o fer portar en la illa de Mallorques neguns moros presos en fusta de remos o altres vaxells, si dochs no serán presos per cosaris del regne de Mallorques qui hajen armat en Mallorques. . . . Fol. 33 v.º

ANY 1388

51.—4 janer.—Que algú no gos treura de la illa moneda d' or ni de argent en gran quantitat ni poca. . . . Fol. 35.

52.—15 janer.—Crida citant a consell a tots los consellers axí de la ciutat com de fora. Fol. 35.

53.—16 janer.—Altra crida citant los conse- llers a consell. . . . Fol. 35 v.º

54.—28 febrer.—Que les egües abtes per ca- valls e rossins no sien donades a asens. Fol. 36.

55.—7 abril.—Crida prometent cent reyals d' or a los qui denunciaran en veritat a la cort aquells qui han talat de nit una vinya den Johan Busquet, grech, taverner. . . . Fol. 36 v.º

56.—30 abril.—Que tothom segueasca la pro- cessó que s' ha de fer demá demati donant gra- cies per la pluja. . . . Fol. 37.

57.—6 maig.—Guiatje concedit a tots los qui s' acordaran e irán en una galea armada per n' Arnau Aymar. . . . Fol. 37 v.º

58.—14 maig.—Que tots aquells qui hagen concessions de la aygua de la ciutat hagen d' aquella regar lurs propies possessions, e no pus- quen la dita aygua a altres persones donar, vendre ne en altra manera alienar. . . . Fol. 38.

59.—2 juny.—Que tots los qui 's vullan cla- mar o posar demanda contra los officials de l' any passat dins deu jorns compareguen davant en Pere de Labiá donsell, Felip Umbert ciu- tadá, Berenguer Dorcha savi en dret, comissaris e inquisidors elets e deputats en la taula contra los dits officials. . . . Fol. 39.

60.—3 juny.—Que aquells qui sien heretats de vila o viles en la illa de Cerdanya, e aquells qui del Sr. Rey hagen obtenguda gracia de vila o viles o bens de rebelles, que sien personalment passats en la dita illa per tot lo mes de setembre primer vinent, e que hagen de tenir en ella son domicili. . . . Fol. 40.

61.—4 juny.—Que tots los sards e sardes qui eran en servitut sien deliurats axi com ha manat lo Sr. Rey, y que tots se deguen pre- sentar per esser escrits al escrivá de la dita go- vernació. . . . Fol. 40 v.º

62.—4 juny.—Que tot hom segueasca la pro- cessó ques farà demá demati per la pestilencia, dejunant tots los qui sien de edat, e que de- mentre se farà dita processó deguen tenir los obradors tancats. . . . Fol. 42.

63.—9 juliol.—Que alcun no hic gos traure moneda d' or ni d' argent. . . . Fol. 43.

64.—10 juliol.—Que tots los sards, los quals son escrits, per diumenge tot dia se deguen recu- llir en la nau d' en Pere Sa Closa, fornit cascú de mitx quintar de bescuyt. . . . Fol. 43.

65.—14 juliol.—Repetició de la crida an- terior. . . . Fol. 43 v.º

66.—25 agost.—Que demá tot hom tenga los obradors e botigues tancats fins que sia fet lo aniversari general en la Seu per la mort del Sr. Delfí, fill primogenit del Sr. Rey. Fol. 44.

67.—23 octubre.—Que algú no gos emblar blats alguns de les plassas de la quartera ni del moll. . . . Fol. 44.

(Continuará)

ESTANISLAU AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—FEBRERO DE 1901

SUMARIO

I. Ressenya de la Junta General celebrada die 2 de Febrer de 1901, per *D. P. A. Sanxo*.

II. Relació dels objectes ingressats en el Museu Arqueològich Lulià durant l'any 1900, per *D. Bartomeu Ferrà*.

III. Catàlech de les obres qu'han entrat a la Biblioteca d'aquesta Societat durant l'any 1900, per *Don P. A. Sanxo*.

IV. Actes de la elecció de Síndichs de la ciutat y de les parroquies foranes per fer sagrament y homenatge a n' Alfons III de Aragó com a Rey de Mallorca—1285—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

V. Informe sobre el oficio de acequero y administración de las aguas de la Fuente de la Villa, por *Don Pedro Sampol y Ripoll*.

VI. Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació—Llibre I—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

RESSENYA

DE LA JUNTA GENERAL DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

celebrada die 2 de Febrer de 1901

A les onse y mitja del matí del día expressat, festa de la Purificació de Nostra Senyora, tengué lloch en l'Iglesia de S. Francesch d' Asís la funció relligiosa que anualment dedica aquesta Societat Arqueològica a son Benaventurat Patró el Beato Ramón Lull, per manifestar la verdadera devoció que envers d'ell sent, la cual es de desitjar que s'extenga de cada vegada mes entre tots els bons mallorquins. Acabada la Missa que en la capella de la Puritat de Maria de la citada Iglesia, ahont se veneren les rellíquies de l'insigne Doctor Illu-

minat, digué el Molt Illtre. Sr. Vicari General D. Antoni M.ª Alcover, Pre., els Srs. Colegials de la Sapiencia, convidats, com de costum, al acte, y altres Sacerdots cantaren un solemne Te-Deum que acompanyá ab l'orga el conegut Mestre D. Melsiòn Massot, Pre.

Després de resarse un responso en sufragi de l'ánima dels Socis difunts, se reuní en la Sala major del Colegi de la Sapiencia la Junta General ordinaria de l'Arqueològica, presidintla el Rev.^t Senyor Rector de dita Casa D. Arnau Ramis, que tenia al seu costat, a D. Estanislau Aguiló, President efectiu de la nostra Societat, a una part, y a l'altra, al Vice-President D. Antoni M.ª Alcover, Pre.

Aprovada l'acta de la sessió anterior, D. Joseph Planes, Tesorer, reté conte dels caudals qu' ha manetjat, essent l'estat actual de caixa el que indica el resumen que a continuació exposam:

	Ptes.	Cts.
Existencia en doblers al comensar l'any.	241	46
Suma major de tot lo cobrat	1744	50
Total.	1985	96
Suma major de tot lo pagat	1353	68
Queda d' existencia de con-		
tants	632	28
Falta cobrar de Socis y Sus-		
criptors	155	00

Advertí el Sr. Tesorer que enguany en lloch de donarse rahó de les cuotes

de suscripcions al BOLLETÍ corresponents a dos semestres, com s'acostumava, s'han incloses en el mencionat **resumen** les de tres, per haverse **conseguit** terminar ja, casi per complet, la recaudació del que vensé en 31 de Desembre prop passat. Feu notar també que segons acort de la Junta de Govern, s'ha **satisfet** dels diners de l'Arqueològica el **déficit** resultant de les despeses de la Casa-Redacció de la nostra Revista, les quals se paguen d'una suscripció entre 'ls Socis que voluntariament hi contribuexen.

Després el Sr. Ferrá llegí la llista dels objectes que durant l'any finit han estat cedits o depositats en el Museu, y l'infrascrit Bibliotecari doná noticia de les obres que en el mateix espay de temps han ingressat en la Llibreria, la major part regalades per los autors, als quals agrahí el delicat obsequi que ab axò fan a la Societat Arqueològica.

Prengué enseguida la paraula D. Antoni M.ª Alcover, y fonch per exposar breument un projecte que creu será molt **beneficiós** a la cultura de Mallorca; ço es la formació d'un vertader y complet, fins ahont sia possible, Diccionari de la llengua Catalana, que es la comuna, com es ben sabut, no sols a nostres illes, sino a Catalunya, Valencia y Rosselló. Per dur a bon terme una empresa de tal magnitud, assegurá que conta ab l'ajuda de coneguts literats, de Mallorca y fora d'ella, que s'han **distinguit** per ses produccions en Catalá, axí com també ab una colla d'entussiasmes joves que indudablement y de tot bon cor se cuidarán de recullir els mots y frasses del nostre idioma matern, de varies obres, manuscrites o impreses, antigues o modernes, que s'els entregará; o de la llengua parlada, en les regions en que's conserve mes pura en boca del poble. Afagí el Sr. Alcover que a les hores son ja uns cent vint els col·laboradors del Diccionari; y que per facilitar el treball s'han fetes diferents divisions

que corresponguen als diversos oficis, ciencies y arts. Per saber a qual secció o seccions quiscun dels inscrits desitja pertener, se repartirán circulars que contendrán tota casta d'explicacions, esperantse conseguir axí que ab l'esfors colectiu, resulte l'obra mes perfecta y acabada.

El Sr. Aguiló digué després, que lo que constituex la principal mostra de la vida de la Societat Arqueològica es el BOLLETÍ, puys d'aquesta manera se manifesta y exteriorisa lo que feim; y alguna consideració deu merexer als estranys la nostra Revista, cuant en l'any darrer son estats mes nombrosos que en els anteriors els camvis obtinguts ab publicacions que en sa majoria tracten casi exclusivament d'assumptos d'Historia o de ses ciencies auxiliars. Animá llavors el Sr. Aguiló l'element jove mallorquí a que prengue part activa en los treballs que mes o manco se relacionen ab l'índole de l'Arqueològica Luliana, porque ell es el qu'ha d'aydar ab lo seu entussiasme, ardor y cooperació, a les persones que ja fa mes temps se dediquen a tal classe d'estudis é investigacions. Doná conte, per ultim, de la mort de l'estimat Soci D. Antoni Forteza y Valentí, única perdua que en l'any havem experimentat, l'ánima del qual hage obtingut de Deu bon repòs y bon remey.

El Sr. Ferrá proposá llavors, que figurant en la Sala de Juntes del Colegi de la Sapiencia, en la qual tenim part del Museu, els retratos dels Excms. é Ilms. Srs. Bisbes d'aquesta Dióccesis D. Miquel Salvá, que fonch el primer que creá en el Seminari la Cátedra d'Arqueologia Sagrada, y D. Mateu Jaume, fundador de la nostra Societat, y el del Ilm. Sr. D. Juan Maura, Prelat d'Oriola, a qui contam com un dels consocis mes antics, se coloque igualment el del Excm. é Ilm. Sr. D. Pere Juan Campins, actual Bisbe de Mallorca, qu'ha restablít l'esmentada Cátedra y ha fo-

mentat ab molta cura l' estudi de l' Historia Eclesiàstica d' aquesta illa. Unànimement fou aprovada la proposició del Sr. Ferrá, decidintse posar en la Sala d' Actes damunt anomenada el retrato del Rev.^{sim} Sr. Campins que per indicacions de la Junta de Govern de l' Arqueològica ha gravat, d' una manera admirable y acabada, l' eminent artista mallorquí D. Bartomeu Maura y Muntaner.

P. A. SANXO.

RELACIÓ

dels objectes rebuts en lo Musèu Arqueològich Luliá durant l' any 1900

CEDITS

Del Centre Eucaristich de Palma

1. Una tovalla de fil blanca ab randa de malla, vella.
2. Una vesta de *copó*, de brocat, vell.
3. Algunes mostres de texits, retalls de casulles.

De D. Amado Ensenyat

Material d' Artilleria antiga

4. Una granada de vidre, de les que se llansaven ab la ma.
5. Un *flasco* incendiari de vidre, de dues ampolles acollades.

De D. Tomás Bordoy de Felanig

6. Una *olla* ordinaria de terra cuyta al descobert.—Epoca protohistòrica.

DEPOSITATS

Del Director del Musèu

7. Un *abaco* de capitell de pedra, antich d' estil romanich, de forma quadrada (39 × 39 × 20 centímetros).
8. Vuit retjoles policromades del sigle XVII.

De D. Antoni Maria Peña

9. Un improntu en lacre, del sagell del llinatge *Barceló*.

Anònim

10. Una estampa gravada en fusta, de Sant Tomás de Aquino.

De D. Jaume Lluís Garau

Material de presons

11. Un grilló de pèus estesos, de ferro forjat, ab sa barra travessera de 45 centímetros de llargaria.
12. Un altre idem de pèus drets, de idem ab barreta de 26 centímetros, idem.
13. Una cadena de idem, ab ferro-paret, de 2'30 metros de llargaria y dues anelles grillons ab sa clau.
14. Un joch de manilles.

BARTOMEU FERRÀ.

CATÀLECH

DE LES OBRES QU' HAN ENTRAT A LA BIBLIOTECA D' AQUESTA SOCIETAT DURANT L' ANY 1900

Cedida per l' Excm. Sr. D. Rafel Álvarez Sereix, Governador Civil de la Provincia.

1. André (Marius).—Le Bienheureux Raymond Lulle (1232-1315) par. . . . Deuxième édition.—Paris.—Libr. Victor Lecoffre.—Imp. Lahure.—1900.—146 mm. × 79. 12.^{au} m. Rúst.

Per l' Excm. Ajuntament d' aquesta ciutat.

2. Ayuntamiento de Palma. Baleares. Presupuesto Ordinario para el año 1901. Aprobado por el Ayuntamiento en 8, 15, 16, 17 y 18 Agosto por la Junta Municipal en 12 Septiembre y por el Sr. Gobernador en 4 Diciembre de 1900.—Palma.—Imp. y Libr. de J. Tous.—1900.—Foll. de 267 mm. × 181. Fol men. Rúst.

3. Balance de situación [económica del Ayuntamiento de Palma] en 1.º de Enero de 1901.—S. 1. [Palma de Mallorca].—Imp. de J. Tous.—S. a. [1901].—Foll. de 262 mm. × 180. Fol men. Rúst.

4. Reglamentos interiores del Ayuntamiento de Palma.—Palma.—Imp. de José Tous.—1900.—Foll. de 155 mm. × 86. 8.^{au} m. Rúst.

Per la «Société Archéologique du Midi de la France».

5. Bulletin de la Société Archéologique du Midi de la France etc (*).—Rebut durant l' any el número 24 de la serie in 8.º

Per la «Société Archéologique du Gers».

6. Carsalade du Pont (Jules-Marie-Louis de), Evêque de Perpignan.—Lettre Pastorale de Mon-

(*) V. BOLLETÍ, número 239.

seigneur l'Évêque de Perpignan au Clergé et aux Fidèles de son Diocèse et Mandement pour le saint temps du Carême de l'an de grace 1900.—Auch.—Imp. brevetée Léonce Cocharaux — 1900.—Foll. de 187 mm. X 104. 4.º m. Rúst.

Pel Dr. Antoni Blomberg, Bibliotecari de la Rl. Academia de Belles Lletres, Historia y Antiquitats de Stockholm.

7. Jule-Roser. 1900.—S. l. i. n. a. [1900].—Foll. de 361 mm. X 207. Fol m. ab fototípics, fotogravats en color, litografies y cromolitografies. Rúst.

8. Nordiska spel. Stockholm 9-17 Febr. 1901.—Stockholm.—Hasse W. Tullbergs Boktr.—1901.—Fulla solta de 207 mm. X 122 ab fototípics, una litografia y una cromolitografia.

Per la «Sociedade Martins Sarmento».

9. Número ilustrat de la «Revista de Guimaraes», publicat per honrar la memoria de Martins Sarmento.

Per l' «Institut Égyptien».

10. Mémoires présentés à l'Institut Égyptien etc (**).—Rebut durant l'any el cuadern I del quart tom.

Per l' «Unió Catalanista».

11. Mensaje entregado por la Junta Permanente de la Unió Catalanista á S. M. la Reina Regente el día 6 de Julio de 1900.—Barcelona.—Imp. de «La Renaixensa».—1900.—Foll. de 155 mm. X 80. 8.^{au} m. Rúst.

Pel Sr. President de la Real Academia de Medicina y Cirugia d' aquesta ciutat.

12. Escafi y Vidal (Don Domingo).—Reseña de los trabajos que han ocupado á la Real Academia de Medicina y Cirugia de Palma de Mallorca en 1898 leida en la sesión pública inaugural celebrada el día 29 de enero de 1899.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—Foll. de 192 mm. X 109. 4.º m. Rúst.—En lo mateix volumen hi ha també:

Escalas y Adrover (D. Jaime).—La fiebre amarilla en Palma en el presente siglo. Discurso inaugural leido en la Real Academia de Medicina y Cirugia de Palma el día 29 de enero de 1899.—Palma de Mallorca. 1900.

Per la «Junta de Protección al Soldado».

13. Junta de Protección al Soldado establecida en Palma de Mallorca desde el mes de Julio del año 1896 hasta el mes de Mayo del año 1900. Noticia de sus actos y de sus ingresos y gastos impresa por acuerdo de la misma á expensas de sus individuos.—Palma de Mallorca.—Tipo-litografía de Amengual y Muntaner.—1900.—Foll. de 172 mm. X 100. 8.^{au} m. Rúst.

Per «La Cruz Roja».

14. Piña Forteza (Nicolás).—La Cruz Roja. Asociación internacional de socorros á heridos en campaña y auxilios en calamidades y siniestros públicos. Comisión Provincial Balear. Memoria leida en la Junta General ordinaria celebrada en 5 de Noviembre de 1900 por el Secretario General.—Palma de Mallorca.—Tipo-litografía de Amengual y Muntaner.—1900.—Foll. de 164 mm. X 100. 4.º m. Rúst.

Per Mr. J. Calmette.

15. Calmette (J.).—La question du Roussillon sous Louis XI. Étude sur les relations diplomatiques de la France et de l'Aragon relatives à l'engagement du Roussillon et de la Cerdagne (1462) par. . . (Extrait des *Annales du Midi*, tome VII, 1895.) [Extrait des *Annales du Midi*, tomes VII y VIII, années 1895 et 1896].—Toulouse.—Édouard Privat, imprimeur-libraire.—Imp. Douladoure-Privat.—1895. [1896].—Foll. de 177 mm. X 95. 8.^{au} m. Rúst.

16. Calmette (J.).—Étude sur les Relations de Charles le Chauve avec Louis la Germanique et l'Invasion de 858-859 par. . . (Extrait du *Moyen Age*, année 1899).—Paris.—Libr. Émile Bouillon, éditeur.—Chalons-sur-Saône.—Imp. L. Marceau, E. Bertrand, successeur.—1899.—Foll. de 182 mm. X 104. 8.^{au} m. Rúst.

17. Calmette (J.).—Observations sur les gloses malbergiques de la «Lex Salica» par. . . Extrait de la *Bibliothèque de l'École des chartes*, tome LX, 1899.—Paris.—Nogent-le-Rotrou.—Imp. Daupeley-Gouverneur.—1899.—Foll. de 169 mm. X 97. 8.^{au} m. Rúst.

18. Calmette (J.).—Un épisode de l'histoire du Roussillon au temps de Charles VII par. . . (Extrait de la *Revue d'histoire et d'archéologie du Roussillon*, t. 1.er).—Perpignan.—Imp. Joseph Payret.—1900.—Foll. de 177 mm. X 104. 8.^{au} m. Rúst.

(**) V. BOLLÉTI, número 227.

Per Mr. Pierre Vidal.

19. Vidal (M. Pierre) —Expéditions des marins et des marchands roussillonnais sur les côtes de la Syrie et de l'Égypte pendant le moyen âge.—S. l. i. n. a.—Foll. de 159 mm. X 90. 8.^{au} m. Rúst.

Per D. Oleguer Miró.

20. Miró y Borrás (Oleguer). —Aforística médica popular catalana confrontada ab la de altres llengües.—Manresa.—Imp. de Anton Esparbé.—M-DCCCC.—133 mm. X 72. 8.^{au} m. Rúst.

Per D. Francesch Hernández.

21. Orfila [Rotger (Mateo José Buenaventura)].—Tres cartas inéditas del insigne mahonés Doctor. . . (1809-1814-1815) publicades por Francisco Hernández Sanz. (Extraïdo de la *Revista de Menorca*). M DCCCXCIX.—Mahon.—Imp. de B. Fàbregues, casa fundada en 1750.—S. a.—Foll. de 165 mm. X 114. Fol men. ab el retrato, ab fototipia, de l' autor, reproducció d' una pintura al oli atribuïda a Lacona. Rúst.

Per D. Alfons Damians.

22. Damians y Manté (Alfons).—Lo Fossar Payral. Treball premiat en los Jochs Florals de Barcelona ab lo primer accésit al premi extraordinari ofert per lo Consistori any 1898.—Barcelona.—Est. *La Renaixensa*.—1898.—Foll. de 206 mm. X 110. 4.ª m. Rúst.

Per D. Angel Ruiz Pablo.

23. Ruiz Pablo (Angel).—Recordansa de la peregrinació menorquina á Roma. A Lleó XIII. Poesia llegida á la vel·lada literaria celebrada en el teatro del Colegi Español, Palau d' Altemps, el dia 13 de Maig de 1900.—Ciudadella.—Tip. Católica del Cor de Jesús.—S. a. [1900].—Foll. de 101 mm. X 64. 8.^{au} men. Rúst.

Per D. Angel Aguiló.

24. Aguiló y Fuster (Marian).—Recorts de Jovenesa. (Poesies amoroses).—Barcelona.—Llibr. d' Alvar Verdager.—Tip. «L' Avenç».—1900.—131 mm. X 72. 8.^{au} m. ab el gravat de l' escut de la Biblioteca Catalana. Rúst.

Per D. Pere d' Alcántara Peña.

25. Peña y Nicolau (Pedro de Alcántara).

—El Mosáico. Colección de escritos literarios etc (***)—Rebut durant l' any el tercer tom.

26. Peña y Nicolau (En Pere d' Alcántara).—Mestre Fornari. Pessa en un acte y en vers.—Palma de Mallorca.—Establ.^t Tipogràfich d' en Jusep Mir.—1900.—Foll. de 174 mm. X 90. 8.^{au} m. Rúst.

Per D. Joseph Rullán, Pre.

27. Rullán y Mir (D. José), Pbro.—Guía de Sóller.—Sóller.—Imp. de «La Sinceridad».—1898.—106 mm. X 63. 4.ª men. Rúst.

28. Rullán y Mir (D. José), Pbro.—Ensayos de Agricultura y Prehistoria.—Sóller.—Imp. de «La Sinceridad».—1900.—153 mm. X 91. 4.ª men. Rúst.

Per D. Rafael Ballester.

29. Taine (H.).—Ensayos de Crítica y de Historia. España en 1679. Traducción, Prólogo y Notas de Rafael Ballester y Castell.—Palma de Mallorca.—Típo-litografía de Amengual y Muntaner.—1900.—Foll. de 138 mm. X 72. 8.^{au} m. Rúst.

Per D. Miquel Gayá, Pre.

30. Gayá y Bauzá (D. Miquel) Prevere.—Memoria Histórica del poble de Son Servera.—Palma de Mallorca.—Est. de les filles d' en Colomar.—1899.—173 mm. X 109. 8.^{au} m. Rúst.

Per D. Joseph Cerdà.

31. Cerdà y Coll (Don José).—Necesidad de la lactancia materna. Discurso inaugural leído en el Colegio Médico-Farmacéutico de Palma el 20 de enero de 1900.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—Foll. de 196 mm. X 109. 4.ª m. Rúst.

Per D. Francesch Antich.

32. Antich é Izaguirre (Francisco).—Resurrección. (Poema). Por los nuevos metros.—Palma.—Tip. Católica Balear de Sanjuán, hermanos.—1900.—Foll. de 148 mm. X 68. 4.ª men. Rúst.

33. Antich é Izaguirre (Francisco).—Los periódicos mezclanceros.—Palma.—Tip. Católica Balear de Sanjuán, hermanos.—1900.—Foll. de 148 mm. X 70. 8.^{au} m. Rúst.

(***) V. BOLLETÍ, número 203.

Pel Sr. Director del «Sóller».

34. Número ilustrat d'aquest Semanari, corresponent al dia 30 de Mars de 1900.

Per D. Enrich Fajarnés.

35. Almanaque de la Revista Balear de Ciencias Médicas (regalo á sus suscriptores). Palma 1901.—S. I. [Palma de Mallorca].—Imp. de las hijas de Colomar.—S. a. [1900].—121 mm. × 64. 8.^{au} men. Rúst.

36. Fajarnés y Tur (D. Enrique).—Ensayo de una bibliografía Orfila.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—Foll. de 197 mm. × 102. 4.^t m. Rúst.

37. Fajarnés y Tur (D. Enrique).—Investigaciones sobre el origen de una epidemia de fiebre tifoidea circunscrita, padecida en Palma en 1800.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—Foll. de 193 mm. × 109. 4.^t m. Rúst.

38. Fajarnés y Tur (D. Enrique).—Epizootia de Hidrofobia en la ciudad de Palma en 1744.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—Foll. de 194 mm. × 109. 4.^t m. Rúst.

Per D. Bartomeu Ferrà.

39. Société des langues romanes. Le Concours philologique et littéraire de l'année 1875.—Montpellier.—Au bureau des publications de la Société pour l'étude des langues romanes. . . —Imp. Centrale du Midi.—M DCCC LXXV.—172 mm. × 91. 8.^{au} m. Rúst.

40. Pritanio (Lamindo) [Ludovico Antonio Murator].—Delle Riflessioni sopra il Buon Gusto Nelle Scienze e nelle Arti.—In Venezia. Presso Nicolò Pezzana. MDCCXXIII.—2 vol. de 131 mm. × 68. 12.^{au} men. ab xilografies. Pleg.

Exemplar que fonch de Fra Antoni Ramon Pascual, Cistercià, conegut autor de les *Vindictes Lullianes* y de la *Vida del Beato Raymundo Lulio* publicada per la nostra Societat.

41. Fotografia d'una plana miniaturada d'un codex del Beato Ramon Lull.

Per D. Antoni M.ª Penya.

42. Robichón de la Gueriniere (Francisco).—Escuela de á Caballo por el Sr. . . en que se contiene el conocimiento, la instruccion y la conservacion del Caballo. Obra traducida del francés al castellano y adicionada en todas sus partes por D. Baltasar de Irurzun.—Madrid.—En la Imprenta de la viuda de Ibarra, Hijos y

Compañia.—MDCCLXXXVI.—2 vol. de 151 mm. × 81. 8.^{au} m. ab gravats. Vol. I pleg., II rúst.

Per D. Benet Pons.

43. Oliver (M. S.).—Don Marian Aguiló. Estudi biogràfic y crític compost per encarrech d'el Excm. Ajuntament de Palma y llegit dia 31 de Decembre de 1897 en la sala de sessions. (*Acompanyat d'una versió castellana.*)—Palma de Mallorca.—Est. d'Amengual y Muntaner.—1900.—Foll. de 170 mm. × 100. 4.^t m. Rúst.

44. Alcover (Joan).—Don Jeroni Rosselló. Discurs llegit en la sala de sessions de l'Excellentíssim Ajuntament de Palma dia 23 d'Abril de 1900.—Palma de Mallorca.—Est. y Llibr. de Joseph Tous.—MCM.—Foll. de 163 mm. × 81. 4.^t m. ab el retrato, en fototipia, de D. Jeroni Rosselló. Rúst.

45. Guía de la Administración Municipal de Palma Capital de Baleares Publicada por el Cronista de la Universidad y Reino de Mallorca [Benito Pons y Fábregues], en virtud de acuerdo del Excmo. Ayuntamiento de dicha Ciudad, tomado en 6 Septiembre de 1899.—Palma de Mallorca.—Establ.^{to} Tipográfico de J. Tous.—MDCCCXCIX.—108 mm. × 68. 8.^{au} men. Rúst.

46. Fotografia de l'autograf de Ramon Lull trobat en la Biblioteca de S. March de Venecia per D. Mateu Obrador y Bennassar.

Per D. Pere Sampol y Ripoll.

47. Corona Poética dedicada á la Beata Catalina Tomás, con motivo del tercer aniversario secular de su muerte gloriosa.—Palma.—Imp. de Pedro José Gelabert.—1874.—Foll. de 189 mm. × 107. 4.^t m. Rúst.

48. Reglamento de la asociacion de San José para fundar y sostener escuelas gratuitas principalmente nocturnas, de Doctrina cristiana é instruccion primaria en obsequio de los niños obreros pobres de Palma bajo la proteccion del Excmo. é Ilmo. Sr. Obispo de esta Diócesis.—Palma.—Imp. de Villalonga.—1879.—Foll. de 173 mm. × 94. 4.^t men. Rúst.

49. Gonzalez Cepeda (José), Escafi (Domingo) y Aguiló (Mariano).—Instrucciones y preceptos higiénicos para prevenir el desarrollo del cólera morbo asiático y medios que deben emplear las familias en el caso de una invasion, mientras llegue el facultativo, con un resumen de las medidas preventivas y represivas que deben tomarse por las Autoridades [por Pedro

Sampol, Miguel Berga y Federico Yllas].—Palma de Mallorca.—Imp. de la Casa de Misericordia.—1884.—Foll. de 174 mm. X 106. 4.^t men. Rúst.

50. Sampol y Ripoll (D. Pedro).—Anuario Bibliográfico. 1898. Apuntes para una Biblioteca Mallorquina.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1898. [1900].—Foll. de 142 mm. X 68. 4.^t men. Rúst.

51. Sampol y Ripoll (D. Pedro).—Anuario Bibliográfico. 1899. Apuntes para una Biblioteca Mallorquina.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1900.—Foll. de 142 mm. X 68. 4.^t men. Rúst.

* *
*

Revistes ab les que havem obtengut el camvi en 1900:

Heraldo Ilustrado.—Palma.

Ilustració Llevantina.—Barcelona.

Pel et Ploma.—Id.

Catalonia. Segona época.—Id.

Universitat Catalana.—Id.

Revista de Aragón.—Zaragoza.

Boletín de la Sociedad Arqueológica de Toledo.—Toledo.

Boletín de la Cofradía de las Ánimas Benditas del Purgatorio.—Santo Domingo de Silos.

Bulletin Historique du Diocèse de Lyon.—Lyon.

Revue d' Histoire et d' Archéologie du Roussillon.—Perpignan.

Bulletin de la Société Archéologique du Gers.—Auch.

Le Politicon.—Paray-le-Monial.

P. A. SANXO.

ACTES DE LA ELECCIÓN DE SINDICHS DE LA CIUTAT Y DE LES PARROQUIES FORANES

PER FER SAGRAMENT Y HOMENATGE

A N. ALFONS III DE ARAGÓ COM A REY DE MALLORCA

— 1285 —

[Continuació]

III—SINDICATUS PARROCHIE DE LUCHMAJORI

Noverint universi presentem paginam inspecturi quod die veneris qua computabatur nono kalendas decembris anno Domini M.^o ducentesimo octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancti Michaelis de Luchomajori in ecclesia dicte parrochie, dicta universitas cons-

tituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Maymonum Juliani, Berengarium Lupeti, Laurentium de Montealbo, Jacobum Rafalli, Guillelmum Cibriani, Johannem de Lindars et Berengarium de Conies, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta: Nos Maymonus Juliani, Berengarius Lupeti, Laurentius de Montealbo, Jacobus Rafalli, Guillelmus Cibriani, Johannes de Lindars, Berengarius de Conies, procuratores syndici et actores predicti, nomine nostro et totius universitatis predictae, recipimus vos predictum dominum infantem Alfonsum, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenitum, in dominum nostrum et dicte universitatis, et convenimus et promittimus vobis nomine nostro et ipsius universitatis quod erimus vobis et vestris semper fideles et legales vassalli, et obediemus semper vobis et vestris in omnibus, tamquam fideles vassalli obedire tenentur domino suo naturali, et erimus semper fideles et legales valitores vobis et vestris contra omnes homines de mundo, et procurabimus toto posse nostro utilitatem vestram et vestrorum et salvamentum vestri domini, et evitabimus pro posse nostro totum dampnum vestri et vestrorum. Et faciemus inde vobis nomine nostro et supradicte universitatis homagium ore et manibus secundum consuetudinem et usaticum Cathalonie, et juramus per Deum et ejus sancta quatuor evangelia manibus nostris corporaliter tacta predicta attendere et complere ut superius sunt expressa, et in aliquo non contravenire jure aliquo causa vel etiam ratione. Actum est hoc die loco et anno predictis, presente consenciente et mandante tota universitate predicta, et presentibus testibus Ferrario de Juyach, Guillermo Laurentii, Petro de Gradu, Berengario Goday rectore ecclesie supradicte, et Berengario Rubi clerico, et notario infrascripto. Sig ✠ num Maymo Juliani. Sig ✠ num Berengario Lupeti. Sig ✠ num Laurentii de Montealbo. Sig ✠ num Jacobi Rafalli. Sig ✠ num Guillelmi Cibriani. Sig ✠ num Joannis de Lindars. Sig ✠ num Berengarii de Conies predictorum, qui hec laudamus firmamus concedimus et juramus. Sig ✠ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum, qui hec de mandato dicte universitatis scripsit et clausit et in hanc publicam formam misit, loco die et anno predictis.

IV—SINDICATUS PARROCHIE DE RUBINES

Noverint universi presentes pariter et futuri, quod nos Guillelmus de Villadeval, Petrus Stelera, Guillelmus de Torrente, Berengarius de Galifa, Bernardus Salom, Bernardus Calopa, Guillelmus Ça Libra, Bernardus de Podiolo, Petrus Damer, Petrus de Rexach, Raimundus de Pulcroloco, Bernardus Campins, Mascheronus Aguell, Arnaldus Campins, Guillelmus Tordera Berengarius de Fonte et Arnaldus de Morneta, Guillelmus des Coll, Guillelmus et Raimundus de Premian, nos omnes commorantes in parrochia Sancte Marie de Rubines, unanimiter, gratis animis et spontaneis voluntatibus, cum comuni tamen et speciali assensu consilio et voluntate omnium aliorum proborum hominum in dicta parrochia de Rubines commorantium et habitantium ad hec specialiter specialiter vocatorum et personaliter existentium presentium et videntium et una voce consentientium, cum testimonio hujus presentis publici instrumenti ubique perpetuo valituri, facimus constituimus ponimus et eligimus vos Ferrarium de Palou, Jacobum de Gellida, Petrum de Massanes et Petrum Figuera, presentes et recipientes, procuratores nostros certos. . . .

Testes hujus rei sunt: Guillelmus Alegre, Guillelmus Calabrell, Bernardus Gibos, Laurentius Salom, Berengarius Ferrarii, Bernardus Gilabert, Guillelmus Gilabert, Arnaldus de Moya et Berengarius Stephani.

Sig ✕ num Arnaldi Raimundi publici notarii Majoricarum, qui hec scripsit et clausit et in hanc formam publicat redigit.

V—SINDICATUS PARROCHIE DE SELVA

Noverint universi presentes pariter et futuri, quod nos Gueraldus de Suavi, Martinus Thomearii, Bernardus de Bonyola, Petrus de Alforge, Borracius Serrador, Romeus Martialis, Guaraldus Lunelli, Michael Serra, Petrus de Peralba, Petrus Rauczini, Raimundus Joverii, Jacobus de Banyola, Petrus Morro, Guillelmus de Suavi, Bernardus Solerii, Petrus de Copons, Guillelmus Martialis, Jacobus Domingo, Berengarius Martini, Guaraldus Maestre, nos omnes insimul commorantes in parrochia Sancti Laurentii de Selva, gratuitis animis et spontaneis voluntatibus ac certis scienciis, cum consilio tamen et voluntate ac generali et speciali assensu omnium aliorum hominum commorantium et habitantium in dicta parrochia de

Selva, ad hec specialiter vocatorum et personaliter existentium presentium et videntium et una voce consentientium, cum testimonio hujus presentis publici instrumenti, facimus constituimus ponimus et eligimus et ordinamus vos Gil Tharini, Petrum de Suavi, Berengarium de Lorda, Petrum de Galur, Petrum Maestre et Johannem Gassol, presentes et recipientes, certos et speciales procuratores nostros syndicos et actores.

Actum est hoc in ecclesia de Selva, nono kalendas decembris anno Domini M.º CC.º Lxxx quinto. Sig ✕ num Gueraldi de Suavi. . . —Testes hujus rei sunt: Raimundus Morgat, Guillelmus Avinent, Guarcias de Ponte, Borracius de Pedralba, Petrus Ulhasterii, Raimundus Saguini, Laurentius de Muntaura et Bernadus Colomerii.

Sig ✕ num Arnaldi Raimundi publici notarii Majoricarum, qui hec comuni et speciali voluntate ac mandato omnium supradictorum hominum ac aliorum dicte parrochie, scripsit et clausit et in hanc formam publicam redegit.

VI—SINDICATUS PARROCHIE DE CASTELIG

Noverint universi presentem paginam inspecturi quod die veneris qua computabatur nona kalendas decembris anno Domini M.CC.Lxxx. quinto, congregata universitate parrochie Sancti Petri de Castelig in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit syndicos et actores procuratores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, videlicet Petrum Moragues, Johannem de Bonastre, Raymundum Ferrarii, Petrum Tortosa, Petrum Marchesii et Jacobum de Stacha, sub forma infrascripta. . . .

Actum est hoc loco die et anno predictis, presente consentiente et mandante tota universitate predicta, et presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Guillermo Laurentii, Petro de Gradu, Jacobo de na Maymona, Romeo Compani et Berengario de Bascherra rectore ecclesie supradicte.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoricarum, qui hec de mandato et voluntate dicte universitatis scripsit et clausit loco die et anno predictis et in hanc publicam formam missit.

VII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI ANDREE
DE SANTO ANYI

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur viij kalendas decembris anno Domini M.CCC.lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancti Andree de Sancto Anyi in ecclesia Sancte Marie de Falanig, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores syndicos et actores Vitalem Boverii, Bernardum Sabaterii, Raymundus Mercatoris, Berengarius Gilida, Bernardus Barberii et Petrus de Armantera, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo Alfonso, Dei gratia regi Aragonum Majoricarum et Valencie et comiti Barchinone, sub forma inferius contenta

. Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Raymundo de Suau, Vitale Tarany, Petro den Valls, Raymundo Ricolf, Bernardo Ferrarii rectore ecclesie de Falanig, et notario infrascripto.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoricarum, qui hac de mandato et voluntate dicte universitatis.

VIII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI MICHAELIS
DE CAMPANETO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod nos Petrus de Pontonibus, Johannes Mascarelli, Petrus de Montejudayco, Berengarius Cerviani, Guillermus Olçina, Petrus Olsina, Petrus Buades, Petrus de Libra, Guillermus de Villamajori, Petrus Andree, Arnaldus Martorelli, Simon Almiray, Petri Albi, Berengarius de Bua-della et Exemenus Abbatis, nos omnes insimul commorantes in parrochia beati Michaelis de Campaneto, cum consilio tamen et voluntate ac assensu speciali et generali omnium aliorum hominum habitantium in dicta parrochia, ibi presentium, existentium videncium et consentientium et una voce concedentium, gratis et bonis animis nostris et spontaneis voluntatibus ac ex certis sciencijs, cum testimonio hujus presentis publici iustrumentum facimus constituimus ponimus eligimus et ordinamus vos Jordanum Abennaşer, Bernardum Gatelli, Jacobum de Pontonibus, Petrum Tarré, Guillermum Castilionis et Gregorium Serdoni, ejusdem parrochie habitatores, procuratores nostros. ad presentandum personás nostras coram presentia nobilissimi domini infantis Alfonsi illustrissimi regis inclite recordationis Aragonum primogeniti ac domini regni Majoricarum.

Quod est actum octavo kalendas decembris anno Domini M.CC. octuagesimo quinto. Hujus rei testes sunt: Guillermus de Bisulduno, Bartholomeus Tarini, Guillermus Lobera, Jacobus Mathei presbiter rector ecclesie Sancti Michaelis de Campaneto.

Sig ✕ num Jacobi Borrelli notarii publici Majoric.

ESTANISLAU AGUILÓ.

INFORME SOBRE EL OFICIO DE ACEQUIERO
Y ADMINISTRACIÓN DE LAS AGUAS
DE LA FUENTE DE LA VILLA

Intímese al Colegio de la Huerta de esta Ciudad q.ª hai real auto de Acuerdo de esta Real Aud.ª por el qual entre otras cosas se manda, que el Juzg.º y Colegio de la Huerta de esta Ciudad informe dentro de diez dias, de el oficio de Siquiero, su actual Gobierno, el modo como se conserva la sequia, y lo demas judicial y Gubernativo del propio Colegio: Y presente tambien los estatutos y ordinaciones antiguas con que el mismo se gobierna.

Dia 6 Julio de 1786.—Ess.º Rosselló Notario.

Exmo. Señor.

El Tribunal y Colegio de la Huerta de esta Ciudad, obedeciendo lo mandado por V. E. en real auto de 5 del ultimo mes de Julio Expone: Que el oficio de Sequiero de la fuente de esta Ciudad de Palma fué instituido por el Señor Rey Don Pedro 4.º de Aragon con real Privilegio expedido en Barcelona en 22 de Febrero de 1356. por el qual ordenó y mandó que los Jurados de este Reyno nombrasen cada año quatro notables Personas, las quales se le propusiesen en el caso de recidir entonces Su Magestad en Mallorca, y hallandose ausente se presentasen al Governador, quien eligiese vno de los quatro propuestos en Sequiero, á cuio oficio, dió y concedió jurisdiccion civil en todas las causas, y pleytos que se suscitasen sobre las aguas y su repartim.º

Por real Pragmatica Sancion del Sor. Rey Don Alonso 5.º de Aragon de 14 de Agosto de 1447. en el Capitulo 28. se mandó que cada año se sortearan los quatro sujetos y de ellos eligiese vno el Governador. Y en el Capitulo 60. de la misma señaló de bienes comunes de la Universi-

dad 25 ₧. de esta moneda, por su salario, el que despues con decreto del antiguo Señor Virrey y Real Audiencia de 27. Julio de 1667. se reduxo á 20 ₧. y vltiman.^{te} por real auto de V. E. de 9. de Marzo de 1724. se aumentó hasta 80 ₧ anuales. Y entre otras varias disposiciones relativas al gobierno y regimen de la sequia q.^e en dho. real auto se expresan, se mandó tambien que en adelante, y en interim que Su Mag.^d dispusiese otra cosa no pudiese el Sequiero sin permiso de esta Real Aud.^a vender agua alguna de la referida sequia como de tiempo antiguo se havia introducido con pretexto de pagar de su producto algunos gastos de remiendos de la misma, conductos de la Ciud. y otros reparos que por menor se expresan, y que antes bien gozase y perciviese dhas. 80 ₧. por su salario francas y libres de toda obligacion, esto es las 20 ₧. de los fondos comunes de la Ciudad, al tenor del real Aranzel formado por comision del Supremo Consejo de Castilla en virtud de su Real Cedula de 22 de Nov.^e de 1759 y las 60 ₧ remanentes de los productos de dha. agua, para cuios efecto se mandó tambien que se arrendase la tanda del dia viernes de cada semana que antes entrava en la Ciudad á beneficio de sus Moradores y que su entero producto se depositase en la tabla Numularia de la misma, en cuias conformidad se ha efectuado, y percivido hasta q.^e por el actual Cavallero Intendente se pretendió y declaró por la Superioridad del Ministerio de Haz.^{da} que el sobrante de el producto de las aguas de que cuidava el Aiuntam.^{to} de esta Ciudad correspondia á S. M. sobre cuios particular está pendiente en el Consejo de Hazienda la Causa con la Ciudad, perciviendo entre tanto, ó depositandose dho. producto en Tesoreria.

Desde el citado año 1356 de la ereccion de dho. oficio de sequiero hasta el de 1447 lo provehieron los señores Governadores de esta Isla eligiendo vno de los quatro que proponian los Jurados de esta Ciu.^d Desde el de 1447 hasta el de 1720 se sorteavan cada año los quatro propuestos sujetos y de estos nombravan los Señores Virreyes el que les parecia mas á proposito. Y por haver mandado Su Mag.^d en su real Cedula de 22 de Julio de 1718 que cesasen en este Reyno los Sorteos, acordó V. E. en real auto de 20 de Marzo de 1720 que en interim que Su Mag.^d disponia sobre la Provicion de los Off.^s de

sorteo, los provehiese el Exmo. Señor Comandante Gral. Presidente, y así se efectuó en el de sequiero hasta el año de 1727 en que Su Mag.^d por su real Despacho de 1.º de Julio del mismo año se sirvió conferir dho. empleo á Juan Antonio Pons, y que lo sirviese y exerciese mientras que por Su Mag.^d otra cosa se mandase, previniendo que era su voluntad que se arreglase á lo dispuesto por V. E. en el citado Real auto de 9 de Marzo de 1724, en cuias conformidad lo ha servido dho. Juan Antonio Pons hasta su muerte acahecida en 17 Enero de 1782, por la que se halla vajante: Cuias interinidad por nombramiento del Exmo. Señor Capitan General Presidente sirve desde 22 del propio Enero Joseph Muntaner y Cladera.

En conformidad de lo prevenido en el antiguo Repartimiento de las aguas que en cinco de las calendas de Agosto de 1233 acordó el Señor Infante Don Pedro de Portugal Señor de Mallorca con Don Nuño Sans, el Obispo de esta Diocesis, y los interesados en las aguas, y de otros Privilegios concedidos por el Señor Rey Don Jayme 2.º á 23. de Julio de 1269. Por el Señor Rey Don Jayme 3.º á 17 de Octubre de 1341. Por el Señor Rey Don Pedro 4.º de Aragon á las calendas de Junio de 1343. y por el Señor Rey Don Juan á 20 de Diz.^e de 1395 el exercicio de Oficio de Sequiero ha consistido siempre en repartir todos los dias las aguas de dha. Fuente de la Ciudad entre los habitadores de ella, los Molinos de la sequia maior, y los Posehedores de tierras de la Huerta, cuidando de que cada vno tenga lo suio. Y ademas desde su institucion ha exercido tambien la cometida jurisdiccion civil en todo lo tocante á las aguas de dha. fuente madre, repartimiento de ellas, y sus fraudes, y tambien en lo perteneciente á ortolissas, estimos de ellas, daños y perjuicios entre los ortelanos, y tiene y ha tenido siempre su Tribunal en la Casa que es propia del Colegio y Comunidad de la Huerta. Y por lo establecido en real Privilegio concedido á favor de dho. Colegio por el Señor Don Alonso 5.º de Aragon de 22 de Marzo de 1441 no puede el sequiero por sí formar Tribunal, resolver, ni dar sentencia alguna sin intervencion, voto, y parecer de los dos Jurados, y Prohombres de dho. Colegio, con cuios motivo, y por el de ser frequentes los expedientes y causas sobre repartimiento de

aguas, averiguacion de sus dros. de daños y perjuicios entre los ortelanos en los estimos y arrendam.^{tos} de sus Huertos y para no haverse de convocar diariam.^{te} toda la Promenia con el Sequiero en el Tribunal parece de tiempo inmemorial establecida la practica de despacharse los assumptos y Juicios verbales y autos interlocutorios por vno de los siete Prohombres condecorado en la facultad de Abogado de los que suele haver consejeros de dho. Colegio: cuio Nombramento hacen y vniformemente acuerdan el mismo Sequiero, los Jurados y Prohombres que integran el Tribunal, dandole y cediendole para su efecto todas las voces, dros. y acciones para que por sí despache los citados assumptos y negocios verbales y los interlocutorios en las Causas de maior quantia que se ofrecen interviniendo pero y firmando los autos y sentencias definitivas el Sequiero con acuerdo y parecer del citado Consejero en calidad de Aceso, Letrado y Comisionado de la Promonia, bien que quando quiere así la Promonia como el Sequiero y algun el mismo Abogado Consejero y lo exige la materia señaladamente en assumptos economicos, ó interesantes al Público, no se sigue esta practica, sino que se forma el Tribunal entero en la Sala de Audiencias y se trata y resuelve en justicia el negocio y esto suele hacerse con frecuencia.

De los autos y sentencias dados por dho. Sequiero en el modo referido, se apelava ante el Bayle General del Reyno, y ahora desde la supresion de este oficio se siguen las apelaciones en esta Real Aud.^a La jurisdiccion de este oficio de Sequiero es privativa, sin excepcion de fuero alguno por privilegiado que sea, como repetidas vezes se halla declarado particularmente por el Tribunal de la Santa Inquisicion por lo respectivo á sus familiares en 25 de Nov.^e de 1629, por el del Canciller y Juez de Competencias en quanto á ecc.^{os} en Sentencia publicada en 21 Nov.^e de 1630, por V. E. en reales autos de 28 En.^o de 1726, 20 Abril 1735, 23 Diz.^e 1762 y otros. Y por el Juzgado de la Real Intendencia en autos entre el Agente Procurador Fiscal y Don Pedro Gual sobre quererle presisar á cabrear el dro. de agua que percebia en Sentencia de dho. Juzgado de 27 de Abril de 1772.

Tiene dicho Sequiero dos oficiales con nombre de Sota Sequieros que por especial Privilegio nombra el Ayuntam.^{to} de esta Ciudad, el vno de

los dos tiene su destino en la sequia fuera de la Ciudad desde la fuente hasta la Muralla y goza 25 ₞ cada año por su salario, y el otro cuida de la sequia y repartim.^{to} de las aguas dentro de la Ciudad con 20 ₞ anuales por el suio, sin otro emolumento.

Estos dos individuos luego de obtenido su titulo ó nombramiento de la Ciudad lo presentan al Tribunal de la Huerta en el que prestan juram.^{to} de haverse bien y fielmente en su oficio, y su principal instituto y cuidado es celar que los interesados, y dro. havientes en la sequia perciban la agua en los dias y horas que por R.^l concesion les corresponde sin fraude ni exeso alguno, y de qualesquiera infraccion, desorden ó novedad, que encuentren dán parte al Sequiero maior, quien junta el Tribunal de la Huerta compuesto como se ha dicho de los siete Prohombres, dos Jurados y el mismo Sequiero, con quienes ante el Escno. ordinario del mismo se trata el assumpto y acuerda la Providencia correspondiente en justicia, ohiendo á la Parte interesada si la hay y al Público si ocurre, y por el Sindico Perpetuo que se cita y hace parte en los assumptos de esta naturaleza en que tiene dro. la Ciudad. A estos dos Ministros Zeladores ó Sota Sequieros se les da credito en sus denuncias y se halla repetidas vezes declarado que como Ministros jurados su declaracion ó denuncia hace plena prueba acerca de la exaccion de las penas establecidas por Capitulo contra los Defraudadores.

En virtud de el citado real Privilegio de 5 de las calendas de Agosto de 1239 por el que el Sor. Infante Don Pedro de Portugal con los Magnates que ajudaron en la Conquista de la Isla estableció como se ha dicho el repartim.^{to} division y particion de las aguas de dha. fuente y sequia: cuio prescripto metodo jura de observar y cumplir todo Sequiero en el ingreso de su Oficio, se distribuien dhas. aguas por los conductos, doblas, cañones, y tandas de ocho horas cada vna en las treinta de que se compone dha. sequia en esta forma.

Las ocho horas, ó tanda del dia lunes por la mañana corresponden á los Naturales y habitantes de la Ciudad, y sin embargo el Ayuntam.^{to} de ella de algunos años á esta Parte, no la entrava, sino que la beneficiava y vendia en publico Pregon al maior Postor cada semana, y

ahora desde 30 Junio de 1785 se ejecuta en esta propia conformidad por disposicion del Cavallero Intendente de resultas del pleyto que se ha dicho pendiente en el Consejo de Hazienda sobre percepcion de sobrantes.

Las otras ocho de la tarde del mismo dia son propias del Colegio de la Huerta, de cuja tanda le hizo Su Mag.^d gracia y merced con facultad de poderla vender, enagenar ó arrendar cada año á su voluntad, aplicando su producto al pago de salarios de los oficiales ó individuos que integran el Colegio, y de otras cosas necesarias al mismo, al tenor del real Privilegio, y Capitulo 2.º de la concordia y transaccion havida con Su Mag.^d por medio del Governador que entonces lo era en esta Isla, su Procurador Real y Abogado Fiscal con dho. Colegio de la Huerta, su fha. 22 de Marzo de 1441 y en virtud de los Capítulos y ordenanzas formadas sobre el particular de la administracion de dha. agua de 31 de Marzo de 1509.

Las remanentes ocho horas de la Noche del citado dia lunes corresponden y las perciven los interesados y dro. havientes de agua de la sequia fuera de la Ciudad llamados commum.^{te} tanderos en virtud de Privilegios, Reales Concesiones, y de títulos onerosos, con la presisa pero condicion de que no puedan percibir mas agua que la que necesitan para el riego de sus propias Posesiones y que no la puedan vender, ni en otra manera invertir, dar ni enagenar segun en estos terminos se halla establecido por Real Privilegio del Sor. Rey Don Pedro de 8 de Octubre de 1380.

Cuia disposicion se alteró por la concordia y transaccion entre el Real Fisco y el Colegio de la Huerta, confirmada por el Rey Don Alonso en 22 de Marzo de 1441 en la que entre otros puntos se concedió á los Dueños de los dros. de agua de la Huerta que pudiesen permutar sus tandas entre sí.

Las diez y seis que componen dos tandas de mañana y tarde del martes siguiente estan cediadas ó de tiempo inmemorial las percive el Aiuntam.^{to} de esta Ciudad quien acostumbrava venderla ó arrendarla por vn año al maior Postor, lo que ahora desde el citado dia 30 de Junio de 1785 executa el Cavallero Intendente de cuenta de la Real Hazienda. Las remanentes ocho horas del dho. dia martes por la Noche se distribuen entre los dro. havientes llamados tanderos como la del lunes por la Noche.

Las ocho horas, ó tanda del Miercoles por la mañana entra en la ciudad, y se reparte entre los habitadores del Barrio que se llama de la Ribera ó Villa de abajo, tintoreros, ospitales, Real Militar y General, Conventos de Monjas, y fuentes hasta la de San Pedro construida á la Marina junto á la Muralla, de la qual se abastecen todas las Embarcaciones, Esquadras de Su Mag.^d y Estranqueras y Javeque Correo de esta Isla.

Las diez y seis remanentes de tarde y Noche de este dia Miercoles la perciven los mismos dro. havientes en la sequia de la parte forana.

Las ocho de la mañana del jueves arregladam.^{te} al dho. antiguo repartimiento y division de aguas deve servir para el vso de los habitantes de la Ciudad y el Aiuntamiento de esta la vende y beneficia como la del Lunes por la mañana y ahora el Cavallero Intendente como se ha dicho.

Las diez y seis remanentes de este dia jueves de la tarde y Noche se reparten á los dros. Particulares forenses.

Las ocho de la mañana del Viernes las administrava como todas las de la Ciudad (á excepcion de la del martes) el Sequiero, y por el citado real auto de V. E. de 9 de Marzo de 1724 por el que se le inhibió de dho. encargo, se mandó que la Ciudad vendiese tambien las ocho horas de este dia Viernes en la misma conformidad que vendia la del martes con obligacion al Comprador de depositar en la tabla el precio que tuviere ofrecido por las tercias de quatro en quatro meses para q.^e de dho. deposito se pudiesen pagar los salarios que en dho. real auto se señalaron y aumentaron al Sequiero y á sus dos oficiales Sota Sequieros y ahora las vende dho. Cavallero Intendente de cuenta de la Real Hazienda.

Las ocho horas de la mañana del Sabado corresponden tambien á los Moradores de la Ciudad, pero el Aiuntam.^o de ella las beneficiava igualm.^{te} que las del Lunes y jueves y ahora el Cavallero Intendente.

Las remanentes diez y seis de la tarde y noche de este dia son de los Particulares dro. havientes forenses.

PEDRO SAMPOL. † RIPOLL.

(Concluirá)

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

ANY 1389

68.—13 mars.—Pregó dels privilegis otorgats en corts generals a las dues benaventurades galees que s'han fetes, una en Mallorques y altra en Barcelona, per mantenir e augmentar l'art de la mercaderia en les parts de Flandes. Fol. 45.

69.—19 mars.—Que ningú se gos acordar ab en Jacme Feliu, patró de nau valenciana, la qual se diu que es lo port de Porta Petra, ni li pusa vendre vitualles ni armes algunes. Fol. 46 v.º

70.—13 mars.—Que son nales les obligacions paccionals de servir a sos amos dins cert temps fetes per alguns sards e sardes en contra de la ordinació real de lur deliuransa. Fol. 47.

71.—9 abril.—Que tot hom vaja a la processó, y qu' es fassen alimares e altres alegries per el naxement del primogenit d' Aragó. Fol. 48.

72.—11 abril.—Que ningú d' aqui avant pusa anar ne navegar ne trametra robes o mercaderies a las parts del rey de Tremicen, ne de sos fills, ne dels sotsmesos de la lur senyoria, com axí sia manat per letra reyal dada en Monsó a 20 de mars prop passat. Fol. 48 v.º

73.—13 abril.—Declaració de qual es el guiatge e assegurament concedit a les naus que van a ultramar, concedit també a les dues galees fetes per mercadetjar en les parts de Flandes. Fol. 49 v.º

74.—28 abril.—Que tots mariners, ballesters e altres acostumats de navegar, se deguen recullir en les dues naus de que es ordonat capità l' honrat moss. Tomas Desbach, y que se han armades per fer la via de les de Valencia, les quals son en nostres mars e 'ns han toltes dues naus carregades de forment lo qual devien assi descarregar. Fol. 51.

75.—5 juny.—Ordinacions y privilegis per l' ofici de corredor reyal, establides per letra del Sr. Rey dada en Monsó a 22 d' abril del any present. Fol. 52.

76.—15 juny.—Que tothom qui 's vulla clamar contra los oficials que hagen tenguts officis reyls l' any passat, comparega davant los honrats n' Arnau de Lopiá donzell, Anthoni de Canyelles ciutadà e misser Johan Marti doctor

en lleys, comissaris e inquisidors elets en la taula contra los dits oficials. Fol. 53 v.º

77.—8 juliol.—Que la quartera de cals no 's vena sino a xiiij diners, e la mesura de guix sino a x diners. Fol. 54.

78.—9 juliol.—Pregó repetint los tres primers capitols de la crida num. 14, publicada a 9 abril de 1386. Fol. 35.

79.—(Sens data.)—Que algú no gos comprar blat per revendra, ne gos comprarne per los camins. Fol. 36.

80.—12 juliol.—Que no sia algú qui 's gos acordar ab les naus d' en Joan Ferrando castellà, ni ab les d' en Farrer (o Faner?) de Barcelona. Fol. 56 v.º

81.—7 agost.—Que algú no gos tallar algun arbre de olivera ne d' ullastre ne olzines o pins verts o sechs, ne fer lenya en la possessió den Pasqual Marti, ciutadà de Mallorques, situada en la parroquia de Bonyola, contigua a la alqueria de moss. Johan de Mora cavaller. Fol. 57.

82.—25 agost.—Que algú no 's gos acordar ne dar favor a neguna nau ne altra fusta gran o poca sens licència del Governador. Fol. 57 v.º

83.—4 setembre.—Que los venedors de blats los deguen vendre bells e porgats e nets, e que no gosen vendra blats sino de tres persones, e que no pusan prestar als senyors dels forments alguns diners. Fol. 58.

84.—1 octubre.—Que los sards sien de tot en tot deliurats de servitut. Fol. 59.

85.—12 octubre.—Que tothom qui aportarà forment o ordi haja la ajuda, ço es, per quartera de forment ij sous e per quartera d' ordi xij diners. Fol. 61.

86.—16 octubre.—Que los venecians que son en Mallorques per la pau de que 's feu crida a 8 de mars del any 1386 (núm. 13) sien desguiats passats dos mesos primers vinents, e los absents passats tres mesos. Fol. 61 v.º

87.—18 novembre.—Diuen y suplican alguns venecians que el temps concedit per sortir de la isla en la crida anterior no es bastant, com ells tenguen fetes compres y ventes que no vencen fins passat aquest termini. Fol. 62.

88.—20 novembre.—Que null hom no dega fer ajusts ab altres, ne ensemps fer congregacions, ne fer caxes o tays o bosses comunes, sots pena de cors e d' haver. Fol. 63.

89.—7 desembre.—Crida prorogant el termi-

ni senyalat en lo pregó de 12 octubre 1389 (número 85) que concedeix ajuda a tots los qui portarán hic forment o ordi. . . . Fol. 63.

90.—8 *desembre*.—Que algú no gos tocar a la tanda de la acequia de la aygua de 'n Pere Tria savi en dret. . . . Fol. 63 v.º

91.—17 *desembre*.—Que algú no 's gos acordar ab una nau o barca ara stant en les mars d' Andraig Fol. 65.

ANY 1390

92.—3 *janer*.—Pregó otorgant ajuda a los qui assegurarán de portar forment, y prohibint treura figues de la terra Fol. 66.

93.—29 *janer*.—Que algun poblat o habitant en la ciutat e illa no se 'n gos exir sens special licencia al governador Fol. 66 v.º

94.—5 *febrer*.—Que neguna persona gos pendra ni levar forment, ordi, legums o altres qualsevol blats qui sien posats per vendre en les plasses de la quartera o del moll, sots pena que si emblará els dits blats de dia a aquell aytal sien toltes les orelles, e correga la vila e estiga al costell a coneguda de la cort, tant si es català com catià, e si lo furt serà fet de nits aquell aytal sia penjat per lo coll sens tota mercé. Item que qui denunciará o metrá en ver lo ladre qui ha fet un furt qui fo fet dijous anit proppasat de un sach de forment en que havia viij barceles, que los jurats li donarán xxv lliures. . . . Fol. 67.

95.—3 *mars*.—Que algú de les companyies estranyes que son entrades en Catalunya, e son stats o serán preses, no puxa star, aturar o habitar en la illa de Mallorca Fol. 67 v.º

96.—22 *mars*.—Que nengú es gos acordar ab una nau armada que es en la Porraça, de que es patró n' Andreu Garioli de Palerm. Fol. 68.

97.—19 *abril*.—Crida de los capitols ordonats per los jurats per bon stament del regne sobre homs bordellers, abatuts fraudulosament, prohombres que concorren a las sentencies, notaris que fan de procuradors, e altres coses. Fol. 69.

98.—Oposició feta a les referides ordinacions per los rectors del ofici de notaris, considerant les de injustes y perjudicials al be públich, y causa seguida par aquesta raó entre los dits notaris y los jurats. . . . Fol. 77 al 99 v.º

99.—25 *abril*.—Que negú gos anar ne nave-

gar ab qualsevol vaxells privats o stranys, ne portar o trametre res a les terres del rey de Constantina e Dalcoll. . . . Fol. 102 v.º

100.—29 *abril*.—Se alsa dita prohibició de navegar a terres del rey de Constantina per ço com dit rey ha ja soltats en Jacme de Termens patró de nau e los seus mariners, que tenia presos Fol. 102 v.º

101.—26 *abril*.—Crida de la pau novellament reformada ab els genovesos. . Fol. 103.

102.—30 *abril*.—Permis otorgat a prechs del Pare Sant de armar tres naus per servey d' aquell, de les quals sia capitá moss. Ramon de Perellós, e remisió de tot crim a los qui s' acordarán ab dites galees. . . . Fol. 111.

103.—5 *maig*.—Crida sobre els arneses de les dones, publicada y cridada ja abans, a 5 de novembre any 1384. . . . Fol. 112.

104.—6 *maig*.—Que tothom que sapia o tenga bens pertanyents en alguna manera al Rev. frare P. Çima quondam bisbe, los dega denunciar al governador o a n' en Jacme Despuig notari, e los retenga fins altre manament. Fol. 112.

105.—14 *maig*.—Sobre la pau novellament reformada ab el comú de Génova. . Fol. 113.

106.—27 *maig*.—Que los oficials reyls e universals del any passat tendrán taula, e qui 's vulla clamar contra ells comparega dins x jorns devant moss. Lorongo de Mari cavaller, Johan Des Grau ciudadà, e moss. Berenguer de Aulesa, licenciat en leys, comisaris elets per la dita taula Fol. 113 v.º

107.—28 *maig*.—Manament de moss. Ombert des Fonollar governador de Menorcha, que tots aquells qui tengan heretats en la dita illa dins un mes degan ser personalment transportats en aquella per defensió de la matexa. Fol. 114 v.º

108.—31 *maig*.—Que tots aquells qui 's sien acordats ab la galiota de 'n Antoni Sorell e P. Rochafort vagen a la taula per pendre la paga. . . . Fol. 115.

109.—3 *juny*.—Que los qui han obtenguda licencia de portar armes no 'n porten altres mes que spasa y coltell, de dia ne de nits. Fol. 116.

110.—8 *agost*.—Que tots aquells qui 's sien acordats ab la galea de Flandes per dimecres tot jorn primer vinent hagen pres compliment de paga. . . . Fol. 116 v.º

111.—18 *agost*.—Que tots los acordats ab dita galea de Flandes per dilluns tot jorn se sien

recullits en ella, y en altra manera sien dats per fuits. Fol. 116 v.º

112.—26 *agost*.—Que nengú gos tocar ne pendre taulons, botes, pals, claus, vulles que sien en obra o fora d'obra, ni altres arrasaments que sien a mar en defensió de la terra. Fol. 116 v.º

113.—28 *novembre*.—Que negun juheu no gos portar negunes armes vedades dins lo call dels llums ensesos fins al sol exit. Item que negun juheu tocades quatre hores de nit no gos exir de casa sua ne anar sens llum per lo dit call. Fol. 117.

114.—10 *desembre*.—Que negú puga rebujar los florins d' or aforats a xv. sous de mallorquins que 's batrán en la seca de Mallorca, contrasenysats de una M alt sobre lo muscle de la figura de Sent Joan, a part dreta, per designació del regne de Mallorca. Fol. 117 v.º

ANY 1391

115.—10 *de janer*.—Que d'aquí avant negú gos cassar en neguna manera ultra la forma acustumada de cassar en lo dit regne, so es ab senderes, filats, linyals, ne ab uxols ne ab altres enginyes no acustumats. Fol. 119.

116.—4 *febrer*.—Que negú gos treure del regne or monedat o no monedat, sino tant solament florins d' Aragó veylls e novells. Fol. 120.

117.—13 *abril*.—Que qualsevol qui tindrà o sabrà diners, forment, robes, cartes, scriptures e altres bens qui sien e es pertanguen a 'n en Bernat Capó prevere, beneficiat en la esglesia de Moss. Sent Jacme, lo qual está pres e detingut per el Rev. Vicari del Sr. Bisbe per raho de crims de usures e altres contractes il·licits, los dega denunciar al dit. Rev. Vicari o a 'n en Johan Riera notari Fol. 121.

118.—17 *abril*.—Repetició de la crida feta als 4 febrer de 1391 (núm. 116), de no treure or del regne. Fol. 122.

119.—14 *abril*.—Que 'l senyor Rey ha per desguats tots los venecians e sotmesos del comú de Venecia, so es aquells que en present son en la illa de Mallorques passat un mes primer vinent, e los absents de la dita illa passats sis mesos. Fol. 124.

120.—12 *juliol*.—Que negú gos fer a la aljama dels juheus o singulars d' aquella, injuria, greujes, oppresions e concitacions, sots pena de

perdre lo cap si será hom de paratje o de penjar per lo coll si será hom de peu. Fol. 124 v.º

121.—1 *juny*.—Repetició de la crida feta als 3 juny 1390 (núm. 109) de no portar armes vedades. Fol. 125.

122.—25 *juliol*.—Que negú gos tocar ne fer tocar las exetes o caps que son meses per los canons del' aygua que discorre per la ciutat. Fol. 127.

123.—25 *juliol*.—Que tots aquells qui son o es faràn de companya den Garau Aderró, ne den Sbert de Roaix, donells, ne den Pau Sanmarti, ne den Jordiet Brondo, ne den Ramon Savila, que negun no gos entrar en la vila d' avall ne passar la riera sots pena del peu a perdre. Item que los qui son o es faràn de la companya den Ramonet o den Ortis Sant Martí, donzells, o den Felip Malferit, que no gosen entrar en la vila d' amunt ne pasar la riera sots la dita pena del peu a perdre. Fol. 127.

124.—27 *juliol*.—Que los que tenen concessions o empriu daygua de la cequia de la ciutat solament ne pogan usar per lur propia necessitat, e no la puscan vendre, donar ne en altra manera alienar. Fol. 127 v.º

125.—7 *agost*.—Pregó del governador, per acort dels jurats e del Consell, que en Johan Umberto, ciutedà, e en Jordi Sant Joan, donzell, sien obeits axí com la propia persona sua, ultra la obediencia que es diguda a moss. Nono Unis, llochinent seu, e als altres oficials reyalis. Fol. 128.

126.—14 *agost*.—Que haventse llevat de tot en tot per consell dels jurats e del Governador las ajudes e imposicions que s' era acustumat de pagar en el dit regne, no sia negú que pach res als colectors per setsé de vin, ajuda de carn, molige de blat, tall de drap, ne altres qualsevols ajudes o imposicions. Fol. 128 v.º

127.—25 *agost*.—Que tot hom castellà o estranger que hic sia ab alcuna fusta decontinent se dega entrar en son navili sots pena de penjar. Que sots dita pena ningun hostaler no gos acullir negun castellà ni altra persona estrangera. Que tot senyor de catius los dega encontinent tenchar sots pena de perdre aquells. Fol. 128 v.º

128.—29 *agost*.—Que negun, sots pena de penjar, gos exir fora la ciutat per anar als ajusts o aplechs dels hqmens de fora, ne gos portar o trametre a aquells vitualles algunes. Que tots aquells qui son ordonats a fer guayta o guarda que

cascun va al loch ordonat sots pena de la feeltat que son tenguts al Sr. Rey. . . . Fol. 11 bis. (*)

129.—1 setembre.—Que negú gos entrar dins lo call sots pena de perdre lo peu. Fol. 11 bis. v.º

130.—18 setembre.—Que no sia algun, encara que fos ab bando o guerra o ab altres, que gos ne presumesca offendre, injuriar o dampnificar algú, cristià o juheu, sots pena de traició e de ser hauts los qui contrafarán per enamichs del Sr. Rey. . . . Fol. 11 bis.

131.—20 setembre.—Requesta feta al governador per los jurats contra la dita crida, per ser contra franqueses, y exorbitant la pena imposada; y orde del dit governador que mana sospendra e haver per sospesa la dita crida fins haver resposta del senyor rey. . . . Fol. 12 bis.

132.—25 setembre.—Que algú no gos tochar en laygua de la cequia de la ciutat sots pena de l. sols Fol. 14 bis.

133.—30 setembre.—Que los converses e tots sengles sards no deguen portar armes ni tenirles en lur cases, mes aquelles deguen comenar a alguns amichs lurs catalans de natura, d'hont no les deguen traer fins que en altra manera hi sia provahit. Que tots los catius per la nit primer vinent e demà por tot lo jorn deguen star tancats sots pena de cent assots. Que tots los strangers qui no sien de la senyoria del Senyor Rey d'Aragó d'aquí avant deguen star e habitar en los vaxells en los quals son venguts o en los quals servexen sots pena de penjar, exceptat los mercaders que per tractar lurs negocis mercantivols han de estar precisament dins la ciutat. Fol. 14 bis.

134.—30 setembre.—Que tots los mariners e homs de mar encontinent ab lurs armes sien a la sglesia de Sant Johan e stien a ordinació e manament dels clavaris de la caixa dels dits mariners Fol. 14 bis v.º

135.—30 setembre.—Capitols fets per els jurats y consellers a raquesta dels homens de fora Fol. 15 bis.

136.—(Sensa data.)—Que tots e sengles de qualsevol art, mesters o oficis, quantes vegades serán requests per lurs sobreposats que ab lurs armes deguen acompanyar aquells a fer lurs manaments acostumats Fol. 17 bis.

137.—(Sensa data.)—Que tots aquells qui eren ordonats guaytar en los ponts, plasses e

altres lochs de la ciutat que sus are de present ab lurs armes hi vagen Fol. 17 bis.

138.—2 octubre.—Que tot hom tenga demà los obradors tancats sots pena de C. sols, exceptats los forners e flaqueses, carniscers e pescadors. Item que tots los catius stiguen tancats en axi que no vagen per la ciutat. . . . Fol. 17 bis.

139.—2 octubre.—Que negú no gos treura de la illa de Mallorques per aportar en terra de moros enamichs del Senyor Rey algun juheu o juhia, sots pena de penjar e de cremar la fusta ab que 'ls hic trauria. E mes que negú gos trer els dits juheus per aportarlos en altra part, si donchs los dits juheus no havian feta seguretat primerament aytal con lo governador la ha acordada ab el consell de dits jurats Fol. 17 bis.

140.—4 octubre.—Que sien inviolablement observades segons lur continentia e tenor les supplicacions e ordinacions presentades al governador e als honrats jurats e general consell per part dels pobles de la ciutat e de les parroquies foranes Fol. 18 bis.

(Seguexen après copiats los dits 56 capitols y arriba la copia fins al fol. 40 bis.)

141.—10 octubre.—Seguretats y fermanses donades per los foragitats de consell. Fol. 41 bis.

142.—14 octubre.—Acta de la entrevista sobre si los homens de paratge e privilegi militar havents deuen e poden esser forçats assistir a consell sensa renunciar lur privilegi, segons continencia del capitol xij dels presentats per el poble de la part forana. . . . Fol. 43 bis.

143.—16 octubre.—Com la addició qui era en lo marge del capitol de les scoltes, que deya: *Aquest capitol fon remés a declarar al senyor governador e al general consell oïdes les rahons de la parroquia d' Incha, de Muro, e de les altres lo contrari allegants, fon cancellada e liviada a instancia dels prohombres de moltes altres de la part forana.* Fol. 45 bis.

144.—7 novembre.—Reclamació al governador den R. Moscaroles, L. Moger y Eloy Rovira, perque sien absolts e lliberats en P. Safortesa, en J. Cunieres e altres qui estan afeimansats e ab sagrament, per so com se deya que havien morts en Catalunya als dits Moscaroles, Moger y Rovira, estants embaxadors en cort del senyor Rey Fol. 45 bis v.º

ESTANISLAU AGUILÓ.

(*) Nota que en el llibre original seguidament après del fol. 128 seguex una altra numeració que comensa per el fol. 11 bis.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—MARZO DE 1901

SUMARIO

I. Estudi de la doctrina filosòfica-teològica qui 's conté en el «Libre del Gentil y los tres Sabis» del Bto. Ramon, per *D. Joan Garau*.

II. Prohibición de traer esclavos moros á Mallorca si no han sido apresados por buques armados en corso en el Reino (1587), por *D. Pedro A. Sancho*.

III. Informe sobre el oficio de acequero y administración de las aguas de la Fuente de la Villa (conclusión), por *D. Pedro Sampol y Ripoll*.

IV. Documentos curiosos del siglo XIV. Letra de Pere IV sobre salaris dels castellans qui no residexen en lurs castells, per *D. E. Aguiló*.

V. † D. Eusebi Pascual, per *D. E. Aguiló*.

VI. Bibliografia, per *A. Ll.*

ESTUDI

DE LA DOCTRINA FILOSÓFICA-TEOLÓGICA
QUI 'S CONTÉ EN EL «LIBRE DEL GENTIL
Y LOS TRES SABIS» DEL BTO. RAMON¹

No cal duptar que serán la major part els qui trobarán inoportú y casi del tot inútil l' estudi de les obres del Bto. Ramón. Pero també es ho de veure que serán tots aquells a-n-aquí poch los importa la gloria de la nostra *Roqueta*, o que, tot descon-

¹ Aquest estudi alcansá un premi en el Certamen científich-literari celebrat l' any 1899 en el Seminari de Mallorca. Estava en llatí y l' autor ha feta aquesta versió mallorquina per el nostre *BOLLETÍ*. A les hores es a Roma a perfeccionar sos estudis teològichs a la Universitat Gregoriana. Le hi ha fet anar y le hi sostén nostre Exm. e Illm. Sr. Bisbe.

xent el valor d' aquests escrits, no veuen los fruyts abundosos que d' ells ne poden treure. Perque tots ells, per primera, n' exhalen uns perfums tan sobrenaturals y divins, que no poden menos de comunicar a-n el qui per sa ditxa los llegesca, aquella amor ardenta y divina qui los feu consebre a-n aquell gran sirvent de Deu. Tenen per altra part que hi ha escampada una doctrina tan profunda y sublim, que be s' hi poden esplayar tots els enteniments desitjosos de lo gran y prou atrevits per remuntarse a les regions de lo abstracte e ideal. Y finalment aquí poren beure tots com a una font de netes y crestallines aygues la nostra llengua ab tota sa pureza y valentia. Però lo que mes hem de tenir en conte es que gran vergonya sería per el poble mallorquí, qui té la ditxa incomparable de contar entre sos fills un homo tan extraordinari, que fos el darrer amb estudiar sos escrits, avuy en dia precisament, quant per totes parts se desperta en vers d' ells una tan gran afició.

Essent, donchs, tan poderosos els motius qu' hem alegats, ja no es de admirar que nos empenguen a-n aqueys estudis, amb la proporció del ja dit tema, y que aquest hájam escullit nosaltres, preferintlo a tot altre, per desenvolllarlo en quant ho permeten les nostres forces. Y per ferho, axi com millor sabrem, recorrerem primerament tot el llibre, desde el principi fins a la fi, per poder veure tota sa doctrina, encara que just sia en els quatre punts mes capitals, y anirem al meteix temps emitint de tant en quant alguns judicis parcials; y, una vegada fet tot axó, procurarem presentar el nirvi de la doctrina, formant com un sistema, a lo cual afegirem lo darrer sa crítica general.

I

Posa com a prolech, lo mestre de qui parlam, una narració en la qual hi ha coses que just servexen per l'exornació y major embelliment de aquesta obra; altres n'hi ha que son ja a-n el pareixer d'alguna utilitat, altres finalment son tan útils y necessaries, que, una vegada desconegudes, se desconeix per complet lo que 's diu en el llibre que estudiam, y al contrari, una volta d'elles ben penetrats, pareix tot clar y evident.

Declara en primer lloch quin es el fi qu' es proposa, y diu que no es altre que presentar noves raons per que, moguts los gentils de sa evidencia y allunyades les tenebres del error, es dexen illuminar per la claror resplendent de la veritat. Y continua amb una narració, de la cual no 'n porem prescindir, perque serveix de lo mes per que es puga formar el lector una idea de lo que s'ha de anar exposant en aqueix llibre, de que tractam.

Diu lo venerable mestre que hi havia en certa ocasió un Gentil, gran filosof, a-n-equi el pensament de la vellesa y de la mort tenia tan acorat y afligit, que no poria per cap estil contenir ses llagrimas y sospirs, tan enamorat estava d'aquexa miserable vida, perque ni conexia Deu ni la eterna benaventuransa, ans creya ell que ab la mort tot s'acabava, y per axò resol anarsen a un gran y desolat boscatge per veure si 'dexaria aquella angosa. Dexa la seva terra, s'entra dins l'ermitatge, y troba un lloch ameníssim aont disfrutavan tots los sentits; arbres fruyters que lo adornavan, un fresch y suau oretjol, el murmur de les aygues, la piuladissa dels aucells, la varietat de les flors y sa flayre delitosa, tot a la una convertia aquell lloch amb un paradís de delicies; tot era pler y gaubansa. ¿Que 'n direm? En lloch de conseguir la tan desitjada alegría, se va entristir mes y mes ab lo pensament de la mort, y plorant y gemegant pensava ja de tornarsen arrera. Pero llavors se refá y determina recorre moltes terres fins a trobar una mica de consol. Parteix, donchs, y se fa envant.

S'encontraren a les hores a la sortida d'una ciutat tres sabis dels quals un era Jueu, l'altre Cristiá y el tercer Sarraí. Manifestantse mutua-ment sos desitjs de disputar, prenen tots tres el camí d'un prat deliciós, aont hi havia cinch arbres que se distingian entre tots per tenir escrites

en ses flors unes paraules misterioses, al meteix temps qu'interessants. Hi sortia també una font y s'assegueren tots tres su devora. Trobaren allá una dona d'aspecte molt agradable qui cualcava demunt un bell palafre y qu'era anada a-n aquell lloch per abeurarlo. Los Sabis li preguntaren son nom y ella los digué qu'era *Inteligencia*. Quant sentiren aquest nom, tot d'una li demanaren una explicació de les propiedats de aquells arbres y la significació de les paraules escrites; y ella comensá a explicarse d'aquesta manera:

«Lo primer arbre, en lo qual vehets. .xxj. flor, significa Deus, e ses virtuts increades essencials, les quals son escrites en aquelles flors, segons que vehets. Aquest arbre ha dues condicions, enfre les altres. La una es que hom deu atribuir e conexer a Deu, tota hora, la major nobilitat en essencia e en virtuts e en obres; l'altre condició es que les flors no sien contraries les unes a les altres, ne sien les unes menys de les altres. Sens que hom no haja conexença de estes dues condicions no pot hom haver conexença del arbre, ne de ses virtuts, ne de ses obres.

Lo segon arbre ha .xlj. flors on son escrites les .vij. virtuts del primer arbre, e les .vij. virtuts creades, per les quals los benavyrats van a perdurable benavyrança. Aquest arbre ha dues condicions, enfre les altres. La primera es que les virtuts creades sien majors e pus nobles on pus forment signifiquen e demostren la gran noblea de les virtuts increades; la segona condició es que les virtuts increades e creades no sien contraries les unes a les altres.

Lo terç arbre es de .xlj. flors, en les quals son escrites les set virtuts qui son en lo primer arbre, e son escrits los vicis, qui son .vij. pecats mortals, per los quals los malahits van a foch infernal. Aquest arbre ha dues condicions, enfre les altres. La primera es que les virtuts de Deu no sien concordants ab los vicis; la segona es que tot ço per que les virtuts de Deu sien mils significades al humá enteniment per los vicis, cove esser afermat; e tot ço que sia contrari a sa major significació dessusdita, e que sia menys contraria enfre les virtuts de Deu e los vicis de hom, cove esser negat, salvant les condicions dels altres arbres.

Lo quart arbre es de .xxi. flors, on son escrites les .vij. virtuts creades. Aquest arbre ha dues condicions, enfre les altres. La primera es que

neguna de aquelles virtuts sia contraria a la altre; la segona es que ço en que mils se convenen a esser majors e a haver major merit hom per elles, sia veritat, e lo contrari sia falsetat, salvant les condicions dels altres arbres.

Lo cinque arbre ha .xlix. flors on son escrites les .vii. virtuts creades principals, e los .vii. pecats mortals. Aquest arbre ha dues condicions, entre les altres. La primera es que les virtuts ne los vicis nos concorden; la segona es que les virtuts qui son pus contraries als vicis sien pus amables, e los vicis qui son pus contraris a les virtuts sien pus ahirables.

Les .x. condicions desusdites van per dues condicions, ço es, per dos començaments. La un es que totes les .x. condicions se concorden a una fi, laltre es que nos contrarietjen contra aquella fi. E la fi es amar, e conixer, e tembre, e servir Deu.

Per les condicions demunt dites van les flors qui son començaments e doctrina a endreçar los homens errats qui no han conexença de Deu, ne de ses obres, ne de la creença en que son»...

Quant na Inteligencia hagué dites aquestes paraules tengueren ganes los Sabis de disputar segons los principis que los havia donats.

Molt poch antes de comensar arriba lo Gentil tot cansat y pantajant, va a beure a la font, perque estava abrasat de set, llavors saluda los Sabis y ells li tornan la salutació en nom de aquell Deu, creador del cel y de la terra y que nos ha de ressucitar un dia d'entre los morts. Tot d'una que sent aquestes paraules sos ulls se convertexen en dues fonts de llàgrimes, y axí com pogué los comensá a contar tota la gran penuria que havia passada y los esplicá amb tota la seva ànima que li fesen veure a forsa de demostracions l'existencia de Deu y la resurrecció de la carn; y ben de bon cor le hi prometeren los tres Sabis.

Fins aquí arriba el prolech. Però lo que hem dit nosaltres en compendi y molt de qualsevol manera, ell ho descriu molt mes llarch y de una manera mes expressiva e interessant.

Lo llibre del Gentil y de los tres Sabis te quatre pars: la primera compren les proves de l'existencia y perfeccions de Deu y de la resurrecció; en la altre s'incloven totes les raons qu' adueix lo Jueu per provar la veritat de totes les seves creencies; la tercera abraça tots els arguments

ab que el Cristià s' esforça per que resalti demunt totes les demés la seva religió; y en la quarta, finalment, lo Sarraí, ab no menor esforços que els anteriors, s'empenya en fer veure al Gentil que la seva fe es sens dupte la mes raonable y verdadera.

Moltes son las raons que hi ha exposades en la primera part per demostrar l'existencia y perfeccions de Deu, però totes elles poren reduirse a les sigüents.

Qualsevol perfecció y l'esser se corresponen, y axí resulta que a major perfecció pertoca major esser; y d'axò se dedueix que, com hi ha moltes perfeccions que tenen mescla d'imperfecció, qu' existexen o tenen esser, ab molta major rao haurán d' existir aquelles perfeccions subsistents que no tenen gens d'imperfecció: y aquestes perfeccions existexen en Deu, o per dirho millor, son el meteix Deu.

Amb un argument consemblant va demostrant que en Deu hi ha bondat, grandesa, sabiduria y amor, etc.

Lo únich que tenim que dir sobre aquest argument es que nos pareix qu' es podria reduir a n-el que anomenavan los escolástichs, de los diversos graus de perfecció, si lo Beato entengués conforme el principi «la perfecció se correspon ab l'esser», pero tal volta no 's axí, com vorem envant.

Per altra part, de que tenga principi la universalitat de les coses se conclou lligitimament que ha de existir un ser necessari que de negú haja rebuda l'existencia y del qual la hajan rebuda tots els demés; y aqueix primer Ser es Deu.

Per qualsevol qu' haja saludada la filosofia, es clar y evident que es de molta forsa aquesta raó.

Diu ademes: com la fe que té a Deu per objecte es major y mes excellent que la que no 'l té, de aquí se segueix que Deu existeix, suposat que es ver tot allò per lo cual resulta major alguna virtut.

La metexa naturaleza del acte de fe demostra també l'existencia de Deu. Perque com l'entiment del homo no pot per si meteix assentir a les veritats que la fe 's proposa, es necessari admetre un ser suprem que de tal manera sia senyor de la raho humana, que aquesta assenti a les sobredites veritats, mediant la voluntat y ajuda d'aquest ser excellentissim.

Convé advertir, no sia cosa que nos puguen dir que som parcials, que no 's molt el pes que tenen aquestes dues raons. Perque es necessari tenir en conte que a un Gentil, qui per forsa ha de desconéixer tot l' orde sobrenatural, li parla de la fe; la qual, per altra part, té com a per bassa y fonament la autoritat de la divina revelació. Per consegüent suposa ja la veritat de lo que va a demostrar.

D' una altra manera, finalment, vol provar l' existencia de Deu. Es evident, diu lo Mestre, que la prudencia o humana ciencia seria major, si pogués l' homo conéixer l' infinit que si no 'l pogués conèixer; mes no porem conéixer l' infinit si Deu no existeix; y com hem d' afirmar tot alló per lo qual pot esser major la ciencia o prudencia del homo, d' aqui porem l' legitimitat de duir la existencia de Deu.

Que aquest argument no té forsa apodictica pareix bo de veure, atenent a que per medi de les coses finites podem arribar al conèxement del infinit, y que no 's precis al humà enteniment la existencia d' una cosa perqu' ell puga conèixer sa essencia.

Despres de totes les proves ab que demostra la existencia y los diferents atributs de Deu, acaba dient que tots ells son realment una metexa cosa, encara qu' el nostro enteniment distingeix en Ell molts d' atributs y distintes perfeccions, perque les troba espargides y escampades amb una admirable varietat en totes les criatures, que son com el miray que reflecteix, encara qu' imperfectament, una petita part d' aquella hermosura y grandezza inefables que poseeix son Creador.

Tot lo que diu per provar la resurrecció de la carn, se reduceix a fer veure clarament com per ella lo Omnipotent farà gran ostentació de ses divines perfeccions, y resaltarà més la harmonia entre les virtuts divines y humanes, y finalment, será major la discordancia entre los vicis y les virtuts. Y axí es efectivament perque en treure Deu els homos del abisme del no ser, se manifestarán d' una manera portentosa son poder, amor y justicia, perque tant el cos com l' ánima serán premiats o degudament castigats, y apareixerá de relleu l' amistós consorci de les virtuts divines y humanes y la diferencia inmensa entre vicis y virtuts.

Res tenim que dir sobre aquestes proves mes que no son apodictiques, sino únicament d' alguna congruencia. Y amb axò acaba la primera part. A lo ultim afegeix una curta narració que ve a esser l' epílech de la primera part, y que en sustancia diu d' aquesta manera: Havent lo Gentil escoltades aquestes raons, y estant ben convensut de la existencia y perfeccions de Deu y de la resurrecció dels morts, comensa a plorar d' alegría, y, axecant ses mans y sos ulls a-n el cel, doná gracies a Deu de la gran mercé que li havia feta. Veentho los Sabis, cada un d' ells comensá a suplicarli que 's convertís a la seva religió, y quant conegué el Gentil que hi havia entr' ells diversitat de creencies, tant s'acorá y afligi, que, plorant y suspirant, los demaná amb tot l' afecte del seu cor que tots tres li demostrassen, lo millor que sabrian, la veritat de les seves religions, y de bon cor le hi prometeren los tres Sabis.

En la segona part, com diguerem ja, exposa lo Jueu totes les raons amb que provar la veritat de ses creencies.

Quatre son los arguments que presenta, per fer veure la Unidat de Deu, que es el primer dogma del Judeisme.

La prova, primerament, per l' orde admirable de tot l' univers, del qual se segucix que no es mes qu' un el fi a-n-eque está ordenat, fi que no pot esser altre mes que Deu. La prova també dient que repugna a la infinidat del Ser suprem, com també a sa immensitat, la pluralitat, amb la qual quedan per terra aquells essencials y perfectíssims atributs.

A-n aquestes proves, qui son certament apodictiques n' hi afitx un' altra, qui no 's mes que de congruencia, fundada en que la pluralitat de deus sería causa de la debilitació y disminució extraordinaria de la esperansa y caritat en vers de sa Divina Majestat.

Ab aquest altre argument intenta lo Jueu demostrar la creació: O existeix el mon desde l' eternidat o ha comensat en el temps; no pot esser lo primer, perque sería tant perfet com Deu; y si ha comensat a existir, com no pot haver rebuda la existencia mes que de Deu, resulta que havem de dir que Deu ha creades totes les coses.

Qualsevol que examini aquest argument, veurà a primer cop de vista que no surt a l'encun- tre de totes les opinions.

Tots els demés arguments que presenta per demostrar la creació, no 's dirigeixen tampoch mes que a excloure la eternitat de les coses, axi com la enten lo Beato.

Quant tracta de provar que Deu entregà la Lley a Moysés, tota la forsa de la argumentació se dirigeix a demostrar únicament que hi ha una lley; la qual, afegeix, no es purament lley natural sino positiva, perque, essent axi, pot mes be encaminar els homos pels viarans de la justícia. Raó que no es de molta forsa, perque res pot obligar Deu a fer les coses que son mes perfectes.

Passa llavors a demostrar la venguda del Me- sias futur y que encara esperan los Jueus, dog- ma qui entre ells es el principal, y diu d'aquesta manera:

I. Si no haguéssim de tenir un Llibertador, cap poble de la terra observaria jamay la lley del Sinai. II. Reclama també la venguda d'un Re- demptor la metexa Bondat de Deu, la qual no 's possible que deix sens recompensa la esclavitut y afronta que tots nosaltres sufrim per la seva amor. Y aquí li contesta el Gentil: però tal volta passen aqueys treballs per expiar algun crim. III. Per fi, diu lo Jueu: axi ha de esser, perque aquesta vinguda ajuntaria y faria mes conformes l'Omnipotencia de Deu y la nostra esperança.

Sobre la Ressurrecció, qui es una altra de les creencies dels Jueus, se contenta amb esmentar les tres opinions en que se dividixen los Jueus.

Finalment prova el Judici universal y la exis- tencia del Paradís y de lo Infern, perque axi es molt gran la manifestació de la justícia, bondat, ciencia, magnificencia, amor y eternitat de Deu. Proves que no son mes que de congruencia y per l'estil de les que havem vistes.

Quant va acabar lo Jueu la apologia de la seva religió, comensà la de la seva lo Cristià per la demostració del dogma de la Trinitat (dexant els dos primers articles com a demostrats) y presenta una infinidat d'arguments, tots los quals poren reduirse a-n els sigüents:

I. Perque es major la bondat de Deu si en- gendra una altra infinita bondat y de les dues ne procedeix una altra. II. Perque l'humà entenim- ent concep com una perfecció la Trinitat de Persones en Deu, y si Deu no tengués aquesta perfecció la raó humana, podria concebre una cosa mes perfecta que Deu. III. Ademés engen- drant Deu un altre igual a si meteix y procedint- ne dels dos un altre, es clar y manifest que Deu té major caritat que si axi no fos. IV. Per altra part, Gentil, si tu pogueses ferho, certament ho farías; doncs Deu ho fa, perque essent Omnipot- ent, ho pot fer; y per altra part ho vol fer, per- que té millor voluntat que nosaltres.

Acaba dient que no hi ha en Deu mes que una generació y una processió, perque, si axi no fos, no serian infinites.

Que sien lleugeres y de poch pes aquestes raons, pareix que no es mal de veure: perque tota la forsa d'aquesta argumentació està fona- mentada en que la trinitat de persones en Deu es una perfecció; afirmació completament gra- tuïta, perque, fins y tot en quant a sa essencia, pertencix aquesta veritat a una regió tan elevada, que, en no esser ajudada d'una forsa sobrenatural, no hi pot arribar la inteligencia humana, segons ensenya la sagrada Teologia.

Demuestra que Deu es Salvador perque, assu- mint la naturalesa humana y esborrant el pecat, son estades manifestades y fortificades las per- feccions de Deu, aumentades y fortificades la fe, esperança y demes virtuts, y oprimits y trapijats tots els vicis.

D'una manera consemblant demostra que Deu es Glorificador y los demes articles que per- tanyen a la santa humanidad de N. S. J. C., que fonch concebut per obra del Esperit Sant, que nasqué de Maria Verge, que patí y morí y de- vallà a los inferns, ressucità, s'en pujà a-n el cel y que nos ha de jutjar.

Pero perque vejan cualque cosa, reduiré lo que diu respecte de la Crucifixió.

Devem afirmar-la, perque amb ella va resplan- dir mes la eternitat y grandesa de Deu, perque sufrint mort y passió la naturalesa humana, ab axó no patí ni morí la divina, maldement estiguessen unides y ajuntades ab vincles estretíssims. Se manifestà la grandesa e inmensitat de Deu, per- que quedà la divinidad unida ab el cos y ab la

ànima, apesar de estar separats quant aquesta baxà als inferns per consolar els sants Pares. Y sobre tot no negarà certament la mort y passió de C. qui consider que amb los seus torments y dolors nos alcansà la salvació, y aumentà y excità la esperanza y la caridat y anatematizà fortament la avaricia juntament amb tots los vicis.

Que aqueys arguments no tenen forsa apodictica pareix que ni tan sols importa provarho.

Tot d' una que 'l Cristià va acabar la defensa de la seva fe, comensà el Sarrai la apologia de la religió de Mahoma.

Per provar els dogmes mahometans, qui son entre altres, la unitat de Deu, la creació, que Mahoma es profeta, que lo llibre Alcorà es revelat, etc. se contenta com els demes sabis en fer veure, que per ells se manifesten admirablement les divines perfeccions y están en pugna ab tots els vicis y afavoreixen y fortifican totes les virtuts. No nos detendrem en la exposició d' aquestes raons.

Cuant acabaren de parlar els tres Sabis, repetí el Gentil tots els arguments, donant be a conèixer qu' es feya càrrech de tota sa forsa. Llavors, tot commogut d' una mescla d' alegria y tristot, arrancà en plors y sospirs, donà gracies a Deu de la gran mercé que li havia feta y li dirigí una súplica fervorosa porque li netetjàs l' ànima de qualsevol vici y la hi enriquis ab tota classe de virtuts, resolguent al meteix temps tributarli de aquí envant l' homenatge de respecte y adoració que correspon a sa Divinal Realesa.

Acabat tot axò, s' en tornan els Sabis a la metexa ciutat d' ont eran venguts.

Descriuint lo Iluminat Doctor, ab molta mes profusió, aquestes passades, posa terme a-n el present llibre.

II

Encara que aquest estudi sia no mes de la doctrina filosòfica-teològica en aquest llibre contenguda, volem, no obstant, esmentar algunes qualidats que hi sobressurten y que ja en general indicarem abans. Perque ¿qui serà capàs de no tributar un elogi de verdadera admiració a la encesa caridat en vers de Deu que encalenteix totes ses paraules? Ella fonch la que convertí sos ulls en dos torrents de llàgrimes, que ni tant sols

rastre dexaren dels pecats de ses jovintuts, aquesta divina amor, mes que els dijunis y penitencies, secà y aplegamínà la seva carn, y, apoderantse de son cor l' encengué en zel de la salvació de les ànimes, essent sempre el poderós motor en tantes y tant llargues pelegrinacions, y ella finalment dirigi sempre sa ploma en la infinitat de llibres que va escriure. Vetaquí com es que tot aqueix llibre despedeix aqueixa mística flayra y com fins y tot lo mes aspre y mes sech de les questions filosòfiques está reblanit y endolcit per aquest bàlsam suavíssim de la devoció.

¿Que 'n direm de son estil? De tal manera sap mesclar amb les disquisicions filosòfiques alguna narració, imatge o descripció y entretenir la atenció del lector amb les falagadures de la poesia que a voltes queda embadalit, y en lloch d' un llibre de filosofia, se creu llegir lo mes florit y animat d' un poema. Y aquestes descripcions e imatjes son tan vives y revelen una tal forsa d' imaginació que, encara que tenga un llenguatge llampant y transparent al meteix temps que sensill, no es capàs d' expressar ab paraules la valentia dels seus pensaments, tal es la calor y la forsa de son esperit.

Parla endemés la nostra llengua amb una abundancia y puresa tan admirables, que pareix la corrent platetjada d' una font viva qui surt fresca y riallera de subaix de les penyes.

Que 'n direm de la doctrina? En aquest llibre no se tracta únicament de exposar unes quantes veritats y provarles ab arguments mes o menos units y agermanats, sino que de tal manera reyna en tot la harmonia y unitat, que be podem dir que s' hi exposa y desrolla tot un sistema filosòfich. Perque ja desde tot d' una se presenten uns quants principis fonamentals, qui son la basse, segons creu lo Iluminat Doctor, del coneixement del orde de les coses existents; principis que té lo Beato per tants fòrts y tant sagrats, que dona per ben sòlida y segura tota edificació científica qui se fa forta y descansa damunt aquexes poques regles que donà aquella hermosa dona a n-els tres sabis y que venen a esser la quinta essencia de la doctrina luliana. Les quals, si be s' examinen, pareix que 's reduexen a-n aquest principi comú y es: que quant mes perfecta es una cosa, ab major raó l' han de donar per

existent, perquè per ella podem arribar d'una manera més perfecta al coneixement de Deu.

Per que axò 's veja més clar, basta citar lo que posa lo Cristià com a epílech de la seva disertació: «Sapies, gentil quel Deu de gloria ¡benehit sia eyll! ha donada a home memoria per membrar, e enteniment per entendre, e volentat per amar Deu e ses obres. On aytant con la anima haja major membraça, e major intelligencia, e major amor a Deu, d'aytant es pus noble, e d'aytant se coue mils ab la final raho a la qual es feyta e creada. On con aço sia enaxi, donchs, si tu est membrant, entenent e amant Deu, pus forment per las paraules que yo te he dites prouant mos articles, que per les paraules que te ha dites lo juheu ne quet dira lo sarrahi, per les quals paraules no pots tan altament remembrar ni entendre ni amar Deu, con per les paraules que yo te he dites, donchs, per aço la mia lig es significada esser vera. E cor tota la noblea que ls sarrahins poden, segons lur creença, atribuir e conexer a Deu, podem nòs conexer, e encare mes queyls, en quant crehem en la trinitat de Deu, e en la encarnacio del fill de Deu. E cor, segons mes paraules, pots mils concordar ta memoria e ton enteniment e ta volentat ab les flors e ab les condicions del arbres, segons la ordenança e la manera noueyla de disputacio, en la qual nos ha mes ens endreça la dona de *Intelligencia*; per aço coue que crehes a mes paraules, e a mes rahons, si vols hauer benaurança en la gloria de Deu.»

Amb aquestes paraules que posa en boca del Cristià, lo venerable mestre inclou casi tot el bassó de la seva doctrina filosofica.

De tot lo cual podem molt be deduir que l'objecte que en aqueix llibre se proposa no 's tant sols esposar els arguments ab que els tres Sabis volen provar la veritat de les seves creencies, com tal volta pareixerá a primer cop de vista a qualsevol que 'l llegesca, sino que, per aquesta esposició, 's veja tant clar com la llum del dia qu' els dogmes de la fe cristiana surten sempre part d'amunt els demes (*quantum lenta solent*, com diu el poeta, *inter viburna cupressi*) y que ells per conseqüencia y no altres son els veritaders. Resulta per tant que 'l Beato no pretén donar a sos arguments gens o casi gens de forsa demostrativa absoluta sino relativa, si axi 's pot parlar.

Ab lo que fins aquí havem dit, pareix bastant

clar y evident lo que déyem anteriorment, axò es, que existexen les coses com mes perfectes son, perquè ab elles podem adquirir un coneixement més elevat de la divina perfecció.

Y si volem passar mes envant y estudiar la raó aont funda aquesta afirmació, conixerem facilmente que está contenguda en les paraules que havem citades. Perque, segons ell meteix indica, havem d'atribuir al homo un gran coneixement de Deu, perquè, havent creades la Divina Bondat totes les coses per la manifestació de la seva Gloria, y com Deu fa, per altra part, ses obres acabades, se segueix d'aquí que amb la creació del mon consegueix molta de gloria. Y si no ¿com pot conseguir sa major gloria sino creant lo mes perfet, a fi de que per aquest medi puga arribar l' homo al perfet coneixement de Deu, en quant sia possible?

Lo dit es mes que suficient per entendre el sentit de la primera condició del primer arbre. Perque aquelles paraules: *hom deu atribuir e conexer a Deu, tota hora la major nobilitat en essencia e en virtuts e en obres*, no s'han d'interpretar en son sentit mes propi, axo es, que tot aquell que vulga tenir alguna noticia, en quant sia possible, de lo que es Deu, li atribuesca totes les perfeccions sense cap mescla d'imperfecció, y a ses obres extrínseques una perfecció relativa, sino que s'han d'entendre de manera que l' homo tenga un coneixement tal de Deu, o millor dit, se ha de afirmar que té uns medis tan aptes per conèxer Deu, que 's pot dir ab tota seguredat que existexen totes aquelles coses que parexen mes aptes per adquirir el coneixement de Deu.

Y per que axò es veja més clar, vejam lo que diu lo venerable Doctor quant tracta de provar la resurrecció dels morts; el qual, després de haver demostrat que es mes perfet que ressucitin los morts que no si han de permanèxer enterrats sos cossos y per sempre oblidats de tothom, afegeix: «On con aço sia enaxi, si lo cors del home ressucita, e dura tostemps apres la resurrecció, la bonea de Deu e la sua eternitat ne seran significades en major nobilitat e en major obra. E cor segons les condicions dels arbres, a Deu coue esser coneguda major nobilitat, per aço coue de necessitat. . . que sia ordenat. . . que venga gracia e benediccio al cors huma, per la qual haja resurrecció, e que sia perdurable per tots temps?»

Y lo que deym de la primera condició del

primer arbre, poch mes o menos s'ha de dir de casi totes les demés.

De tot lo exposat porem concloure que Deu, segons la teoria del B. R., mogut per una certa necessitat, ha preferit a-n els altres aquest orde existent; que si no, cau desde sos fonaments lo sistema lulià. Perque ¿com pot tenir gens de certesa, si no posa per fonament o la naturalesa de les criatures o la de Deu? Y si tal volta creu que lo franch arbitre del Criador es la unica y pura causa de l'existencia de les coses, quedant per conseqüent destituït d'aquella basse ¿quin serà el punt de partida per la certesa dels judicis? o ¿com porà conèixer la lliure voluntat divina?

Suposat, donchs que l B. pren per basse y fonament de ses demostracions que Deu ha creades les coses mes perfectes, es precis que suposi en Ell qualque necessitat de crearles, perque, si dependís de la lliure determinació de Deu, com l' homo no la pot conèixer (en no ser per revelació), destruit el fonament, tambletjaria y aniria en terra tot el sistema. Y axo qu' estam dient, ho indica en una prova de la resurrecció lo meteix R. Lull, qui, havent demostrat que la resurrecció cuantrapassa de bon tros totes les forses de la naturalesa, continua dient: «On con son poder sia major que l poder de natura, si no feya ço perque son poder fos vist major que ceyl de natura, seria contrari a son poder meteix, sa amor, e sa perfeccio, e sa bonea, e sa saviesa, e les altres flors dels arbres, e aço es inconvenient.» De lo cual se segueix que lo meteix Iluminat Doctor afirma espressament alguna necessitat d' obrar d'aquesta manera, que prové de certa propenció irresistible de ses divines perfeccions a comunicarse de la manera mes perfecta.

Per lo que toca a la manera de demostrar l' existencia de Deu, devem fer notar que no tan sols professa lo B. que per les criatures 's pot arribar al Criador, sino que també es aquesta veritat el fonament de tot el sistema. Encara que convé advertir que a-n aquest argument fonamental n'hi afegeix d'altres fluxos ferm y de poch pes, que no sols no demostran l' existencia de Deu, sino que ja la suposan, y si, rigurosament parlant, no son a priori, al menos, si axi porem parlar, com que vulgan esserho.

Si reduhim a la mes petita expressió lo que fins aqui havem dit, per que 's puga veure ab un cop de vista, es pot esposar ab los sigüents ter-

mes la doctrina luliana: Existeix Deu, Ser suprem, Bondat infinita, Perfecció suma, el cual mogut, digamho axi, per sa metexa perfecció a la manifestació de sa gloria divina, difundeix sos bens y perfeccions en les criatures, per medi de les quals pot la humana inteligencia adquirir el conèxement de Deu. Pero Deu, qui es perfectíssim, obra també d'una manera molt perfecta, obtenint d'aquesta manera sa major gloria; axi es que molt be 's pot deduir que existeix tot allò que mes contribueix a la major gloria de Deu o que es mes perfet, atenent que es lo que mes manifesta les divines perfeccions. Per consegüent es demostra d'una manera apodíctica la resurrecció, p. e., demostrant que ab ella resplandexen admirablement les divines perfeccions, es veu mes clarament la oposició entre les virtuts y els vicis y altres coses per l' estil; com també se demostra la veritat de la religió Cristiana perque es entre totes la mes excellent.

Aquesta es en poques paraules la doctrina que desarrolla y esposa lo Dr. Iluminat en lo Llibre del Gentil y de los tres Sabis.

Al tractar de emetre judici sobre aquesta doctrina, pareix que molt be podem dir que, al meteix temps que conté coses molt dignes de esser alabades, cau en errors bastant considerables.

Y efectivament, es digne d'alabansa aquella admirable unitat que reyna en tota la doctrina. Perque les diferents proves que adueix estan de tal manera harmonisades y unides ab un tan íntim parentesch, que apareix evident fins y tot a n-els menos entesos. Y axò per cert no es poch el mèrit que li val. Perque axò de formar un sistema filosòfich y presentar ab admirable unitat coses completament distintes y separades, es propi tan sols dels qui tenen un talent especial. Perque axi com succeeix en l' orde físich, que els qui habitan en les valls, veuen poques coses, y per veuren moltes, ha de esser successiva y separadament; y, al contrari, els qui están en lo cim d'un puig, veuen d'un cop de vista llocs molt distintos y separats formant com un sol panorama; axi també en l' orde intellectual ningú es capàs de formar un conjunt harmoniós de molt diverses veritats, sino els qui sobresurten de molt damunt tots els demes pel seu enginy.

Es també digne d'alabansa per l' ardor ab que defensa la fe catolica, lo meteix que per la

manera que ensenya d' arribar a Deu per les criatures, de lo qual se dedueix al meteix temps que explica com els Escolástichs la manera d' adquirir les idees per los sentits.

Però si be es ver que per tots aqueixos conceptes es digne de tota ponderació, té per altra part defectes de no poca importancia.

Perque primerament, no fa la deguda distinció entre les obres de Deu intrínseques (*ad intra*) y les extrínseques (*ad extra*), resultant que a n-aquestes les atribueix de part de Deu certa necessitat y absoluta perfecció. Afirmacions completament falses, com comprendrà qualsevol qui consider que Deu creá ab absoluta llibertat, segons definí el concili Vaticá y ensenya la sana filosofia; y que les criatures just tenen una perfecció relativa, axo es, la necessaria per la consecució de son fi, com ensenya tant la raó com la experiencia.

De lo cual se segueix qu' es gran la diferencia entre les obres de Deu intrínseques y les extrínseques; aquelles son necessaries e infinites, perque son la metexa essencia de Deu, y aquestes del tot lliures y relativament perfectes. Es per consequent absurdo voler demostrar *a priori* la existencia de qualsevol criatura.

Se equivoca endemés quant pretén demostrar els misteris de la religió cristiana ab arguments naturals. Perque maldement aquesta nova manera de demostrar, qu' ell ensenya, fos lligítima y convincent, de totes maneres ha de esser per forsa inútil per demostrar els misteris de la nostra santa fe, qui, segons definició de la Iglesia nostra mare, están fora del cercle de la humana investigació. Y en efecte, si se examinan les proves que presenta, se veurá que tota sa forsa está en fer veure que aqueys misteris son excellents perfeccions, y per tant ha d' esser afirmada sa existencia, si son intrínseques a Deu, perque a Ell li pertoca qualsevol perfecció; y lo meteix si son extrínseques, perque contribuexen admirablement a la manifestació de sos atributs. Raó vana y fluxa ferm, com pot veure qualsevol. Y si no, digaume ¿qui 's capas de judicar la perfecció intrínseca d' un misteri? ¿Com porem conèixer perfectament la Personalitat y Essencia de Deu, per poder tenir com una perfeccio la Trinidad de Persones? Y axí del demés. R. Lull per lo tant

persegueix impossibles quant pretén demostrar los misteris de la nostra fe sacrosanta.

En motiu d' axò n' hi ha haguts qu' han arribat a tenirlo per heretje, y altres al contrari tant l' han volgut defensar, qu' han negat qu' ell volgués demostrar els misteris. Pero tant els uns com els altres, pareix qu' han judicat ab passió.

S' equivocan els primers dient heretje a-n el Bto., el qual maldement haja ensenyades coses que materialment no estan conformes ab la fe, però may per may resisti a l' autoritat de la Iglesia ni enseyá de mala fe, sino que, essent un defensor invicte y valerós de la de Cristo, després de haver recorregudes un sens fi de regions, meresqué la corona del martiri, per lo qual lo venera com a Beato la Iglesia mallorquina. Amb molta mes raó per consequent se diria que son ells els heretjes.

Però també pareix que s' equivocan els qui pensan que 'l B. may volgué demostrar els misteris de la nostra santa fe. Perque ademes de que, segons el nostro entendre, se oposa aquesta opinió a les metexes paraules del B. Ramon, aniria en terra, per altra part, casi tota sa doctrina, al menos la exposada en aqueix llibre.

Antes d' acabar volem citar les paraules d' un escriptor modern referents a la doctrina lulista en general y que escauen prou a la d' aquest llibre y que poren servir finalment de judici general: «Lo procedir de la rahó, diu l' autor citat, que ell ensenya, no es aquell admirable desemolicarse la inteligencia dels bolquers de la materia y de lo contingent pera alçarse al conexement del esperit, del abstracte y del absolut, seguint la via natural del conexement humá admirablement esplicada per Aristòtil y Sant Tomás; ell vol començar la ciencia per lo Sér realissim, font de la existencia, y en aquell subirà concepte vol trobarhi tot lo demés. Té quelcom de la teoria de les idees arquétipes de Plató; es una imaginació de espantosa volada, escalfada per la meditació y contemplació, mes á la qual falta la basa d' una educació escolástica qui la subgecte als lligams del raciocini y de la realitat de les coses; no puja de la terra al cel, com ja enseyá Sant Pau, sinó que del cel baixa á la terra y vol practicar una completa renovació de la terra; té donchs molt de utopista, de somiador, de reformador *à priori* . . . » (1)

JOAN GARAU.

(1) Torras y Bages (La Tradició Catalana, pág. 310).

PROHIBICIÓN DE TRAER ESCLAVOS MOROS Á MALLORCA
SI NO HAN SIDO APRESADOS POR BUQUES ARMADOS EN CORSO
EN EL REINO
(1887)

Die lune xvj decembris
anno a natiuitate Domini M^o CCC^o lxxx^o vij^o.

Die et anno predictis comparens in presenti curia Petrus Badia, preco curiarum Majoricarum, retulit se, de mandato dicti domini vices gerentis gubernatoris, per loca assueta dicte ciuitatis fecisse preconizationem sequentem:

Ara hoyats que fa saber a tot hom generalment lo honorable mossen en Francesch Sagarrija, caualler e conseller del senyor rey e portant veus de governador general en lo regne de Mallorques, que com los honrats jurats, ab consell de dos prohomens de cascun stament als quals era stat remes per lo gran consell del dit regne, per bon stament daquell hagen ordonat, ab auctoritat del dit veus portant, que alcun cossari e mercader ne altra qualseuol persona de qualseuol condicio o stament sia no gos portar ne fer venir en la ciutat e illa de Mallorques neguns moros o moro los quals o lo qual sia stat pres en fusta de remos o altres vexells, si donchs no seran presos per cossaris del regne de Mallorques qui hagen armat en Mallorques o illes daqui adjahents, e los quals aquells moros o moro hagen per via de cors presos, pero si los dits cossaris del regne de Mallorques pendran als cossaris moros o moro e aquells o aquell vendran en altra part fora lo dit regne, que en aquell cas, si los dits moros o moro seran aportats en Mallorques, que de continent aquells moros o moro sien foragitats, per aquell quilis hic haura aportats, de la illa de Mallorques, e per res no hic sien venuts; per tant lo dit portant veus, ab veu daquesta crida, mana a tot hom generalment que la dita ordinacio degen tenir e seruar sens contradicció alcuna, sots pena de perdre los moros, los quals sien confiscats, per la terça part al senyor rey, e per altra terça part a la obra del moll, e l'altra terça part sera del denunciador. E en aço son entesos aquells moros qui son venguts de Caller qui encara son en poder del mercader o altre per ell, e dels quals ha hau't ja manament quels hic traga. Sigillum annuli dicti honorabilis vices gerentis.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. de Pregons* de 1385 á 1392, fol. 33. v.¹⁰)

P. A. SANCHO.

INFORME SOBRE EL OFICIO DE ACEQUIERO
Y ADMINISTRACIÓN DE LAS AGUAS
DE LA FUENTE DE LA VILLA
(CONCLUSIÓN)

La del domingo todo el dia deve entrar á la Ciudad, á vso y beneficio de los naturales y vtilidad del Real Palacio al tenor del Real Privilegio del Señor Don Jayme de 17 de Octubre de 1341 por el qual se manda que no se pueda vender en poco ni en mucho agua de la de los Domingos, sino q.^o toda se inviarta al uso y beneplacito de la Ciud. sus Habitadores y del Huerto del R.¹ Palacio por cuiu preferencia se conducen por el caño real á las Casas y Huerta del real Palacio, la de los señores Regente, Cavallero Intendente, Carsel, Real Convento de Santo Domingo, y otros.

Viniendo el verano y habiendo escazes de agua por disminuirse el Manantial en los referidos quatro dias de lunes, Jueves, Viernes y Sabado, se rehune suficiente porcion de agua de la que está destinada á los moradores de la Ciudad en algunos alquives, ó Safarexes construidos en la inmediacion de la Sequia y juntandola toda ó la porcion necesaria el domingo con la de este dia se consigue que pueda entrar y llegar al Real Palacio y demas parages referidos en cuio caso, avizando antes el Sequiero, la Ciudad y ahora el Cavallero Intendente, escusan el vender dhas. aguas y avn consta que con el motivo de que no escasease en el verano para el Abasto del Vezindario de la Ciudad impetraron y consiguieron los antiguos Jurados del Rey Don Pedro de Aragon y de Mallorca en el año de 1343 vn privilegio jurado de que no concederia el Rey gracia alguna desde aquel dia en adelante para riego de tierras de la Huerta: cuio Real Privilegio volvió á ratificar el mismo Rey con real orden de 13 Enero de 1383.

Lo mismo sucede quando ocurre alguna precicion de necesitar el Sequiero de la agua para abastecer algunas embarcaciones ó esquadras de Su Mag.^d que impensadam.^{te} llegan en el Puerto, ó por otra alguna vrgencia con la circunstancia que no se reserva tampoco á los Particulares que la llevan y perciven las tardes y noches, sino que de toda indistintamente toma la que necesita, y de la que en los quatro dias dejó de vender la Ciudad, debuelve despues las porciones de que se ha servido á los Particulares de quienes la tomó: Preservandose solam.^{te} la de la tarde del Lunes, que es del Colegio de la Huerta, y la de

la mañana y tarde del martes que es de la Ciudad por tenerla ambos Cuerpos vendida por vn año como se ha explicado; cuias facultades se le permiten al Sequiero para q.^e no se esperimente falta, perjuicio, ni queja alguna de los estrangeiros y naturales de la Isla.

Cuida tambien que los particulares q.^e en virtud de R.^s Concesiones tienen dro. de percibir agua de dha. Sequia para el riego de sus Huertas la tengan y percivan indistintam.^{te} en los días y horas señalados. Estos conductos se llaman commum.^{te} doblas y cañones, las primeras son el numero 14 las quales en virtud de su real Titulo de concesion estan siempre y á la voluntad de su Dueño habiertas, y por ellas pasa de continuo y percive el Dueño quando quiere agua. Los cañones pero, cuio numero son 13, no perciven continuamente agua sino en los días y horas que por el Privilegio de su concesion se la señala.

Y para q.^e sobre este importantissimo ramo se guarden con la maior pureza los Reales Privilegios que establecen la conservacion de la Sequia á costumbre de tiempo inmemorial el Tribunal resuelve tener vna Audiencia en el Mes de Abril cada año, en la qual se tienen presentes y leien por menor todos los autos y diligencias practicadas en el anterior para la limpia y escuron annual de dha. Sequia. En dha. annual Aud.^a del Mes de Abril se resuelve hacerse la limpia, vista y descubrimiento de la tercera parte de conductos, doblas y cañones y así sucesivam.^{te} y alternativamente, de modo que en los tres años siguientes se sabe y hase visto el estado de todos los que existen en la misma Sequia. Indefectivam.^{te} en virtud de Superior Providencia suplida se hace siempre y señala el Lunes del primer Domingo del Mes de Maio siguiente, en cuyo dia por la madrugada se desvian las aguas desde su manantial al torrente para que en todo el dia quede enjuta la sequia y pueda con facilidad sacarse el saro, piedras, hiervas y demas inmundicia que ha producido en todo el año su corriente en el suelo y laderas de dha. sequia, en cuio estado permanece hasta el dia siguiente Lunes al ponerse el sol: Y para q.^e se hagan con las devidas formalidades estas diligencias, el sequiero maior nombra de oficio dos labradores expertos por su parte y otros dos el Colegio, ó Comunidad de la Huerta con nombre de Vehedores, y sucesivam.^{te} ocho dias antes de el escuron se avisa al publico mediante vn edicto, ó cartel que se fixa en el lugar destinado, por el qual

no solo se anuncia el dia señalado para el escuron, sino que tambien se previene y manda á todos los Molineros, Arrendadores de tierras, y á todos los dro. havientes y confinantes de la sequia, que en el señalado dia tenga cada vno su traste limpio y bien acondicionado bajo las penas prescriptas en las Reales ordenes: Tambien se hace saver y cita á todos los dueños de los conductos, doblas, y cañones que en aquel año han de verse y descubrirse, q.^e asisten por sí, ó por persona comisionada á verlos arrancar, limpiar, y poner otra vez, y con estas previas judiciales prevenciones se pasa en el dia señalado á practicar el annual escuron: En cuia diligencia concurren los Jurados, Cavallero y Labrador, los quatro Peritos ó Vehedores, quienes prestan el necesario juram.^{to} en poder del dho. Jurado de haverse bien y fielm.^{te} en su encargo, y que daran relacion del estado en que encuentren la sequia y de las obras y remedios que consideren vtils, y deven hacerse luego ó para el año succesivo para la conservacion de la sequia. Asiste tambien el Maestro ma.^{or} Albañil de obras R.^s y de la Ciudad con diferentes oficiales y peones para quitar y bolver á poner las piezas, ó conductos dejandolas firmes y permanentes y nada expuestas á llevarse mas agua de la que deven, y corresponde á su dueño. Y así mismo concurre el Essno. del Tribunal para autorizar las diligencias, y el Portero para los apremios contra los infractores que se encuentren y demas diligencias judiciales que se ofrezcan, y vistas, y reconocidas con esta formalidad las dhas. piezas hallandose aptas y de servicio se ponen otra vez, y en el caso de encontrarse alguna inutil se nota para que en el año succesivo que le toque se prevenga á su dueño la haga de nuevo, y de todo dá fe el Essno. Llevandose el maior cuidado en averiguar si los tres años que ha estado de servicio se ha viciado ó maliciosam.^{te} engrandecido, ó alargado mas de lo que le corresponde segun la Real Concesion para lo qual se lleva el original de el grueso, ancho y largo que deve tener la que se descubre porque no todas son iguales, y si de la confrontacion resulta viciada se le exige la pena establecida por capitulos de ordenanza. Los quatro Peritos Vehedores notan y advierten si los molineros y dueños de las tierras inmediatas tienen sus trastes limpios y desembarazados de tierra, hiervas, arboles, zarzas y rebollos que ordinariam.^{te} produce, y se les presisa á su limpia al tenor de lo prevenido en la Real resolucion de 17 de las candelas de Maio de 1282 que previene que en el

espacio de tres palmos de cana de Mompeller que son cinco mallorquines, no puede haver arboles, plantas, pared, ni embarazo alguno como en el edicto ó cartel se les previene.

El dia siguiente se junta otra vez el Tribunal en la sala de Audiencia del Colegio para oír la relacion de los quatro expertos Labradores, quienes la dan de haver visto, y quedar bien limpios y acondicionados los trastes que son de cargo de molineros y otros particulares y los quatro comunes de cargo de la Ciudad de que cuida el Sequiero maior, y sin testimonio de esta verdad no se le abona por la Ciudad el gasto de jornaleros y empleados en la limpia de estos quatro trastes. Dicen tambien y señalan los lugares y parages que han visto y observado no estar bien acondicionados y limpios, y en descargo de la obligacion de su oficio los denuncian y proponen los reparos y obras que consideran haverse de hacer en vtilidad y conservacion de la sequia: Con este pleno conocimiento y relacion de todo resuelve el Tribunal las providencias oportunas para que los interesados á quienes corresponde hagan y costehen las obras necesarias desembarazandose de toda maleza la sequia para que con facilidad y limpieza corran las aguas de modo que el publico y sus particulares tengan la vtilidad de percivirlas como corresponde sin agravio ni queja alguna.

Otra provid.^a ocurre tambien y es del particular cuidado del Sequiero, y su Tribunal quando la casualidad ó infortunio de tiempo, presenta alguna ruina ó destrozo en la misma sequia, como de alguna brecha, desplomo de pared ó otro semejante, que suele con mas frecuencia acontecer el invierno, cuyo remedio exige la mas eficaz y prompta providencia así porque no se inunden los campos, como porque el publico no sienta el perjuicio de verse privado de la agua que le corresponde, en cuyo caso luego que el Sequiero maior tiene la noticia de la fatalidad avisa y junta el Tribunal, en el que tratandose el asunto, se resuelve el mas prompto remedio disponiendo que si el daño fuere de poca consideracion se pague ó adelante el gasto de fondos del Colegio con calidad de remplazarse por terceras partes que deven pagar la Ciudad, los Dueños de los treze molinos y los particulares de la Casa y Comunidad de la Huerta al tenor de las R.^s ordenes y repetidas Providencias de V. E. que rigen en este particular de conservacion y obras de la sequia.

Si el daño fuere maior y necesitare por lo

mismo de considerable cantidad como de centenares de libras su remedio, dispone el Tribunal que se vea y reconosca previamente por Peritos concurriendo particularmente el Maestro m.^{or} Albañil de Obras R.^s y de la Ciudad y dando relacion de su estado é importe de su recomposicion se tasa desde luego y hace repartim.^{to} para exigir y cobrar la cantidad importante por partes iguales de los tres mencionados Cuerpos al tenor del arreglo y disposicion prevenida en el real Privilegio del Señor Don Pedro de las calendas del mes de Ag.^{to} de 1239 por el qual se arregla el metodo de pagarse por terceras partes todas las obras de recomposicion y conservacion de la sequia: cuyo metodo ahunque resistido algunas vezes por los treze Dueños de los Molinos que sufren vna tercera parte por ser pocos en comparacion de la Ciudad y Particulares de la Huerta, de cuyo cargo son las dos terceras partes sobrantes, han sido siempre despreciados por V. E. los recursos de los Dueños de los Molinos, observado y mandado ejecutar dho. arreglam.^{to} y particularm.^{to} en R.^s Senten.^s de V. E. de 12 Julio de 1599 y 16 de Oct.^o de 1600.

Ya se ha dicho que el Colegio ó Comunidad de la Huerta fue instituido por el Señor Don Alonso 5.º de Aragon en virtud de Real Privilegio de 22 de Marzo de 1441 por el qual así mismo confirmó y aprobó los cap.^s y ordenanzas formadas por el Sor. Governador entonces de este R.^{no} y su Pror. y Abogado Fiscal: En ellas se prefija el num. de 30 Consejeros en que deve integrarse el Cuerpo del Colegio vno por cada tanda de las treinta de que se compone la sequia. Estos Consejeros q.^o lo componen son y fueron siempre sujetos de la maior nobleza, distincion y calidad, hasendados y dro. havientes de agua por real Privilegio en vna de dhas. 30 tandas. Para su nombram.^{to} se junta cada año el Colegio en el dia domingo de Ramos, en el que se señalan tambien ó relijen los siete Consejeros que sirven en el año succesivo el empleo de Prohombre, deferiendose la eleccion y nombram.^{to} de Jurados Thesorero y Ohidores de Cuentas por la segunda fiesta de Pasqua de resurreccion del Sor. siguiente: cuya antiquissima costumbre se mandó guardar y observar en real Sent.^a de V. E. de 30 En.^o de 1617.

Para admitirse de Consejero en el Colegio deve presentar memorial con justificacion de tener y percivir dro. de agua en alguna de las 30 tandas como en los R.^s Privilegios se prescribe. De este memorial se dá cuenta en esta junta

annual del domingo de Ramos y no en alguna otra del año, y examinados los documentos, y sabida la calidad y nacim.^{to} del Pretendiente, y resultando estar en todo conformes á las R.^s ordenes y á la costumbre inmemorial de no admitirse sujetos de nacimiento sospechoso, ó de oficios serviles y mecanicos, se admite y presta su juram.^{to} en la gral. junta de la segunda fiesta de Pasqua siguiente.

Insiguiendo la misma aprobada costumbre se junta annualm.^{te} en este dia todo el Colegio y despues de haverse ohido de cuentas al Clavario con toda formalidad y entregado en dinero efectivo su alcance, se le define y absuelve de su Clavariato y succesivam.^{te} se pasa á la eleccion de Jurados y demas empleos anuales que se hacen por pluralidad de votos en secreto, comensando por la del Jurado ma.^{or} el qual ha obtenido siempre vn Cavallero de maior distincion de los que componen el Colegio: Succesivam.^{te} á la de Jurado 2.º que deve presisam.^{te} recaher en vn Labrador onrrado, segun asi lo acredita la costumbre y se halla declarado en auto provehido por el Sor. Regente Rallo en 9 de Maio de 1736. Despues se nombra Thesorero, ó Clavario que regularm.^{te} recahe tambien en vn Cavallero, y ultimam.^{te} los Ohidores de Cuentas en dos sujetos expertos é inteligentes de la clase de Ciudadanos Militares; luego de publicadas estas elecciones el Jurado Cavallero presta juram.^{to} de haverse bien y fiel.^{te} en su oficio y de cumplir y guardar los R.^s Privilegios, Estatutos y buenos vsos del Colegio, y toma posesion de su nuevo empleo en poder de el qual juran succesivam.^{te} los demas empleados, y el Clavario afianza idoneam.^{te} la responsabilidad de los Caud.^s que entran en su poder: Tiene tambien el Colegio vn Abogado y vn Procurador nombrados por el mismo, por quien corre la defensa é instruccion de los pleytos y causas que ocurren para aclarar los legítimos interesados en las 30 tandas, zelar la permanencia de la sequia, proponer, y corregir los abusos, é infracciones que se cometen y defender los demas dros. y prerrogativas del Colegio.

Aunque es verdad que por los Capítulos formados y aprovados en 23 de Abril de 1431 se señalaron los salarios anuales que devian percibir los Empleados; esto es 5 ₧ 9 á cada vno de los dos Jurados: otras 5 ₧ 9 al Clavario: 4 ₧ 9 al Abogado: otras 4 ₧ 9 al Sindico y Notario, y 3 ₧ 10 9 al Custos de dos en dos años para vn vestido que llamavan Gramalla, ademas

de la habitacion franca en la Casa del Colegio: Consta pero que en resolucion del mismo de 11 Enero de 1616 aprovada y confirmada por V. E. en presidal decreto de 24 de Marzo del mismo año, se aumentaron los salarios á los Jurados y Clavario y señalaron de nuevo á los Prohombres que de antes no lo tenian, en esta forma: á los Jurados y Clavario 10 ₧ 9 cada vno, 5 ₧ 9 cada Prohombre á demas de las tres libras de cera que en dia de la Purificacion de Nra. Sra. se reparte cada año á todos los de la Promania y vna libra á cada Consejero para que asistan en las Juntas que tiene el Colegio. Al Abogado se le dán 10 ₧ 9 en lugar de las 4 ₧ 9 que en el año 1431 se le señalaron: Al Sindico y Secretario, otras 10 ₧ 9 y sirve tambien de Essno. en lo juicial y contencioso del Tribunal con solo los emolumentos de actuado y sin salario alguno. Los Ohidores de Cuentas perciben 1 ₧ 9 cada vno, y el Portero ó Nuncio 7 ₧ 10 9 y se le permite la misma habitacion franca en vno de los cuartos de la Casa del Colegio, con obliga.^{on} de cuidar del jardin, y de la limpieza y aseo de las salas y muebles de su adorno, de avisar para las Juntas y convocatorias ordinarias y extraordinarias que se ofrecen del Colegio, ó del Tribunal, al que sirve tambien de Ministro con solos los emolumentos q.^e produce este oficio.

El principal objeto y ministerio de este Colegio con arreglo al Real Privilegio de su institucion es cuidar de la conservacion y permanencia de la sequia, como que de sus individuos despues de algunos años de continuada esperiencia en el empleo de Consejeros se nombran y elijen los siete Prohombres que juntos con el Sequiero ma.^{or} forman el Tribunal y entienden en todo lo economico, gubernativo y contencioso ó juicial de este ramo de aguas.

Tiene este Colegio la prerrogativa de ser el mas antiguo y respectable de la Isla, y como tal se le ha admitido y reputado siempre en las convocatorias y Juntas generales que se han ofrecido y ofrecen en esta Ciudad y Reyno, con preferencia á los demas Colegios, Gremios, y Oficios, como cada año en la convocatoria gral. que en las Casas Consistoriales del Aiuntam.^{to} se tienen para nombram.^{to} de Diputados, y Sindico Personero del Publico, en cuia seria y autorizada diligencia concurre y dá su voto vno de los Consejeros comisionado ó Diputado por todo el Colegio.

Y finalm.^{te} tiene tambien la prerrogativa de presidir y mandar al Gremio de los Ortelanos

de esta Ciudad y su termino en todo lo economico y gubernativo del mismo, presidiendo el Jurado mayor ó Cavallero en las juntas anuales que tiene el Gremio y en las elecciones de oficios de Maiordomos y demas empleados: cuios nombram.^{10s} por sí aprueba y manda poner en posesion previo el devido juram.¹⁰ que prestan los elegidos en su poder. Asisten tambien con voto los dos Ohidores de Cuentas del Colegio á las que annualm.¹⁰ prestan los Clavarios de dho. Gremio; sus Prohombres estan obligados por Capitulo de su ordenanza á asistir como expertos de oficio al aprecio de los estimos y daños y perjuicios que por Providencia del Tribunal de la Huerta se manda en los pleytos y juicios verbales entre dueños de los Huertos, y arrendadores ó ortelanos de los mismos y en otras particularidades que por menor se contienen en sus ordenanzas gremiales de 1505, 1641 y 1707, fabricadas y aprovadas con presidales. decretos de V. E. con la clausula de sin perjuicio, ni derogacion en poco ni en mucho de los R.^s Privilegios, estilos, costumbres, esenciones y buenos vsos de dho. Colegio ó Comunidad de la Huerta concedidos por los Serenissimos Reyes de Aragon y que la exe.^{on} y cumplim.¹⁰ de sus Cap.^s se puede hacer como siempre se ha hecho por dha. Casa y Colegio de la Huerta.

Quanto en este Informe se espone resulta de las R.^s ordenes, Priv.^s y demas que en el mismo se citan, reproducidos en los Estatutos y ordnaciones antiguas con q.^o se gobierna el Colegio: cuiio libro original en obedecim.¹⁰ de lo mandado por V. E. presentan, esperando será de su maior agrado dar por cumplido el mandado Informe. Palma 23 de Agosto de 1786.—Don Elizeo Belloto Jurado ma.^{or}—D.ⁿ Josef Montaner y Cladera.—Pasqual Pelegri Jurado.—D.ⁿ Nicolas Santandreu Prohombre.—D.ⁿ Nicolas Damento y Gual Prohombre.—Bartt.^e Farrá Prohombre.—D.ⁿ Fran.^{co} Rosiñol Zaganada Prohombre.—D.ⁿ Bartt.^e Laudes y Bausa Prohombre.—D.ⁿ Nicolas Viñas Prohombre.—D.ⁿ Mig.¹ Serra y Bennasar Prohombre.—Juan Armengol Consejero.—D.ⁿ Ant.^o Vich de Superna.—Dr Don Juan Farrá Consejero.—D.ⁿ Ger.^o Ripoll Consejero.—Juan Montaner Consejero.—D.ⁿ Andres Parets Consejero y ohid.^r de cu.¹⁴⁵—Josef Ger.^o Garau de Axartell Consejero.—D.ⁿ Fran.^{co} Ger.^o Llabres de Armengol Consejero.—Dr Mariano Pujol y Gil Consejero y ohid.^r de cu.¹⁴⁵

PEDRO SAMPOL Y RIPOLL.

DOCUMENTS CURIOSOS

DEL SIGLE XIV

VIII

Letre de Pere IV sobre salaris dels castellans que no residexen en lurs castells, y sobre asegurar de les rendes del Patrimoni lo primer de tot la provisio de la casa reyal.—30 setembre 1374.

Lo Rey.

Governador: Vostres letres havem reebudes, que contenen en acabament dues coses: la primera quen Ferrer Gilabert, allegant que per nos li es manat que res de les rendes e drets de la procuracio reyal no pach ans de la provisio de la nostra casa, no vol pagar los castellans dels castells daquest regne, ne los servents que en los dits castells estan; la segona quel dit Ferrer per la dita matexa raho no vol pagar los capellans qui canten en la capella del nostre castell de Malloiques; per les quals rahons los serveis cessaran, ço es que los dits castells no seran guardats ne les dites capelles servides. Es ver e cert, Governador, que per tal que la nostra provisio de la casa hagues millor recapte, entenen que bastas a tot, nos haviem manat al dit Ferrer que pagas la dita provisio ans que totes coses, pero pus que vos dehits e allegats que si la nostra provisio era pagada que deffall a axo, nos volem posar nos matexs en egualtat, e pus hi posem nos matexs volem que tot hom hi stiga. E primerament al fet dels Castells vos sabets que nos havem provehit que tot castella hagues star personalment en lo castell que li fos comanat, e que tingues bons servents en lo dit castell; ara sabem certament per informacio de persones dignes de fe, e no pas per informacio dofficials nostres, car no son stats tan diligents que aço hajen volgut ne gosat fer, que los dits castellans en los dits castells no estan pas personalment ne hi tenen lo nombre dels servents que hi deuen tenir, ans tenen missatges lurs, e ço ques pijor, esclaus. Veus los dits castells com son guardats! Perque nos provehim axi, e aço manam a vos, e encara al dit procurador reyal, sots incorrimment de la nostra ira e indignacio, que a castella algu no sia fet comte del temps que personalment no estara en lo dit castell, e que lo que li sera degut de temps passat que no haura estat personalment en lo dit castell no si li sia pagat, e si li sera pagat quen

sia cobrat. Semblantment que los servents, si son missatges lurs o esclaus, que per aquells los sia fet semblant abatiment e cobrament. E guardats vos e lo dit procurador reyal com vos haurets en aquest fet, car nos hauem tal informacio e axi legitimament presa sobre aço (ço es de tot ço que si es fet del passat) que per aquella conexe-rem vosaltres com vos hi haurets, car be sabem que sils abatiments si fan axi com deuen, e lo recobrament de ço que es estat pagat en temps passat, ab poch salari seran pagats daquest any e encara del esdevenidor. E com tocats en vostra letra que per lo temps qui es axi perillós seria obs quels castells e forçes fossen ben guardades, jassia non sen calga molt recelar a nos ne a vos, si donchs no sentiam gran pertret de gens en la mar, empero pus les iiii. forces principals, ço es Pollensa, Santueri, Bellver e Alaro, sien ben guardades, ço es en la forma que dessus se conte, de les altres nons hi va negun perill, car be sabem que aquells qui les tenen les loguen en fan corral de bestiar, e val mes que vos el dit procurador les fassats guardar per altres que dar salari per esser meyns provehides e mal guardades.

Quant als capellans, semblantment carregam a vos e al procurador reyal que si no fan lo servey quels sia fet abatiment del temps que no serviran, car en raho esta que a aço perque son dotats servesquen, e que hagen a estar e habitar dins lo Castell, e no anan per la terra procurant los affers daltres e lexant los serveys.

Quant a les altres quantitats que son assignades sobre la dita procuracio, volem, Governador, que sapiats que nos, que som senyor e major, devem esser primer en nostre provissio, e negu nos deu esmaginar que sen pos en lo nostre banch, ne raho nou dicta, car pus nos ho pagam en dam vida e honor als altres, primer la devem dar a nos matexs, puys quels altres nagen; e vos e tot bon official nostre sil contrari nes dit ne rahonat ho devets de sostenir, car a negun daquells a qui nos ho donam nols ho lexa son pare per heretat, ans ho han per gracia nostra e no per als; e si Deus tramet los temps fortunats, per peccats que son en la terra, de que ve lo minvament de les rendes e dels drets, deuen ho pendre en paciència e grahir ho a Deu, e pendre aquella poca part quels en pertanya, e nos que en lesdevenidor, com Deus prosperara la terra, que siam conèxents e hi donem loch com lo puxen haver e cobrar, e aço es cosa rahonable; car be que Deus trameta sterilitat e fam en la terra, nos per aço no deuem ne podem minvar

nostre stament reyal, car la derrera persona a qui ha fallir som nos. E tot aço nos volem haver dit per totes les altres quantitats e assignacions que son carregades sobre la dita procuracio, ultra los salaris dels dits castellans e servents e dels dits capellans. E guardats vos e tenits hi be esment, que per letres subrepticies que ixen a les vegades de nostra cort donan vos a vegades a entendre un per als, ne per paraules que aqui hajats de gens, ne per informacions sinistres queus ne donassen, res no hi mudets, ans hajats aquesta letra axi com si era tota escrita de nostra ma. Dada en Barcelona a xxx dies de setembre en lany de la nativitat de nostre senyor M.CCC.lxx quatre. Rex P.—Arx. de la Proc. Reyal. Lib. Litt. Reg. 1370 ad 76 fol. 31.

E. AGUILÓ.

† D. EUSEBI PASCUAL Y ORRÍOS

NASSA cristianament d' esta vida dia 15 del mes actual de mars. Es aquest un altre dels bons amichs que la mort en tan breu temps ha presos a nostra Societat Arqueològica, y el buyt que hi dexa d' aquells que ab dificultat s' han de tornar omplir may més.

Allunyat feya ja estona del camp de la política activa y de la lluyta de partit ahont anys enrera havia figurat, y no dels derrers, entre els partidaris de les idees republicanes, les aficions literaries que sempre havia sentides y la seua inclinació especial per les investigacions historiques y les coses propies de nostra illa l' acostaran a la Arqueològica, tan prest com aquesta comensá la publicació del seu BOLLETÍ. Ben aviat s' estregueran aquestes relacions y se convertiran ab l' amistat mes franca y cordial. Aquells estudiets que batejarem ab el nom de Redacció, y ahont cada vespre nos soliem aplegar indefectiblement tots els de la colla, al punt foren per ell el lloch millor ahont pendre redós, cumplit el seu jornal de cada dia, per fer un alé y oretjar un poch l' enteniment de les atencions y cabories que en la fàbrica y en les seues oficines el preocupaven; la tasca qu' havíem empresa y 'ns veyan anar realisant a la bona de Deu, segurament ab mes devoció y diligencia que bon acert, el complavía y l' interesava tant com a nosaltres mateixos; la polsimeta de plegamins y papers vells, de que anava plena tota la casa, y que ja no era per ell cosa nova, també a la fi li pujá a n' el cap,

y li torbá els sentits com si fos estat el such generós d' una vinya jove. A les hores ja no li bastá, com de tot d' una, per satisfer el seu desitx de donarhi ajuda, remoure de tant en tant el caudal de documents antichs y notes curioses, replegadas d' assí y d' allá, que guardava en la seua llibreria de bibliòfil, per triarne qualcuna de les mes apropiades y enviarle a 'n el BOLLETÍ. Volgué posarhi les mans de bon de veres, tant com el primer; y no obstant les feynes que ja li sobraven a ca-seua y la poca avinentesa del seu método de vida, axí mateix sebè trobar lleguda tot sovint per repetir visites a n' els nostros arxius, desde l' Historich del Regne fins al municipal de la vila de Lluchmajor, que ell en gran part havia contribuít a fer ordenar y conservar degudament, y capficarse en la lectura d' aquells registres interminables, que sempre produexen a qui 'ls agafa l' il-lusió d' esser terreno verge per ningú may explorat, y de guardar en ses fulles borroses y mitx corcades la revelació de misteriosos acontexaments y de notables personatges, dels quals ja s' es perduda la memoria.

Fruyt d' aquestes visites la serie de documents inédits y de noticies desconegudes que aportá a n' el BOLLETÍ la seua col·laboració continua, sempre escullits y característichs y a les vegades ben interessants y profitosos. No corresponen tots a un' época determinada qu' es proposás estudiar, ni a un punt qualsevol que volgués esbrinar per complet fins apurar la materia; com a vertader aficionat totes li cridavan l' atenció ab igual forsa, y li agradava y volia veurer ho tot, sense mes intent qu' el de satisfer la seua curiositat en primer lloch, y el de treure de la cantera les pessas mes o menos grosses que bonament sortissen, fentles conixer per de pronte als aficionats, y dexantles a disposició de qui ab el temps les sapia y puga aprofitar axí com pertoca. Son una excepció, y es mereixen citar, les seues notes historiquas sobre la Casa de les Comedies (qu' axis s' anomenava el nostre teatre) comensades a reunir desde 1882 en el recull anual del *Almanaque Balear*, que 's publicava a can Gelabert, y completades y aumentades encara no poch en les planes d' aquesta revista.

Ni era menor la seua participació en la vida interna de la Societat, y el zel cuidadós y la quimera que hi posava. Si havia fuyt sempre de càrrechs en la Junta de Govern y de representacions oficials, no refuava emperó la part de tre-

balls y de diligencies que aquests li haurian poguda dur. La seua ajuda personal, el seu consell, el sacrifici pecuniari, may per may se feren esperar, ni casi tan sols ne ser precis demanarlos; ab ells se contava ja per endavant ab tota seguretat, y pochos los accedien mes de bon grat ni ab mes generós desprendiment o ab major activitat y constancia. Sis anys de tira ha compartit ab l' amich Fajarnés la direcció y el cuidado d' aquest BOLLETÍ; la suma de atencions minucioses y de treball y de vigilancia continuos qu' axó representa ningú com aquells qui també n' han passat la podran be comprende, y prou basta ella tota sola per ponderar la abnegació y l' apasionament seus que tan a pler la hi feyen sostenir.

Que Deu misericordios la hi hage pagat de gloria, y a nosaltres que forem aquí sos amichs y companys, nos duplich les forses per suplir ab lo posible sa falta.

ESTANISLAU AGUILÓ.

BIBLIOGRAFÍA

Apuntes para la historia del Monasterio de San Feliu de Guixols: Fray Benito Pañelles y Escardó, Abad de dicha casa, Obispo de Mallorca. (1670-1743) por D. Eduardo González Hurtebise, archivero-bibliotecario.

Tal es el título de la obrita que acaba de dar á la publicidad el activo é inteligente jefe del Archivo provincial de Hacienda de Gerona señor Hurtebise, en la cual ha reunido un precioso número de datos curiosos, acompañados de copias de documentos acreditativos de los hechos apuntados, cuyo conjunto forma un trabajo de mérito, que atestigua la laboriosidad, investigación y afición á los estudios históricos en el Sr. González Hurtebise.

Por la circunstancia de referirse á la personalidad de un obispo que fué de Mallorca, no podemos menos de felicitar al autor, celebrando, aparte de reconocer la asiduidad y constancia que revelan semejantes trabajos, haya conmemorado mejor la notable figura de Fr. Benito Pañelles colocando al frente del folleto un exacto fotograbado del retrato que de dicho obispo existe en nuestro palacio episcopal.

El folleto consta de 56 págs., in 8º, impreso en Gerona, 1900, y su precio es de dos pesetas.

A. LL.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—ABRIL DE 1901

SUMARIO

I. Actes de la elecció de Sindichs de la ciutat y de les parroquies foranes per fer sagrament y homenatge a n' Alfons III de Aragó com a Rey de Mallorca—1285—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

II. Vida de Sor Anna Maria del Santissim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1690 al 92.

III. Motí en Mallorca contra genovesos (1330), per *Don Alfons Damiàns y Manté*.

IV. Ordinacions sobre la guarda de les naus y dels catius (1387), per *D. Pedro A. Sanxo*.

V. Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació—Llibre I—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

ACTES DE LA ELECCIÓ DE SINDICHS DE LA CIUTAT Y DE LES PARROQUIES FORANES

PER PER SAGRAMENT Y HOMENATGE
A N' ALFONS III DE ARAGÓ COM A REY DE MALLORCA
— 1285 —

[Continuació]

IX—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE MUNTUERI

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur octavo kalendas decembris anno domini M CC^o lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Muntueri in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Jacobum de Calidis, Petrum Companni, Raimundum Martini, Dominicum Rafalli, Berengarium Carboni et Petrum Gual, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium, nomine ipsius universitatis, serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi do-

mini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito.
Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Guillermo Laurentii, Petro de Gradu, Jacobo de Stacha, Bernardo Biberii, Petro Martini et Gualdo Triola rectore ecclesie supradicte, et Jacobo Cunii clerico, ac notario supradicto.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum, qui hec de mandato dicte universitatis scripsit et clausit et in hanc publicam formam misit die et anno predictis.

X—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI JOHANNIS DE PORRERIIS

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur octavo kalendas decembris anno domini Millesimo ducentesimo octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancti Johannis de Porreres in ecclesia Sancte Marie de Ffalanig, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Marimundum Felicis, Arnaldum Net, Jacobum Gotmar, Petrum Bartholomei de Mesquida, Perpinianum de Morerio et Petrum Mora, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta: Nos Marimundus Felicis
. Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Raimundo de Suau, Bernardo Ferrarii rectore ecclesie de Falanig, Petro de Gradu, Vitale Catany, Petro den Vayls et notario infrascripto.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoric., qui hec de mandato et voluntate dicte universitatis scripsit et clausit et in hanc publicam formam misit loco die et anno predictis.

XI—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI JULIANI
DE CAMPOS

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur [octavo] kalendas decembris anno domini M CC Lxxx quinto; congregata universitate parrochie Sancti Juliani de Campos in ecclesie Sancte Marie de Falanig, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Johannem Cartal, Bonanatum Quartal, Petrum den Vayls, Tarragonum Mathei, Arnaldum de Ledono et Petrum Cathalani, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium, nomine ipsius universitatis, serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta: Nos Johannes Quartal.
. Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Raymundo de Suau, Petro de Gradu, Bernardo Çabaterii, Vitale Catany, Vitale Boverii, Jacôbo Gotmar, Bernardo Ferrarii rectore ecclesie Sancte Marie de Falanig.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum, qui hec de mandato et voluntate dicte universitatis.

XII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE
DE ARTANO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica, qua computabatur septimo kalendas decembris anno domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Artano in ecclesia Sancte Marie de Manacor, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Raymundum de Montesono, Bernardum Morey, Ferrarium Balaguer, Petrum Blanquerii, Jacobum de Bages et Januarium Gamundini, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis Regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta: Nos Raymundus de Montesono
Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Petro de Gradu, Petro Rosanes, Johanne de Rubiol, Benedicto de Tahust, Raymundo des Fau, Berengario Clerico, et notario infrascripto.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoric., qui hec de mandato et voluntate dicte universitatis.

XIII—SINDICATUS VILLE DE MURO

Noverint universi, presentes pariter et futuri, quod nos Vitalis de Torrente, Simon Carrera, Bartholomeus de Podio, Marchesius Sot, Petrus de Ledono, Guillelmus Çalou, Bernardus Morro, Arnaldus Morro, Bernardus Moleti, Berengarius Martorelli, Petrus Risech, Petrus de Fonteclaro, Guillelmus Boschi, Berengarius Morey, Johannes des Clos, Jacobus Ça Riba, Petrus Canorati, Guillelmus Generii, Guaraldus de Massanet, Berengarius Risech, Petrus Pelliparii, Bernardus Sala, Arnaldus Risech, Guillelmus Montserratii, Petrus Sunyerii, Bernardus Berners, Guillelmus Flor, Bartholomeus de Pratis, Arnaldus Cantalops, Guillelmus Ça Pera, Berengarius Ricart, Bernardus Cerdani, Petrus Nicolai, Guillelmus Arnaldi et Anthonius Damerii, nos omnes insimul conmorantes in villa de Muro et ejus tota parrochia, gratuitis animis et gaudentibus unanimiter, et spontaneis voluntatibus, et ex certis scientiis, absque omni vi, per nos et omnes alios homines conmorantes et habitantes in dicta villa de Muro et ejus parrochia

facimus, constituimus, ponimus, eligimus et ordinamus vos Jacobum de Vilauta, Raymundum Sot, Guillelmum Ferrarii, Arnaldum Maestre, Guillelmum Pocheti, Berengarium Ramis, Bernardum Vives, Petrum Malferit, Petrum Frigola et Martinum de Fonte, habitatores ejusdem ville et parrochie, et presentes et recipientes, certos et spetiales procuratores nostros syndicos et actores ad eundum et presentandum

personaliter coram regali magestate et presentia illustrissimi domini Alfonsi Dei gratia regis Aragonum, Valentie et Majoricarum et Comitum Barchinone, et. ad prestandum

et faciendum pro nobis, vobis et omnibus aliis hominibus in dicta villa et ejus tota parrochia conmorantibus et habitantibus, in posse et manibus predicti domini regis, verum et legale ac fidele homenaticum et juramentum, tam oris quam manuum, prout melius et plenius ipsum homenaticum et juramentum potest aut debet veraciter et legaliter ac fideliter fieri aut prestari.

. Actum est hoc septimo kalendas decembris anno domini M CC Lxxx quinto. Signum Vitalis de Torrente.

Testes hujus rei sunt Guillelmus Bellvey, Petrus Paschalis, Berengarius Mascarosii, Raymundus Canorati, Petrus Bellvey, Bernardus de Portell et Guillelmus March.

Sig ✕ num Arnaldi Raymundi, publici notarii Majoricarum, qui hec de voluntate et man-

dato omnium supradictorum hominum et de generali assensu et voluntate omnium aliorum predictorum hominum, scripsit et clausit.

XIII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE
DE MANACOR

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica qua computabatur vij kalendas decembris anno domini M CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Manacor in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Gossalbus de Verino, Guillelmum Comes, Johannem Robiol, Benedictum de Tabust, Raymundum des Frau et Simonem de Torrente, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso, Dei gratia regi Aragonum, Majoric. et Valentie et Comiti Barchinone, sub forma inferius contenta: Nos Gossalbus de Verino. Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Petro de Gradu, Raymundo de Montesono, Bernardo Morey, Ferrario Balaguerii, Petro Blanquerii, Jacobo de Bages et Janerio Gamundi.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoric.

XIV—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE
DE BELLVEER

Noverint universi quod die dominica qua computabatur septima kalendas decembris anno domini M CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Bellveer in ecclesia Sancte Marie de Manacor, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Bernardum de Perdines, Guillelmum Ciffre, Petrum Laurentii, Petrum Berguny, Matheum Ça Font, et Guillelmum Colomer, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso Dei gratia regi Aragonum Majoricarum et Valentie et Comiti Barchinone. Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Petro de Gradu, Petro de Rosanes, Bernardo Morey, Romeo Blancher, Raymundo de Montesono, Petro Clerico de Manacor, et notario infrascripto.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoricarum, qui hec.

XV—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARGARITE
DE MURO

Noverint universi, presentes pariter et futuri, quod nos Straneus Gassoni, Luchus Paleti, Petrus Dalmacii, Garcias Aragonis, Petrus de Luch

Roig, Johannes de Luch Roig, Arnaldus Gassoni, Bernardus de Ponte, Petrus de Bellvey, Arnaldus Umberti, Guillelmus Garriga, Guillelmus Ça Olivera, Guillelmus Castelli, Maymonus de Femania, Ferrarius Corbalescha, Bernardus Scuderii, Mironus de Fonte, Orsetus Stephani, Petrus Vives, Alionus de Castronovo, Guillelmus Bardoy, Borracius Laurentii, Bartholomeus Vey, Petrus de Ecclesia et Bartholomeus Casesnoves, omnes insimul commorantes et habitantes in parrochia Sancte Margarite de Muro, gratuitis animis.

facimus constituimus ponimus eligimus et ordinamus vos Raymundum de Torre, Bernardum Rubei, Berengarium Sot et Bernardum Trobati, habitatores dicte parrochie, presentes et recipientes, certos et speciales procuratores nostros syndicos et actores. ad eundem et presentandum personaliter coram regali Majestate et presentia illustrissimi domini Alfonsi, Dei gratia regis Aragonum, Valentie et Majoricarum, et comitis Barchinone et. ad prestandum et faciendum pro nobis vobis et omnibus aliis jamdictis hominibus in dicta parrochia commorantibus, in posse videlicet el manibus jamdicti domini regis, verum et legale ac fidele homenaticum et juramentum tam oris quam manum, prout melius et plenius ipsum homenaticum et juramentum potest aut debet veraciter et legaliter fieri. Actum est hoc sexto kalendas decembris anno domini M CC lxxx quinto. Testes hujus rei sunt Guillelmus de Campofulhos, Johannes de Cantalops, Bernardus Sot, Bernardus de Campofulhos, Raymundus Ferrarii et Jacobus de Orto.

Sig ✕ num Arnaldi Raymundi, notarii publici Majoricarum.

XVI—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE
DE SINEU

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die luna qua computabatur vj. kalendas decembris anno domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Sineu in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Petrum de Berga, Ferrarium Carnicerii, Arnaldum Notarii, Bernardum Rebaça, Bartholomeum Mathei, Berengarium de Marimortuo, Dominicum Balçani, Bernardum Mercerii, Guillelmum Palacii et Petrum Montealbo, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius

universitatis serenissimo domino Infante Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta. Nos Presentibus testibus P. Sobredor, Berengario Dalmacii, Paschale de Maria, Arnaldo Fabrega, P.º Navata, Bernardo Sobrador et Petro Blanch clerico.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum qui hec scripsit et clausit. . . .

XVII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI PETRI DE PETRA

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die luna qua computabatur sexto kalendas decembris anno domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancti Petri de Petra in ecclesia Sancte Marie de Sineu, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Petrum Sobrador, Berengarium Dalmacii, Paschasium de Maria, Arnaldum Fabrica, Petrum Navata et Bernardum Sobrador, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infante Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta Presentibus testibus Bernardo de Almussara notario, Ferrario de Juyach, Petrò de Gradu, Petro de Berga, Arnaldo Notarii, Bernardo Rabassa, Bartholomeo Mathei et Petro Blanch clerico.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum qui hec. . . .

XVIII—SINDICATUS PARROCHIE DE SOLLER

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die martis qua computabatur quinto kalendas decembris anno domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie de Soller, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Petrum de Mansoalbo, Raymundum Guillermi, Borracium Maleti, Arnaldum Alegre, Berengarium Bernardi, Raymundum Caponi, Johannem de Canalibus, Petrum de Vallibus, Petrum de Frontaria, Jacobum Vitalis, Guillermum de Buadella, Raymundum de Palaciolo, Guillermum Strucii et Bernardum Pelliparii, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infante Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius

contenta. Nos Petrus de Mansoalbo. Presentibus testibus Guillermo Castanyerii et Bernardo de Portello presbiteris, Johanne de Rivopullo, Bartolomeo de Rivopullo Parietibus, Bernardo Malferit, Berengario de Bosch presbitero et Bernardo Clerico servienti in ecclesia supradicta.

Sig ✕ num Bartholomei Strucii, notarii publici Majoricarum, qui hec de mandato et voluntate dicte universitatis scripsit et clausit et in hanc publicam formam misit, die, loco et anno predictis.

XIX—SINDICATUS PARROCHIE DE GUIYENT

Manifestum sit omnibus presentem paginam inspecturis, quod nos Petrus de Minorisa, Bernardus Febroarii, Bernardus de Minorisa, Borracius Scuderii, Raymundus de Comellis, Petrus de Mirayes, Raymundus de Ripparia, Petrus de Olivaria, Petrus de Reguerau, Guillermus de Monte ergullo, Petrus Aguiloni, Sanxius de Luna aragonensis, Folchetus Balaguerii, Arnaldus de Cursach, Bartholomeus Sunyerii, Petrus Stephani, Petrus Armentaria, Petrus Ardit, Guillermus Cifreni, Petrus Sancii, Jacobus de Canali, Jacobus Perpiniani, Bernardus Loreri, Albertus de Barraria et Romeus Morre, nos omnes in simul conmorantes in parrochia de Ginyent, cum consilio tamen et voluntate ac speciali assensu omnium aliorum hominum in dicta parrochia habitantium ad hoc specialiter vocatorum. . . .

. facimus, constituimus, ponimus, eligimus et ordinamus vos Bernardum Carbonelli, Bernardum Meliani, Nicolaum Rubei, Arnaldum Exartelli, Berengarium de Fuxano et Berengarium Ferrarii, ejusdem parrochie habitatores. procuratores nostros certos et speciales syndicos et actores. ad presentandum et faciendum, in posse scilicet et manibus jamdicti domini infantis Alfonsi, tam pro nobis et omnibus aliis hominibus in dicta parrochia commorantibus quam pro vobis, verum et legale homagium et juramentum. Quod est actum vj. kalendas decembris anno domini M CC Lxxx quinto. Hujus rei testes sunt: Guillermus Bajuli, Guillermus Sartor, Guillermus de Pulcroloco, Berengarius Stephani carnifex, Petrus Exartelli et Bartholomeus Laborator.

Sig ✕ num Jacobi Borrelli notarii publici Majoricarum. . . .

E. AGUILO.

VIDA DE SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

DUAS biografías conxém d'aquesta Venerable religiosa; una publicada l' any 1741 formant un tom de 304 pàgines, imprés per Pere Antoni Capó, escrita per un devot «cuyo nombre se sepulta en las sombras del olvido» y que, segons en Bover diu en sa *Biblioteca de Escritores Baleares*, resulta esser D. Llorens Vallespir Doctor en Dret, y s' altre que aparegué al devant de la edició que feu fér la Causa Pia Luliana de la *Exposició dels Cantics del Amich y l' Amat*, escrits en mallorquí per Sor Anna y publicats en castellá l' any 1760 en la Imprenta de Ignaci Frau.

Una y altre están inspiradas demunt las notas que dexá manuscritas el Doctor Don Gabriel Mesquida, Ardiaca de la Catedral de Mallorca y confesor ordinari de dita Venerable Mare, dexant sols redactada en forma definitiva la primera part, que arriba fins á la professió de Sor Anna en el Convent de Santa Catalina de Sena, y las restans anotacions biográficas, están contigudas á un cuadern, escrit ab tinta molt corrosiva, que impossibilita bastant sovint sa lectura, y comprén fins al mes d' Octubre de 1692, per haver mort l' autor el dia 1.er de novembre del any sigüient, faltant per lo tant las noticias del derrer período de sa vida de nostra Venerable, que acabá el dia 20 de Febrer de 1700.

Aquets dos manuscrits originals, que publicám á continuació, forman part d' un tom en quart bastant voluminos, que comprén noticias y documents relatius á la Venerable, reunits per son apasionadíssim devot el Doctor en Drets D. Nicolau Mayol y Cardell.

JAUME L. GARAU.

1.—En nom del Pare del Fill y de lo Esperit Sant. Jo el Dr Gabriel Mesquida Ardiaca de la Santa Iglesia de Mallorca, confessor ordinari de las molt Reverents mares y Religioses del Convent de Santa Catherina de Siena, del orde del glorios Pare Sant Domingo, de aquesta ciutat de Mallorca, subjectes pero al ordinari: considerant y atenant an el bé que pot resultar á honra y gloria de Deu nostre Señor y profit de las ánimas, manifestant algunas cosas prodigiosas de la vida y virtuts de la mare Sor Anna María del Santíssim Sagrament, religiose professa de dit Convent, me som determinat avuy que contam el primer de septiembre del any 1690, despues de sis anys continúos y complits als 19 Agost prop passat, que tract y confés á dita Señora Religiose y demás Religioses, á notar y dexar escrit (assistintme Deu nostre Señor) lo que ab tota veritat y claredat trobaré digna de esser escrit, protestantme y allegant á Deu per testimoni que no tinch altre fi que la gloria del Señor qui es laudable en los seus Sants, el profit de las ánimas que á imitació de ells solen animarse á la virtud y de complir ab la mia obligació, rendit pero á la Santa mare Iglesia Cathólica Romana y á la sua correcció, també matex protestant, que de ninguna de las maneras, tinch intenció de contravenir á ningun de los decretos que acirca de aquesta materia ha fets y publicats la feliz memoria del Papa Urbano VIII y la Sagrada Congregació en los anys de 1625, 1631, 1634 y 1642, ni pretench tampoch que se don mes credit y fé á lo que jo dich y dexaré escrit, que el que se acostuma donar á qualsevol historia humana, dexant la calificació y aprobació de tot lo que diré á la Santa Sede Apostólica, com á fill obediéntíssim que li som y voldria esser sempre: axí me ajut Deu com dich veritat.

CAPITOL I.—*De la miñonés, Pare y Mare de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament.*

2.—En el plá del Rey del terma de Vallde-mosa, cosa de mitja hora de camí antes de arribar á la casa y Iglesia de Trinidat, está la Possessió dita la Torre, que es de uns pagesos Massos molt coneguts en Mallorca per la sua antigüedad, limpiesa de llinatge y bon procehir, y tots los qui tenen algunas noticias en Mallorca confessen esser pagesos molt honrats y de solar conegut; aquesta Possessió tenia y poschia en lo any 1649

Damià Más y vivia en ella ab companyia de se muller Catherina Calafat, un y altre personas de molta virtut; entre altres infants que tingueren, era un Gregori Mas que havien casat alguns anys havia ab Margarita Pujol, de la vila de Valldemossa y vivian en companyia sua á la matexa Possessió dita la Torre: aquestos Gregori Mas y Margarita Pujol tingueren sis infants, Damià, Catherina, Margaritta, Antonina, Pera y Gregori, los quals procuraren á criar en el sant temor y servey de Deu nostro Señor, que bé se es conegut en ells la bona enseña que han tinguda de sos Pares, perque tots son estats virtuosos y exemplars, pero entre ells la qui mes ha lucit y dades mostres de gran virtut y santedat es Margaritta, que es la tercera dels que he anomenats, qui despues en la religió prengué el nom de Anna María del Santíssim Sagrament, y de aquesta Margaritta he promés notar lo que judicará digna de esser notat, á major gloria de Deu nostro Señor.

3.—Nasqué pues Margaritta en lo any 1649 el dia 5 de Janer, vigilia de la Epifania del Señor, y fonch baptisade el dia siguent 6 de Janer, dia de los Sants Reys, en la Parrochial Iglesia de Valldemossa y posaren li nom Margaritta Benedicta, com consta del llibre de Baptismas de la matexa Iglesia: Margaritta fonc anomenada á instancia de sos Pares y Benedicta per particular providencia de Deu nostro Señor, perque la prevenció de Pares y Padrins fonch que havia de haver nom Margaritta Thomassa y preguntats despues del Párrocho com havia de haver nom la miñonetta, digueren com havian premeditat y despues en tota la funció del baptizarla y quant escrigué en el llibre de Baptismes el Bateig, digué y escrigué Margaritta Benedicta, y sos Pares y Padrins en aquest particular tan divertits, que no advertiren may á dir al Párrocho que no havia de dir Margaritta Benedicta, sinó Margaritta Thomassa, ni el temps que la baptizaren, ni despues de haverla baptizada, de tal manera, que sen tornaren á casa sua y visqueren sempre en aquella supposició que la filla havia nom Margaritta Thomassa, y estigueren en aquella inteligencia fins que fonch en lo any 1677, que fonch necessari que treguessen fé del Baptisma quant entrá en religió, y á las horas veren que el Señor havia anomenada á Margaritta ab lo nom de Benedicta y no Thomassa com ells se creien.

4.—Lo que ocultava Deu nostro Señor á los Pares de moltes maneres, ho manifestava á la Filla, perque apenas començá á parlar, quant já començá á dir que aquells noms ab que la anomenaven no la satisfaien, perque li aparexia que no comprenien ab lo que significaven tot lo que en ella ay havia, y axí que havia de tenir noms de major rumbo y significació, de hont se veia que ja en aquesta tierna edat estava profetizant los noms que Deu nostro Señor li tenia previnguts al ingrés de la religió, que foren los de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament, y tractant algunas vegadas jò aquest punt ab aquesta sirventa de Deu nostro Señor, com es tant humil me ha preguntat algunas vegadas si axó seria en ella superbia y presumció, no obstant que li aparexia que era aquell un conexement superior que Deu li donava sobre lo que ella matexa sentia de sí, y per lo matex duptave y subjectava lo que podria esser á lo que jo diria, pero com jo procurava tenirla sempre en la humilitat que profesava, no li donava solució alguna y dexávala en aquell dupta, essent axí que judich que era lo que á ella li aparexia, y encare dich mes, que donarli el Señor aquest nom de Benedicta, fonch donarnos entendre la gracia en que la prevenia y lo heroich y gran de ses virtuts, ab que havia de imitar al gran Patriarcha Sant Benet, y fundo aquest judici meu en lo que ella matexa me ha dit, que apenas tenia encare conexement, com ja fonch molt devota de aquest gran Sant procurant á imitarlo, en particular en el recolliment y al pas que anava crexent, en las noticias que adquiria dell, crexia axí matex la devoció y affecta de volerlo imitar en las demás virtuts.

5.—Sis mesos de edat y no mes tenia Margaritta y ja li disgustaven y atormentaven las venidats de aquest mon; foren convidats son Pare y sa Mare á unas bodas de una parenta sua, y com era miñonetta de llet la sen portá se mare en se companyia; arribats á la casa de los novios apenas comença á sentir rastro del bullicio que se acostuma fer en semblans ocasions, (essent axí que estava ab perfectíssima salut) com si la hagués tocada algun aire pestífero, se posá de manera, que ab admiració de los qui la veren, fonch menester que ab tota pressa sen anassen sos Pares y la sen portassen, per procurarli remey, perque la judicaven perillosa de morir, com de fet la sen portaren, y durá lo accident

tot aquell temps que bastà per no trobarse en aquelles bodas, y com fonch tan particular el succés, ne feren memoria moltes vegadas el Pare y la Mare, y ella ne estava molt contenta, porque entenia de Deu nostro Señor que fonch particular disposicio sua, qui no la volia entre superfluidats y vanidats de aquesta vida, encara que de tan tierna edat y sens ningun conexement, y per axó li donà Deu tal adversió á totes les coses de aquest mon, que qualsevol fós, en ser materia de devertiment ó la enmalaltia ó la disgustava, etiam en coses molt indiferents, que per axó fugia sempre de tot genero de devertiments, y conversació que no era de Deu ó no se encaminava á Deu, no la podia sentir sens fer alguna demostració, y axó ho tenian observat tots los de se casa y altres de fora casa, com alguns vesins qui la feian molt á se casa, de tal manera, que un jove qui anave moltes vegadas á casa sua, quant la veia li solia dir: Margaridetta tu has de ser la mia anemorada, y ella aqui matex ó plorava ó fugia ó si se veia obligada á respondre, el meu anemorat es el ro-sari, solia dir.

CAPITOL II.—*En que tractarem dels dons de naturalesa y dons de gracia ab que Deu nostro Señor adorná en la sua mas tierna edad á Margaritta.*

6.—Molt agradable fonch Margaritta á los ulls de Deu y á los ulls dels homens, á los ulls dels homens per los dons molt particulars ab que naturalesa la havia afavorida, que be pogué conixer se mare quant preciós fruit havia donat an el mon, suposat, acostumava dir, que Margaritta no li costave en tota la sua infancia una mala nit, ni la menor pesadumbre, de las que acostumen donar los infants, de lo qual se pot inferir quant apasible y suave devia ser la sua condició, y amés de axó era hermosa y graciosa sobre manera, y entre tots los altres infants Margaritta era qui mes atraie el cor y la voluntat de sos Pares, Avis, parents y visins y de qualsevols altres personas qui la veien y tractaven; y jo de la informació que tinch y de lo que se diria, que amés de lo que materialment se veia en Margaritta á lo exterior, tenia alguna virtut oculta de que la havia dotada Deu nostro Señor, porque axí com la Calamitta atreu á si al ferro, axí Margaritta atraia los afectas de qui la

mirava y axí no es molt que fos tant agradable á los ulls dels homes.

7.—Ni menos me espant que fos molt agradable á los ulls de Deu, per las virtuts singulars ab que la adornava ja en lo mes tierno de la sua edat: no tenia encara tres añys complits y se mare, ó porque la necessitat ho requiria, ó porque judicás que era ja hora de desmamarla, regatava ó al parexer se descuidava de donarli mamar, y demanantli la miñonetta lo aliment en presencia de son Pare, retardant la Mare y replicant la filla, la reprengué el Pare y li digué que callás y que no volia que mamás mes, y la filla callá y may mes demaná, volgué, ni prengué el sustento de la llet encare que ley oferissen, antes bé, en tal cás, solia respondre que son Pare nou volia: ab claredat se veu que per la poca edat que tenia no era encara Margaritta capás del ús de rauhó, y axí que es una cosa aquesta molt particular, per lo que nos enseña la experiencia de lo que naturalment succeix en casos semblants, y per axó matex he volgut examinar á Sor Anna María del Santissim Sagrament, que era la miñona de qui parlam.

8.—Jo li preguntí de aquest succés y li maní per obediencia quém digués tot lo que ay havia en aquesta materia, y lo que Deu nostro Señor obrá en aquella ocasió, y requerida digué, que en el matex instant que son Pare li digué y maná que no damanás mes mamar, li doná Deu nostro Señor son conexement gran de lo molt que gusta de la virtut de la obediencia, y aquesta llum que li enviá el Señor desde les hores fins are, la guiada y la guia encara á dirigir y encaminar totas las suas operacions per el camí de la Santa obediencia, y en confirmació de tot axó me contá altre succés no menos singular que li passá de allí á poch temps: com Gregori Mas y Margaritta Pujol, pares de Margaritta, tenien ja molts infants y tenian encara á sos pares vius, que com tinch dit eran Damiá Mas y Catherina Calafat, per veure si grangearian alguna cosa per sos infans, prengueren un arrendament de una altre possessió distant de la Torre cosa de mitja llegua poch més ó menos, y dexaren á la possessió de la Torre á Margaritta ab compañía de sos Avis dientli que allí havia de restar ab compañía sua, y los Pares sen anaren á habitar á la possessió que havian arrendada, ab tota la sua fa-

mília, y essent axí que tenia un cariño mes que ordinari á se mare, veientla partir de casa sua ab compañía de son Pare, que no amava menos que á la mare, y que sen portaven á sos germanets, á qui tenia gran afecta, y á la demés familia de casa que volia y estimava molt, quant tots junts sen anaven y dexaven el cor en la miñonetta Margaritta, ni ella digué jo vull anar ab vosaltes, ni llessà una llágrima, ni se entristí de ninguna manera, antes bé, contenta y alegre restava fent la obediencia de sos Pares: es una cosa aquesta molt particular y aparexerá molt més á qui sab el cariño tant gran que tenen los miñonets á ses mares, y ab tot axó, trob que es molt mes que tot axó lo que diré are, y es que lo arrendament durá per espay de tres anys, y dins aquest temps, moltes vegades se oferia enviar criats de la una casa á laltre, y los Pares vingueren moltes vegades á veure la filla y sos Avis, y may en ninguna ocasió li pessá per el pensament de voler estar ab sos Pares, perque tenia sempre devant sos ulls aquella llum clara y conexement que el Señor li havia donada, de lo molt que es del seu gust la Santa obediencia.

9.—Restá y habitá Margaritta per espay de tres anys en compañía de sos Avis, qui eran molt virtuosos, y com á vells estaven molt en casa, y la major ocupació que tenian era en criar y adocctrinar la netta en el sant temor y servey de Deu nostro Señor, y instruhirla en la santa lley de Jesuchrist, de lo qual isqué ab breu temps tant enseñada, que sabia totas las oracions y tota la Doctrina Christiana y no tant solament axó, pero encara moltes altres oracions de Maria Santíssima, del Angel de la Guarda y de molts altres Sants; fins y tot sabia oracions per poderse preparar per la Santa comunió y altres oracions de gracias per después de la comunió, essent axí que per la poca edat que tenia no còmbregave y estigué molt de temps á porer combregar.

10.—Sobre tot axó, es cosa de admiració la gran devoció que tenia á Maria Santíssima, á qui cada die resava el rosari ab los misteris del Roser y meditava ab molta atenció y devoció y á cada decena deia el misteri y feia una petició, que per esser cosa tant devota y que exsedeix no tant solament la discreció de una miñonetta tant petita, pero encare la capacitat de molts adults, la escriuré y referiré aquí ab la major brevedat

quem será possible; en el primer misteri supplicave an el Señor que li fés gratia de venir spiritualment en la sua ánima; en el segon supplicava á Maria Santíssima, que axí com visitá á Santa Elisabet, visitás també la sua ánima y que li alcanças de son Santíssim Fill, que la santificás axí com santificá á Sant Joan Baptista; en el tercer supplicava al niño Jesus que li fés gratia de naxer spiritualment en la sua ánima; en el quart, supplicava á Maria Santíssima, que axí com presentá á son Santíssim fill en el Templa, se servis de presentarle ella ar: el Pare Celestial, pera que fes templa del seu cor, perque pogues habitari el Bon Jesus; en lo quint supplicave á Jesuchrist Señor nostro, que axí com volgué restarse en el Templa per enseñar á los Doctors y encaminarlos á Deu, que axí mateix se dignás de restár en el seu cor, per enseñarlo á dirigir totas las suas potencias á Deu nostro Señor.—Misteris de dolor; en el primer supplicava á Christo nostro Redemptor que axí com la oratio que feu en lo Hort, y tota la demés que feu en el discurs de la sua vida, fonch accepta y agradable an el Pare Celestial, que axí matex li fós agradable á ell, la oratio que ella faria tot lo discurs de la sua vida; en el segon, que per lo amor gran ab que volgue esser lligat á la columna, se servis de tenirla lligada ab lligants de amor, de tal manera que no pogués may apartarse dell; en lo tercer, que per la corona de espinas en que fonch coronat el seu Santíssim Cap, li fes gracia que en el seu cap no hi entrassen may cosas de vanidat, perque tingués olvidades totes les honres de aquest mon; en lo quart, que per lo amor gran ab que havia aportada la Santíssima Creu, se servis donarli forces per aportar, ab molt de contento y alegria, qualsevol Creu que li voldria donar; en lo quint, que per aquell gran amor ab que estigué crucificat en la Santíssima Creu, que la crucificás á ella, ab ell y per ell, á totas las cosas de aquesta vida.—Misteris de gloria; en el primer, que axí com havia ressucitat, axí matex le ressucitás á ella del estat de la culpa al estat de la gratia; en el segon, que axí com sen pujá en el Cel, se servis de pujarla á ella á lo mes alt de la virtud y perfecció; en lo tercer, que per lo amor en que lo Esperit Sant vingué á illuminar á los Sants Apostols, se servis de voler illuminar la sua ánima; en lo quart supplicave á Maria Santíssima que per la sua Santíssima Assumptio.

fós intercessora á Deu Nostro Señor porque la pujas á ella an aquella unió mes gran ab que pot estar una ánima unida en Deu; y en lo quint, que axí com ella fonch coronada de gloria, li alcansás de son Santíssim Fill la corona de todas las virtuts.

11.—Moltas de aquestas devocions y oracions havia apresas de sos Avis, pero jo diria de las premissas que tinch, que la major part tenia immediatament de Deu nostro Señor, com veurem de lo que diré: estava un die ab companyia de sa Avia á veure una processó que feian de pregarías, en la qual aportaven una figura de Christo Señor nostre crucificat, que era una figura molt pia, tota llagas y ensengrentada, y la Avia moguda de ternura y devotió digué á la netta; Margaridetta, no veus el Bon Jesus quin está tant maltractat? y la miñonetta li respogué (tenia á les hores circa quatre añys de edat) me Avia, que cosa ha fet y porque está axí? la Avia no li torná resposta, pero el metex Señor li digué moltes vegades en lo interior; *Filla, per ton amor; y porque he tinguda pietat de tú, y de tot el genero humá*; que aquestas paraules fossen del Señor, jó piament diria que es axí, per los effectas que dexaven á una creaturetta de tan tierna edat, porque li restaven tan imprimidas en la ánima, que may més se nes olvidade, antes bé las há tingudas sempre en sa memoria ab molta claredat, ab un affecta tan gran an el patir, en correspondencia del gran amor en que Jesuchrist Señor nostro havia patit per ella y per tot el genero humá, que de las horas en sá, per moltas penas que haje tingudas y per molts exercicis penals que haja practicats, may se li es apagada la sed que té de patir, de hont li ha quedat un habit de dir moltes vegadas axí com Santa Theresa deia, *Señor patir ó morir*; Sant Juan de la Cruz, *Señor patir y ser menosprezial per amor de Vos*; y Santa Maria Magdalena de Pazis, *Señor patir y no morir*; aquesta serventa de Deu nostro Señor, está sempre dihent desde les horas; *patir y mes patir, penar y mes penar per amor de Vos Señor*, y no me espant que tinga tanta set de patir si la aporta de tant lluny; de hont se veu ab claredat, que era molt mes lo que el Señor immediatament li enseña, que lo que aprenia de sos Avis.

(Continuará)

MOTÍ EN MALLORCA CONTRA GENOVESOS

(1330)

«Al molt noble e honrat Naymar de mosset senyor de Mosset, los Consellers els prohomens de la Ciutat de Barcha., salut e honor. Fem uos saber senyor que hauem entes en qual manera, en la Ciutat de Maylorcha ha haut aualot. E per tal que sapiats lo fet com uench, hauem vistes letres en les quals lo fet se conten qui vench axi, ço es que dimecres .vij. dies de Noembre les galeas viij. qui eren anades verç ponent, foren tornades en Maylorcha, e com foren en Maylorcha lalmirayl de la armada e en P. de Miga vila requeriren lo loch tinent de Maylorcha, que faes pendre aquells de la companya de Bardi per ço com ells amagadament hauien tremezes correus a Xibilia per los quals faecen saber com les viij. galeas se armauen per anar contra les .iiij. galeas de Jenoueses qui venien de Flandes, e que aço han sabut les .iiij. galeas e son romases. lo qual loch tinent dix que hauria sobre aço son acort, e finalment non feu res. . . (1) aço la nit seguent a hora de prim son, lo dit loch tinent trames. . . al dit .P. de Miga vila que anas a ell al castell, lo qual hi ana. . . a peu fora lo castell, lo qual li dix que hauia haut ardit del batle de Bayalbafar que al sol post hauien vistes en aquella mar .iiij. galeas. E per aquesta raho lo dit loch tinent, e lo dit .P. de Miga vila ab tots aquells de Barcha. qui en Maylorcha eren, anaren a la mar, per ordenar ço que bo fos per aquets afers, e les campanes repicaren que tot hom anas a mar, per galeas de jenoueses qui venien, e lo viafors fo molt gran, e la gent vench molta a mar, e finalment saberen que no era ver que galea ninguna de enemics hagues en aquella mar. E mentre aço dura mala gent mes aualot en la Ciutat, e anaren a la casa de Bardi, e estant la mateix lo dit loch tinent e lo dit .P. de Miga vila els altres de Barcha. ab ell, vench li missatge que acorregues que la casa de Bardi era esfondrada, per moltes gents que eren en lo lur carrer. E tantost lo dit loch tinent munta a cauall e ana la, e troba que la casa era esfondrada, e la rumor del poble fo axi gran que consell no si pogue dar, ans fo ro-

(1) Aquest y altres blanchs que 's trobaran en la present transcripció, son deguts a que casi todas las planas del registre original aparexen un xich ratadas en sa part superior.

badà la dita casa, e dalcuns jenoueses de Maylorca, e lo dan ses donat gran e cremaren la casa de Bardi. E per tal com lo mouiment de la armada afer mogue de Barcha. ara los Jenouesos e alcuns parents dells donen fama per alguns a qui aço fan fer que homens de Barcha. han aço començat e fet, e tracten la tot mal contra ells. los quals de Barcha. com aço se feu, eren tots ab lo dit loch tinent e dell nos eren pertits. E pensar uos podets senyor que aço fora cosa impossible de fer a homens de Barcha. com en la armada anaren duo milia persones de les qual noni hauia mas .xiiij. de Barcha. E axi veer podets qual enteniment mou aquells qui aytal fama uolen dar, ço es que façen per guisa que puixen desuiar aquest bo fet qui entrels senyors Rey Darago e de Maylorcha es empres ab les lurs gents, lo qual si a Deu plau vendrà a b[on acaba]ment. Per queus pregam senyor com pus carament podem que si per uench. . . . ría denant lo senyor Rey de Maylorcha, qui uolgues aço da. . . . a ell ne a son consell que en creure ells, e en les altres coses no sia enantat tro lo senyor Rey de Maylorcha daço haja fet enquerir, e sapia la ueritat del fet com es estada. que ab res als no la podra tambe saber com fara, faen fer la inquisicio. E sera digna cosa e justa, que qui mal met que ho compte be e gint, en manera que exempli sia a aquells qui han auenir. que fort dura cosa es que nengu se pens de assejar a metre aualot en aytal Ciutat com Maylorcha es, ne en negun altre loch hon gent de be estia. Daçous pregam que males gents nous donen a entendre contrari de ueritat tro certificacio certa hajats daço. E ladonchs hauda la certificacio enantats contra tots los colpables en guisa que sia plaer e seruey de Deu. Com justicia obra es de Deu. Item uos pregam quens façats saber quinya resposta ha hauda lo senyor Rey del senyor pp de ço per queus trameterem lo Correu qui encara es ab uos. E si alcunes coses vos plaen de nos ne de la Ciutat fets nos ho saber françosament. que molt nos tengam per obligats a uos de fer ço qui a uos tornas a plaer ne honor. Scrita en Barcha. xvij. Kalendas Decembris anno predicto.» [1330]

(ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA: «R. litterarum impositionis», en lo vol. dels anys 1330-31 corresponent a la col·lecció de *Deliberacions*, fol. 53.)

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

ORDINACIONS

SOBRE LA GUARDA DE LES NAUS Y DELS CATIUS

(1387)

Die mercurii xxiiij aprilis anno a natiuitate Domini M^o CCC^o lxxx^o septimo.

Die et anno predictis retulit et fidem fecit Petrus Badia, preco publicus curiarum Majoricarum, se die lune proxime preterita fecisse seu preconitzasse, de mandato venerabilis locumtenentis gubernatoris Majoricarum, per loca ciuitatis Majoricarum assueta preconitzationem tenoris sequentis:

Ara ojats ques fa a saber lonrat en Bernat Dolms, donzell, lochtinent del honorable mossen Ffrancesch Sagarriga, caualler, conseller del senyor rey e governador del regne de Mallorques, que con los honrats jurats, ab auctoritat e consentiment del dit lochtinent hagen ordonats los capitols deuall scrits a honor e faeltat del senyor rey e bon stament del dit regne, per ço mana lo dit lochtinent de governador a tot hom generalment que dege tenir e seruar los dits capitols, sots les penes en aquells contengudes e expressades.

j E primerament quels patrons de naus e altres fustes redones e de panfils no degen tenir les dites fustes al moll nou sino per spay de tres dies, per carregar o descarregar, ans degen aquelles tenir dins la cadena de Portupi; e dementre les tendran al dit moll sien tenguts de tenir totes nits en cascuna fusta tres homens per miller de quintars, de edat de xx anys ensus, entre los quals hage dos ballesters fornits: e si lo vexell es de port de menys de M quintars tenga dos homens, lo hun dels quals sia ballester fornit de ballesta e passadors e croch. E qui contrafera pagara de ban, per cascuna vegada, cent sols, dels quals haura lo terç lo senyor rey, lo terç lo denunciador e lo terç les obres del moll.

ij Item quels patrons de lenys de traffech de Mallorques e de Barcelona e daltres parts, e altres fustes semblants quis puixen perlongar al moll, pusquen aquelles tenir e aturar al moll; empero que cascu hage a tenir dins cascuna fusta totes nits tres homens de xx anys ensus, los dos dels quals tenguen e hagen dins lo leny ballestes, crochs e viratons, e que no sen partes-

quen de hora del seny del ladre fins al jorn clar, sots la dita pena conuertidora per la manera demunt dita.

iiij Item que los patrons de naus o altres vexells qui stiguen dins Portupi, qui sien de port de DC quintars enjus, degen tenir dins aquelles totes nits j hom, e de MCC quintars, ij homens, e de MCC fins en ij M quintars, iij homens, e de ij M quintars fins en iij M quintars, quatre homens, e daqui auant per cascun miller de quintars tenga j hom mes auant, sots pena de quaranta sols per cascun hom qui falra a les dites fustes.

iiij Item que tota nau o cocha de vna cuberta dege tenir vna barcada de peres, sots pena de lx sols conuertidors per la manera demunt dita.

v Item que tota nau o cocha de vna cuberta dege tenir bescuyt e vinagre per xv dies, segons les persones que tendra, sots la dita pena.

vj Item que tota nau o cocha tenga per miller de salmes M passadors, sots la dita pena, e si sera de mil salmes enjus tenga D passadors.

vij Item que tota nau o cocha hage tenir per miller de salmes CCC lanses, e aquelles qui aporten M salmes quen tenguen segons quels ne vendra prorata, sots la dita pena.

viiij Item que les naus qui seran a Portupi, les majors stien en la endana primera ab les popes deffora, e les miganes apres, e les altres segons ques seguiran, sots la dita pena.

viiij Item que tots los catius sarrahins e altres qui no sien crestians, de edat de xviiij anys fins a lx, axi en la ciutat con en lo terme daquella e de les parroquies deffora, dejen anar ferrats ab ferres o cadenes, de pes de x liures almenys, en les cames o en la vna daquelles, sots pena de xx sols per cascun e per cascuna vegada, los quals pagara lo senyor del dit catiu, dels quals haura lo terçs lo senyor rey, e lo terçs les obres del mur, e lo terçs lo denunciador: e que dins xx jorns apres publicacio del present capitol sien ferrats, sots la dita pena; empero que sia eleccio dels senyors dels dits catius ferrarlos ab cadenes o anells o per altra manera, pus que sien ferrats en les cames o en la vna de aquelles, del pes de x liures dessus dit. E si lo catiu se treura los ferros sensa sabuda de son senyor, que en la dita pena no sia tengut lo senyor del catiu, mes

aquell aytal catiu sia assotat de sinquanta assots, sens neguna gracia, cascun per son ordinari.

x Item que alcuna persona de qualseuol condicio o stament sia daqui auant no gos tenir alcun catiu moro en les marines de les parroquies deffora en alcun loch o possessio pres de mar miga leuga o menys prenent lo terme del casat de la possessio, sots pena de perdre lo catiu, lo qual sera confiscat, lo terçs al senyor rey, e lo terçs al mur de la ciutat, e lo terçs al denunciador: e axi mateix sien enteses ciutadans qui hagen possessions en les dites marines. E dins xx jorns apres publicacio del present capitol aquells qui han dels dits catius moros en les dites marines los ne hajen trets, sots la dita pena (*).

xj Item que alcun moro qui daqui auant sera pres en alcuna fusta de rems, qui sia en seruey de aquella fusta, no sia dat per alcun rescat de diners o altres bens, sots pena de perdre lo catiu e lo rescat, de la qual pena haura lo terçs lo senyor rey, e lo terçs lo mur de la ciutat, e lo terçs lo denunciador.

xij Item que tot hom qui hage alsens catius moros o altres qui no sien crestians, axi en la ciutat con deffora, dege aquells tenir tancats en la nit, so es de la hora del seny del ladre fins en lalba aquells deffora e en ciutat fins que matines hajen sonat, sots pena de deu sols per cada vegada, conuertidora per la forma dessus dita. E lo catiu qui sera trobat oltra la dita hora sens gardia sufficient pendra sinquanta assots; empero si lo senyor del catiu jurara que contra sa volentat lo catiu haura stat mes auant de la dita hora, no sia tengut en la pena dessus dita, mes lo catiu prenga sinquanta assots.

xiiij Item per cessar contrast quis poria seguir, ço es quals casats de possessions son miga leuga o menys pres de mar, fou ordonat que los batles de les parroquies deffora, cascun en son batliu, ensemps ab los jurats del loch, dins xx dies apres publicacio daquest capitol hagen a coner qual casats de possessions son enteses en lo dit terme, e que asso sia scrit en lo libre de la cort del dit batle per hauerne memoria en sdeuendor.

(*) En el marge d'aquest capitol hi ha una acotació de la mateixa época que 'l document, que diu: *que catiu moro no stia en les marines.*

xiii Item que alcun sarrahin catiu o franch no gos ne dege logarse a fer feyna en les parroquies deffora en alcuna possessio qui sia pres de mar miga leuga o menys, e siu fa que reba cent assots; e si lo senyor del catiu lin dona licencia o li fa anar, que pach cent sols de pena conuertidora per la manera dessus dita.

Postque die xxvij aprilis anno predicto, de mandato venerabilis locumtenentis gubernatoris Majoricarum, fuit directa quadam littera, que fuit triplicata, bajulis parrochiarum forensium cum aliquibus ex dictis capitulis que in ipsis parrochiis preconitzari et publicari debebant. Quiquidem littera fuit registrata in libro litterarum communium hujus curie gubernationis sub dicto kalendario.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. de Pregons* de 1385 a 1392, fol. 25.)

*
* *

De nos en Bernat Dolms, donzell, lochtinent del honorable mossen Ffrancesch Sagarriga, cauller, conseller del senyor rey e portant veus de governador general en lo regne de Mallorques. Als amats tots e sengles batles de les parroquies deffora e als lochtinents daquells, salut e dileccio. Con los honrats jurats de Mallorques, per vtilitat de la cosa publica daquest regne, hajen fetes nouellament alsunes ordinacions e capitols tochant los catius moros e altres coses ab auctoritat e consentiment nostre, los quals son ja stats publicats per la ciutat de Mallorques, e sia molt necessari que alsuns dels dits capitols sien en vostres batlius axi mateix publicats e seruats; emperamordasso, a suplicacio per los dits honrats jurats sobre asso a nos feta, a vos e a cascu de vos dehim e manam que los dits capitols e ordinacions, translat dels quals al portador de la present es stat liurat, segellat en la fi daquells ab lo segell de la nostra cort, fassats en vostres batlius ab veu de crida publicar, e en lo libre de les vostres corts registrar, e aquells tenir e seruar, exhigint e hauent dels contrafahents les penes en los dits capitols contengudes, sens gracia o remissio alcuna. Dat. en Mallorques a xxvij dies de abril lany de la natiuitat de nostre Senyor M CCC lxxx set. Vidit Jacobus.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum communium* 2.º de 1387.)

P. A. SANXO

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGUA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

145.—3 octubre.—Sagrament y homenatge de no partir ni sortir de la illa sens llicencia y sabuda del governador, prestat per P. Çafortesa, Bn. Cerdà y altres detenguts en lo castell de Bellver. Fol. 48 bis.

146.—4 octubre.—Seguretat donada altra vegada por los presos en Bellver a instancia de P. Mosqueroles y a prechs del Rev. misser Pere Solanes. Fol. 49 bis.

147.—7 octubre.—Instancia al governador que permeta a Jordi y a Bernat Sant Joan sortir del castell, y 'ls alliber de tot sagrament y homenatge. Fol. 51 bis.

148.—14 desembre.—Requesta y suplicació al governador perque pos en llibertat als detenguts en Bellver. Fol. 52 bis.

149.—20 desembre.—Requesta y suplicació al governador perque declare nulles les promeses e seguretats donades per els foragitats de consell y per lurs fermanses. Fol. 54 bis.

150.—Dues cartes reals de 22 de novembre declarants nulles y sens valor los capitols presentats pels homens de fora avalotats y jurats pel consell per impressió y no legitimament. Item. Pregó de les dues sus dites cartes reals fet als 3 de febrer de 1392 Fol. 55 bis.

151.—24 octubre.—Que los conversos qui han alberchs en lo call los denuncien dins un mes, y sils volen habitar o llogar. Fol. 57 bis.

152.—24 octubre.—Que tots aquells qui han fet empires en bens y deutes dels conversos compareguen devant lo governador a proposar rahons sobre les dites empires. Fol. 57 bis. v.º

153.—Nota dels conversos que comparegueren a denunciar lurs alberchs. Fol. 58 bis. fins al fol. 67 bis. v.º

154.—25 octubre.—Que negú gos treura o fer treura de la illa robes o altres bens que sien stats del call Fol. 68 bis.

155.—8 novembre.—Que algú no presumisca ni gos fer aplechs o ajusts de gents dins la ciutat e illa de Mallorques. Fol. 68 bis.

156.—10 novembre.—Que tots los que sien de consell per demà a primera hora sien a la sala sots pena de l. sous. Fol. 68 bis. v.º

157.—16 novembre.—Que tots aquells qui sien de consell e tots aquells qui, encara que no ho sien, hagen stats demanats per los jurats per esser en lo consell que s'ha de tenir, comparegüen demà a primera hora a la sala. Fol. 68 bis v.º

158.—16 novembre.—Que tots los que rebian censals sobre la Aljama o sobre particulars de ella hajan de pagar tot so e quant serán taxats de pagar Fol. 69 bis.

159.—4 desembre.—Aprovació y crida dels capitols dels texidors. Fol. 69 bis.

160.—20 desembre.—Citant los consellers a consell Fol. 72 bis.

ANY 1392

161.—30 desembre (1391).—Citant a consell a tots los consellers axí de la ciutat com de la part forana. Fol. 73 bis.

162.—12 janvier.—Que ningú, axi stranys com sotsmeses del Sr. Rey, gos exir de la illa sens llicencia e sabuda del governador. Fol. 73 bis v.º

163.—22 febrer.—Proroga per vuyt dies més, a instancia de algunes persones religioses, el plas per la restitució faedora dels bens del Call, emparats en temps de la destrucció de aquell. Fol. 74 bis.

164.—1 mars.—Proroga encara per altres vuyt dies més la dita restitució . Fol. 75 bis.

165.—22 mars.—Que tots converses e juheus a qui sien deguts diners o altres qualsevol coses mobles, axí per deutes com per comandes, ho deguen denunciar per scrits dins x. dies. Fol. 76 bis.

166.—23 mars.—Que tots converses e juheus qui hagen fetes avinenses, composicions e deffinicions ab persones alcunes, de la robària del Call a ells feta, o per rao d' aquella, que dins v. dies ho hagen denunciar al escrivá de la cort. Fol. 77 bis.

167.—31 mars.—Que negú no hic gos treure conversos, ne ells gosen exir sens llicencia. Fol. 77 bis v.º

168.—3 juny.—Que aquell qui metrà en poder de la cort en Jacme Matheu e en Johan Matheu germans, bándetjats, haurá sinch cents florins d' or. Fol. 78 bis.

169.—6 juny.—Que qui tenga o sapia cartes de comandes, debitories, o altres qualsevol contractes faents per en Magaluf Natiar, que dins v. dies ho haja denunciat Fol. 79 bis.

170.—7 juny.—Que tots los converses se apleguen en lo castell reyal de la ciutat, e les

dones vidues converses hi hagen a trametre lurs procuradors. Fol. 80 bis.

171.—6 maig.—Qualsevol qui tenga o sapia diners, argent, perles, censals o altres bens qui sien o hagen estat d' en Magaluf Natiar, que dins vj. dies ho dega denunciar en poder del escrivá de la governació Fol. 81 bis.

172.—Comparecencia de 'n Jacme Company e d' altres, denunciant bens del dit Magaluf Fol. 81 bis.

173.—13 maig.—Que sian confiscats los bens de 'n Magaluff Natiar, e de sa muller, e altres converses que se 'n son anats e exits de la illa sens llicencia del governador. Fol. 83 bis.

174.—13 maig.—Que tota persona qui haja rebut albará per rao del préstech que 's fa a la Universitat per pagar los censals de Barcelona, per tota la semana haja depositades les cantitats contengudes en dits albarans. Fol. 84 bis.

175.—25 maig.—Que tots los juheus e conversos qui sien estats de la illa de Mallorques e sien absens, comparegüen dins xxx. dies a fer residencia en ella. Fol. 84 bis v.º

176.—10 juny.—Protesta de los procuradors dels juheus e conversos, demanant que 's declar nulla e 's don per no feta la crida que mana a los juheus absents venir a fer residencia personal en la illa dins xxx. dies. Fol. 85 bis.

177.—30 maig.—Que qui 's vulla armar en la galiota den Orlando, contra moros, haura iij. sous cascun jorn, e la mitat de tot quant Deu los darà a guanyar, entre tots Fol. 87 bis.

178.—31 maig.—Que negú no hic gos treure conversos ne ells no sen gosen anar sens albará. Fol. 88 bis.

179.—20 juny.—Ordinacions sobre que los mercaders han de transportar lurs mercaderies en fusta o leny de habitador de Mallorques, si será posible Fol. 89 bis.

180.—25 juny.—Que tota persona qui haja alous en lo Call ho haja denunciar. Fol. 91 bis.

181.—2 juliol.—Que negú no gos pagar diners deguts a conversos fins que aquells hajan pagat los quatre sous per lliura donats al senyor Rey Fol. 92 bis.

182.—9 agost.—Que negú no gos cassar ab ballesta, ne ab ca de mostra, ne en negún enginy en la ylla de Mallorques, y que no puscan casar de cap manera de carnestoltes tro a Sant Miquel, si no es en so del seu e a son empriu. Fol. 92 bis v.º

183.—16 agost.—Que nengú gos ni presumesca entrar d'aquí avant en lo Call de Mallorca sens licencia del Governador, si donchs no obrien ab les claus a obrir acostumades. . . Fol. 93 bis.

184.—23 agost.—Capitols per la guayta de las naus de Portupí . . . Fol. 94 bis.

185.—23 agost.—Que el governador ha elegit en capitá dels navilis estants en lo moll de la ciutat, e en lo port de Portupí, e en lo golf de la dita ciutat, n' Arnau Baseya, e que tot patró o notxer obeesca tot so que per lo dit capitá serà manat. . . Fol. 96 bis v.º

186.—30 agost.—Que tots los conversos qui sien estats tatxats en pagar los deutes de la Aljama, d' aci per dilluns tot jorn hajan pagat tot so en que son estats tatxats. . . Fol. 97 bis.

187.—30 agost.—Capitols per la custodia dels sclaus . . . Fol. 97 bis v.º

188.—4 setembre.—Capitols del delma de la verema que cobra el Reverent senyor Bisbe. . . Fol. 98 bis.

189.—10 setembre.—Que nengú gos hic treure conversos, ne ells gosen exir sens licencia del governador. . . Fol. 99 bis.

190.—26 setembre.—Que com se tenga noticia que a Bona se fa gran armada de moros per dampnificar aquesta ciutat e regne, e sia acordat armar aci prestament quatre galees e dues galiotes, que los qui voldrán pujar en dites galees haurán seu propi tot el pillatge que faran, relatat tot dret que al senyor Rey se pertanga o pertanyer puxa . . . Fol. 101 bis.

191.—4 octubre.—Que negun patró de nau ne altra vaxell no gos exir ne partir de la illa de Mallorca sens licencia. . . Fol. 102 bis.

192.—5 octubre.—Repetició de la matexa crida feta el dia abans . . . Fol. 102 bis v.º

193.—5 octubre.—Que tots los perayres, custureres, y tenders y revenedors de ortolises y fruites aporten de present a la plassa del moll totes robes e vitualles, per forniment dels qui van en lo stol qui 's fa contra moros. . . Fol. 103 bis.

194.—7 octubre.—Que tots patrons de lauts de pescar e barques de axavaga traugen de present en terra sos lauts e barques, e aquells no tornen varar sens licencia . . . Fol. 103 bis v.º

195.—7 octubre.—Repetició de la crida de 10 setembre 1392 (núm. 189) que negun conversos exir del regna, ne alcun patró de nau o altre

persona gos treurerlos ni donarlos favor ni ajuda per sortir. . . Fol. 104 bis.

196.—9 octubre.—Que los acordats de la galiota den Orlando de Peralta se reunescan en ella per vuy tot jorn, sots pena de perdre les orelles. . . Fol. 104 bis v.º

197.—14 octubre.—Restabliment de les impositions sobre carn y vi . . . Fol. 105 bis.

198.—12 octubre.—Crida de la remisió general de tot crim comés per qualsevols persones en ocasió del saqueix del Call, a instancia de P. Solanes, Andr. Rossinyol, Jordi Roig, Ram. Mosqueroles, Galcerán Mallerit, etc. Fol. 106 bis.

199.—14 octubre.—Repetició de la crida de 25 juny 1392 (núm. 180) que totes persones que hajan censals, deutes, comandes e altres carrechs en singulars, alberchs e persones del Call, ho degan denunciar dins 30 dies. . . Fol. 110 bis.

200.—15 octubre.—Remisió de tot crim a los qui se acordarán ab les dues galees d'en Ponç de Ribelles que van per guardia e defensió de la illa de Serdenya. . . Fol. 111 bis.

201.—21 octubre.—Crida de la imposició dels draps e catius . . . Fol. 112 bis.

202.—23 octubre.—Altra crida de la ajuda dels draps. . . Fol. 112 bis v.º

203.—4 novembre.—Crida de la ajuda del vi. . . Fol. 112 bis v.º

204.—26 octubre.—Que tots los procuradors de singulars de Barcelona que hic son per demanar pensions de censals deguts per la universitat, degan firmar de so que 'ls sia degut. Fol. 113 bis.

205.—5 novembre.—Sobre certa compra de moros catius. . . Fol. 113 bis.

206.—3 desembre.—Que los qui han haut albará del tall o préstech ordenat per pagar los censals, que paguen per demà tot dia sots pena del doble . . . Fol. 113 bis v.º

207.—13 desembre.—Que negú gos tenir fembra pública en bordell . . . Fol. 115 bis.

ANY 1393

208.—3 janer.—Que negú gos portar letres procehints de les corts de la ciutat, si saig o cap de guayte no será . . . Fol. 116 bis.

209.—21 janer.—Que negú fassa ne fer presumesca mal, amagadament ne manifesta, als juheus que vuy son o d'aquí avant serán en la ciutat, los quals estan en protecció e salva guarda del Sr. Rey. . . Fol. 116 bis v.º

210.—29 *janer*.—Que los que han haut albará del tayll novellament ordonat paguen so que son estats tatxats. . . . Fol. 116 bis v.º

211.—31 *janer*.—Que negú no gos comprar bens de conversos. . . . Fol. 117 bis.

212.—1 *fabrer*.—Que tots aquells qui sapian, tengan o hajan bens alguns, mobles, immobles o simovents, del honrat Misser Joan Lobera, doctor en leys, o a ell pertinents, degan aquells denunciar dins tres dies a la cort o als execudors dels deutes de la universitat . . . Fol. 118 bis.

213.—21 *fabrer*.—Que tots aquells que posseescan alberchs, orsts, censals e altres drets que sien stats dels juheus, que dins xx. dies hajan denunciat los dits bens e feta fé dels titols en poder de 'n Bn. Taulari not. . . Fol. 118 bis v.º

214.—4 *mars*.—Crida de no cassar ab balles-ta. Repetició de la publicada als 9 agost de 1392 (núm. 182). . . . Fol. 119 bis.

215.—20 *mars*.—Que negú gos comprar ni vendre res a 'n Francesch de Cases, capitá de les naus castellanes que son en aquestes mars, ne a qualsevol de les persones ab aquell acordades. . . . Fol. 120 bis.

216.—21 *mars*.—Licencia demanada al governador per alguns mercaders genovesos residents en Mallorques, que no obstant la crida demunt dita los permeta contractar ab el dit Francesch de Cases la redenció de 'n Aznar Espinola, mercader genovés, per ell apressat Fol. 120 bis.

217.—20 *mars*.—Que totes persones que van en les naus castellanes de 'n Francesch de Cases per tot lo present dia sian fora la ciutat, sots pena de penjar. . . . Fol. 120 bis.

218.—20 *mars*.—Que los patrons de naus o altres vaxells que estan a Portopí degan tenir en les dites naus el nombre de persones, segons que en los capitols es contengut. . . Fol. 120 bis v.º

219.—5 *abril*.—Que tot hom, axí converses com cristians de natura, observen les ordinacions fetes per lo Rev. senyor bisbe e frare Guilleram Carrera, del orde dels preycadors, enqueridor dels heretjes en lo bisbat de Mallorques, tocants les persones converses de judaisme. . Fol. 121 bis.

220.—10 *abril*.—Que tots los acordats en les galees de venecians que ara son en lo moll se degan recollir en les dites galees per seguir lur viatge. . . . Fol. 122 bis.

221.—30 *abril*.—Que tot hom segueasca la

processó ques farà partint de la Seu e anant a Sta. Clara, per demanar pluja. . . Fol. 123 bis.

222.—20 *maig*.—Que negun gos ocupar o fer algun dapnatge en los alberchs, orsts o corrals del Call. . . . Fol. 123 bis v.º

223.—20 *maig*.—Repetició de la crida de 21 *fabrer* de 1393 (núm. 213) que los qui tenen bens del Call los denunciem. . . Fol. 124 bis.

224.—11 *juny*.—Que tots los nauers e patrons de nau, e tots mantellets, e aquells qui han haut albara de anar a fer guayta, degan estar tots aparellats ab llurs armes cada hun en son loch, e que tothom generalment dega encendre e posar lums per les finestres. . . . Fol. 125 bis.

225.—23 *juny*.—Crida del guiatje concedit a en Ramon Soquerrats, elegit per lo Sr. Rey Condestable de xxv homens en la illa de Sardenya. . . . Fol. 125 bis v.º

226.—2 *juliol*.—Que los que tengan o sapien bens, mobles o immobles que sien de 'n Magaluf Faraig e de 'n David Faraig juheus de Mallorques ho degan denunciar dins x. dies. . . . Fol. 127 bis.

227.—8 *juliol*.—Que negú gos jugar a la gresca ne altres jochs vedats. Fol. 127 bis v.º

228.—25 *juliol*.—Que ninguna persona gos portar armes vedudes, sino espasa y punyal tant-solament Fol. 128 bis.

229.—4 *agost*.—Que tot hom qui sapia o tenga besties perdudes de bans, penyores, o per qualsevol rao, dins la ciutat y terme de aquella, dega aportar dites besties al hostel del Sr. Rey, ahont semblants besties son acostumades de posar e guardar. . . . Fol. 128 bis.

230.—7 *agost*.—Que negú gos tallar lenyes o cassar en les garrigues del castell de Bellver o pertinencies d' aquell sots, pena de xxv. lliures. . . . Fol. 128 bis v.º

LLIBRE II—ANY 1393

1.—16 *agost*.—Crida de la concessió feta per lo rey en Pere, a 6 de juliol de 1377, a la dona Catarina muller den P. de Muntsó, que ninguna persona per obs de galeas a fer o altres vaxells de mar, ne encara per coses que fossen a profit del senyor rey o de la cosa pública, puxa tallar ni fer tallar algun arbre en les pertinencies de la alqueria de dita dona a Valldemussa. . Fol. 1.

2.—12 *setembre*.—Pregó de les ordinacions estatuides per lo Sr. rey a instancia dels sindichs la universitat, micer Pere Solanes canonge, Andreu Rossinyol, Jordi Roig, Ramon Moscaroles, Barthomeu Roger e Lorens Mager, per carta dada en Valencia a 18 de decembre de 1392. E son les següents:

I. Que tots draps de lana qui 's vendrán se hagen a canar jaent lo drap sobre tauler e possant la cana un palm dins la simolsa.

II. Que de los dits draps la pesa entegra hagen esser xv. canes e mija, canat en la dita manera.

III. Que negú no puga tenir a semmana ni per logar a altre mes de quatre catius entre mascles e fembres, empero per son propi us ne puxa tenir tants com ne volrà.

IV. Que tots los censals venuts o encarregats en gracia de poder redimir dins un cert temps, y que per passament del dit temps s'han fet perpetuats, puxen esser reemuts e quitats dins un temps igual al de la primera gracia concedida a contar de la data de les presents.

V. Que los abatuts fraudulosament sien ab veu de crida pública denunciats e anomenats e escrits en los lochs públichs, y declarats inabils a regir oficis reyalis o universals.

VI. Que tots venedors de blats, après que hi haurán posat preu, no 'l puguén pujar sino de dos o tres diners per cascun dia, e que aquells hagen a vendre be nedejats e be porgats ab cert garbell ordenador per los jurats e consell del regne.

VII. Que tots plets que 's menen o d'aci avant se menarán sien determinats e finats dins los terminis contenguts en les franqueses e privilegis del regne; e aquell qui será vensut sia al vencedor condempnat en les messions, tan ben en la primera com en les altres instancies, si donchs no havia evidentement justa causa de pledejar; e aquell qui 's clamará de major quantitat que no li sia deguda pach de l'excés quint al fisch real per calonia, axí com la paga aquell qui nega so que deu, après que hi es condempnat.

VIII. Que negun procurador fiscal, sots privació d'ofici, no gos menar ni procurar plets ni causes de singulars persones, ni altres, sino solament afers e causes fiscals.

IX. Que algun que sia o hage estat catiu no puxa per si mateix manar en cap o tenir barques

lauts o altres vexells de mar, ne ab aquells navegar ni encare pescar, sens altre navegador o pescador principal qui no sia estat catiu. Fol. 2.

3.—27 *setembre*.—Que no sia algú qui gos pendre ni levar de les drasanés ni de la ribera del mar algunes exercies, lenyams o altres coses que sien de les galees de la universitat, ni metre sots los porxes de les dites galees barques, exarcies, botes ne altres coses. . . Fol. 10.

4.—27 *setembre*.—Que ningú que sia de consell no dega partir de la ciutat fins sia aquell celebrat, y que dilluns a primera hora del jorn sien tots a la Sala per entrar en lo dit consell, sots pena de cent liures al fisch reyal aplicadores. . . Fol. 10.

5.—1 *octubre*.—Que tots consellers, axí de la ciutat com de fora, no isquen de la ciutat sens licencia del Governador, sots pena de cors e de bens . . . Fol. 10 v.º

6.—17 *octubre*.—Que tota persona que reeba censals sobre los alberchs del Call de Mallorques, o aquells tinga obligats per raho de moscones, donacions o en altra manera, dins deu dies los hage denunciats, e deposats los encartaments en poder den Bernat Taulari en nom den Jacme Despuig, scriuà de la governació, com per altres crides, el terme de les quals molt ha es passat, fos axí ja provist e ordonat. . . Fol. 11.

7.—10 *novembre*.—Que tota persona qui tinga, o sapia qui tinga, alguns bens axí mobles com sitis que sien estats den Jucef Faquin quondam, dins deu dies ho dega denunciar en poder de 'n P. Sastre. . . Fol. 12.

8.—22 *novembre*.—Que tots aquells qui sien de la nau den P. des Camp e de la galea de la mercaderia de present se deguen recullir en los dits navilis, sots pena de penjar . . Fol. 13.

9.—22 *novembre*.—Que tots los jueus qui son o daquí avant serán en lo regne de Mallorca deguen portar una roda als pits, la mitat vermella e l'altre meytat groga. . . Fol. 13 v.º

10.—22 *novembre*.—Que tots los acordats de la galea nova que se es feta per manament del Sr. Rey se tinguen per acordats de les dues galees que arma la universitat per socorrer al benaventurat passatge que lo dit senyor deu fer en la illa de Serdenya . . . Fol. 14.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—MAYO—JUNIO—JULIO DE 1901

SUMARIO

I. Actes de la elecció de Sindichs de la ciutat y de les parroquies foranes per fer sagrament y homenatge a n' Alfons III de Aragó com a Rey de Mallorca—1285— (continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

II. Vida de Sor Anna Maria del Santissim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1690 al 92 (continuació).

III. Renovació dels pactes de infeudació del Regne al ser restituit aquest pel Rey de Aragó al de Mallorca 29 Juny de 1298, per *D. E. Aguiló*.

IV. Diccionari de la Llengua catalana—Lletra de convit, per *Mossen Antoni M. Alcover, Pre.*

V. Policia de la acéquia que conduce l' Aygua Mayor de la Font hasta la Ciudad, por *D. Bartolomé Ferrá*.

VI. Notes dels Llibres de Dades de la Procuració Real—Any 1329, per *D. E. Aguiló*.

ACTES DE LA ELECCIÓ DE SINDICHS

DE LA CIUTAT Y DE LES PARROQUIES FORANES

PER FER SAGRAMENT Y HOMENATGE

A N' ALFONS III DE ARAGÓ COM A REY DE MALLORCA

— 1285 —

[Continuació]

XX—SINDICATUS PARROCHIE DE ALCUDIA

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die martis qua computabatur quinto kalendas decembris anno Domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancti Jacobi de Guinyent in platea ville de Alcudia, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Bernardum Carbonelli, Bernardum Meliani, Nicolaum Rubei, Berengarium Fluxani, Berengarium Ferrarii, Arnaldum Exertelli, Raymundum de Comellis et

Jacobum Bruch, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium.

Presentibus testibus Ferrario de Juyacho, Petro de Gradu, Petro Aragonensis, Bernardo de Minorisa, Petro Manresa, Bernardo de Ribera, Berengario de Canali clerico.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici.

XXI—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE CAMINO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die jovis qua computabatur tertio kalendas decembris anno Domini M^o CC^o lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Camino, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores G. Figuera, Jacobum de Terrades, Guillelmum de Berga, Bernardum Ferrarii, Marchum Baroni, Petrum Oliva, Guillelmum de Orgello et Guillelmum Babiloni, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis.

Presentibus testibus Petro de Gradu, Ferrario de Juyacho, Bartholomeo Arrapat, Guillermo Ferrarii, Guillermo Cogoles, Guillermo Bernardi et Guillermo Bru.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum.

XXII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE MARRACHINO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur kalendas decembris anno Domini M^o CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte

te Marie de Marratxino in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Bernardum Babiloni, Guillelmum Godor, Johannem Bernardi, Arnaldum Nielli, Raymundum des Forn et Bernardum Sappacelli, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma infrascripta.

Presentibus testibus Johanne Arberti clerico, Ferrario de Torrente, Petro Nielli, Ferrario de Juyacho, Arnaldo Estalela et Guillelmo Jenoverii.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu notarii publici Majoricarum.

XXIII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE
DE BUNYOLA

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die sabbati qua computabatur kalendas decembris anno Domini M CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Bunyola in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Bernardum de Rivopullo, Johannem de Rivopullo, Jacobum Villar, Bartholomeum Villar, Simonem Rubei, Guillelmum Moragues, Berengarium Granada, Raimundum de Luch, Petrum de Furno, Guillelmum Abennasser, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta Presentibus testibus Berengario de Boulo clerico, Bernardo de Gualba, Guillelmo Barberii, Guillelmo Genoverii, Guillelmo Ballistari et Ferrario de Juyach.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu.

XXIV—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI PETRI
DE SENSELES

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica qua computabatur quarto nonas decembris anno Domini M^o CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancti Petri de Senceles in ecclesia Sancte Marie de Olerono, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores, ad facien-

dum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, videlicet Petrum Figuera, Guillelmum Guasch, Berengarium Cerdani, Michaelen Rafalli et Raymundum Albinyana, sub forma inferius contenta. Presentibus testibus

Petro Metge clerico, Raimundo Muleti, Raymundo de Furno, Ferrario de Juyacho, Arnaldo Busqueti, Arnaldo Feb'erii et Guillelmo Martini.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, not. publici Majoricarum.

XXV—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE
DE VALLE DE MUSSA

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica qua computabatur quarto nonas decembris anno Domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Valle de Mussa in parrochia Sancte Marie de Bunyola, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso, illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, videlicet Petrum Rebosterii, Bartholomeum Puyol, Guillelmum Cerdani, Arnaldum Johannis, Berengarium de Manso, Andream Puiol, Felicium de Manso, Raymundum Johannis, Petrum Tornerii, Bernardum Durdines, Arnaldum de Fels, Bernardum Çabaterii, Petram Amar et Petrus Puiol, sub forma inferius contenta. Presentibus testibus Johanne de Rivopullo, Raymundo de Furno, Ferrario de Juyacho, Poncio de Rivopullo, Simone Rubei, Guillelmo Moragues et Berengario de Bisulduno.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum.

XXVI—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE
DE OLFRONO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die dominica qua computabatur quarto nonas decembris anno Domini M^o CC^o octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Olorono in ecclesia supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Arnaldum Dominici, Berengarium de Palaciolo, Pe-

trum Salent, Romeum Cerdani, Bernardum Torrent et Dominicum Arberti, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso, Dei gratia Regi Aragonum Majoricarum et Valentie et Comiti Barchinone, sub forma infrascripta. Presentibus testibus Petro Medici clerico, Johanne Poncii, Bernardo Poncii, Bernardo Rubei, Petro Palou, Borracio Sallent et Raymundo de Furno.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici Majoricarum.

XXVII—SINDICATUS VALLE DE BAYALBAFAR

Noverint universi quod universi homines populi habitantes in valle de Bayalbafar, et valle de Soperna, et valle de Bolonyino jurisdictionis seu districtus domine Cluse, congregati in ecclesia Beati Petri de Sporles, fecerunt et constituerunt syndicos suos vel actores videlicet Petrum Richeri, Guillelmum de Claromonte, Bernardum Oulesia, Bernardum de Riudemenya, Jacobum Ramis, Garciam de Taust, Arnaldum Gayllart et Bernardum Raymundi, de predicta eadem jurisdictione, presentes et recipientes, ad faciendum pro ipsis et nomine eorum homagium ore et manibus secundum consuetudinem Cathalonie et usaticos Barchinone, illustrissimo domino Alfonso, primogenito excellentissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum et Sicilie Actum est hoc in Majoricis iij. nonas decembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto.

Testes hujus rei sunt: Petrus Rotgerii, Ferrarius de Pradellis presbiter, Arnaldus de Montescereno, Petrus Romei et Petrus Guillelmi.

Sig ✕ num Guillelmi Natalis, notarii publici Majoricarum, qui hec scripsit et clausit.

XXVIII—SINDICATUS PARROCHIE SANCTI JOHANNIS DE CALVIANO

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die mercurii qua computabatur nonas decembris anno Domini M CC octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie sancti Johannis de Calviano in ecclesie supradicte parrochie, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine dicte universitatis serenissimo domino Alfonso, Dei gratia regi Aragonum Majoric. et Valentie et Comiti Barchinone, videlicet Petrum

Poncii, Berengarium de Villarasa, Petrum de Comabella, Guillelmum Porcelli, Petrum de Santo Johanne et Guillelmum Stephani, sub forma infrascripta. Presentibus testibus Bernardo de Buadella, Ferrario de Ecclesia, Jacobo Burgues, Petro de Podio, Fonoy de Rubi, Raymundo Vitalis, Guillelmo Perpinya et Guillelmo Ça Grua.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu not. publici.

XXIX—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE ANDRAIG

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die mercurii qua computabatur nonas decembris anno Domini M CC lxxx quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Andraig in ecclesia Sancti Johannis de Calviano, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso Dei gratia regi Aragonum, Majoricarum et Valentie et comitis Barchinone, videlicet, Bernardum Basseti, Guillelmum Ferrarii, Bernardum de Vico, Guillelmum Poqueti, Borrascium Serra et Petrum Ferrarii, sub forma infrascripta. Presentibus testibus Bernardo Titionis, Bernardo Jovera, Petro de Santo Justo, Berengario Titionis, Bernardo Mesquida, Guillelmo Marcili, Bernardo Aguiloni et Berengario Porcelli clerico.

Sig ✕ num Jacobi de Gradu, notarii publici.

XXX—SINDICATUS PARROCHIE SANCTE MARIE DE PODO PUNGENTI

Noverint universi presentem paginam inspecturi, quod die mercurii qua computabatur nonas decembris anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie Sancte Marie de Podio Pungenti in ecclesia Sancti Johannis de Calviano, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino Alfonso Dei gratia regi Aragonum, Majoric. et Valentie et comiti Barchinone, videlicet, Bernardum Ferrarii, Guillelmum Bruneti, Petrum de Turri, Guillelmum Eymerici, Bernardum Bajuli et Guillelmum Bajuli sub forma infrascripta: Nos Bernardus Ferrarii. Presentibus testibus Ar-

naldo Ferrarii, Guillermo de Turri, Bartholomeo de Sala, Petro Straderii, Bonardello de Deo, Ferrario de Podio Lugano et Guillermo Faylibe.

Sig num Jacobi de Gradu notarii publici Majoric.

E. AGUILÓ.

SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL III.—*De algunas cosas particulares que practicave, y en que se exercitave Margaritta en aquesta edad, per el gran desitx que tenia de patir.*

12.—Moltas vegadas sentia dir á sos avis, que qui vol seguir á Jesuchrist Señor nostro, ha de aportar creu en aquesta vida, y com no comprenia lo que volian dir, se pensave que deyan lo que materialment sonen las paraules, y per axó, quant no la veye algú de sa casa, cercava algun lleñam que pesàs molt, y moltas vegadas mes de lo que las suas forces comportaven, y el se carregava sobre las espalles, y de aquesta manera mentres no la impedièn, ó mentres que les orçes li duraven, anava caminant y fent voltes per la casa; y aquesta inclinació y devotiò, al pás que anava crexent de edad, aumentava de modo que arribava á carregarse algunas cosas de tant de pés, que ab las forças naturals que tenia era impossible poderlas aportar: y no obstant axó, no se contentava, sino que cercava cosas de major pés fins que la llançaven per la terra, y á las horas quant major dany y mes mal li feyen estava mes contenta; y feyeu tant de continuo, que en esser á part ahont no pogués esser vista, ja se empleava y exercitava en aportar creu.

13.—Arribá á tant aquest affecta y devotiò que molt prest no la pogué dissimular ni abscondir, y axí, per no estar un punt sens exercitarse, encara que fós en presentia de los de casa, eye lo meteix, disfrasant y dissimulant la sua devotiò ab aquesta capa que dessafiava á sos germans y altres de casa sua á qui tindria mes força, y qui mes pés aportaria sobre las espalles, que uns li daven titol de grosseria y altres de al-loteria; y de esta manera se carregave algunas cosas de molt de pés, com sachs de blát, llegüm

ó altre cosa que tinguessen mes á má, fins que la feyen dár de morros per la terra, y á las horas estava contenta perque tenia lo que volia, de tal manera, que moltas vegades los circumstans ne tenian compassió y deyen-li que no tenia judici ni enteniment, que se havia de arroñonar y fersse algun mal de molta consideratió; y totes aquestas cosas féu, fins que tingué un poch de discreció de poder pensar que cose es la creu que el Señor vol que aportém.

14.—A més de axó per no estar un punt sens atormentarse, seña sobre la carn ab unas llatres ó cordes noves de espart, y perque li aparexia que era poca la pena que li daven, feyey alguns nuus y encare hi dexava algunas puntas perque li atravessasen la pell: de las bestias que tenian en casa prenia algunas cadenas y ab ellas se apretava fortissimament, tirana de si mateixa, supposat que per la sua delicadesa y tierna edad que tenia, necessitava mes de telas delicadas per camisas, que de cordes y ferros per aturmentarse, y Margaritta era tant cruel enemiga del seu còs, que apenas may aportave camisas, y si algunas vegadas li posaven, lo mes prest que podia cercava ocasió de no esser vista y se la llevava, contenta de cobrirse ab lo vestidet mes humil que tenia á sa casa; quant foch un poch mes grandetta se adoná que son avi tenia un çiliçi de çerres, fet á modo de un escapulari, que acostumava aportar alguns dias de la semmana, y sabia Margaritta el lloch ahont lo posava quant nol aportava, y á las horas ella el se vestia y portavel tot el temps que judicave que son avi nol havia de mester, y despues lo restituia ahont lo havia trobat perque son avi no reconegués la falta; solia fer tres dijunis en la semmana, se disciplinava y açotava sens discreció, perque ab cordas y cadenas se dexava blava, y algunas vegadas fins á derramar part de la sanch que tenia, y tots aquestos exercissis acostumava fer ja desde los quatre añs de la sua edad fins á los nou ó deu añs.

15.—Han vista ni lletgida cosa mes particular que aquesta? han fet mes los varons mes penitents del herem? ni fan-ne mes los cartuxos? qui no sen admira? ab tota veritat jo estich admirat, y ja mes sabent la ignocentia de la sua vida, y puch dir ab tota certesa que Margaritta no usava de aquestos rigors perque la carn li fes ninguna guerra, ni la molestás en la menor insentia de naturalesa, la una per la poca edad que

tenia, y la altra perquè quant an aquesta part, li ha feta Deu tanta gratia que encara el dia de vuy, que te circa quarante dos anys de edad, totalment ignora aquestes materias; y es en tanta veritat que amés de lo que jó sé y puch dir, el Pare Presentat Fray Vicens Pellicer del orde de Predicadors, confessor extrahordinari que es també de dit convent (mes per complir en se obligatio que per fer examen del seu esperit) volgué veure y examinarla com se trobava enseñada en los misteris de fé, y tractant de la Concepció de Jesuchrist Señor nostro, que no fonch per obra de home, sino per obra del Esperit Sant, demanantli si sabia que cosa volia dir per obra de home, se admirá de veurer la sua ignocentia, en tant, que ab tota la modestia que pogué, *et in quantum licuit*, li explicá alguna cosa, y com aquesta santa ignorantia á mi no me es cosa nova, estant tractant ab aquesta sirventa de Deu nostro Señor de los exercissis penals que feya ja en la sua mes tierna edad, li preguntí y li mani quem digués quin impuls superior la movia á castigar ab tant de rigor aquell tendre cosset, y ella me respongué que en aquell temps no tenia altre motiu que aquella inclinació y devotió que tenia en el patir, y pensar que devia ser molt del gust de Deu nostro Señor com ho veia practicar á los disciplinants en la semmana Santa, y mes en particular el dijous Sant en la processó del via-crucis.

CAPITOL IV.—*De altres santas inclinacions que Margaritta tenia en aquesta sua menor edad.*

16.—No fonch notada may Margaritta de qui la conexia de lleugera, vana, ni que tingués inclinació alguna á jochs de altres miñons ó miñones, antes bé fugia tot genero de divertiments ó conversacions, ab admiratio particular de los adultos, de tal manera, que sempre se abscondia y apartava de la comunicació de los de la casa, y per no esser trobada, si advertia que la podían buscar, ó sen anave sobre una tauladeta que tenian derrera la casa, ó se posave dins de un forn que tenian fore de la casa, y com li sabian el modo de prosceir, si la volian en sa compaña havia de ser introduint la conversatió de cosas santas, considerarla, y pregarla que fés la doctrina, y en tal cas, se posave á predicar y enseñar ab tanta gratia, que restaven marevillats

los qui la ouhien, y no men espant, perquè ab lo bon cuidado de sos avis y lo que Deu nostro Señor li assistia, estava tant enseñada, que sabia tota la Doctrina Christiana ab major claredad que no comportava la capacitat que tenia.

17.—Tal inclinació li havia donada Deu á saber los rudiments de nostra Santa Fé; que no encontrava persona alguna qui pogués enseñarla, que no li preguntás y pregás que li digués y enseñás algunas cosas de Deu nostro Señor: distant de casa sua, cosa de mitja hora de camí, mes á lo superior de la montaña están las ermitas (que diem en Mallorca) de Trinitat, ahont sempre han viscut, y viuen al present, homens ermitans de gran virtud y santa vida; aquestos ó per ouhir missa, confessar y combregar los diumenges y festas, ó entre semmana per acceptar y cercar lo que han de mester, abaxen moltes vegades ó tots junts ó alguns en particular, y tant per una cosa com altre, en abaxar de las hermitas han de passar per casa sua, perquè aquell es el camí, y Margaritta quant sabia que havian de passar, tenia tal alegria que no se podia contenir, y aguardavels ab molta devotió, perquè sempre li enseñaven alguna cosa de Deu y li contaven algun exemple de alguna vida de Sants, ó deienli alguna cosa de la oratió, segons á ells los aparexia, y de aqueixa manera la havian tant aficionada á la sua santa conversatió, que si algunas vegadas se tardaven mes de lo que acostumaven, sen pujave á lo mes alt de la casa, que es una torre (de que ha prés el nom la possessió) de hont podia veure les hermitas, y sin veia algu ó alguns que se partien de allí, assegurada que se encaminaven en vés de casa sua, abaxave de la torre y anave corrent gran trós de camí per encontrarlos, y ab amoroses quexas los dave á entendre la set que tenia dels seus Sants documents, y axó feya essent molt petita, que despues quant comensá á esser grandetta, ja no tenia patientia de aguardarlós, sino que moltes vegadas, ab un germanet seu qui la compaña, anava y pujava á las matexas hermitas á visitarlos y tractar ab ells: quant jo tractava aquest punt ab aquesta santa creatura, sem offerí un pensament de que aquells hermitants eran homens, encare que molt sants y virtuosos, y que ella en aquell temps era miñona donselleta y hermosa, encare que ben inclinada, y ella an el pensament que jo tenia y á tot lo que sem podia offerir

rir, sens haverlin parlat ninguna paraula me digué: Pare confessor; que pensa que jo mirás aquells hermitans, homens en la terra? si bé vivian en aquest mon, jo los veia y considerava com si fossen esperits benaventurats en el cel, y algun de ells me parexia tan gran sant, quel judicava un altre Sant Francesch per la gran virtud que tenia; y en effecta, vivia en aquell temps lo hermi à Fray Juan, que ha viscut en el Herem circa cinquanta aïys, y mori cosa de tres aïys haurá, en opinió de un gran sirvent de Deu nostro Señor, y per consequent, essent ells de tanta virtud, los devia apareixer també Margaritta, si bé vivia en la terra, un serafi de los que se abraçen de amor de Deu en el Çel.

18.—Axi venerave Margaritta aquestos sirvents de Deu nostro Señor en la sua mas tierna edad, y axi estimave los documents y enseñances que li daven, affectes verament que pot ser que fossen de la bona educatió que tenia de sos avis, pero si tinch de dir lo que à mi me aparex, diria que per la poca edad que tenia, se poden dir millor dons sobrenaturals ab que el Señor la adornave y enrique ja que en aquell temps, porque es un conexement aquest superior al que naturalment pot tenir un enteniment humá per perpicás que sia; y sino vegien lo que feye quant veia algun sacerdot; nol mirave ni respetave com à creatura humana, sinó que mirave en ell y venerave la persona de Jesuchrist y com si fos el matex Jesuchrist, y mes en particular si era confessor, que ja à las horas (y sempre heu ha fet de la matexa manera quant se anave à confessar (que es estada molt devota de aquest gran sacrament, y sempre que tengués ocasió de confessarse no la perdia may) postranse en els peus del confessor, considerave que se postrave à los metexos peus de Jesuchrist, ab tanta veneratió com si fós ell matex.

19.—El respecta y reverentia que tenia à las Isglesias es una cosa molt singular, porque ab la llum que Deu nostro Señor li donava, ja li aparexia quant entrave en alguna Isglesia que entrave à la gloria, y per axó, quant li donaven alguna cosa de manjar, com se acostuma fer à los miñons de poca edad porque se entretengan, ella non menjava may, ni li recorda tampoch haveri plorat may, ni menos per molt de temps que li hajen tinguda, essent axi que li succehia molts vegades anarhi ab sa avia y passarhi

molts matins y molts tardes, que haje dit may prou temps haurá que estam aqui, ni hora será já de anarnos-ne à case nostre, porque hi estava tant contenta y alegre, que sen espentaven tots los qui ho sabian, antes bé solia dir quant sen volian anár que estave allí molt aplér, porque allí se alabava à Deu nostro Señor que es lo matex que se fá à la gloria: quant se confessave deia totas las faltas que advertia sens ninguna repugnantia, y aquestes las tenia per un pecats molt graves, y tant grans que sempre li aparexia que era la mes mala del mon; essent axi veritat que cosa de pecat mortal, ni etiam de pecat venial comés ab advertentia de que sie pecat, y ofensa de Deu per leve que sia estada, no la feta may encare fins lo dia de vuy, que com tinch dit te quarante dos aïys, y confii en Deu que no la cometrá may, porque haventla tinguda sempre de la sua Santissima mà per tot aquest temps, per la sua infinita misericordia la guardarà també tot el temps de la sua vida, y de lo que dich ne estich tant cert, que he examinada molts vegadas tota la sua vida, y del modo que Deu me ha assistit, y jo he pogut obrar ab ajuda del Señor, sempre he trobat esser axi, y porque jo som fill de la mia ignorantia, ha fet lo matex el Pare Presentat Fray Viçens Pellicer à instantia mia, y es estat sempre del matex parér, que no se pot fer altre cosa sino alabar à Deu nostro Señor y dirli molts vegadas que es laudable en los seus Sants.

(Se continuará)

RENOVACIÓ

DELS PACTES DE INFEUDACIÓ DEL REGNE
AL SER RESTITUIT AQUEST
PEL REY DE ARAGÓ AL DE MALLORCA

29 JUNY DE 1298

In nomine sancte et individue Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Notum sit universis hujus presentis publici et auctentici instrumenti seriem inspecturis, quod cum in ordinatione sanctissimi patris domini Bonifacii pape octavi, facta super tractatu pacis facte per eundem dominum papam seu ordinate inter excellentes principes Philippum Francie et Karolum Sicilie reges illustres, et inclitum Karolum, Valesii et Alenconi comitem, dicti regis Francie gaimanum, seu eorum nuntios et procuratores, et

nos Jacobum, Dei gratia regem Majoricarum comitem Rossilionis et Ceritanie ac Montispesullani dominum, et nuntios seu procuratores nostros, ex una parte, et Jacobum, Dei gratia, Aragonum, Valencie et Murcie regem et comitem Barchinone, et nuntios seu procuratores ejusdem, ex altera, inter cetera contineatur quod in restitutione regni Majoricarum et insularum Minoricarum et Evisse, et aliarum eidem regno adjacentium, et omnium immobilium seu stabilium occupatorum per dictum regem Aragonum aut suos antecessores vallitores seu adjutores, de terris, villis et possessionibus nostris, vassallorum et valitorum et subditorum nostrorum, nobis facienda per dictum regem Aragonum, nos rex Majoricarum predictus et illustris rex Aragonum memoratus faciamus ⁽¹⁾ nobis ad iuvicem recognitiones firmitates et homagia, juxta modum et formam contentos in instrumento publico facto de conventionibus initis inter nos et illustrem Petrum tunc regem Aragonum fratrem nostrum quondam. Nos reges Aragonum et Majoricarum volentes et intendentes propter honorem sancte matris Ecclesie, et predicti domini Summi Pontificis reverentiam, et propter bonum pacis, dictam ordinationem servare, et eidem in omnibus et per omnia adherere, et eam plene et integre in omnibus et singulis suis partibus adimplere, sequi et inviolabiliter observare, dictasque conventiones contentas in dicto instrumento juxta formam prelibatam renovare, ad renovationem earundem conventionum in modum procedimus infrascriptum: Nos itaque Jacobus Dei gratia rex Majoricarum predictus, gratis et ex certa scientia et spontanea voluntate, per nos et omnes successores nostros, recipimus a vobis domino Jacobo rege Aragonum predicto, carissimo nepote nostro, et successoribus vestris regibus Aragonum, in feudum honoratum, sine omni servitio, sub forma tamen infrascripta, totum predictum regnum Majoricarum, cum insulis Minoricarum et Evisse et aliis insulis adjacentibus eidem regno, et omnes predictos comitatus et terras Rossilionis, Ceritanie et Confluentis et Vallispirii et Cauquiliberi.—Item, sine prejudicio juris alieni, recipimus in feudum a vobis et vestris, secundum modum superius et inferius, comprehensum vicecomitatum Omeladecii et vicecomitatum de Carladesio, cum omnibus villis et castris eorundem vicecomitatum, et omnia etiam castra villas et loca quecumque pro allodio habemus in terris Montispesullani et do-

(1) *facimus* dicitur Originali.

minatione et terminis ejusdem, et qualiter omnia alia quecumque habemus seu habere debemus ubicumque sint, cum militibus scilicet hominibus feudis jurisdictionibus et dominationibus universis, sive illa teneamus ad manum nostram sive alii teneant pro nobis in feudum, exceptis feudis que tenebamus ab episcopo et ecclesia magalonense. Pro quibus omnibus et singulis locis et terris ac juribus eorundem constituimus nos de presenti feudatarium vestrum, recognoscentes deinceps nos et successorum [nostrorum] predicta omnia tenere a vobis et successoribus vestris regibus Aragonum in feudum predictum honoratum; transferentes etiam in vos et successores vestros directum dominium omnium predictorum, quod directum dominium confitemur ex nunc vestri vestrorumque successorum nomine possidere et quasi in signum tradite possessionis dicti directi domini. Exipimus tamen a predicta recognitione feudi nos Jacobus rex Majoricarum predictus emptiones castrorum villarum et locorum quas fecimus in predictis terris, quas nobis et successoribus nostris pro allodio retinemus. Sane volumus et concedimus quod heredes et successores teneantur facere omagium vobis et successoribus vestris et dare potestatem de civitate Majoricarum nomine et vice totius regni Majoricarum et insularum Minoricarum et Evisse, et de villa Podii Ceritanii nomine et vice Ceritanie et Confluentis, et de villa Perpiniani nomine comitatus Rossilionis et terrarum Vallispirii et castri Cauquiliberi, et de castro de Omellatio nomine et vice dicti vicecomitatus de Omelladesio. Quas potestates dicti heredes et successores nostri teneantur dare vobis et successoribus vestris quandocumque et quotienscumque requisiti fuerint per vos et successores vestros irati et peccati, ratione tamen recognitionis feudi et fatice juris, nec predictas potestates possitis vos vel successores vestri retinere ratione valense. Teneantur etiam omnes heredes vel successores nostri firmare jus vobis et vestris in posse vestri et vestrorum, et semel quolibet anno cum fuerint requisiti ire ad curiam vestri et vestrorum in Cathalonia, nisi tunc quando fuerint requisiti fuerint dicti heredes et successores nostri in regno Majoricarum. Nos vero in vita nostra non teneamus vobis facere omagium nec dare potestatem nec ire ad curiam vestram nec firmare directum nec consuetudines de novo faciendas per vos vel vestros observare. Promittimus tamen nos et nostri, et adhuc de presenti nos et successores nostros obligamus, quod juve-

mus valeamus et deffendamus vos et successores vestros cum toto posse nostro contra cunctos homines de mundo. Item promittimus per nos et nostros servare et servari facere in terris Ceritanie Rossilionis Confluentis et Vallispirii et Cauquolibero usaticos consuetudines et constitutiones Barchinone, factos et factas et etiam faciendos et faciendas per vos et vestros cum consilio majoris partis baronum Catalonie sicut moris est fieri, salvis spetialibus consuetudinibus locorum predictarum terrarum, et quod in predictis terris Rossilionis, Ceritanie et Confluentis, Vallispirii et de Cauquolibero currat monete Barchinone et non alia. Retinemus tamen nobis et successoribus nostris quod possimus cudi vel cudi facere absque contradictione vel impedimento vestri et vestrorum in regno Majoricarum et insulis eidem adjacentibus monetam et monetas de novo. Item retinemus nobis et successoribus nostris quod in nullo casu possint a nobis vel officialibus nostris vel successorum nostrorum appellari nec etiam per alium modum recurri ad vos dictum dominum regem Aragonum vel successores vestros, salvo quod propter hoc non detrahatur in aliquo hiis que superius et inferius continentur. Item quod nos et successores nostri possimus absque contradictione et impedimento vestri et vestrorum facere et ponere pedagium et novam leudam in regno Majoricarum et aliis insulis eidem adjacentibus, salvis libertatibus per predecessores nostros concessis hominibus nostris, nisi predictae libertates vel privilegia sint de jure per contrarium usum vel alio modo abrogata. Item retinemus nobis et successoribus nostris bovaticum in predictis terris. Que tamen omnia que nobis retinemus volumus et concedimus esse de feudo seu feudis predictis, exceptis emptionibus supradictis. Inhibitiones vero seu banna per vos vel successores vestros factas vel faciendas non teneamur nos vel successores nostri servare nisi facte fuerint de consilio et assensu nostro et nostrorum. Remittimus etiam et diffinimus vobis predicto domino regi Aragonum carissimo nepoti nostro et vestris perpetuo omnem petitionem et demandam quam contra dominum Petrum olim regem Aragonum fratrem nostrum quondam usque ad diem qua confectum fuit instrumentum de predictis conventionibus initis inter ipsum et nos facere poteramus. Ad hec nos Jacobus Dei gratia rex Aragonum, tenen-

tes nos pro contentis et paccatis cum predictis a vobis domino Jacobo rege Majoricarum carissimo patruo nostro nobis recognistis et concessis, per nos successoresque nostros laudamus approbamus et concedimus vobis predicto regi Majoricarum patruo nostro carissimo et vestris successoribus perpetuo predictum regnum Majoricarum insulas comitatus et terras quos a nobis in feudum recipitis sub pactis et conventionibus supradictis. Et promittimus per nos et nostros vobis et vestris juvare valere et defendere vos et vestros et regnum terras et comitatus predictos et jurisdictiones vestras et dictarum terrarum quas a nobis tenetis in feudum toto posse nostro contra cunctos homines. Remittentes per nos et nostros vobis et vestris perpetuo omnem questionem petitionem et demandam quam movit et movere potuit contra vos vel vestros carissimus et dominus genitor noster predictus usque in diem confectionis predicti instrumenti de conventionibus antedictis. Convenimus etiam et retinemus nos Jacobus Aragonum et Jacobus Majoricarum reges predicti quod substitutiones facte in cartis hereditamenti inter nos et nostros per dominum Jacobum inclite recordationis regem Aragonum avum mei regis Aragonum predicti ac patrem mei regis Majoricarum prefati, et in testamento ejusdem inclite recordationis domini Jacobi quondam regis Aragonum predicti, sint salve et in sua remaneant firmitate, salvis hiis que in hoc instrumento continentur. Et pro predictis omnibus complendis et firmiter attendendis obligamus nos et nostros ad invicem et omnia bona nostra, et juramus per Deum et ejus sancta quatuor euvangelia et facimus inter nos omagium ore et manibus ad invicem in presenti. In quorum testimonium nos rex Aragonum et rex Majoricarum predicti hoc presens publicum instrumentum sigillorum nostrorum appentione duximus roborandum. Actum est hoc in castris prope Argileris Elnensis diocesis in festo apostolorum Petri et Pauli videlicet tertio kalendas julii anno Domini M^o CC^o lxxxx octavo.

Signum Jacobi Dei gratia regis Majoricarum predicti qui hec laudamus firmamus et juramus.

Signum Jacobi Dei gratia regis Aragonum predicti qui hec laudamus firmamus et juramus. Arch. Nat. de Paris.—K. K. 1413. n.º 25.

DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA

LLETRA DE CONVIT

I

Proposta del pensament

Amb el moviment generós, ardit, sempre creixent, incontrastable, a favor de la nostra llengua estimadíssima, tant d'anys desjectada, envilida y desconeguda de sos meteys fills,—tot hom, per poderla escriure y parlar correctament, demana la gramàtica y el diccionari.

Gramàtica en deixá una de feta casi de tot y ja impresa bona part a costes y despeses de la Exma. Diputació de les Balears, l' eminent filòlech y dolcíssim poeta D. Tomás Forteza, al cel sia ell, la mort del qual ploren les lletres mallorquines y sos amadors. Aquesta gramàtica, que sortirà, si Deu ho vol, dins un parell de mesos, sensa la sintaxis, que es lo que no dexá fet l' autor (però hi ha qui amb la ajuda de Deu omplirà tal minva tant be com sapia), estan segurs que obrará una revolució gloriosa dins l' estudi de la nostra llengua, anostrant els lectors, iniciantlos en les reveladores, en les lluminoses ensenyances, vies, direccions y entreforchs de la ciencia filològica, mostrant de destriar la nissaga de les paraules, d' aglapir etimologies y estudiar d' aprop y arribar a conèixer a fondo el geni, la naturalesa, l' encarnadura de la llengua.

Ara el diccionari no està fet, ni d' un bon tros. A Catalunya y a Valencia, sigles enrera en feren alguns, notables per aquella época, però incomplets, que deixaven la cosa a mitjes astes y que no responen a-n els imponderables progressos qu' ha fets la novella ciencia filològica, ni a la revolució salvadora, profunda, radical

qu' aquella admirable ciencia ha obrada dins l' estudi de les llengues.

A Mallorca fins a-n el sigle XIX, que sapiguem, no 'n compongueren ni 'n publicaren cap de diccionari.

Els primers treballs d' això qui trascendiren a-n el públich, segons estam entesos, daten de l' any 1835 y perteneixen a la «Sociedad Económica de amigos del País». Aquesta Societat, tocada una mica massa, com moltes altres a-leshores, de l' esperit utòpich que dominá la Europa en el sigle XVIII, personificat per l' Enciclopedia, el qual, segons pinta meravellosament En Taine en la seva obra magistral *L'ancien Régime*, prezindint de les realitats històriques y no sabent que primer se muden de lloch les muntanyes que'l geni, caràcter y manera de esser dels pobles, s' obstiná en fer un mon nou flamant, axò es, constituir, organisar y manetjar els pobles, les families y tot *a priori*, fent cas omis amb absolut de lo que fins llavò era estat el mon, creentse qu' era negoci de poques taules capgirarho tot y esveirho tot;—donchs aquella Societat, tocada d' aquest esperit, se proposá devers l' any 1835 de fer un diccionari mallorquí-castellà. . .—¿Per redimir l' idioma matern? ¿per alsarlo del abatiment aont se trobava? ¿per tornarli lo qu' era seu? ¿per restituirli el cetre y la corona de que l' havia inicuaument desposseít l' absolutisme centralista y uniformista?—Per cap d' aquests motius, sino per tot lo contrari. Escoltaula ella meteix, qui parla per boca del

seu secretari dins una circular, convidant els lletraferits a l'empresa, amb aquests termes, qui retraten de cap a peus aquella generació de gent *il·lustrada*:

«*La Sociedad deseosa de contribuir por su parte à la generalizacion del habla nacional entre nosotros y à LA DESAPARICION EN LO POSIBLE DEL DIALECTO MALLORQUIN A LO MENOS EN EL TRATO DE LAS PERSONAS CULTAS, LO CUAL MIRA COMO UN PASO HACIA LA MAYOR CIVILIZACION DE LA PROVINCIA, ha resuelto. . . . emprender la formacion del Diccionario mallorquin-castellano.*»¹

¡Quin concepte més. . . . especial, per no dirli una altra cosa, tenia aquella gent de la civilització! ¡Quina manera més original d'esser *amichs del País*, voler despullar *el país*, el poble mallorquí, un poble civilisat y constituït, d'una cosa tan íntima, tan coral, de tanta transcendència per la vida d'un poble, com es la seva llengua, mamada amb la llet sigles y més sigles! Amb una partida d'*amichs* així, anava a ma *el país* de ferse molt envant. . . . cap a-n el cementeri. ¡Pobre *país*, si no hagués tengut més sentit comú qu' aquells *amichs*!

Gracies a Deu, tal empresa no passà avant ni capità per lo esguerrada y esbordellada; y la nostra llengua, amb tants d'anys com son passats de llevò ensà, lluny d'anar per les foranes y quart minvant, com volien aquells *amichs*, que Deu haja perdonats, va quart creixent y mes per mitx que may; de cada die es mes estimada y festetjada y enaltida dels meteys y tot que abans no 'n feyen gens de cas, y ja no està just una euvella davant el tonedor com estava devers l'any 1835, sino que se defensa coratjosa, cobra forsa una cosa fora mida, y estén, assegura y consolida 'l seu domini, y ja no hi ha forses humanes que la puguen aixellar ni manco destruir ni esveir.

Amb més bones intencions y millors resultats, emprengué a-n aquell meteix temps la formació del nostre diccionari el franciscà P. Figuera, y el publicà l'any 1840, ben apreciable com a primera tentativa, però massa enfora de lo congruent y definitiu, tota vegada que se concretà a la llengua parlada a les hores a Mallorca.

¹ Posseeix un exemplar de dita circular y l'ha posada a la meua disposició mon amic coral D. Jaume Ll. Garau, y forma part de la seva riquíssima y notabilíssima collecció de manuscrits y impresos referents a Mallorca.

Altres tentatives vengueren darrera la del benemèrit franciscà, però tan esburbades y mal sortades, que, si be veren la llum pública, es molt duptós que fessen donar cap passa a la nostra lexicografia.

Modernament a Catalunya y a Valencia n' han tornats publicar de Diccionaris, pero tots desgraciadament patexen dels meteys defectes qu' hem anomenats: se concreten a la varietat catalana o valenciana y a la època actual, ometent les altres regions y èpoques de la antiga nacionalitat catalana, y així resulta l'idioma esquetit, mutilat, escapsat.

D'una manera mes amplia, mes racional, mes completa compregué l'obra lexicogràfica el gran Mestre, D. Marián Aguiló, gloria puríssima de Mallorca y de la terra catalana, astre de primera magnitud de la lírica espanyola, patriarca del renaixement literari de Mallorca y Catalunya. Emprengué D. Marian ben de bon hora la gloriosa tasca del diccionari, no de la varietat mallorquina, catalana, valenciana o rossellonesa, sino de la llengua parlada a totes aquestes regions, qui no es mes que una y de la meteix llengua escrita a dites regions sigles enrrera. Se passà gran part de sa vida en tal feynada, replegant mots, frases y modismes en les escursions que feu per tots els antichs territoris de la llengua y per dins les biblioteques y arxius, arribant a tenirne molts de milenars, fent un comú espantós les cèdules aont les tenia escrits. Desgraciadament D. Marian passà d'aquest mon a l'altre l'any 1897, al cel sia ell, sense que hagués comensat amb tant de pertret reunit l'edifici immens.

Diuen que son fill D. Angel du idea de acabar l'obra de son pare. Deu ho fassa; però no sabem si serà prest o tart. Y mentres tant passen els anys; no hi ha notícia de que l'obra fassa gayre via o estiga per a sortir; y d'altre vent creix d'una manera admirable y altament consoladora l'afició a la nostra llengua; batega aont-se-vulla el desitx de conèixerla d'aprop; se manifesten tot arreu les ganes d'estudiarla de prim conte per poderla parlar y escriure així com pertoca; y de llevant a ponent, de tramuntana a mitjorn demanen. . . . el diccionari.

Y el diccionari no hi es. Y si esperam que surta tot sol o que nos venga de l'ayre del cel, esperarem de bades. Si no hi ha qui 'l fassa, no estarà fet may ni sortirà may.

Fentme aquestes reflexions y veent que ningú se movia per tal obra, y petxucat mil vegades perque jo no l' empenia, a la fi me som resolt de sortir en mitx, y cridar els amichs de la nostra llengua benvolguda, y proposarlos de emprendre l' obra magna del Diccionari.

Per no anarmen just del meu cap y poder concretar qualque poch el pensament y esposarlo a-n els amichs de la Ciutat y de la part forana y de fora-Mallorca, nos som aplegats una partida de vegades alguns companys dins la biblioteca del palau episcopal, que 'l Bisbe generosament y amb gran pler de la seva ànima ha posada a la nostra disposició; y n' hem parlat d' asseguts, y trobam que, sense formació de Junta de cap classe, sense més organisme fonamental que el qui broll espontaniament de l' amor a la llengua, hem de cridar totes les persones que considerem indicades per aquesta empresa literaria, convidantles *si en volen esser*; y constituirnos en societat, aont, sense categories ni diferencies de major y menor, treballar qui mes puga per una obra de tanta transcendencia.

II

Que es lo que volem fer

Aquest diccionari no ha d' esser just de la llengua parlada a Mallorca y parlada actualment, sino de la llengua qui amb lo nom de llemosina o catalana es coneguda y famosa dins el mon literari desde 'l sigle XII, y es une de les branques mes importants de la estensa, de la veneranda *llengua d' oc*, la qual floria a les totes ja en el sigle XI y reynava com cap altra d' Europa desde el Loire fins a l' Ebre, desde 'ls Alps fins a l' Atlántich; era la llengua usual de casi tots els trovadors d' Occident, l' única llengua vulgar qui en aquelles saons ja tenia literatura, gramàtica y diccionaris. Donchs d' aquella branca esponerosa d' aqueix arbre excels qui abrigava baix de les seves rames maternals tant de pobles y nacions, d' ont brollaven tants de cants de *Fe, Patria y Amor*; d' aqueixa branca, qui se va estendre y arrelà, com arreen les muntanyes, y florí y se carregà de fruyts de vida, com les mares qui tenen la bendició del Senyor, desde 'l comtat de Tolosa y la senyoria de Montpeller, seguint per les estenses y opulentes regions dels comtats de Rosselló, Cerdanya, Urgell, Besalú

y Barcelona, reynes de Mallorca, Valencia y Murcia, fins a les llunyanes y grandioses illes de Cerdenya y Sicilia y els comtats d' Atenes y Neopatria dins l' encantadora y veneranda Grecia; d' aquesta llengua gloriosa, qui abans del sigle XV ja havia tinguts escriptors tan snblims com el rey en Jaume lo conqueridor, el B. Ramón Lull, Fr. Eiximenis, S. Vicens Ferrer, en Bernat Metje, n' Ausies March, en Juanot Martorell; d' aquesta llengua qu' ha resistides dins France y Espanya les ferestes, rabioses y redoblades envestides del centralisme y uniforisme apoderats dels tronos d' Europa y opressors implacables dels pobles; y ha triunfat de la absorció y esveïment que pretenien demunt ella les anomenades *llengues oficials*; d' aquesta llengua del bresol y del derrer sospir, d' aquesta llengua del cor, d' aquesta llengua estimadíssima, amb totes les seves varietats del Rosselló, Catalunya, Balears y Valencia, ab totes les seves evolucions y creixenses del sigle XI ensá; de la gran llengua catalana entesa així, ha d' esser el diccionari que volem fer, qu' anam a comensar. Volem reunir, fins allà ont nos sia possible, el tresor merevellós; volem fer l' inventari, tot lo complet que sabrem, de la riquesa, de la opulencia imponderable, estupenda, que en paraules, frases, adagis, modismes y formes té escampada y espargida la nostra llengua dins els nombrosos monuments escrits dels seus fills del sigle XI ensá, guardats dins biblioteques y arxius: riquesa y opulencia qui brollen encara rabents, llampants, inestroncables, de la boca dels milenars de milenars de gent qui pobla Catalunya espanyola y Catalunya francesa, les Ulles Balears y l' antich regne de Valencia.

III

Manera de realisar el pensament

§. 1. Com han d' esser les cèdules

Lo primer de tot, l' únich sistema prenidor, l' única manera acceptablé de fer aquesta gran replega, aquest nombrós y casi interminable inventari de paraules, frases y formes en que ha de consistir el diccionari, es el sistema de *papeletas* o cèdules, axò es, replegar les paraules, frases y formes, posantles a un trosset de paper quadrangular de 105 milimetres de llarch y 74 d' ample, escrivint per llarch.

Cada paraula, accepció o forma ha d'anar escrita al bell mitx de la cédula, y, en retxa apart, el poble o regió aont es usada, y, si es treta d'un llibre o document inèdit, indicar amb tota exactitut el títol y edició del llibre o document y la pàgina. Si es una paraula o forma poch coneguda o un adagi que no sia prou clar per referirse a res estrany, poren pesarhi tot seguit una breu descripció o explicació; perque lo qu' es diu la definició, serà lo darrer que hem de formular, per motiu de que, fins que tenguem totes les accepcions, tots els sentits de la paraula, no porem definirla d'una manera completa. Això no vol dir que, si un vol proposar una definició o aduir observacions sobre aquella paraula o forma, que no puga ferho, y prou que le hi agrairrem. No cregueu que 'l tamany que donam per les cèdules sia massa petit: per la major part de les paraules n' hi haurà prou. Si per qualcuna que tenga molt qu' explicar, el paper no basta, poren aferrarnhi per un cap un altre d' igual, y, si no basten dos, aferrarnhi tres, fins que hi haja qu' escriure. Així estalviarem molt de paper y molt d' embalum, perque de cèdules d' aquestes n' hi haurà d' haver no mils, sino milenars de milenars.

Elles llavò s' han de classificar per paraules, de manera que, aplegades les de cada paraula, tenguem a punt el cabal que se necessita per fer l' article de cada una.

Per facilitar aquesta triadella, convé posar a-n el cornaló superior dret de cada cédula la lletra inicial de la paraula a-n-e que va dedicada la meteixa, y a-n el cornaló inferior de la meteixa banda han de posar el número que cada col·laborador tenga a la llista de col·laboradors, número que oportunament li donarán, a fi de que a tota hora poguem sebre qualsevol cédula qui l' ha presentada, y quantes n' ha presentades cada un: indicació que constará, si Deu ho vol, en el meteix diccionari, a la llista de col·laboradors que hi haurá devant de tot.

Plenes les cèdules, els col·laboradors les anirán entregant a qualsevol dels secretaris que hi ha nomenats o a l' autor de la present, quant y com los vendrá millor, y aquests les ordenarán y distribuiran a-n els col·laboradors qu' hajen de fer la feyna principal, això es, els articles de les paraules en qu' ha de consistir el Diccionari.

Tal volta convendria no entregar les cèdules

fins y tant que 'l col·laborador crega tenir ja totes les d' una paraula o secció o llibre, a fi de poderles consultar y sebre les que té, per no repetirles, y les que no té, per enllestirles y completar la cosa. Amb això convé deixar a-n els col·laboradors amplíssima llibertat.

§. 2. Les seccions: secció de monuments escrits

Per fer la feyna amb orde y no repetirla de badades, hem pensat de compartirnos en seccions, senyalant a cada una un ram especial, això es comanantli les cerques de totes les paraules, frases y modismes referents a-n aquell ram.

Ocorren tot d' una dos grans camps aont mourese y treballar aquestes seccions: 1.er els monuments escrits en tots els sigles de la llengua; 2.^{on} la llengua vivent en la boca dels pobles qui la parlen.

Els monuments escrits en tots els sigles que la llengua conta d' existència: aquest es el camp mes pla; però ¡vaja si ho es ample y llarch! La vista s' hi pert.

Els qui hi vullen treballar, s' encarregarán d' un llibre qualsevol, pertanyent a la llengua, o, si aquest es molt gros, o el col·laborador no té gayre coratje, d' una part de dit llibre, així com cadascú s' estim mes. La Societat s' encarrega de proporcionar llibres a-n els col·laboradors que no 'n tenguen; y essent tants com son els llibres escrits en català, per estalviar temps, y, sobre tot, diners, que may basten per la mitat de les coses qu' un voldria, suplicam a tots els amichs qui tenguen llibres en la nostra llengua y no estiguen per col·laborar en el diccionari, que fassen el favor per amor de Deu de posarlos a la nostra disposició, per que qualcú les puga aprofitar, fent les cèdules de totes ses paraules.

Els col·laboradors d' aquesta secció poren simplificar molt la seva feyna, no posant a cada cédula el títol del llibre, sino just la pàgina entre dos guionets dexant lloch devant per dit títol, pero en tal cas no han de mesclar aqueixes cèdules amb altres, sino guardarles dins sobres y escriure demunt aquests: *Cèdules de tal llibre*. Y llavò els secretaris ja posarán a cada una el títol del llibre amb abreviatura per guanyar espay, ja que totes les referencies han d'anar dins el cos del Diccionari, a fi de que puguen sebre cada paraula d' ont es sortida, y els qui s' assemblen a Sant Tomàs, ho puguen tocar amb ses mans.

Si el llibre de que un s' encarrega es una col·lecció de documents de diferents èpoques, convindrà, darrera l' indicació de la pàgina, posarhi l' any a-n-e que perteneix tal document.

Peró ¿quines paraules de tals llibres han de posar a les cèdules y quines han de dexar?

A-n el nostre entendre, dels verbs bastará posar l' infinitiu, el participi de present y de passat y el gerundi. Les altres formes de flexió o conjugació les poren ometre, mentres sien usades actualment; ara, si son anticuades, convé posarles tal com están, perque 'ls llechs en la matèrie les puguen aprendre.

En quant a les demés paraules som de parer de posarleshi totes; amb lo ben entés que, haventhi tantes de repetides, posades una vegada, ja n' hi ha prou. Ara si un no está cert de si una paraula ja l' ha posada, y li ha de costar gayre aclarirho, val mes que la pos de bell nou, perque al temps d' anar a veure si la té o no, podrà fer, no sols la cèdula de dita paraula, sino la de trenta o corante paraules mes; y el mal que pot venir de posar una paraula tres o quatre o cinch vegades, no mes será la mica de paper perdut, que no paga parlarne.

Per que les cèdules presentin les paraules no rònegues, no mortès, sino vives, y amb tot el seu relleu y fent veure tot son valor, s' es mester posar a continuació de la paraula la frase del llibre aont figur, sempre que se tracte de paraules o accepcions que no sien massa conegudes, perque n' hi ha moltes que un no necessita veure la frase aont se troben, per sebre qu' es que signifiquen: v. gr. *home, dona, casa, terra, cami*. Ara si tals paraules, además de l' accepció literal, en tenen d' altres analògiques o traslaticies, no tan usuals, convé posar la frase aont tals accepcions figuren. No porem donar regles mes precises sobre això: ja ho suplirà amb ventatje la discreció dels col·laboradors. Sols advertirem que en cas de dupte si han de transcriure la frase, val mes trascriurela, perque, com mes frases les cèdules contenguen, mes llum y orientació tindrán els col·laboradors que amb elles hajen de fer els articles de les paraules, y per consegüent mes bo resultarà 'l Diccionari. Això de trascriure les frases troben que té una importancia radical els competentíssims filòlechs catalans: lo Dr. Jusep Balari y Jovany, D. Pompeu Fabra, lo Bisbe de Vich Dr. Torres y Bajés,

lo Dr. Antoni Rubió y Lluch, Mossen Jacinto Verdaguer, y moltes altres persones enteses que hem consultades, de Mallorca, Catalunya, Roselló y Valencia.

Segons nos adverteix oportunament el degà dels escriptors mallorquins y gloria venerable de Mallorca, D. Pere d' Alcántara Penya a una carta que sobre això 'ns ha escrita, hi ha que aprofitar el cabal que 'ns oferexen el diccionaris publicats fins aquí, que sien qualque cosa mes que la repetició servil, indigna, de diccionaris anteriors. En aquest ram hi ha molt qu' espigolar. Se fa precis que una partida de col·laboradors empenguen la tasca de posar a cèdules totes les paraules que aquests diccionaris duen, juntament ab ses definicions que los posen; y quant aquestes paraules tenguen diferents accepcions, formes o modismes, dedicar a cada una una cèdula.

Aquest es el camí mes segur per aplegar tot el tresor de la llengua escrita, qui es la part mes abundosa, mes selecte, mes estimable de l' idioma, y llavò que inclou la part de llenguatje científich que tenim y que no mes se troba a-n els llibres, tota vegada que fa mes de dos sigles que les ciències no parlen català, sino llatí o castellà, o una altre de les ditxoses *llengües oficials*, y el llenguatje tècnich per tal motiu es completament foraster, fins a l' estrem d' haverhi *pobres d' esperit*, no dels que Cristo anomenà beneventurats, que se figuren que 'l català no serveix per les ciències per falta de nomenclatura tècnica, com si el català no fos estat, com fa notar el gran Menendez Pelayo, la primera llengua moderna en que parlà la filosofia, la ciencia, per boca sobre tot uel B. Ramón Lull.

Precisament perque les ciències, sobre tot les naturals, se son fetes tan envant del B. Ramón ensà, y han compostes y adoptades una mala fi de paraules, prenint els elements del llatí y del grec, tresor comú de les llengües neollatines, y del qual té dret el català de proveirse com qualsevol altra, ja que se tracta de l' heretat paterna, y fins al present no ha merescut que 'l declarassen bort, això es, desheretat, y, si qualcú ha pretengut o pretén declararlehi, es sense cap dret y contra tota justicia; precisament per tots aquells motius, no sols s' es mester replegar dels llibres la part riquíssima de llenguatje científich

que tenim, sino que hem de aumentar aquest tresor, adaptant a la nostra llengua els mots tècnichs de les diferents ciències y arts que desgraciadament no tenim, seguint les petjades dels sabis que en les altres llengües neollatines han fet lo meteix, axò es, prenent els elements grechs o llatins d'aqueys mots y donantlos una desinençia acomodada al geni de la nostra llengua.

Naturalment que aquesta tasca l'hauràn d'emprendre 'ls mes lletraferits, els qui sapien una mica les tresques dius la filologia y la historia de la llengua. Creym que no n'hem de passar fretura de gent així, que en tendrem abastament, si Deu ho vol.

Per restablir el llenguatge científich català, servirán una cosa de no dir les obres del B. Ramón, tota vegada qu'ell n'escrigué tantes y tantes en la nostra llengua, de teologia, de filosofia, de ciències naturals. També servirán molt les obres de Mestre Arnau de Vilanova, de Fray Eiximenis, els llibres ascètics, els de medicina, que n'hi ha prou, els sermonaris, els allegats de missers, les colleccions legislatives o recopilacions de costums o usos de diferents ciutats y viles, els reglaments, constitucions y ordinacions de collegis, gremis, corporacions civils y eglésiàstiques, els Catecismes, Rituals y Consuetes de les diferents diòcesis y iglesies de Catalunya, Balears, Valencia y Rosselló, els protocols dels antics notaris, y d'una manera especial els inventaris que troben units a diferents escriptures, que son una mina riquíssima per la lexicografia. Ab una paraula, les biblioteques y arxius ben escorcollats ens retornarán una part molt grossa del llenguatge científich, que per una partida de causes llementables les derrereres generacions deixaren en mal hora arreconar.

Els amichs de papers vells ja poren veure si ens ne repleguen una bona partida d'aqueys que hem indicats com a mines del llenguatge científich o erudit, y si les nos dexen, per aprofitarlos per l'obra magna del Diccionari.

§. 3. Mostra de les cèdules de la secció de monuments escrits

Per fer mes tangible tot lo qu'hem dit sobre la manera d'enllestir les cèdules d'aquesta secció, presentarem un parell de mostres.

Suposem els quatre casos que pot haverhi: 1.er un col·laborador encarregat d'un llibre, y que aquest sia el tom III del famós y admirable *Tirant lo Blanch*; 2.^{on} un altre encarregat d'una collecció de documents de diverses èpoques, y que aquesta sia el tom VII del *Bolletí de la Arqueològica Luliana*; 3.er un altre encarregat d'una part de un diccionari, qualsevol dels qui hi ha, v. gr. un tros corresponent a la lletra D del diccionari del P. Figuera; y 4.^{art} un altre que li venga be fer cèdules d'aquí y de allà, sense encarregar-se de cap llibre.

Per els tres casos primers copiem tres trossets, y llavó hi farem les cèdules.

«Complides les festes e los embaxadors partits, lo Emperador sollicitiva sos consells souint sobre la guerra. . . .»

Tirant lo Blanch, T. III, cap. CXCIII.

«Molt honorable monsenyer: ans de mes aprobeir me coman en gracia e merce vostra. . . .»

Bolletí de l'Arqueologica, T. VII, p. 2.

«Da. segona persona singular de imperatiu de dar. *Da*.

DABLE. adj. Lo qui se pòt fer. *Dable*.

DACTILICH, ca. adj. Pertañent al peu del vers dactilo. *Dactilico, ca*.

DACTILO. m. Cert peu de vers. *Dactilo*.

DACTILOGIA, f. Àrt de parlar ab sos dits. *Dactilogia. . . etc.*

Fassem ara les cèdules d'aquests tres trossos, numerantles per llavó posarhi les notes que hi calrán:

E.

Festes.

—1.—

89

C.

Complides: *complides* les festes.

—1.—

Participi de passat de complir: sinónim d' acabar.

Nota que diu *complides* y no *cumplides*.

89

E.

E.

—1.—

Conjunció copulativa.

89

L.

Les: les festes.

—1.—

Article, plural.

89

P.

Partits: complides las festes e los embaxadors partits.

—1.—

Participi de passat de partir (anarsen).

89

5

L.

Los: los embaxadors.

—1.—

Article, plural.

89

80

L.

Los: lo Emperador.

—1.—

Article, singular.

89

6

H.

Embaxadors.

—1.—

89

S.

Sos: solicitava sos concells.

—r.—

Pronom possessiu.

89

C.

Consells.

—r.—

89

E.

Emperador.

—r.—

89

S.

Solicitava.

—r.—

89

L.

La: la guerra

—I.—

Article, singular.

89

13

S.

Souint: sollicitava sos concells souint.

—I.—

Adverbi modal.

89

G.

Guerra.

—I.—

89

14

S.

Sobre: sollicitava sos concells sobre la guerra.

—I.—

Preposició.

89

M.

Monsenyer:

2.—Doc. 1478.

Forma antiga de monsenyor, sortida no de l'ablatiu llatí, sino del nominatiu: Usada encara a Ivissa, y per Gandesa, Batea, Calaceyt y altres punts de per allà.

89

M.

Molt: Molt honorable Monsenyer, ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

89

A.

Ans: ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

Adverbi de temps.

89

H.

Honorable: Molt *honorable* monsenyer, ans de mes aprobeir, me comán en gracia... vostra...

—2.—Doc. 1478.

89

A.

Aproseir.

—2.—Doc. 1478.

Forma antiga de procedir. Hi ha la perdua, molt frequent, de la *d* entre vocals y el prefix *a* aficat fora de lloch a la paraula.

89

21

D.

De: ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

Preposició.

89

M.

Me: me coman en gracia e merce vostra.

—2.—Doc. 1478.

Pronom personal.

89

22

M.

Mes: ans de *mes* aprobeir.

—2.—Doc. 1478.

Adverbi de comparació.

89

G.

Gracia: ans de mes aprobeir, me comán en gracia e mercé vostra.

—2.—Doc. 1478.

89

C.

Comán: me *comán* en gracia vostra.

—2.—Doc. 1478.

89

E.

E: en gracia e mercé.

—2.—Doc. 1478.

Conjunció copulativa.

89

E.

En: me coman en gracia... vostra.

—2.—Doc. 1478.

Preposició.

89

D.

Dà: segona persona singular de imperatiu de dar.

—157.—

Va errat el P. Figuera. *Dar* pren de *donar* la 2.ª y la 3.ª persona singular de imperatiu (dona, don). *Dà* es tercera persona sing. de pretèrit perfet simple.

89

M.

Mercé: ans de mes aprobeir me comàn en gracia e mercé vostra.

—2.—Doc. 1478.

89

D.

Dable: adj. lo que se pot fer.

—157.—

89.

V.

Vostra: en gracia. . . vostra.

—2.—Doc. 1478.

Pronom possessiu.

89

D.

Dactilogia: f. Art de parlar ab sos dits.

—157.—

89

R.

Realmes: per regnar | en tots los *realmes*.

J. Verdaguer, Bethlem, p. 53.

89

D.

Dactífich, ca: adj. pertaïent al peu d'actilo.

—157.—

89

D.

Dactilo: m. Cert peu de vers.

—157.—

La terminació d' aquesta paraula no és catalana. Toca dir: *dàctil*.

89

J.

Jovent: ¡Ay, ay la vida!, ¡ la vida del *jovent*.

P. Orlandis, Poesies, p. 49.

Sinónim de *joves*, *gent jove*.

89

A.

Adoral: aucells de la gloria ¡ volèm a *adoral*.

J. Verdaguer, Bethlem, p. 47.

Contracció de *aderarte*, suprimint la r y invertint l' article, cosa frequentíssima.

89

A.

Arribar: voldria *arribar y moldre*.

M. Aguiló, Recorts de juvenesa, p. 40.

Modisme que significa arribar tot d' una a lo que un voldria.

89

M.

Molsuda: dormir en la *molsuda* arena.

P. Orlandis, Poesies, p. 56.

89

C.

Cativat: cativat pe 'l recort sant | de la Verge mallorquina.

M. Costa, Poesies, p. 26.

89

C.

Cuyta: ta amable *cuyta* de obrir.

M. Aguiló, Recorts de juvenesa, p. 47.

Sinònim de frissansa.

89

M.

Mantell: mantell inmens que rossega.

M. Costa, Poesies, p. 33.

89

A.

Albada: l' albada | ab s' estel de clara llum.

M. Aguiló, Recorts de juvenesa, p. 71.

89

Les 35 cèdules primeres ja hem dit d'ont son preses, y, per lo que hem indicat mes amunt, no mes duen la pàgina y no el titol del llibre ni 'l nom de l' autor. Les nou derrerres duen nom d' autor y del llibre perque son per mostra dels qui no s' encarreguen d' una obra determinada, sino que fassen cèdules d' assí y d' allà.

La cifra 89 que duen totes en el cornaló endret inferior, es el que tench a la llista de çolaboradors, per lo que he dit que 'l col·laborador ha de posar en dit lloch el seu número de llista.

A-n el n. 1 hem posada la anotació de que *complides* es lo meteix que *acabades*, perque no es gayre frequent tal significansa de *complir*.

A-n el n. 7 hem fet notar que *partits* no es sinónim de *dividits*, sino d' *anats*.

A-n el n. 13 no mes hem transcrit l' adverbí amb lo verb, perque es amb lo verb que va per graduar y afectar la significansa del meteix.

Desde el n. 17 fins el 30, darrera l' indicació de la pàgina hem posada la cifra 1478, que correspón a l' any que fou escrit el document d' on prenim la cèdula. Ho hem fet així perque no se tracta d' un llibre, sino d' una col·lecció de documents de diverses èpoques, y si no posàssem l' any de cada un, vendria una confusió, que no pot venir tractantse d' un llibre d' una època determinada.

A-n el n. 31 hem posada aquella correcció a-n el P. Figuera per cridar l' atenció del qui haja d' aprofitar les cèdules de *dar*, per ferne l' article.

Convé que els qui están encarregats de fer les d' un dels diccionaris o d' una part dels me-teys, si hi troben errades, les fassen notar, y que hi posen les advertencies que creguen del cas.

§. 4. Seccions del llenguatge vivent

Aquí sí que n' hi ha de camp per córrer.

La secció del llenguatge vivent es importantíssima, capital. Molts se figuren que la nostra llengua es una llengua morta. Concedeixen que altre temps, be, seria tot lo que vullam; pero, lo que es diu ara, es morta y ben morta. Aquests tals fan llástima y rialles en el meteix temps, perque demostren una ineptitut absoluta en materia de pendre 'l pols a una llengua, y que no han estudiada poch ni molt la nostra ni se son fixats gens en l' estat aont se troba tant a Catalunya, com a Mallorca, Valencia y el Rosselló. Estudiada de prop la llengua parlada actualment en aquestes regions, a pesar de mes de dos sigles de desolació literaria, a pesar de tant de temps

d' haver estat abandonada a si meteixa, sense casi gens de conreu artístich, considerada inepta e indigne de servir de vehicle, de vesta, a les altes especulacions y concepcions capdals de l' esperit, a pesar de tot això y de la guerra verinosa y encarnissada que li ha feta el centralisme cesarista espanyol y el francès, pitjor y mes radical encara que l' espanyol; a pesar de totes aquestes coses, tan polent campava la nostra llengua, rels tan fòndes havia posades dins el seu antich reyalme, tan valenta es, de tan bon prou, tan brinosa, tan estrenua, tan indomable,—que ha resistit admirabilíssimament, ha surtat demunt tot, no l' han poguda capxafar ni arronsar ni malferir! Cops blaus té, y qualque trau, y escarrinxades, y peladures, y qualque os fora del lloch, y qualque membre mitx baldat o afollat; perque ¡sabeu de quina manera l' han fiblada y botsinetjada. No; com no l' han retuda, com no l' han arronsada, com no l' han morta, ja no la retrán, ja no la arronsarán, ja no la matarán. La seva vida, per tort que venga a-n els seus contraris, está assegurada y ben assegurada; el camp es seu; la victoria es seva.

Sí; tot el mal, tots els cops, totes les ferides que li han fetes, desapareixerán, se posará bona de tot, xalesta y sana com un gra d' ay, sí, com a bons fills, li tenim l' esment que li devem, si nos ne cuydam segons ella s' ho mereix, si li aplicam els remeys que pertoqueu, que tots están en la nostra ma.

¿Quin ha d' esser aquest esment, aquesta cura, aquests remeys? Estimarla ab tot lo nostre cor, y estudiarla ab tota la nostra ànima, y tornarli lo que es seu; no afrontarla anant a manllevar a ca 'l veynat o a lo mes amunt del carrer allò meteix qu' ella té dins la seva caixa, dins la seva botiga, bo y rebedor y a disposició de tots el seus fills. Lo que importa es fernesne càrrech de bon de veres, y no estar empegats de servirnosne. No es cap mala mare que nos hájem d' avergonyir de res seu, antes mes nos honra y exalta.

Sí; ben estudiat el llenguatge vivent a Catalunya, a-n el Rosselló, a Mallorca, a Valencia, ben cercats tots els recons de l' antiga nacionalitat catalana, encara resulta l' idioma riquíssim y no impossible de restablir son primitiu imperi, pompa y esplendor. La qüestió es cercar, rastretjar, enforinyar per tot, no deixar cap reconet, aficar el nas per ont se vulla, a fi de replegar, de remassar tot lo que hi haja, y llavò fer la triadella.

Aquesta font del llenguatge vivent, això es,

com diu D. Pere d' A. Penya en la carta referida, «la paraula qui se diu y no queda consignada a cap llibre», «aquesta font pot proporcionar gran nombre de paraules poch conegudes perque devegades o sovint sols les empen certa classe de persones».

El degà dels escriptors mallorquins troba molt avenguda l' idea que proposarem y proposam, de dividir la gran feynada del Diccionari en seccions per professions, arts y oficis, de manera que 'ls col·laboradors trien la secció o seccions que mes los agradin, y els apuntats a cada secció que cerquin, que repleguin totes les paraules, adagis y modismes propis d' aquella professió, art o ofici; perque, com totes les paraules y modismes de la nostra llengua, y de totes les altres llengües, estan inclosos y pertencixen a una professió o ofici determinat, aquesta es la manera de compartirnos la feyna y no repetirla bajanament; aquesta es la manera de trobar tots els recones de l' idioma, d' escloveyarlo, d' endardellar tot el seu cabal. Així seràn ben clares les paraules y modismes que escaparán a-n aquestes seccions.

Elles han d' esser tantes, naturalment, com les professions, arts y oficis, y un meteix col·laborador podrà pertenéixer a diferents.

Lo primer de tot hi ha que fer la llista de dites professions y oficis; y ha d' esser molt per menut y ben espinzellada, a fi de que sia mes bo de fer trobar totes les paraules referents a tal secció, sense fer llobades ni coes, ni deixar res per vert, tota vegada que en la replega no hi ha que refuar ni rebrotzar res: tota herba ha de fer feix; ho hem de prendre tot a benefici d' inventari. Derrera ja vendrán els qui triarán, els qui netetjarán; y a una banda quedarà la palla, y la polsegada, y els baleys, y les grianses, y a l' altra part el bon gra, net y porgat, a disposició de tots els fills de la Patria que 'n vullen fer pa saludable y saborós per nodrir el cos y sedollar l' esperit.

§. 5. Llista de les seccions del llenguatge vivent

Aquesta llista no es obra exclusivament nostra: son una partida que nos han ajudat a engarbullarla. Hi tenen part tots els amichs que assistiren a les tres o quatre reunions que dins el Maig de 1900 tenguérem a la biblioteca del palau episcopal.

Les seccions del Dret Internacional, Politich, Administratiu, Penal, Civil, Mercantil, Processal y Poder Judicial son fetes dels advocats D. An-

toni Frates, D. Miquel Rosselló y Alemany y D. Estanislau de K. Aguiló, Arxiuer del Regne; les seccions referents a la Milicia y Marina de guerra son obra de D. Jaume Lluís Garau, Comissari de Guerra de les Balears; en les de Comers y Marina Mercant m' han aydat ferm don Jacinto Nadal y D. Felix Escalles; les de Fisica, Química, Historia Natural y Agricultura son ordenades dels naturalistes D. Jusep Monlau y D. Pere J. Gili, President y Secretari respectivament de la Cambra Agrícola de les Balears; les d' Enginyeria son de D. Eusebi Estada, Enginyer *en cap* d' Obres públiques de la Provincia; les d' Enginyeria de Mines son de D. Eugeni Molina, Enginyer *en cap* d' aquest ram a les Balears; les d' Enginyeria de Boschis y Garriges son de lo Excm. Sr. D. Rafel Alvarez Sereix, enginyer *en cap* d' aquest ram a la provincia d' Avila; les de Medicina y Cirugia son del Llicenciat ab aquestes Facultats D. Rafel Ribes; les de Veterinaria son del metje y menescal D. Antoni Bosch; les de Farmacia, del potecari D. Juan Valenzuela, President del Col·legi Farmacèutich de Balears; les de Arquitectura, Pintura y Escultura amb les seves ramificacions son de l' Arquitecte Diocesà y Provincial D. Juan Guasp, del Mestre Major de Fortificacions D. Pere d' A. Penya y del Mestre d' Obres D. Bartomeu Ferrà; y les de Música, dels critichs musicals D. Antoni Noguera y D. Miquel Binimelis.

No presentam aquesta llista com a definitiva, ni pretenim que sia irreformable, ni inmillorable. Creym que té buyts, omisions y deficiencias, la part que no es obra d' aquells amichs meritissims qu' hem anomenats. La presentam per que nos indiquen, aqueys buyts, omisions y deficiencias, y nos fassen totes les observacions y advertencies necessaries per redressarla y completarla.

Aquesta llista no pretén esser una taula sinòptica, rigurosament ordenada, de totes les ciencies y coneixements humans, y arts y oficis de la vida. No pretén esser mes que lo qu' hem volgut que fos: una taula, orderada ab una mica de llògica, de les ciencies, professions lliberals y oficis mecànichs, que present les diferents seccions numerades en que s' ha de dividir la gran feynada de replegar les paraules, termes, adagis y modismes del llenguatge vivent català, a fi de que totes les persones que vullen col·laborar, que vullen prendre part amb una tasca tan llarga y tan

vasta, puguen veure les seccions que hi ha y proposar les que hi falten, y escullir aquelles, aont vullen fer feyna.

Com hi ha tantes professions y oficis que versen sobre unes meteixes coses y les ciencies y arts s'ocupen molta vegada dels meteys punts, si be baix de diferents aspectes, per aixó hi haurá seccions a-n aquesta llista que coincidirán, lo qual farem notar oportunament a fi de que els colaboradors de les tals ho tenguen entés y se puguen repartir la feyna, considerantse com d' una sola secció.

Vetaquí, donchs, la llista:

SECCIONS

Teologia

- 1.—TEOLOGIA GENERAL: Divina Revelació en l' Antich y Nou Testament: arguments de la meteixa.
- 2.—Llocs Teològichs o Fonts de la Revelació.
- 3.—TEOLOGIA ESPECIAL: Existencia de Deu y la seva Essencia; Atributs divins. (Vid. Secc. 23).
- 4.—Unidat y Trinitat de Deu.
- 5.—Deu Creador del mon, àngels y homo. Elevació d' àngels y homo a l' orde sobrenatural y cayguda d' uns y altre.
- 6.—Cristo, ver Deu y ver homo; Cristo Salvador.
- 7.—Maria Santíssima: la seva dignitat, privilegis, advocació. Veneració, advocació e intercessió dels Sants.
- 8.—Gracia de Cristo; Gracia actual; Gracia habitual; Mèrit; Virtuts infuses.
- 9.—Novíssims; La comunió dels Sants.
- 10.—TEOLOGIA MÍSTICA-ASCÈTICA. Prencions; Perfecció espiritual: naturalesa, noció, qualidats y bens de la Perfecció.
- 11.—Vies de perfecció: Via Purgativa: generalitats; pràctica: defectes a purgar y passions a dominar; purgació dels sentits exteriors y dels interiors; oració y mortificació.
- 12.—Via Illuminativa: generalitats y obres de la meteixa (virtuts teològals; virtuts cardinals).
- 13.—Via Unitiva: generalitats; obres de la meteixa.
- 14.—TEOLOGIA MORAL: Actes humans: conciencia, Lley, pecats, virtuts, preceptes.
- 15.—Justicia y Dret: restitució.
- 16.—HERMENEUTICA SAGRADA; Sagrada Es-

criptura: Autoritat, Inspiració, Autors. Canon y Llibres apòcrifs. Edició de la Sagrada Escripura: Text primitiu, Versions, impressió.

17.—Interpretació de la Sagrada Escripura: sentits; regles; concordanses; figures; símbols. Arqueologia y Cronologia Sagrades.

18.—Llibres Legals, Històrichs y Sapiencials del Antich Testament; Profetes Majors y Menors. Llibres del Nou Testament.

Filosofia

- 19.—Llogica: Dialèctica y Critica.
- 20.—Ontologia.
- 21.—Cosmologia. (Vid. Secc. 279).
- 22.—Psicologia: Antropologia.
- 23.—Teodicea. (Vid. Secc. 3).
- 24.—Etica y Dret Natural.

Dret Canònich

- 25.—Principis. Fonts del Dret Canònich; colleccions canòniques.
- 26.—Persones de la Iglesia: Constitució de la meteixa: Jerarquia d' Orde y de Jurisdicció: graus y actes de cada una.
- 27.—Ordes Relligioses; congregacions; germandats y confraries; associacions piadoses: organisme y vida de les meteixes.
- 28.—Coses eglestiàtiques: Sagraments; sagramentals; ceremonies y funcions sagrades (Liturgia).—Sufragis y obres pies.
- 29.—Relíquies dels Sants.
- 30.—Festes, dijunis, penitencies.
- 31.—Edificis destinats a la Sagrada Liturgia y ses dependencies. (Vid. Secc. 408 y 409).
- 32.—Vasos sagrats, custodies, ostensoris; adrés d' altar. Mobiliari; robes y ornaments de iglesia.
- 33.—Enterraments y ses diferents classes y tot lo referent a-n aquest ram.
- 34.—Hospicis y hospitals y tot lo referent a-n aquest ram. (Vid. Secc. 418 y 419).
- 35.—Edificis destinats a l' ensenyansa eglestiàtica. Seminaris: organiscació y règimen. (Vid. Secc. 54 y 421).
- 36.—Bens temporals: oblacions, obvencions, deumes y primicies.
- 37.—Beneficis, capellanies y demás fundacions piadoses: diferents classes y coses pertanyents a les meteixes.

38.—Penes: penitències y censures.

39.—Delictes: contra Deu, contra les coses espirituals, contra les temporals y contra el próisme.

Dret Civil

40.—Dret: Idees generals: *Dret Internacional* o de gentes: públich y privat. Doctrina: tractats de pau y d' amitat, d' aliansa, d' estradicció, de relacions civils, de propietat literaria, de comers.

41.—*Dret Politich* o Constitucional: Dret fonamental; Poder Moderador: Monarquia (Lley de successió, Casa Real, Prínceps, Infants); Oligarquia; Democracia, República; Realesa y Soberanies mitjevals.

42.—Constitució: Poder Legislatiu: Senat, Congrés. Antigues Corts. (Vid. Secc. 413).

43.—*Dret Orgànic*: Lley Provincial: Governadors; organismes d' administració; Sanitat Provincial; Orde públich; subdelegacions. Lley Municipal: Batles; Municipis; organismes; Sanitat local. Organismes antics que 'ls Provincials y Municipals d' ara substituiren. (Vid. Secc. 413, 325, 345, 419 y 420).

44.—*Dret administratiu*: Governació: Antics Concells d' Estat. Ministres. Lleys de Policia y Sanitat antigues y modernes. (Vid. Secc. 413, 325, 345, 419 y 420).

45.—Administració: Hisenda general, provincial y municipal: organismes de la Hisenda pública; antic Fisch Real; Real Patrimoni.

46.—Aduanes.

47.—Contribucions, talles, gavelles: repartiment y cobransa de les meteixes.

48.—Estadística: cadastres; empadronaments; noms propis y llinatjes; noms de ciutats, viles, llogarets y possessions (masies.)

49.—Sistemes monetaris: Seques; fabricació de moneda.

50.—Sistemes de pesos, mides y mesures.

51.—Lleys d' aygues: antigues y modernes: siquiers, batles d' aygua, sindicats.

52.—Reglaments de camins, ferrocarrils, telegrafs y telefons; Comunicacions y Correus. (Vid. Secc. 140 y 294).

53.—Lleys de mines. (Vid. Secc. 301 y 302).

54.—Lleys d' Instrucció pública: Institucions antigues y modernes: Estudis Generals; Universitats; Col·legis; Escoles especials; Instituts de 2.ª Ensenyansa; Instrucció primaria; Exàmens;

Títols acadèmichs; Ateneus y Academies de Literatura y Belles Arts. (Vid. Secc. 35 y 421).

55.—*Governació*: Jurisdicció Militar: Lleys constitutives dels exèrcits; organismes militars y funcions propies de cada un; unitats orgàniques y administratives; categories; cartilles d' uniformitat; condecoracions; Ordenances; Reglaments; Academies Militars; Divisió territorial; forses irregulars.

56.—Industries Militars: material de guerra; fàbriques de productes militars; material d' Artilleria, d' Enginyers, d' Administració militar, de Sanitat.

57.—Tàctica y estrategia.

58.—Còdich militar; concells de guerra; establiments penals; procediments.

59.—Art Militar antic: Jerarquies; privilegis; ordenances.

60.—Ordes Militars antigues: la seva constitució y organismes.

61.—Art Militar antic: vestuari; guarniments.

62.—Art Militar antic: armes ofensives y defensives, de combat y de siti: armadures.

63.—Exercicis y festes militars.

64.—*Marina de Guerra* antiga y moderna: noms de les naus. La seva construcció. (Vid. Secc. 89 y 425).

65.—Armeig militar de les naus.

66.—Personal y divises de la Marina de guerra: organismes.

67.—*Dret Penal*: antic y modern. Regles generals; delictes, faltes y penes; indults y amnisties.

68.—Establiments de correcció; execucions; ministres y instruments de tortura. (Vid. Secc. 422).

69.—*Dret Civil*: Lleys: sos efectes y regles per la seva aplicació.

70.—Persones.

71.—Bens; propietat y les seves modificacions.

72.—Diferents maneres d' adquirir la propietat.

73.—Obligacions y contractes.

74.—Lleys hipotecaries; capbrevacions.

75.—Lleys del Notariat.

76.—*Dret Mercantil*. Còdichs de comers.

77.—Registre mercantil; llibres y contabilitat del comers.

78.—Disposicions generals sobre contractes de comers.

79.—Llochs y cases de contractació mercantil. (Vid. Secc. 420).

80.—Agents mediadors del comerç y les seves obligacions.

81.—Lleys de Bossa: operacions bursatils.

82.—Companyies mercantils.

83.—Banchs y cases de canvi.

84.—Contractes especials del comerç.

85.—Botiguers y tenders: cases de comerç: amos; dependents; comissionistes.

86.—Marxandos y venedors a la menuda. Plassers y plasseres.

87.—Esposicions: universals; particulars; especials y tot lo referent a-n aquest ram.

88.—Comers marítim: naus: antigues y modernes; els seus noms.

89.—Naus: la seva construcció y reparacions: mestres y treballadors que hi prenen part. Dressanes. (Vid. Secc. 64 y 425).

90.—Naus: armeig y personal.

91.—Naus: maniobres; lastres.

92.—Naus: direcció dels vents; estat del cel y de la mar.

93.—Persones qui intervenen en el comerç marítim.

94.—Contractes especials del comerç marítim: nòlits.

95.—Soscayres, perjurs y accidents del comerç marítim; justificació y liquidació de les averies.

96.—Reglament de Marina.

97.—Inscripció marítima.

98.—Hipoteca naval.

99.—Suspensió de pagaments: bancarotes y abatiments (quebres)

100.—Prescripcions.

101.—Poder Judicial: fors comuns y especials.

102.—Orde Judicial y Fiscal, antic y modern: Tribunals Supremes; Audiencies Territorials y Provincials; Jutjats de 1.ª Instancia y Municipals; auxiliars y ministres dels Tribunals. (Vid. Secc. 414).

103.—Advocats y procuradors.

104.—Dret Processal: civil y criminal.

Lletres

105.—Filologia; Gramàtica; Lèxica.

106.—Preceptiva literaria: producció literaria; prosa y vers.

107.—Teatre: personal y material; representacions.

108.—Periòdichs y Revistes.

109.—Historia; Cròniques; Cronologia.

110.—Paleografia; Arqueologia; Numismàtica; Diplomàtica.

111.—Arxiuers y Bibliotecaris.

Matemàtiques

112.—Aritmètica.

113.—Algebra.

114.—Geometria.

115.—Trigonometria.

116.—Càlculs.

Física

117.—Materia: propietats generals; forces.

118.—Atracció universal; gravitat; densitat.

119.—Pèndul, balansa: propietats particulars.

120.—Hidrostàtica: equilibri y pressions dels líquits.

121.—Pesos específichs: areòmetres.

122.—Hidrodinàmica: capilaritat; endòsmosis.

123.—Gasos: baròmetre; areòstats; para-caygudes; màquina pneumàtica; sifons; bombes.

124.—Acústica: sons, ecos; teoria física de la música.

125.—Calòrich: termòmetres; piròmetres; manantials o fonts de calor; Calorimetria; dilatació; canvis d' estat.

126.—Higrometria.

127.—Conductibilitat; irradiació.

128.—Màquines de vapor: diferents aplicacions.

129.—Ferrocarriils. (Vid. Secc. 294).

130.—Calefacció: xemenees; foganyes, estufes; calorífers.

131.—Òptica: Llum; reflectiment; refracció; miralls.

132.—Espectre solar; instruments d' òptica: ulleres; microscopis; telescopis; fotografia; cinematografia.

133.—Visió: estereòscop: miopia; presbícia, etc.

134.—Magnatisme: imans; brúxoles.

135.—Electricitat: electricisació; electròscop.

136.—Màquina elèctrica; efectes elèctrichs; pila elèctrica.

137.—Galvanoplastia.

138.—Electro magnetisme.

139.—Èlectrodinàmica; solenoyts.

140.—Telegrafs elèctrichs; ferrocarrils y tranvies elèctrichs; telefonia. (Vid. Secc. 52, 294 y 295).

141.—Fenòmens d' inducció: corrents termoelèctriques; diamagnetisme.

142.—Electroquímica: fonografia.

143.—Electricitat animal.

Química

144.—Alquimistes; transmutació dels metalls.

145.—Aigua y els seus components; aigües minerals; destilació.

146.—Anàlisis; síntesis; àtoms; mescles y combinacions; àcits; òxits; sals.

147.—Afinidat; equivalents; pesos atòmichs; fórmules; metalls y metalloyts; cossos simples y composts; ayre y sos components.

148.—Carbó; àcit carbònich; aplicacions industrials.

149.—Gasos d' il·luminació; motors de gas.

150.—Combustibles: composts oxigenats del nitrogeni; amoniach; nitrats; la seva fabricació.

151.—Sofre y els seus composts; ses aplicacions agrícoles, terapèutiques e industrials; fabricació del àcit sulfúrich.

152.—Fluor; gravat demunt vidre: clor; blanqueig y desinfecció: composts.

153.—Fosfor: candeletes fosfòriques; fosfats; superfosfats; aplicacions agrícoles d' aqueys; fochs-follets, llumet de Sant Telm.

154.—Arsènich y els seus composts: contraverins. (Vid. Secc. 250, 336 y 352).

155.—Metalls; aleacions; amalgames.

156.—Potassa; sossa; composts.

157.—Cals y magnesia; composts.

158.—Alums; laques; vidres; porcellanes; ceràmica en general. (Vid. Secc. 438).

159.—Metalls en general; metallurgia.

160.—Metalls preciosos.

161.—Química orgànica: generalitats.

162.—Cel·lulosa; fibres textils.

163.—Amidó y fécules.

164.—Gomes y reines.

165.—Sucres: la seva fabricació.

166.—Albúmina; gluten, etc.

167.—Alcohols: transformacions amb èter, àcit làctich, àcit acètic, panificació, vinagres.

168.—Materies saïmoses; seu, mantegues, olis, essències.

169.—Materies abstractives; materies colorants.

170.—Alcaloyts: àcits orgànichs.

171.—Química orgànica animal: generalitats.

172.—Ous, llet, sanch.

173.—Carn muscular, pell, texits cornis, ossos, escrements.

Historia Natural

174.—*Anatomia y Fisiologia general*: osteologia, Miologia, Neurologia. (Vid. Secc. 323, 326, 342 y 344).

175.—Orgues dels sentits y les seves funcions.

176.—Orgues de la veu y les seves funcions.

177.—Orgues de la digestió y les seves funcions.

178.—Orgues de la respiració y les seves funcions.

179.—Orgues de la circulació y les seves funcions.

180.—Orgues de la secreció y les seves funcions.

181.—Funcions del aparat motor.

182.—Reproducció.

183.—Sensibilitat: cyma, sonambulisme, inervació, magnatisme animal, hipnotisme.

184.—*Zoologia*: Taxonomia: gènero; especie; frase; sinonimia.

185.—Vertebrats: mamífers: Rasses humanes.

186.—Cuadrumans; rates pennades o rats-pennats (rates amb ales); insectívors (qui viven d' insectes).

187.—Carnissers (feies).

188.—Pinnipedes (de peus en forma d' aletes); desdentats.

189.—Proboscideus (de nas en forma de trompa; paquiderms (de pell ben gruixada); solípedes (de pota no xapada).

190.—Remugants.

191.—Sirenis (en forma de sirena).

192.—Cetacis (belena, molar,) etc.

193.—*Aus*: carnisseres.

194.—*Aus* corredores; enfiladisses; prendidores (qui prenen els aliments amb les arpes): lloros; cotorres, etc.

195.—Gallinacies; aviram.

196.—Aucells: selvatjes y de casa.

- 197.—Aus aquàtiques.
- 198.—Reptils: ses diferents castes.
- 199.—Amfibis: ses diferents castes.
- 200.—Peixos; caràcters; divisions: cries.
- 201.—Peixos d' ossa y d' escat.
- 202.—Peixos tenrumosos (cartilaginosos).
- 203.—Insectes: caràcters; divisions.
- 204.—Especies útils.
- 205.—Especies nocives.
- 206.—Especies indiferents.
- 207.—Aranyes: ses diferents castes.
- 208.—Crustacis: caràcters.
- 209.—Cuchs: caràcters.
- 210.—Moluschs: caràcters; especies.
- 211.—Ostres: cria.
- 212.—Perles: pescadors de perles.
- 213.—Zòdfts: caràcters; especies.
- 214.—Corals: pescadors de coral.
- 215.—Esponjes: pescadors d' esponjes.
- 216.—Infusoris: especies.
- 217.—Geografia zoològica.
- 218.—Microbis.
- 219.—*Botànica*: Anatomia y fisiologia general.
- 220.—Soca, branques, fulles: les seves funcions.
- 221.—Rels, pom, patata: les seves funcions. (Vid. Secc. 453 y 460).
- 222.—Flors y fruïts.
- 223.—Taxonomia botànica.
- 224.—Fitografia; divisions.
- 225.—Plantes cereals. (Vid. Secc. 452).
- 226.—Llegums. (Vid. Secc. 452).
- 227.—Ferratjes. (Vid. Secc. 359).
- 228.—Plantes tintoreres. (Vid. Secc. 459).
- 229.—Plantes olioses. (Vid. Secc. 454 y 455).
- 230.—Hortolisses. (Vid. Secc. 461).
- 231.—Plantes de jardí. (Vid. Secc. 461 y 466 a 472).
- 232.—Plantes econòmiques e industrials.
- 233.—Plantes de paret y enredaderes.
- 234.—Arbres de llenya d' obrar. (Vid. Secc. 456, 466 y 472).
- 235.—Arbres fruïtals. (Vid. Secc. 462 a 474).
- 236.—Carbó vegetal: carboners. (Vid. Secc. 316 y 559).
- 237.—Especies criptògames en general: Bolets, girgoles, esclata-sanchs, etc.
- 238.—Líquens: barba d' arbres y pedres; Musch (molsa).
- 239.—Geografia botànica.
- 240.—*Mineralogia*: idees generals.
- 241.—Cristelografia: Lleys y anomalies.
- 242.—Caràcters òptichs; caràcters físichs en general; caràcters químichs.
- 243.—Classificació de les especies.
- 244.—Pedres precioses: aont se congrien.
- 245.—Cuars y ses classes: jasps.
- 246.—Sofre: sulfats.
- 247.—Sals alcalines.
- 248.—Nitro; nitreries.
- 249.—Sal comuna; salines.
- 250.—Minerals medicinals y verinosos. (Vid. Secc. 154, 336 y 352).
- 251.—Pedreny de construcció. (Vid. Secc. 517 y 289).
- 252.—Calisses: marbres; pedra viva.
- 253.—Guix y ciment: preparació d' un y altre. (Vid. Secc. 518).
- 254.—Fosfats.
- 255.—Mineria: metalls.
- 256.—Mines de ferro.
- 257.—Mines de coure.
- 258.—Mines de cobalt, zinch y plom.
- 259.—Mines d' estany.
- 260.—Mines d' argent viu.
- 261.—Mines de plata y de platí.
- 262.—Mines d' or.
- 263.—Mines d' altres metalls.
- 264.—Silicats en general: argiles; vidres; gerrers; ollers; vidriers. (Vid. Secc. 158, 528 y 566).
- 265.—Combustibles: lignit, carbó de pedra.
- 266.—Geografia mineralògica.
- 267.—*Geologia*: preliminar.
- 268.—Geografia astronòmica.
- 269.—Orografia.
- 270.—Hidrografia.
- 271.—Causes actuals y esternes: espeleografia.
- 272.—Volcanisme; terratremols.
- 273.—Causes fisiològiques.
- 274.—Geognesia: roques fogueres; roques volcàniques; roques de sediment; roques metamorfies.
- 275.—Roques d' origen orgànic; reines; betums; carbons.
- 276.—Paleontologia: fòssils.
- 277.—Terrenys: divisió y classes. (Vid. Secc. 416).

- 278.—Geologia aplicada.
 279.—Geogenia; doctrines cosmològiques. (Vid. Secc. 21).
 280.—*Meteorologia*: metèors; generalitats.
 281.—Vents, ventades, fiblons de vent.
 282.—Boyres, núvols, plujes, neus, calabruix, gelades.
 283.—Metèors lluminosos: llamps; arch de Sant Martí; aubes boreals.
 284.—Climes.

Aplicació de les ciències exactes y físiques:—Enginyeria

- 285.—CONSTRUCCIÓ: preliminars: *Topografia*: alsament de plans, agrimensura, nivellació, taquimetria, fotografia topogràfica, etc. (Vid. Secc. 395).
 286.—Geometria descriptiva; Estenotomia (tall de pedres, fusta, ferro); Perspectiva; ombres; gnomònica, etc.
 287.—Mecànica aplicada: resistència de materials; hidrostàtica; hidrodinàmica; motors y màquines; estabilitat de voltes, murs, bigues, ponts, etc. Estàtica gràfica.
 288.—Coneixements tecnològics: picapedreria, fusteria, ferreria, etc. (Vid. Secc. 516 a 543).
 289.—Construcció propiament dita: explotació de pedreres; sondeigs; fonaments de varies classes: Obres de terra, consolidació de talussos, construcció de murs, voltes, trípols cuberts, ponts de totes classes, pous y túnells, pous artesiàns, galeries, minats, etc. etc. (Vid. Secc. 251, 516, 517, 520 y 521).
 290.—Dibuix de varies classes: representació gràfica completa de les obres.—Planimetria. (Vid. Secc. 426).
 291.—Dret Administratiu: Legislació. Plechis de condicions, generals, facultatives y econòmiques per l'execució de les obres.
 292.—Presuposts: midació de les obres y avaluació.
 293.—Enginyeria de Camins, Canals y Ports: Carreteres: trassat, construcció, conservació; arbres de la vorera.
 294.—Ferrocarrils: Estudi, construcció, conservació y explotació tècnica y administrativa. Material fixo, mòvil y accessori.—Estacions; personal. (Vid. 129 y 140).
 295.—Tranvies de sanch, de foch, elèctrics. (Vid. Secc. 52 y 140).
 296.—Canals de navegació y de regar: trassat, construcció, conservació y explotació.
 297.—Ports: estudi, construcció y conservació. Dragats.
 298.—Faroles: estudi, construcció y conservació. Boyes y maletes (*valijas*). (Vid. Secc. 552).
 299.—Obres sanitàries: proveiment d'aygues a les poblacions: clavegueres alcantarillat; aprofitament d'aygues brutes; calefacció y ventilació d'edificis. (Vid. Secc. 419 y 420).
 300.—*Enginyeria de mines*: Principis de la propietat minera: accessió; ocupació; regalia; coses *nullius*. (Vid. Secc. 53).
 301.—Concessions mineres: substancies minejals qui son objecte de concessió. Manera d'adquirir concessions dins Espanya: Registre; Demarcació; Títol de propietat; Denúncia; Caducitat; Pertenencias mineres; Pertenencias incompletes; Espays franchs; Terreny franch; Drets de pertenenencias; Canon de superficie. (Vid. Secc. 53).
 302.—Llits o congriadors metalífers: masses; capes; mantells; banchs; bossades; fils taules, de contacte, de rosari; vetes; venes y agulles; congriadors de tragi.
 303.—Accidents dels congriadors: falles; salts; cavalls; aixamplades y estrenyements; direcció; inclinació; enfonyaments.
 304.—Investigació: calicata; galeria; pou; capdevallada; sondeig.
 305.—Obratje: sistemes d'obrar: a cel ubert; amb banchs per avall; de través: de buyts y pilars: per enfonsament; per dissolució.
 306.—Fortificació de l'obratje: per paredors; per llenyamades: ademes.
 307.—Aixugament y extracció: amb mines; amb pous y bògits o altres màquines.
 308.—Preparació mecànica de les menes o concentració dels minerals.
 309.—Engrunament y neteig: amb *bocarts*; amb engrunadors; ab moles. Esllotament y clarificació: amb rodes; amb garbells; amb torns (cilindrichs y cònichs).
 310.—Preparació mecànica especial per la hulla. Ademes de la general té: aglomeració per fer els pans amb materia aglutinant y sense cap ciment.
 311.—Oficines de benefici: forns de Cuba, comuns, castellans, de gran tiranya, alts, mitx-alts; forns de reverber; forns de cristalls y retortes; fargues catalanes; forns de calcinació; forns de refinar; forns de *copela*. (Vid. Secc. 522).

312.—Aparats accessoris: Ventiladors; munta-càrregues; xemenees; cambres; tremuje; grelles; basse; canó.

313.—Electrolisis: mètodes per la obtenció dels metalls.

314.—Docimasia: Ensaigs per la via seca, per la homida; ensaigs volumètrichs; de bufador; reactius; gangues; fundents; escolims; mates: ensaigs de les diverses menes.

315.—Enginyeria Militar: personal, material, treballs, construccions. (Vid. Secc. 410 y 411).

316.—Enginyeria de Boschs y Garrigues: Selvicultura. Ordenació y Estimació de boschs y garrigues. Legislació forestal.

317.—Indústries forestals: aprofitament de fusta y llenya; carbó vegetal; indústria reinera, de suro, de pauma, d' espart etc.; aprofitament y aplicacions de les escorxes y pells dels arbres. (Vid. Secc. 236, 561 y 514).

318.—Enginyeria agrònoma: personal, material, treballs.

319.—Enginyeria industrial: personal, material, treballs. (Vid. Secc. 424).

320.—Enginyeria electricista: personal, material: treballs.

Medicina

321.—Ciències mèdiques: principals y auxiliars.

322.—Biologia: Vida, salut y malaltia.

323.—Anatomia humana: descriptiva y topogràfica. (Vid. Secc. 174).

324.—Fisiologia. (Vid. Secc. 174 y 344).

325.—Higiene: privada y pública. (Vid. Secc. 43, 44, 345, 419 y 420).

326.—Histologia: anatomia general. (Vid. Secc. 174 y 341).

327.—Patologia general. (Vid. Secc. 346).

328.—Materia mèdica. (Vid. Secc. 349 y 390).

329.—Terapèutica.

330.—Art de receptar.

331.—Patologies especials: mèdica, quirúrgica, etc.

332.—Art d' embenements, apòsits y aparats.

333.—Operatoria quirúrgica: manual e instrumental, incruenta y cruenta.

334.—Obstetrícia: gestació normal y anormal, y parts qui segneixen a n-aquests estats.

335.—Clínicas (pràctiques): mèdica, quirúrgica, etc., etc. (Vid. Secc. 351 y 355).

336.—Toxicologia (verins): enverinaments. (Vid. Secc. 154, 250 y 352).

337.—Medicina legal.

338.—Historia de les ciències mèdiques.

339.—Especialitats mes usuals.

Veterinaria

340.—Animals domèstichs útils a l' homo: auxiliars; alimenticis; industrials; medicinals; accessoris o d' ornat.

341.—Histologia comparada. (Vid. Secc. 326).

342.—Anatomia descriptiva dels animals domèstichs. (Vid. Secc. 174).

343.—Morfologia o exterior del cavall y principals animals domèstichs: bellesa y defectes. Mecànica animal. Aploms; Proporcions. Capes o pels y modo de ressenyar.

344.—Fisiologia comparada y exercicis de vivissecció. (Vid. Secc. 174 y 324).

345.—Higiene. (Vid. Secc. 43, 44, 325, 419 y 420).

346.—Patologia general. (Vid. Secc. 327).

347.—Patologia especial.

348.—Terapèutica.

349.—Farmacologia. (Vid. Secc. 328, 390 y 392).

350.—Art de receptar.

351.—Clínica mèdica. (Vid. Secc. 335 y 355).

352.—Toxicologia. (Vid. Secc. 154 y 336).

353.—Medicina legal veterinaria.

354.—Operacions, apòsits, embenements.

355.—Clínica quirúrgica. (Vid. Secc. 335).

356.—Tacologia.

357.—Procediment de l' art de ferrar y forjar.

358.—Regoneixement de sanitat dels animals; enginy y frau dels venedors y compradors per enganyar els veterinaris (menescals).

359.—Agricultura: Praticultura: prats permanents; prats artificials; prats intercalats; famílies qui constitueixen prats. (Vid. Secc. 227 y 461).

360.—Zootechnia o ciencia de la producció animal: millorament dels animals domèstichs; aclimatació; entroncaments, consanguinitat; degeneració de les rasses; productes dels animals domèstichs; productes que treuen dels morts.

- 361.—Hipocultura o cria del cavall; castes.
 362.—Cria de l'ase; castes d'ases.
 363.—Cria de muls y mules; castes.
 364.—Bovicultura o cria, guarda y esment del bestiar de bovim.
 365.—Ovicultura o cria, guarda y esment del bestiar de llana; Castes de bestiar. Llet, formatje. Llana: tosa y neteig.
 366.—Capricultura o cria, guarda y esment del bestiar de cabrum: castes de bestiar.
 367.—Coiricultura o cria, guarda y esment del bestiar de cerra: castes de bestiar.
 368.—Guardians en general. Llochs aont tanquen el bestiar.
 369.—Cunicultura o cria dels cunills; castes. Cunillers.
 370.—Galicultura o cria de galines; castes. Galiners. Incubació o empollament dels ous: artificial y ornitològica: cria dels polls.
 371.—Cria y esment dels indiots y pagos reals.
 372.—Cria y esment de l'ánech y demés animals de ploma consemblants.
 373.—Columbicultura o cria y esment de coloms: castes de coloms; colomers; lleys consuetudinaries dels colomistes.
 374.—Apicultura o cria y esment de beyes; castes. Sistemes fixistes y movillistes. Caseres; aixams, mel; cerut, cera.
 375.—Sericultura o cria y esment de les cuques de seda. Castes de cuques.
 376.—Piscicultura o cria y esment de peixos.
 377.—Cria de cans: castes y varietats.
 378.—Cria y esment dels demés animals de casa.
 379.—Policia sanitaria. Enzooties; epizooties. Inspecció de carns y queviures.
 380.—Jurisprudencia veterinaria. Vicis redhibitoris en los animals domèstichs.

Farmacia

- 381.—*Preliminars*: Potecaria: condicions qu'ha de reunir el local; utensilis, instruments, aparats.
 382.—Pesos y mesures; sistema adoptat.
 383.—Pes específich: unidats de comparació.
 384.—Termometria: indicació de l'escala adoptada.
 385.—Pulverisació; noms de los diferents

graus de pols y determinació de los cedassets corresponents.

386.—Maceració; digestió; infusió y lixiviació (lleixivació); manera de practicar certes operacions.

387.—Conta-gotes normal: determinació de les seves condicions.

388.—Ròtuls reglamentaris per la dispensació de medicaments molt actius o tòxichs, lo meteix per l'us intern que per l'estern.

389.—Abreviatures y signes convencionals.

390.—*Text*: Materia farmacèutica: procedencia y caràcters. (Vid. Secció 328).

391.—Productes químichs: descripció, sinònims, pes atònich molecular, caràcters físichs; procediments de preparació; reparació; acció terapèutica y dosis.

392.—Preparacions farmacèutiques: clarificació y nomenclatura; procediments operatoris; reposició e incompatibilitats; acció terapèutica y dosis.

393.—Farmacia veterinaria: fórmules d'us exclusiu en medicina veterinaria; preparacions; dosis, etc. (Vid. Secc. 349).

Belles Arts

- 394.—*Arquitectura*: Personal.
 395.—Construcció. (Vid. Secc. 285).
 396.—Estils amb tots els seus elements: megalitich; ciclòpich; druidich; celtibèrich.
 397.—Egípci.
 398.—Babilonich y Caldeu.
 399.—Ninesch.
 400.—Indich.
 401.—Grech y grech-romà.
 402.—Bizanti.
 403.—Romànich.
 404.—Ogival.
 405.—Àràbich, moresch y muzàrabe.
 406.—Plateresch.
 407.—Estil del Renaixament: barroch, xurri-gueresch, pseudo-clàssich.
 408.—Arquitectura Relligiosa: basiliques, catedrals, iglesies, oratoris, amb totes les seues parts y elements. (Vid. Secc. 31).
 409.—Accessoris y dependencias de les iglesies. (Vid. Secc. 31).
 410.—Arquitectura Militar: Fortificacions. (Vid. Secc. 36 y 315).

411.—Edificis militars y accessoris. (Vid. Secc. 56 y 315).

412.—Arquitectura Civil: edificis d'habitatge particular.

413.—Edificis administratius: Cases Consistorials, Govern de Província, Diputacions Provincials, Ministeris. (Vid. Secc. 43 y 44).

414.—Edificis judicials: Palaus de Justícia: Tribunal Suprem, Audiències, Jutjats de 1.ª Instància y Municipals. (Vid. Secc. 102).

415.—Edificis legislatius: Congrés de Diputats; Senat. (Vid. Secc. 42).

416.—Monuments honorífics: portes de ciutats; archs de triomf; estatuës.

417.—Monuments fúnebres: tombes, mausoleus, necrópolis.

418.—Edificis de Beneficència (Vid. Secc. 34).

419.—Edificis de Sanitat y Curació. (Vid. Secc. 34, 43, 44 y 299).

420.—Edificis d'utilitat pública y policia de població: matadors, mercats. (Vid. Secc. 13, 44, 79 y 299).

421.—Edificis d'Instrucció y Educació científica, Literaria y Artística. (Vid. Secc. 35 y 54).

422.—Edificis de correcció y penitenciaris. (Vid. Secc. 68).

423.—Edificis d'esplay y solas.

424.—Edificis comercials e industrials. (Vid. Secc. 319).

425.—Arquitectura Naval: personal; material; treballs. (Vid. Secc. 64 y 89).

426.—*Pintura*: ses diferents classes y gèneros: dibuix. (Vid. Secc. 290).

427.—Sistemes de pintar: a l'oli, al fresch, etc.

428.—Eynes y colors y la seva preparació.

429.—Miniaturistes.

430.—Mosaychs.

431.—Gravadors; segelladors.

432.—Litografia; xilografia; zincografia.

433.—Decoració d'edificis: decoradors; dauradors.

434.—Brodats y randes.

435.—*Escultura*: Estatuaria; talla; eynes.

436.—Museus y col·leccions artístiques.

437.—*Argentaria y orfebreria*: personal; material; obres.

438.—*Ceràmica*: retjolania policromada; pla-

teria; tasses, tassons, pitxers, pots, etc. Figures decoratives. (Vid. Secc. 158).

439.—*Música*: solfa; armonia; contrapunt; composició; instrumentació; orquestració.

440.—Cantadors: primatxers; capelles; operistes; choristes.

441.—Organistes: orgues y la seva construcció.

442.—Tocadors: instruments de percussió; construcció dels meteys.

443.—Sonadors: instruments de buf: de metall y de fusta; construcció dels meteys.

444.—Sonadors: instruments de corda; de corda y d'arch; construcció dels meteys.

445.—Ball: balladors y balladores.

Agricultura

446.—Agrologia: generalitats: Terres; propietats físiques; elements constitutius; classificació de les terres; anàlisi químic; anàlisi mecànich-físich. (Vid. Secc. 277).

447.—Fems; femades: formiguers; femades químiques.

448.—Mecànica agrícola: forses motores: homo; besties; vent; aygua, etc.

449.—Eynes de conrar la terra y els arbres; màquines agrícoles.

450.—Eynes preliminars: espedregar; esbancar; feyners; gavaters; aubelloners; barrobiners.

451.—Conreus anuals: cavar; seyonar; llaurar; esterrossar, aixarmar.

452.—Conreu de cereals (grans) y llegums: sembrar, entrecavar, metjencar, xercolar, segar, arrabassar, espigolar, garbetjar, batre, embotigar (gra, palla, pallús); porgar. (Vid. Secc. 225 y 226).

453.—Conreu de rels alimentícies. (Vid. Secc. 221).

454.—Conreu de plantes olioses: olivera (noms de les diferents castes); oliva; tafona; botiga d'oli; oliers. (Vid. Secc. 229).

455.—Conreu de les altres plantes olioses: ullastre, mata, etc. (Vid. Secc. 229).

456.—Conreu de les ausines.—Noms de les diferents classes.—Aglans. (Vid. Secc. 234).

457.—Conreu de plantes fibroses: cànnyom (sembrar, cuydar, arrabassar, amerar, trencar, espadar, pentinar).

458.—Conreu d' altres plantes fibroses y manera de obrar el seu bri.

459.—Conreu de plantes tintoreres y manera de treurelos la tinta. (Vid. Secc. 228).

460.—Conreu de patates. (Vid. Secc. 221).

461.—Conreu de plantes de prat y ort. (Vid. Secc. 230 y 359).

462.—Conreu de fruytals en general: planters; trasplantació, esment, empelts, ecsequer. (Vid. Secc. 235).

463.—Conreu de figueres: noms de les diferents castes de figueres; figues (cullir, assecar, embotigar). (Vid. Secc. 235).

464.—Conreu d' ametlers: noms de les diferents castes d' ametlers; metles (aplegar, escloveyar, fer el bassó). (Vid. Secc. 235).

465.—Conreu de garrovers: noms de les diferents castes de garrovers; garroves; (aplegar, embotigar). (Vid. Secc. 235).

466.—Conreu d' aubarcoquers; noms de les diferents castes: aubarcochs. (Vid. Secc. 235 y 231).

467.—Conreu de cirerers y nespleres: noms de les diferents castes de cada arbre d' aquests y tot lo referent a-n el seu fruyt. (Vid. Secc. 235 y 231).

468.—Conreu de taronjers: noms de les diferents castes de taronjers; taronjes. (Vid. Secc. 231 y 235).

469.—Conreu de pruneres: noms de les diferents castes de pruneres; prunes. (Vid. Secc. 231 y 235).

470.—Conreu de pereres: noms de les diferents castes de pereres; peres. (Vid. Secc. 231 y 235).

471.—Conreu de pomeres: noms de les diferents castes de pomeres; pomes. (Vid. Secc. 231 y 235).

472.—Conreu de magraners: noms de les diferents castes de magraners; magranes: dolces, agres y aubars. (Vid. Secc. 231 y 235).

473.—Conreu de figueres de moro o de pala. (Vid. Secc. 235).

474.—Conreu dels demés fruytals: noms de les diferents castes y tot lo referent a-n el fruyt dels meteys. (Vid. Secc. 235).

475.—Conreu de la vinya: diferents castes de ceps (sembrar, cuydar); reyms; vermar; obrar el ví, embotigarlo; cellers, botes, tonells, etc.

476.—Jardineria. (Vid. Secc. 231).

477.—Sistemes de conrar.

478.—Economia rural; contabilitat agrícola: amos, arrendadors, amitjers, majorals, roters, feyners (qui tenen terra per sa feyna), missatjes.

Arts y Oficis

479.—Gremis y ordenances dels meteys.

480.—Moliners: de vent, d' aygua, de sanch, de foch: farina. (Vid. Secc. 535).

481.—Forners o flaquers: pa; coques; pastes.

482.—Cuyners; rebosters: classes d' aguiats; condiments.

483.—Pastissers; neulers; sucrers; confiters, xocolaters, terroners.

484.—Fabricants de conserves.

485.—Fabricants de suchs de beure: alcohòlics.

486.—Fabricants d' altres coses de beure: gaeseoses, cervesa, etc.

487.—Hostalers y fondistes.

488.—Cassadors: cassa de ploma y de pel; sistemes de cassar y ormeigs; terrolers; falconers.

489.—Pescadors: diferents sistemes de pescar: de penyes, de llaut y d' aygua dolça: ormeigs; puaters.

490.—Carnissers; escorxadors.

491.—Pexeters.

492.—Rellotjers.

493.—Perayres.

494.—Filadores.

495.—Debanadors: canoners.

496.—Teixidors de lli.

497.—Teixidors de llana: burellers; escoters; flassaders.

498.—Teixidors de seda.

499.—Catifers.

500.—Apuntadors; abaxadors.

501.—Velluters.

502.—Prensadors (de roba).

503.—Tundidors.

504.—Tintorers; tenyidors; urxellers.

505.—Sastres; sastresses; cosidores; modistes; giponeres; cotilleres.

506.—Rebocilleres; gorreres.

507.—Passameneres.

- 508.—Calseteres.
- 509.—Matalessers; vanaveres.
- 510.—Buguederes; planxadors.
- 511.—Capellers; boneters; berreters.
- 512.—Guanters y tiraters.
- 513.—Espardenyers.
- 514.—Adobadors; assaonadors: blanquers. (Vid. Secc. 317).
- 515.—Sabaters; taconers; formers (formes de sabates).
- 516.—Picapedrers: mestres, fadrins, manobres; tiraterres. (Vid. Secc. 288 y 289).
- 517.—Trencadors y cantoners. (Vid. Secc. 251 y 289).
- 518.—Guixers, cimenters, calciners, gravers. (Vid. Secc. 253).
- 519.—Marmolistes; picapedres; mestres de pedra viva; molers (qui fan moles de pedra foguera); serradors de pedra.
- 520.—Paredadors; marjedors.
- 521.—Povers; cisterners; siniers; minadors.
- 522.—Fargues y fundicions. (Vid. Secc. 311).
- 523.—Ferrers; ferretayres; cerrellers; clavetayres.
- 524.—Armers.
- 525.—Torners de metall.
- 526.—Pellers; courers, llanterners; llaners.
- 527.—Quincallers; parayguers.
- 528.—Gerrers; ollers; teuleres. (Vid. Secc. 264).
- 529.—Fusters primaters.
- 530.—Mestres de mobles fins (ebanistes; tapisers).
- 531.—Mestres de carruatges de qualcar.
- 532.—Cadirers o cadirayres; cordadors y cordadores de cadires.
- 533.—Torners de fusta.
- 534.—Fusters grossers o grollers: de carros y d' arades.
- 535.—Mestres de molins de vent, de sanch y d' aygua. (Vid. Secc. 480).
- 536.—Serradors de cadastre; serradors mecànics.
- 537.—Gabiers.
- 538.—Corriolers.
- 539.—Baulers.
- 540.—Boters.
- 541.—Pipers: de fusta y de fanch.
- 542.—Cedassers.
- 543.—Cullerers: culleres de Búger.
- 544.—Impressors: caxistes; repartidors; prensistes.
- 545.—Llibreters; encuadernadors.
- 546.—Fabricants de paper y de cartó.
- 547.—Molins paperers.
- 548.—Empaperadors.
- 549.—Pedassers.
- 550.—Droguers.
- 551.—Cerers.
- 552.—Ferolers. (Vid. Secc. 298).
- 553.—Afaytadors; barbers; perruquers.
- 554.—Pentinadores.
- 555.—Aregadors; picadors; equitació.
- 556.—Cotxers; diligenciers; traginers; carri- lers; carreters; carretoners.
- 557.—Selleters; coixiners (de parell); albar- daners; basters.
- 558.—Misters; lluqueters.
- 559.—Llenyaters; carboners: sitjes. (Vid. Secc. 236).
- 560.—Garriguers; jurats.
- 561.—Corders; esparters; paumers (obra de pauma); carritxers. (Vid. Secc. 317).
- 562.—Panerers.
- 563.—Emblanquinadores.
- 564.—Bastaixos.
- 565.—Saboners; fàbriques de sabó.
- 566.—Vidriers. (Vid. Secc. 158 y 264).
- 567.—Capsaters.
- 568.—Rifadores.
- 569.—Pirotècnics.
- 570.—Sociedats de passa temps; cassiners; taverners.
- 571.—Cacaueters; avallaneres; xufers.
- 572.—Titerers.
- 573.—Corredors de cos.
- 574.—Esmoladors.
- 575.—Adoba-cossis y ribells.
- 576.—Tabaquers y tabaqueres; xigarrers y xigarreres.
- 577.—Contrabandistes (de mar y terra).
- 578.—Jugadors (jochs de nins y d' homos); licits y prohibits.
- 579.—Gallistes; caners (cans de brega).
- 580.—Herbolaris; saludadors.
- 581.—Bruixots; bruixes; fullets.
- 582.—Supersticions; mal bossí y demés mal- lalties supersticioses; remeys de la meteixa classe.
- 583.—Femeters; merda caners.

§. 6. Manera com aquestes seccions han de treballar

Les cèdules d'aquestes seccions les han d'omplir així com hem explicat mes amunt, amb dues diferències: 1.ª que, en lloch de posar l'autor y pàgina d'ont es treta la paraula o forma, han de posar el punt o regió aont es usada y l'han recullida; 2.ª que en el cornaló superior esquerra de la cèdula hi han de posar el número de la secció a que pertenesca la paraula o forma, número que sabrà qualsevol, mirant la llista de seccions. Aquesta indicació tan breu de les seccions servirà admirablement per clasificar les cèdules, així com els col·laboradors les entregaran.

Per les paraules de les seccions de les ciències filosòfiques y de les ciències físiques tal volta convendria prendre per basse un Diccionari bo de cada una d'aquestes ciències, y anar recorrent les paraules d'ell y cercar la correspondència catalana o mallorquina, demanant indicis a las persones enteses en aquell ram.

No hi ha que perdre de vista que aquelles ciències tenen una mala fi de paraules, desconegudes del poble, que no mes usen els qui les han estudiades be y que no mes se troben en els llibres.

Per les seccions de Historia Natural convendrà molt tenir a la vista les Flores y Botàniques catalanes, valencianes, mallorquines y rosselloneses que hi ha publicades, per veure si a sos autors les passà res per alt, y, lo que sia, posarho a cèdules. Per altre part, hi ha d'haver col·laboradors que s'encarreguin de passar a cèdules tots els noms de plantes y animals d'aquelles col·leccions; si be axò perteneix propiament a les seccions de monuments escrits mes amunt tractadas.

No obstant aquelles col·leccions d'Historia Natural, prou bon servici farán els col·laboradors qui s'apuntin a les seccions de minerals, herbes, plantes, arbres, insectes, peixos, reptils, aucells y cuadrúpedes, y repleguin tots els noms d'això que hi haja a la seva regió, fent una mica de descripció de cada cosa d'aquelles, a fi de donar llum a-n el qui haja d'escriure l'article sobre tal nom o paraula.

Per els perteneixents a les seccions d'oficis mecànichs, D. Pere d'A. Penya en la carta referida proposa un sistema de cercar les paraules y modismes de cada secció, molt avengut, molt enginyós.

Diu el gran humoristich mallorquí ab la seva simpática ingenuïtat: «Lo que importa es que cada secció en les seves investigacions segueixca un orde establert d'abans y el vaja explotant per graus.

«Aquest orde podria esser el siguent: «Primer pas: «Preguntar els noms de totes les branques, dependents d'aquell ofici o carrera que investiga aquella secció.

«Segón pas: Preguntar els noms de totes les castes de persones que dins cada branca hey intervenen, ja directament, ja indirectament.

«Tercer pas: Noms de les materies primeres que cada persona d'aquestes empra, sólides, líquides o aeriformes y totes elles en referencia a los tres regnes animal, vejetal y mineral.

«Cuart pas: Noms dels instruments, eynes, màquines etc. de que se val per adquirir la materia primera, després per netejarla, per prepararla, per treballarla, per refinarla, per comprovarla o contrastarla, per posarla en estat de constituir un producte nou, que va prenent noms diferents així com varia d'estat; per donarli després sortida o per tenirla guardada.

«Quint pas: Noms que poden prendre aquests productes ab el temps per variació d'aspecte o per alteracions de altres castes.

«Sisé pas. Noms que prenen o se donen a n' els desperdicis.

«Seté pas. Noms dels punts ahont se guarden, se troben, se tenen, se elaboren, se venen, se amagatzemen».

Agraim de tot cor a-n el Sr. Penya tan lluminosa y aguda proposició, y creym que será d'un profit ben gros per l'obra del Diccionari. ¡Ja es segur que 'ls col·laboradors no la deixarán caure en terra, y la pendrán per norma y pauta dels seus treballs.

En les cèdules del llenguatge vivent, per que elles presentin les paraules vives, amb tot el seu relleu y forsa, se fa precis també posar la frase aont el col·laborador la senti, en no esser que sia una paraula conegudissima que no oferesca cap

dificultat. Aquestes frases valdrán mes que totes les explicacions y comentaris. Es una observació aquesta que 'ns feu D. Pompeu Fabra, que val a pes d' or. Es cosa de tenirla ben present.

Hi haurá seccions que pronte estarán agotades perque no son gayre els seus termes y modismes. En considerar els col·laboradors que la seva secció està agotada, això es, que no hi ha pus paraules ni pus modismes d' aquell ram, a les hores lo qu' han de fer, posar dins un sobre les cèdules que haurán fetes; demunt escriurehi: *Cèdules de tal secció*; y enviarles a qualsevol dels secretaris o a-n el qui firma la present.

¿Y després? Envestir una altra secció, y ¡hala envant a segar y a espigolar dins aquell nou camp, fins que hi romanga un bri dret o una espiga alloure! y, gavelles y garbes fetes, ¡cap a l' era! s' ha dit, y fora son; y a un altre camp son les feynes.

¿Que hi haurá amb aquest sistema de treballar moltes cèdules repetides, no sols en les seccions

del llenguatge vivent sino en les dels monuments escrits?

Ja ho crech que sí; però tots els mals que nos venguen, ¡que sien com aquest!

No es un mal gayre gros, y per altra part, es inevitable si han d' esser molts els qui col·laboren; y no hi ha mes remey que esserho per la cosa ferse, y si volem que surta mitjanament presentable.

Com mes cèdules hi haja d' una meteixa paraula, millor. Així se veurá que la cosa està feta ben amb consciencia y amb coneixement de causa: així nos porem fer forts en lo que direm.

§. 7. Mostra de les cèdules de les seccions del llenguatge vivent

Convendrà qu' en fassem unes quantes per donar camí a-n els qui no hi tenen gayre la ma trencada.

En farem d' un parell de seccions.

Ventaquí un raig de la secció 26: Persones de la Iglesia.

P.	1	26
Papa: Cap de l' Iglesia Catòlica.		
89		

A.	2	26
Apostòlich: nom del Papa, usat en l' Edata mitja, l' anomenaven així com a successor dels Apostòls amb tota la plenitud de l' Apostolat.		
89		

B.

26

Bisbe: ministre sagrat qui ha rebuda la plenitud del sacerdoci, que instituí Jesucrist per el règimen eglestiàstich.

89

B.

26

Magisteri: potestat dels Bisbes demunt els feels d'ensenyar-los la doctrina de Cristo, amb obligació per part d'aquests de sometrese a tal ensenyansa.

89

C.

26

Vicari de Cristo: nom del Papa.

89

P.

26

Patriarca: el bisbe qui, además de la seva diòcesis, exerceix jurisdicció sobre els Metropolitans y Bisbes de un territori molt estens, y ell no dependeix mes que del Papa.

89

G.

105

Gramàtica: art de parlar be una llengua.

89

7

F.*

105

Filologia: ciència del llenguatge. Nom compost de les paraules gregues *Φίλος* (amat, amador), *λόγος* (paraula).

89

F.

105

Fonologia; part de la gramàtica qui estudia el sons o lletres y les lleys de ses evolucions y canvis. Se compon de les paraules gregues *Φωνή* (sò) y *λόγος* (paraula o tractat).

89

8

F.

105

Filòlech: el qui professa o se dedica a la filologia.

89

S.

452

Segador: el qui sega, això es, talla l' herba o sembrat amb faus o altre instrument per l' estil.

89

M.

105

Morfologia: part de la gramàtica qui estudia la forma y flexió de les paraules.

Se compòn dels mots grechs: *Μορφή* (forma) y *λόγος* (tractat).

89

M.

452

Manegots: mànegues postisses de tela de sach que usen els segadors per no espellarse la camia y defensar el brassos de les espines y carts que hi sol haver, mesclats amb lo gra.

89

R.

105

Rel: element primordial e inmutable d' una paraula, qui amb los prefixes o sufixes que s' hi adhereixen, constitueix la paraula.

89

E.

452

Escarader: el qui pren una escarada. Escarader, sense més afegitó, significa el qui té una escarada de segar.

Manacor.

89

D.

452

Didals: canons de canya tallats a manera de didals, qu' els segadors se posen en el dits per defensarlosse de la faus, qui devegades los arriba.

89

D.

452

Donadora d' aygua: la criada dels segadors, qui los du 'l dinar, y el càrritx y lo que han mester, es el dir, los serveix y los dona aygua en el tall, abrasats com solen estar de set.

Manacor.

89

E.

452

Escarada: contracte en virtut del qual un o una partida d' homos, per una quantitat fixa, emprenen una feyna qualsevol. A Manacor se diu, per entonomasia, del segar.

89

F.

Faus: eyna de tall, amb dents, per segar. Fa com a miña lluna; acaba amb punta, y a l'altre cap té una maneta de fusta, y per allà l'agafa 'l segador.

452

20

89

19

A.

Ayguera: la dona qui serveix els segadors—donadora d' aygua.
Alaró.

452

89

Com haurán notat els lectors, ademés de les cèdules de la Secc. 26, n'hi hem posades algunes de les Secc. 105 y 452.

Creym que amb aquestes vint ja n'hi haurà prou, com a per mostra.

Les hem enumerades per mes claredat en les notes y advertencies que hi anam a fer.

Els colaboradors no les han d'enumerar d'aqueixa manera, sino segons queda advertit.

Hem posada la definició o descripció de cada paraula, ja que hi érem.

Els colaboradors no importa que se buyden el cap, engirgolant la definició o la descripció: basta que posen lo indispensable per donar a comprendre la significansa del mot.

A les cèdules 7, 10 y 11 hem posada l'etimologia de la paraula. Sempre que 'ls colaboradors sapien o sospiten una etimologia, convé que la posen.

Les vuyt cèdules derrereres van dedicades a-n el ram de segar, com una mica de mostra de la manera d'escloveyar, d'agotar una secció, cercant les paraules segons la pauta que proposa el Sr. Penya. Així es com s'en han de desfer els

colaboradors: pensar amb aquest mot y amb aquell altre, y ¡hala una cèdula plena amb cada un! Així hi ha que ferho amb tots els arts, oficis y professions.

A la 17 y 18 hem posat baix de l'explicació *Manacor* y a la 19 *Alaró*, perque son paraules usades en tquests pobles, y no sabem si ho son així fora d'allí. Ja hem dit que sempre convé posar el punt aont es recullida o usada la paraula, en no esser que se tract de paraules com les de les altres cèdules, qui son de totes les regions.

§. 8. Manera de funcionar les diferents seccions y el conjunt

Lo Illm. Sr. Bisbe de Mallorca cedeix la Biblioteca de son palau per l'obra del Diccionari, això es, per reunirshi els colaboradors com a tals, les vegades que vullen, per guardarhi les cèdules y per tot lo referent a-n això.

Allà convendrá qu'ens vejem d'en tant en tant per canviar impressions, per resoldre duptes, per orientarnos, per sostenirnos, per animarnos uns els altres.

Hi ha d'haver reunions de dues classes: gene-

rals, això es, de totes les seccions, y particulars, això es, dels qui compondran una secció determinada.

Les generals no poden esser molt frequents porque duen massa arenga, y llavó que hi hauria perill de cansar la gent.

Ara les particulars sí que convé que sovintetjen.

Com per cada secció no bastará un ni dos col·laboradors, sino que convé que sien una partida, a fi de que mes facilment afinin totes les paraules y ho duguen ben arreu, per això convendrá qu' els d' una meteixa secció se vejen, s' entenguen, se repartesquen la feyna, y llavó d' en tant en tant aplegarse, y mirar com tenen la cosa, y redressar lo esguerrat, y omplir les faltes y buyts, fins a deixar la cosa tot lo completa que sapien y puguen.

No creym del cas haver de devallar a mes menudencies y entressenyas, porque ni nos figuram poderho preveure tot ni tenir solució per tot.

Estám segurs de que la inteligencia, discreció y entusiasme dels col·laboradors resoldran les dificultats y emperons que se presenten.

No hi ha que oblidar que «la meteixa feyna ensenya», diu l' adagi. Per això esperam qu' el meteix treballar a-n el Diccionari, nos ha d' ensenyar; nos ha de fer veure moltes de coses qu' ara no veym; nos ha de donar molts de camins qu' ara no concixem; nos ha de dur a resoldre questions que ara per ara no sabem desllatigar.

Per totes aquestes raons no presentam un Reglament amb un articulat llargarut, establint jerarquies y càrrechs, senyalant atribucions, drets y devers a-n aquest y a-n aquest altre; sino que nos limitam a proposar criteris y normes de treballar, deixant amplia llibertat a tothom per prendre y deixar y modificar, segons qualsevol crega convenient.

Centre general aont poden dirigir la correspondencia referent a-n el Diccionari:

Palma de Mallorca.—Palau Episcopal: Biblioteca.

A les portes hi ha un caixó aposta, qui té a la boca aquesta inscripció: OBRA DEL DICCIONARI CATALÁ.—CORRESPONDENCIA.

Tenguen en conte 'ls col·laboradors que les cédules y escrits per el Diccionari les poden enviar per el correu com a original de imprenta, això es, amb timbres d' impresos, posant demunt el sobre o envoltori: *Original de imprenta*.

IV

Els Secretaris

Com hi haurá tanta feynada de distribuir cédules en blanch y rebieles plenes, y completar-les y classificar-les, contestar a consultes, donar instruccions y explicacions, y llavó, per el bon camí de la cosa, es indispensable dur un llibre aont consignem lo mes culminant que nos succeeasca y les determinacions que prenguem sobre diferents punts y coses que se presentarán;—se fa necessari constituir una partida de Secretaris, que convé que sien joves, porque los calrá tenir molt de delit y entusiasme. Los quals s' encarregarán d' aquesta feynada que acabam de indicar, repartintlase com a bons germans, a fi de que result falaguera y duguedora, y esperam que hi resultarà per allò que diu l' adagi: *somada de gust no pesa*.

Per lo tant un dels Secretaris, així com ells se convenguen y rellevantse d' en tant en tant, durá un llibre aont consignará amb termes plans y lacònichs les reunions generals que hi haja, les determinacions que s' hi prenguen y totes aquelles coses que ocorrerán qu' ells consideren dignes d' esser consignades.

Els Secretaris s' han de fer càrrech de les cédules plenes que 'ls col·laboradors les entregarán, y les han de repassar d' en una en una a veure si tenen cap minva o errada, per redressarla si n' hi ha cap. Sobre tot, han de notar si la lletra inicial de la paraula, objecte de la cédula, posada a-n el cornaló superior endret, està ben posada, això es, si es la lletra qui pertoca, porque com hi ha la *a* àtona y la *e* fosca qui se confonen, v. gr. *Amar* y *Estimar*, es fácil que hi haja col·laboradors qui les confonguen. Això estableix a-n els Secretaris adressarho.

Els han de completar les cédules tretes dels monuments escrits, posant amb abreviatura el títol del llibre o document devant la indicació de la pàgina que haurá posada 'l col·laborador.

Les abreviatures han de esser molt breus; basta que hi haja les lletres inicials del títol del

llibre: v. gr. *Tirant lo Blanc* = TIB; *Historia de Pollensa* = HDP; *Bolleti de la Societat Arqueològica Luliana* = BSAL.

Per desllatigar aqueixes abreviatures, no hi haurà mes que apellar a la llista de les meteixes per orde alfabètic que posarem, si Deu ho vol, a-n el Diccionari davant de tot.

També serà alou dels Secretaris classificar y ordenar les cèdules, primer per seccions y lo derrer de tot per orde alfabètic.

Els han de dur llistes generals de col·laboradors y llistes particulars dels qui componguen cada secció, y, sobre tot en la secció de monuments escrits, han de tenir anotat cada col·laborador de quin llibre o de quina part de tal llibre està encarregat, a fi de no fer confusions.

Els Secretaris han d'esser els qui duguen el cap mes calent en la cosa; s'han de penetrar be de les instruccions d'aquesta carta y de tota l'estensió y transcendència del pensament, a fi de poder contestar a les consultes que los farán.

Els Secretaris, designats fins avuy, residents a Palma, son:

R. D. Miquel Gayá y Bauzá, Pre.—Obispo—14.

R. Sr. Rector del Col·legi de la Sapiencia.—Colegio de la Sapiencia.

D. Antoni M.ª Penya.—Molineros—12.

D. Felix Escales.—Jaime Ferrer—21.

D. Jacinto Nadal.—Zágranada—8.

D. Pere Sampol y Ripoll.—Pont y Vich—7.

V

Els Corresponsals

Ademés dels Secretaris, qu'han de tenir la residència a la Ciutat de Mallorca, hem hagut de constituir Corresponsals o representants de l'obra del Diccionari a les diferents regions y ciutats principals del territori de la llengua, els quals están encarregats de propagar l'idea, cercar col·laboradors y organitzar els treballs lexicogràfics a les seues ciutats o regions. Ells convendria que constituïssen un o mes secretaris per que los auxiliassen en la gran feynada, per l'estil dels Secretaris de qui acabam de parlar. Deixam tot això a-n el seu arbitre y discreció.

Aquests Corresponsals nos han d'enviar les llistes de col·laboradors que repleguin, per nosaltres incloureles dins les llistes generals, y en-

viarlos el número que hi tendrán. Y no sols ens han d'enviar tals llistes, sino tenirnos al corrent de lo principal que ocorrega referent a-n els treballs del Diccionari, y nosaltres també los ho escriurem a ells.

Les suplicam amb tota la nostra ànima que per amor de Deu y per l'amor que tenen a la nostra llengua estimadissima, que despleguin una gran activitat; que no se deixin acostar de cent llegües la peresa; que posin totes les seves forces a-n el servici de l'obra del Diccionari. D'ells, dels Corresponsals, dependeix en gran part l'èxit de l'obra; d'ells dependeix que les diferents regions de l'idioma se posin en comunicació frequent, y així cresquin entre les meteixes y s'estreguen els vincles de germanor y simpatia; d'ells dependeix que les regions s'entenguen, fassen tot un cos, y contribuesca cada una amb tot lo seu cabal lingüístic; ja que sols ben aprofitades, ben concordades y unides totes les forces y tots els elements que hi ha encara dins aquestes regions, porá esser un fet aquest Diccionari projectat.

¡Per amor de Deu que s'hi fixin be els Corresponsals! ¡que s'en penetrin fort de la importància y transcendència del seu càrrech! Que, si s'hi fixen, si s'en penetren, estam segurs, seguríssims, de que s'en desfarán be de tot, y l'obra sortirà així com cal.

De Corresponsals ja en tenim un estol brillantíssim, que serà mes gros, si Deu ho vol, el dia que haurem acabada la expedició filològica per tot el territori de la llengua que comensàrem entany. En tenim a les altres illes Balears, per tot el reyne de Valencia, dins el Rosselló y a-n els punts principals de Catalunya; en tndrem, si Deu ho vol, a tots els pobles de Mallorca. Cap regió ha de romandre sense, si Deu ho vol y Maria.

¡Per Deu y per la llengua materna, Srs. Corresponsals, coratje y fora son!

LLISTA DELS CORRESPONSALS *per orde alfabètic dels llocs aont resideixen.*

ALCOY

1. R. D. Miquel Juliá Vilaplana, Pre.—San Mauro.—35.
2. D. Francesch d'Assis Sampere, advocat.—Santa Elena.—7.

ARLES *sur Tech* (ROSSELLÓ)

3. Mossen Esteve Casaponce, Rector d' Arles.

BARCELONA

4. Mossen Jacinto Verdaguer.
5. Dr. D. Antoni Rubió y Lluch, Catedràtic de l' Universitat.
6. Sr. President de la Secció Catalanista de la Congregació de Maria Inmaculada y Sant Lluís Gonzaga, que té socis de totes les regions de Catalunya y per totes estendrà la seva acció.
7. D. Pompeu Fabra.—Llibreria de L' Avens.
8. D. Jaume Massó y Torrents.—Llibreria de L' Avens.

CASTELLÓ DE LA PLANA

9. D. Salvador Guinot.—Alloza.—3.

CLAIRÀ (ROSSELLÓ)

10. Mossen Bonafont, Rector de Clairà.

GANDÍA

11. R. D. Joseph Peyró. Pre. Vicari.—Serpis.—10.

GIRONA

12. R. D. Joseph Pou y Batlle, Pre. Catedràtic del Seminari.—Sta. Clara.—10.—1.er

IVISSA

13. R. D. Antoni Sales y Riera, Pre. Catedràtic del Seminari.

LLEYDA

14. D. Manuel Gaya y Tomás, Notari.

MANRESA

15. R. P. Jaume Nonell, de la Companyia de Jesús.—Santa Cova.

MORELLA

16. Mossen Julià Sanjuan, Pre. Vicari de Sant Miquel.

MENORCA

17. D. Angel Ruiz Pablo.—Ciudadella.

NULES

18. R. Dr. D. Trinitari Mariner, Pre. Vicari.

PERPINYÀ

19. Sr. President de *La Société Agricole, Scientifique et Litteraire des Pyrénées Orientales.*

20. Mr. Pere Vidal, arxiuer de Perpinyà.

21. Mossen Joseph Falguera, Vicari de Sant Joseph.

22. Mr. Juli Delpont.

PUIGCERDÀ

23. D. Joseph Martí, Potecari.

REUS

24. R. D. Juan Batalla, Pre. Rector de La Sanch.

25. D. Joachim Borràs de March, advocat.

SOLSONA

26. Mossen Jaume Viladrich, Secretari del Bisbat.

TARRAGONA

27. D. Juan Ruiz y Porta.—Mendez Nuñez.—16.—2.º

TORTOSA

28. R. P. Joseph Pastoret, de la Companyia de Jesús.—Col·legi del Jesús.

29. D. Francesch de P. Mestres, Director de *La Feu de Tortosa.*

URBANYÀ (ROSSELLÓ)

30. Mossen Juli Cornovol, Rector d' Urbanyà.

VALENCIA

31. R. D. Pascual Boronat y Barrachina.—Embaixador Vich.—14.

32. R. P. Antoni Vicent, de la Companyia de Jesús.—Col·legi de Sant Joseph.

33. R. Dr. D. Francesch Genovès, Pre. Catedràtic del Seminari y Rector de Ruzafa.

34. R. Dr. D. Rigobert Domenech, Pre. Catedràtic del Seminari.

VICH

35. Mossen Jaume Collell, canonge.

36. Mossen Joseph Gudayol, Conservador del Museu Diocesà.

37. D. Lluís B. Nadal, en representació del Circol Literari.

38. D. Francesch Ricola, en representació del meteix Circol.

VINAROZ

39. D. Just O'Callaghan, Fiscal Municipal.

XERTA

40. D. Antoni Añón.

VI

Elements amb que contam

Massa bo es de veure que s' en necessiten molts per un Diccionari així com l' hem concebut, així com es indispensable que sia. No es obra d' un, ni de dos, ni d' una dotzena, sino de centenars de persones. Se necessiten molts de caps, moltes mans, y, sobre tot, molta de força de voluntat, molta de abnegació.

Contam primerament ab la providencia de Deu nostre Senyor y ab l' assistencia de la seva Santissima Mare, la Purissima Verge Maria, y dels Angels tutelars y sants Patrons de la rassa catalana. Deu va dispondre les coses de tal manera, que en el transcurs dels sigles se formás en el mitx die d' Europa aquesta llengua nostra benvolguda, y cresqués y arrelás y se perpetuás dins tants de territoris. Y feu qualque cosa mes: de generació en generació la dotà d' estols de escriptors illustres y famosos, los quals la regositjaren, la embelliren, l' estengueren, l' aixamplaren, l' enaltiren, augmentant sempre mes el tresor imponderable de la seva opulent literatura. Deu l' ha sostenguda, y la ha feta surar demunt totes les calamarses, turbonades y temporals, desencadenats contra ella, sobre tot durant els derrers sigles, per ferli fer ull, per esveirla de dalt la terra, per esborrarla del llibre de les llengues.

Deu nostre Senyor y la seua Santissima Mare que han conservada viva la nostra llengua fins avuy, confiam que nos darán forse y nos concedirán la seva gracia, per poder dotar aquesta llengua d' un element tant poderós de vida y de cultura com es un Diccionari de totes les seves èpoques y regions.

Contam en segón lloch amb la benedició, aprovació y encoratjament qu' ens donen lo Eminentíssim y Excel·lentíssim Sr. Cardenal Bisbe d' Urgell, Príncep d' Andorra, y los Excel·lentíssims e Il·lustríssims Srs. Arquebisbe de Valencia y Bisbes de Girona, Oriola, Lleyda, Solsona, Tortosa, Menorca, Mallorca, Vich y Perpinyá, y los Molt Il·lustres Vicaris Capitulars S. V. de Barcelona y d' Ivissa. De manera que son casi tots els Prelats dels territoris aont se parla la llengua, qui beneixen el projecte de Diccionari, qui ens encoratjen a durlo avant, que desitjen fort que pronte sia un fet. Baix d' aquestes benedicions sagrades, baix de la ben-

dicció de la Iglesia Catalana, promotora, impulsadora y protectora, ara y sempre, de tot quant sia be, millora, avens y enaltiment de la Patria, es evident que nos hem de sentir esperansats de bon de veres y plens de coratje. Baix de tals benedicions, si nosaltres feym lo que pertoca, si hi corresponem, si no se pert per nosaltres, hem de meréixer per forza les gracies y dons celestials y temporals que nos son indispensables per dur l' obra a bon terme. La benedició dels Prelats del territoris aont se parla la llengua catalana han d' esser per l' obra del Diccionari una penyora d' un valor y d' una eficacia fora mida devant Deu y devant els homes.

Contam en ters lloch amb el moviment generosíssim qui batega y se nota aontsevulla, de simpatia y afecte y afició a-n aquesta meteixa llengua materna.

Aquest moviment es ja una gran victoria: aontsevulla trobam llevat posat, fins y tot allà ont un manco s' ho esperava. El camp ja és nostre: els inimichs se baten en retirada; anam demunt fulla. . . .

Sobre tot, tenim la jovintut, sempre generosa, noble, desinteressada, resolta, fervent.

Amb la nostra jovintut contam principalment y amb tots els homos granats qui tenen el cor jove y l' ànima jove.

Amb aquesta jovintut contam: ella responderá amb entussiasme a-n el nostre crit: ella hi ha respost ja, gracies a Deu.

Sense haver anunciada la idea d' una manera solemne, passen de docents els adherits a Mallorca y fora Mallorca, y d' aquests ja n' hi ha una partida qu' han comensada la tasca de fer cèdules, y qualcún n' hi ha que 'n té un parell de mils de fetes.

Molta confiansa tenim amb la bona voluntat, amb lo bon sentit, amb l' entussiasme dels qui ja son venguts a feros costat y dels qui vendrán.

La bona voluntat, el bon sentit, l' entussiasme, a-n el servici d' una idea noble, alta, desinteressada, com la del Diccionari qu' anam a emprendre, son una força imponderable, son unes grans palanques, son uns factors de gran potencia: les sobra virtut per obrir camins per dins males petjes les mes inaccessibles, per aplanar les muntanyes mes alteroses y agullonades, per tirar ponts demunt els barranchs mes amples y mes fondos, per decantar tots els obstacles, per vèncer fins y tot els impossibles.

Contam també ab la cooperació franca y resolta, ab la cooperació importantíssima dels literats mallorquins, gloria de les lletres patries, que 'ns assistiran amb lo seus inapreciables talents y amb los tresors de la seva experiència.

No sols contam amb aquests benemèrits de la Patria, sino que confiam de qu' els literats y amadors de la llengua de Catalunya, Rosselló y Valencia no nos han de negar la seva cooperació. A l' hora d' ara ja ens han oferida la seva entidat tan importants com lo Molt Reverent P. Lluís Adroer, de la Companyia de Jesús, Provincial d' Aragó, lo Dr. D. Marcell Menendez y Pelayo, los catedràtics de l' Universitat de Barcelona Drs. D. Jusep Balari y Jovany y D. Antoni Rubió y Lluch, Mossen Jaume Collell, Mossen Jacinto Verdaguer, D. Pompeu Fabra, los RR. P. Jaume Nonell y P. Antoni Vicent, jesuïtes, D. Ramon Picó y Campamar, D. Jaume Massó y Torrens, D. Joachim Cases, la Secció Catalanista de la Congregació de Maria Inmaculada y Sant Lluís Gonzaga de Barcelona, el Circol Literari de Vich y d' una manera especial sos membres caporals D. Lluís B. Nadal y D. Francesch Rierola, D. Francesch de P. Mestres de Tortosa, Moss. Julià Sanjuan de Morrell, D. Salvador Guinot de Castelló de la Plana, D. Pasqual Boronat, Pre., D. Jeroni Fortesa y D. Francesch Badenes de Valencia, y a-n el Rosselló contam amb la ajuda resolta y entusiaste de Mgr. Carsalade, bisbe de Perpinyà, qui s' es oferit a recomanar aquesta obra del Diccionari a tot el seu il·lustrat clero, y ademés s' es oferida en tot y per tot *La Société Agricole Scientifique et litteraire des Pyrenées Orientales* y lo *Patronatge de Sant Miquel*, aont hi ha aplegats tots els elements de mes valua del Rosselló, aont hi ha homos com En Pepratx, Mossen Bonafont, En Pere Vidal y En Delpont tan benemèrits de la Llengua y de la Patria. Ells cercaran per tots els endrets d' aquella regió importantíssima gent trempada per replegar, fins allà aont se puga, el tresor lingüístich que hi queda encara, per que figur dignament dins el Diccionari.

En confiam molt d' aquells germans nostres estimadíssims, d' aquells amichs corals, d' aquells catalans de France, qui conserven admirablement tota la fesomia, tot l' ayre de la nostra rassa.

Contam ademés ab un altre element: els treballs importantíssims y ben avensats que sobre

el Diccionari etimològich deixá D. Tomás Forteza, al cel sia, aont hi ha gran part de les etimologies catalanes. Els hereus del meritíssim escriptor han posat a nostra disposició aquest tresor. Estam segurs que Deu farà brollar entre els centenars de col·laboradors que tendrem, colles de filòlechs que reprendran l' obra d' aquell Mestre il·lustre, y la completaran així com pertoca.

L' empresa es grossa, es llarga; demana molt de pit, molt de seny, molt de such de cervell. Estam segurs de tenir el pit. Si tenim el such de cervell y el seny que nos cal, no ho hem de dir nosaltres: ho dirá la nostra obra.

VII Conclusió

Vetaquí el nostre pensament y la manera com trobam que 'l poriem realisar.

Precisament perque comprenem que l' empresa es gegantina, colossal, y estam convenuts de la nostra curtedat y petitesa, per això cercam, per això imploram el concurs, la cooperació de tots els amichs de la llengua, tota vegada que, sols donantnos tots les mans, fent tots un cos, es possible arribar a l' enfront, dur a cap aquesta obra magna.

El pensament y la manera de realisar-lo que acabam d' esposar, proposam a tots els amichs de Mallorca, Catalunya, Valencia y el Rosselló, a tots els amichs de la gloriosa, de la polent, de la valenta, de la estimadíssima llengua materna, parlada fa tants de sigles a n-aquestes heróyques y nobilíssimes regions de l' antiga y famosa nacionalitat catalana.

A tots els qui parlen, a tots els qui estimen aquesta llengua, diguenli mallorquina, catalana, valenciana, llemosina, rossellonesa, per el nom no 'ns hem de desavenir, a tots nos dirigim, a tots demanam ajuda, socós, cooperació, costat y assistència.

Amb tota llibertat, amb tota ingenuïtat, que nos diguen el seu parer, que proposin les modificacions que creguen del cas, tot lo qu' haja de servir per fer anar avant aquesta obra, fins a arribarla a bon terme.

Que Deu nostre Senyor la beneesca, y la prosper, y l' ampar fins que la tenguem acabada, Amen.

ANTONI M.ª ALCOVER PRE.

Diada del B. Ramón Lull, 3 Juliol, 1901.

POLICIA DE LA ACÉQUIA
QUE CONDUCE l' Aygua Mayor
de la Font hasta la Ciudad

Hoc est translatum fideliter sumptum á quodam instrumento cujus tenor talis est: Com molts clams oisen en Borrás Sebasse en Ramon Sescodines en Ferrer Sestañy Vayadors assignats al terma de la Ciutat per lo Señor Rey al Consell del Jurats, é dels Prohomens de la Ciutat sobre dou (sic) que la Sequia del Aygua Mayor de la Font qui entre en la Ciutat prenia per los edificaments, quis feyen y per la dita Sequia los dits vayadors agut Consell dels jurats é dels Prohomens de la Ciutat, é vist lo dit dañ ull ha ull per si é per llur compaño en Jaume Serra qui absent es de la Isla de Mallorca, donaren Sentencia General en aytal manera que de la Font tro á la Ciutat haje la dita Sequia de cade part espay de tres palms de cane de Mont Pallèr (*) ço es á beber de la argamasa (a) de la dita Sequia en avant axi que si en la dita Sequia ha ressocavat que alló no puscha esser contat en los dits tres palms, per lo cual spay de tres palms puiscan anar sens contrats Moliners é veyadors de la dita Sequia é que en lo dit spay no pusca arbres, ne plantes, ne paret ne null ambarch é si are hi ha plantes, ó parres ó altres edificaments que tot ne sia llevat de encontinent. Dats la Sentensia XVII Kl.º Maij anno Domini M.CCL xxx secundo.—Presents en Pere Mercer Nott. Berenguer Sesbateres Bng. de la

(*) Los tres palmos de *cana de Montpellier*, equivalen á 790 milímetros, aproximadamente.

En el *Reglamento* orgánico y *Ordenanzas* para el gobierno y administración interior del Sindicato de Riegos de la acequia de Baster,—Cap. II, art. 70—se fijó en *tres pies ó sean 836 milímetros* el ancho que debe quedar libre como margen á uno y otro lado de las paredes de su acéquia. Y el art.º siguiente previene que «no se permitirán plantaciones de árboles, arbustos, ni plantas, á menor distancia que la de un metro» segun lo acordado en 9 Mayo de 1850.

En el art.º 141 del *Reglamento* interior para el Sindicato de la Huerta de Palma, se manda quitar, cortar y arrancar los árboles y demás plantas que se hallen sembrados dentro la *vara de Montpellier* y que no se hagan nuevas plantaciones dentro el citado espacio porque redundan en perjuicio de la acéquia y sus laderas.»

(a) Aun quedan trozos de aquella acéquia construida con *argamasa* en Son Ripoll, junto á la carretera de Valldemosa.

Vila Torrade, Jaume Dezgran en Marc de Sobre. Sen ✕ yal de Borrás Sebasse=Sen ✕ yal den R. Sescodines=Sen ✕ yal den Ferrer Sestañy Veyadors demunt dits, qui per nos, é per Jaume Serra compaño nostro absent la dita Sentencia donan.—Sig ✕ num Jacobi de Marina Notts. publicus Maj.º qui hec scribi fecit et clausit mandato dictorum proborum hominum qui dictam sententiam tulerunt. Sig ✕ num s. Jacobi Aniccionis Notts. Maj.º Sig ✕ Bn. Conill Nott. Maj.º S. (**)

Sig ✕ Bn. de Olivis Notts. Maj.º qui hoc translatum cum suo originali comprobatum scribi fecit et clausit XV Kls. Martii anno Domini M.CCCXvij.

Es copia sacada de uno de los libros en cadena que se halla recondido en el Archivo de la antigua Univ.ª de Palma que esta á mi cargo, con el qual se ha comprobado y en fé de ello doy la presente firmada de mi mano (aunque de agena escrita y autorizada con el sello de mi oficio en Palma á 5 de Junio de 1747.

Matts Armengol Nott. Sindico
y Archivarío perpetuo de dicha
antigua Universidad de Palma:

El documento que antecede consta en el «Exped.º sobre representarse por la ciudad que los arboles que se hallan junto á la Sequia de la Ciudad causan mucho perjuicio, y de este el que se sigue á los moradores de esta Capital» instruido á nombre de la Ciudad por su sindico anual Juan Alomar Nott.º en el año 1747, ac-

(**) Esta sentencia consta copiada por Marcos Rosselló en un libro titulado: «Resumen de diferentes actes y Cartas Reals de concessions y canons en la Sequia de la Ciutat, Sentencies y provisions et alias de que consta en lo Llibre dit de Sa Garriga recondit en lo Archiu de la Universidad de Mallorca y en lo Archiu de la Casa y Collegi de la Horta» que hoy conserva el Sr. Secretário del Sindicato de Riegos de la Huerta de Palma, y dice; «fol. 26, (transumpto de la Sentencia de 17 Calendas de Maig 1282.) Que la Sequia de la Font de la Vila haje de cada part espay de tres palms de Cana de Montpellier, ço es á saber de la argamassa de la dita sequia avant, assi que si ha res sots cavat que alló no pusca esser contat en los dits tres palms, per lo cual espay puiscan anar sens contrast moliners, yehadors de la dita sequia, e que no pusca haver hi Abres ne plantes ne paret ne nul embarch.»

tuando como escribano mayor «Oliver Nott.»
 =Este expediente es incompleto, pues no consta en él la sentencia definitiva. (***)

Observaciones. Por lo transcrito se vé que el margen dentro de cuya superficie no se permiten plantaciones, por lo que respecta à la acéquia de la Font de la Vila, es de una vara de Mompeller, à lo que en el siglo XIV se llamaba *tres palms de Cana* de Mompeller, igual à 0' 79 metros; y por lo que respecta à la acequia d' en Baster es de un metro.

El art.º 591 de nuestro Código Civil novísimo, previene que, à falta de ordenanzas ó costumbre autorizada en el lugar, no pueden plantarse árboles altos à menor distancia de 2'00 metros de la línea divisoria de heredades, ni arbustos ó árboles bajos à menos de 0'50 met.

La experiencia nos ha enseñado que, en Mallorca no suelen cumplirse ninguna de dichas prescripciones; y en cuanto à los márgenes de las acéquias suelen sufrir la acción destructora de las raíces de las higueras, parras, cañaverales, etc., aun cuando se hallen plantadas à mayores distancias de las prescritas. En este caso no queda más remedio que cortar las raíces periódicamente, segun lo autoriza el art.º 592 de dicho Código, ó atenerse à lo prescrito en el anterior, fundándose en qué el terreno ocupado por un acueducto constituye una propiedad desde cuyo límite los árboles plantados con posterioridad al 1.º Mayo de 1899 (en qué empezó à regir el Código civil novísimo) deben separarse dos metros.

BARTOLOMÉ FERRA.

NOTES DELS LLIBRES DE DADES

DE LA PROCURACIÓ REAL

ANY 1329

Dades extraordinaries

Dissapte a xvii. de juny, pagam an G. Jover per la messio que feu en j. ors del senyor Rey, so es en menjar per xxxij. jorns, a rao de vj. diners cascun jorn—xvj. ₧.

Dimecres a xv. de noembre, pagam an Bn.

(***) Otra sentencia se publicó, en 21 Abril de 1355, sobre la forma y amplitud y calidad de canons..... y que la Sequia de la Ciutat, per son curs, tinga 5 palms de Cana de Mompeller. (Libro citado).

Mitifoch, servent del castell de Beylveer, per rao de j.ª demanda queyl feya al senyor Rey de la carcellaria de Puigcerda, la qual li fo donada per lo senyor Rey en Sanxo de bona memoria, e la qual li fo tolta per los homens de Perpinya en temps de la rebellio per j. any e x. meses e vij. jorns, e neguna gracia no li fo donada en lo dit temps, e com eyl fos de casa del dit senyor Rey e la quitacio a eyl fos cessada qui dada li deua esser o en la carcellaria o en lo casteyl de Beylveer, per asso de voluntat sua pagam li per lo dit temps, com mes lin fossen degudes, e asso per manera de composicio,—x. lls.

Dijous a xv. jorns de febrer, pagam an Francesch Ferran, patro de tarida, per nolit del senyor lochtinent e de sa companya, que porta de Cochliure esto en Maylorques,—xxv. lls.

Diuenres a ij. de mars, pagam an Jacme Cama mercader, per j. papagay quen compram a obs del senyor Rey, qui mori assi e tramesem mort per en G. Palou en Rosseylo—v. lls.

Pagam al senyor lochtenent per la messio que eyl feu en si e en sa companya con vench de Cochliure en Maylorques en la tarida den Francesch Ferran, menys del nolit damunt escrit, que li mesem en compte en lo llibre de deutes de M CCC xxix—L viiiij. lls. xviiiij. ₧ j. din.

Dissapte xxxj de març de M CCC xxx.

It pagam an Bertran Dalí per tala que li fou feta en cavalons de ordi, e feuse la tala per les juntes que feren los cavalers de Viana que junyiren hi, ab eyis en Francesch Belcastel en Pauquet. E fou estimada la dita tala xij. quarterés dordi, a rao de viij. ₧ la quorterera valien per tot, los quals pres comptans en Lorens Lodrigo,—liiiij. lls. xvj. ₧.

Diluns a xiiij. de maig de M CCC xxx.

Item pagam an Johan Jacomi, escriva de la galea en que madona la Regina sen passa en Rosseylo, e als vj. comits de les vj. galees ab que lo senyor Rey sen passa ladonchs en Rosseylo, so es en lany de M CCC xxix en lo mes dagost, per rao de so que trabaylaren en procurar algunes robes que vengren en les galees de Cochliure en Maylorques, de que hom hac nolit que es entrat en rebuda extraordinaria—vj. lls.

E. AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—AGOSTO DE 1901

SUMARIO

I. Techos artísticos en la isla de Mallorca (Apuntes de mi cartera, (continuación), por *D. Bartolomé Ferrà*).

II. Actes de la elecció de Sindichs de la ciutat y de les parroquies foranes per fer sagrament y homenatge a n' Alfons III de Aragó com a Rey de Mallorca—1285—(conclusió), per *D. Estanislau Aguiló*.

III. Que los que tenguen robes o mercaderies d' una nau veneciana naufragada, deguen denunciarlas (1385), per *D. P. A. Sanxo*.

IV. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona), per *D. Alfons Damidus y Manté*.

V. Vida de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1690 al 92 (continuació).

VI. Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació—Llibre II—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

VII. A to de protesta.

Lámina CXXVI. Techos artísticos de Mallorca—Maderos perfilados, dibujo de *D. B. Ferrà*.

TECHOS ARTÍSTICOS (*)

EN LA ISLA DE MALLORCA

(APUNTES DE MI CARTERA)

SPECIAL atención reclaman, en este dilatado estudio, las cabezas de maderos y vigas perfiladas que en las distintas épocas y variados estilos de los techos y voladizos de tejados, en Mallorca, venimos revistando; y nada más obvio que poner á la vista de nuestros lectores los dibujos de aquellos que por sus caracteres más típicos juzgamos deben figurar

(*) Véanse los números 188 y 189 del tomo VI, 220 del T. VII y 226 y 229, del T. VIII.

entre los planos de los techos ya dados á conocer anteriormente.

Vamos pues á manifestar los edificios de cuyos entramados fuimos copiando los ejemplares reunidos en la adjunta lámina núm. CXXVI.

N.º 1. Estos maderos sostenían el tinglaldillo, á dos vertientes, sobre el portal de medio punto que daba ingreso al Hospital de la villa de Inca, célebre por haberse dado culto en su recinto á la maravillosa imágen del Sto. Cristo hoy colocado en la capilla del Sagrario de su iglesia parroquial. Después de haber sido convertido aquel antiguo edificio en mercado de productos textiles, recientemente ha sido derribado y convertido en plaza.

N.º 2. Este *canecillo* con otro igual sostenía el antiguo púlpito, en la parroquia de dicha villa, desde el cual S. Vicente Ferrer había predicado á los fieles. También ha sido destruido. (a)

N.º 3. Sostenía el alero de una casa en la calle de San Miguel, junto á la de Dezcallar.

N.º 4. Existe en el interior del convento de monjas de S. Jerónimo, en Palma.

N.º 5. Lo copiamos de la viga transversal de un techo en una casa frente á la de Arrepentidas; calle de la Piedad.

N.ºs 6 y 9. Se ven en los techos y voladizos que protegen las galerías del claustro de San Francisco. Aún quedan vestigios de su policromía.

Del n.º 9 existen ejemplares en un ángulo del claustro del convento de monjas de Santa

(a) Llamados para estudiar su reconstrucción, nos proponíamos utilizar algunos de sus elementos, por respeto á tan veneranda tradición, pero dominó el criterio *modernista*, haciendo caso omiso de nuestra proposición.

Clara, y en el Salón-biblioteca del Santo Espirito, hoy residencia de los PP. de la Congregación del Oratorio.

N.º 7. Del techo que cubre el ingreso de la casa en donde se halla instalada la Escuela Normal de Maestros, calle del Sol, en Palma. (b) De su irregular proyección horizontal, el artista, sin duda muy conocedor del arte mudejar, sacó un gran partido. Los techos de las habitaciones entresuelas de esta casa consérvanse todavía, si bien muy deteriorados, siendo de los más notables en su género. Dimos una muestra en la lámina CXI que acompañó nuestro art. V. (n.º 189 de este BOLETÍN).

N.º 8. Perfil de las cabezas que sostienen la viga transversal en el vestibulo del que fué palacio, en Alfabiá, al nivel de las inscripciones arábigas que adornan su friso mural.

Al comenzar la publicación de estos apuntes decíamos que este era el único techo artístico de construcción árabe conservado en nuestra isla; pero el descubrimiento de otros congéneres, y si cabe más caracterizados por sus florones de composición poligonal con revestimiento de conchas, nos hace modificar aquella opinión en el sentido de que tales techos pudieron ser obra de artífices moriscos y aún de los discípulos de estos durante el siglo XIV. Corrobora este juicio la falta de otras obras ornamentarias que pudieran haberse conservado tanto ó más que las de madera, como serian: las talladas en piedra y los azulejos. (c).

N.º 10. Del alero existente aún en la casa llamada *Can Ripoll* del Mercado, en Inca.

Este bonito perfil fué aplicado á los maderos que protegen el tramo de galería ojival que el M. I. Sr. D. Miguel Peña, Canónigo, había recogido procedente del ex-convento de monjas de Santa Margarita de Palma, y sus herederos cedieron á S. A. D. Luis Salvador, quien lo colocó y puede verse en el jardín adjunto al Oratorio de Miramar.

(b) Según se lee en los *Varones Ilustres de Mallorca*, esta casa, hácia el año 1693, debía pertenecer á Don Francisco Villalonga y Fortuny, Ayudante de Campo de Felipe V, Conde de la Cueva.

(c) De estos últimos tan solo hemos podido hallar unos pocos en el pavimento de una capilla de bóveda ojival en casa de D. Francisco Oleo de la calle de la Almudaina, los que estaban incrustados en losas de piedra. Dicha capilla ha desaparecido.

N.º 11. Perfil muy prodigado en todos los aleros del siglo XV. El que conocíamos más desarrollado y de grandes dimensiones estaba tallado en encina, sosteniendo las jácenas del techo de una sala que debió ser el antiguo refectorio de los Sres. Colegiales en el Santuario de Ntra. Sra. de Lluch, y, después de construido de nuevo (siglo XVII), se convirtió en cocina y calentador para los peregrinos. Recientemente, tuvimos que derribarlo por ruinoso, al ensanchar el *camerino* en donde se adora dicha veneranda imagen.

N.º 12. Del alero voladizo más notable que existía en Palma. Ya mutilado aun sirve de coronamiento á la destruida fachada de la casa monumental que perteneció á la familia Burgues Zaforteza, en la calle de San Felio (d).

N.º 13. Armazón del tingladillo que protege el portal de la casa-posada de *Cassanella*, en la villa de Santa María, perteneciente al Sr. Marqués del Palmer.

N.º 14. Está tomada del alero de la casa hoy ocupada por la *Caja de Ahorros y Monte de Piedad*, (uno de cuyos techos dimos á conocer en la lámina 122, que acompaña al n.º 226).

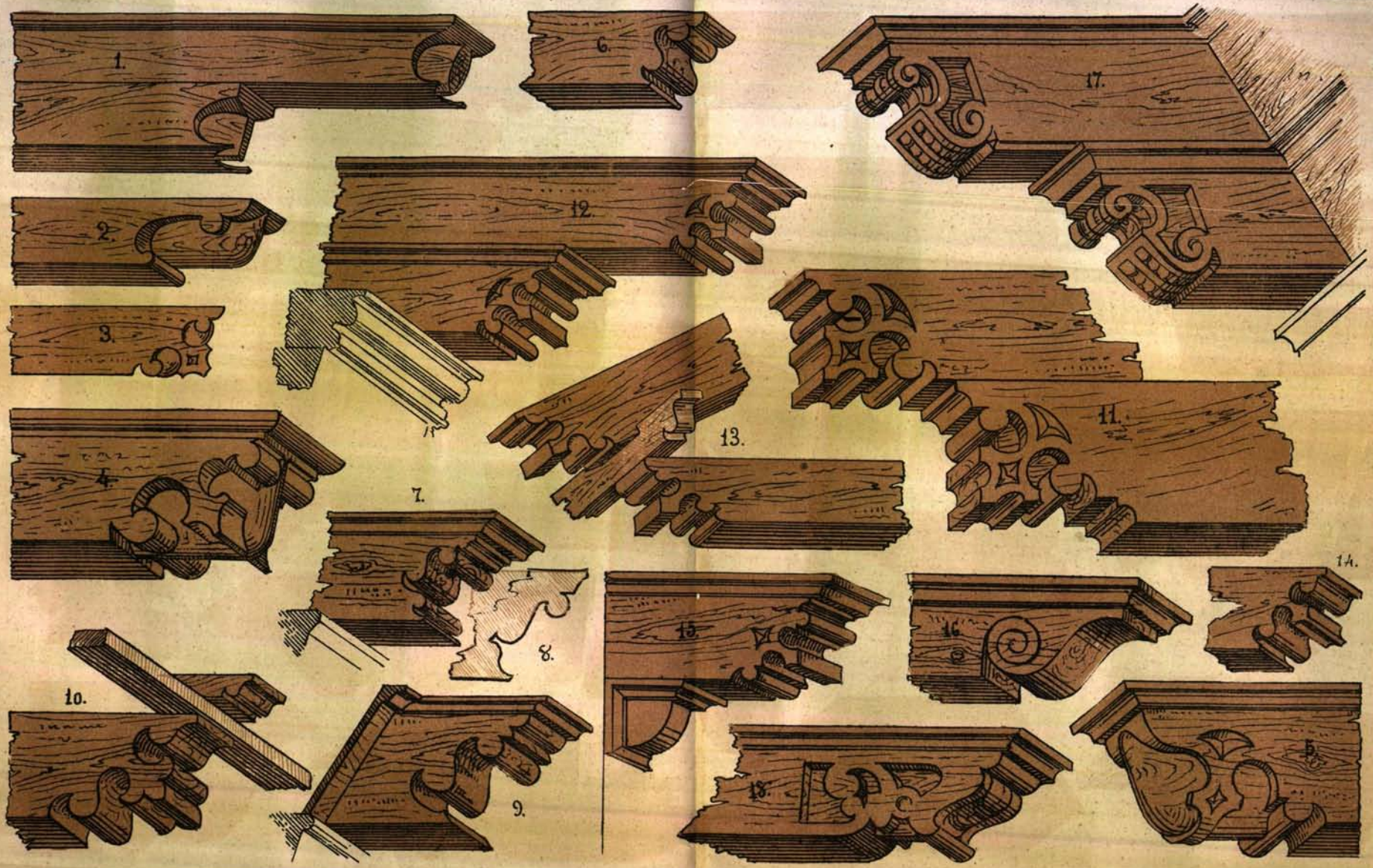
N.º 15. Lo está del cobertizo de la galería de la casa, angular con la calle de San Francisco y su plaza, que fué ocupada por los Jurados de Palma, y ahora se halla convertida en Baños del Dr. Mayol. (Su *canecillo* inferior era de piedra.)

Estos y otros semejantes perfiles eran los más abundantes, y entre los pocos que restan citaremos los de los aleros que vierten al grande y al pequeño patio del palacio de la Almudayna, y el del que corona la preciosa fachada de la casa que perteneció á la familia *Desclapés* (llamada de los Bonaparte) en la calle de la Palma. (e)

El Sr. Marqués del Reguer, en su casa de la calle de S. Jaime (hoy de D. G. Rullán) al reconstruir su voladizo, lo verificó con arreglo á

(d) Véase como estaba, en la lámina del *Cronicon Majoricense*, que diseñamos por encargo de nuestro querido colega † D. Álvaro Campaner.—La litografía salió muy borrosa.

(e) Ocasión es esta de recordar que por equivocación al ocuparnos de sus artesonados interiores (art. III, Tom. VI, núm. 88 la llamamos de *Serriá*). Muchos disgustos y trabajos nos costó la malograda empresa de restaurar dicha fachada y su voladizo; pués, teniendo concedido el permiso del Ayuntamiento y empezadas las obras, un señor vecino logró su paralización, no obs-

B. Ferrá dibujó.

TECHOS ARTÍSTICOS DE MALLORCA.
- Maderos perfilados -

C. Mora litog.

su forma antigua. Igual disposición adoptamos nosotros al cubrir con tejado la torre que don Juan Sureda nos hizo levantar sobre el antiguo ingreso ojival á la Cartuja de Valldemosa. Algunos pocos alarifes han imitado nuestro ejemplo.

N.º 16. Forma propia de ménsulas de piedra; se ve en un alero de la calle de Pont y Vich.

N.º 17. Cabezas que sostienen el voladizo del tejado en la casa que fué posada de la Cartuja, calle de la Portella, hoy propiedad de D. Carlos de España.

N.º 18. Forma que afectan los cabos del perteneciente á la casa que fué del Sr. Conde de Santa María de Formiguera, en la misma calle.

Nótanse en estos dos últimos ejemplares las influencias del Renacimiento, si bien la disposición de los entablerados es la misma que la adoptada en los siglos anteriores.

Terminaremos esta reseña recordando que al intervenir el articulado de las Ordenanzas Municipales en el capítulo *Mejoras y reparaciones*, tuvimos buen cuidado de que, por el art. 324, se abstuvieran de la prohibición de ser restaurados los aleros cuyo carácter arquitectónico reclame su conservación. Á tenor de su contexto se libró del derribo el que protege la fachada del *Centro Eucarístico*, en la calle de la Calatrava.

B. FERRA.

(Concluirá)

ACTES DE LA ELECCIÓ DE SINDICHS DE LA CIUTAT Y DE LES PARROQUIES FORANES

PER FER SAGRAMENT Y HOMENATGE

A N. ALFONS III DE ARAGÓ COM A REY DE MALLORCA

— 1285 —

[Conclusió]

XXXI—SINDICATUS PARROCHIE DE SCORCHA

Noverit universi presentem paginam inspecturi quod die dominica qua computabatur quinto idus decembris anno Domini Mº CCº octuagesimo quinto, congregata universitate parrochie de

tante las gestiones, á nuestra instancia practicadas, para salvar aquella monumental fachada, por la Comisión de Monumentos y por la Arqueológica Luliana. Conservamos el certificado extendido por seis señores facultativos en prueba de que teníamos derecho á realizar aquella restauración en la forma comenzada; pero, la muerte de la señora propietaria D.ª Rosa Armengol, y la consiguiente venta del edificio dió al traste con nuestro intento de trasladar allí los Museos Arqueológico Luliano y Provincial de Antigüedades. Conste.

Escorcha ante januam ecclesie Sancti Petri de Escorcha, dicta universitas constituit et ordinavit procuratores suos syndicos et actores Petrum Malferit, Arnaldum Baldrich, Bernardum Malferit, Guillelmum Malferit ejus filium, Bernardum Salavert, Petrum Salavert, Bernardum Columbi et Bernardum Stephani, ad faciendum sacramentum fidelitatis et homagium nomine ipsius universitatis serenissimo domino infanti Alfonso illustrissimi domini Petri inclite recordationis regis Aragonum primogenito, sub forma inferius contenta. Presentibus testibus Guillelmo de Morischa rectore ecclesie supradicte et Guillelmo Ferrarii ejus scolari, Bernardono Malferit, Arnaldo Malferit et Bartolomeo de Villanova. Sig. ✕ num Bartholomei Strucii notarii publici Majoricarum, qui hec scripsit et clausit, et de voluntate et mandato dicte universitatis in hanc publicam formam misit.

XXXII—SINDICATUS INSULE EVICE

In nomine sancte et individue Trinitatis et ad honorem et laudem Dei omnipotentis et salvatoris nostri domini Jhu Xpi. Noverint universi quod nos Ferrarius de Monte palacio, Berengarius de Peralta et Petrus de Ponades, Raimundus Bruni, Berengarius de Cumba, Bernardus de Fez, Guillelmus Mari, Petrus Roure, Guillelmus Ministrol, Bernardus Andreas, Berengarius de Roure, Berengarius de Clapes, Guillelmus de Buç castelli, Jacobus Coch, Guillelmus Andree, Guillelmus Ros, Raimundus Amati, Guillelmus Gelos, Johannes Rubei, Arnaldus Rubei, Jacobus Sobirats, Guillelmus Bernardi, Berengarius de Colle torto, Petrus Cabater, Petrus Cambrils, Berengarius de Cambrils, Berengarius Riba, Pontius Seguer, Berengarius de Alagnano, Jacobus Johannis, Johannes de Arabino, Raimundus de Casals, Raimundus Alberti, Petrus Oler, Raimundus de Valle, Johannes Castello, Berengarius Bruguera, Guillelmus Ferrarii, Johannes de Podio moradell, Martinus de Portmany, Arnaldus Serra, Berengarius de Curtibus, Johannes Bernardi, Guillelmus de Bagneolis, Guillelmus Scaleta, Dominicus Rubei, Bernardus Albert, Bonus amicus de Fabrica, Guillelmus Valls, Simon de Ser, Guillelmus Rubei, Petrus Mercaderii, Petrus de Ulmo, Guillelmus Serra, Bernardus de Conilariis, Petrus de Ilite, Petrus Ferrarii, Petrus de Fraga, Berengarius Jacobi, Guillelmus Gelos, Petrus de Caules, Michael de Caselis, Nicolaus de Montesono, Guillelmus Savia, Petrus

de Arbucies, Guillelmus Maçot, Raimundus Magistri, Guillelmus de Loreto, Petrus Quadrant, Berengarius Maestre, Guillelmus Tarrachona, Bernardus Ferrarii, Berengarius Vitalis, Petrus Amenler(?), Bernardus de Perpiniano, Raimundus Daviu, Petrus Gerald, Guillelmus de Casalis, Ferrarius de Massanet, Guillelmus de Ledo, Simon de Planellis, Guillelmus de Volpelach, Bernardus Valirana, Guillelmus Cocorela, Guillelmus Delmer, Guillelmus de Geronda, Raimundus Ferrarii, Arnaldus Costa, Arnaldus Sanç, Bernardus de Belloloco, Petrus de Vergerio, Bernardus Magistri, Guillelmus Boletis Ferrarius de Santo Celedonio, Jacobus Borserii, Arnaldus Guillelmi Guasch, Petrus Fez, Martinus de Boscho, Raimundus Carbonell, Arnaldus Vilani, Geronimus Michaelis, Bonanatus Salzeti, Guillelmus Castello, Guillelmus Laurencii, Petrus Palacii, Arnaldus Castello, Arnaldus Riera, Petrus Omar, Ser (sic), Johannis, Arnaldus Ros de Fromentera, Guillelmus de Mansilia, Raimundus de Vergerio, Dalmacius de Matha, Raimundus de Manso Vitalis, Guillelmus Meyani, Guillelmus de Planells, Andreas de Boscho, Arnaldus Pelicer de Benizait, Petrus Gilabert, Berengarius Cardona, Bernardus de Perela, Robertus Barberii, Bartholomeus Marini, Arnaldus Fibla, Guillelmus Calaplani, Guillelmus Delna, Petrus Paylaudani, Bernardus Tolzani, Bernardus Pedrer, Michael de Balafia, Bernardus de Truyles, Berengarius de Genoles, Johannes de Montersono et Jacobus Schaleta, homines universitatis castri ville et insule de Eviça, per nos et dictam universitatem constituimus facimus et ordinamus vos Guillelmum Galli militem, Johannem de Serra, Guillelmum Amati, Arnaldum Pelicer, Petrum Guasch et Bernardum de Fortea, vicinos nostros, syndicos et actores et procuratores nos ad comparandum coram illustrissimo domino Alfonso Dei gratia rege Aragonum, Majoricarum et Valencie et Comite Barchinone, et ad faciendum dicto domino regi per nos et nostros homagium cum sacramenti, et ad recipiendum dominum regem in nostrum dominum atque vestrum. Dantes vobis liberam et generalem amministrationem super hiis; ratum habiturum et firmum, sub ypotheca et obligatione omnium bonorum nostrorum, quidquid per vos super premissis actum fuerit ac etiam procuratum. Actum est hoc quintodecimo kalendas Januarii anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo quinto. Sig ✕ num Ferrarii de Monte Palacii.

. Sig ✕ num Jacobi Schaleta,

predictorum, qui omnes hoc firmamus atque laudamus.

Testes hujus rei sunt: Petrus de Fontibus, Petrus de Collo, Petrus Guillelmi presbiteris, Petrus Carbonelli, Petrus de Prato, Bartholomeus de Campo ferrarii, Laurencius de Arnaldeo et Arnaldus Rabacia.

Sig ✕ num Raimundi Rabacie, publici tabellionis Evice, qui auctoritate Guillelmi de Villasclo publici notarii ejusdem loci pro magistro Johanne, hec scribi fecit et clausit die et anno prefixis.

Paris, Arch. Nat.—JJ 270. fols. 13 v. ad 40 v.

XXXIII—SINDICATUS VILLE POLLENTIE

Hoc est translatum fideliter factum a quodam instrumento per alphabetum diviso, tenor cujus talis est. Noverint universi presentem paginam inspecturi quod cum voluntas fuisset illustrissimi domini Alfonsi, Dei gratia regis Aragonum, Majoricarum et Valentie ac Comitis Barchinone, quod universitas parrochie de Pollentia, que est de jurisdictione domus Templi in Majoricis, faceret sibi homagium et juramentum ore et manibus, ad implendam voluntatem dicti domini regis dicta universitas constituit et fecit, cum publico instrumento, tempore quo dictus dominus Rex erat in regno Majoricarum, procuratores suos syndicos et actores ad prestandum et faciendum tam pro se ipsis quam pro tota dicta universitate dictum homagium et juramentum scilicet Bernardum Paschalem, Guillelmum Felcem, Pontium Tioni, Petrum Juliani, Seguinum de Canali, Bernardus de Guaschons, Petrum de Valle Luparia et Bernardum de Turricella, habitatores dicte parrochie de Pollentia. Qui omnes constituti a predicta universitate, excepto tantum Bernardo de Turricella predicto qui ibi tunc non erat, simul cum Petro Ferrarii de Reddis dicte parrochie habitatore, qui ibi fuit electus loco dicti Bernardi de Turricella, scilicet in villa de Pollentia, ante januam ecclesie ipsius ville, in presentia scilicet et testimonio testium infrascriptorum et mei notarii infrascripti ad hec specialiter vocatorum, et sub die et anno infrascriptis, fecerunt et prestarunt tam pro se ipsis quam pro tota dicta universitate, in manibus scilicet et posse nobilis Alberti de Mediona militis, procuratoris et tenentis locum in regno Majoricarum pro dicto domino Rege, homagium et juramen-

tum ore et manibus, tali videlicet modo et forma quod ipsi promisserunt esse dicto nobili Alberti de Mediona nomine et voce dicti domini Regis et eidem domino Regi, fideles et legales, et quod toto posse eorum salvarent et defenderent dicto domino Regi et suis insulam Majoricarum contra cunctos; salvo tamen in dicto homagio jure domus Templi. Et facto homagio predicto venerabilis frater Arnaldus de Turricella, Comendator domus milicie Templi in Majoricis, requisivit et dixit dicte universitati quod facerent sibi, nomine domini Magistri milicie domus Templi et eidem, homagium et juramentum ore et manibus prout consuetum est fieri de bono vassallo ad suum bonum dominum, ob hoc ut jus domus Templi ibi ne deperiri videretur. Et dicta universitas concessit dictum homagium et juramentum in posse dicti Comendatoris facere; et statim et in continenti dicta universitas fecit homagium et juramentum in posse et manibus dicti Comendatoris, tali videlicet modo quod promissit esse fideles et legales dicte domui Templi et domino Magistro domus milicie Templi et dicto Comendatori et omnibus aliis predecessoribus suis in omnibus; et quod tractaret comodum et bonum toto posse suo dicte domini et evitaret inde omne malum, et defenderet et salvaret bona domus Templi toto suo posse contra cunctos, salvo tamen dicto domino Rege et suis et salvo in hoc homagio illo homagio quod fecerant dicti constituti in posse dicti nobilis Asberti de Mediona de hoc quod defenderent et salvarent dicto domino Regi et suis insulam Majoricarum contra cunctos, ut superius continetur. Et hec omnia promissit dicta universitas attendere et complere sub vigore et virtute juramenti ab ipsa prestiti in posse dicti Comendatoris, et inviolabiliter observare et nullo tempore contravenire vel revocare nec consentire ut modo aliquo revocentur. Et facto dicto homagio in posse dicti Comendatoris a predicta universitate dictus Comendator dixit et mandavit predicte universitati quod essent fideles et legales dicto domino Regi et suis ad defendendum et salvandum pro ejus toto posse regnum Majoricarum contra cunctos, ut in homagio a dictis constitutis facto et prestito in posse dicti nobilis Alberti de Mediona promisserant. Acta fuerunt hec omnia in ville predicta de Pollentia, presente majore parte dicte universitatis, scilicet nono kalendas februarii anno Domini millesimo ducente-

simo octuagesimo quinto. Sig ✕ num fratris Arnaldi de Turricella comendatoris predicti qui hec concessi et voluntati fratris Exameno Peris et fratris Dominici de Algayra fratrum dicte domus et aliorum fratrum ejusdem domus hec concedimus et firmamus et mandamus infrascripto notario quod de predictis faceret publicum instrumentum. Sig ✕ num fratris Exameno Peris. Sig ✕ num fratris Dominici de Algayre predictorum qui de consensu et voluntate nostra facta hec predicta per dictum Comendatorem firmamus et laudamus. Hujus rei testes sunt: Raymundus de Monte Olivo, Ato Ferregut, Bernardus Carbonelli, Arnaldus Porcherii et Guillelmus de Montesono presbiter. Sig ✕ num Jacobi Borrelli notarii publici Majoricarum, qui de mandato dicti Comendatoris hec scripsit et clausit.

Lib. Extraor. Curie Gub. Major. an. 1343.

E. AGUILO.

QUE LOS QUE TENGUEN ROBES O MERCADERIES

D' UNA NAU VENECIANA NAUFRAGADA,

DEGUEN DENUNCIARLES

1385

Die jous xxij nouembris anno a natiuitate
Domini millesimo CCC^o lxxx^o quinto.

Die et anno predictis comparuit in presenti curia gubernationis Majoricarum Petrus Badia, preco curiarum Majoricarum, et retulit se, de mandato honorabilis domini vices gerentis generalis gubernatoris, fecisse per loca solita ciuitatis Majoricarum preconitzationes sequentes:

Ara ojats que mana lo honorable mossen Francesch Sagarriga, caualler, conseller del senyor rey e portant veus de governador general en lo regne de Malloiques, que tot hom e tota persona de qualseuol ley, condicio o stament sia qui hage tretes alcunes robes, bens, mercaderies e exarcies del loch o mars en lo qual ses trancada ara nouellament vna nau de venecians, de la qual era patro Andreol Doto, o aquelles robes hagen haudes o hagen per qualseuol manera se vullen, que aquelles degen denunciar al dit patro o a son lochtinent o al honrat batle de Malloiques dins deu jorns primers vinents, en altra manera quels serien preses per ladronic;

certificantlos que de les dites robes hauran la terça part complidament, sens tot contrast.

Item notifica mes auant lo dit honorable portant veus a tot hom generalment, que si algun portara daqui auant alcunes de les dites robes sens licencia e albara del scriua de la dita nau, lo qual es en lo dit loch on la dita nau ses trancada o a Calapi, que de aquelles no haura alcuna part.

Item mes auant notifica lo dit honorable portant veus, que si alguna persona accusara o denunciara als dits patro o son lochtinent o honrat baule alcunes persones les quals haguessen trobades de les dites robes de la dita nau, o aquelles haguessen haudes o hagen per qualseuol manera se vullen, e aquelles no sien denunciades, haura la part de les dites robes la qual deuia hauer aquell qui aquelles hauria trobades, segons que demunt es dit, e sera tengut secret de les dites coses, e aquell qui trobades les hauria seria proces per ladronici, segons que demunt es dit. Sigillum dicti honorabilis domini vices gerentis.

— ARCH. GEN. HIST. DE MALL. — *Lib. de Pregons* de 1385 a 1392, fol. 6 v.º)

P. A. SANXO.

REVOLUCIÓ DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

NOMBROSOS e interessants son los documents que sobre tan sorollós epissodi de la Historia de Mallorca, 's troban espargits en las colleccions de *Cartas Reals*, *Cartas comunas originals*, *Lletres closes*, *Deliberacions*, *Processos de Corts*, y altres, de las que constituhexen lo rich tresor historich del Arxiu de la ciutat de Barcelona. Nostre propòsit era 'l de publicarlos en las columnas d'aqueix BOLETÍN, en forma d'aplech diplomátich. Més com sia que 'l text de la major part d'aquells, axí en sas generalitats com en sos detalls, no aportava casi res de nou a lo que l'erudit historiògraf Senyor Quadrado tracta estesament y fil per

randa, en sa magnífica monografia «*Forenses y ciudadanos*», del tot descoratjats desistirem de dur a terme dita compilació, de la que 'n portàvem ja feta bona tasca.

No obstant, accedint a la alectuosa excitació del ilustrat President d'aquexa *Sociedad Arqueológica Luliana* y bon amic nostre, D. Estanislau de K. Aguiló, havèm decidit trencar a mitjas aquell acort, donant solzament a llum, en primer lloch, tots aquells datos que ab tot y no esser inèdit son contengut, pujan per determinadas circunstancias contribuir a ilustrar algun dels fets historiatos en la esmentada obra del Senyor Quadrado; y en segon y especial terme, 'ls documents relatius a la intervenció oficial de la Reyna dona María, la Cort general de Catalunya (1) y 'ls Consellers barcelonins, pera lograr la deguda pacificació de la Illa. Intervenció, per cert, de ben poch fruyt, ja que per una banda la muller y lochtinent d'Alfons V d'Aragó, per falla material de medis no podia espontaniament provehirhi, ni enviar socors de cap mena al trasvalsat Regne mallorquí, ab la pressa y energia que la apretada situació d'aquest reclamava. Per altre cantó, la Cort general catalana, per causas ignotas—que potser tindrian sa explicació en lo fet d'haver aquella votat lo quantió servey de 400 mil lliuras al Monarca, pera atendre a sos negocis d'Italia—ab estudiadas escusas y dilatorias, diferí *ad kalendas graecas* la concessió d'un nou préstech que dit Senyor li demanava pera subvenir al socors armat que havia d'enviarse contra 'ls revoltats forans. Y darrerament, los Magistrats populars de Barcelona, si bé a préchs de dona María trameteren la *Galera de guardia* de la ciutat a las mars de la Illa, al objecte de vigilar la costa y desbaratar l'armament d'una nau que 'ls pagesos aparellaven en lo

(1) Comensada per dita Sobirana en la vila de Perpinyá l'any 1449, y trasladada y prosseguida després en altres llochs del Principat.

port de Pollensa, en cambi no volian de cap manera accedir a las repetidas instancias dels Jurats d' aqueix Regne, los qui pera poder atendre a las mes precisas necessitats de la ciutat, cada dia mes dificils de subvenir a causa de la afflictiva escassetat económica que la ofegava, demanaren ab encariment la remissió de las pagas de pensions y lluhició de censals degudas per los Clavaris de la Consignació de Mallorca als acreedors catalans. Empero aquesta resistencia, a nostre entendre era ben escusable y fins natural, puix s' ha de tenir molt en compte que no 's tractava d' interessos del comú erari de Barcelona, sino dels pertanyents a senzills particulars, en sa majoria pubills, viudas, vells y comunitats pobres.

Fetas las aclaracions expressadas al comensament de las presents ratllas, que havèm cregut del tot precisas consignar pera justificar los motius que 'ns han induhit a publicar aquesta colecció documental, relativa a un fet históric descrit ab tant perspicacé esperit crítich, abundó de detalls y galana forma per lo qui fou eximi Arxiver d' aqueix antich Regne, dexèm are que parlen los documents.

I

PRIMER ALSAMENT, Y SETGE DE LA CIUTAT

I—*Denuncia dels fets a la Reina y al Rey, per los Consellers de Barña.* (Lletra de dits Magistrats).

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Sindichs de Barchna. presents en la Cort de Cathalunya quis celebre en la vila de Perpenya».

«Molt honorables e molt sauis senyors Informats som estats que molta gent de la part forana de Mallorques ço es de aquells qui estan fora la dita Ciutat se es leuada e han alçada bandera e criden vischa lo senyor Rey e lo poble e muyren los traydors e demanen quels sien liurats .vij. homens de la dita Ciutat E recusen pagar lo dret de la farina e altres carrechs de la dita Ciutat la qual esta ab los portals tenquats e ab gran recel maiorment que dins ha molts ma-

nestrals pobres e los opulents amaguen diners argent e joyes e estan duptoses de vn gran auelot ruyna e destrucció de aquella Ciutat e Regne qui es cosa molt perniciososa e de mal eximpli Perço molt honorables e molt sauis senyors ab gran afeccio vos pregam que les dites coses axi mal fetes vullats denunciar a la senyora Reyna e que la suppliquets humilment que sa senyoria hi prouchescha segons se mereix E la sancta Trinitat tingue vres. honorables sauietas en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna. a .xxxj. de Juliol del any M.CCCC.IJ (1).

Los Consellers de Barchna.
a vre. honor apperellats.» (2)

(Reg. *Lletres closes*, anys 1450 y 1451, fól. 99.)

II—*La Reyna ofereix provehirhi.* (Lletra dels Sindichs de Barna. en Corts.)

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors. . . . En la altra letra que fa mencio del seandol de Mallorques, e quen siam ab la Senyora Reyna, suplicant la segons en la dita letra es contengut; Vos sertifficam que apres la dita Senyora hac hoydes vespres pujam al Castell (3) e comunicam ab sa senyoria ab aquellas paraulas pus descents al dit negoci que puguem, E la suplicam fos de sa merce al pus prest que pogues prouehis a tal inconuenient, E apres algunes notables paraules per ella sobre aço dites, se offeri molt prestament fer hi deguda prouisio. . . . Scrita en la vila de perpenya a Tres del mes de Agost del any M.CCCC.L.

A vres. ordinacio e manament prests
Los Sindichs de Barchna. elets
per les Corts començades en la
Vila de Perpenya.»

(«*Cartas Comunas originals—1450.*»)

(1) En l' original se consigna equivocadament l' any 1451, en lloch del 1450.

(2) Ab data 5 d' Agost prop següent, los Consellers transcriuhen igual letra a mossen Johan de Marimon y mossen Bernat Capila, missatgers enviats per la ciutat de Barcelona al Rey, resident en Napolis, interessantlos la denuncia del cas dels forans a D. Alfons y que sollicitassen d' aquest hi volgués donar una prompte prouisio. (Registre *ut supra*, fol. 107.)

(3) De Perpenya.

III—*Missatgers dels Jurats de Mallorca a Barcelona.* (Carta de dits Jurats.)

«Als molt honorables Senyors e de gran saulesa los Consellers de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors Sobre cert insult conjuracio e auolot intemptat per los pagesos de totes les viles de la part forana contra aquesta ciutat trametem a vres. honorables sauleses lo noble en Guillem de Sentapau e lo honorable en Pere Viuot donzell portados de la present los quals vos informaran stesament del dit cas Pregam uos perço vos placia hoir aquells e darlos fe e crehensa. (1) Scrita en Mallorques a Sinch de Agest any Mil CCCC Sinquanta.

Los Jurats del Regne de Mallorques a vra. honor aperellats.»

(«*Cartas comunas originals—1450.*»)

IV—*Causas y details del mobiment.*—*Assossech: capitols concordats entre l Governador y ls pagesos, per intervenció del Bisbe de Urgell.* (Missiva autògrafa d' aquest Prelat.)

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors, per tant com ami par esser cosa deguda e pertanyent vosaltres esser auisats dels afers daquest regne, si per lo seruici del Senyor Rey, si encara per lo interes particular de aqueixa Ciutat, he deliberat fer vos la present, Ab la quall vos signific un molt strany cas, qui ses seguit io aturant aci, per la gran tarda que la nau den Torrocylla vulgarment apelada del abat ha feta per liquidar quals robes de les que ha preses venint aci son de enamichs del Senyor Rey, e quals no, (2) E es aquest, que tots los pobles e pageses de les

(1) Los Consellers barcelonins enterats per aquests missatgers de las ocurrencias de la Illa, ab data 12 del mateix Agost responen als Jurats mallorquins dolentse d' aquellas, y explican las activas gestions per ells iniciades prop de la Reyna Maria y d' Alfons V., per posarhi prompte remey. (*Letras cõses*, anys 1450 y 51, fól. 108.)

(2) Explicantnos dit Prelat la causa a que s' degue sa presència en la Illa, (de pas pera Napols) al succehir la primera revolta dels forans, y averiguat que aquell era Cancellor del Rey, queda aclarit lo dubte que sobre dits caps manifesta el Sr. Quadrado en su obra *Lecciones y Consideraciones*.

parts foranes de tota aquesta illa se son leuats contra aquesta Ciutat de Malorqua, e maioriament contra los regidors de aquella pretenent que per mija de aquells e per lurs practiques plenes dextorsio, eren venguts a tanta pobretat, que ia no ho podien mes portar, E per tant com a persones quasi del tot desesperades seren moguts a un gran insult, que dins spay de tres dies foren circa .V. persones, vingueren fins a les portes de la Ciutat, la quall stau e en molta turbacio, Car los menestrayls e altres pobles manuts de la dita Ciutat, sentint se segons lur parlar no menys agrauats e menjats que les altres, eren en la voluntat conformes ab los de la part forana, E es veritat que si no fos per la gran e bona sollicitud de mossel Governador, fore molt gran dupte que lo poble de la Ciutat no hagues mogut vn gran insult, En tant que los fets eren venguts a tant perill e perplex que io cregui hora fou aquesta Ciutat e tot lo regne peris en vn iorn, Car ia era la cosa tan streta, ques comensauen los de dedins e los de fora a triqueiar se ab les balestes, Vehent io vn tant periyll, e del qual se speraue seguir vn gran deseruey a deus, per la gran sanc que ere apparalade fer sic, E no poc al Senyor Rey atesa la condicio del temps, ab molta voluntat ensemps ab mossell Governador entengui en aquests afers no tement ne perills ne fatigues. E de fet io ani practicar ab los defora, e mossel Governador atenie que los pobles de la Ciutat no fessen nouitat, E apres molts colloquis no sens molt perill e fatigua nostres fets, a Deus ha plagut que los afers se son reposat E decontinent hauem feta descuijar la gent, Que no ere possible no fessen molts dans stant asi ajustats com stauen, Los dits pobles han donats molts greuges per los maiors a ells fets, En los qualls mossell Governador a mon conseyll ha d. n. des certes respostes segons pus largament poreu veure en los Capitols que lo dit Governador o la Ciutat vos deuen trametre, Lo pus io remet al quen scriura lo dit mossel Governador E ab la present molt honorables e molt sauis Senyors nous scriu mes, Si no que si per vosaltres axi en vniuersal com particular volreu io faça alguna cosa scriuimem Car certament ho fare ab molta e bona voluntat. En Malorqua a .vj. Dagost [1450].

Prest a tota vra. ordi-
nacio he voluntat lo bisbe
Durgell.»

(«*Cart. com. 3. 119. 8 - 1450.*»)

V—*Greuges dels forans contra 'ls Regidors de la ciutat.—Justificació de la revolta.—Elegi de la activa intervenció del Bisbe d' Urgell y de Fr. Barthomeu Catany en la avinensa.—Missatgeria dels pagesos al Rey.* (Lletra del forans y menestrals.)

«Als molt Magnífichs e de gran prouidència los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e magnífichs mossenyors. La magníficha sauiesa de cascun de vosaltres certificam com per dret diuinal sia disposat que cascun degue hauer lo que li pertany. segons dret e justícia. Hon com per ambiciositat de regiment del any MCCCC Sinch ença sien stats fets molts fraus per los Regidors de la Ciutat en gran detriment e preiudici e destructio total del present Regne, e dels creadors de la vra. Ciutat, e principat de Cathalunya, en tant que es en punt de no hauer sort principal ni axi poch annual per raho dels quals fraus, a nosaltres de la part forana oppressos per las ditas vexacions Nos ha couengut mourens, e venir ab ma armada ab bandera reyal del Senyor Rey, exalsant la Corona del dit Senyor Rey, e los drets los quals pertanyen als censalers vostres, fins a les portes de la dita Ciutat, e aqui hauem stat per alguns dias per hauer reperacio de les personas dels dits mals regidors e restitucio de algunes e grans quantitats per ell [ells] indebitament dels bens de la Vniuersitat rebudes. En los quals dias sic es atrobat lo Reuerent Bisbe de Urgell, lo qual molt merauellosament en lo dit negoci ha treballat, hoc e lo Reuerent mestre Barthomeu catany frare de la orde de Sta. Maria de Jhesus lo qual vehent lo gran dampnatge, e la gran destructio del dit Regne iatesia molt indispost en sa persona, se feu aportar en lo loch ahon era la congregacio de nosaltres, mitgensant los quals disposant nre. senyor Deus hauem finat ab lo magnífich Governador de aquest Regne que los qui tenen diners de la vniuersitat que aquells restituhescham per rembre e quitar los carrechs de aquesta pobre de Ciutat, E los manestrals, vahents que nra. peticio es molt justa preuista la destructio total de aquest Regne e quasi sens reparacio per occasio e causa dels ambiciosos e mals regidors. Los quals actes causants se ha couengut elegir per part ntra. dos missatgers e per part ntra. dits manestrals hun missatger altre

los quals deuant lo dit Senyor Rey pusquen explicar los preiudicis a nos fets en destructio del dit Regne. Supplicant vras. magnífichas prudencias que si a vosaltres apparra de scriure als vres. missatgers o al dit Senyor Rey per vtilitat del dit Senyor e conseruacio del present Regne vos ho repputarem a singular gracia, E si per maior clarificacio dels dits actes voliau esser millors de la veritat esser certificats lo dit Reuerent mestre catany lo qual ha legit lany prop passat a Sta. M.^a de la mar sera molt prest per anar aqui per informar vres. prudencias rescriuint ne empero vosaltres al honorable mossen Berenguer Dolms, governador nre. E no pus per la present sino que la sanctissima trinitat vos tingue en la sua special comanda, e protectio. escrita en Ma. a viij de Agost [1450].

A vres. manaments tots prests obeyr los homens de tota la part forana e manestrals de la Ciutat de Ma.»

(*Cart. rom. orig.* — 1450.)

VI—*Missatgers de Mallorca a la Reyna.*— (Carta dels Consellers de Barna. a llurs Sindichs en Corts.)

«Als molts honorables e molt sauis senyors los Sindichs de Barchna. presents en la Cort de Cathalunya quis celebre en la vila de perpenya.»

«Molt honorables e molt sauis senyors Ja per altra nra. letra hauien auisades vres. honorables sauieses del aplech de gents de la part forana de Mallorques qui estauen applegats contra la Ciutat e que supplicassets la senyora Reyna quey volgues proueyr a la qual letra nos respongues (sic) com ne hauiets informada la dita senyora e la hauets supplicada per lo dit negoci la qual offeri de fer hi lo degut E ara son venguts a nosaltres lo noble en Guillem de sancta pau e lo honorable en pere Viuot donzell ab letra de crehença dels honorables Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques quins han informats dels dits affers e com a present han pres algun repos e per aquesta raho van a la dita senyora e per consegvent vos poran informar largament dels dits affers del començament fins a la fi segons ne han informats nosaltres E com les dites coses sien perniciosos e de mal eximpli ab gran affeccio vos pregam que

vna vegada e moltes supliquets la dita senyora humilment que sa senyoria hi prouhescha segons es pertinent e degut E tengueus la Santa Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna. a .XIJ. de Agost del any MCCCCL.»

Los Consellers de Barcha.
a vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 51, fól. 107 g.º)

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

(Continuará)

VIDA DE SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL V.—*De la civitat que Moargarilla tenia en la sua miñonés á tots los pobres de jesu-christ.*

20.—En lo discurs de aquest tractat haurem de tractar moltes vegades de la gran caritat que aquesta sirventa de Deu nostro Señor ha exercitada en vés los pobres, perque es estada tanta, que no será possible poder dir tot lo que se pot dir, digne de esser notat, ab un sol capítol, perque heya tant que dir, que sols de aquesta virtut sen podria fer tot un llibre, y axi per are solament diré algunas coses que he pogudas alcansar de la sua menor edat, y axi diré en general que acostumave quant venian religiosos, quistors de confraries, ó altres pobres, á demanar limosna en casa sua, trobantse ella en la casa, no comportava may que altri donás la almoyna sino ella, y si los altres acostumaven donar un, ella donave dos, tres y quatre moltes vegades, hare fós pà, blat, llegúm, oli ó de qualsevol altre cose de que se fés la caritat, y era de manera, que los pobres ó quistors ja la conexien, y si no la veyen quant arribaven á la possessió, se aguardaven, excusas de reposar ó altres coses, y entretant la buscaven perque ella los fés la caritat, y de tots era coneguda, y tots sabien lo molt que era afficionada á fér limosnas, y per axó sempre la regalaven ab abundancia de imatges, creuetas, medallas y altres devotions, y aquestos eran los millors regalos que li podian fér, perque com era tant in-

clinada á fér capelletes, ab axó tenia per adouar-las, y ab axó se entretenia y passava molta part del temps.

21.—A tots los religiosos qui anaven á acaptar tenia particular affecta y devotió, y ab mes particularitat á los religiosos de Sant Francesch, y solia dir que lo habit y pobresa de aquestos religiosos li ferien al cor, y axi desde miñoneta molt petita ha aportat sempre señit el sínell del P. Sant Francesch, y á dir la veritat, encare-ara el die de vuy, si bé aporta lo habit del P. Sant Domingo y se aprecia molt de esser filla de aquest gran Patriarca, confessant moltes vegadas serne indigne, quant á la devotió, jo no la reconesch menos filla del gloriós Pare Sant Francesch, tant per lo gran affecta y devotió que li té, com per lo molt que la veig affavorida de aquest gran Sant, com se podrá veure clarament en el discurs de la sua vida, y de lo que ella mateixa dexava escrit, quant Deu nostro Señor será servit que isque á llum y á vista de tots.

22.—A los pobres necessitats qui anaven per allí per remediarse la fam ab un poch de pà, escudella ó altres viandes, no tant solament los donave lo que acostumaven en se case, sino encare molts de dies y moltes vegades los donave lo que tenia y li havian donat sos pares per son propi sustento, y li ha succetit molts de dies, no tenint ocasió de pobres, guardar el seu berenar y molta part del dinar per quant ne vendria algú, y sobre tot, cose que li hajen donada de regalo, com es hare, quant en case sua feien alguna cosa extraordinaria, com son cocas, panadas, fleuons, ó si de la ciutat los enviaven algunas galentaries de monjes, que solia succetit moltes vegades, perque com sos pares tenian molts amichs en la ciutat á qui enviaven algunas coses de la possessió, los amichs acostumaven tornarlos el regalo, y la part que li donaven á ella, aquesta no la menjava may, sino que la guardave per los pobres, y si succéia algunas vegadas tenint alguna cosa que donar á los pobres y que tardassen á venir, impacient los cercava, y acostumava posarse á una part superior y alta de hont veia el camí, y si descubria algun pobret, tement que no havia de arribar á se case, li axia en contra en el camí, y li dava lo que tenia guardat, qualsevol cose fós.

23.—Acostumaven en case de sos pares pastar cada semana per los pobres, y el pà que

feien era un poch inferior al pà que pastavan per la casa pròpia, y Margaritta essent tant miñona no ho podia sofrir ni passar en silenci, sino que com à mare ó germane dels pobres, mes que com à filla de la casa, solia dir à sos pares que lo que se donave à los pobres, se donave à Deu nostro Señor, y lo que se donave à Deu havia de ser lo millor y no lo mes dolent, y deieu algunes vegades ab tant de sentiment que sos pares restavan admirats: per desdixats que fossen los pobres ó desgratiats, com son coxos, marcos, cegos, muts, enfatuats, ó mal fets de persona, no podie sofrir ab patientia que ningú se burlás dells: antes bé el cor se li cruxia quant veia los treballs que tenien si nols podia remediar, y mes en particular si los treballs que tenien eran per algunes desgratias ó adversitat de fortuna, com en algunes personas honradas que conexia, y havia sentit à dir à sos pares que eran gent de bé, y que per aquesta ó aquella desgratia eran vinguts à pobresa, an aquestos tals tenia particular compatió. Succelh una vegada que un vesí de case sua, pagés molt honrat y home de bé, per adversitats de fortuna, quizá per alguns fiançes, arribà à molta necessitat, aquest tenia molts deutes, y los creditors lo havian emprés, y per justitia lo destruïen, perque cada die lo executaven y peñoraven y causavenli molts de gastos; aquest tal home, un die anà à la Torre y contave sos treballs à Gregori Mas, pare de Magaritta, per aconsolarse ó tal volta per veure si de aquella manera trobaria algun remey à ses necessitats; sentí Margaritta el llament del vesí y veia la sua necessitat, pensà que poch dies havia que un amic de son pare li havia donat un reyal, tregué el reyal y anà an aquell home qui estava ab companyia de son pare, y li donà el reyal, y li digué que remediás las suas necessitats; admirás lo home de la caritat de la miñona, y rigué son pare de la sencillés de la filla.

24.—A més que tot axó arribava encara la sua caritat: succelh que un parent seu volia casarse ab una jove de Valldemoça, y los parents de la jova, com tenían en tant bona opinió à Gregori Más, pare de Margaritta, y per home de veritat, no obstant que era molt parent del pretendent, anaren à demanarli de consell, y ell los digué que nols convenia el partit, perque aquell jove era algun tant desviat y poch atent à sas obligacions, de que resolgueren los pares de la

dona, que no se tractás mes de aquell matrimoni; no foren pero tant secrets y acautelats, que no arribás à notitias de aquell jove el consell que los havia donat Gregori Más, son parent, y sentit de lo que havia dit, se resolgué y en effecta lo vellà en una ocasió que se trobava à la vila de Valldemoça, y li pegà una arcabusada, de que restà molt mal ferit en un bras ab perill de perdre la vida, avisaren en continent à se muller que era quedada à la possessió y aquí matex acodiren tots à la vila; ja se pot considerar el disgust y afflictió que tendrien tots, y en particular la muller, veient à son marit en aquella desgratia; encara que bona y virtuose, considerant que no merexia aquell mal tracto, quin sentiment tindria, y quexaves del qui li havia tirat, y la filla Margaritta, encare que miñona, la aconsolave y faieli recordar que li havia enseñat que se ha de perdonar à los inimichs y que se ha de pregar à Deu per ells; ab particular admiratió dels qui la oubian deia totes aquestas coses, y à mí me ha referit ella matexa, que el seu cor no se alterà de ninguna manera, y que major llástima y compassió tenia del home qui havia tirat à son pare, que no tenia de son pare qui restave ferit.

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

LLIBRE II—ANY 1394

11.—1 *janer*.—Que níguna persona gos jurar leig de Deu ni de nostra dona Sta. Maria, sots pena de deu lliures; ni negún capdeguayta ni saig gos jugar ni fer jugar a negun joch de gresca, sots pena d'esser privat del ofici. Fol. 15.

12.—16 *febrer*.—Que tots aquells qui dins la ciutat o terma de aquella han alberchs, orcs, camps, vinyes, censals ne altres bens en alou de la dona Blanca, muller que fo den Arnau d'Olms doncell quondam, dins deu jorns hagen feta fe dels titols en poder den P. Savanal notari. Fol. 15 v.º

13.—17 *febrer*.—Publicació del guiatge concedit per carta real dada en lo monestir de Pedralbes a 29 juliol de 1392, a tots aquells qui s'acordarán ab l'armada per lo passatge de Serdenya, en ocasió d'armar aquí una galea moss. Origo de la Rocha, Comte de la illa de Córcega. Fol. 15 v.º

14.—2 *mars*.—Pregó del guiatge especial atorgat a mos. Origo de la Roca, Comte de Córcega, qui te concedit armar una galea per conservació y defensió del regne de Serdenya, y a tots aquells qui s'acordaran ab ell, per lletra real dada en Valencia a 8 de febrer de 1394. Fol. 17.

15.—27 *mars*.—Que com lo Sr. Rey ab la seua pragmática hage revocat l'ofici de mestre de guayta y les 28 persones qui anavan en aquella, manant que la dita guayta en avant sia feta per los vesins en la forma antigament acostumada; per so ordena a totes persones que com manat los será deguen venir a la Sala, o trametre hom per ells, a una hora de nit, per tal que sapien hondeuen anar guaytar, e en aquell lloch deguen estar tota la nit fins lo jorn clar. . . . Fol. 18.

16.—6 *abril*.—Pregó de la carta real dada en Valencia a 2 de mars de 1394, en la qual lo Sr. Rey, per ço com ha prorogat per algun temps el passatge entenia fer personalment a Serdenya, mana suspendre la pau y treua ordonada ab aquella ocasió per carta dada en Barcelona a 7 setembre del any anterior Fol. 19.

17.—10 *abril*.—Que totes persones qui hagen navilis en el moll, a Portopí y en tota la ribera, degen estar a manament y correcció del capitá novament elegit en Guillem Savila, patró de nau.—Item, es estat elegit capitá dels mantells y ballesters que son tenguts de hi anar, que sien aparellats axí com se pertany. . . . Fol. 20.

18.—6 *maig*.—Que qui tenga o sapia una perdiguera roja, ab los pits blancs, la qual era den Pelay Unis, ho dega denunciar al lochtinent Fol. 20 v.º

19.—6 *maig*.—Manament del governador de bandejar en Saldí de Galiana, donzell, qui no vol comparexer a la cort per estar a dret. Fol. 20 v.º

20.—9 *maig*.—Pregó del guiatge y seguretat concedits a 'n Johan de Termens, per alguns afers fort arduus e necessaris concernents a la honor del Sr. Rey tramés per aquest a les parts de Serdenya, Sicilia y Napsols, ab una galiota de vint banchs, y a tots aquells qui ab ell irán en la dita galiota. . . . Fol. 21.

21.—12 *maig*.—Revocació de la crida feta per moss. Thomas des Bach, visalmirayl, concedint alongament e guiatge a tots los qui se acordarian ab la galea den P. de les Guaytes encara que no hi poguessen anar personalment pus hi

trametrian altre en loch lur, per quant per privilegi e franqueses del present regne es proveit que algú no se puga alegrar de guiatge de armada si en aquella personalment no irá. Fol. 22.

22.—13 *juny*.—Que tots aquells qui vulguen fer clam o demanda contra qualsevols oficials qui han regit l'any passat officis reys, compareguen dins deu jorns davant en P. de Labiá donzell, P. Ravell ciutadà e Brg. de Aulesa llicenciat en leys, comissaris e inquisidors elets en la taula posada contra los dits oficials del any passat. . . . Fol. 23.

23.—22 *agost*.—Que nigns patrons de qualsevol fustes gosen traure de la illa persona alguna de qualsevol condició o estament sia sens licencia del lochtinent, sots pena de cors e d'haver, ne los dits patrons se partesquen de la terra sens dita licencia. . . . Fol. 23 v.º

24.—24 *juliol*.—Que no 's puguen comprar per revendre blats dels qui 's callen en la terra, sino tan solament los necessaris per provissió de lurs cases, e que els qui han comprats dels dits blats ho deguen denunciar dins x dies. Fol. 24.

25.—2 *setembre*.—Que tots aquells qui han vinyes en lo terme de la ciutat o de Marratxí, no deguen fer veremar tro que ho hagen denunciat als delmers del senyor Bisbe.—Que els delmes, agrers, o altres drets de la verema se hagen de pagar als delmers del senyor rey be e justament, e de la verema de cascuna vinya departidament.—Que els qui han venuts o vendrán esplets de vinyes en plaça, a menut o a quintars, ho hagen a denunciar als delmers del dit senyor Bisbe. . . . Fol. 26.

26.—6 *octubre*.—Que los compradors de les ajudes, imposicions ne altres exaccions, axí de la ciutat com de fora, no deguen axangar o fer exanch, ne fer venda o donació de aquelles, en tot o en partida, sots pena de xxv. lliures per centenar de lliures de ço que comprat haurán e de perdre lo dit axanch. . . . Fol. 27.

27.—12 *octubre*.—Que sia celebrada e colta cascún any la festa de la benayrada concepció de la Verge Maria, e d'assi avant no sia legut a qualsevol preycants la paraula de Deu explicar o dir res contra la dita sancta e beneyta concepció Fol. 28.

28.—7 *desembre*.—Que demá, que será la festa de la Concepció, totes e sengles persones de qualsevol linatge, preheminiencia, stament o con-

dició sian, axí dins la ciutat com defora, deguen la dita festa colre ab gran reverencia e honor, e que los forns no coguen sots pena de 50 **℥**. Fol. 29.

29.—7 *desembre*.—Que qui tenga o sapia un falcó mudat, senyat en foch ab los gits de senyal de moss. lo bisbe, dega aquell restituir o denunciar a dit senyor, sots pena de cent lliures. . . . Fol. 29 v.º

30.—9 *desembre*.—Altre pregó semblant de un falcó laner, mudat, ab gits ab senyal del Sr. bisbe, lo qual lo dia prop passat fon mes e aportat en la ciutat. . . . Fol. 30.

31.—10 *desembre*.—Que tots aquells qui assegurarán en poder del mag^{chs} Jurats portar o fer portar forments de pars estranyes en la ciutat e illa de Mallorca, fins per tot lo mes d' abril prop vinent, haurán de les monedes de la universitat dotse diners per cascuna quartera. E tots aquells qui sens promensa o seguretat farán encarregar dits formens haurán vuyt diners per quartera. . . . Fol. 30 v.º

32.—15 *desembre*.—Pregó de la letra reyal dada a Barcelona a 16 de octubre del dit any 1394, revocant tota facultat concedida a qualsevols oficials de donar licència a conversos de exir fora la senyoria, y manant a tots oficials de mar que si algunes fembres converses ni encara infants menors de xv. anys sen volien exir, que les prenguen e metan en poder del ordinari. (No transcriu la carta pero fa referencia al llibre corresponent de Letr. Rls. aont está registrada. Fol. 31,

ANY 1395

33.—11 *janer*.—Capitols acordats ab los jurats, prohibint matar anyells ni anyelles, per carn venal ni en altre manera, que sien nats del primer jorn d' agost fins el jorn de Santa Maria de febrer. . . . Fol. 32.

34.—22 *mars*.—Ordinacions y capitols sobre l' offici de fusters, que mana publicar en Brg. de Montagut lochtinent del governador moss. Ramon Dabella, a suplicació dels honrats jurats y del sobreposats del dit offici. (No transcriu el text de dits capitols, fent referencia al libre Extraordinari de la Curia, aont estaven registrats; aquest llibre Extraordinari de 1395 falta avuy a la colecció del Arxiu). . . . Fol. 32 v.º

35.—11 *mars*.—Que demà demati tot hom generalment tinga los obradors tancats y seguesca la processó que 's farà a la Seu faent lahors e

gracies a nostre Senyor Deus per la pluja queus ha dada. . . . Fol. 33.

36.—18 *mars*.—Pregó de la ajuda de dotse diners per quartera que los jurats prometen a tots aquells qui assegurarán forments de parts estranyes per tot lo mes de maig primer vinent, o de vuyt diners a tots los qui 'n aportarán sens haverlos assegurats. . . . Fol. 33.

37.—19 *abril*.—Que negú gos tenir palesament ni amagada taulers per jugar a nigún joch de grescha ne altres jochs de daus vedats, ni jugar als dits jochs sots pena de x. lliures; ni jurar leig de Deu ni de ses partides, sots pena de correr la vila ab la lengua clavada e de estar al costell o de pagar x lliures. . . . Fol. 34.

38.—22 *abril*.—Que de carnestoltes fins a Sant Miquel nigú gos cassar ni fer cassar ab bal·lesta, ni ab ca de mostra, ni ab ajusts, ni ab filats, ne ab negún altre enginy que dir ni fer se puga. Mes que sia legut a cascú cassar en so del seu. . . . Fol. 34.

39.—15 *maig*.—Pregó tramés per lo Sr. Rey ab sa carta real dada a Barcelona a 5 de febrer prop passat, notificant que gran partida dels pobles de la illa de Córcega son tornats a la sua obediencia, y manant que negú fassa mal en bens ni en persones als dits corses, si donchs no eren trobats en la illa de Serdenya, entrant o exint en los lochs dels enemichs, vedats per ordinació reyal. . . . Fol. 35.

40.—17 *maig*.—Proroga fins per tot lo mes de juliol primer venidor el sobresehimient acordat per lo Sr. Rey y el de França en la execució de totes marques per la un de dits senyor reys atorgades a cualsevulla persones contra los sotsmeses del altre. . . . Fol. 35 v.º

41.—17 *maig*.—Crida que mana fer lo senyor Rey per sa letra dada en Barcelona a iiij. del present mes, que tots aquells qui pretenen tenir marques o haver rebuts dampnatges dels sotsmesos del rey de França, en terra o en mar, vagen a Perpinya a exposar lur querela davant lo Governador de Rosselló y de micer Johan des Pla y micer Guillem Verdera, comissaris elets per lo Sr. Rey, junts ab los altres comissaris ordonats per lo dit Rey de França, e porten ab ells los procesos e altres instruments faents per les dites marques. . . . Fol. 36.

42.—22 *maig*.—Que tota persona qui sapia o tenga, ni daquiavant sabrá ni tindrà, besties

perdudes de bans, penyores o altres qualsevols, dega aquelles portar al hostal del senyor Rey hont semblants besties son acostumades de posar, sots pena de cent liures, sens tota mercé. . . . Fol. 36 v.º

43.—3 juny.—Que tots aquells qui tenguen o posseescan alberchs, vinyes, orcs, censals o altres possessions de la porció del Revt. Pabordre e Capitol de Tarragona, dins vint dies degan haver mostrades totes les cartes o titols al honorat moss. Johan Nadal, canonge de Tarragona y procurador del dit pabordre y capitol, per cabrevar aquelles en la escrivania den P. Sala notari. . . . Fol. 27.

44.—5 juny.—Pregó de la orde donada per los comissaris elets per entendre en la cuestió de les marques contra sostmesos de los reys de Aragó y de França, manant suspendre el dret de tres diners per liura ques cullia en les terres de los dits reys per satisfacer a los havents les dites marques, fins que altre cosa sia decidida per los comissaris referits. . . . Fol. 38.

45.—5 juny.—Capitols ordenats per los Jurats del regne ab auctoritat del lochtinent de Governador sobre la custodia de les naus e tots altres navilis. Son 18 capitols. . . . Fol. 39.

46.—Sens data.—Pregó de com es estat elet capitá dels navilis estants en lo moll de la ciutat de Mallorques e en Porto Pi e en lo golf de la dita ciutat, en Johan de Termens, y per tant que tot patró, mestre, nauyer e tots altres havents poder o senyoria de lenys marítims, obeescan ço que per dit capitá serà manat, pena de cors e d' haver. . . . Fol. 41.

47.—7 juny.—Publicació de la carta real dada a Valencia a 3 d' abril en 1394, per la qual dona facultat a tots mercaders o factors lurs que hagen comprats sarts e sardes hauts de la guerra ab Brancha Leo de Auria, que aquests puxen vendre a qualsevols persones, subdits emperó de dit Sr. Rey, y ab pacte que acabada la guerra, si la illa de Serdenya romandrà per dit senyor y ell ho mana, que restituit el preu a los compradors los dits sarts y sardes hagen esser deliurats. Fol. 42.

48.—18 juny.—Que nigún pescador gos passar las puntas del Cap Blanch ni del de Tramfalempa, y que cada vespre deguen recullirse a la ciutat y presentarse a 'n Arnau de Ginta y a 'n Guerau Torrella boter, a asso deputats. Fol. 43.

49.—30 juny.—Que aquells qui han conces-

sions de la aygua de la cequia de la ciutat deguen solament regar lurs propies possessions, y no puxen ni 'ls sia permés la dita aygua a altres persones donar, vendre ni en altre manera alienar, sots pena de xxv. liures. . . . Fol. 44.

50.—30 juny.—Que tots aquells qui assegurarán en poder de la universitat de portar forments per tot lo mes de desembre haurán xij. diners per quartera, y viij. diners aquells qui en portarán sens haverlos assegurats. . . . Fol. 45.

51.—3 juliol.—Que nigú gos entrar en les naus o fustes de Alvaro Vaceró, castellà, ni de aquest ni de sos companys comprar mercaderies algunes, ni vendrerlos vitualles ni altres coses, sots pena de cors e d' haver. . . . Fol. 46.

52.—7 juliol.—Que nigú gos tocar les exetes que lo cequier de la ciutat fa metre per los canons acostumats. . . . Fol. 47.

53.—21 juliol.—Que per la entrada que lo Sr. Rey fa la nit present en lo castell de Bellver tothom el vespre dega fer alimares de fochs e falles enceses per terrats e per los cloquers e per les fustes, ab sons de bacins e de massoles, e que los senys e esquelles sonen per totes les esgleyes con la Seu comensará. . . . Fol. 47 v.º

54.—22 juliol.—Que com lo Sr. Rey e la senyora Reyna hagen deliberat de entrar en la ciutat dimecres a xxviii. del present mes, e los Jurats hagen determenat que los sia feta festa solempne, com de bonos e naturals vassalls se pertany, que tots aquells qui son estats deputats en encortinar deguen apareylar los trasts qui 'ls foren dats, e los caps dels officis deguen aximatex apareylar e arrasar llurs trasts corresponents. . . . Fol. 48.

55.—24 juliol.—Capitols per conservació dels drets del pes del Sr. Rey quels estrangers pagan en Mallorques. . . . Fol. 49.

56.—31 agost.—Que tots aquells qui hagen pagades algunes monedes a 'n Guillerme de Muntbrú, administrador de les monedes comunes del regne, que no sien passades per taula e escrites axi com se pertany, dins xxx. dies ho hagen dit e denunciat als escrivans de la Governació.

Segueix un albará de dit administrador per xxx. ⑥ rebé de Anthoni Sanceloni en lo loch de Manacor. . . . Fol. 52.

57.—6 setembre.—Que per los comissaris diputats sobre lo fet de les marques entre homens de Aragó y de França, per letra dada a Carcassona

a xiiij de juliol, es estat manat ampliar fins a xv. d' octubre primer vinent el plaç de suspensió de dites marques, qu' havia de finir el primer d' agost. . . . Fol. 63.

58.—22 *septembre*.—Que tots censalers eufiteotes e terratinents del orde o monastir de Sent Jordi de Alfama del bisbat de Tortosa, de tot so que sien tenguts respondre al dit orde responguen d' aqui avant a frare Francesch de Ripollés, mestre e subirà de aquell. . . . Fol. 53 v.º

59.—23 *septembre*.—Que tots aquells qui hagen viuya dins el terme de la ciutat e de Marratxí deguen venir dins tres dies al celler del senyor Rey, per contar ab los delmers del dit senyor y del Revt. Bisbe de tot so que haurán veremat. . . . Fol. 55.

Segueix una protesta de nulitat de dita crida per esser contra franqueses y privilegis del regne, firmada per Pere Sala ciutadà, Guillem Pont mercader y Brg. de Aulesa licenciat en leys; y altre protesta igual den Pere de Sant Pere, sindich dels Jurats, fundada en que per us y costuma de Mallorca son los delmers qui venen obligats anar a les possessions hon los fruys se cullen y allà rebre el delme, y no com en la crida està manat. Per orde del assessor de la governació fou suspesa dita crida fins que mes hi sia deslberat. . . . Fols. 55 y 56.

60.—9 *octubre*.—Pregó de una orde dels commissaris per lo fet de les marques de França, dada a Perpinya a 18 d' agost prop passat, manant restablir el dret de tres diners per liura de totes mercaderies e bens que de una terra entrarán en la altre, per pagar de son producte los qui tengan concedida marca. . . . Fol. 57.

61.—Capitols fets per los jurats y consell de la parroquia de Alcudia per utilitat de la cosa pública y per esquivar alscons fraus qui 's porien fer per aquells qui tiren vi a la mar per carregar, presentats a la aprovació del lochtinent de governador pen Barthomeu Bach sindich y procurador de la dita vila. El decret de aprovació du la data de 8 desembre 1395. . . . Fol. 59.

ANY 1396

62.—4 *janer*.—Revocació del pregó publicat a 27 d' agost prop passat (falta en aquest registre) pel qual se manava que nigú gosás respondre a clergues, religioses o ecclesiastiques persones, ne a esglesies, almoynes, confraries o altres

qualsevols, de negunes rendes, censals e drets que faés, en ells o algú d' ells transportats per persones laiques, e encarregats sobre qualsevols bens immobles, encara que fossen sobre alous bisbals, pena de D. morabatins d' or e de perdre les dites possessions. En aquesta revocació emperó no son enteses persones ni institucions ecclesiastiques fundades o administrades fora de la illa de Mallorques. . . . Fol. 61.

63.—18 *febrer*.—Crida de la letra reyal dada en Mallorques a 18 de novembre de 1395, per la qual manava el rey que tots notaris, pena de privació de ofici y de mil florins d' or, de tots e sengles processos publichs dels quals copia o copies serán demanades, fassen primerament original procés, del qual aquelles copies hagen naxament, satisfet a ells sobre aquestes coses salari covinent. . . . Fol. 62.

Segueix una letra reyal dada a Barcelona a 16 de 1396 a instancia den Pere Saplana notari y escrivá de la curia del batle de la ciutat, manant que no sia compresa dita curia en l' edicte anterior y que els procesos en ella actuats se hagen de registrar en la forma senyalada per Pere IV ab sa carta dada a Barcelona a 26 novembre de 1372, la qual se incerta, y en aquesta va transcrita altre letre del mateix rey dada a Tortosa a 10 abril de 1371. . . . Fol. 63.

64.—29 *febrer*.—Que algú no gos tenir taffuraria ni taules de joch, ni levar taulatge, sots pena de penjar per lo coll. . . . Fol. 65.

65.—18 *mars*.—Pregó de la letra real dada en Barcelona a 23 de novembre de 1395, concedint a tots los qui s' acordarán ab la galea del feel cambrer Arnau Aymar guiatge de tots crims e delictes de que sien inculpats, e alongament de tots deutes per ells deguts, e encare manant que sia sobresegut en tots processos e anantaments civils e criminals a ells tocants. Fol. 67.

66.—18 *mars*.—Que negún oficial reyal, juristes ni altres qualsevol persones, se entremeten de la decisió e terminació de les questions comensades en la audiencia per lo Sr. Rey celebrada en la ciutat de Mallorca, com aquella pertanya no mes al governador, comissari sobre assoelet; y que sens licencia de aquell nigún notari o escrivá enanten ni proceescan les dites causes. . . . Fol. 68 v.º

67.—18 *mars*.—Pregó de la letra real dada a Perpinyá a 22 de febrer del any corrent, per la

qual lo Sr. Rey proveeix en persona de 'n Andreu Gordiola l' ofici de procurador real, vacant per resignació de 'n Galcerán Lobet. . . Fol. 69.

68.—24 mars.—Repetició d' una crida feta ja a 1 de juliol de 1393, sobre drets pertanyents als corredors de les corts. (Ni aquí ni en el llibre que cita de 1393 se troba registrat el text d' aquesta crida). . . . Fol. 70.

69.—10 abril.—Que tots aquells qui 's sien alegrats del guiatge concedit en favor de armar la galea de 'n Pere de les Guaytes, dins xv. dies sien estats a pendre paga en la taula ahont ab lo dit Pere s' acordaren, sots pena de xxv. liures. . . . Fol. 70.

70.—9 abril.—Que nigu gos acullir ni dar favor ni ajuda ni traure de Mallorca a Martra, de nació de tartres, cativa de 'n Jacme Despuig, y qui abans fo cativa de 'n Johan Sala quondam. . . . Fol. 71.

E. AGUILÓ.

A TO DE PROTESTA

Nostre excel·lent company *La Veu del Montserrat*, de Vich, dona conte d' un altre cas d' aquests que tant sovint nos afrontan, de venta al estranger de les mes riques coleccions d' objectes artistichs y arqueològichs del país, y en protesta en los termes següents, als quals de tot en tot nos adherim:

«S' es dit d' una manera pública que, finalment y després d' algun temps de regateig, s' ha venut a un capitalista estranger, *yanki* per més senyes, mitjansant una grossa quantitat, una magnífica colecció de teixits antichs que havia reunit un conegut crítich barceloní ja difunt. Si no ho vegessem tant clar, de segur que a tothom semblaria impossible lo que està passant ab les mellors aplegues d' objectes antichs fetes per particulars catalans. Vé un dia en que la moneda francesa està alta de premi, y lo que semblava s' havia coleccionat ab desinterés, per amor al art y com objecte d' estudi resulta que s' es fet per un vulgar negoci. Qui reuneix exemplars y més exemplars antichs senzillament per mercadejarhi, ell o sos hereus, està faltat d' autoritat

per corretgir als demás que fassen lo que sen diu balafis del tresor artistich quens llegaren nostres passats. Tot lo que un puga haver escrit per fer veure s' estimava l' art del antigor y l' historia patria resulta desvirtuat y maculat ab actes com el que avuy hem de plányer, fentse versemblant que s' hage hipòcritament jugat ab la bona fe dels qui tingueren la senzillesa de creure en lo que 's veu no eran més que paraules. Ha d' avergonyirnos que al estranger hi hagen tants y tants d' afavoridors dels museus, y ques compren, per exemple, coleccions de teles al objecte de regalarles a la Patria, mentres que aquí s'ian tant poch els noms den Martorell y Penya, Morgades y Balaguer, quan abundan tant y tant els venedors. Els pobles que no tenen un passat artistich venen a buscarlo entre nosaltres que apar no sapiguem conservar-lo.

Per haver d' acabar aixís, en mans mercenaries, tantes coleccions particulars més valdria que no se fossen començades. Si no s' haguessen format aquestes aplegues d' objectes que avuy se venen al primer postor, ben segur que no s' hauria perjudicat als poch museus catalans que tenen com a gloria salvar els tresors del passat, y alguna cosa més segurament s' hauria conservat per la Patria. Qui vulga mercadejar que no ho fasse en perjudici dels alts interessos y de lo que ha de considerarse com un llegat que les generacions passades fan a les vinentes per sa ensenyança. Val més que, si 's vol negociar ab teixits, se pose en explotació alguna fàbrica. Les generacions futures ab tota rahó han d' execrar y maldir la memoria d' aquets que s' han ficat al temple per vilment mercadejarhi y per acabar d' espoliar el tresor de Catalunya. Pels qui 'ns succehirán resultarán més aborribles els noms d' alguns que en algun temps foren alabats y citats com a models que imitar que no pas els d' aquells, que molts desprecian perqu' están matriculats y pagan contribució com a públichs venedors de coses antigues. Devant de fets com el que hem d' anatematizar se necessita bona dosis de resignació per no posar a la vergonya pública als qui sembla hagen empleat llur talent per acabar d' empobrir y desfigurar la terra catalana.»

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—SEPTIEMBRE DE 1901

SUMARIO

I. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per *D. Alfons Damians y Monté*.

II. Vida de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1690 al 92 (continuació).

III. Monestir de la Real. Ordinacions pera el regim interior del convent estatnides per l' abat Don Fr. Pere Mayans—8 abril de 1618, per *D. Bartomeu Ferrá*.

IV. Calviá. Apuntacions històriques, per *M. P. Pre.*

V. Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació—Llibre II—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

VI. Notes dels Llibres de Dades de la Procuració Real—Any 1332, per *D. E. Aguiló*.

Plech 21 de les Informacions judicials sobre els adictes a la Germania, per *D. Josef Maria Quadrado*.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

VII—*Informació del Governador de Mallorca.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables senyors e de gran saüesa, seguit lo cars del mouiment dels homens de les parts foranes prouehí queus fos feta vna letra de part mia auisantuos de tot lo cas, no se si la ha-

Año XVII.—Tomo IX.—Num. 258.

uets hauda, (1) car vna que lo bisbe de Urgell vos ne fahia, es stada atrobada ques romasa en poder de hun dels scriuans de la mia cort, perque dubte que haiats hauda la dita letra, E perço vos fas la pnt. ab la qual vos tramet la que lo dit bisbe de Urgell vos fahia, auisant vres saüesses, que es stat be mester que nre. Senyor Deu me haia endressat en repossar e leuar hun tan gran insult e scandill com era mogut e ia mes en execucio, e es stat mester que ab bon sfors e diligencia si sia prouchit, car vltra lo gran aiust quis era fet dels homens de la part forana qui eren Sinch milhia o mes, lo maior part del poble de aquesta Ciutat mostra vna mala voluntat contra los regidors, e es stat be mester que los de fora e los de la Ciutat hagen mostrada gran amor e bona voluntat a mi, e que sien stats ben obedients a ço que yo he volgut, car en altra manera noy bastaua, tant era lo mouiment del poble de dins e deffora, En gran part de aquests affers ha entreuengut lo Reuerent bisbe de Urgell, lo qual a gran instancia mia deualla de la Nau, e ma molt be ajudat e aconsellat en los dits affers, car los pobles no consentien per res que nenguns dels Regidors de la Ciutat hi entreuenguessen, Los homens de les parts foranes e los caps dels officis de aquesta Ciutat han trames missatgers al senyor Rey ab translat dels capitols que man demanat dels quals vos tramet translat, (2) E per lo gran perill en que la cosa staua,

(1) En la colecció de «*Cartas comunas originals*» no apareix pas dita lletra, ni d' ella 'n fan tampoch esment los Magistrats de Barcelona a mossen Berenguer d' Olms, en sa carta responsiva de 19 del repetit Agost.

(2) La troballa d' aquesta capitulació d' avinensa, quina copia arribá en efecte á mans dels Consellers, hauria sigut interessant de debó, majorment si 's té en compte que fins lo mateix Sr. Quadrado desconexia son

los he haut atorgar algunes coses contra ma voluntat, He sperança ab nre senyor, que en tot se dara bon repos, e bon recapte De ço que per auant se seguira, ne lo que lo senyor Rey hi prouehira, yo ausare vostres grans çauïesses, les quals me scriuen tot ço que plassent los sia, Scrita en Ma. a xiiij de Agost [1450].

a tote vre honor e plaer prest
Brg. Dolms governador de mallorquas.»

(*Cart. com.ª orig.ª* —1450).

VIII—*Nova informació dels fets, als Embaxadors de Barna. à Nàpols.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors mossen Johan de Marimon e mossen bernat çapila missatgers tramesos al senyor Rey per la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors Jatsia per altra nra letra vos haïam scrit de la comocio qui en los dies passats fou suscitada per les gents de la part forana de Mallorques pero ara hauem deliberat de les dites coses informarne pus clarament vres. honorables saüeses les quals certifi- cam com a .xj. del present mes de Agost foren ab nosaltres lo noble en Guillem de sancta pau e lo honorable en pere viuot donzell ab letra de crehença quens portaren dels honorables Jurat[s] de la Ciutat e Regne de Mallorques la qual crehença contenia en efecte que la gent de la part forana del dit Regne se eren aiustats ab armes en nombre de .viiij.^m en sus e seguits lo mouiment e compulsa de passions e lexant lo dit dret de la raho sen vengueren deuant la Ciutat qui estaua ab los portals tencats e trenquaren la ciquia de la aygua ab la qual molen los molins en tant que aquells de la dita Ciutat se agueren a socorrer de molins de sanch, e no estauen gens segurs dels manestrals qui eren dintre qui en gran part eren parents e afixes a aquells de part de fora, deu pensar quescu de sana pensa ab quina e qual congoixa estauen aquells qui eren dins la dita Ciutat maiorment que hauien ayres que los de part de fora publicauen de pertirse

text, segons ab recansa axí ho confessa («*Forenses y ciudadanos*,» cap. VII, pág. 120); pero a pesar de nostre bon zel y diligencia en cercar dit document per tots los Indrets y recons del Arxiu municipal de Barna., no n' ha- vém pogut trobar lo més petit a tre.

lurs mullers filles e bens Empero per la gracia diuinal per mitja del reuerent bisbe durgell lo qual en aquells dies se troba en aquelles parts los dits homens de la part forana se reposaren pero lo governador forçant la necessitat hach a fer ço que ells volgueren E que apres axi los vns com los altres han elegides missatgeries al senyor Rey segons aquestes coses pus estesament nos foren recitades per los dits noble e pere viuot los quals per aquests affers van a la senyora Reyna e per aquesta raho sen porten letra nra. als honorables Sindichs de aquesta Ciutat jatsia per altre los ne haguessem ja scrit que supplicassen la dita senyora quey volgues prouehir pertinentment e deguda E podets pensar senyors molt honora- bles e molt sauis en quanta turbacio son estats nres. coratges de aquestes coses com sien senyal de gran infortuni e sino si fa prouisio deguda sen esperen venir grans inconuenients car los lamps e trons son primicies de esdeuenidora pluya E com tals escandols no degen passar sens lo degut (1) per ço molt honorables e molt sauis se- nyors ab gran affeccio vos pregam, que suppli- quets humilment lo senyor Rey que sa gran ex- cellencia vulle prouehir en les dites coses segons se mereix en tal forma que aquell Regne que es vn joell e vna vestedura qui esta molt be al se- nyor Rey sia conseruat E tengueus senyors molt honorables e molt sauis la sancta Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna. a .xiiij. de Agost del any M.CCCC.L.

Los Consellers de Barchna
apparellats a vra. honor.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 51, fól. 108 girat.)

IX—*Negociacions dels Consellers.—Instruc- cions pera 'l pagament de censals als acreedors catalans.*

«Concell tengut per los honorables Conse- llers ensemps ab alguns notables promens, sobre la comocio del poble de la part forana de Ma- llorques.»

Diluns a xvij de Agost, del any MCCCCL, En lo verger de la casa del Concell aiustats a Concell per les coses deual scrites los honora-

(1) Remoy ó castiche?

bles Consellers ensemps ab los honorables mossen Guillem dez Soler mossen Guillem dez torrent, mossen Ramon Cauall, mossen Ffarrer nicholau de Gualbes, mossen Ffrancesch carbo mossen Pere buçot Consol, mossen Jacme çapila, e mossen Pere de conomines, aqui fou exposat per lo honorable mossen Miquel dez pla vn dels dits honorables Consellers en nom de tots, com ells Consellers han reebudes tres letres vna del senyor Bisbe Durgell, altre del Governador del Regne de Mallorca, e la'tre dels homens de la part forana, e dels manestrals de la Ciutat de Mallorca sobre la comocio, qui no ha molts dies passats fou feta dels dits homens de la part forana contra la dita Ciutat, e del repos, qui a present sen es seguit E axi mateix com han reebut quels ha trames lo dit Governador translat dels capitols que ha fermats als dits homens, E no resmenys los es estat liurat per lo honorable en Guillem alegra Sindich de Mallorca per pagar los censals, que fan en Barchna. translat de vnes instruccions, que per lo dit negoci han trameses los honorables jurats de Mallorca pregant los de part dels dits jurats quels volguessen trametra als honorables Missatgers de aquesta Ciutat, qui son ab lo senyor Rey, E totes les dites letres e los dits translats de ordinacio dels dits honorables Consellers foren legides, e legits en lo present Concell E totes les dites coses posauen ells Consellers en lo present Concell, per tant que sobre aquelles hi fos deliberat, E proposades e lestes totes les dites coses per lo dit Concell fou deliberat, que fossen fetes certes respostes als dits Senyor bisbe Durgell, Governador de Mallorca e als homens de la part forana e manestrals de la dita Ciutat, E en cara sie scrit als Jurats de Mallorca com ells Consellers hauien scrit als dits Missatgers de aquesta Ciutat, qui son ab lo senyor Rey, que supplicassen lo dit senyor que prouehis en les dites coses, e aximateix que los dits Consellers scriuissen altra vegada als dits Missatgers que attes que ells eren informats que los dits jurats e los homens de la part forana e los manestrals de Mallorchas trametien Missatgers al senyor Rey fossen tramesos als dits Missatgers de aquesta Ciutat translat dels capitols demunt mencionats, e de les instruccions trameses per los dits jurats de Mallorca, solament per auis dels dits Missatgers de aquesta Ciutat, e no que ho publiquen

a algu, e que per tot lo Regne de Mallorca e cosa publica de aquell en general supplicuen lo senyor Rey que vulle prouehir en les dites coses pertinentment e deguda, a fi que aquell dit Regne de Mallorca estigue en repos ey cessen tots escandols e inconuenients, E en aquesta forma hac fi e conclusio lo present Concell.»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1449 y 1450, fól. 140).

X—*Resposta dels Consellers als forans: felicitació per l' assossech y ofertas conciliatorias.*

«Als honrats senyors los homens de la part forana e manestrals de la Ciutat de Mallorca

Honrats senyors Reebuda hauem vna vra. letra de .vij. del present mes de Agost del cas que no ha molts dies passats ses seguit entre vosaltres e aquell de la Ciutat de Mallorca segons estesament es contengut en la dita vra. letra A la qual vos responem que hauem trobat sobiran pleer com lo fet per gracia de Deu ses reposat, E per tant com hauem gran voluntat que tot aqueix regne romangue en bona concordia hauem scrit als honorables missatgers de aquesta Ciutat qui son ab lo senyor Rey que vullen supplicar lo dit senyor que sa gran excellencia vulle prouehir en les dites coses segons se pertany, en tal forma que cessen tots escandols e inconuenients qui si posquessen seguir E fem vos certs que per tostemps nosaltres serem prests de entendre en tot benauenir del dit Regne e de la cosa publica de aquell, E tingueus la sancta Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barcha. a xviii.º de Agost del any M.CCCC.L.

Los Consellers de Barcha.
A vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 51, fól. 110).

XI—*Resposta dels Consellers als Jurats: negociacions y ofertas.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorca.

Molt honorables e molt sauis senyors ja per altra nra. letra hauem scrit a vres. honorables saudieses com per la comocio que en dies passats

ses seguida dels homens de la part forana del Regne de Mallorca ne hauem scrit als honorables missatgers de aquesta Ciutat qui son ab lo senyor Rey e als honorables Sindichs de la dita Ciutat qui son presents en la Cort que la senyora Reyna loctinent del molt alt senyor lo senyor Rey celebre en la vila de perpenya pero encara a sobrehabundant cautela ne hauem scrit altra vegada als dits missatgers qui son ab lo dit senyor E aço per tant com hauem sabut que axi per vosaltres com per los dits homens de la part forana e encara per los manestrals hi serien trameses missatgers affi que los dits missatgers de aquesta Ciutat Supliquen humilment lo dit senyor que en los dits affers sa gran excellencia hi prouehesca segons se pertany En tal forma que lo dit Regne romangue en repos e cessen tots escandols e inconuenients qui si posquessen seguir Offerint nos tostemp per vosaltres e per aqueix regne e per lo benauenir vre. e de aquell fer totes coses a nosaltres possibles E la sancta diuinitat tingue vres. honorables sauieses en sa proteccio e guarda. Scrita en Barchna. a XVIII de Agost del any .M.CCCC.L.

Los Consellers de Barchna.
a vre honor apperellats.»

(Reg. *Lehr. clos.* anys 1450 y 51, fól. 110 g.¹)

XII—*Resposta dels Consellers al Governador de Mallorca: lo felicitan per sas bonas gestions, recomanantli treballi per la pau del Regne.*

«Al molt honorable e molt saui mossen Bng. dolms caualler Governador del Regne de Valencia [*sic*].

Mossen molt houorable e molt saui Reebuda hauem vna vre. letra de .XIII. del present mes dagost sobre la comocio feta per los homens de la part forana de aqueix Regne e segons les coses se son seguides en la dita vra letra estesament son contengudes E aximateix hauem rebut vn translat quens hauets trames dels capitols queuson estats demanats per los dits homens E es ver que som estats informats per letra del reuerent bisbe durgell qui en aquells dies se troba en aquelles parts que vos mossen molt honorable e molt saui vos sots haut en los dits affers notablement e be e segons de vos se pertany E per

tant com nosaltres hauem gran voluntat que lo dit Regne qui es vn bell joell e los poblats en aquell estiguessen en repos hauem scrit als honorables missatgers de aquesta Ciutat qui son ab lo senyor Rey que suppliquen lo dit senyor humilment que vulle prouehir en los dits affers segons se pertany en tal forma que no si pusquen seguir escandols ni inconuenients E jatsia mossen molt honorable e molt saui vos haiats gran sollicitud e cura en los dits affers pero encara a sobrehabundant cautela vos pregam afectuosament que ab esuellada diligencia hi entengats en tal forma que aquell Regne romangue e estigue reposat E aço e lo auisament quens hauets fet de les dites coses regraciam molt a vra. honorable sauiesa la qual la santa Trinitat tengue en sa proteccio e guarda Rescriuint nos ab gran confiança de quant puscam fer per vres. pleer e honor Scrita en Barchna. a .XVIII. de Agost del any M.CCCC.L.

Los Consellers de Barchna.
A vre honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, any 1450 y 51, fól. 111.)

XIII—*Fretura de blats en la Illa. Los Jurats sollicitan auctorisació per extraure fins á 3000 quorteras de forment.*

«Als molt honorables e sauis Senyors
los Consellers de Barchna.

Molt honorables Senyors Segons crehem vres honorables sauieses son informades del gran treball nre per lo insult fet per los homens de fora contra aquesta ciutat del qual encara no sabem la fi. E per aço ab summa diligencia nos coue entendre en auituallar la ciutat a compliment per aquest any signantment de forments dels quals passam gran fretura car de aquells hauem necessari pus de Sinquanta milia quorteres E per aquesta raho haïam contractat ab alguns mercades entre los quals es lo honorable en Berthomeu febrer quins ha offert de aquexes parts fer portar e descarregar en la present ciutat certa summa de forment carregador aqui per lo honorable en Lujs Solsona o altre per ell. Per tant molt honorables Senyors vos pregam e encarregam tant afectuosament com podem que per socorrernos en nres. necessitats vos placia dar

licencia al dit Lujs o a altre de carregar fins en entorn tres milia quarteres de forment per portar en la present ciutat Maiorment en semblant cas tan necessari Com los dits homens de la part forana haien feta inibicio per la qual cessen portar forments en la dita Ciutat offerintnos per vosaltres fer lo a nosaltres posible. E ab tant molt honorables senyors la Santa Trinitat vos tenga en sa proteccio e custodia. Scrita en Mallorques a xxij de agost any Mil cccc Sinquanta.

A vra honor aperellats
los Jurats del Regne de Mallorques.»

(*Cartas com. s orig. s 1450.*)

XIV—*Los Jurats agraxen als Consellers l' haver escrit als seus embaxadors, axi en cort del Rey com de la Reyna, y demanan sa intercessió per obtenir dels acreedors catalans la relaxació de 6000 florins.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors
los Consellers de Barchna.

Molt honorables e sauis Senyors Vna vra lletra hauem rehebuda de dotze del present mes de agost responsiua a la lletra la qual los dies passats haniem feta a vres honorables sauiesses sobre la comossio feta per los homens de les parts foranes de aquest Regne per la qual som haisats del escriure hauets fet als vres embaxados axi en cort del Senyor Rey com de la Senyora Reyna Regraciantuos molt lo dit scriure. Pero vahents nosaltres entretant los grans daus e despeses que hauem reportats e incessantment reportam per dar sossech a la dita comossio e fer les prouisions necessaries en les dites coses no vahents via ne manera altra a present pus prompta ne pus saludable per les quantitats que hauem molt necessaries per los grans carrechs en los quals aquesta vniuersitat es tenguda axi per aides de blats com en altres coses Maiorment per lo preparatori que hauem afer de forments per la gran necessitat que de aquells hauem a present com ne freturem de pus de Sinquanta milia quarteres Car exhibint aquelles dites quantitats per via de tall no es a present factible ne possible segons vres honorables sauiesses poden considerar Per tant molt honorables e sauis Senyors vos pregam e exortam vos placia comunicar ab los crehedos de aquest Regne aqui domi-

ciliats e de aquells obtenir relexacio de altres sis milia florins segons lany prop passat han fet com aço no sia dan ne interes llur perço que en nres axi extrems necessitats puxam algun tant esser socorreguts Car per altre via nos pot dar remey ne sosech en les dites coses E sera causa de relleuar aquest Regne de vn gran treball perill e conguoxa Pregantuos axi com confiam presentament haiam resposta de vres honorables sauiesses offerintnos fer totes aquelles coses qui sien necessaries per tota tuicio e seguretat de llurs censa's e dels capitols fets e fermats per causa de aquells E ab tant la sancta Trinitat sia en proteccio e custodia de vosaltres Scrita en Mallorques a xxij de agost any Mil cccc Sinquanta

Los Jurats del Regne de Mallorques
prests a vra honor.»

(*Cart. com. s orig. s 1450.*)

ALFONS DAMIÀNS Y MANTÉ.

VIDA DE SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL VI.—*De algunas altres virtuts en que se aseñalava Margaritta en la sua infantia.*

25.—En la virtut de la humilitat fonch en la sua miñóns singular, per que may en ningú de casa, germans ni criats, ha tinguda differentia ninguna sobre puestos ni majories, com de ordinari se acostuma entre miñons, de tal manera que sempre que se offeria estar en se compaña, solia ocupar el menor lloch, perque la tinguessen per la menor de casa, y si los donaven alguna cose que la partissen com es dinar, coses de menjar ó altres miñonesas, Margaritta prenía lo que li dexaven, y may estave mes contenta que quant se descuidaven de darli la sua part: amava molt el ser menospreciada y tenia gran alegría quant li desalabavan alguna cose de lo que feia ó deia, y per axó sempre que podia cercave y dava ocasions ab que la poguessen despreciar, y per el

contrari, la major pena que tenia, era de veurés tant aplaudida de tots.

26.—Amava summament la veritat, de tal manera, que no li recorda haver dita may en tota la sua vida mentida alguna advertidament, ni menos podia tolerar que en presentia sua se digués cosa que no fós molta veritat, y si algú la deia, que ella heu sentís y sabés esser al contrari, aquí matex axia al enquantre, y ab molt de garbo y semblant alegre, solia dir que estaven descuidats y la tal cose que deien no era de aquell modo, sino de aquest ó de aquest altre, conforme seria estat ó succheit, y axó era tant advertit de tots los de case sua, que si deia algú alguna mentida y no estave Margaritta present, solien dir, ja se coneix que ne Margaridetta no es aquí, que si hey fos estada, no hauries dita tu aquesta mentida.

27.—Ni menos callar la veritat, en particular quant resultava en dañy de algú, ho tenia per una falta molt gran, encare que el dañy fos una cose molt leve: succehili una vegada que desgratiadament rompré un llibrell de pastar ab una pedra que, sens volero, feu caure de sobre ahont estave lo llibrell, haventlo mester se mare de allí á pochos dies, quant lo trobà romput cridá á los fills que tenia, que ab ella eran tres los que ho podían haver fet, y preguntantlos qui havia romput lo llibrell, colérica per la necessitat quen tenia, los doná á cada un de ells algunes puñades, y si bé es veritat que ella no digué may que no ho sabia, pero no confessá que lo hagués romput, perque com té tant de temor de sa mare que no gosá dir may la desgratia que havia tinguda, y de axó se nes penedida tanta vegada que me ha dit esser sen confessada ab moltas confessions, y que encara-are li pesave de haver callada aquella veritat per el dañy que ne havian tingut los dos germanets seus, y que de las horas ensá, que podia tenir set ó vuit añys, may mes, requirida, ha callat lo que ha sabut, encara que sapia que haja de resultar en dañy propi.

28.—Avorria summament qualsevol cose de venitat en el vestir y calsar, y axi, coses superfluas no las appetia ni les volia de ninguna manera, ni *eliam* coses molt usades entre dones, encare que honestas y licites, podentne fer de menos, no las aportave ab gust; quant començá Margaritta á esser un poch grandeta, li comprá son pare un clauer, cadenó y agullers de argent, y un dia de

festa, anant á la vila per ouhir missa, posarenli el cadenó, pensant sos pares que ab alló li feian un gran agasajo, pero fonch molt al revés, perque lo aportave tant contre son gust, que essent ja prop de la vila, veient la sua, se llevá lo argent que aportave y sel possá á la butxaca, y de aquella manera passá aquell mati, essent una usança aquesta que en aquell temps apenas ay havia done ninguna petita ni gran, (podent ho fer) que no ne aportás; quant fonch á case sua, volentse treure de la butxaca el clauer y cadenó, trobá que havia perdut los agullers, que si bé ne tingué gran disgust per lo que sos pares heu havian de sentir, no se li doná ninguna cose per lo que li sobre vingué despues, perque preguntantli perque se lo havia llevat, pogué explicar son ánimo y dir el poch gust que tenia de semblants coses, que fonch ocasió que may mes la obligaren á portarlo.

29.—A reber los sacraments tenia una devotió mes que ordinaria, y jo creuria que li aumentava molt la devotió, á mes de la bona inclinació que tenia, la experientia que tenia, encare que era tant miñona, de que totes les vegadas que se confessave y rebia el sacrament de la penitencia, sensiblement conexia las merçes que Deu nostro Señor li feia; circa nou añys tenia de edad quant el Il.^m y R.^m Señor D. Diego de Escolano Bisbe de Mallorca, visitant el seu diocesis, aná á la vila de Valldemoça y confirmá á totas las creaturas que li aportaren, y entre ellas ay aportaren á Margaritta y la confirmá dit Señor Bisbe als 25 de Octubre de 1657, consta del llibre de confirmations de la Iglesia parrochial de Valldemoça, y me ha dit ella matexa, que aquest dia la umpli el Señor de tant de jubilo y contento, que no li recorda may haver tinguda major alegría.

30.—Nou añys tenia de edad quant el Rector de Valldemoça li doná llicentia de reber la Santa comunió de Christo Señor nostro Sacramentat, que es molt, si considerám la falte que heyá en la part forane, en la educatió de los miñons y en la inteligencia y enseñance de los rudiments de nostre santa fé, y jo judich que el Parrocho li hauria dada llicentia mes prest, si hagues estat ben informat de lo molt que estava instruida Margaritta de Deu nostro Señor; la primera vegada que combregá sentí una conferentia que tenien dos personas, quizá mogudas de haverla vista combregár; la una deia que no trobava bé que dexassen ó permetessen la comunió á los miñons de tant poca edad,

perque se ha de judicar que no son encare capaces, ni al pareixer dona lloch naturalesa de poder perceber lo que es aquest altíssim y diviníssim sacrament, y axí, que hauria de anar ab molta atenció el Parrocho y mirar ab molta atenció á qui dona llicentia de combregar; aquestas rauhons, com Margaritta era tant humil, li donaven molta pena; la altre persona per el contrari deia, antes bé haurian de anár molt advertits los Rectors y tant prest com veuhen los miñons enseñats per reber la comunió en lo que es neçessari, los heurien de dar llicentia, per el gran gust que donen á Deu nostro Señor quant reben aquest Sacrament las creaturetas qui no han fet encara peccats, puras y ignoscents, y com Margaritta sentia lo que aquesta deia y per altre part ho experimentava axí com deia, no podia contenirse en sí mateixa, ab tant de contento y alegría que no la podia abscondir.

31.—Los efectos que causaven á Margaritta las primeras comunions, si se haguesen de escriure tots seria may acabar, y axí diré tant solament que desde la primera vegada que combregá, todas las vegades que rebia á Christo Sacramentat, la umplia el Señor de un jubilo y alegría que li aparexia estar á la gloria, y trobaves tota plena de Deu nostro Señor, que experimentava interiorment ab un conexement tal, que no podia duptar era Deu nostro Señor el qui la regalava, pero com no se li manifestava, causavali una sed tant gran de veure á Deu y trobar á Deu, que com á siervetilla abrasada cercave y desitjava arribar á Deu nostro Señor, y per axó, quant se encontrava ab algun sacerdot religios ó secular, ó qualsevol altre persona que fós, de las ab que ella solia tractar de Deu, aquí metex preguntava y los pregava que li diguessen ahont y per hont podria trobar á Deu nostro Señor, ab unas ancias tant grans, que tota se abrasava y consumia, sens poder tollerár las ausentias que sentia de son Creador.

32.—Trobaves ab uns desitjos tant grans de servir á Deu nostro Señor, que tot quant sentia dir de singular en alguns Sants, com es, de alguns la abstinencia, de altres el rigor y asperesa de vida, de altres el menospreçi de las cosas de aquest mon, y de molts altres, cosas de gran virtud y santedat, tot li aparexia no res per aquellas cosas tant grans que desitjava fer per dar gust á lo Amat, pero com no trobava ni sabia

trobar aquestas cosas grans que desitjava, tot li era penar y mes penar: de aquí que li vingué un gran desitx de esser religiosa, perque li aparexia que per aquest cami havia de trobar lo que volia, y determinás de dir y manifestar á sos pares son desitx (tenia en aquest temps circa deu anys de edat) y com ells la veian tant ben inclinada, no descregueren lo que deia, sino que la escoltaven y animaven á la virtud, donantli bonas esperances, y que quant seria á temps, ja li assistirien y ferien tot lo que podrien per ferla entrar en religió, y entre tant que pensás de hont volia ser monge, á lo qual tengueren prest resolució, perque en aquest mateix temps, havian fundat en la ciutat el convent de Santa Catherina de Siena, y per la novedat sen parlá molt per Mallorca, que fonch ocasió de que Margaritta ne sentís dir molt de bé, y com per altre part ja tenia molta devotió á la Santa y havia molt de temps que li feia oració, digué á sos pares que volia esser religiosa del nou convent de Santa Catherina de Siena, y sos pares li prometeren que procurarien á donarli gust.

(Se continuará.)

MONESTIR DE LA REAL

ORDINACIONS PERA EL REGIMEN INTERIOR
DEL CONVENT ESTATUÍDES PER L' ABAT

DON FR. PERE MAYANS

8 ABRIL DE 1618

Nos Don Fr. Pere Mayans, per la gracia de Deu y de la santa Sede Apostolica, Abbat del monestir de Ntra. Señora la Real del sagrat orde del Cister en lo regne Mallorca:

Considerant lo augment axí spiritual com temporal que a los monestirs causa lo bon exemple, modestia y recolliment de los religiosos, y axí mateix la quietut y consolacio de sos animos que redunda del orde y concert en las cosas del govern de aquell, y per conseguent la tranquillitat y pau, la qual ab la observancia y adorno de las sobreditas cosas se domicilia ab nosaltres y causa el ocuparse del tot en servey de Deu omnipotent y observancia de nostra santa regla; per tant moguts ab verdader zel y paternal caritat, havem ordenat y ordenam se observe en esta casa per tots los religiosos lo que nostre santa regla y instituts de nostre santa religio manan y

ensenyan y demuestran haver de ser guardat y observat, y ab la observancia de aquells resulte en esta casa tot augment de virtuts; que es lo següent:

Primo, comensant en las cosas propias de Deu omnipotent Senyor nostre y dedicades a son culto diuino, las quals com a font de tota santedat, puritat y limpieza, se han de tractar ab tot temor limpieza y cuidado, ordenam y mandam al sacrista major qui are es y per temps sera, que de quinze en quinze dies renove lo Santissim Sacrament de la Eucaristia, y tinga cuidado que lo sagrari estiga ab la limpieza y decencia que conve, pera que de exa manera no se puga seguir algun inconvenient y escandol.

Item, mandam al mateix sacrista que en las estivitats que en nostra sagrada religio se acostuma de adornar lo altar de las reliquias, no las traga ni pose fins ditas matinas; y lo mateix dia las tornara en sonloch ditas vespervas, vestit ab cogulla y stola, y ab llum. Lo que tambe fara sempre y quant las demostrara a alguna persona.

Mes avant ordenam y mandam que en lo altar major no se diga sino la missa major, sino es missa votiva de nostros Sants Pares St. Benet y St. Bernat.

De la oracio apres de completas, y de tocar la oracio de las Animas—Causant la oracio tanta salut axi spiritual com temporal, dient lo Ecclesiastes: *Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Deum et curabit te*, ordenam y mandam se tinga y fassa en lo chor oracio apres de completas, y dure lo spay a Nos o a nostre president ben vist; y acabada se diga lo psalm *De profundis*, ab la colecta *Fidelium. et requiescant in pace, amen*, y se toque la oracio que se diu de las Animas, y acabat se done per Nos o nostre president la aygua beneyta a los religiosos.

De la processo per claustro los dissaptes—Convenint sempre posar per intercessora en nostres necessitats y treballs Maria Santissima, senyora y patrona nostra, y tenir sempre nostros ulls en ella com a verdadera Stela del mar, pera que navegant entre las olas dest mar ocecano del mon puguem fer lo cami verdader y apte pera arribar al port de la salvacio de nostres animas; y intercedesca per nosaltres davant de Deu omnipotent, pera que vivint ab tota tranquilitat y pau siam mercedors nos perdone las culpas, y libere de

las penas que per ellas merexiam; ordenam y mandam se continue la devocio y processo ordenada y votada per Nos y tot lo convent de esta casa, tots los dias de dissapte, ditas las completas y acabada la ordinaria oracio y lo psalm *De profundis*, dient y cantant en ella per lo claustro lo himne: *Ave maris stella, Dei mater alma*; y arribant a la capella de Ntra. Señora, postrantse, diens lo verset *Contra te esse matrem*, y tornats a la iglesia, arrodillats davant lo altar major, dir la antiph. *Sub tuum presidium*, ab los versos següents: *Ora pro nobis sancta Dei etc., Justus germi etc., Domine exaudi etc., Dominus vobiscum etc.*, ab las co'etas *Famulorum. Perfice, Omnipotens sempiternus Deus celsifica, Deus qui culpa, Ineffabilis etc.* Y acabada se donara la aygua beneyta.

Item, ordenam y mandam que quant los religiosos arribaran al chor antes que se comensen los officis divinals, estigan arrodillats tot lo temps estaran fins que comensen los dits officis, o fassen las estacions per las capellas.

Item, ordenam y mandam que quant passaran o arribaran davant lo altar major, fassen gran acato y reverencia al Sanctissim Sacrament del altar, arrodillantse en lo presbiteri.

De la missa per los frares y servidors—Com el assistir y oir lo sacrifici de la santa missa ab la devocio deguda sia de tant de fruyt, virtut y utilitat, axi spiritual com temporal, ordenam y mandam que en los dias de labor se diga una missa immediate apres de laudes, para que ab major comoditat la pogan oir los religiosos frares, donats y demes criats de casa; y los dias de diumenge o festa colent se dira apres de la missa major; la qual dira lo sempmaner passat, y estant impedit tindra cuydado de encomendarla.

Del Mandato en lo dijous de la Cena del Señor—Com lo fonament de la salvacio de nostras animas sia la humilitat, dient lo sant profeta David: *Humiles spiritu salvabit*, ordenam y mandam que lo dijous sant se fassa en esta casa lo Mandato, ab todas las cerimonias, modo y forma que se usa en nostra santa religio.

De los Set psalms penitencials en los divendres—Havent nostra santa religio ordenat que los divendres se digan processionalment los Set psalms per lo claustro, pera que lo Señor vulla perdonar a los christians y traure de captiveri la Terra Santa de Hierusalem, llevantla de poder de los

inimichs de nostra santa fe catolica, y done pau entre los princeps christians; per ço pera adimplir los seus mandatos, ordenam se fassa y cumpla en esta casa, y en ells acudan tots los religiosos.

De las ceremonias de nostra santa religio—Com la uniformitat en las ceremonias de los divinos officis nos sia tant encomendada y mandada per nostros Sants Pares, y vejem que alguns religiosos sacerdotes en la celebracio del sacrifici de la santa missa usen de differentes ceremonias, ritos y paraulas, que no usa nostra sagrada religio; per tant mandam en virtut de santa obediencia a tots los sacerdotes a Nos subdits, que en lo sacrifici de la missa, axí en la confessio com en lo demes, se conformen en tot y per tot ab los missals mes moderns de nostre orde.

La hora en que se han de dir los officis divinos—Essent tant loat lo orde y concert de las cosas, molt mes ha de esser en las del Señor; per tant ordenam que se digan las matinas en la hora que manda nostro Pare Sant Benet en la sua santa regla.

La prima, o en son temps la terciá, se diga immediate exit que sera lo sol.

La terciá, o en son temps la sexta, quant despues de ella se ha de celebrar la missa major, mandam que de las idus de septembre fins a la Pascua se toque a las nou horas, y en lo altre temps a las huyt horas, de manera que tot lo any se toque la missa major a las dos horas del dia.

Las vespras, en los dias de quaresma y vigilia de la nativitat de nostre Señor, se digan a las deu y mitja.

La nona, en los dias y temps que se diu apres dinar, que se diga a la una y mitja de la tarda; en lo altre temps acabada la missa major.

Las vesperas, en lo altre temps, se digan tocadas las dos de la tarda.

Y las completas se toquen immediate post que sera lo sol. Mandant a los sacristans que en fer los senyals de las horas canonicas usen de la pausa possible, pera que las cosas del servey del Señor se fassan y cumplan ab la devocio y orde degut.

Item, ordenam que se canten las vigalias y laudes, terciá, vesperas, tant primeras com segonas, en las següents, es a saber, en la festa de

la nativitat del Señor, Pascua y Pentecostes; item en la festa de la visitacio, assumpcio y nativitat de nostra Señora Maria Santissima, patrona y advocada nostra; y en la festividad de tots los sants y de nostros patriarchas Sant Benet y Sant Bernat; y que tots los dias del any se canten las completas.

Item ordenam que axi mateix se canten las vesperas, vigalias y laudes de los sinch anniversaris precipuos del orde, y de lo anniversari que se celebra en esta casa per la anima del molt noble señor Don Nuno Sans, fundador de ella; y que en ells se toquen nou vegadas las campanas fent nou trets, comensant desde las primeras vesperas fins dita la missa y la absoluta que apres de la missa se fa.

Item, que tots los diumenges y festas se canten la terciá y vesperas.

Del legir en taula y de la hora de refeccio.—Essent cosa tant concernent a los verdaders religiosos que en el temps que alimenten son cos de los manjars corporals, alimenten tambe son animo de los espirituals, y de esta manera conserven ab salut y vida lo cos y anima; dient nos esto lo Señor per son evangelista Sant Matheu: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*; per la qual causa nostre patriarcha Sant Benet nos encomanda tant esto en la sua santa regla, dient: *Mensis fratrum edentium lectio deesse non debet*; per ço ordenam y mandam que tant en lo dinar com en los dias y temps de sopar, se lija cantat en la taula. Y pera que se puga ab tota comoditat y consolacio cumplir esto, mandam se observe lo que nos manda nostro pare sant Benet: *Omnia fiant luce diei*; ço es que immediate apres de sexta, o en altre temps apres de nona, y en los dias de quaresma apres de vespras, se toque a dinar.

En los dias de dos refaccions se toque a la segona una hora apres de vesperas, y si es dia de collacio se toque una hora y mitja apres de vesperas.

Donant facultat a los religiosos que si tenen algunas ocupacions legitimas puguen dinar, sopar o fer collacio, a la segona taula.

Y com en totas nostras accions sia necessari invocar lo auxili del Señor pera que se fassan y cumplan en honra y gloria sua, y redunden en utilitat de nostras animas, ordenam y mandam que lo *Lector mense* y *Servitor coquina* prenguen la benedictio conforme lo us de nostra sancta religio.

Del silenci—Dient nos lo Señor per son sant profeta Isaias: *Erit opus justitiae pax, et cultus justitiae silentium*, ser lo silenci causa de la tranquil·litat y pau de los monestirs y medi molt principal pera que los religiosos arriben a una perfeccio de virtuts, per ser lo silenci fortissima muralla y excellentissim paves para resistir a los encontres de nostros inimichs, com diu Sant Ambros: *O validum scutum circumspice munitionis silentium*; y per esta causa nos diu lo Ecclesiastich: *Ora tuo fac ostia*, per veure que lo monestir ahont no se observa lo silenci es com a fortaleza sens portas ni murallas, y per el contrari quant se observa silenci no sols esta ben guarnit y murat pero encara segur y tranquil y apte pera que los religiosos exercitantse en la contemplacio de las cosas divinas y celestials sien ja en est mon participants de viure una vida angelica, conforme nos diu la Sagrada Scriptura: *Saelebit solitarius et tacebit quia levabit se supra se, id est, supra conditionem humanam*; Per tant mandam en virtut de santa obediencia a tots los religiosos a Nos subdits que no xarren en lo claustre de la mongia ni dormidor ab niguna persona axi ecclesiastica, religiosa, com secular, encara que sien parents; ni menos los religiosos entre sí, ni etiam sots color de legir algun libre; altrament fent lo contrari estaran en pa y aygua en la taula y cauran en altrás penas a nostro arbitre reservadas.

Item, mandam sots la mateixa pena, se observe silenci en la isglesia, refetor y dormidor, totas las horas del dia.

Item, que en lo temps se celebren en la isglesia los officis divinals no xarren ab persona alguna, dintre ni fora la isglesia, de manera que sian causa de inquietar los que celebran la missa o officis.

Item, que en las horas de meridiana y ditas las completas no se tenga conversacio en part alguna. Per major observancia de lo que mandam se toque la campana havem assenyalada de silenci mitja hora dempres de ditas completas.

Y para que los religiosos tingan comoditat de tractar lo que se los oferira, tant entre si com ab altrás personas, y no haja desconsolacio alguna, assenyalam los següents lóchs, ço es: lo hort del claustro de la mongia y lo capitol, y en los dias feriatos lo primer claustro y la sua llongeta; y esto ab tota modestia y quietut.

BARTOMEU FERRÀ.

(Continuarà)

CALVIÀ

APUNTACIONES HISTÓRIQUES

En lo repartiment que lo Senyor Rey en Jaume Ier de Aragó feu del territori de Mallorca, después que hagué conquerida dels moros dita illa, doná al Sor Bisbe de Barcelona D. Berenguer de Palou, un dels principals magnats qui ab soldats, barques y diners lo havian ajudat en tan dificultosa empresa, los termes de Calvià, Andraitx, Puigpunyent y Marratxí; los quals el mateix senyor Bisbe repartí dividits per las mateixes possessions que ja en temps dels moros se conexian distinctas, donant á uns y venent ó establint á altres, gravantlas empero ab la càrrega del delme, y un altre tribut sobre las vinyas anomenat tasca de varéma ó del vi, quals tributs, com eran perpétuos, correspongueren á sos sucesors en lo Bisbat de Barcelona, destinant una part per los Rectors de las parroquias novament fundadas en dits termes.

Impossible es de determinar si semblants termes estarian ja deslindats en temps dels moros ó si los deslindá el primer Bisbe de Mallorca á las horas de fundar las primeras parroquias, ni si els noms dels mateixos termes serian applicats demprés de la conquista, ó las tenian de antes: lo que pareix probable es, que ni Calvià, ni Puigpunyent, ni Marratxí, tendrian encare població unida, sino que las parroquias se entendrian compostas solament dels conradors que habitavan las casas de possessions, per cert més petites en estensió y per tant més numerosas en suma que al present. El cultiu seria per altre part molt limitat consistint lo mes en vinya, olivar y garroveral, pero predominant la garriga y el bosch.

En quant al terme de Calvià la major part devian esser pinars, pues fins a confrontar ab las terras de la Iglesia arribava la garriga, com ho demostra la denominació de Capelleta de los Pins aplicada al petit santuario que està edificat á la surtida del actual poblament en vers llevant. Y que no hi hagué poblacions formadas fins molt de temps després se demostra en los noms de possessions que encare tenen avuy dia los llochs ahont hi ha redols de casas, tant á la vila com á Capdellà, y en que se troba noticia del any que fonch dividit en vint partidas Son Pieras.

Constituïts en tal manera los moradors del

terme, no podia esperar-se població fïsa mentres no se arribassen à adquirir en propietat, per part de alguns de ells, una ó varias possessions contigüas, que per herencia se anassen dividint entre las famílias de aquells procedidas, lo qual pareix no haver succehit antes del sigle XVI. Las possessions Rafal Burguet contiguo ab la Iglesia, y Son Mir à la part de tramuntana de la mateixa, las terras contigüas baix des Castellet y las de la Costa, essent succesivament divididas y subdivididas conforme se multiplicava las descendencia dels propietaris, donaren lloch à la edificació de casas y formació de poble; ocurrint lo mateix en las terras de Capdellà compresas entre las Algorfas, Son Alfonso y la Coma de Son Cabot. Nou sórts de terra se citan en un acte del any 1661 confrontants ab Moffarés, que se suposa tendrian cada una sa casa; y no podian ser molts més las restants que ab aquestas componian la vila; y vuyt en lo districte de Capdellà, confrontants ab la Coma de Son Cabot, en un altre acte del mateix any. Pareix que en l'any 1790 encare no mes se contavan vuitante duas famílias de propietaris en tot lo terme, à las quals agregant las de unas quarante possessions y las que no posehien terras, resultarán per aquell temps sobre mil y trescentas ànimas.

Tanta escassesa de població, la mala qualitat dels terrenos, las pocas plujas en tot l'any, tot contribueix à perpetuar una condició de miseria que contrista lo cor; y aquesta es la que se troba retratada al viu en las Actas del Ajuntament que se han pogudas trobar de fetxa mes remota en lo arxiu de la vila y que en gran part van aquí copiadas.

Cosa sabuda es que lo Rey Conqueridor en l'any 1249 arreglà el govern de tot el reyne de Mallorca y de cada poble en particular. Relativament a-n-aquests posà un Batle, cert número de Jurats, altre número de Concellers, un Clavari, alguns Oidors de cómptes y un Mostasaf ó vigilant de la salut pública y dels acostums y abusos del pobre. Aquesta ordenació de govern es lo que el mateix Rey anomenà *Régimen de franqueza*. El Batle era, de nombrament real: una vegada nombrat reunia el consell y à majoria de vots nombravan junts los Jurats, y aquets units ab los concellers y el Batle nombravan concellers nous. Mes envant el Rey en 1391 mandá que Jurats y concellers fossen elegits per sort.

Los oidors de comptes, el Clavari y el Mostasaf eran elegits per la junta del Batle, Jurats y Concellers.

Los caudals que guardava el Clavari y de los quals tenia que donar compte à los Oidors procedian de tallas ó talls, que lo Batle y son Concell determinavan exigir del poble en cantidad de diners de la qual los Jurats feyen el compartiment à proporció dels possibles de cada vezi encarregant à algun homo de crédito ó al Clavari la cobranza. Dits talls servian per milloras del Comú en los camins, aigos, salud pública, la Iglesia y altres necessidats.

Tambè atenian los Jurats à provehir los conradors de blat ó forment para sembrar demanant la cantidad necesaria cada any al Gran y General Consell de la Ciutat y repartintla mitjansant fermansa ó fiança à los qui en necesitavan ab obligació de tornar la cantidad mateixa de blat después de la cohita siguent en el mes de Agost.

Las actas mes vellas del Concell de Calvià son del any 1584. No se sap si s-en escrigueren de anteriors y se son perdudas ó si se prenian antes las resolucions sols de paraula. El seu contingut es de poca importancia y sols manifesta lo miserable que es estat sempre el poble: pero no obstant es cosa curiosa sebre las fetxas de certas milloras com de los dos aljups vell y nou y de la creu de processons y lo reliquiari de la Vera-creu.

Notes trètes del primer llibre de Actes del Consell

ANY 1584

A xxj de setembre 1584 se ha tingut consell en la present parrochia de Caluià a petitio y requesta dels hon.^s en Pere Sastre batle y Pere Comallonga mostasaf esposant y demanant a dit consell tingues per be donar lloch y orde de adobar y reparar lo cami que va de dita parrochia de Caluià en la Ciutat per ser cosa molt conuenient y necessaria. Per hont ohint lo consell tant justa demanda y petitio han determinat los hon.^s consellers Guillem Selua, Joan Simo de la Coua, Joan Mayans, Noffre Selua y

tots concordants y en una veu que se adobaria a costes y despeses de tots los parrochians y terratinents de la parrochia de

Caluia y pagant cadahu y a prorata ço es per lo que te y posseyes en dita parroquia &. (Era Escriua Joan Vicens).

1585

A 25 de Juny de 1585 son estats creats y diputats consellers de la present parroquia de Caluia en l' orde y forme acostumade los hon. En Pere Mayans, Pere Comallonga y Ant.^o Comallonga, Matia Ripoll y Guillem Vicens.

A 25 de Juny 1585 es stat lliurat lo taill o la portio toca a pagar a la parrochia de Caluia per lo taill universal se es incidit de trenta millia lliures, lo que se paga a raho de v 3 per cent lliuras, a nel senyer En Sebastia Pallicer, mitjansant corredor ab la forme acostumade, ab salari y lleuada de tres dines per lliure, dic 3 di. p lliure, la qual quantitat ha de depositar en la taula de la universitat de Mallorca a solta dels sindichs clauaris de la part forana a costes y despeses sues, obligantse a pagar de sos bens les despeses si se ni faran apres de hauer rebuda la sedula y llista de lo que aura de exigir, prometent y obligantse a donar conte y raho de tot lo que li sera demenat el ensemps ab lo senyer En Bernet Pallicer son germa y cada hu de ells in solidum per ço que obligan tots sos bens presents y esdevenidors en dita parrochia de Caluia. Fet ut supra, a presentia del hon.^r En Julia Vicens batle en la pnt parrochia, Pere Mayans, Ant.^o Comallonga y altres etc. Andreu Vallori p.^{re}—Jesus y Maria.

1589

A 28 de maig de 1589 foren elegits y creats consellers de la present parroquia de Caluia per orde e instantia del ho.^r En Julia Vicens balle lo present en dita parrochia los hon.^s En Joan Simo de la Cova y Barthomeu Camps, Guillem Vicens y Matia Ripoll y Pere Comallonga; fet ut supra.

1591

Dia y any a 14 de Juliol any 1591. Dit dia y any susdit ajustats y congregats lo balla en Juan Simo de la Cova balle l' any present, Arnau Moragues, Guillem Vicens y Pere Comalongua y Nofre Salua, Juan Mestre, Matia Ripoll conselles, damanant lo balle fosen servits una talla per necessitat de la parrochia, fonch determinat per tot lo Consell que se fes una talla per a que la acabassen; fet ut supra.

Dit dia y any. A 14 Juliol any 1591 fonch determinat per lo balle en Juan Simo de la Cova y tots los Conselles, que de aqui al davant no sia ningú qui tingua los asens cadescu tingua an sa casa trevats ho fermats, sino si sera trobat fora da sa casa pagara vint sous per cada vegada que sera trobat; fet ut supra.

1592

Vuy que contam a 29 de Juny 1592 lo honorable balle de la present parrochia de Caluia ensemps en lo Sr. Rector y los concellers de dita parrochia han determinat de ter una creu de argent, per la qual se ha de fer una cedola de promeses, les quals promeses si no bastaran per fer dite creu lo balla y dits consellers obligan la parrochia a pagar tot lo que faltara o costara, y lo Sr. Rector se obliga a pagar la quarta part de tot lo que dita creu costara y axi se es determinat en lo Consell; fet ut supra.

1594

Vuy que contam a 31 de maig 1594, feta concordia entre lo hereu del Sor Rector Vallori que sia al cel, de la promesa hauia feta de la Creu, dona lo hereu de bona voluntat dotse lliures y mitje, dic xij L x 3; rebe las Onofre Salua.

Lo any present son conselles de la parroquia de Caluia 1594—J.^o Mayans—Guillem Mas—Guillem Salua—Juan Mestre—Arnau Moragues—Juan Ripoll.

1595

Lo any present, 1595, foren a sac y sort elets en consellers de la present parrochia de Caluia lo senyer en Nicolau Mir, lo sen. en M. Marimon, lo sen. en Guillem Palmer, lo sen. en Barthomeu Camps, lo sen. en Joan Vicens, lo sen. en Antoni Comalonga menor.

M. P. PRE.

(Se continuarà)

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

LLIBRE II—ANY 1396

71.—29 abril.—Que algú d' aci en avant no gos rebinar ni fer rebinar bestiar algú, pena de xxv. lliures a aquell de qui serà lo dit bestiar, e a aquell qui 'l rebinarà de altres xxv. . . Fol. 73.

72.—2 maig.—Que per vuy tot jorn se sien recullits en la galiota de 'n Bernat Lladó tots los qui s' hi son acordats. . . . Fol. 73.

73.—4 maig.—Que los qui han empriu de la aygua de la cequia de la ciutat no la pugan dar ni vendre ni alienar, y solament d'aquella pugan usar per lur necessitat propia. Fol. 73 v.º

74.—4 maig.—Que negún hom gos jurar lejament de nostre Senyor Deu ni de madona Sancta Maria, so es de aquelles partides qui no 's deuen dir ni anomenar, sots pena de correr la vila ab la lengua clavada, e de estar al costell o de pagar xx. liures. . . . Fol. 74.

75.—4 maig.—Crida de com sia acordat que demá, que será divenres, sia feta solemnpna processó per la gran pestilencia que vuy es, en la qual les creus vagen cubertes, e après seguescan tots los infants descalses cridant a nostre Senyor misericordia y pietat. . . . Fol. 75.

76.—12 maig.—Que en les processons de les ledanies, les quals se fan dilluns, dimars y dimecres primers vinents, s' ha ordonat sia feta commemoració e pregaries per la epidemia, y per tant que les creus qui solien anar enramades vagen cubertes de negre y que les carreres e iglesies per hont passará la processó no estiguen enramades ni encortinades . . . Fol. 75 v.º

77.—12 maig.—Que tots aquells qui sapian o tingan bens mobles o immobles, censos o altres drets den Fransoy de Cases, dins tres jorns los denuncien a la cort del governador, pena de D. florins. . . . Fol. 76.

LLIBRE III

ANY 1396

1.—15 maig.—Repitió de la crida feta tres dies antes, que en les processons de les ledanies sian fetas commemoració e pregaries per l' epidemia. . . . Fol. 1.

2.—19 maig.—De un' altre solemnpne processó que es ordonada fer per los Jurats y los Vicaris del Revt. Sr. Bisbe, la qual seguescan descalses tots, grans e pochos generalment, pregant a nostre senyor Deu que per la sua misericordia nos vulla relevar de la epidemia que es en lo regne Fol. 2.

3.—19 maig.—Que el Sr. Rey per sa letra dada a l'iguera a 29 d' abril prop passat, ha revocat per justicia n' Andreu Gordiola del càrrech de Procurador real, y proveit aquell en persona

den Matheu de Loscos, lochtinent de la dita procuració. . . . Fol. 3.

4.—(Falta la data).—Que neguna persona no gos fer passar aygua per les cequies qui son dels levadors de la porta Pintada avall tro que sian aquestes adobades. Fol. 3 v.º (V. n.º 13.)

5.—27 maig.—Notifica la mort del rey D. Joan, ocorreguda a 19 del present mes de maig; que dilluns se farán les misses y ecclesiastiques solempnitats acostumades en la capella del Castell real per comte del governador, y dimars en la Seu, per comte dels jurats; y que en aquests dos dies y altres vuyt après següents, tots, axí homens com dones, qui de sach vestits no serán, degan portar vestedures honestes segons que en cossos e misses es acostumat. . . Fol. 4.

6.—2 juny.—Que per raó de la mort del Sr. Rey, d' assí fins a la vigilia de Sant Johan, en nesses y convits que 's fassen, no sian fets alguns solasses que denoten goig, ni hagen juglars ni altres sonadors de qualsevol estruments. Fol. 5.

7.—9 juny.—Que per dissapte tot jorn se sien recullits en la galiota den Bn. Ladó los qui sien acordats de aquella. . . . Fol. 6.

8.—10 juny.—Que tots aquells qui fan cavalls armats per defensió del regne tengan aquells aparellats ab totes armes de cors e de cavall, e al primer manament que haurán vagen al loch o lochs hon serán ordonats. . . . Fol. 6.

9.—14 juliol.—Que tots aquells qui en alguna manera sian estats dampnificats per lo noble moss. Rodrigo Dis, capitá de les quatre naus armades que are son en Mallorca, o per ses companyes, dins vuyt dies ho hagen denunciat a la cort del governador, car lo dit noble se offer aparellat satisfer tot dan entegrament y complida. . . . Fol. 6 v.º

10.—18 juliol.—Que lo jorn de Santa Praxedis, de la qual lo cors es en lo castell reyal, sia feta solemnpne processó, portant lo dit cors, e que hi vagen tots generalment, grans e pochos, descalses, tenens luminaries en les mans, pregant nostre Senyor nos vulla relevar de la epidemia y mortaldat es en aquest regne. . . Fol. 7.

11.—17 juliol.—Bandejament den P. Capella, qui era escrivá de la cort, y delat de diverses crims y malefics y prestat sagrament de no exir de la illa, se es absentat. . . . Fol. 8.

12.—19 juliol.—Capitol ordonat per los jurats ab consell de prohomens y dels sobreposats

del ofici dels texidors y dels parayres, manant que negún texidor a tota pessa o escapoló que texirá no dega fer senyal del obrador sino de cotó blanch o d'estopa blanca tant solament, e sobre el dit senyal dega fer un listó que sia de sis dutxes del mateix cotó o estopa. . . Fol. 9.

13.—19 maig.—Altre registre de la crida núm. 4 d'aquest llibre, que allí está sens data. . . Fol. 9 v.º

14.—20 juliol.—Que tota persona a qui en P. Capella hage lexades comanades, venudes o meses en penyora vestedures, armes, escriptures o altres bens mobles, dins tres dies ho hagen denunciat a la cort. . . Fol. 10.

15.—23 agost.—Que tots aquells qui han vinyes en lo terme de la ciutat o de Marratxi no deguen veremar fins que ho hagen denunciat als delmers del Sr. Rey y esperats aquells per lo temps ordonat.—Que tots los qui deguen donar als dits delmers delma, agrer o altre dret de varema, paguen lo dit dret de bona verema e de cascuna vinya departidament.—Los qui vendrán esplets de vinyes en plaça, a menut o a quintars, ho deguen denunciar als dits delmers e ferne sacrament si serán requests. . . Fol. 10 v.º

16.—11 septembre.—Que tot hom y tota persona qui entena haver dret en un corral y cases enderrocades, que son darrera lo monestir de Sant Domingo, assats prop de l'escala en lo entrant del carrer de les Torres, que dins x. dies ho haja denunciat a 'n Bernat Taulari, encarregat de complir e acabar lo capbreu se fa en Mallorca de tots los bens, feus e altres drets del Sr. Rey. . . Fol. 11 v.º

Se continuan après dos manaments fets per lo dit Taulari a la dona Andreua muller den Gabriel Bonet ferrer quondam, y a la dona muller de 'n Pere de Termens, qui 's deya tenir dret en les dites cases y corral, perque o be renunciem aquests dret o be admetan les dites cases y corral y les redressen y paguen el censal degut de temps passat.

17.—12 septembre.—Que per dimecres tot jorn se sien recullits en la galiota den Bn. Lladó los qui sien acordats de aquella. . . Fol. 13.

18.—13 septembre.—Que tot hom qui sia acordat ab lo rampí den Barthomeu Sala d'aquí a demá a mitx jorn se sia recullit en lo dit rampí, pena de cent sous. . . Fol. 13.

19.—23 septembre.—Que pena de L. liures nigu gos traure de la illa sens licencia del governador astors, esparvés, falcons ne altres oucels de cassa. . . Fol. 13 v.º

20.—5 octubre.—Que dins spay d'un' hora tots los navegants y tenguts de les quatre galees de venecians que are son en lo moll se sien recullits en aquelles y partits de les mars del dit moll, puys que 'l capitá de aquelles recusa prestar el sacrament acostumat de prestar per tots patrons y capitans de galees de venecians que passen per Mallorca anant o tornant de Flandes, so es de no hic traure bandejats, conversos, catius ni catives, ni bens de aquells. . . Fol. 14.

21.—6 octubre.—Que nigu gos d'aquí avant vendre draps alguns qui sian per vestir si donchs no pagan lo dret del segell, que es xv. diners per liura. . . Fol. 14 v.º

22.—7 octubre.—Que neguna persona gos pasar ne metre bestiar ni tallar lenyes en l'alqueria den Brg. Baliu, qui fo de 'n Marti Taulés, pena de cent sous. . . Fol. 15.

23.—21 octubre.—Que neguna persona gos gitar terra ni escombradures en tota la ribera ni davant la font, ni adobar peix que fassa sutzura sino fora la torre de la font o de la riera. Fol. 16.

24.—28 octubre.—Pregó fet de manament de la Sra. Reyna, per letra sua dada en Barcelona a xvj. del mes y any presents, que tots aquells qui hagen comprades, baratades o en altra manera adquirides robes e mercaderies del noble cavaller moss. Rogrigo Dies o d'aquells qui son ab ell, dins deu dies ho hagen denunciat en poder del governador o de 'n Jacme Puig notari escrivá de la seua cort. . . Fol. 17.

25.—14 novembre.—Nova publicació d'un capitol antich pel qual está manat que nigu saig ni cap de guayta pugua fer composicions ni en altre manera res pendre de bans de jugar o de jurar, pena de perdre l'ofici y de pagar en doble los dits bans. . . Fol. 17 v.º

26.—28 novembre.—Que tots aquells qui despuis que 'l Sr. Rey Don Joan comensá a regnar, per si o per altre, en nom de universitat o de singular, hagen res donat a qualsevulla governador, procurador real, veguers, batles, capdeguaytes o altres oficials ordinaris, per ocasió de lurs officis, e encara a qualsevulla altres oficials, comissaris o altres persones que en nom del

dit senyor hagen res fet o administrat, e encara aquells qui sabrán altres haver donat res per les raons damunt dites, dins xx. dies primers vinents ho hagen denunciat en poder del discret en Jacme Logaya, jurista, per la senyora Reyna tramés en lo regne de Mallorca e ordonat per enquerir e saber la veritat de les dites coses. . . Fol. 18.

ANY 1397

27.—13 *janer*.—Que tot notari qui haja preses e reebuts contractes alguns entre en Bn. Janer, fill e hereu den Bn. Janer, calderer quondam, e altres qualsevol persones, per qualsevol raons e causes, dins tres dies dega aquelles cartes o contractes denunciar en poder den Jacme Despuig notari. . . . Fol. 19.

28.—5 *maig*.—Que níguna persona gos tancar ni brellar perdigots, ni aquells pendre per tot lo present mes de maig, ni negún revenedor gos comprar per revendre dins lo dit temps dels dits perdigots. . . . Fol. 20.

29.—11 *maig*.—Que per divenres tot dia comparegan davant lo lochtinent tots los capdeguaytes de la ciutat de Mallorques, pena de perdre l' offici sens alguna gracia e mercé. Fol. 20.

30.—11 *maig*.—Prohibició de cassar ab ballesta, ni ab ca de mostra, ni ab qualsevol altre enginy, de carnestoltes fins a Sant Miquel. Fol. 20 v.º

31.—16 *juny*.—Que lo governador revoca el guiatge concedit a Francesch Lana, mercader, per fer avinença ab sos acreedors, e promet xx. florins de joya a qui 'l metrá en poder de la cort. . . . Fol. 21.

32.—31 *agost*.—Que lo governador dona per revocades totes licencies per ell o per altres qualsevol oficials otoiçades a qualsevol persones de la ciutat e illa de Mallorca de portar armes vedades. . . . Fol. 22.

ANY 1398

32.—27 *febrer*.—A requesta de moss. Ramón de Santmartí cavaller y de 'n Guiemó Sant Johan donzell, posseïdors de la baronia que fou del noble Comte d' Ampuries, se mana a tota persona que en la ciutat o terme d' aquella, o en les parroquies de Muro, Santa Margarita y Soller, tinga cases, orts, vinyes o altres possessions, o reba censos o altres drets, en porció o feu de la dita baronia, dins deu dies degan haver mostrades les cartes o titols de les dites possessions en

poder Johan Terriola notari, elet per los dits posseïdors per fer el capbreu de aquella. Fol. 23.

34.—26 *mars*.—Que negún patró de nau ne altre qualsevol persona gos traure de la illa negún tengut o acordat de la galea de la almoyna qui s' arma en Mallorca, sots pena de xxv. liures. . . . Fol. 23 v.º

35.—2 *abril*.—Nova publicació, a instancia dels guardians de la mar, de tres capitols antichs sobre policia de la ribera, y lloch assignat per traure los lauts dels bolentins y palangres y los de xàvegues. . . . Fol. 24.

36.—2 *maig*.—Que tots aquells qui hagen cases, orts vinyes ni altres possessions en alou o senyoria del benefici instituit pe 'n Bn. Sacrista, canonge e pabordre de la Seu, quondam, lo qual posseex are en P. Valls, prevere de la dita Seu, dins x. jorns hagen les dites possessions capbrevades en poder den Barthomeu Seua notari. . . . Fol. 25.

37.—7 *maig*.—Que tots aquells qui han bens qualsevols en la porció de la esgleya de Mallorca, o en alous del Sr. Bisbe e pabordres o de les capellanies de moss. Ramon de Torrelles, bisbe que fo de Mallorca, dins deu dies hagen mostrat les cartes o titols de aquells en poder den Johan Riera notari, lo qual en lo palau del dit Sr. Bisbe tindrà escrivania per aquesta raó. . . . Fol. 25 v.º

38.—13 *juny*.—Que neguna persona gos d' assi avant cassar, ni tallar llenyes, ni tenir en terra cans, grossos ni pochos, ni tocar bestiers neguns, en l' alqueria de 'n Pascual Marti ciudadá, la qual es en los termens de la Porrassa. Fol. 26.

39.—7 *septembre*.—Prohibició a tota persona de qualsevol ley, condició o estament sia, y de qualsevol oficial hagués albará o licencia, de portar armes offensives ni d'efensives, sinó tant solament coltell de tay o punyal o daga. Item que tocat lo seny del ladre neguna persona gos anar per la ciutat sens lum. . . . Fol. 27.

40.—27 *agost*.—Mana a requesta dels jurats, que neguna persona gos vendre ni descarregar en la present illa ni en les altres a ella adjaens, negún moro ni moros d' aquells cossaris y robadors qui son estats presos en la illa de Sicilia, gran nombre dels quals ha en una nau de venecians que la nit prop passada fo junta a Portopí; en altre manera dels dits moros los que hic fossen

atrobats serien penjats per los peus e apedregats fins que morissen, sens tota mercé. Fol. 27 v.º

41.—16 *septembre*.—Que tot hom qui sia acordat de la galeota de Menorca, de la qual es patró en Brg. de Stelrich, governador de la dita illa, d' assi a mitx die se sia recullit en aquella Fol. 28.

42.—18 *septembre*.—Que tots aquells qui sien acordats, tenguts o en covinensa d' anar ab alguna de les sinch galees qui 's son armades en la present illa per aquest sant viatge, per dimecres tot die es sian presentats als patrons d' aquelles per fer lur comandament . . . Fol. 29.

43.—25 *septembre*.—Altre orde als matexos acordats de la Armada santa que per dilluns tot jorn se sien recullits en les galees y presentats a lurs patrons, sots pena de penjar. Fol. 29 v.º

44.—29 *septembre*.—Que tots patrons, homens d' armes, ballesters y altres qui sien estats en la presó de Tedelis ab aquesta santa armada y entenguen haver part o dret algún en lo botí e guany d' aquella, dilluns a primera hora comparegan en la Sala del Castell per mostrar de lur dret e de les parts que 'ls pertanyen. Fol. 30.

45.—30 *septembre*.—Que tots aquells que hagen comprades algunes robes e mercaderies del honrat n' Arnau Aymar e los preus de aquelles no hagen pagats, que deguen pagar incontinent oides les presents. Fol. 30 v.º

46.—28 *septembre*.—Que tots aquells qui entenan haver algun dret en la moneda procedida dels credits e bens dels germans Jacme e Nicolau Lodrigo, axí per raó de la taula com per raó de la companyia de mercaderia que los dits frares havien, dins deu dies ho hagen denunciat en poder den Vicens Abeyar, un dels escrivans de la governació. Fol. 31.

Segueixen nota dels acreedors que se presentaren y del crèdit que cada un reclamava; dues ordes del lochtinent, de 4 y de 8 de mars de 1399, a Pere Bach y Diedi de Nutxo, depositaris de la dita moneda, perque la repartescan entre los que hi tenen dret, y entreguen al procurador reyal la part deguda a conuersos renegats en Berberia; y els albarans firmats per cada un dels qui han cobrat Fols 31 a 35.

Els fols 35 v.º a 40 están en blanch.

E. AGUILÓ.

NOTES DELS LLIBRES DE DADES

DE LA PROCURACIÓ REAL

ANY 1332

Dades extraordinaries

Dimars a xxiiij. de janer pagam an Francesch Valenti per ij. torres qui son al cami de Portopi, les quals hauem comprades obs de senyor Rey ab tots lurs termes, per preu de v liures.

Dissapte a xxx. de janer pagam an Jacme Darder per loguer de ij. besties que portaren escuts lances e belestes e altres armes al cap de la pera con los jenovesos hi foren, e feren ne ij. jornades a rao de iiij. ₧ lo jorn a cascuna bestia munta—j ll. xij ₧ .

Dimecres a xvij. de febrer pagam an Bng. Sabater per j.ª letra que porta al batle de Muro si al dit loch se porien trobar conils blanchs o negres o bragats, car lo senyor Rey na volia.—iiij ₧ .

Divenres a xviiiij. de març

Item pagam lo dit jorn an R. Roig de València les quals lo Senyor Rey li mana donar per raho de mig nolit a eyl pertanyent per xxxviiij sarrayns los quals anaven ab j.ª sua nau de València a Tunis e per fortuna que hagren vengren per forssa de mal temps a Menorcha e aqui trancha la nau e de molts altres sarrayns quiy havia non escaparen sino los dits xxxviiij. los quals foren aplicats al metzem del senyor Rey, segons que aquestes coses pus largament son contengudes en j. letra del senyor Rey dada a Mallorcha xv. kalendas marcii lany MCCCxxxij, e les quals pres comptants per lo dit R. Roig Bn. Olivela procurador seu ab carta feta a Mallorches x. kalendas februarii en lany demont dit signada per ma den Bn. Suria notari de Mayllorches. xxviiiij dobles dor de v. myler (?) qui costaren xxx lls. xij.

Dimars a xxviiij de febrer pagam an P. Sabater picaperes lo qual trematem de manament del senyor Rey al castell del Cap de la pera per veser e estimar quines obres hi havia mester e hi eren necessaries e quant axi matex pogren costar de fer; e estech hi iiij. jorns entre anar e venir ab loguer de una bestia a rao de iiij ₧ lo jora e salari seu e messio de la bestia e dell; munta per tot—j ll. j ₧ iiij.

Dissapte xxviiij. de febrer pagam de manament del senyor Rey an Domingo Bausa e foren per j. diner dor que havia trobat que donam al senyor Rey, lo qual dien que era de la moneda de Santa Elena—j ll. x ₧ . E. AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—OCTUBRE DE 1901

SUMARIO

I. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per *D. Alfons Damians y Manté*.

II. Vida de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1600 al 92 (continuació).

III. Calviá. Apuntacions històriques, (continuació) per *M. P. Pre.*

IV. Monestir de la Real. Ordinacions pera el regim interior del convent estatuides per l' abat Don Fr. Pere Mayans—8 abril de 1618, (continuació) per *D. Bartomeu Ferrá*.

V. Anuario bibliográfico de Mallorca—1900,—por *D. Pedro Sampol y Ripoll*.

Lámina CXXVII. Imatge de Sant Elies, xilografía.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

XV—*Instancias al Bisbe de Urgell pera que de paraula informe al Rey de Mallorca dels fets* (Carta dels Consellers.)

«Al molt Reuerent pare en Xst. lo senyor bisbe d'urgell

Molt Reuerent pare en xts. de vra. gran Reuerencia hauem reebuda vna letra de .vj. del present mes dagost ab la qual nos hauiats del cas qui ses seguit a Mallorques per la comocio del poble de la part forana en los dies que vra. molt reuerent paternitat ses trobada en aquelles parts la qual comocio per gracia diuinal a pres algun

Año XVII.—Tomo IX.—Número 259.

repos E fem gracias a nre senyor deu com vra gran reuerencia si es trobada com siam estats informats axi per letra del honorable governador de aquell Regne com en altra manera que la presencia de vra. molt R. p. hia molt obrat E per tant com som informats que axi los Jurats com los homens de la part forana e de aquell Regne de Mallorques e los manestrals de la Ciutat ques-cuns per si trameten per lo dit negoci missatgers al senyor Rey e vra Reuerencia qui es be informada dels dits affers e vuy se trobe ab lo dit senyor creuriem sera molt propri quen comunicquets ab sa senyoria Per ço molt R. p. en Xst. ab sobirana affeccio vos deprecam que vos vullats comunicar del dit negoci ab lo dit senyor supplicant lo sia de sa merce hi vulle prouehir en tal forma que aquell Regne qui es vn bell yoell romangue e sia conseruat en son esser, E aço sera cosa que regraciarem molt a vra. gran reuerencia la qual la sancta deytat vulle tenir en sa proteccio beneuenturadament e votiua Rescriuint nos ab gran confiança de quant pusquam fer per son seruey e honor Scrita en Barchna a .XXV. de Agost del any de la natiuitat de nre senyor .M.CCCC.L.

De vra molt .R. p. seruidors
Los Consellers de Barchna.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 51, fól. 111 g.¹)

XVI—*Los Consellers recomanen de nou a lurs Embaxadors los afers de la illa, y los envian copia de los capitols firmats pel Governador y de unes instruccions tremesas per los Jurats.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors mossen Johan de marimon e mossen bñt. çapila

missatgers tramesos al senyor Rey per la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors Ja per altres nres lretres hauem scrit a vres honorables sauiesses de la comocio de la gent forana del Regne de Mallorques contra aquells de la Ciutat pero per gracia de deu los affers han pres algun repos E de tot nos es estat scrit per lo honorable governador del dit Regne quins ha trames translat de certs capitols que ha fermats als dits homens de la part forana E aximateix nos ne ha scrit lo reuerent bisbe durgell qui en aquells dies si troba ey feu molt de be E per tant com es anat al senyor Rey e es be informat dels affers li hauem scrit deprecantlo quen vulle comunicar ab lo dit senyor el vulle supplicar quey prouehescha segons se pertany E vosaltres si plasent vos sera porets saber ab lo dit Reuerent bisbe los dits affers quina prosequcio han hauda E per tant com ara som estats informats que axi per la Ciutat com per los homens de la part forana e encara per los manestrals de la dita Ciutat de Mallorques son tramesos missatgers al dit senyor per lo dit negoci per vre hauris vos trametem translat dels dits capitols que ha fermats lo dit governador als dits homens E aximateix vos trametem translat de vnes instruccions que per part dels dits Jurats nos son estades liurades e los dits translats vos trametem no per intencio quels publicquets a algu sino solament que siats haurisats de tot E queus haiats generalment a tot benauenir del dit Regne e de la cosa publica de aquell Per ço molt honorables e molt sauis senyors ab gran affeccio vos pregam que vna vegada e moltes vullats supplicar humilment lo dit senyor que sa gran excellencia hi vulla prouehir pertinentment e deguda en tal forma que aquell Regne romangue en repos e cessen tots escandols e inconuenients com noy vage poch E la diuinal magestat vos tingue en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna a .XXV. de Agost del any .M.CCCC.L.

Los Consellers de Barchna.
a vre honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 51, fól. 114 girat.)

En altra lletra adressada per los Consellers a sos missatgers en Nápols, de data 9 de Setembre

de dit any, los diuen:—«Mes auant vos pregam que haiats a memoria lo fet de la comocio del poble de la part forana de Mallorques del qual ja per altres lretres vos hauem scrit largament a les quals nos referim.»

(Reg. *ut supra*, fól. 118 g.¹)

XVII—*Els homens de la part forana prevenen als Consellers contra les informacions falsas que pugan rebre de part dels ciutadans.*

«Als molt Magnífichs e de gran prouidencia los Consellers de Barchna.

Molt magnífichs e de gran prouidencia mossenyors. Humills submissions precedents iatsia per altre vos haiam ya scrit larguament de nostres oppressions donades e inferides per los ambiciosos regidors de aquest pobre Regne. Ara empero certificats e auisats que les sauiesses de vosaltres serien certificades per alguns singulars de aquesta Ciutat ab letra de crehensa, per la qual crehença crehem vos seran denunciades moltes e diuerses coses força contra veritat no denunciand com en los dias passats e no ha molts se han fetas pagar duas parts contendens sobre lo regiment, dels bens de la pobre e miserable de vniuersitat, per occasio de llurs passions, e vller esser senyors Cxij.^m 6. E pus fort ara esser se leuat hun ters bras en vller regir, les dites duas parts qui per algun temps ya haurien destruhit se eren vnides e concordades en vller contradir ab los bens de la vniuersitat misserima e desollada e ya quasi feta no pagadora per extrema pobretat peruenguda a causa e culpa dels dits mals regidors. Supplicants les reuerencias de cascun de vosaltres que si en alguda manera se reu certificats dels dits actes en lo contrari, so que crehem, nous placia donar hi fe com en los dits actes sia entreuengut lo Reuerent mestre Barthomeu catany del orde de Sta. Maria de Jhus. e per Reuerencia del Reuerent bisbe de vrgell, e del dit mestre catany lo dit acte es peruengut a deguda fi, lo qual certificat dels preiudicis grandissims als homens de la part forana e manestrals de la present Ciutat donats vos auisara de la veritat com sia en disposicio car per la sua malaltia e infirmitat no li es encara possible, hoc e si sera necessari e a vosaltres plaura scriuint lin, sera content de anar aqui per expli-

car vos ho, Auisants vos los homens de la dita part forana, que si sabien vendre llurs bens e apres llurs infants, que en los censals hic preniu, axi en los annuals com en les propietats no vollen vos preiudicar en hun diner trencat, E la sanctíssima trinitat vos tingue en sa custodia e proteccio escrita en Ma. a XXVJ de Agost [1450]

A vres. manaments tots prests obehir los Sindichs e Consell de la part forana, e manastrals de la Ciutat»

(*Carl. com.s orig.s* —1450).

XVIII—*Resposta de los Embaxadors de Barcelona als Consellers; ignorancia en que està el Rey dels acontexements de Mallorca.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna

Molt honorables, e molt sauis senyors...— Mes auant a .XXVJ. del mes passat reebem per la galera del general vna vra. letra de .V. del dit mes per la qual nos auisauets de dues coses, la vna del fet del Governador, e laltre del fet de Mallorques, a la qual vos responem, . . . —

Del fet de Mallorques vos auisam com nosaltres ne hauem parlat ab lo dit .S. Rey, lo qual ha monstat ignorar lo dit fet, dient quina informacio ne hauiem nosaltres, e que alguns lin huien parlat, e per nos li fou dit ço daque vres sauietas nos huien avisats, E lo dit senyor respos que no crehe que tant hi hagues, *com lo Governador ne los jurats nol ne huien auisat de tant de temps ença*— . . . Escrita en Napols a .IIIJ. de Setembre (1) any .M.CCCC.L.— . . .

Apperellats a vre honor, e seruey los Embaxadors de Barchna.»

(*Carl. com.s orig.s* —1450).

XIX—*Altra resposta dels Embaxadors de Barcelona; promesa del Rey de proveir degudament en las cosas de la illa.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors, . . . — Per la nau del Abbat la qual fou juncta aci a VIII.º

(1) Rebuda en Barcelona a 1 d' Octubre.

del present mes, hauiem sabut com los affers de Mallorques se eren reposats, E apres hauem sabut de cert com despuys son stats pijors que no eren dabans, Daque molts Mallorquins qui son açi foren ajr ab los Embaxadors de Cathalunya, e a nosaltres, pregant nos quen volguessem parlar al senyor Rey, E de fet vuy per lo mati tots sinch som stats al dit senyor, informant lo del dits affers, e supplicant lo que fos de sa merçe voler hi degudament prouehir, com tals coses sien de fort mal eximpli, Daque lo dit senyor nos ha respost com ell es be informat de la veritat dels dits affers, e que ell hi fa ja la prouisio deguda la qual prouisio no hauem sabuda fins açi quina es, E tingueus la sancta trinitat en la sua proteccio, e guarda, Escrita en Napols a .XIJ. de Setembre (1) any .M.CCCC.L.

A vre honor e seruey apperellats los Embaxadors de Barchna.»

(*Carl. com.s orig.s* —1450).

XX—*Novas instancias dels Jurats als Consellers. Els pagesos se negan a comprar las ajudas y drets de la universitat.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis Senyors, axi com vres. honorables sauietas son ja informades del gran insult e comouiment fet per los homens de les parts foranes de aquest Regne, encara del que continuadament fan huiam aquelles Car mostren no hauer Senyor ans se sforsen regirse per comuna no obejnt lo Governador ne altres oficials del Senyor Rey fahents crides per totes les parroquies de la ylla de part del Poble que no deien comprar les ajudes de la vniuersitat les quals tots anys se costumen de vendre en lo mes de octubre en ciutat hon los homens de fora citats acostumauen venir per comprar aquelles axicom son stats ja citats per enguany qui seruen en pagar los censalistes de Barchna e de aquest Regne fahents les dites crides sots pena de mort que algun no dega comprar aquelles perque algun no ses curat venir per comprarne segons se acostumaua ans venudes algunes en poch nombre aquells qui les huien comprades

(1) Rebuda per los Consellers a 16 d' Octubre.

han hagut a renunciar a la compra per instigació e comouiments dels dits homens de fora del qual cessament de vendes se fa cascun jorn acte publich fahents encara molts altres aplechs e ajusts mostrant gran rebella e destròint e donant occasio en destròhir aquest Regne E axí molt honorables e molt sauis Senyos se segueix la destruccio vniuersal de aquell Car los clauaris de la dita vniuersitat no poden fer los pagaments als dits censalistes jatsia hi fossen obligats ab sacrament e homenatge per obseruansa dels Capitols de Barchna. lo qual a ell coue no seruar puix los homens de les dites parts foranes cessen de pagar lo que deuen per les dites ajudes e de comprar aquelles Per que molt honorables e molt sauis Senyors per lo interes que hauets en aquest Regne vos pregam queas placia treballar ab la Senyora Reyna sia de sa merce voler prouehir prestament en les dites coses perço que aquest Regne sia de total destruccio restaurat, Car en altra manera se segueix la final desolacio de aquell si prestament no hi es prouehit E si algunes coses a vres. honorables sauiesses seran placentes som prests a tota vra honor les quals la Santa Trinitat tenga en sa proteccio Pregantuos haiam prestament vra. resposta. Scrita en Mallorques a deu de Octubre any Mil CCC Sinquanta

Los Jurats del Regne de Mallorques
a vres honors aperellats.»

(*Cartas com.ª orig.ª — 1450.*)

XXI—*Los Sindichs dels forans y menestrals acusan recepció de la primera carta dels Consellers, y anuncian enviar missatgers.*

«Als molt Magnífichs e de gran sauiessa los Consellers de la Ciutat de Barchna

Molt Magnífichs e de gran prouidència mossenyers a la sauiessa de cascun de vosaltres certificam com hauem rebuda vna letra vra scrita en Barcelona a xvij (1) de agost prop passat responsiua a vna primera per nosaltres a vra. magnífica sauiessa tremesa, de la qual hauem haud molt subiran pler, e consolacio com per aquella som stats certificats de vra. notable oferta volents per vre. poder treballar en lo ben auenir de aquest Regne lo qual sperau ab subiran desig com cre-

(1) Ha de dir xviii.

guam que lo ajutori diuinal precedent, e lo vre. apres, obrant, nosaltres vindrem en tota tranquillitat de be e pacificacio e no en altra manera car los nres paccats e dels de la Ciutat nos abseguen de no poder ben obrar a profit de la cosa publica, sino en tota multiplicacio de dan per lo dit Regne. La causa e occasio molt magnífichs senyors sera a vras sauiesses explicada per hun home o dos de la dita part forana, los quals vos tremetrem ab lo primer bon passatge apres de la present, ben auisats et certificats dels dans e grans preiudicis los quals han donada occasio e causa en lo exces passat, e encara donen en los inconuenients alguns que a present insurgexen. E no pus sino que la sancta Trinitat vos tingue en la sua sancta proteccio e guardia Scrita en Ma. a xij. de octubre any M CCCC L.

A vres manaments prests los
Sindichs de la part forana e
manastrals de la Ciutat
de Ma.»

(*Carl. com.ª orig.ª — 1450.*)

XXII—*Los Consellers trameten a llurs Sindichs en cort la carta rebuda dels Jurats, y 'ls encarreguen insten a la Reyna que proveesca a las cosas en aquella contengudas.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Sindichs de Barchna presents en la Cort de Cathalunya quis celebre en la vila de perpenya

Molt honorables e molt sauis senyors vna letra hauem reebuda dels honorables jurats de mallorques de la qual per hauis de vres. honorables sauiesses vos en trametem translat interclus dins la present. E de les coses en aquella contengudes hauem haut gran anuig E per tant com hauem gran voluntat que en les coses contengudes en la dita letra fos feta prouisio deguda vos pregam ab gran affeccio que vullats supplicar humilment la senyora Reyna quey vulle prouehir segons a sa gran excellencia se pertany E tingueus senyors molt honorables e molt sauis la sancta Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna a XXVJ de Octubre del any M.CCCC.L.

Los Consellers de Barchna.
a vre. honor apperellats.»

(*Reg. Letres closes, anys 1450 y 51, fól. 154 girat.*)

Lo mateix dia escriuhen en iguals termes als missatgers tramesos per Barcelona al Rey en Napols, —«o en absencia lur al honorable mossen pere Johan de Santcliment vn dels embaxadors de la Cort de Cathalunya», interessantlos supliquessen a D. Alfons «quey vulle prouchir.»

(Reg. *ut supra*, fol. 155).

ALFONS DAMIÀNS Y MANTÉ.

VIDA DE SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL VII.—*De las orations que deia y devotions que tenia Margaritta desde que començà à combregar fins que entrà en la Religió.*

33.—Las devotions que tenia y las orations que resava cada die Margaritta eran tantas, que apenas pot entendre enteniment humà com podia tenir temps de dormir, menjar ni altres occupacions de casa que tenia; el dormir, veritat es que era poch, perque ella sempre era la darrera que se posava en el llit y la primera quis llevava; y moltes vegades quant los altres dormian, ella se llevava y feia oratió, y passava molts nits sens dormir, pero las occupacions de casa eran moltes y no obstant axó resava totas las orations que diré, perque en qualsevol ocupatió que tingués y qualsevol feina que fés, sempre estava dihent orations, y continuament, vellant y dormint, sempre tenia el còr à Deu nostro Señor, que era un, també, dels effectes que li havia dexat aquella primera comunió, y axí com anava multiplicant comunions anava augmentant el desitx de tractar ab son Amat per medi de la oratió.

34.—Al matex punt que se despertava tots los matins deia «lloada y bendita sia la hora en que Jesuchrist Señor nostro nasqué y morí per mí peccadora, en la hora de la mia mort recordauós de mí Señor y de totas las creaturas. Gloria Patri &.» y despues resava tres vegades el Pater noster y la Ave María y Gloria Patri à honra y gloria de la Beatíssima Trinidad, ab tres petitions que feia; en el Pare li demanava poder, en el Fill sabiduría y à lo Esperit Sant gratia per

acertar à servirla, amarla y darli gust; y aquesta devotió la ha tinguda sempre desde molt mñone-ta, de tal manera que no li recorda quant comensá.

35.—A la hora del alba, deia cada die tres ave-marias en memoria de la Santíssima Ressurectió de Jesuchrist Señor nostro, y aquesta també es molt antigua, que despues, quant fonch mes grandeta, à la mateixa hora despues de haver feta memoria de la ressurectió, saludava à María Santíssima ab la salutatió Angelus Domini &. y entre die, totas las vegades que sentia tocar horas deia, «lloada y bendita sia la hora en que Jesuchrist Señor nostro nasqué y morí per mí peccadora, y per totas las creaturas; en la hora de la mort recordauós de mí Señor y de tots», ab un Gloria Patri &.

36.—En memoria de Christo Sacramentat resava tots los dies sis vegades el Pater noster, Ave María y Gloria Patri, y en memoria de la sua Santíssima Passió quinze vegades el Pater noster, Ave María y Gloria Patri, y despues set Credos, ab los braços en creu, per aquelles set paraulas que Christo digué quant estava enclavat en la Santíssima Vera Creu, y despues resava un Pater noster, Ave María y Gloria Patri à cada una de las suas Santíssimas llagas, y à cada una feia una petitió y deiali axí; à la primera «Soberano Señor, jo me humilii devant de vostra divina majestat com un criat devant son amo y Señor, demanantvos quem doneu part de la vostra gratia, perque jo puga servirvos y amarvos sempre ab major perfectió, Amen;» à la segona deia «Soberano Señor, jo me humilii devant de vostra divina y soberana magestat com un Amich devant el seu Amich, y suplichvos quem tingueu lligada ab lligams de amor, perque jo no puga may apartarme d' vos, ni vos de mí, Amen;» en la tercera «Soberano Señor, jo me humilii devant de vostra divina y soberana magestat, com un pobre molt necessitat devant de un rich demanantli almoyna, y axí, à vos Señor, que sou el vertader Rich, vos deman auxili, gratia y caritat per mes amarvos, Amen;» en la quarta «Soberano Señor, jo me humilii devant de vostra divina y soberana magestat com un fill ingrat y inhobedient devant de son pare, pregantvos per el vostro gran amor que com à tant bon Pare que sou, useu en mí de misericordia y quem rebeu en vostra companyia;» en la quinta deia «Soberano Señor, jo me humilii

devant de vostra divina y soberana majestat, com un reo devant lo seu jutge; jo sé quant merescut tinch lo Infern y que ningú es mes reo que jo ni mes culpable, pero vos sou Jutge piadós, confii que no mirereu las mias culpas sino tant solament la vostra divina bondat y misericordia y quem perdonereu.

37.—A honra y gloria de los trenta tres anys que Christo Señor nostro visqué entre nosaltres en aquesta vida, resava cada die la comandula, y si alguns dies no podia ohir missa, en son lloch la resava altre vegada; tots los dies feia el via-crucis á peu descals y á cada creu resava Pater noster, Ave María y Gloria Patri, en memoria de la passió de Jesuchrist, y á cada pás feia una petició: en la 1 li suplicava que axí com Ell volgué ouhir aquella injusta sentència de mort que li donaren y la acceptá ab tanta conformitat y rendiment, axí matex se servis de ferli gratia de donarli pacientia, rendiment y conformitat en qualsevol genero de adversitats que pogués tenir en aquest mon. En el 2 que per lo amor gran ab que volgué carregar-se la Santissima Creu, que aportá ab tant de gust per son amor, axí matex li fés gratia de donarli afecte y amor an aquella creu que tindria gust donarli que aportás per son amor. En lo 3 que axí com permeté que caygués primera vegada aquella Santissima Humanitat per la terra, que axí matex la fes caure en el mes profundo conexement de la sua miseria y ruindat. En el 4 que per aquella pena tant gran que María Santissima tingué quant cercant á son Amantissim Fill lo vá veure y trobá, se servis de dexarse trobar de ella quant lo cerca, y fassa viure y morir ab ell, fent que li fossen amargas y desabridas totas las cosas que no son del gust de Deu nostro Señor. En lo 5 que axí com permeté que Simon Sireneo li ajudás á portar la creu, que axí matex li fes gratia, no tant solament de ajudarli, sino encare que li donás tantas forces que li bastassen per descansarlo y aliviarlo, portant ella á solas la sua Santissima creu. En lo 6 que per aquella gratia tant gran que feu á la Veronica quant li axugá la sua Santissima cara de dexarley imprimida en aquell lienço ab que li axugá, axí matex li fes gratia de imprimirli tota la sua mort y passió en el cor, memoria, enteniment y voluntat, porque no pogués fer altre cosa may que meditarla, recordarla y amarla sens parar may. En el 7 que per aquella segona cayguda que va

fer en que los judios y mals ministres se affrontaven de tocarlo per ajudarli á alçarse de la terra, que li fes gratia de alçarla y apartarla de tots vicis y peccats, donantli auxili y favor porque no lo offengués més. En el 8 que axí com parlá ab tant gran amor en aquellas donas de Jerusalem, qui ploraven de veure tant mal tractat, dihentli que plorasen los seus peccats, axí matex se servis de donarli una verdadera contritió de sos peccats, y que li parlás ab lo matex amor en lo interior de son cor, enseyantli com lo havia de servir, amar y fer en tot y per tot la sua Santissima voluntat. En lo 9 que per aquella tercera vegada que caygué per estar tant atrebellat y debilitat, se servis de donarli moltes forces porque no caygués may en cosa ninguna de peccat, tenint sempre molt de valor per servirlo á son gust. En lo 10 que per aquella pena gran que li donaren quant lo desnudaren y li llevaren la tunica, per trobarse ja apegada ab las Santissimas llagas de los assots, se servis de desnudarla y despullarla de totas las cosas de aquesta vida y que la vestís de la sua Santissima gratia. En lo 11 que per la pena grandissima que senti quant lo enclavaren en la creu, que li desjuntaren los Santissims ossos, li fés gratia de desjuntarla y apartarla de tot alló que no li dona gust, posantla tota crucificada ab ell, y en aquesta estatió, á mes de las orations que acostumava dir, resava un Credo ab la boca per la terra. En la 12 que per la grandissima y intolerable pena que senti al arborar la Santissima creu dexantla caure dins de aquell clot ó forat que havian fet per posarla, del qual moviment se rebentaren aquellas llagas Santissimas derramant copiosissima sanch, que se servis de fer clot en el seu cor ahont posás la Santissima creu, y lo umplís de la sua sanch preciosissima per inflamarlo del seu santissim amor. En la 13, aquí feia altre estatió en el pás que abaxaren de la creu el Santissim cos de Jesuchrist y lo posaren á las faldes de María Santissima y supplicava en aquesta gran Señora que supposat havia gosat y tingut á son amantissim Fill, li fes gratia de dexarley gosar y tenir á ella, per aconsolarse ab ell. En la 14 estatió de com aportaven á enterrar el Santissim cos de Jesuchrist, li offeria el seu cor per sepultura porque estigués sempre ab ella y ella ab ell. Aquesta devotió del Via-crucis la ha tinguda Margaritta sempre, y començá de molt miñona, y en el pás

que anava crexent de edat aumentava la sua devotió, ab tant viu sentiment de lo que meditava y considerava, que en molts passos de aquestos, y moltas vegades, se sentia trobar fora de sí, y algunas vegades tenia tanta pena y sentiment de las penas de Christo Señor nostro que tota llágrimas y plors venia á punt de rebentar. Desde el primer die que començá á combregar observá sempre el comulgar tots los diumenges y festes, y quant fonch un poch de major edat comulgava moltas vegades entre semana, y cada vegade que comulgava deia algunas orations que sabia preparatorias antes de la comunió, y altres de gratias despues de la comunió que duraven un bon rato.

38.—A Maria Santissima ha tinguda sempre particular devotió, y resavali tots los dies moltas orations: la primera cosa que feya era saludarla ab lo *Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii, Ave Sponsa Spiritus Sancti, Ave templum totius Santissimæ Trinitatis*, y despues immediatament li resava la corona de setante dos Ave-marias y set Pater noster, despues li deya sinch Ave-marias per aquellas sinch soledats majors que tingué en la passió de son Santissim Fill, despues li resava tres Salve Regina per las tres neçessitats que tingué quant estava en el peu de la creu, la 1.ª de no tenir qui li abaxás á son Fill Santissim de la creu, la 2.ª de no tenir ab que cobrir aquell Sacratissim Cós, la 3.ª de no tenir sepulcra ahont sepultarlo, y per cada una de aquestas neçessitats li feya una petitió; per la primera, que axí com ella tingué aquells sants homens Joseph y Nicodemus que li abaxaren de la creu á son Amat Fill, axí matex ella li fos medi de ferla abaxar en el mes profundo conexement de la sua maldat; per la segona supplicava á Maria Santissima que axí com fonch socorreguda de sabana ab que pogué amortallar el cos Santissim de Jesuchrist, axí matex li fos intercessora porque son amabilissim Fill se dexás cobrir de las telas del seu cor; y per la tercera neçessitat la supplicava que li fos medianera ab son Fill porque axí com volgué ser sepelit en el Sant Sepulcra, axí matex se dignás de fer sepulcra del seu cor, y que de la mateixa manera socorregués á todas las demás ánimas.

39.—Devant de una imatge que tenia de Maria Santissima, Santa Anna y el Niño Jesús, tres vegades cada die deya la oratió sigüent, que li enseñá lo hermitá Fray Juan: «Deu vos salve Maria

plena de gratia lo Señor es en vos, la vostra gratia sia en mí, y beneyta sou vos entre las donas, beneyta sia vostra mare Santa Anna, de la qual, ó verge Maria, sens macula de peccat haveu procehit, y de vos nasqué Jesuchrist fill de Deu viu, Amen Jesús.» Mes cada die resava lo offici de Maria Santissima, que tenia en un llibret que li doná un religiós de Sant Francesch, y axí matex resava la lletania de la Mare de Deu y la corona de la Mare de Deu del Confaló. Ab compañía de tota la gent de casa sua tots los dies resaven el psaltiri de la Mare de Deu y á cada decena deya Margaritta los misteris del modo que tinch notat quant era molt miñona, y aquesta devotió ja la troba en casa sua quant comensá á obrir los ulls.

40.—Havia entés á dir á un religiós de Sant Domingo en una ocasió que lo ouhi predicar, que un de los millors regalos que poden fer á Maria Santissima, es resarli la Ave Maria, y que quantas lin resan ab bona devotió son tantes roses ab que aquesta gran Señora se corona, y per axó entre die eran tantes las Ave-marias que li resava Margaritta que no estava may ociosa y cada vegada que deya la Ave Maria li feya aquesta petitió: «Reyna Santissima, per la puresa ab que vos foreu concebuda alcansaumos de vostron Fill Santissim que ja que nosaltres no som concebuts en puresa, á lo menos tinguém aquella puresa que havém menester per salvar las nostras ánimas. Amen.»

41.—Moltes devotions tenia á Maria Santissima, cada die resava sis vegades el Pater Noster, Ave Maria y Gloria Patri á la Mare de Deu de la Mercé y demanaveli que li alcançás mercé y misericordia de Deu nostro Señor. A la Mare de Deu de los Dolores resava tots los dies set vegades el Pater Noster, Ave Maria y Gloria Patri, porque li alcançás de Deu nostro Señor que tingués propitios los protectors del Convent de Santa Catherine de Siena y demás personas que tenian vot en proposarla y acceptarla per religiosa de dit Convent. Desde el disapte de septuagèssima fins al disapte de Pascua de Ressurrecció inclusive, cada disapte resava cent Ave-marias per las llágrimas que Maria Santissima derramá en la passió de son Santissim Fill. A la Mare de Deu del Pilar de Çaragoça resava cada die tres Pater Noster, Ave-marias y un Credo. Portava lo escapulari de la Mare de Deu del Carme y tots los dies resava

sis vegades el Pater Noster, Ave Maria y Gloria Patri. A la Mare de Deu de Lluch molts dies resava una part del Rosari y per lo menos tots los dies algunas Ave-marias y la matexa devotió tenia á la Mare de Deu del Rosari.

42.—Tota la octava de la Assumptió de Maria Santíssima resava nou vegades el Pater noster, Ave Maria y Gloria Patri, per aquells nou cors dels Angels que la pujaren á la Gloria; y tota la octava anava cada die á visitarla á peu descals desde casa sua á la vila, que com he dit es lluny cosa de mitja hora de camí; y entre lo any segons el temps que tenia resava tres Ave-marias per aquellas tres coronas ab que la coronaren de gloria el Pare, el Fill y lo Esperit Sant, y pensava que el Pare la coroná com á Filla, el Fill la coroná com á Mare y lo Esperit Sant la coroná com Esposa. A la Mare de Deu de la Concepció resava cada die tres Ave-marias y supplicavla que li alcançás puresa de ánima y de cós, y finalment resava cada die á Maria Santíssima el trespàs, que es una oració que diuen en Mallorca que está en vers mallorquí.

43.—Altres devotions tenia á molts de Sants y resavels també cada die algunas orations, en particular á lo Angel de la Guarda li deya una oració que sabia molt devota y un Pater noster y Ave Maria. Cada die resava sinch Ave-marias perquè fós servit el Señor de concedir á totas las ánimas una santa concordia espiritual; li havían donat un grá de rosari benedit en que li digueren que hi havia moltes indulgencias resant sinch vegades el Pater noster, Ave Maria y Gloria Patri, y aquestos los resava cada die; mes tenia un decenari que de la metexa manera li havían dit haveri indulgencias resant deu Ave-marias y un Pater noster, y aquesta era devotió també de cada die: era Germana de Sant Francisco de Paula y per aquesta obligació resava cada die trenta tres Pater noster, trenta tres Ave-marias y un Credo y feya la estatió y deia un Pater noster y una Ave Maria per aquell Summo Pontífice qui havia concedida aquella Indulgentia. Aportava també el siñell de Sant Francesch y per aquesta obligació feya la matexa devotió que tinch dit per Sant Francisco de Paula. Era molt devota del Gloriós Patriarcha Sant Joseph y resaveli tots los dies set vegades el Pater noster y Ave-marias per los set dolors y set goigs que tingué en companyia de Maria Santíssima, y feali totas las vegades aquesta

petició: que per la alegria tant gran que tingué quant entrá en Egipte per veure caure tots los Idols per terra, que li alcançás gratia del Señor, que li fes caure del seu cor tots aquells affectes que no son del gust de Deu. Aportava també la corretja de Sant Agusti, y per aquesta obligació resava cada die catorce vegades el Pater noster, Ave Maria y Gloria Patri. A los Sants del seu nom cada die deya un Pater noster y una Ave Maria, y un altre Pater noster y Ave Maria als Sants ocorrents de aquell dia; y á Sant Thomas apóstol un altre Pater noster y Ave Maria, y moltas altres devotions que tenia entre lañy que hauriem menester molt temps per escriurerlas.

(Se continuarà)

CALVIÀ

APUNTACIONS HISTÓRIQUES

(CONTINUACIÓ)

1596

Lo any present 1596, essent balle lo señer en Ant^s Mayans, fonch feta extractio de consellers.

Edicte.—Are oyats queus fan a saber a totom generalment de part del Illm. Sr. don Fernando Çanoguera, llochinent y capita general en lo present regna de Mallorca e Illas a aquell adjacents, com encare que per lo que conve al be comu y utilitat del present regna per sa Sria. Illma. y sos predecessors se sian fetes cridas publicas ab que sots graves penas es estat manat que níguna persona de qualsevol grau o condicio que sia gos ni presumesca treure del present regna blat, xexa, ordi ni sivada, totavia desitjant sa Sria. Illma. sobre lo contingut en ditas cridas mes particularment provehir, per lo que lo present regna per esser isla estiga mes abastat de dits grans, mana y ordena que no sia persona alguna qui gos ni presumesca treure o fer treure del present regne forments, xexas, ordis ni sivadas, sots pena si sera de estament militar de exili perpetuo o temporal del present regna a arbitri de sa Sria. y real consell, e si sera de altre estament sots pena de deu anys de galera, ultra las penas de Mil lliuras y pans perduts y altres penas ja per altres edictes proposadas, de las quals se donara lo ters al acusador com ja en ditas cridas esta ordenat, y altres penas a arbitre de sa Sria. y real consell.

IMATGE DE SANT ELÍES.

Axi matex mana sa Illma. S^{ria}. que no sia patro o altre persona alguna que gos ni presumezca embarcar o fer embarcar de dits grans, sots pena de cinch anys de galera ultra la pena de C. L. § y de cremar lo vaxell etc. Setembre 1596.

—El rey y per sa mag^t. lo llochtinent general. Balles de la ciutat de Alcedia y de las vilas y parrochias de la part forana axi de la part del pla com de la montaña, per lo que conve a la bona administratio de la justitia vos deim y manam en pena de cc. L. § franchas al fisch reial aplicadoras que encontinent vistas las presents cada un en son balliu fassen fer crida publica per los lochs acustumats que no sia persona alguna de qualsevol grau condicio o estament sia, que gose ni presumezca de la publicacio de las presents en avant cassar perdius en caldera sots pena de x. L. § francas etc. y quiscuna vegada que contrefasse, en la qual matexa pena juridica [incorega] qualsevol traginer qui comprara o vendra perdius presas en caldera etc. manant a tots aquells qui tendran caldera pera cassar perdius sian tinguts y obligats a depositar aquelles en poder vostre cada un en son balliu dins sis dies etc.

1597

Essent balle lo señer en Matia Ripoll se feu eleccio y extraccio de consellers a sach y sort com se acostuma: lo señer en Pere Simó, lo señer en Guillem Mas, lo señer en Barthomeu Camps, lo señer Antoni Mayans, Onofre Salvá, Michel Mas.

1598

A 11 de maig en la ballia del señer Joan Ripoll se feu extraccio de consellers etc. y foren: Guillem Vicens, Joan Mestre, Matia Ripoll, Nicolau Mir, Guillem Palmer, Joan Torres.

1599

En la ballia de Onofre Salvá, Joan Simó de la Cova, Miquel Marimon, Ant^o. Mayans y Bart. Mayans.

1600

En lo any 1600 fonch feta extraccio de consellers en la ballia del señer en Pere Simo, y foren: Onofre Salva, Matia Ripoll, Guillem Palmer, Joan Torres, Nicolau Mir, Guillem Ballester.

1601

Vuy que contam 28 de Janer de 1601, fonch determinat per lo consell de Calvia, en presentia

del honorable balle Pera Simo y moss. Jaume Lorens pre. y rector de Calvia, ques fes una Vera Creu de argent daurada, per la qual se gastas se-xante o setante liures, lo que seria menester mes o manco, obligant la parrochia a tot lo cost de aquella, donant facultat y poder á mi Jaume Lorens rector a que fes fer dita Vera Creu.—Y lo dia matex jo dit Lorens rebi del señer Onofre Salva deset liures quatorse sous, dic xvij. Ls. xiiij §, que sobraren lo die que beneiren la creu major de argent de la parrochia que feu moss. Guitart, lo qual Guitart esta pagat a compliment, y te rebut mes del dit Onofre Salva tres liures sinch sous y sis, dic iij. L. v. § vi, las quals se han de cobrar del dit Guitart; y ab las deset liures y quatorce sous donnan orde ques pas avant dita Vera Creu; y per los consellers no sebre scriure ho firmara lo honorable balle per tots—Jo Pere Simo firm lo demunt.

—En lo any 1601 en la ballia del señer en N^o. Mir fonch feta extraccio de consellers qui foren: Joan Mestre., Magi Armengol, Antoni Mayans, Joan Comallonga, Pere Mayans, Pere Simo.

1602

En lo any 1602 en la ballia del señer Antoni Mayans, fonch feta extraccio de consellers qui foren..... (faltan los noms).

1603

En lo any 1603 en la ballia del señer en Joan Simo de la Cova fonch feta extraccio de consellers, qui foren: Sebastia Salva, Ant^o. Mayans, Guillem Ballester, Miquel Sastre, Joan Roig.

1604

En lo any 1604 en la ballia del señer en Mathia Ripoll fonch feta extraccio de consellers, qui foren..... (faltan los noms).

1605

A 6 febrer 1605 portaren la Vera Creu, y jo J^e. Lorens pre. y rector men porti de la oferta per pagar las mans del argenter y part del que se se bestret vint y quatre lliures deu sous, dic 24 L. 10 §.

En lo any 1605 essent balle lo señer en Bartomeu Mayans se feu electio y extraccio de consellers a sac y a sort com se acostuma: Macia Mayans, Nicolau Mir, Toni Mayans major., Guillem Palmer, Macia Ripoll, Sebastia Salva.

1606

Lo any pñt 1606, esent balla lo señer en Joan Torres, fonch feta electio de consellers: Guiem Mas, Guiem Salva, Guiem Ballester, Juan Moragues, Juan Ripoll, Bartomeu Camps.

1607

En lany 1607 ab la ballia del Señer en Juan Ripoll, fonch feta extraccio de consellers, y foren: Guillem Palmer, Pera Simo, Marti Nis, Bartomeu Mayans, Miquel Sastre.

1608

En lo any 1608, ab la ballia del Señer en Nicolau Mir, foren elegits consellers de la parrochia de Calvia los següents: Macia Ripoll, Guiem Mas, Miquel Marimon, Guillem Ballester, Llorens Mir, Juan Palmer mayor.

—Jo el llicenciado Bartomeu Serra Pre. y Recor de Caluia, otorgue haver rebut un quintar de formage per mans del Clavari Juan Moragues, y dit formage me han donat de grat tot lo consell per caridat de la coesma he feta los diumenges y festas tant demeti com a la tarde a predicar; y per ser axi ab veritat fas lo present vuy que contam al 1 de Juny de 1608.

1609

Vuy que contam als 9 de Juny de 1609 fonch elegit ab la ballia de Nofre Salua per consellers: Pera Simó, Miquel Sastre, Juan Terres mayor, Bartomeu Mayans, Juan Moragues, Guillem Palmer.

Y lo dit any es elegit clavari lo senyer Alfonso Morro de dita parrochia.

Vuy que contam als 30 de Marts 1609 fonch feta determinacio per lo honorable balle Nicolau Mir, juntament ab sos consellers, de trametre un home per a descatar (descarregar) lo loch de Son Pieras, lo qual era de pagesos y ara es del Magnifich Juan Vivot.

Jo de baix escrit fas fe y testimoni com vuy que contam a 14 de Juny del any 1609, fonch oit de compte lo señor Onofre Salua balle del present any, en presentia de Juan Moragues elegit per balle de dits consellers del mateix any, y de Bartomeu Camps y de Bartomeu Mayans oidors de comptes, mostrant albara a cumpliment de Bartomeu Poquet mercader y de Jaume Ferrer curador de dit Poquet, del delme comprat en lo any 1605, lo qual compra Mathia Ripoll per preu de 880 Ls., y dit Ripoll lo ha comprat per la parrochia de

Calvia ab consentiment del balle y consellers del mateix any, y dita parrochia es contenta y pagada y desoblga dit Nofre Salua y Mathia Ripoll del delme comprat de Bartomeu Poquet; fet ut supra—io guillem palmer.

1610

Vuy que contam en lany 1610 fonch elegit per balle lo señyer en Juan Morages y [per consellers] Nicolau Mir, Guillem Palmer maior, Macia Mayans, lo Sr. moss. Alfonso Morro, Lorens Mir, Guillem Mas.

Jo Juan Roix som content de servir en la ballia de Juan Moragues per escriua de dita parrochia, y io dit Roix me obligue anar a ciutat per tantas vegadas sera necessari, asso es per compta de dita parrochia; y dits balle ab sos consellers me donan tres lliuras y deu sous per mon treball, fet vuy ut supra—31. 10 9.

Vuy que contam 29 agost 1610 fonch feta determinacio en la ballia de Juan Moragues juntament ab sos consellers, que donen forsa a Miquel Sastre de tots los qui tenen forment de la universitat y no tenen terras o casas, o que donen fermansas soficients o que paguen vista la present, y asso los obligan que sia satisfert dos sous per lliura.

(Continuará)

M. P. PRE.

MONESTIR DE LA REAL

ORDINACIONES PERA EL REGIMEN INTERIOR
DEL CONVENT ESTATUIDES PER L' ABAT
DÓN FR. PERE MAYANS

8 ABRIL DE 1618

(CONTINUACIÓN)

De la clausura.—Com los clautros y cellas del monestir sien lo loch mes apte para ocuparse los religiosos ab tota diligencia y quietut en les virtuts y obras agradables a Deu Omnipotent, conforme nos demonstra nostre sant Pare Sant Benet en la sua santa regla, dient: *Officina vero ubi haec omnia, scilicet instrumenta bonorum operum, operantur, claustra sunt monasterii et stabilitas in congregatione.* Lo que va confirmant nostre Pare Sant Bernat, dient: *Omnium bonorum horum officina cella est et stabilis perseverantia in ipsa;* y per esto la anomena escalas para pujar ab facilitat a la celestial gloria: *A cella sapem caelum ascenditur, vix autem unquam a cella in infernum descenditur.* Per tant, considerant el dany se poria

seguir fent lo contrari, para que los religiosos ab major facilitat pogan exercitarse en tals virtuts y ser participants de tants merits, ordenam y mandam ab virtut de santa obedientia a tots los religiosos a Nos subdits, que en los dies de diumenge y festas colents no isquen del clabstro de la mongia, y en los altres dies del claustro dit del safareix, sens nostra particular licencia; altrament fent lo contrari cauran en pena de excomunicacio major latae sententiae, la qual ab las presents promulgam. Donant facultat en los altres dies a los religiosos sacerdots qui tenen cambres fora lo dormidor, que pogan arillar a la porta Real, ab tal empero condicio que no se detinguen a xarrar ni conversar en dita porta, si no es que isca a deport o a labor tot lo convent.

Item mandam en virtut de santa obedientia a los matexos religiosos a Nos subdits, que en lo temps del silenci, que es apres de dinar fins dita nona, o en son temps vespras, y de las completas fins dita la preciosa y tingut capitol, no isquen del primer claustro dit del çafareix, altrament fent lo contrari cauran en la matexa pena de excomunicacio major latae sententiae.

Y para que los religiosos no tingan desconolacio alguna ordenam que tres dies en la semana isquen a deport, ço es lo dimars, dijous y dissaptes, ditas las vespras, o si aparexera, per causa del calor del sol en lo estiu, exiran a deport apres de collacio; y si los tals dies son festas aniran lo die antes o dempres.

Y com del entrar los religiosos en casas de seculars se poria seguir algun escandol, mandam en virtut de santa obedientia y en pena de estar quinze dies enclaustrats, que anant en estos deportes no entren en casa alguna de seculars sens primer haver nos ho notificat.

Mandant en virtut de santa obedientia a los Presidents, que en ausencia nostra no donen licencia en los altres dies de exir fora del monestir, ni en los dies que exiran donen licencia de que los religiosos se dividesquen y vagen apartats del convent, com sia nostro intent que tots los religiosos junts isquen y vagen a deport.

De la lissó de claustro.—Adimplint a la obligacio de nostra santa religio ordenam y mandam se fassa y cumpla en esta casa de que antes de completas se lija en lo claustro los libres anomenats *Collationes* o *Vitas Patrum*, o altre que se assenyalara, y dure lo espay a Nos o a nostro Pre-

sident ben vist, fentse las demes cerimonias que usa nostra santa religio. Axi matex ordenam y mandam se tinga en lo matex claustro cada dia lisso en las horas que nostro Pare Sant Benet manda en lo capitol quarante huyt de la sua santa regla, observantse molt gran silenci para que lo un no perturbe y inquiete lo altre.

De la propietat y depositari.—Com lo vici de la propietat sia causa de la destruccio fundamental de la religio y total ruina de la disciplina de la vida monastica, essent ocasio, conforme diu Sant Agustí, que lo religios offen la divina Manestat ab tots los vicis, y que lo inimich, lo dimoni, alcanza victoria de nosaltres, per ser lo religios propietari no verdader religios sino una estatua similitut y figura de aquell semblant a la muller de Loth, la qual girantse a las ciutats de Sodoma y Gomorra, girantse lo religios a las cosas de est mon miserable, se torna en estatua de sal, per la qual causa nostre patriarcha Sant Benet en la sua santa regla, detestant en tanta manera est vici, manda se erradique del tot del monestir. Per tant, conformantnos a ella y a los decrets y estatuts de los Summos Pontifices, para que los religiosos no se contaminen de est tan mal vici, mandam en virtut de santa obedientia a tots los religiosos a nos subdits que dins vint y quatre horas apres de la publicacio de las presents contadoras, deposen tots los diners tindran, o altres cosas de or o plata passant de valor de un escut, en ma y poder del monge havem anomenat depositari, del qual pendran claristia y atestacio de lo que hauran depositat. Lo que tambe mandam cumplan de los diners o altres cosas de or o plata que en lo discurs del any adquiriran per qualsevol via, altrament, fent lo contrari sens nostra particular licencia, seran castigats ab las penas imposadas per los tals proprietaris.

De lo portala —Essent lo encerrament y tancar las portas del monestir causa de edificacio y conservacio de las cosas de aquell, per tant mandam a lo religios que havem anomenat per portala observe y cumpla ab tot cuidado y diligencia lo seguent:

Primo, que la hora de meridiana y silenci, pres de dinar fins que toquen vespras, y tocant les completas fins ditas que seran, tanque las dos primeras portas, ço es la Real y la del safareix, y tinga ab si las claus. Ditas las completas y tocat lo silenci, tanque totes las portas y apor-

tara las claus a Nosaltres. Ditas las matinas tornara per ellas y obrira la porta del claustro de la mongia y no las altres fins que toquen prima, si no es per alguna necessitat, la qual notificara devant de Nos.

En las otras horas del dia tindra uberta la porta Real y tancada la segona porta del claustro del safareix, excepto en los dies de diumenge y festas colents o de devocio, o altres dies que venen en el monestir per oir missa o per altre devocio, en los quals tindra la dita segona porta uberta sols lo temps que hi haura dones a la iglesia.

Y para que los portalans se exerciten en tots actes de caritat y bon exemple, mandam observen puntualment lo que manda nostra santa regla, es a saber, que quant alguna persona tochara a la porta li respongan ab tota humilitat dient: Deo gratias; y si la persona es de qualitat li obrira, y entrada que sera tornara tancar la porta y dirli ha que se aguarde alli fins que torne la resporta, y axi vindra a notificarla nos, y dempres farem lo que veurem ser convenient fer.

Si son personas pobres tindra lo portala cuidado de avisar lo qui te carrech de dar la caritat, notificantli los pobres que seran, tractantlos ab tota caritat y amor.

BARTOMEU FERRA.

(Continuará)

ANUARIO BIBLIOGRÁFICO DE MALLORCA

1900

ADVERTENCIA PRELIMINAR

Es indudable que de cada día se hace más necesario el estudio de la Bibliografía, ante el sinnúmero de publicaciones que diariamente divulga la imprenta, á fin de apreciar con su auxilio la vida intelectual de los pueblos; siendo á la vez elemento indispensable para su historia literaria.

A fin de aportar una pequeña piedrezuela al monumental edificio de la Biblioteca Mallorquina, publicamos en años anteriores *Anuarios bibliográficos* de esta isla, y animados hoy con los mismos deseos y con la benévola acogida que nos han dispensado numerosos escritores, hemos reunido ahora los títulos

de cuantas obras, opúsculos, revistas y publicaciones periódicas han dado á luz publicistas mallorquines en 1900, y de las de aquellos otros escritores que, extraños á esta isla, han reseñado períodos de su historia ó descrito nuestro suelo en viajes y excursiones.

PRIMERA SECCIÓN

AUTORES

AGUILÓ (M.).—Marian Aguiló y Fuster—Recorts de juvenesa (poesies amoroses.)—[Grabado].—Barcelona.—Lib. d' Alvar Verdager.—1900.—Colofón: Fou acabat d'estampar aquest llibre en l'imprenta L'Avenç, lo dia 12 de Febrer de l'any del Senyor MCM.—127 X 72 mm. (8.º m.).—XVI. 135 págs., más otras de colofón y anuncio. [1.]

— Si t' ho dich. . . . si no t' ho dich—Al Novembre (aniversari), poesias. [2.]

La Veu del Montserrat, págs. 125 y 358, any 23 (1900; Vich.

ALCOVER (J.).—Joan Alcover.—Don Jeroni Rosselló. Discurs llegit en la sala de sessions de l'Excelentíssim Ajuntament de Palma, dia 23 d' Abril de 1900.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. y Llib. de Joseph Tous.—MCD.—158 X 86 mm. (4.º m.).—30 págs., con el retrato del Sr. Rosselló. [3.]

Fué leído este notable discurso en el acto de colocar el retrato del biografiado en la galería municipal de Varones ilustres de Mallorca.

— Discurs d' En Joan Alcover en els Jochs florals de lo Rat-Penat de Valencia. [4.]

Revista Contemporánea. t. CXIX, pág. 579; Madrid, 1900.

AMADOR (E.).—La Guerra Hispano Americana ante el Derecho internacional, por D Ernesto Amador y Carrandi, Doctor en la Facultad de Derecho, con un prólogo de D. Damian Isern, individuo de número de la Real Academia de Ciencias Morales y Politicas.—Madrid.—Imp. de la Viuda de M. Minuesa de los Rios.—1900.—8.º—XV.—118 págs. [5.]

AMENGUAL (F.).—De actualidad.—Asuntos teatrales, por Francisco Amengual.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1900.—122 X 63 mm. (8.º)—22 págs. [6.]

AMER (M.).—Reforma de la Música Religiosa. Colección de artículos de polémica publicados en el periódico «La Almudaina», por D. Mi-

guel Amer, Licenciado en Medicina y Cirujía. . . . [Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—141 × 63 mm. (8.º m.)—240 págs. sin contar el índice. [7].

Tirada aparte de «La Almudaina».

AMER (M. V.).—En la mort de ma esposa (poesía). [8].

La Veu del Monserrat, pág. 196, any 23 (1900), Vich.

ANDRÉ (M.).—«Les Saints». Le Bienheureux Raymond Lulle (1232—1315), per Marius André.—Deuxième édition.—Paris.—Lib. Victor Lecoffre.—1900.—En la pág. ant.: Imp. Lahure.—141 × 79 mm. (8.º m.)—IV. 216 págs., más 8 de anuncios. [9].

Este interesante libro forma parte de la importante colección que con el título de *Les Saints* publica M. Henri Joli.

— Los primeros viajes de Raimundo Lulio. Capítulo de la obra precedente primorosamente traducido por D. Gabriel Maria Vergara. [10].

Revista Contemporánea, t. CXVII, pág. 513, Madrid, 1900.

ANTICH (F.).—Francisco Antich é Izaguirre.—Resurrección (Poema por los nuevos metros)—[Grabado].—Palma.—Tip. Católica Balear.—1900.—148 × 71 mm. (8.º m.)—26 págs. [11].

— Francisco Antich é Izaguirre.—Los Periódicos mezcolanceros.—[Grabado].—Palma.—Tip. Católica Balear.—1900.—144 × 71 mm. (8.º m.)—36 págs. [12].

B. (BERJANO D.).—Notas bibliográficas: Líricas, por Miguel Costa, Pbro. [13].

Revista de Extremadura, año II, pág. 332; Cáceres, 1900.

BALLESTER (R.).—H. Taine.—Ensayos de Crítica y de Historia.—España en 1679. Traducción, prólogo y notas de Rafael Ballester y Castell, Licenciado en Filosofía y Letras.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—133 × 73 mm. (8.º m.)—66 págs. y otra sin numerar. [14].

El Sr. Ballester dedica su traducción al distinguido literato D. Miguel S. Oliver.

Estelrich, Rev. Contemporánea, t. 118 pág. 220.

BARCELÓ (B.).—Panegírich de Nostra Senyora del Puig de Pollensa que predicá en aquest Santuari dia 17 d' Abril de 1900, per la festa

y bendició del nou presbiteri y retaule, aont está collocada aquella devota figura, lo R. Bonaventura Barceló, Pre. Llicenciat en Sagrada Teologia y Rector de la Parroquia de Sant Jaume de Palma.—Se dona a l' estampa a petició dels feels qui assistiren en aquella solemníssima funció.—Ab llicencia de l' Autoritat Eclesiástica.—Palma de Mallorca.—Estampa de ca-n' Amengual y Muntaner.—1900.—163 × 100 mm. (4.º).—26 págs. [15].

Muy elegantemente impreso.

BICHE (E.).—Por Amor al Arte. Boceto cómico en un acto, de Mr. Eugene de la Biche, arreglado al castellano por D. Martín Poz.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo—lit. de Bartolomé Rotger.—S. a. [1900].—152 × 82 mm. (4.º).—23 págs. [16].

BLANCO. M.).—Integridad hipotecaria; hipoteca de varias fincas y derechos, por D. Mariano Blanco Trigueros, abogado del I. Colegio de Granada.—Madrid.—Imp. de la «Revista de Legislación»—1900.—4.º.—206 págs.—Tirada aparte de la «Revista de Legislación y Jurisprudencia.» [17].

Obra escrita en Mallorca, por el actual Registrador de la Propiedad del Partido de Palma.

BORDOY (M.).—D. Carlos considerado como patriota, militar y político, por D. Miguel Bordoy y Oliver.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—133 × 72 mm. (8.º m.)—103 págs. [18].

BOSCH (A.).—Concepto higiénico de los Mataderos. Conferencia pública dada en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma de Mallorca el día 18 de Mayo de 1900, por D. Antonio Bosch y Miralles, Licenciado en Medicina y Cirugía... etc., etc.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—190 × 109 mm. (4.º m.)—40 págs. y tres más de índice. [19].

No se puso en venta.—Tirada aparte de «La Revista Balear».

BOTÍA (J.).—Apéndice á la Aritmética Práctica de D. J. Botía, completando las contestaciones á las preguntas del Programa oficial.—Palma.—Tipografía de Felipe Guasp.—1900. [20].

No se acabó la impresión de este libro.

BRETON DE LOS HERREROS (M.). — Al Ateneo Balear (Poesía dedicada al Sr. D. Francisco M. de los Herreros, primo del autor, en Septiembre de 1863.) [21.]

Revista Contemporánea, t. CXVIII, pág. 65; Madrid, 1900.

C. (A.).—Directorium Divini officii et Missæ Sacrificii juxta rubricas breviarii et missalis romani, ac S. R. C. recentiora decreta, pro anno Domini MCMI, de mandato D. D. Joannis Torres et Ribas Pri. in jure Canonico laureati, Ecclesiæ Ebusensis Decani, Gubernatoris et Vicarii Capitularis, sede vacante, præfate Diocesis, Ab Ecclesia Cathedrali et aliis suæ jurisdictionis observandum, a D. A. C. P. ordinatum.—Palmæ.—Typ. Philippi Guasp.—1900.—131 × 82 mm. (8.º).—72 págs. [22.]

CAMPINS (P. J.).—Edictum interdicens ephemeridem cui titulus El Urbion.—Palmæ Maioritarum.—Tip. Amengual et Muntaner.—1900.—En el encabezamiento del edicto: Petrus Joannes Campins et Barceló.—172 × 100 mm. (4.º).—14 págs. [23.]

CASASNOVAS (D.).—Antigüedad del Arte Dental y de la Ciencia Odontológica, por D. Domingo Casasnovas y Sancho, Cirujano-dentista de la Real Casa. . . .—Memoria premiada en el Concurso celebrado por el «Correo internacional Odontológico».—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—192 × 108 mm. (4.º m.).—12 págs. [24.]

Tirada aparte de la *Revista Balear*.

CERDÁ (J.).—Necesidad de la Lactancia Materna. Discurso inaugural leído en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma, el 20 de enero de 1900, por Don José Cerdá y Coll, Licenciado en Medicina y Cirugía.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—196 × 109 mm. (4.º m.).—17 págs.—(Tirada aparte de la «Revista Balear».) [25.]

— Discursos leídos en la sesión inaugural celebrada por el Colegio Médico-farmacéutico.—V. Riera (B.) [26.]

COMPANY (M.).—Discurso que en la solemne bendición de la bandera y material de ambulancia de la Comisión Provincial Balear de la Cruz Roja, efectuada en la Iglesia Parroquial de San Jaime de Palma de Mallorca, el domingo 8

de Julio de 1900, pronunció el M. I. Sr. Dr. D. Matias Company y Mas, Dignidad de Chantre y Primer Vice-Presidente de dicha Comisión.—Con licencia eclesiástica.—[Cruz]—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—168 × 100 mm. (4.º).—14 págs. [27.]

El producto de la venta de este interesante discurso se aplicó á la benéfica Comisión de la Cruz Roja.

COSTA (M.).—L' antich profeta vivent. [28.]

Esta composición de nuestro ilustre poeta obtuvo el premio de la *Viola d' or y d' argent* en los Juegos Florales de Barcelona.

Jochs Florals de Barcelona, Any XLII de llur restauracio, págs. 131 á 134; Barcelona, 1900.

— Las dones d' aygua.—L' antich Profeta vivent (Poesías). [29.]

La Veu del Montserrat, pág. 309 y 382; any 23 (1900), Vich.

CRUZ (R. DE LA).—D. Ramón de la Cruz.—Las Mahonesas. Comedia (inédita) en un acto, escrita con motivo de la conquista de la isla de Menorca ó Mahón y rendición de su Castillo y fuertes por las armas de Su Magestad, año 1782.—Palma.—Est. Tip. de J. Tous.—1900.—Colofón: Acabóse de imprimir en el establecimiento tipográfico de José Tous á XV de Setiembre de MCM.—Palma de Mallorca.—152 × 77 mm. (8.º m.).—38 págs. y otra sin numerar. [30.]

Publicada á instancias de D. Alejandro Rosselló, Presidente de la Diputación, por D. Juan L. Estelrich, que la copió de la Biblioteca municipal de Madrid y añadió algunas noticias acerca de la misma comedia.

Tirada de 200 ejemplares numerados.

CUENCA (C. L. DE).—El Excmo. Sr. D. Jerónimo Rosselló y Ribera, insigne poeta mallorquin. [31.]

La Ilustración Española y Americana, tom. I de 1900, pág. 247.—En la pág. 255 se publicó el retrato de dicho vate.

DECOURCELLE (P.).—Los dos pilletes, novela escrita en francés con el título de «Les deux gosses», por Pierre Decourcelle, vertida al español por Juan B. Enseñat.—París.—Imp. de la Viuda de C. Bouret.—1900.—2 toms.—(8.º).—239 y 258 págs. [32.]

E.—V. Estelrich (J. L.).

ENSEÑAT (J. B.).—¡Que no se entere el marido!; comedia en un acto, en prosa, por Juan B. Enseñat. Estrenada en el Teatro Circo Barcelo-

nés en Enero de 1876. Refundida y vuelta á representar en 1899.—Madrid.—Imp. de R. Velasco.—1900.—(4.º).—29 págs. [33.]

Administración lírico dramática.

—— Guide illustré des Iles Baléares, par Jean B. Enseñat, de l'Académie Espagnole de l'Histoire.—Palma de Mallorca.—J. Tous, éditeur.—1900.—(8.º apaisado).—132 págs. y anuncios, con grabados. [34.]

—— Los dos pilletes.—V. Decourcelle (P.).

ESCAFÍ (D.) Y ESCALAS (J.).—Discursos leídos en la sesión inaugural celebrada en la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma, el día 29 de Enero de 1899. [Comprende: Reseña de los trabajos que han ocupado á la referida Academia en 1898, por D. Domingo Escafi y Vidal, Secretario perpétuo de la misma; y Discurso por D. Jaime Escalas y Adrover, Académico de número de la misma, sobre: La Fiebre amarilla en Palma en el presente siglo] —Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—191 × 109 mm. (4.º m.)—22 págs. la Reseña del Sr. Escafi y 49 el trabajo del Dr. Escalas, de distinta numeración. [35.]

Extraído en parte de la *Revista Balear*.

ESCALAS (F.).—Pintura religiosa. Discurso pronunciado en la velada que el *Apostolado de la Oración* de Palma de Mallorca celebró el 22 de Marzo de 1900. [36.]

«Revista Contemporánea», t. CXVIII, pág. 46; Madrid, 1900.

ESCALAS (J.).—Discursos leídos en la sesión inaugural celebrada en la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma.—V. Escafi (D.)

ESTELRICH (J. L.).—J. L. Estelrich.—Poesías.—Colofón: Terminó la impresión en casa de José Tous * Palma * el día 30 de Noviembre de 1900.—112 × 63 mm. (8.º)—VII. 171 págs., más otra sin numerar. [37.]

Esta hermosa colección de poesías comprende diferentes géneros rítmicos de versos castellano y mallorquín originales del Sr. Estelrich; versiones al castellano de poesías de autores extranjeros por el mismo autor, y diferentes traducciones de otras poesías suyas por escritores varios.

—— La novela griega en España (Notas bibliográficas dedicadas al Excmo. Sr. D. Juan Valera. [38.]

Revista Contemporánea, t. CXIX, pág. 26; Madrid, 1900.

—— Firmadas con la inicial del apellido del Sr. Estelrich, han aparecido además en la «Revista Contemporánea» numerosas notas biblio-

gráficas referentes á obras de los Sres. Pedrell, Isern, Ferrer y Codina, Valera, Rosi, Menendez y Pelayo, Batle, Sanchez de Arévalo, Lamarque de Novoa, Apeles Mestres, Peragallo, André, Menéndez, Marco, Enseñat, Altamira, Dostoyuxky, Martínez, Picón, Soubies, Peña, Ontalvilla, Ferrer, Fajarnés, Portfolio de las Islas Baleares, Sampol y Ripoll, Amer, Martínez y Ruiz, Cotarelo, Hartzenbuch, Uhagón, Vizuete, Segundo anuario de los Juegos florales de Colonia, Maragall, Gonzalez Anaya, Diego, L'Iride, Viñals y nuestro anuario. [39.]

«Revista Contemporánea», t. CXVII, págs. 110, 213, 430, 554 y 668; t. CXVIII, pág. 107, 220, 331, 439, y 665; t. CXIX, págs. 108, 333, 444 y 557; t. CXX, págs. 221, 333, 447, 558 y 666.

—— Celebridades: Valera, Campoamor.—Imitación de un soneto italiano.—La muerte viva. [40.]

Miscelánea. Revista de Literatura y Arte, núms. 16, 17, 20 y 22; Madrid, 1900.

—— V. Cruz (R. de la).

ESTELRICH P. —Guía práctica para la aplicación de los Abonos químicos ó minerales, con fórmulas calculadas para los terrenos de las Baleares, por D. Pedro Estelrich, Doctor graduado en Ciencias Físico-Químicas. . . . Agricultor etc. . . .—En la cubierta: Barcelona.—Imp. Vidal Hermanos.—1900.—121 × 63 mm. (8.º)—48 págs. [41.]

FAJARNÉS (E.).—Ensayo de una Bibliografía Orfila, por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—191 × 110 mm. (4.º m.)—15 págs. [42.]

Extraída en parte de la «Revista Balear». Comprende: Obras del Dr. Orfila, y trabajos sobre el mismo.

Entre las publicaciones que se ocupan de esta completa bibliografía figura «Revista Contemporánea» (t. 119, pág. 333 art. del Sr. Estelrich) y la Última Hora.

—— Mortalidad de la Tisis en Palma de Mallorca durante el siglo XVIII. Memoria presentada al IX Congreso Internacional de Higiene y Demografía por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma de Mallorca.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—190 × 108 mm. (4.º m.)—46 págs. [43.]

Acompaña á esta Memoria un Apéndice que contiene interesantes cuadros estadísticos.

- Investigaciones sobre el origen de una Epidemia de Fiebre Tifoidea circunscrita, padecida en Palma en 1800, por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma de Mallorca. . . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—191 × 110 mm. (4.º m.).—14 págs. y otra sin numerar. [44.].
- Epizootia de Hidrofobia en la Ciudad de Palma en 1744, por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma. . . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—191 × 110 mm. (4.º m.).—15 págs. [45.].
- La Morti-Natalidad en Palma, durante un cuarto de siglo.—1872-1896.—Memoria presentada al IX Congreso Internacional de Higiene y Demografía, celebrado en Madrid en Abril de 1898, por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma de Mallorca. . . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—190 × 109 mm. (4.º m.).—32 págs. [46.].
Trece tablas estadísticas completan este trabajo.
- V. Almanaque de la «Revista Balear».
- FELIU (S.).—Sindicato de Riegos de la Huerta de Palma.—Tandeo ó distribución de las tandas de agua de la acequia de la Fuente de la Villa, para el año 1900-1901.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—Al final: Sebastián Feliu, Secretario [del Sindicato].—167 × 104 mm. (4.º).—15 págs. [47.].
En 1900 empezó el año del Sindicato de Riegos en 17 de Abril.
- FERNÁNDEZ (J.).—El Magnetismo y la Electricidad. La Electricidad en la Edad Media. Se trata en estos artículos del B. Ramón Lull. [48.].
La Ciudad de Dios, t. 52, págs. 18 á 21, 82, 254 y 255; Madrid, 1900.
- FERRER (P.).—Broza. Ensayos para el teatro. Jorge Luis.—Del Primer baile, por Pedro Ferrer Gibert.—Palma.—Imp. de José Tous.—MDCCCC.—103 × 63 mm. (8.º pl.).—57 págs., con el retrato del Autor en la cubierta. [49.].
- Estos eusayos van dedicados á D. Enrique Sanchez de León.
- V. Carnet del Balneario de Miramar. [50.].
- FITA (T.).—Los judíos mallorquines y el Concilio de Viena. [51.].
Boletín de la Real Academia de la Historia, tom. 36, pág. 232; Madrid, 1900.
- FITA (T.) Y LLABRÉS (G.).—Privilegios de los hebreos mallorquines, en el código Pueyo. [52.].
Boletín de la Real Academia de la Historia, tom. 36, págs. 15, 121, 185, 273, 369 y 458; Madrid, 1900.
- FOE (D.).—Biblioteca ilustrada de «La Última Hora».—Aventuras de Robinson Crusoe, Novela escrita en inglés, por Daniel Foe.—[Lámina].—Palma.—Imp. de J. Tous.—1899.—167 × 95 mm. (4.º).—Tomo II.—289 págs., con grabados y dos más de la plantilla para la colocación de las láminas. [53.].
En 1900 se acabó la impresión de este segundo tomo, que como el primero se regaló á los abonados de «La Última Hora».
- FOLCH M.).—Romanceret del Beato Ramón Lull. [54.].
Obtuvo el premio extraordinario ofrecido por el Excmo. é Ilmo. Sr. Obispo de Mallorca, en los Juegos Florales de Barcelona de 1900.
Jochs Florals de Barcelona, Any XLII de llur restauració, pág. 269 á 225; Barcelona, 1900.
- FONT S.).—La enseñanza filosófica en los Institutos. [55.].
Revista Contemporánea, t. CXIX, pág. 55; Madrid, 1900.
- FRATES A.).—Géminis (conclusión).—El último destello.—Los dos instintos.—La ciencia de la vida.—Fases humanas.—Carta á Lorenzo.—La tela de araña.—La vela de un enfermo.—La Plaza de toros.—El sentido común. [56.].
Revista Contemporánea, t. CXVII, págs. 94, 485 y 650; t. CXVIII, págs. 81, 317, 543 y 643; t. CXIX, pág. 108; y t. CXX, págs. 85 y 207. Madrid, 1900.
- GALLAND A.).—Las mil y una noches. Cuentos árabes, por Antonio Galland (traducción castellana). . . .—[Grabado].—Palma.—Est. tip. de J. Tous.—S. A. [1900].—167 × 96 mm. (4.º). [57.].
En 1900 empezaron á repartirse los pliegos de este libro, como regalo á los suscriptores de «La Última Hora».

PEDRO SAMPOL Y RIPOLL.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—NOVIEMBRE DE 1901

SUMARIO

I. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per D. Alfons Damiàns y Mantó.

II. Acte de pau d' un dels bandos de Petra (1368), por D. E. Aguiló.

III. Monestir de la Real. Ordinacions pera el regim interior del convent estatuides per l' abat Don Fr. Pere Mayans—8 abril de 1618, (continuació per D. Bartomeu Ferrá.

IV. Anuario bibliográfico de Mallorca—1900,—por D. Pedro Sampol y Ripoll.

V. Calviá. Apuntacions històriques, (continuació) per M. P. Pre.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

XXIII—*Los Consellers oferexan als Jurats fer tant com en ells sia per la quietut del regne, y avisan que el Rey ha promés proveir hi prestament.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques

Molt honorables e molt sauis senyors Reebuda hauem vna vra. letra de .X. del present mes de Octubre hauisant nos com los homens de la part forana de aqueix Regne continuen lo comouiment per ells començat en lo passat car monstren no hauer senyor ans se esforcen regirse per comuna no obeynt Governador ni altre official del senyor Rey, fahents crides prohibiti-

Año XVII.—Tomo IX.—Núm. 260.

ues per raho de les imposicions qui serueixen a pagar los censalistes E aximateix fahents aplechs e ajusts mostrand gran rebellio e donant occasio en destrohir aquest regne En tant que los clauaris de la vniuersitat no poden fer los pagaments als dits censalistes jatsia hi sien estrets ab sagrament e homenatge segons aquestes coses e altres en la dita vra. letra son contengudes E aquelles recitam ab gran anuig e en nosaltres ne passam gran passio E entant com en nosaltres sera hi entenem a prouehir ab lo senyor Rey e ab la senyora Reyna degudament e pertinent a tot benefici de'aqueix Regne e de continent ne hauem scrit als honorables Sindichs de aquesta Ciutat qui son ab la senyora Reyna per les cors de Cathalunya que suppliquen humilment la dita senyora que en les dites coses vulle prouehir segons a sa gran escellencia se pertany E no resmenys ne scriurem als honorables Missatgers de aquesta Ciutat qui son ab lo senyor Rey que per semblant forma ne suppliquen lo dit senyor E es ver senyors molt honorables e molt sauis que los dits missatgers nes an scrit que ells e los ambaxadors de la dita Cort de Cathalunya nan ja supplicat lo dit senyor quils respos que sa gran altesa hi prouchira prestament E tingueus senyors molt honorables e molt sauis la santa Trinitat en sa proteccio e guarda Rescriuint nos ab gran confiança de quant pusquam fer per vres. plaer e honor Scrita en Barchna a .XXVIJ. de Octubre del any .M.CCCC L.

Los Consellers de Barchna,
a vre honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1450 y 51, fól. 154.)

XXIV—*Los Jurats excusan se ab los Consellers tocant a lo que demana mos. Mateu des Soler, y insistexan en solicitar la relaxació de sis mil florins.*

«Als molt honorables e de grans sauiesses senyors los Conselles de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors vna vra. lletra hauem rehebuda de XXIJ del present mes per mans del honorable en Johan Bennasser lo qual aximatex nos ha splicada vra. intencio sobre ço que lo honorable mossen Matheu dessoler demana a aquesta vniuersitat per certa venguda per aquell feta aci en temps passat per coses toquants vtilitat e be auenir de aquest Regne A la qual vos responem que en veritat jas fora dat tal remey en dites coses que lo dit mossen Matheu fora content pero tantes son les conguxes e treballs que cascun jorn hauem per los carrechs insuportables que aquest mesqui de Regne ha per les dissencions e anfractes e en altra manera que tots jorns se seguexen dels quals vres. honorables sauiesses son ja certificades que bonament en aquelles no hauem puscut entendre. E axi romanents scusats hauem delliberat conuocar alguns notables homens de aquest Regne per lo dit negoci e confiam en nre. Senyor Deu que sobre aquell se fara tal delliberacio que lo dit mossen Matheu sera content de la resposta delliberada que per nosaltres li sera feta per lo primer Mes auant honorables senyors com per altres vos haïam exortats e pregats de remetre altres sis milia florins de la rempso que aquesta vniuersitat es tenguda per als crehedos aqui domiciliats perço que ab aquells puxam suplir als carrechs de aquesta vniuersitat no podents hauer altre remey de hauer diners que aquest com lo poble sie molt conguxat per los talls que corren ço es de la armada que dies ha se feu Capita lo honorable en Johan de Galiana e de la ajuda del blat los quals nos poden exhigir sino ab gran treball. E mes auant vn tall nouament fet per pagar lo maridatge. Per tant molt honorables e molt sauis senyors vos exortam e pregam ab tota aquella millor affeccio que podem vos placia dar remey ab los dits crehedos de relaxar los dits sis milia florins car en algun temps foren pus necessaris que apresent perço que als carrechs del Regne sia suplit E jasia faretis lo degut per restauracio del Regne, empero encare ho reputarem a gracia singular a vres. honorables sauiesses les quals la santa Tri-

nitat tenga en sa proteccio e custodia Hauisantuos com los pagesos perseueren en llur mala opinio e cessen de pagar les aiudes per lo qual cessament poden pensar vres. honorables sauiesses ab quanta conguxa stan los clauaris de la consignacio per lo carrech que tenen de pagar los crehedos Scrita en Mallorques a XXVIJ de octubre any Mil CCCCLXV sinquanta.

Los Jurats del Regne de Mallorques
a vra honor aparellats.»

(*Cart. com. orig.—1450.*)

XXV—*Los Embaxadors de Barcelona a Nápolis, dins d' una lletra adressada als Consellers ab data 11 de Novembre de 1450, incloguerenhi en billet apart lo seguent post scriptum, que fa referencia al negoci dels forans:*

«Huy a .XJ. de Noembre apres que hauem scrit a vres honorables sauiesses hauem reebuda vna vra letra de .XXV. de Agost ab vn translats dels capitols fermats per lo Governador de Mallorques ab los de la part forana, e ab vn translats de certes instruccions, e ab vna letra del .S. Bisbe Durgell la qual descontinent li tramatem, A la qual vos responem com dels dits affers nosaltres ne huiem ja comunicat ab lo .S. Rey, e per nosaltres vos es stat scrit de la resposta que lo dit .S. nos feu. Pero ara informar noseu millor ab lo dit .S. Bisbe, e altres, e treballarem en fer hi dar aquell recapta que a nos sie possible.»

(*Cart. com. orig.—1450.*)

XXVI—*Los Jurats demanan als Consellers subsidi de mil quarteres de forment per provisió de la ciutat.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables et molt sauis senyors per raho de la gran necessitat de blats en que vuy en dia es la present Ciutat hauem pensat, no hauer pus presta prouisió, e adiutori que de vres grans sauiesses, las quals certificam, com los pagesos daquest Regne per la rebellio, e obcidio que lany prop passat han temptada contra aquesta Ciutat, no han permes ne encara vuy en dia permeten, ans ab insults e commocions ab crit de concordia entre ells, han prohibit, e prohibexen que alsuns

blats axi de homens de la dita Ciutat com de altres, no entren en aquella, Sis vol sien de propries collites, o de delmes per los homens de la dita Ciutat comprats, ne encara han vulgut pagar los censals de forment ne de diners que fan als pobladors de la dita Ciutat, Per quens ha couengut fer aquelles prouisions que haguem pugut per hauer blats fora de aquest Regne, E jatsie stigam sperant la nau del senyor Rey qui sic spera de Napolis carragada de forment, Empero entretant dubtam de no venir en ten extrema necessitat de que nos seguís en aquesta Ciutat massa gran inconuenient, com siam ja en gran destret per lo qual los dits pagesos crexen en llur malicia e mal proposit lo qual es que per aquesta necessitat complissen so que altre volta hauien deliberat axi com creym a vres sauiesses esser maniffest, per que ha couengut aquesta jornada al molt magniffic Governador de aquest Regne exir en las dites parts fforanes, segons de totes les coses dessus dites hauem per nre. letra certificada la senyora Reyna, Pertant molt honorables senyors vos pregam ten effectuosament com podem vos placia lo pus prest, que possible sie otorgar, e consentir nos Mil quarteras de forment per restauracio de aquesta Ciutat, e aquell trametrens ab la primera fusta, Offerint vos que dintre deu dies que lo dit forment sie junt, e descarregat assi sara pagat aqui vres sauiesses ordonaran, e de aço comunicara per nra part ab vres sauiesses lo honorable Sindich de aquesta Ciutat al qual vos placia dar prest spatxament daquest negoci, E ordonen vres hon.^{es} sauiesses, de nosaltres so que plasent los sie Scrita en Mallorques a XXIIJ de febrer del any M.CCCC Sinquanta hun.

Prests a tota vra honor los Jurats
de la vniuersitat e Regne de Mallorques.»

(*Carl. com. orig.*, reg. del any 1451.)

XXVII—*Los Jurats escriuan als Consellers ab major urgencia sobre llur necessitat de forments, v sobre el negoci de los sis mil florins.*

«Als molt honorables^e e molt sauis Senyors
Los Consellers de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors: pochos dies ha scriuim a vres grans sauiesses per hun lahut que trematem aqui axi com aquells que en moltes maneres stam acongoxats no tansolament

per lo gran desorde en que per nres demerits tot lo Regne es posat, mes encare per la gran necessitat de forments a la qual per lo dit desorde som vinguts, a la qual necessitat vna gran part ha ajudat aximatex la nau den Rafel Julia e altres fustes de les quals per lo molt alt Senyor Rey eram informats que venien assi, e apres hauem sabut lo senyor Rey les ha trameses en Genoua ell sap per quins asguarts, De la qual noua nos es duplicada la congoxa E mes hauant hauriem sabut que vres grans reuerencies haurien armats dos lahuts per fer venir totes quantes fustes de blats atrobassen aqui en la costa de que no poqua ansia ne treball sen es vingut en nres. coratges per la qual raho hauem deliberat de fer hun altre lahut aqui a vres grans sauiesses per exprimir e manifestar vos lo gran destret e perill en que lo Regne present es posat confiant que per la naturalesa fraternitat e bona amicitia, hoc e singularment per lo gran interesser que hauem en lo present Regne qui totalment sta en perill de perdicio, queus placie trametrens .M. quarteres de forment axicom ja per lo altre lahut vos hauem scrit en forma que si aqui en plage se troba naguna barcha de forment quens trametau aquexa e no spareu que altren vengua de Salou ne de Tortosa car pensar podeu que la necessitat es ten gran que no pot pus E mes auant vos pregam eus supplicam stretament que no vullau tocar ne destrenyer les fustes que per mans de certs mercaders deuen portar blat assi, car notificam vos que en aquelles sta tota nra speransa ab la ajuda de nre Senyor e mancant aquellas so que nre senyor no vulle lo Regne serie en ten gran perill que serie masse e per aquest esguart vos trematem lo present lahut per notificcar a vres reuerencies les coses dessus dites per ço que vista la present maneu que les dites fustes de blat de Mallorquesien prestament spetxades e en res no sien perturbades, e de la present no afetura pus a dir car bestar deu asso que fins assi hauem dit, Resta solament pregar e soplicar aximatex a vres reuerencies que ates que moltes ajudes de blats son degudes a diuerses mercaders que no son stades pagades per la qual raho aximatex veim en aquests strem, hoc e aximatex ates que la present vniuersitat crema de cambis e recambis per molts deutes que remolcam de temps passats, e no hauem altres espedients sino dels Sis milia florins de la quitacio dels quals ia altres voltes vos hauem scrit car lo Regne vuy en die no es en

disposicio de poder fer tayll, vos supplicam stre-
tament que ab lo present lahut haiam vra bona
resposta axicom confiam rematent ho a la mag-
nificencia de mossen Berenguer [Governador de
Mallorca] e coneguda de nosaltres, confiant que
axicom en nre temps hauem leuats los pagaments
als Censalers dassi per pagar a vosaltres axima-
tex gordarem que la distribucio dels dits Sis milia
florins se fasse en les coses pus necessaries. Scri-
ta la present hauem sabut que lo primer lahut
queus huiem trames era ia prop de la plage, e es
tornat per que nons ha calgut trametre laltre sino
per aquest matex trametrens la present per maior
espressio de nostra congoxa, Mossen lo Gouer-
nador es exit defora per gran necessitat ques tor-
naue a moure de nou entre los pagesos Deu li
fasse gracia de tot be Scrita en Mallorques lo pri-
mer die del mes de Mars del any .M.CCCC Cin-
quanta hun.

Los Jurats de la Vniuersitat de la Ciutat
e illa de Mallorques aperallats a tota vra
honor.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

XXVIII—*De nou insistexan los Jurats en la
necessitat de forments, y reclaman als Consellers
la indempnitat de les justas que per conte de la illa
carregan a Tarragona y altres parts.*

«Als molt hon. e molt sauis senyors los==
Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors ya per
moltes altres letres, hauem scrit a vres grans
sauieses sobre la gran necessitat de blats en que
per nres demerits som posats, supplicant vos
affectuosament, que attes lo paril en lo qual aquest
mesqui de Regne es posat, nos supplisseu ons so-
correguesseu de Mil quarteres de forment hoc e
aximatex no permatesseu, en forma del mon, que
les fustes qui carragauem a Tarragona ne en al-
tres parts per aci, fossen detengudes, denunciant
a vres reuerencies, com en aquellas stau e nre
restauracio, A ara continuant nres exclamacions
ab molt maior necessitat attes lo gran desorde en
que som posats, lo qual granment agreuge e
congoxa nres coratges, Vos supplicam molt stre-
tament com siam informats que vres sauieses
haurian fets certs leuts per la costa, per fer vanir
totes quantes fustes de blats trobassen, que per
res al mon les nres fustes, qui carraguen per assi,
en alguna forma nons empetsassen, car del tot
cert sariau causa de hun ten gran peril e desastre,

per aquest Regne que no hauria reperacio, Per
que molt honorables e sauis senyors, per so que
per esdeuenidor si lo contrari so que Deus no
vulla se saguia, nons puxa esser donat correch,
denunciam a vres Reuerencies les coses dessus,
Confiant que vosaltres sou tals qui prouchireu
totalment a nre indemnitat, E tingueus lo Sant
sperit en proteccio e garde, Scrita en Mallor-
ques, diuendres a XXIIII de Mars, any MCCCC
Sinquanta hun.

Los Jurats de la vniuersitat de la Ciutat
e Regne de Mallorques a tota vre honor
prests e apparallats.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

XXIX—*Altre insult dels pagesos avalotats. Re-
tirada del Governador qui havia exit contra ells, a
Inca.* (Carta del Procurador Real al Consellers
transcrivintne altre enviada a la Reyna).

«Als molt magnifichs e de molt gran sauiesa
mossenyors e cars frares Los Consellers
de la Ciutat de Barchna.

Molt magnifichs e de molt gran sauiesa mos-
senyors, No fratura a mi scriure lo insult passat,
com sie cert que vostres grans magnificencies e
sauiesa ne son plenament informades, tantsola-
ment auisar vos del punt en que vuy lo present
Regne es posat per la gran rebellio dels homens
de les parroquies de la part forana de aquest Re-
gne incertant dins la present la letra fas a la se-
nyora Reyna, en la qual vres grans magnificencies
poran veura totes les coses qui fins lo present
die concorren. La qual letra es de la tenor se-
guent, Senyora molt excellent etc. Trameses per
lo Senyor Rey les prouisions e instruccions per
ca magestat prouehides per lo insult e altres ino-
bediencies per los homens de les villes e parro-
quies de les parts foranes fets e atemptats, E en-
continent per execucio de sos Reyals manaments
lo Governador haut colloqui ab los de son con-
sell prouehi que les villes de la Illa cascuna per
si elegissen persones ab poder de exceptar e loar
tot lo que per sa magestat era stat prouehit ab
gran clemencia a benefici e repos llur, E enconti-
nent foren elegides per cascuna de les villes per-
sones ab poder e trameses al dit Governador com
a Lochtinent de sa sacra magestat e feta la dita
submissio lo Governador ha declarat que per tra-

hut e sens perpetuat tots los pobladors de totes les villes sien tinguts cascun any, e en per tots-temps pagar a vra sacra magestat dos Milia lliures de aquesta moneda compartides entre totes les villes de la dita Illa, Absolent los del insult per ells perpetrat, E encontinent publicada la dita declaracio la maior part dels pobladors de les dites villes se son aiustats ab llurs armes en vna villa que dihen Incha a quatre leugues de la Ciutat ab pus de dos Milia combatents e se bent lo dit aiust lo Governador ab molts homens de condicio a cauall en nombre de vuytanta rossins e docents homens a peu ab la bandera de sa magestat caualca la llur via per fer los desaplagnar, los quals no volent obtemperar sos manaments feren la via sua per resistirlo, Lo qual Governador li couench tornarsen dins la Ciutat, Apres senyora molt excellent continuant llur mal proposit se son aplagats e continuadament tot jorn se apleguen anant per la Illa destrohint e robant totes les terres e lochs dels homens de la Ciutat axi com ia hauien fet en lo insult hauien fet poch dies ha, Los homens de la Ciutat no son per exir los a resistir com no gosen deseparar la Ciutat, dubtantse dels manestrals, part dels quals no hauem be per catolichs Estam senyora a vna gran congoxa, Lo Governador ha strets dos homens de les dites villes los quals tenia presos en la preso dels principals del primer insult los quals han confessat que tots hauien delliberat que si podien entrar dins la Ciutat de metra la a sacho e de matar tots los mascles e de les fameles tenir les ab tota desonestat E que apres si lo Senyor Rey nols perdonaua de donarse al Duch Reyner, Los quals dits homens lo Governador vuy que hauem XIIIJ de Abril ha fets rossagar per la Ciutat degollar e scorterar Stam senyora a hun gran perill, com siam mals fornits de virtualles jatsia hi haiam fetes e tots jorns fem totes aquelles prouisions quins son possibles Lo pus fort quins es que no hauem sperança de poder cullir los blats sembrats dels quals per gracia de nostro senyor Deus se aspera gran anyada e tots stan en llur ma. Perque senyora molt excellent certificant vos de tot lo punt en que aquest vostro Regne es posat vos supplich molt humilment sia de vostra merce voler hic prouehir segons vostra magestat conaxera sia necessari, *Scrita etc.*», Supplicant vostres grans magnificencies vos placia supplicar e instar la dita senyora vulla prest prouehir en lo que sa mages-

tat delliberara sia necessari a restauracio de aquest Regne, e de mi molt magnifichs mossenyors ordenau com de hun frare de vosaltres, *Scrita en Mallorques a XVJ de Abril any Mil CCCC Lj.*

A honor de vosaltres mos. senyors molt magnifichs e cars frares totstamps prest Procurador reyal del Regne de Ma. Johan Alberti.

ALFONS DAMIANS Y MANTÈ.

ACTE DE PAU D' UN DELS BANDOS DE PETRA

(1368)

Die lune ultima mensis januarii hora tertiarum ejusdem diei. dicti anni M.CCC.lxviii.

Noverint unjversi, quod cum pacis et crucis inimicus instigante, rancor, odium et discordia ac varie accusationes suborti et continuati extitissent ab aliquo tempora citra inter nos Bartholomeum Sclaris, Franciscum Fornerii, Bernardum Gisberti, Franciscum Puculull, Bernardum Puculull, Vitalem Puculull, Petrum Puculull, Andream Galmers, Bernardum Galmers, Raymundum Galmers, Jacobum Galmers, Anthonium Scola, Franciscum Puculull minorem, Jacobum Forner filium Francisci Forner, ex parte una, et nos Petrum Nauata, Johannem Nauata, Jacobum Asbert, Guillermm Fabragues, Bartholomeum Nauata et Johannem Quintana, Raymundum Torro notarium, Arnaldum Omar, Petrum Pallisser, Ferrarium de Puteo, Guillermm et Johannem Serralta, omnes habitatores parrochie de Petra, ex parte altera, quamobrem inter nos discensiones, persequiones, ritxe et brice, esse sperabantur et possent faciliter eveniri, de quibus non modicum dampnum, quinyimo multa sanguinis efusio inter nos et amicos nostros assequi posset; quibus causautibus predicta pervenissent ad audientiam honorabilis viri domini Berengarii Tagamanent, domicelli, locumtenentis nobilis domini Olfo de Proxida, vicegubernatoris generalis regni Majoricarum, qui quidem honorabilis dominus locumtenens volens ante tantum irreparabile dampnum salubrem prebere medicinam, in bonum exemplum totius reipublice, et

ne ulle honores et possessiones patrimonii illustrissimi domini Regis nostri expopulate, inculte, heremes et steriles redderentur, sollicitate fecit inquiri de predictis, et nos dictas partes carcere regium civitatis introducit, et in posterum manuleutis tradi; et regulatam pacis portionem per dominum nostrum Jhum. Xpm. catholicis legatam sequendo, procurans pacem inter nos in evidens animarum bonorum et corporum nostrorum salutem fieri et celebrari, deceptos et obstinatos per dictum pacis inimicum illum facere recusantes noviter in dicto carcere remancipavit. Tandem nos dicte partes mentalium semoto velamine oculorum, cognoscentes et animadvertentes consilium dicti domini locumtenentis multum caritativum sanum et rationabile, ipsum consilium tamquam dulce et omni amaritudine carens amplectentes et acceptantes, condescensque eidem, per nos et nostros, pacis osculo interveniente, facimus ad invicem et vicissim inter nos, gratis et bono animo, pacem perpetuam, finem, remissionem et concordiam generaliter de omnibus injuriis, maleficiis, offensionibus et contumeliis, dicto vel facto, quomodocumque illatis ab una parte altera universaliter et specialiter usquequaque. Promittentes ad invicem per nos et nostros, scilicet altera pars nostrum alteri vicissim, sollempnibus stipulationibus hinc inde intervenientibus, quod super accusationibus factis predictorum occasione ulterius non procedamus, nec aliquas de novo instituemus nec institui consentimus. Et remittentes nos dicte partes gratis et ex certa scientia, videlicet altera alteri ad invicem et vicissim, omnem odium, iram et rancorem, promittimus predictam pacem, finem ac concordiam, et omnia et singula supradicta, perpetuo rata, grata, valida et firma habere, tenere et observare, et non contravenire ullo jure, causa vel ratione. Et ut pax et concordia hujusmodi majoris obtineat roboris firmitatem, juramus sponte ad sancta Dei evangelia per nos et utrumque nostrumque corporaliter tacta, dictam pacem et concordiam inviolabiliter observare. Et nichilominus super inde prestamus in manibus et posse dicti honorabilis domini locumtenentis, recipientis nomine et vice illustrissimi domini Regis nostri, fidem et homagium ore et manibus comendatum, ita quod si in aliquo contrafecerimus adversus premissa quod nos dicte partes seu ille nostrum qui contrafecerit efficiatur basator

ad consuetudinem Catalonie et proditor ad furum Aragonum, a quibus quidem basia et prodicione nullatenus valeamus nos abscondere ingenio sive arte, quinimo ex sola hujus publici instrumenti ostensione volumus haberi expresse pro convictis ac si sententia super inde lata extitisset et in rem judicatam lapsa. Volentes nos dicte partes de predictis nobis fieri atque tradi unum et plura et quodcumque opus fuerit publica instrumenta per notarium infrascriptum ad eternam memoriam rei geste. Actum etc.

Testes hujus rei sunt: venerabilis Gondissalbus Onis domicellus, Simon de Valleriis, Egidius des Cauhes et Geraldus Solivella, Guillelmus Rovira, Anthonius des Truy. Dicit vero Raymundus Torroni notarius, Arnaldus Omar, Petrus Pelisseri, Ferrarius de Puteo, Guillelmus et Johannes Serralta, firmarunt predicta ac etiam prestiterunt pro eisdem sacramentum et homagium ac osculum ore et manibus comendatum in manu et posse honorabilis domini locumtenentis predicti, ut supra et quorum interest stipulantis et recipientis, die veneris iij. die mensis februarii predicti anni, presentibus testibus venerabili Bernardo Mathei milite, Petro Arnaldi Sant Miquel domicello et Bartholomeo sa Cama cive Majoricarum. Prefatus autem Jacobus Fornerii firmavit predicta ac etiam prestitit pro eisdem sacramentum et homagium ac osculum ore et manibus comendatum in manu et posse dicti honorabilis locumtenentis ut supra et quorum interest stipulantis et recipientis, die sabbati xxvj. die mensis februarii dicti anni, presentibus testibus venerabilibus domino Jacobo sa Trla archidiacono Majoricensis et Raymundo de Turri domicello. Post hec die martis ultima die mensis februarii dicti anni dictus Franciscus Puculull junior firmavit predicta ac etiam prestitit pro eisdem sacramentum et homagium ac osculum ore et manibus comendatum in manu et posse dicti honorabilis domini locumtenentis ut supra et quorum interest stipulantis et recipientis, presentibus testibus venerabilibus Guillelmo Geraldii licenciato in legibus et Berengarius de Cortilio jurisperito.

Arx. de Protocols—Nicolau de Cases, notari.

E. AGUILO.

MONESTIR DE LA REAL

ORDINACIONS PERA EL REGIMEN INTERIOR
DEL CONVENT ESTATUIDES PER L' ABAT

DON FR. PERE MAYANS

8 ABRIL DE 1618

(CONTINUACIÓ)

Del recibir los huespes.—Mandam se observe puntualment lo que circa de esto dispon nostra santa regla, y axi quant los religiosos seran avisats que alguna persona los demana, obtenta licencia nostra aniran a la porta ab molta gravedad y postura, y feta la salutacio deguda lo aportaran primerament a la isglesia, y donada la aygua beneyta faran junts oracio, y dempres tractaran ab ell lo que se offerira en los lochs que havem assenyalats, tractant y xarrant ab gran modestia sens fer estrepito ni rumor algu, para que desta manera los qui vindran en casa se edifiquen del bon exemplar y modestia, y redunde tot en honra y gloria del Señor y salvacio de nostras animas.

De los libros del claustro y del cor.—Para obviar o algunas inquietuts y para conseruacio de las cosas y substancia del monestir y uniformitat de lo cant se usa en nostra santa religio, mandam en virtud de santa obediencia que no sen porten en la sua cambra o altra part libre algun de los que son posats en lo claustro, ni menos de los que son en lo cor, sens nostra particular licencia. Y axi matex que no escriguen, muden, borren ni ajusten paraula o solfa alguna en los libros del cor; altrament fent lo contrari seran castigats com inobedients.

Del entrar en la ciutat o anar per las altres parts.—Considerant el bon exemple y la utilitat de nostras animas axi spiritual com temporal que causa el anar los religiosos ab compañía, y per el contrari los perills y inconvenients en que pot caure lo religio anant sol, dient nos la Sagrada Scriptura: *Vae soli, quia cum cesiderit non habet sublevantem se;* per la qual causa sabem que quant Christo redemptor nostre embiaua sos dexebles a algun ministeri los embiaua de dos en dos, para demostracio, conforme diu nostre Patriarca Sant Benet, de la charitat fraterna y de una vida que se passa ab societat de altri, dient: *Merito sane bini, et bini procedimus: sic enim ob comendationem fraternae charitatis et socialis vitae missos a Salvatore discipulos Evangelia sacra testantur.* Per tant, per lo que tant nos incumbex

obviar a tots los perills y mals exemplars, y demostrar la charitat fraterna ab que se viu en esta casa, ordenam y mandam que de vuy en avant, offerintse haver de entrar los religiosos y anar per la ciutat, vagen de dos en dos, si no son los religiosos sindich, procurador y comprador de la casa, y esto anant per negocis de ella; y axi matex quant aniran en alguna part de lo terme de la ciutat a peu.

Mes avant ordenam que quant los religiosos, ab nostra facultat, entraran en la ciutat, no assistesquen a audiencias de tribunals alguns, ni menos se posen a defensar ni pleytear causas algunas, axi criminals com civils, de personas algunas, encara que sien de parents propinquos, si no son negocis pertocans a esta casa de la Real.

Axi matex ordenam que no vagen a demanar franquesa de drets algu, axi de lo dret de la cisa de la carn, com de formatge, oli aut alias; ni menos vagen a fer segellar roba, encara que sien cosas o roba per son servici adquiridas per ells ab sos medis o per qualsevol altra via; antes volem y ordenam que, dato vullen comprar o segellar cosa alguna, la encomanden a lo procurador y comprador del monestir para que compre y prengue la franquesa de la cisa o altres drets y fassa segellar la roba sera menester.

Mes ordenam que quant entraran, ab dita nostra licencia, en ciutat, no mengen en part alguna sino en las casas del monestir o de sos pares o germans.

Manant a tots los religiosos a Nos subdits, en virtud de santa obediencia, observen y guarden esta nostra ordinacio; altrament, attento que de fer lo contrari han resultats tants scandols, murmuracions, juyts temeraris y mals exemplars a los seculars, cauran en pena de excomunicacio major latae sententiae, la qual ab tenor de las presents promulgam.

Del no tractar ab seculars.—Com de lo tractar ab seculars y mundanals redundan contra los religiosos totas tribulacions y angustias, per ser ells inimichs nostres, y nos demonstra la experiencia los treballs que ha patit nostra santa religio de comunicar ab ells, com a religio que professa tota humanitat y afabilitat al prohisme; lo que nos demonstra ja lo Señor per son St. Profeta Esaias: *Ad terram intuebitur et ecce tribulatio et tenebrae et dissolutio et angustia et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.* Per tant mandam a tots los religiosos a Nos subdits en virtud de santa obediencia, que no dexen entrar

en las suas cambres o horts persona alguna axi ecclesiastica, religiosa com secular, si no es per conrar los horts; altrament fent lo contrari cauran en pena de excomunicacio major late sententiæ y privacio de los horts que tindran.

Del no entrar los religiosos los uns a la cambra dels altres.—Para obviar a las inquietuts y inconveniens que se poden seguir del entrar un religioso a la cambra del altre, conforme la experiencia nos demonstra, mandam en virtud de santa obediencia, a tots los religiosos a Nos subdits, tant a los qui estan en lo dormitorio com fora de aquell, que no entren lo un a la cambra del altre per causa ni pretextu algun, si no es en cas de tal malaltia que lo religioso estiga en lo llit visitat de metge, y esto solament para visitarlo y no per altre occasio; altrament, fent lo contrari, cauran en pena de excomunicacio major late sententiæ, la qual ab tenor de les presents promulgam.

Del no revelar secrets del orde, ni de est monastir, ni los castichs o correccions donats a los religiosos.—Considerant los danys y scandols que de revelar los secrets de ordinari se causan, mandam en virtud de santa obediencia a tots los religiosos a Nos subdits que no revelen a alguna persona axi ecclesiastica, religiosa de altre religio, com secular, los secrets sabran axi del orde nostre com los de esta casa, ni menos referescan a las ditas personas los castichs se hauran donats a los religiosos o las correccions; altrament fent lo contrari seran castigats ab las penas per los instituts de nostra santa religio imposadas a los qui revelan semblans secrets.

De los religiosos monges juvenes.—Com las cosas del servey de nostre Señor se hagen de fer y cumplir ab tota rectitut, temor y animo alegre y voluntari, dient lo Ecclesiastich: *Fili accedens ad servitutum Dei sta in justitia et timore*; y Salomon: *Scito Deum patris tui et servi ei corde perfecto et animo voluntario*; y incumbesca a Nos el cuidado de procurar se cumpla desta manera, conforme nos enseña el apostol Sant Pau scrivint a los Hebreus: *Obedite prepositis vestris, subjacete illis; ipsi enim pervigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris; ut cum gaudio hoc faciant et non gementes, hoc enim expedit vobis*. Per tant, procurant tota la quietut y consolacio de los religiosos juvenes, ordenam y mandam que los monges juvenes, cada un en son cor, estojen y posen las estoras en lo modo seguent, ço es, que los diumenges y festas colens, dita la prima, las estojen, y antes de completas las tornen en

son loch; y quant se seguex altra festa no las hi tornaran fins la ultima festa.

Encendran los llums a las matinas, cada un en son cor, anant en tot esto per semmanas, comensant lo mes antich de habit; y lo semmaner qui finira tindra cuidado de que reste oli para los llums. Axi matex se regiran en lo manjar del orga y posar y llevar los llibres del faristol, cada un en los que son de son cor, anant per semmanas.

Quant aniran o tornaran del cor, y de la taula y gracias, aniran junts de dos en dos fins arribar al cor y tornar al dormitorio, no deteniense a conversar o xarrar ab alguna persona, encara que sien parens o religiosos de casa, ni etiam en la scala del dormitorio. No abaxaran del dormitorio para conversar ab alguna persona encara que sien parents, ni menos feran pujar algu alt en lo dormitorio.

De la hora del studi y lisso de cant.—Ordenam que mitja hora dempres de dita la prima vagen a lisso de gramatica y rethorica, la qual durara per spay de una hora. Apres de ditas vespras studiaran mitja hora de cant pla; y dempres si es dia de lisso aniran a ella, si no repassaran las passadas praticantlas entre si.

Del servidor ecclesie y coquina.—Mandam se observe en esta casa lo que te nostra santa religio ordenat a circa de esto en lo Libre dels Usos.

Item mandam que lo semmaner passat, de servidor ecclesie, rese y diga resant, ab veu que tot lo cor lo senta y entenga, los versos axi de psalms, himnes, cantichs, com de la Salve Regina, que lo orga sona, lo que dira ab gran pausa, y acabat que haura, antes que lo orga finesca, principiara ab lo matex to lo principi del vers del psalm, himne etc. que se seguira.

De los frares y donats.—Essent cosa tan concernent al servey, honra y gloria de Deu nostro Señor, fer nostras obligacions del ofici divinal en la iglesia, dient lo matex Señor per son real profeta David: *Apud te laus mea in ecclesia magna vota mea reddam in conspectu timentium eum*; mandam en virtud de santa obediencia a tots los religiosos, frares y donats, que no tenint algun just y legitim impediment a Nos notori, asistescan a las vigalias y matinas y vespras, los diumenges, festas colents y dies de dotze lissons y dos missas, y alli digan, en son cor, lo offic tenen obligacio.

Axi matex mandam assistescan y vagen a capitol tots los dimecres y divendres.

A la lisso de claustro y completas cada dia.

Los diumenges y festas colens assistiran a la missa major, y los altres dies oyran la primera missa que havem ordenada.

Del no entrar en las oficinas de casa.—Havent experimentat las inquietuds que resultan del entrar los religiosos a las oficinas del monastir, y los tumultos y murmuracions que en ellas se causan, manam en virtud de santa obediencia a los monges que sens expres orde y consentiment nostre no entren a la cuyna, si no es para pendre llum, o en alguna necessitat, foch.

Del no pujar al dormidor de jovers los religiosos monges preveres, qui tenen las cambras fora del dormidor.—Com la experiencia nos haze demonstrat quant pernicioso cosa sia el tractar alguns religiosos ab los monges jovers y novicis, per tant, para observancia de nostra santa regla, mandam en virtud de santa obediencia a tots los religiosos monges qui tenen cambras fora del dormidor, que no pugan al dormidor de jovers per cosa alguna ni sots protextu de alguna necessitat; altrament fent lo contrari, estaran enclaustrats tres mesos y suspensos de celebrar missa, y castigats com inobedients.

BARTOMEU FERRÀ.

ANUARIO BIBLIOGRÁFICO DE MALLORCA

1900

(CONTINUACIÓN)

GARRIGA (J.).—Práctica parroquial acerca del Sacramento del Matrimonio, por D. Jaime Garriga, Pbro., Cura-Regente y Párroco Castrense de la Parroquia de Villa-Carlos (Menorca).—Con aprobación de la Autoridad eclesiástica.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—170 × 92 mm. (4.º).—302 págs., más 13 de índice de materias. [58.]

GAYÀ (M.).—Memoria histórica del Poble de Son Servera, per D. Miquel Gayà y Bauzá, Prevere.—Palma de Mallorca.—Est. de les filles d'en Colomar.—1899.—176 × 108 mm. (4.º).—110 págs. y una más de índice. [59.]

Tirada aparte de la revista «Mallorca», menos el Apendix (págs. 79 á 110). Aunque sea de 1899 el pié de imprenta, no se terminó este libro hasta Julio de 1900.

No podemos menos de aplaudir los trabajos de esta índole, indispensables para el día que se escriba con toda extensión la historia de esta isla.

— La Roca Marina [poesía], dedicada al Excm. Senyor D. Rafel Álvarez Sereix, Governador de les Balears, per D. Miquel Gayà y Bauzá, Pre.—Palma.—Est. de les Filles d'en J. Colomar.—1900.—158 × 100 mm. (8.º m.).—8 págs. [60.]

Sigue á la poesia que sirve de titulo á este opúsculo su traducción al castellano por D. José M. Tous y Maroto.

Tirada aparte de «Mallorca».

— Ramón Llull (Discurso pronunciado en la iglesia de San Francisco de Palma de Mallorca, el 3 de Julio de 1900).—Infalibilidad Pontificia. [61.]

Revista Contemporánea, t. CXIX, pág. 617; y t. CXX, pág. 567; Madrid, 1900.

— Les dues Coronas. (Poesia).—V. Certámen en honor de N. S. de Lluch. [62.]

GOMEZ (F.).—La Insurrección por dentro. Apuntes para la Historia, por D. Fernando Gomez. Datos recogidos de documentos originales insurrectos, con un prólogo del Excmo. Sr. Teniente General Don Valeriano Weyler y Nicolau, Marqués de Tenerife.—Segunda edición.—Biblioteca de La Irradiación.—Madrid.—1900.—S. tip.—116 × 69 mm. (8.º).—512 págs., desde la 501 de anuncios de la dicha Biblioteca La Irradiación. [63.]

El prólogo va firmado á bordo del *Montserrat*, el 31 de Octubre de 1897.

No he visto la primera edición.

GONZÁLEZ (E.).—Apuntes para la Historia del Monasterio de San Feliu de Guixols.—Fray Benito Pañelles y Escardó, Abad de dicha Casa.—Obispo de Mallorca—(1670-1743), por Don Eduardo González Hurtebise, Archivero Bibliotecario. . . .—Gerona.—Imp. de Pablo Puigblanquer.—1900.—121 × 75 mm. (8.º).—53 págs. y tres más sin numerar. [64.]

Con el retrato del Prelado de Mallorca y autógrafos del mismo.—Dedicados á D. Marcos Asanza y Almazán.

GRAMONT (L. DE).—Simona ó La Condesa de Stampes. (Estudio de muger). Obra en tres actos de Mr. Louis de Gramont, traducción de Martín Pou.—Palma de Mallorca.—Est. Tip. de José Mir.—1900.—176 × 110 mm. (4.º).—66 págs. [65.]

GUTIÉRREZ DEL CAÑO (M.).—Ensayo de un catálogo de impresores españoles desde la introducción de la Imprenta hasta fines del siglo XVIII.—Impresores de Palma. [66.]

- Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, t. IV, pág. 269; Madrid, 1900.
- HUELGAS (J.).—*María Jesús. Monólogo*, por don Juan Huelgas Casanovas.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—(4.º). [67.].
- HULST.—*Conferencias de Nuestra Señora de París. Año 1892*, por monseñor d' Hulst, versión española del muy ilustre señor Dr. D. Gabriel Llopart y Santandreu, Doctoral de la Santa Iglesia Catedral de Jaca. Los deberes para con Dios. El pecado y la reparación.—Madrid.—Est. tip. «Sucesores de Rivadeneyra».—1900.—(4.º).—266 págs. [68.].
- ISERN (D.).—*Del desastre Nacional y sus causas*, por Don Damián Isern, Individuo de número de la Real Academia de Ciencias morales y políticas y ex-Diputado á Cortes.—[Grabado].—Madrid.—Imp. de la Viuda de M. Minuesa de los Ríos.—1899.—160 × 91 mm. (4.º m.).—VIII.—536 págs. [69.].
Se terminó la publicación de este importante libro en 1900. Se puso en venta en esta isla el 20 de Febrero.
- *La Guerra Hispano-americana ante el Derecho internacional*.—V. Amador (E.).
- J. (W.).—*El Reino de los Cielos*, por W. J. L.—Primera edición española.—Palma.—Imp. de F. Soler.—1899.—136 × 77 mm. (8.º).—89 págs. y otra de tabla de materias. [70.].
Este folleto, que es de propaganda protestante, se acabó de imprimir en 1900.
- JAUME (P.).—*Un caso de Blenopatía. Nota leída en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma de Mallorca el día 28 de Febrero de 1899*, por D. Pedro Jaume y Matas, Licenciado en Medicina y Cirugía. . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—193 × 109 mm. (4.º m.).—11 págs. [71.].
- *Beneficencia Pública. Conferencia dada en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma de Mallorca, el día 25 de Abril de 1900*, por D. Pedro Jaume Matas, Licenciado en Medicina y Cirugía. . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—190 × 108 mm. (4.º m.).—26 págs. [72.].
- L.—*Proyecto de edificio para el «Círculo Mallorquín» de Palma de Mallorca*, Acompaña á este art. una lámina del proyecto premiado en el concurso celebrado por la referida sociedad. [73.].
La Ilustración Artística, t. XIX, p. 774; Barcelona, 1900.
- LABRICHE (E.).—*El Clavo de los Maridos*, comedia en un acto de Mr. Engene (sig?) Labriche, arreglado (sig?) al castellano por D. Martín Pou.—Palma.—Imp. de las hijas de Colomar.—1900.—180 × 98 mm. (4.º).—26 págs. [74.].
- LLABRÉS (G.).—*Los judíos mallorquines. Colección diplomática desde el año 1247 al 1387*. [75.].
Boletín de la Real Academia de la Historia, tomo 36, pág. 13; Madrid, 1900.
- LL. (LLABRÉS G.).—*Notas Bibliográficas: Informe. . . acerca del estado moral y material de las Hurdes*, por D. Francisco Pizarro y Capilla. [76.].
Revista de Extremadura, año II, pág. 288; Cáceres, 1900.
- LLOBERA (J.).—*Apuntes al programa de primer curso de lengua Castellana y Latina del Instituto provincial de Baleares*, arreglados por D. José Llobera y Martorell.—[Grabado].—Palma.—Tip. Católica Balear.—1900.—158 × 89 mm. (4.º).—64 págs. [77.].
- LLOMPART (G.).—*Conferencias de Nuestra Señora de París*.—V. Hulst (G.).
- LULL (R.).—*Joyas de la Mística Española.—Las Virtudes. Máximas por Raimundo Lulio*.—Madrid.—En la pág. siguiente: Imp. de Felipe Marqués.—S. a. [1900].—93 × 50 mm. (16.º).—176 págs. y otras sin numerar. [78.].
Estas máximas están entresacadas del *Arbol de la Ciencia*.
- MARAGALL (J.).—*Una vida de Ramón Lull (bibliografía de la obra de M. André)*. [79.].
La Veu de Catalunya, Julio; Barcelona, 1900.
- MARTINEZ (P.).—*Viña Americana. Algunas nociones teórico-prácticas para su plantación é injerto en Mallorca*, por Pedro Martínez Rosich. . . .—Palma.—Imp. de J. Tous.—1900.—120 × 68 mm. (8.º).—121 págs. [80.].
Dedicadas á Don Miguel Obrador de Felanitx.
- MASCARÓ (M.).—*Formularios para la redacción de Instrumentos públicos*, por D. Matías Mas-

- caró y Alberty, Notario de Santa María de Mallorca. . . —Palma.—Imp. del Comercio F. Soler.—1900.—128 × 77 mm. (8.º)—50 págs. [81.].
No he podido ver este folleto.
- La República del Paraguay, situación, topografía, clima, historia, legislación, etc. etc., por D. Matías Mascaró y Albertí.—Palma.—Imp. de Francisco Soler.—1900.—(4.º)—60 págs. [82.].
No he visto este opúsculo del Sr. Mascaró, Cónsul de la República paraguayana en Mallorca.
- MARQUÉS (S.).—Literatura popular mallorquina. —Tom. III.—Glóses de'n Sebastiá Marqués y Ortigas de Sa Portella.—(Ab llecència del Ordinari).—Sóller—Imp. de «La Sinceridad». —1900.—153 × 90 mm. (8.º m.).—131 págs. [83.].
D. José Rullan, Pbro., tan conocido en las letras mallorquinas dió á luz esta colección.
- MARTORELL (P.).—Paris. Polka para piano, por Pascual Martorell.—1900.—fol. [84.].
- La Mascarita, polka para piano, dedicada á D. Bernardo Manera, por Pascual Martorell.—1900.—fol. [85.].
- Les Chats Muriciens. Polka, por Pascual Martorell.—Paris.—Zozaya.—1900.—fol. [86.].
- Bombita Chico. Jota, por Pascual Martorell.—1900.—fol. [87.].
- Homenaje á Francia. Paso doble, por Pascual Martorell. [88.].
Instantáneas, revista de artes y letras, núm. 80; Madrid, 1900.
- Tiene el Sr. Martorell publicadas en este año 1900 otras composiciones musicales en *La Música Ilustrada*, que no hemos podido ver, como tampoco las de que acabamos de dar noticia. [89.].
- MAURA (A.).—Discurso leído por el Excmo. señor D. Antonio Maura y Montaner, Presidente de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación, en la sesión inaugural del Curso de 1899-900, celebrada en 20 de Enero de 1900.—[Escudo de la Academia].—Madrid.—Imp. de los Hijos de M. G. Hernández.—1900.—174 × 99 mm. (4.º m.).—47 págs. [90.].
- Breve juicio crítico del Código civil interpretado por el Tribunal Supremo, por Don Enrique Díaz Guijarro y D. Antonio Martínez Ruiz. Por D. Antonio Maura y otros.—Bilbao.—Imp. de Andrés P. Cardenal.—1900.—(4.º).—LX.—482 págs. el tomo I. [91.].
- MAURA (G.).—El Crimen sin castigo. [92.].
Blanco y Negro, n.º 464, del 24 de Marzo de 1900; Madrid.
- MAURA (J.).—Carta Pastoral del Ilmo. y Reverendísimo Sr. Doctor Don Juan Maura y Gelabert, Obispo de Orihuela. 3.ª de la 2.ª série sobre la Cuestión Social.—[Escudo].—Orihuela.—Imp. de Cornelio Payá, 1900.—161 × 95 mm. (4.º).—23 págs. [93.].
Lleva la fecha del 4 de Marzo.
- Páginas de la Historia de Orihuela. El pleito del Obispado (1383-1564).—Estudio histórico, por J. Rufino Gea, ilustrado con dos fotograbados y documentos inéditos sacados del Archivo municipal oriolano, y con una carta-prólogo del Excmo. é Ilmo. Sr. D. Juan Maura y Gelabert, Obispo de Orihuela.—Orihuela.—Tip. de *La Lectura Popular*.—1900.—8.º—X.—208 págs. [94.].
- Carta Pastoral del Ilmo. y Rvmo. señor Doctor Don Juan Maura y Gelabert, Obispo de Orihuela, á sus diocesanos con motivo del Adviento.—[Escudo].—Orihuela.—Imp. de Cornelio Payá.—1900.—160 × 95 mm. (4.º).—17 págs. [95.].
Fecha el 2 de Diciembre.
- MÉLIDA (J. R.).—La colección de bronce anti-gueros de D. Antonio Vives. En estos artículos se hace relación de varios hallados en Mallorca. [96.].
Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, t. IV, págs. 31, 70, 162, 163, 405 y 409; Madrid, 1900.
- MENÉNDEZ (V.).—Miscelánea: El P. Eustoquio de Uriarte en Mallorca. (Carta.). [97.].
La Ciudad de Dios, t. 53, p. 397; Madrid, 1900.
- MIGUÉLEZ (M. F.).—La Argandona. En estos artículos que también se habla de D. Gaspar M. de Jovellanos, se refieren recuerdos del mismo en Mallorca. [98.].
La Ciudad de Dios, t. 51, págs. 95, 184, 187, 188 y 189; Madrid, 1900.
- MIR (M.).—Manual del Cristiano que contiene las oraciones y devociones que están más en uso en España y América entresacadas en su

- mayor parte del Misal y Breviario Romano y de los escritos de los Santos Padres y autores clásicos de la Lengua Castellana, las Epístolas y Evangelios de todos los domingos y fiestas principales, la Semana Santa, el Oficio Parvo, los Salmos Penitenciales, etc., ordenado por Don Miguel Mir, Presbítero, de la Real Academia Española.—Paris.—Garnier hermanos, Editores.—1900.—Al final: Tip. Garnier hermanos.—105 × 63 mm. (8.º).—1158 págs. y dos más sin numerar, y varias láminas. [99].
- ¡Consummatum est! [100].
Blanco y Negro, n.º 467; Madrid, 1900.
- MOLINAS (B.).—Sor Francisca Ana Cirer.—165 × 88 mm. (4.º).—8 págs.—Al final: Bartolomé Molinas, Pbro.—Palma.—Tip. Católica Balear.—1900. [101].
El contenido de estas páginas apareció antes en el Almanaque de «El Ancora» para el año 1900.
- MONTANER (J.).—V. Junta de protección al Soldado.
- NADAL (L. B.).—Bibliografía: Recorts de Jovenesa. Poesías amoroses per Marian Aguiló. [102].
La Veu del Montserrat, págs. 126, 132, 148, any 23 (1900); Vich.
- NOGUERA (A.).—La Capella de Manacor. [103].
La Música Ilustrada, núm. 34; Barcelona, 1900.
- NOGUERA (P.).—Literatura popular mallorquina.—Tom. I.—Glòses de 'n Pau Noguera y Ripoll Sarol. (Ab llecencia del Ordinari).—Sóller.—Imp. de «La Sinceridad».—1900.—153 × 90 mm. (8.º m.).—VIII.—122 págs. [104].
Publicadas por el diligente historiador de Sóller D. José Rullán, Pbro.
- OBRADOR (M.).—Bibliografía Luliana.—Reseña de Códices y Libros de Ramón Lull (con facsimile de un autógrafo). Extracto del Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana.—Palma de Mallorca.—1900.—225 × 143 mm. (4.º m.).—Págs. 301 á 324 del *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, de cuya publicación es tirada aparte este importante opúsculo. [105].
- OLIVER (M. S.).—M. S. Oliver.—Don Marian Aguiló. Estudi biogràfic y critic compost per encarrech d' el Excm. Ajuntament de Palma y llegit dia 31 de Decembre de 1897 en la sala de sessions (Acompanyat d' una versió castellana).—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. d' Amengual y Muntaner.—1900.—165 × 100 mm. (4.º).—62 págs. [106].
Momentos antes de leer este notable discurso el Sr. Oliver, se colocó el retrato de D. Mariano Aguiló en la galería de hijos ilustres de Mallorca, en las Casas Consistoriales de Palma.—No se puso en venta.
- O-NEILLE (J.).—Boceto. Unos cuantos millones. [107].
La Ilustración Artística, t. XIX, p. 589; Barcelona, 1900.
- OR DE JASPE.—Mi valle nativo, novela original, escrita por Or de Jaspe [Pedro Juan Vicens] B. R.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—151 × 86 mm. (4.º).—256 págs. [108].
Se acabó de escribir en Alaró el 13 de Enero de 1900.
- ORLANDIS (P.).—Traducción de una poesía mallorquina, escrita por este autor. [109].
Revista Contemporánea, t. CXIX, pág. 296; Madrid, 1900.
- PALMER (A.).—Directorium pro Divino officio persolvendo missisque celebrandis in Diocesi Majoricensi anno Dñi. M.CMI de mandato Rmi. Dñi. D. Petri Joannis Campins et Barceló hujus almae sedis Episcopi dispositum á D. Aloisio Palmer et Coll, Pro. ipsius Stae. Ecclesiae Caeremoniarum Magistro.—Palmae.—Tip. Philippi Guasp.—1900.—124 × 81 mm. (8.º).—93 págs. y dos más sin numerar. [110].
- PEÑA (A. M.).—La Trobada de la Verge (poesie).—V. Certámen en honor de N. S. de Lluch.
——— Codolada. (Clase de composición en verso).—V. Certámen en honor de N. S. de Lluch.
——— V. Junta de protección al Soldado.
- PEÑA (P. DE A.).—Mestre Fornari, pessa en un acte y en vers p' en Pere d' Alcántara Penya.—Palma de Mallorca.—Est. tip. d' en Jusep Mir.—1900.—171 × 90 mm. (4.º)—30 págs. [111].
——— Stabat Mater (Traducción mallorquina). [112].
Le Croix des Pyrénées-Orientales.
- PÉREZ ZÚÑIGA (J.).—La Mallorquina, juguete cómico-lírico en un acto y en prosa, original de Juan Pérez Zúñiga, música del maestro Geró-

nimo Gimenez. Estrenada en el Teatro de la Zarzuela el 23 de Noviembre de 1900.—Madrid.—Imp. de R. Velasco.—1900.—(4.º).—33 páginas. [113.].

Hacemos mención de esta obrilla pura y simplemente por el título que lleva, no porque le corresponda entrar en una reseña de bibliografía mallorquina.

PIÑA (N.).—V. Memoria de la asociación La Cruz Roja.

POMAR (J.).—La Reconquista de Mallorca en nom de Santa María.—Romanç historich.—V. Certamen en honor de Ntra. Señora de Lluch.

— La tradición Bonapartista en Mallorca.—Mallorca subterránea: Las cuevas de Artá.—Más grutas notables (segunda parte de Mallorca subterránea).—Una lonja en la Edad Media (la de Mallorca). [114.].

Todos estos artículos van ilustrados con fotografías.

Alrededor del Mundo, revista semanal, págs. 91, 243, 315 y 161; Madrid, 1900.

PONS (B.).—Códice Çagarriga.—V. Sancho (P. A.).

PONS (J. L.).—El niu (poesía). [115.].
La Veü de Montserrat, pág. 303; any 23 (1900), Vich.

PORCEL (M.).—Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Geografía, por M. Porcel y Riera.—Grado superior, dispuestos para dos cursos.—Libro del alumno.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—144 × 87 mm. (8.º m.).—75 págs. [116.].

— Curso completo de enseñanza primaria escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Historia Sagrada, por M. Porcel y Riera, con aprobación de la autoridad eclesiástica.—Grado medio dispuesto para dos cursos.—Libro del alumno.—Segunda edición.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—144 × 86 mm. (8.º m.).—42 págs. [117.].

— Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Historia Sagrada, por M. Porcel y Riera, con aprobación de la autoridad eclesiástica.—Grado elemental dispuesto para dos

cursos.—Libro del alumno.—Tercera edición.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—148 × 86 mm. (8.º m.).—33 págs. [118.].

— Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Agricultura, Industria y Comercio, por M. Porcel y Riera.—Grado medio.—Libro del alumno.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—149 × 86 mm. (8.º m.).—22 págs. [119.].

— Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Ciencias Físicas y Naturales, por M. Porcel y Riera.—Grado medio.—Libro del alumno.—Segunda edición.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—148 × 85 mm. (8.º m.).—36 págs., con grabados. [120.].

— Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Aritmética, Gramática, Geometría, Geografía, Historia Sagrada, Agricultura, Industria y Comercio, Ciencias Físicas é Historia de España, por M. Porcel y Riera.—Grado medio dispuesto para dos cursos.—Libro del alumno.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—148 × 85 mm. (8.º m.). [121.].

Este volumen comprende los opúsculos consignados en las papeletas anteriores, y en algunos de nuestros anuarios de los años pasados.

— Dietario Escolar para Escuelas y Colegios de niños y niñas, por M. Porcel, Regente de la Escuela Práctica agregada á la Normal de Baleares.—Segunda edición (Tercer millar). . . —Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1900.—143 × 86 mm. (8.º m.). [122.].

POU (M.).—Medea. Pieza en un acto arreglada á la escena española, por D. Martín Pou.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—S. a. [1900].—153 × 81 mm. (4.º).—22 páginas. [123.].

— Simona ó la Condesa de Stampes.—V. Gramont (L. de).

— Por amor al Arte.—V. Biche (E.).

— El Clavo de los Maridos.—V. Labriche (E.).

QUADRADO (J. M.).—Carta inédita de este autor al Sr. D. Felio Permyer, D. José Pons y don

Jaime Fastagueras, fechada en Palma 5 de Diciembre de 1849. [124.]

Revista crítica de Historia y Literatura, españolas, portuguesas, etc., tom. 5.º, pág. 14; Madrid, 1900.

R. (M.).—Mallorca y Catalunya. [125.]

La Veu del Montserrat, pág. 81; any 23 (1900), Vich.

RAMOS AZCÁRRAGA (E. DE).—Don Enrique de Ramos Azcárraga.—Defensa del teniente de navío de la Armada Nacional Don Francisco Pou en la causa que se le formó con motivo del apresamiento del Cañonero Callao por la Escuadra Americana en la Bahía de Manila, escrita y leída por el capitán de Fragata de la Armada Nacional Señor Don Enrique de Ramos Azcárraga ante el Consejo de Guerra de oficiales generales reunidos en Cartagena el 30 de Noviembre de 1899 años.—[Escudo de España].—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1900.—153 × 83 mm. (4.º m.).—30 págs.—No se puso en venta. [126.]

Sigue á la defensa et dictámen del Auditor D. José María Romero.

RIBES (L.).—A la Verge de Lluch (Oda sáfica).—V. Certámen en honor de N. S. de Lluch.

RIERA (B.).—Reseña de los trabajos realizados por el Colegio Médico-farmacéutico de Palma, durante el año 1899, leída en la sesión inaugural celebrada el 20 de Enero de 1900, por D. Bernardo Riera y Alemany, Secretario del mismo. . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—190 × 108 mm. (4.º m.).—42 págs. [127.]

— Impresiones sobre la Cirugía en Valencia. Nota leída en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma de Mallorca el día 23 de Noviembre de 1900, por D. Bernardo Riera y Alemany, Secretario del mismo. . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—190 × 108 mm. (4.º m.).—25 págs. [128.]

RIERA (B.) Y CERDÁ (J.).—Discursos leídos en la sesión inaugural celebrada por el Colegio Médico-farmacéutico de Palma el día 20 de Enero de 1900, por D. Bernardo Riera y Alemany, Secretario de la Corporación y D. José Cerdá y Coll, Socio de número de la misma.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—191 × 108 mm. (4.º m.).—42 y 17 págs. [129.]

Este es el título común de los trabajos mencionados en las papeletas núms. 26 y 127, los cuales á pesar de formar folletos separadamente, se encuadernaron en un solo volúmen, como acabamos de indicar.

RIERA (J.).—Algo sobre nuestra marina militar, por el teniente de navío Jose Riera y Alemany.—Memoria premiada con primer accessit en el «Certámen Naval» de Almería.—Primera edición. Cedida á los huérfanos del Asilo Naval de Barcelona.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—170 × 91 mm. (4.º).—219 págs. más otras de índice y de fe de erratas. [130.]

Dedicada al Sr. D. José López y Pérez, Director de la «Real Sociedad de Amigos del País» de Almería.

Dicen que existe una segunda edición de este libro.

— Defensa marítima de las islas Baleares.—Ibiza y la defensa marítima del Archipiélago Balear. [131.]

Revista General de Marina, . . . 1900.

— Defensa Marítima de las islas Baleares.—Las Brigadas Torpedistas y la telegrafía alada. [132.]

El Mundo Naval Ilustrado.—Madrid, 1900.

RIUS (J.).—Novenario de la seráfica madre Santa Clara, fundadora de la orden de su nombre, por el R. P. Fr. José Rius, Franciscano.—[Grabado].—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1900.—126 × 77 mm. (8.º).—32 págs., con un grabado de la Santa. [133.]

Reimpresión de la edición de 1853.

ROMERO (J. M.).—Defensa del teniente de navío. . . D. Francisco Pou.—V. Ramos Azcárraga (E. de).

ROTGER (M.).—Descripción histórica, topográfica y artística de la Imágen, Colegio y Santuario de Lluch y sus contornos y Relación de los principales hechos milagrosos realizados por su intercesión.—V. Certámen en honor de N. S. de Lluch.

— El Seminario Conciliar de San Pedro. Estudio histórico sobre la enseñanza Eclesiástica en Mallorca, por D. Mateo Rotger y Capllonch, Pbro.—Con licencia eclesiástica.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—168 × 91 mm. (4.º).—95 págs. y otras de índice. [134.]

Dedicado al Excmo. é Ilmo. Sr. Dr. D. Pedro Juan Campins y Barceló, Obispo de Mallorca.

Es este notable trabajo, tan interesante como no conocido.

— Origens del Cristianisme en la Illa de Menorca y fases per qué passà fins á la invasió Sarrahina. [135.].

Este trabajo obtuvo en los Juegos Florales de Barcelona el premio extraordinario ofrecido por el Excelentísimo é Ilmo. Sr. Obispo de Menorca.

Jochs Florals de Barcelona. Any XLII de llur restauració, págs. 145 á 207; Barcelona, 1900.

RUFINO (J.).—Páginas en la Historia de Orihuela.—V. Maura (J.).

RULLÁN (J.).—Ensayos de Agricultura y Prehistoria, por D. José Rullán y Mir, Pbro.—Con autorización eclesiástica.—[Grabado].—Sóller.—Imp. de «La Sinceridad».—1900.—153 × 90 mm. (8.º m.).—VIII.—367 págs. [136.].

Este libro es una colección de interesantes artículos.

— Literatura popular mallorquina.

Con este título ha publicado el Sr. Rullán III tomos de Poesías en lengua materna, anotadas convenientemente, prestando con ello muy interesantes servicios á las letras patrias.—V. Coll (en las Adiciones á este Anuario), Marqués y Noguera.

S (A.).—Antonio Noguera. [137.].
La Música Ilustrada, núm. 34; Barcelona, 1900.

SALVÁ (M. A.).—Trobada de l'imatge de la Mare de Deu de Lluch (poesía).—V. Certámen en honor de N. S. de Lluch.

SALVÁ (R.).—Revista local.—Caras y caretas, por Ricardo Salvá, música de Manuel Ribas y Luis Cussini. Estrenada en el Teatro-Circo Balear.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1900.—154 × 86 mm. (8.º m.).—29 págs. [138.].

Representóse por primera vez el 26 de Mayo de 1900.—No va insertada en las págs. de esta revista la música mencionada en la portada.

SAMPOL (P.).—Iconografía de la Virgen Santísima en Mallorca.—Ligeros apuntes.—V. Certámen en honor de N. S. de Lluch.

— Anuario Bibliográfico 1898. Apuntes para una Biblioteca Mallorquina, por D. Pedro Sampol y Ripoll.—Con censura eclesiástica.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1898.—En la cubierta: 1900.—137 × 68 mm. (8.º m.).—96 págs. [139.].

— Anuario Bibliográfico 1899. Apuntes para una Biblioteca Mallorquina, por D. Pedro Sampol y Ripoll.—Con censura eclesiástica.—Palma.—Imp. de Felipe Guasp.—1900.—138 × 69 mm. (8.º m.).—92 págs. [140.].

El año 1899, es el III de su publicación y como en los anteriores no se ha puesto á la venta.

SANCHO (F.).—Observaciones científicas con motivo de una excursión á las playas de Alicante. [141.].

Es la descripción de la expedición realizada por mallorquines, con motivo del eclipse de sol del 28 de Mayo de 1900.

La Ciudad de Dios, t. 52, p. 575; Madrid, 1900.

PEDRO SAMPOL Y RIPOLL.

CALVIÁ

APUNTACIONES HISTÓRICAS

(CONTINUACIÓN)

1611

Vuy que contam a 10 de Mars de 1611 fonch feta determinació del honorable balle Juan Moragues juntament ab sos consellers mos. Alfonso Morro y Guillem Palmer, Nicolau Mir, Lorens Mir, Guillem Mas tots consellers de dita parrochia, que fessen una cassa a nal fosar, juntament ab un pradis lo qual se es fet en la plasa, y axi han firmat tots ques fes y axi ses fet, per lo qual veuran lo que costa ab los albarans del clauari Toni Mayans; fet ut supra.

A 19 de Octubre 1611 era Balle reyál Juan Vicens, llochtinent Nicolau Mir, consellers Juan Comallonga y Toni Comallonga, y oiren de conte a Toni Mayans.

Vuy que contam als 13 noembre 1611 ses oit de conte Juan Comallonga, llevador del interes del forment del Sr. March Antoni Net, de las quarante quorteras, las quals a llevats los interessos que si an cabuts a rao de dos sous y un diner per barcella, y aço es que ha puiadas vint y cinch lliuras tant per lo deuta com per la rata; y aço es en presentia de Nicolau Mir llochtinent de Juan Vicens y ab presentia de Juan Moragues y Nofra Salva, y per ço ha donat conte y no troban que estia de satisfacer cosa ninguna de dit conte; fet ut supra.—Juan Roitx.

1612

Vuy que contam als 5 de fabrer de 1612 en presencia del balla Juan Vicens balla reyál de la parrochia de Caluia juntament ab son consell de fer llevador lo senyor en Pere Simó de la Cova

del censal que la dita parroquia fa a la Universitat, y per ço li dona de temps de un mes y mitx comensant als 5 de febrer de 1612, y finit lo temps que lo dit llevador sia tingut a pagar las despeses que en dit censal se faran. Ut supra.—Juan Roitx.

Vuy que contam als 15 de Agost del any 1612, en la ballia de Toni Mayans, fonch entimada una lletra a nel balla a instancia del señyor Miquel Brondo per la qual vol lo dit señyor Brondo que se fes crida en la plaza de Calvia; y per ço lo dit balle juntament ab sos consellers de donar facultat a la persona de Macia Ripoll de anarho a defensar per dita parrochia, y axi ho firma lo dit balla ab son consell: fet ut supra. Testimonis lo dit Juan Vicens y Gabriel Mir.

—Cluari del present any de 1612 lo señyor en Juan Vicens.

Consellers de dita parrochia Guillem Palmer y Pere Mir, Pere Simó y Juan Torres, y Macia Ripoll consellers en la ballia de Toni Mayans.

Vuy que contam als 11 de novembre de 1612 en presentia del balle Toni Mayans balle real de dita parrochia, juntament ab sos consellers Perè Simó, Macia Ripoll, Juan Moragues, y Juan Torres tots consellers de dita parrochia, donen ple poder y facultat a Juan Moragues de anar a defensar lo que demana lo senyor Suñyer de un censal que lo dit Suñyer demana a dita parrochia, per lo qual prenen los demunt dits que no son tenguts a pagar sino los que troban en llista vella, y per ço han determinat los dits consellers y an firmat ab la determinacio ut supra, y per ço en dita determinacio han cridat los habitants de Calvia qui son Julia Vicens y Juan Vicens y Nicolau Mir y Alfonso Morro y Juan Bujosa tots de dita parrochia.

Vuy que contam als 17 del mes de novembre del any 1612 en presencia del Balle Toni Mayans balle real de la parrochia de Calvia, juntament ab son consell Pere Simó y Juan Mir y Macia Ripoll y Juan Torres y Juan Moragues consellers de dita parrochia, y mes Nicolau Mir y Magi Armengual habitants de dita parrochia, y per ço donan facultat y plen poder de anar en ciutat a Juan Moragues de aver licencia de executar los qui han trobat en una llista vella per lo qual an trobat las persones qui pagaran lo dit sansal y per ço lo referman per lo dit consell; fet ut supra.

Vuy que contam als 3 de Dezembre del any 1612 en presencia del balla Toni Mayans balla Real de la parrochia de Calvia, juntament ab sos consellers Juan Moragues y Macia Ripoll, Juan Torres y Pere Mir y Nicolau Mir, Magi Armen-

gual y Juan Comallonga aplicants de dit censal donan facultat y ple poder a la persona de Juan Comallonga de defensar la dita causa de lo que demana D. Fransesch Suñyer per lo que dit preten fer pagar los particulars tocant en la llista que se a trobada vella; ut supra.

1613

Vuy que contam als 17 de Janer de 1613 en la ballia de Toni Mayans balla real etc... per lo qual se es encantat lo censal de la parroquia, aço es del forment universal, per lo qual es llevador Pere Simó de la Cova, y asso lleva per caritat, y axi es veritat, lo qual comensará a contar als 20 de Janer y te dos mesos de temps per a lavar la dita venda etc.

Vuy que contam als 2 de Febrer de 1613 en la Ballia de Toni Mayans etc. consellers de dita parrochia per a fer quatre fiols de pes de quatre unzas cada un y quatre candelas de valor de un real per cada una, y aço te de servir per la diade que treuran lo Sant sagrament, y dita cantitat te de pagar la comeditat; fet tu supra.

Vuy etc. 2 de febrer 1613 ab la ballia de Toni Mayans etc. concordant la determinacio de donar facultat y plen poder a la persona de moss. Alfonso Morro de defensar la dita questio per lo que preten la dita parrochia de lo que demana lo dit Don Fransesch Suñyer per occasio de vuit lliuras sensal que lo dit Suñyer te encarragadas en la parrochia, y lo dit Morro pot gastar qualsevol cosa qui sera menester per dita questio y axi es la voluntat de tots y concordant la dita determinacio ut alias.

Vuy etc. 4 de novembre de 1613 fonch feta determinacio de consell ab la ballia de Juan Ripoll balla real de dita parroquia juntament ab sos consellers lo sor. Alfonso Morro y Sebastia Salva, Bartomeu Mayans y Llorens Mir, Pere Juan Sastre y Juan Bujosa, tots consellers de dita parrochia, concordant ab determinacio de prendre cent quorteras de forment de la universitat y ministració de Sor Gabriel Ferragut y sos companyons, ab lo qual dit forment es pres en dita parrochia per llevar, y aquella sia tinguda la dita parrochia de Calvia en lo mes de Agost primer siguent y ab pactas y condicio si no lauran tornat ab lo temps acostumat y qui nol tornera sera tingut a pagarlo a nel preu que sera a nel temps de la restitucio. Ut supra. Juan Roix.

M. P. PRE.

(Continuará)

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—DICIEMBRE DE 1901

SUMARIO

I. Folk-Lore Balear. Tradicions populars mallorquines, per D. Antoni M. Alcover, *Pre.*

II. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per D. Alfons Damiàns y Manté.

III. Monestir de la Real. Ordinacions pera el regim interior del convent estatuides per l'abat Don Fr. Pere Mayans—8 abril de 1618, (conclusió) per D. Bartomeu Ferrà.

IV. Anuario bibliográfico de Mallorca—1900, (conclusión), por D. Pedro Sampol y Ripoll.

V. Documents curiosos del segle XIV, IX—Testament de Sayt Mili, juheu, fundador d'un hospital en el Call de Mallorca.—16 agost de 1377, per D. Estanislau A guiló.

FOLK-LORE BALEAR TRADICIONS POPULARS MALLORQUINES

L

S'ENCANTAMENT DES PUIG DE SES TALAIES ⁵⁸

Entre *So'n Carrió* y *es puig de sa font* de *So'n Servera*, e-hi ha 's puig de ses Talaies, baix, planer, amb un grandiót talaiot a sa cucuia.

A-n es coster de sol-ixent, dins s'olivar, e-hi ha un penyal, y devall diuen que hi ha un encantament.

Ses atlotes, en cuirhi oliva, en passen corrents, de por qu'en tenen.

Conten qu'una vegada una atlotella e-hi pasturava una cabra, y cop en sech li surt un senyorot ab un vestit vermei

⁵⁸ La me contá Na Magdalena *Canta*, de *So'n Servera*.

y una berretina color de cel, y li umpl es dits d'anells d'or, y li comana que no hu diga a ningú, y tendria totes ses joies que voldria.

S'en va la dona a ca-seva, y no pogué estar que no hu digués a sa mare, que, com va veure tant d'anellam, se mal pensá.

Però ¿que m'en direu?

Ell tot d'una que hu va haver contat, aquells anells tornaren carbons.

¡Quin esglai que s'en va dur aquella atlota!

Be li digué sa mare que no hi tornás pus p'es penyal de s'olivar de ses Talaies: lo endemá s'hi espitxa, mes que depressa.

Li compareix aquell senyorot, amb so vestit vermei y sa barretina color de cel, y mes de mitx enfadat.

—Mira, li digué, no le hi tornes dir a ta mare, si vols estar be.

Y li dona tres aufabions plens de dures d'or y dobletes de sis y de dotze lliures, y descompareix.

Aquella atlota comensa a estar mal-pler.

Es vespre no pogué estar que no hu contás a sa mare.

Y ¿que m'en direu?

Ell com anaren a mirar dins es tres aufabions, no n'hi hagué cap de dobleta; tot foren carbons.

¡Vaja quin perboch!

Sa mare la priva de bell nou de tornar pus a-n es penyal de s'olivar de ses Ta-

laies; però ella lo endemà ¡depressa cap a-n es penyal amb sa cabreta!

Li compareix aquell senyorot, tot vestit de negre, ab sos uis flametjants, fent feredat, cridant:

—¡Le hi has tornat dir a ta mare, polissona!... ¡Maleída! ¡maleída! ¡Tu y tota sa teva nissaga sereu pobres tota la vida!

Descomparegué, y aquella atlota no 'l torná veure pus, y ella y tota sa seva nissaga foren pobres tota la vida, segons conten.

Entenguemmos: qui no hu creu, no peca.

LI

S' ENCANTAMENT DE SO'N LLUCH ⁵⁹

Devora So'n Servera, a-n es puig de *Ca-s' Hereu*, mes amunt de *sa coma de sa ruda*, e-hi ha es *penyal de So'n Lluch*; y conten que devall e-hi ha un encantament.

Posta de sol e-hi solen veure flamarades qui corren d' assí y d' allá, y a voltes tresquen també per dins *es camps-pins*, qu' es allá veinat.

S' atlota qui m' ho contá, me digué que n' ha vistes d' aquestes flamarades, cuínt metles a *Ca-s' Hereu*.

Idò heu de pensar y creure qu' un pich el *sen Voreta*, un serverí de l' any tirurany, passava per baix des penyal de So'n Lluch; afina una dobleta de sis lliures dins un cocó, y ¡*zas* una bona grapada! y dins sa butxaca.

Mira qui mira, ben arreu, si 'n guiparía qualcun' altre, però tot fou debades.

Lo endemà hora baixa, ja 'u crech qu' en torna passar, com se retirava de sa feina; y troba, assegut baix des penyal, un homonet vei, que li diu:

—¿Vols esser ricí per tota la vida?

—¡Ell que hu véssem! diu En Voreta.

—Idò vina demá vespre, diu aquell, amb dues llesques de pa torrat amb oli verjo, una dins cada má. T' ageus axí, d'

esquena, baix d' aqueix penyal, quant es rellotge de l' iglesia toch sa primera bataiada de les dotze; y no 't retgirs per coses que veges. Si no 't retgires, treurás s' encantament.

El sen Voreta prometé de ferho tot tal com aquell li havia dit.

Y ho feu tenir ver: lo endemà vespre, com es rellotge de l' iglesia tocá sa primera bataiada de les dotze, estigué aje-gut d' esquena, baix d' aquell penyal, amb una llesca de pa torrat amb oli verjo dins cada má.

Cau sa bataiada qui feia dotze, y surt una serpetota com una biga de tafona, y venguen siulos y verducades y siulos y verducades, que tot alló tremolova, y En Voreta allá estés, y ben alerta a retgirar-se gens, per por de sa por.

Sa serpetota s' hi acosta, li pren se llesca de sa má esquerra; la s' engoleix, y diu:

—¡Si que hu es torrada amb oli verjo! ¡Aquesta 't val!

Li pren llavó sa llesca de sa man dreta; la s' engoleix, y diu:

—¡També hu es torrada amb oli verjo! ¡Aquesta 't val! No res: torna demá vespre a sa metexa hora, y dumen tres de llesques com ses d' anit, y t' en poses una dalt sa boca des cor y una amb cada má.

Tot amb-u aquell animalot descompareix.

—Sobre tot, diu el sen Voreta; n' he de veure la fi d' axò, en-que 'l dimoni 'n pas.

¿Que m' en direu?

Ell lo endemà vespre, com es rellotge de l' iglesia tocava sa primera bataiada de les dotze, En Voreta tornava está d' esquena baix d' aquell penyal, amb una llesca de pa torrat amb oli verjo dins cada má, y una dalt sa boca des cor.

Cau sa derrera bataiada de les dotze, y surt sa serpetota, però no ja com una biga de tafona, sino com una torre de molí de vent, d' aquelles mes gruixades, y allá verducades, y salts, y llongos, y siulos, però uns ciulos que trapanaven

⁵⁹ La me contá Na Magdalena *Canca*, de So'n Servera.

es cervell y com que haguessen de xapar aquell penyal; y En Voreta allà estés, y que hu feia de tot, però de tot, per no retgirarse; y, com mes feia, mes endins li entrava sa por.

Ses dents li prengueren es trot, y des tremolor que duia, s' alsava de sa terra, y ses llesques li botiren.

S' hi acosta sa serpetota per pendreli sa de sa má esquerra, y el me veu amb aquell tremolor.

Aquí pega un bramul espantós, y diu: —¡Ah maleít! ¡Ah malanat! ¡La m' has feta! Si m' haguesses donat temps de menjar ses tres llesques sense retgirarte, hauria esclat amb dobles de vint, y totes serien estades teves. Però t' ets retgirat, y m' has redoblat s' encantament! ¡Tu y los teus sereu pobres per tota le vida!

ANTONI M.ª ALCOVER PRE.

REVOLUCIÓ DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

XXX—*Nova relació dels derrers acontexments.* (Carta del Governador de Mallorca als Consellers.)

«Als molt honorables senyors e de gran saulesa los Consellers de la Ciutat de Barselona.

Molt honorables e molt sauis senyors la ocurrencia del cars importa gran necessitat de certificar vres grans saulesas ab la present com vltra lo insult en los dies pessats suscitats en aquest Regne per los homens de la part forana contra los de la Ciutat, del qual hauem per cert vres honorables saulesas son certificades. Apres per la maiestat Reyala migensants prouisions e instruccions de se senyoria manat a mi ab aquellas en certa forma per cedar lo dit insult foren fets per mi ab assentiment e concordia dels sindichs de las Vilas e parroquies de la part forana certas prouisions, e volent dar orde de executar aquellas tant per servey del senyor Rey, quant per repos del Regne fuy auisat que algunes viles e parroquias [havien]? feta gran congregacio de gent quasi vltra tres-

milia, e axi certifiquat de aquella caualcat per mi a la dita part forana ab algun nombre de Cauallers gentils homens e Ciutadans en nombre de Sexanta rossins e dosceus de peu ab bandera Reyala, per que los manaments del dit senyor a compliment executats essent ab aquells en la part forana me fou per part del dit ajust tremes a dir que axi tots ensemps volien venir deuant mi per esguart dels gentils homens e Ciutadans qui anauen en me companyia als quals yo tremei per hun porter a dir que no volia que en tal manera ne tants ajustats compereguessen deuant mi sino cascuna vila o parroquia per si, E no volens star aquells a hoberdencia alguna excusants se e volents increpar impugnar e segons llur proposit dampnificar los dits Cauallers gentils homens e Ciutadans qui eran ab me companyia ab tot que aquells eran prests seguir e no derrendir la Bandera Reyala ni me persona e fer lo que per mi los fora manat me fo aconsellat entreuenins micer Rafel de aulesa hun dels Jurats del Regne e lo Reuerend prothonotari de nro sanct pare micer Arnau de mari qui hi era vengut ab mi per los dits alfers que ates la multitud de aquells e la poque gent que era ab mi ab la qual segurament no podia star fora la Ciutat que men tornas en Ciutat per guordar aquells e la Ciutat de perill e inconuenient desuiais tal jornada ates que los del dit aplech amonestats perseuerauen en llur mala opinio, E tornat en la dita Ciutat en la qual tenia presos dins lo carcer alguns dels principals traydors strets algun tant e denunciats per aquells que los de la part forana o molts de aquells qui foren en lo dit insult e conspiracio migensant sagrament e homenatge eren de acort si possible era entrassen la Ciutat de matar tots los homens e infaus mascles e ensenyorir se de las fembres a llur voluntat, e apres soplicar lo senyor Rey de remissio, e encars que no volgues atorgar que cridassen es donassen al Duch rayner, e si yo no aderia a llur opinio quem matassen—Vahent yo tanta prodicio e malicia detestable encontinent condempni aquells ab mon consell e axi rossegats e escorterats he liurats aquells a mort, E per tant com fins are no es a mi possible ne segur contra los altres rebellas procehir ne suppeditar aquells atesa la multitud que son e ates aximatex lo parentat que han ab diuersos fora e exclosos los homens de condicio e generosos es necessari en totes maneras hauer

algun socors de gent de aqueixas parts aldemenys de trescents rossins be apunt e sinccents balles-
ters per so que ab aquells migensant lo adiutori diuinal ma tench partit reduir aquells a la obediencia e corona reyal e punir e castiguar los qui necessari sera, Per que molt honorables e sauis senyors de asso yo scrisch a la senyora Regina supplicant la sia de sa merçe li placia prouehir ab les corts que prestament haia lo dit socors e aximatex ne raquer Vres. honorables sauietas car la tarde es total destruccio de aquest Regne e aximatex gran dan de vosaltres per so com res dels impostos e ajudes nos pague e cessa lo pagament dels vostros censals com aquestas poques peccunias que assi son necessaries en prouehir en les necessitats de la Ciutat per subuencio e restauracio de aquella, e axi hauent yo lo dit socors migensant lo adiutori diuinal me tench per dit dominar e castigar aquells en tal manera que a ells sera castich e als altres eximpli, e vros. censals seran conseruats e pagats e lo Regne sera preseruat de tota perdicio e dan lo qual es preparat si prestament no si prouehiex, E per la dita raho molt honorablès e sauis senyors tramet a vres honorables sauietas en Johan Vola lo qual estesament informara a aquellas del dit cars, e del punt en que es aquest Regne, Placicus donar li fe e creensa, E ab tant molt honorables e molt sauis senyors ordonats de mi lo que plasant Vos sia, Scrita en Mallorques a XVJ. de Abril any Mil CCC.º Sinquanta hu.

a ure. honor e plaer prest lo lochtinent Real e governador de mallorques.»

(*Cart. s. com. s. orig. s.* — 1451.)

En cédula apart, hi ha 'l següent *post scriptum*:

«Molt honorables, e molt sauis senyors, apres hauer scrit, a vostres honorables sauietas del que fins a la jornada se era seguit apres, vuy diuendres que comptam XVJ de Abril com la nit passada hagues trames, fora la Ciutat alguns gentils homens e ciutadans en nombre de XXV a caual, per spiar e veure hon eren e quina via fahien los traydors, e si fer se podia pendre de aquells per saber e sentir de lurs fets, se son encontrats ab part dels dits traydors. E feta brega entre ells se es seguit que dels dits pagesos traydors, ne son romases morts en la dita brega qua-

tre homens, e dels restants ne han menats Sis, entre los quals ni hauia dels pus principals promouedors del dit aualot e rebellio, los quals han confessat que eren en proposit de destruhir la Ciutat, e que los presos e justiciats venien ab tots los altres per trenchar laygua de la Ciutat, hoc e tot lo crim dessus a vres honorables cauietas scrit, e per los altres primers justiciats atorgat, E axi encontinent ne feta justicia fahent part de aquells peniar, e part squarterar rossegant tots aquells per la Ciutat, E aximateix, e feta rossegat e peniar vna dona comouedora del dit auollot, Tench me per dit, mijansant lo adiutorj diuinal prossehir a mes auant, en lo que posible sia, e fora ia en altra disposicio si yo hagues lo dit socos, per mi demanat, o part de aquell lo qual vres honorables sauietas prech, vos placia prouehir yo haia prestament, car com pus prest hi sera, axi tots sera prouehit, a restauracio del dit Regne, del que apres se seguira vres honorables sauietas ne seran sertifichades.»

(*Cart. s. com. s. orig. s.* — 1451.)

XXXI—*Carta de creensa de Johan Vola y Matheu Riera, missages tramesos a la Reina y a les corts.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors a nostre senyor plau que en nres dies veiam en aquest Regne coses nephandissimes e per nostres predecessors inaudites e per les quals nos veiam en molts grans e excessiues tribulacions, e constituïts en total tribulatio com nouament se sia atrobat per lo magniffich Governador de aquest Regne que alguns traydors de la part forana conspirados contra la sacra corona del molt alt senyor e Rey nostre han feta certa detestabla coniuatio, e com encara gran part dels homens de la part forana entre los quals ha molts dels dits traydors, e conspiradors se son aplegats e avelotats contra aquesta Ciutat la qual speram de hora en hora esser per aquells obcessa, per subuencio, e adiutori de les quals tribulacions e perills en que vehem aquesta Ciutat esser suposada e per consaguent tot lo Regne Scriuim aqui, e tremetem los honorables en Johan Vola e Matheu riera Ciutada de aquesta Ciutat a la senyora Reyna a les Corts

de Cathalunya, e a les vostres reuerencies pregant vos e suplicant tant stretament com podem vos placia no oblidar vos aquest Regne en la conseruacio del qual va molt la honor del dit Senyor Rey, e gran vtilitat de aqueixa Ciutat, e principat de Cathalunya Suplicant vos e pregant vullats entendre en nre adiutorj, e socors axi de vualles com en altra manera segons largament vos sera explicat per los dits Johan Vola, e Matheu riera als quals vos placia donar fe, e crehensa E ordenen vres reuerencies de nosaltres tot ço que plasent los sia Scrita en Ma. a XVJ de Abril del any M CCCC Lj.

a totes vres ordinacions [prest e] apperellats los Jurats de la Ci[utat] vniuersitat e Regne de Mallor[ques]» (1)

(Cart.^s com.^s orig.^s — 1451.)

XXXII—*Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab alguns notables promens sobre algun insult aualot comocio e conspiracio fets e seguits ex la Illa de Mallorques per los homens de la part forana contra la Ciutat.*

Dimarts a .XX. de Abril del any .M.CCCLJ. En la casa appellada del Concell de .XXX. aiustats a Concell per les coses deuall scrites los honorables Consellers ensemps ab los honorables mossen Guillem dez Soler, mossen Johan de marimon, mossen Johan Lull, mossen Guillem de Busquets, mossen Bnt. fualler, e mossen ffrancesch carbo, Aqui fou exposat per lo honorable mossen ffrarrer nicholau de Gualbes vn dels dits Consellers en nom de tots, com a ells Consellers eren venguts los honorables en Johan Vola e en Matheu riera, tramesos per los honorables Governador, e Jurats de Mallorques, los quals Johan, e matheu, eren presents en lo dit Concell, e per lo dit Johan Vola foren liuradas als dits Consellers dues letres, la vna del dit mossen lo Governador, e laltre dels dits Jurats, les quals de ordinacio dels dits honorables Consellers toren legides en lo dit Concell, E apres per lo dit Johan Vola ne fou fet cert rahanament, E axi les dites letres com la explicacio del dit en Johan Vola contenien en effecte, que per lo insult, e como-

(1) L' espay contenint los fragments que reconstituim, apareix esquinsat.

cio fetes en lo passat per los homens de la part forana de Mallorques, lo senyor Rey los hauia feta certa condempnacio, e aquella volent executar lo dit Governador han fet gran insult, auelot, comocio, e conspiracio, e del primer auelot ni hauia de preses dos, E apres ne son estats presos .VJ. de alguns aiustats, e de aquells mateixs .IIJ. de morts, dels quals presos lo dit governador ne ha fets pertida penjar, e pertida escorterar, e segons lur deposicio los homens forans hauien deliberat entrar la Ciutat, e matar los homons e infants mascles, e fer a lur voluntat de les dones, e si apres nols era perdonat, que ells se donarien al duch Rayner, e per aquesta reho demanauen ajuda de gent, segons aquestes coses son contengudes pus largament en les dites letres, e encara en la explicacio feta per lo dit en Johan Vola, e Matheu riera, en tot ço que volgueren dir lo dit mossen ffrarrer nicholau de galbes dix que lo dit concell deliberaria en les dites coses, e apres ells Consellers donarien resposta als dits Johan Vola, e Matheu riera, E ladonchs los dits dos sen anaren del dit Concell E proposades, e seguides les dites coses en lo dit Concell per aquell fou deliberat, que dels dits affers los dits Consellers ne scriuissen prestament a la senyora Reyna trametentli translat de les dites letres, e suplicant la quey prouehis, E per tant com la nit ha concell fou deliberat, que quesqu del present Concell romanques en deliberacio, e que dema lo present concell se torn aplegar, a fi que sia deliberat que es fahedor per aquesta Ciutat en las dites coses, E en aquesta forma hac fi, e conclusio lo present Concell.»

«E apres dimecres a .XXJ. del dit mes de Abril, e any demunt dit, en la dita casa del Concell de XXX. aiustats a concell per les dites coses los honorables Consellers ensemps ab los honorables mossen Guillem dez Soler, mossen Guillem dez torrent, mossen Johan de marimon, mossen Johan Lull, mossen Bernat çapila, mossen Ramon çauall, mossen Jacme ros, mossen Guillem de busquets, mossen Bernat fualler, mossen ffrancesch carbo, e mossen Bertran dez Vall, Aqui foren exposades les dites coses per lo dit honorable mossen ffrarrer nicholau de Galbes conseller e de ordinacio dels dits honorables consellers les dites letres foren tornades legir en lo dit concell, per tant com ni hauia alguns qui no les hauien hoydes, E proposades les dites coses,

e lestes les dites letres, per lo dit concell fou deliberat que altes que de aquestes coses los dits Consellers han scrit a la dita senyora Reyna, e que los dits tramesos per los dit governador e jurats de Mallorques son anats a la dita Senyora, se deu esperar la dita Senyora com volra procehir en los dits affert, E ladonchs que los dits Consellers haien concell, e que sia deliberat la Ciutat com hi deura procehir, E en aquesta forma hac fi e conclusio lo pnt. Concell.»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fòls. 34 girat y 35 girat.)

XXXII—*Dels consellers de Barcelona a la Reina perque proveesca en los fets de Mallorca.*

«A la molt alta e molt excellent senyora la senyora Reyna

Molt alta e molt excellent senyora

A la vra gran excellencia humilment notifficam com sobre la conspiracio avelot e insult dels homens de la part forana del Regne de Mallorques per mans den Johan Vola e Matheu Riera a vra. gran altesa trameses per los Governador e Jurats del dit Regne havem reebudes letres dels dits Governador e Jurats de les quals per auis de vra. gran senyoria vosen trametem copies intercluses dins la present E per tant senyora molt excellent com aquestes affers son molt escandaloses e sen speren a seguir grans inconuenients e son molt arduus e raqueren gran necessitat de prouisio Perço molt alta e molt virtuosa senyora a vra. gran excellencia tant humilment com podem supplicam sia de sa merçe vulle entendre e prouhir en les dites coses E aço senyora molt alta reputarem a singular gracia e merce a vra gran senyoria la qual la diuinal magestat vulle tenir en sa proteccio e dirigir en tots sos actes beneuenturadament e votiuua Scrita en Barchna a XX de Abril del any de la natiuitat de nre. senyor. M.CCCC.LJ.

Senyora

Vostres humilseruidors e vassalls qui besants vres mans humilment se recomanen en vra gracia e merce Los Conseller de Barchna.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fòl. 74.)

XXXIII—*Resposta de la Reina a la carta anterior, excusa's de no poderhi proueir axi prest com voldria y de esperar per mes ample informacio los missatges a ella tramesos.*

«Als amats nres los Consellers de la ciutat de Barchna.

La Reyna

Amats nostres Vostra letra hauem rebuda ab les copies de les letres a vosaltres trameses per los Loctinent reyale e Governador e Jurats del Regne de Mallorques per lo insult e cas detestable e inaudit seguit en aquel Regne del qual hauem haut molt gran e singular desplaer e anug maiorment com axi iuarçosament no hi podem prouehir com es nra. voluntat e lo dit cas requer E jatsie per les dites copies haiam assats percebut lo dit cas esser fort perillos pero attes los missatgers a nos tramesos per aquesta raho speram sien açi de hora en hora si la diligencia segons requer la cuyta esser ab nos hauem deliberat ans de mes scriure e deliberar sperarlos, e esser per ells pus amplament informada E apres per letra, o per persona certa scriureus nra. deliberacio e voluntat E entretant vos pregam e encarregam ab la maior afecçio que podem que per los sguards e motius que per vosaltres mateys podeu pensar penseu en la prouisio que en aço se deu fer axi de gent com de vitualles a fi de que com vos scriurem hi haiau ia pensat Dada en Vilafranca de Penedes a .XXj. dies de Abril del any Mil Quatrecent Cinquanta Hu—*La Reyna* in curie locunt. xj.º»

(«*Cartas Reals originals-1442 fins 1454*,» fòl. 275.)

XXXIV—*Carta als Consellers del seu sindich en cort avisant de lo tractat en Consell sobre la questió de Mallorca.*

«Als molt honorables e de molt gran sauiesa senyors Los Consellers de la insigna Ciutat de Barchna.

Molt honorables e de molt gran sauiesa mossenyors Vres grans sauiesas certiffich com ayr .IIJ. hores pres mig jorn arribi açi, e de continent fiu Reurencia a la senyora Reyna, e liurili vres letra e recomendacions, Hach pler de ma venguda, pero dix me que en sapmane santa ere arribat, e lo temps no ere dispost per feynes, sino

passades festes, Pero apres alguns rahonament sa senyoria, me atorga quen comunicas ab lo vicicancellor, Axi del fet de mossen torrelles com de la treua de mossen Muntanyans. Ab lo qual he comunicat, Pero sobujnent lo fet de Mallorques, encare de res he conclusio Mes he sperança de repos del fet de mossen torrelles fins la senyora Reyna sie aqui

Lo vre correu senyors molt honorables es vuy arribat La dita senyora ans de dinar exint del offici, ne ha tengut consell lo qual ha continuat al depres dinar, en la qual se senyoria ha volgut yo sie entreuengut, E vltra la resposta que la dita senyora fa a vosaltres senyors, auis vres. sauietas, que la dita senyora ab son consell ha determenat, pus los missatgers de Mallorques hic sien de cuytar la sua anada per aqui car haue primer deslberat de esser hi de dissapte primer a XV dies. Item de continent scriure a tots los caps principals de la cort, no sperent lo primer de Juny sien aqui E ques tracte que de continent se pos aqui taula de acordar C. ballesters a messio de la cort per socorrer la Ciutat de Mallorques, e que fins la cort sia ajustada aqueixa Ciutat li bestrega. Daço mossenyors molt honorables e molt sauis he volgut auisar vres grans sauietas, per ço que haiau temps de poder preueure en tot lo necessari E per al present senyors molt honorables e molt sauis no ocorre altre scriure sino que vres grans sauietas ordenen de mi lo que plasant vos sie Scrita en Vilafrancha de penades a XXJ de Abril

Prest mossenyors a tots vres manaments e seruir vre Sindich Anthoni Vinyes».

(*Carl. s. com. s. orig. s.* —1451.)

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

MONESTIR DE LA REAL

ORDINACIONS PERA EL REGIMEN INTERIOR
DEL CONVENT ESTATUIDES PER L' ABAT

DON FR. PERE MAYANS
8 ABRIL DE 1618

(CONCLUSIÓ)

De los bossers y deposits, y caja del deposit y cañers.—Mandam se observe en esta casa lo que disponen circa desto los instituts de nostra santa religio y lo que se ordena y manda en la benedictina, capitols 4, 5 y 6. Ordenam que cada mes lo Bosser done compte de tot lo que haura rabut

y gastat; y axi las entradas y exidas y qualsevols altres gastos se assenten en un libre fet para esto, y al cap del any se fassa la calculacio y compte de tot lo rebut y gastat davant tot lo convent, y se assenten en lo dit libre la resta de tot lo compte, axi los rossechs de rendas com alias.

De lo comprador.—Axi matex mandam que lo comprador done compte cada semmana davant de Nos los dissaptes. Lo qual tindra cuidado de fer limpiar la roba de los religiosos y de la comunitat de quinze en quinze dies. Y axi matex de las rasuras de los religiosos, y de comprar tot lo que los religiosos li encomendaran, y particular lo infermer.

Del cellarer o cambrer.—Ordenam que lo religios deputat cellarer tingue debax son carrech y comanda totas las cosas menesterosas, axi robas per los religiosos, tant vellas com novas, tant de llana com de lli, com tambe plats, escudellas, pigmentas, eynes de casa et alias.

Del infermer.—Para que los religiosos tinguen en las suas infirmitats tota la consolacio, ordenam que lo religios per Nos deputat infermer tingue gran cuydado de los religiosos en las suas infirmitats; y para que no hage falta de cosa alguna y escusa alguna no pugue ser allegada, ordenam se li done y tingue en comanda una caja, que para esto havem dedicada, ahont tingue llansols, camisas, çaraguells de lli, calsas, peals, tocados, capellinas, mocadors, benas de sagnar, ab lo demes necessari, coxineras, tovallas, tavayolas, torcabocas y altrás cosas necessarias, tot de llenso—Item, algunas culleras de plata, sucre, tauletas, ayguas medicinals, y lo demes se pora considerar necessari para los malalts.

De lo dispenser.—Ordenam tingue en comanda lo pa, vi, olivas, formatge, y lo demes necessari para la refeccio y comida ordinaria, y que a una hora y mitje de dia, poch mes o manco, segons ben comodo li aparexera, fasse senyal ab la campana del refetor para que ab ell acodesquen a lo necessari tant para la cuyna com per las feynas.

Tambe matex quant sentira lo primer senyal de dinar y sopar acudira a la dispensa para donar lo necessari, y acabada la segona taula tornara a la dispensa lo que haura restat, tenint en esto gran diligencia y cuydado.

Lo matex fera en donar la charitat a los pobres quant per lo porter sera avisat, servant y seguint lo orde tenim donat circa los pobres.

Del piatanser.—Dient la Sagrada Scriptura: *Sil timor Domini vobiscum, et cum diligentia cunc-*

ta facite, non est enim apud dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio nec cupido munerum; per tant ordenam que lo religios que havem anomenat piatanser tinga cuydado de partir la fruyta se aportara para lo convent, y axi matex de fer las piatansas axi de carn com de pex, ab asistencia del servitor coquinæ, tractantse en esto ab tota limpiesa y cuydado, sens fer acceptio de persona alguna, usant de tal terme y modo que tots los religiosos estiguen contents y aconsolats.

De lo vestuari y otras cosas menesterosas per los religiosos.—Inseguint lo que manda nostro patriarcha y legislador St. Benet en la sua santa regla, ordenam se done a los religiosos tot lo necessari, axi vestir, roba de llana y de lli, paper, tinta, plomas, sabo y tot lo demes de que per son ordinari o extraordinari us hauran menester, que en las religions se dona; servant en lo vestuari lo modo y metodo següents—y esto en la vigilia de Tots los Sants—es a saber: que attento en esta terra la roba es de mes durada que no en otras, havem considerat ser sufficient per lo discurs de sis anys se done un vestuari enter y cumplit y dos vegades escapulari y caputxo, y cada any tres parells de sabatas y un de calsas de llana y de lli ab sos peals, un parell de mocados y capellinas y una tunica, ab lo methodo següent, ço es:

Lo primer any, saya y musseta.

Lo segon, scapulari y caputxo.

Lo tercer, cuculla.

Lo quart, sajo o fasset.

Lo quint, scapulari y caputxo.

Lo sise, çaraguells.

Mandant se observe para tots los religiosos inviolablement lo que se manda en la matexa santa regla, es a saber, que quant se los donara la dita roba o sabatas tornen lo que tindran superfluo, ultra de dos parells de cada cosa.

Y axi matex mandam que cada any donen compte los religiosos qui tindran los sobredits carrechs, para que vist lo que se haura disminuït se pugue tornar provehir de lo necessari.

Mes avant ordenam que quant se los encomenara los dits carrechs presten jurament davant de Nos de be y lealment exercitar lo offici en dit carrech.

Pendras per lo nostro Secretari inventari de lo que se los haura encomendat, registrantse en un libre havem mandat fer para esto. Lo que tambe se fara quant los carrechs se mudaran. Tot davant de Nos y de los pares ancians, lo dilluns de la Circunçio de nostre Señor.

Y para que totas las sobreditas ordinacions sien inviolablement observadas, manam las presents esser publicadas tres vegadas cada any, firmadas de nostra ma y de nostro sello selladas y per nostro secretari sotscriptas; y para que ignorancia para algu no pugue esser allegada mandam ser posadas cada vegada en lo Capitol per spay de huyt dies, para que tots los religiosos aquellas legir puguen. Dadas en lo nostro monastir de Ntra. Señora la Real de Mallorca als 8 de Abril de 1618.

D. fr. Petrus Mayans Abbas.

Lloch De manament del sobredit mon señor del segell¹ D. Abbas, fr. Antoni Ribot, Secretari.

Foren publicadas dit dia mes y any para mi fr. Antoni Ribot monge y secretari, y dempres posadas en lo loch que se mana, ahont estigueren per spay de huyt dies

fr. Antoni Ribot, secretari

Foren publicadas als 12 de Abril del any 1620 para mi fr. Antoni Ribot monge y secretari, y dempres posadas en lo loch que se mana, ahont estigueren per spay de 8 dies

fr. Antoni Ribot, secretari

Foren publicadas als 24 de febrer del any 1621 para mi fr. Barthomeu Thomas monge y secretari, y dempres posadas en lo loch que se mana, ahont stigueren per spay de 8 dies

fr. Barthomeu Thomas secretari

Foren publicades als 20 mars del any 1622, die dels Rams, para mi fr. Barthomeu Thomas monje y secretari, y despres posades en el loch que se mana, ahont stigueren per spay de huyt dies

fr. Barthomeu Thomas secretari.

Nos Don Fr. Pere Mayans per la gracia de Deu y de la Santa Sede apostolica Abat del present monastir de nostra Señora la Real del sagrat orde del Cistel. Com la experiencia nos haze demostrat los grans inconvenients, inquietuts y escandols causats en est monastir del scriure y reber cartas; per tant, conformantnos ab la santa regla de nostro sanctissim patriarcha Sant Benet, manam ab virtut de sancta obediencia a tots los

¹ Es aquest segell de forma elíptica (33 X 26 mm.) y imprés ab prempsa a un bossi de paper ab pa d'oblea. Les armes del escut: una torre damunt ones, ab tres estrelles a dalt y als costats les lletres R. F. Sobre l'escut la mitra y la crossa, y per lo redó la llegenda D. F. PE-TRVS. MAYANS. AB. DE. REGALI.

religiosos a Nos subdits que sens particular licencia nostra no escriguen ni fassen escriure ni enbien ni fassen embiar cartas ni billets alguns a persona alguna, axi ecclesiastica o religiosa com secular, ni tampoch reben cartas o billets alguns de las ditas personas.

E axi matex manam que denunciem al sacrista totas las charitats de missas los entraran, axi las que se aportaran o embiaran an el monastir com las missas altres que se adquiriran per altres medis y modos. Y apres que hauran ditas las missas per las quals tenen o han entradas charitats, las escriguen en lo libre havem manat fer para estas cosas en la sacristia, para que aparegue lo haver cumplit las obligaciones en lo venidor; y axi manam a lo sacrista que assente en lo matex libre las missas axi per las animas del purgatori com de nostro patriarcha St. Bernat que se aportaran en la casa y tingue cuydado de fer dir aquellas partintlas per iguals parts entre los sacerdots, els quals assenten aquellas en lo dit libre apres de haverlas celebradas. Y para que ignorancia no pugue esser allegada, manam las presents esser publicadas devant tot lo convent, firmadas de nostra ma, vuy dimecres als 12 de febrer del any M DC. XXV.

D. fr. Petrus Mayans Abbas.

Foren publicadas als 12 de febrer del any 1625, primer die de la quaresma, pera mi fr. Barthomeu Thomas monjo y secretari, y despres posadas en el lloch que se mana, ahont estigueren per spay de huit dies.

Fr. Barthomeu Thomas, secretari.

BARTOMEU FERRÀ.

ANUARIO BIBLIOGRÁFICO DE MALLORCA

1900

(CONCLUSIÓN)

SANCHO (P. A.).—Códice Çagarriga. Diligencias practicadas por el Gobernador Francisco de Çagarriga para normalizar el uso de las aguas de la Fuente de la Villa, y documentos presentados por los usuarios.—Manuscrito del siglo XIV, publicado por Don Pedro Antonio Sancho y Vicéns, Jefe del Archivo Histórico del Reino de Mallorca, y Don Benito Pons y Fábregues, Archivero, Bibliotecario y Arqueólogo.—(Grabado).—Palma.—MDCCCLXX-XXVIII. [142.]

Durante el año 1900 apareció el reparto segundo de la Colección de documentos referentes al Reino

de Mallorca (págs. 93 á 268, con facsimiles) que empieza con el mentado Códice de Çagarriga.—V. la página 31, n. 59, de nuestro Anuario de 1898.

SASTRE (M. A.).—¿Volverán? (poesia). [143.].
La Hormiga de Oro, año XVII, pág. 74; Barcelona, 1900.

SCOTT (W.).—Quintin Durward ó el Escocés en la corte de Luís XI, por Sir Walter Scott.—Palma.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1899.—159 × 96 mm. (4.º)—Tirada aparte del folletin de «La Almudaina». [144.].
Empezó á publicarse en el número de dicho periódico del 18 de Enero de 1899, durante cuyo año no se terminó la publicación de esta obra.

SERIEYX (M.).—Tradujo al francés los artículos de D. José Riera y Alemañ que llevan por titulo: Defensa marítima de las islas Baleares. [145.].
Revue Maritime, núm. de Mayo de 1900.

SINGALA (B.).—Lo Naufragi (Poesía).—V. Certamen en honor de N. S. de Lluch.

TAINÉ (H.).—Ensayos de Critica y de Historia.—V. Ballester (R.).

TOUS (J. M.).—La Roca Marina.—V. Gayá (M.).

V. (P. J.).—Refranes Castellanos y Frases. Obrita coleccionada por P. J. V. (Pedro Juan Vicéns).—(Grabado).—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1900.—132 × 77 mm. (8.º m.).—135 págs. [146.].
Los Refranes y Frases están por orden alfabético.

V. (VIZUETE P.).—Bibliografía mallorquina. [147.].
Revista Contemporánea, t. CXX, p. 224; Madrid, 1900.

VALENTÍ (J. I.).—Sanz y Escartin. [148.].
Revista Contemporánea, t. CXIX, pág. 174; Madrid, 1900.

VALENZUELA (V.).—A la Mare de Deu de Lluch (Codolada)—V. Certamen en honor de N. S. de Lluch.

VALLE (R. DEL.).—En la cumbre de Miramar (Mallorca). [149.].
Revista Teresiana.—Salamanca, 1900.

VAQUER (J.).—Divorcio y adulterio. Drama en dos actos y tres cuadros, en prosa, original de

- Jorge Vaquer. Estrenado en el Teatro «Mar y Tierra» el 15 de Abril de 1900.—Palma.—Est. tip. de J. Tous.—1900.—4.º—39 págs. [150].
- VERGARA (G. M.).—Los primeros viajes de Raimundo Lulio.—V. André (M.).
- VICÉNS (A.).—El mes de Maig (poesía). [151].
La Veu del Montserrat, pág. 156, any 23 (1900); Vich.
- VICÉNS P. J.).—Mi valle nativo.—V. Or de Jaspe.
- Refranes Castellanos.—V. V. (P. J.).
- VIZUETE (P.). (DON GIL DE LAS CALZAS VERDES.).—De «Re» literaria (Del desastre nacional y sus causas, por D. Damian Isern.). [152].
Miscelanea. Revista de Literatura y Arte, número 17; Madrid, año I (1900.)
- WEYLER (V.).—La Insurrección por dentro.—V. Gomez (F.).
- WULF (M. DE.).—Histoire de la Philosophie Médiévale.—1900. [153].
En esta notabilísima obra se habla de Ramón Lull.

SEGUNDA SECCIÓN

ANÓNIMOS

- ABOGADOS... DEL COLEGIO DE PALMA —
Abogados del Ilustre Colegio de Palma de Mallorca, creado por Real Cédula del Rey D. Carlos III dada en el año 1779 y regido por los Estatutos publicados en 15 de Marzo de 1895.—1900 á 1901.—(Esfera).—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1900.—163 × 100 mm. (4.º)—30 págs. [154].
La nómina precedente, á diferencia de las publicadas en años anteriores, va seguida de un apéndice que comprende los nombres de los señores que componen la Audiencia territorial, Tribunal Provincial de lo Contencioso-Administrativo, Tribunal Eclesiástico de la Diócesis de Mallorca, Juzgados de primera Instancia, Juzgados Municipales de Palma, el Colegio Notarial y el Colegio de Procuradores.
- ALMANAQUE.—[Orla].—Almanaque para 1901.—Palma.—Tip. Hijas de Colomar.—S. a. (1900).—85 × 45 mm. (16.º).—39 págs., en blanco las de la izquierda del Santoral. [155].
Regalo del repartidor de la revista «Mallorca».

- ALMANAQUE DE BOLSILLO. — Almanaque de Bolsillo para 1901.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—79 × 32 mm. (32.º)—47 págs., en blanco las de la izquierda del Santoral. [156].
Este mismo Almanaque se publicó con otras cubiertas, y con esta portada: Almanaque de Bolsillo para 1901.—Palma de Mallorca—Lib. de José Tous.—1900.

- Almanaque de Bolsillo para 1901.—Palma.—Imp. de José Mir.—1900.—(16.º m.).—32 págs. sin numerar. [157].

- ALMANAQUE DE «EL FELANIGENSE». — El Felanigense.—(Escudo de Felanitx).—Almanaque para 1901.—Regalo á los Suscriptores.—Felanitx.—Imp. de B. Reus.—1900.—126 × 81 mm. (8.º).—112 págs., sin numerar las 37 primeras. [158].
Único en su clase este año en Mallorca.

- ALMANAQUE DE LA «REVISTA BALEAR». — Almanaque de la Revista Balear de Ciencias Médicas (regalo á sus suscriptores).—[Por D. Enrique Fajarnés y Tur].—Palma.—[Para] 1901.—Al final: Imp. de las hijas de Colomar.—S. a. (1900).—122 × 64 mm. (16.º m.).—120 págs. y otras sin numerar de índice y anuncios. [159].

- APÉNDICE AL PROGRAMA DE RELIGIÓN.—
Apéndice al Programa de Religión (por D. Pedro Martí Pbro.) Suplemento que contiene varias cuestiones del Programa oficial publicado por la Superioridad para el curso de 1899 á 1900.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—136 × 77 mm. (8.º).—18 págs. [160].

- APUNTES DE GRAMÁTICA.—Apuntes de Gramática formados para las alumnas matriculadas en la escuela de las Religiosas Franciscanas, con arreglo al primer año del programa.—(Grabado).—Palma de Mallorca.—Est. Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—126 × 72 mm. (8.º).—29 págs. [161].

- ARGUMENTOS.—Durante el año 1900 se han publicado diferentes argumentos de las obras puestas en escena en el Teatro Principal de Palma, en el referido año. Colección de hojas

- impresas en su mayor parte en la Tipo-lit. de Bartolomé Rotger. [162.]
- ASOCIACIÓN DE LA ORACIÓN Y VELA.**—Asociación de la Oración y Vela [de Palma de] Mallorca.—[Grabado].—Jubileo de Cuarenta Horas en todos los días del año 1901.—Con aprobación de la Autoridad Eclesiástica.—Tip. Católica Balear.—S. l. ni a. [Palma.—1900].—104 × 64 mm. (8.º).—64 págs. sin numerar. [163.]
No se puso en venta.
- AYUNTAMIENTO DE PALMA.**—[Escudo].—Ayuntamiento de Palma.—Cuenta del Presupuesto Municipal del año 1898-99.—S. l. ni a. [Palma.—1900].—Al final: Imp. de J. Tous.—255 × 181 mm. (fol.).—41 págs. sin numeración. [164.]
- [Escudo].—Ayuntamiento de Palma.—Cuenta del Presupuesto Municipal del segundo semestre del año 1899.—S. l. ni a. (Palma.—1900).—Al final: Imp. de J. Tous.—257 × 182 mm. (fol.).—33 págs. sin numerar. [165.]
- Balears.—Presupuesto ordinario para el año 1901. Aprobado por el Ayuntamiento en 8, 15, 16, 17 y 18 Agosto, por la Junta Municipal en 12 Septiembre y por el Sr. Gobernador en 4 Diciembre de 1900.—[Escudo].—Palma.—Imp. y librería de J. Tous.—1900.—261 × 180 mm. (fol.).—59 págs. [166.]
- BALANCE. . . DEL AYUNTAMIENTO DE PALMA.**—[Escudo].—Balance de situación [económica del Ayuntamiento de Palma] en 1.º de Enero de 1900.—S. l. ni a. (Palma.—1900).—Al final: Imp. de J. Tous.—255 × 181 mm. (fol.).—27 págs. sin numerar. [167.]
- «**BLANCO Y NEGRO.**».—«Blanco y Negro»; Madrid, 1900. [168.]
Actualidades: La crisis. En este art. se trata del General Weyler, y se publica su retrato, núm. 495.
- BOLETÍN DE LA LIBRERÍA.**—Boletín de la Librería de M. Murillo. [169.]
Los números de este Boletín publicados en 1900, dan noticia de los siguientes autores: Alcover, Berga, Isern, Maura, Enseñat, Aguiló, Marqués de Son Sorá, Martínez, Peña, Ferrer, Gramont, Lull, Decourcelle, Vaquer, Cruz, Perez Zúñiga.
- BOLETÍN DE LA REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA,** tomos 36 y 37; Madrid, 1900. [170.]
Noticias que pueden interesar á los Mallorquines: T. 36, págs. 102, 107, 173, 272 y 347; t. 37, págs. 7, 31, 65, 66, 69, 77, 79, 93, 107, 150, 159, 285 y 349.
- BOLETÍN DE LA REVISTA GENERAL DE LEGISLACIÓN Y JURISPRUDENCIA,** t. 109, 110 y 111; Madrid, 1900. [171.]
Hacienda: Real Orden dejando sin efecto la habilitación concedida á la Aduana de Porto-Colom (Felanitx), t. 110, p. 49.
Los tomos 109 y 111 nada publican referente á Mallorca.
- BUTLLETÍ DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA,** vol. X; Barcelona, 1900. [172.]
Noticias varias referentes á Mallorca, págs. 65, 80, 92 y 95.
- CALENDARIO AMERICANO** [para] 1901 [regalo de la] Tipo-litografía, Librería y Taller de Encuadernaciones [de] Amengual y Muntaner. . . [à sus parroquianos].—S. l. tip. ni a. [Palma.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900].—Las hojas miden 97 × 60 (16.º mm.). [173.]
- Calendario Americano [para 1901, regalo á los suscriptores de] «La Almudaina» Diario de la mañana.—Avisos y noticias.—S. l. tip. ni a. [Palma.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900].—Las hojas miden 97 × 60 mm. (16.º). [174.]
- [para 1901] La Última Hora [regalo] á sus abonados.—Imp. y lib. de José Tous.—Palma de Mallorca.—S. a. (1900).—Las hojas miden 98 × 64 mm. (16.º) [175.]
- CALENDARIO DE BALEARES.**—Editores propietarios: Amengual y Muntaner.—(Orla).—Calendario de Baleares para el año 1901.—En la cubierta: Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—S. a. (1900).—145 × 103 mm. (8.º m.).—56 págs. sin numerar, con grabados. [176.]
Regalado á los abonados de «La Almudaina».
- CALENDARIO PARA LAS. . . BALEARES.**—[Orla].—Calendario para las Islas Baleares, correspondiente al año 1901.—Palma.—Imp. y lib. de Guasp.—S. a. (1900).—163 × 103 mm. (8.º m.).—32 págs. sin numerar, con grabados. [177.]
Se ha publicado con diferentes cubiertas y se regaló á los suscriptores de «El Diario de Palma».—Existe una tirada de este Calendario en la que se suprimen

las páginas correspondientes al Jubileo de Cuarenta Horas que se celebran en Palma, para que pueda utilizarse todo en otras poblaciones.

CALENDARIO... PARA... LAS BALEARES.—(Orla).—Calendario religioso profético para las Islas Baleares Mallorca, Menorca é Ibiza, correspondiente al año 1901, arreglado al meridiano de Palma, con los anuncios Astronómicos publicados por el Ministerio de Marina y revisado por la Autoridad eclesiástica.—S. I. ni a. (Palma.—1900).—En la cubierta: Tipolit. de Rotger.—148 × 105 mm. (8.º m.).—56 págs. sin numerar, con grabados. [178.].

Este Calendario es el que guarda más semejanza con el que se publicaba con el título de *El Zaragozaño*.

CARNET DEL BALNEARIO DE MIRAMAR.—Carnet del Balneario de Miramar. Propietario D. Bartolomé Juan Ribas, [por D. Pedro Ferrer y Gibert].—Al final: Palma.—Imp. de José Tous.—1900.—81 × 50 mm. (16.º).—20 págs., más cuatro en blanco, todas sin numeración, con 7 láminas. [179.].

CATÁLOGO.—Catálogo de la galería de figuras de cera.—Palma.—Imp. de José Tous.—1900. [180.].

No ví ningun ejemplar de este Catálogo.

CENSO ELECTORAL.—Islas Baleares.—Censo Electoral rectificado en 1900.—[Esfera].—Palma.—Escuela Tip. Provincial.—1900.—En la cubierta: Boletín Oficial extraordinario de la Provincia de Baleares, correspondiente al día 14 Julio de 1900.—281 × 174 mm. (fol.).—Páginas sin numeración. [181.].

Como en años anteriores se hicieron tiradas aparte del Censo de cada población de esta Provincia, con destino á sus Ayuntamientos respectivos.

CERTÁMEN... EN HONOR DE NTRA. SRA. DE LLUCH.—Certámen público celebrado por la Academia Bibliográfico-Mariana, para solemnizar el aniversario XXXVII de su instalación, en la tarde del 15 Octubre de 1899 [en honor de Nuestra Señora de Lluch. Mallorca].—[Grabado].—Lérida.—Imp. Mariana.—1899-1900.—2 vol.—216 págs. y otras dos sin numerar el I tom., y el II de 132 sin contar las de su índice. [182.].

Forman el I tomo las poesías que obtuvieron premio ó accésit, figurando entre las de los mallorquines las firmadas por la Srita. D.ª M. Antonia Salvá y los Sres. Peña (A.), Gayá, Singala, Valenzuela, Pomar y Ribes. A la corona poética sigue la interesante Memo-

ria histórica del Santuario de Lluch, escrita por D. Mateo Rotger, Pbro., tan conocido en este linaje de estudios. La segunda parte del Certámen ó sea el tomo II comprende los trabajos en prosa (á excepción de la monografía del Sr. Rotger), encabezándolo unos apuntes de Iconografía de la Virgen Santísima en Mallorca, escritos por el autor de este Anuario.

Obtuvieron premio ó accésit (además de los mallorquines), por sus poesías, la Sra. Aldrich de Pagés y los Sres. López Arguello, Beleta, Boloix, Díaz de Escóbar, Muñoz, Zugasti y García; y D. Javier Fuentes y D. Narciso Díaz de Escóbar por sus trabajos en prosa.

CIUDAD (LA) DE DIOS, revista de Madrid, 1900. [183.].

Bibliografía: La Bienheureux Raymond Lulle par M. André.—La Novela Griega en España por D. J. L. Estelrich; t. 52, págs. 527 y 598.

COLECCIÓN DE IMATGES Y XILOGRAFÍES.—Colección de Imatges y Xilografíes antiguas de la Imprenta de Can Guasp.—Mallorca. [184.].

En 1900 se publicó esta portada para la interesantísima colección de láminas de la antigua imprenta de Guasp, formada por 556 hojas, todas las cuales contienen uno ó varios grabados. Ya hemos hecho mención de ella en nuestros Anuarios de 1897 página 48, y de 1898, pág. 48.

COMPENDI DE LA DOCTRINA CRISTIANA.—

Compendi de la Doctrina Cristiana que per la seva Diocesis ha fet compondre y publicar l' Illm. y Rdm. Dr. D. Pere Juan Campins y Barceló, Bisbe de Mallorca.—A. M. D. G.—[Esfera].—Segona edició.—Any del Senyor MCM.—Est. de Sanjuan, germans.—Palma.—93 × 60 mm. (16.º)—99 págs. y cuatro más de Taula. [185.].

CREU (LA) DEL MONTSENY.—La Creu del Montseny, semanari de Barcelona, 1900. [186.].

Dedicó el núm. 45, correspondiente al 29 de Enero, á nuestro inmortal compatriota el B. Ramón Lull.

ESTATUTOS.—Estatutos de la Sociedad La Unión Comercial.—Palma.—Imp. de José Tous.—1900. [187.].

No he visto tales Estatutos.

ESTATUTOS DE LA ASERRADORA BALEAR.—

La Aserradora Balear. Estatutos que han de regir la Sociedad anónima indicada.—[Grabado].—Palma.—Imp. de J. Tous.—1900.—121 × 68 mm. (8.º)—19 págs. [188.].

ESTATUTOS DE LA... CAJA DE AHORROS... DE MANACOR.—Estatutos de la Asociación de Beneficencia Caja de Ahorros y Monte Pio de

Manacor (Baleares)—S. 1. tip. ni a. [Manacor.—Imp. de Bartolomé Frau—1900]—109 × 64 mm. (8.º)—33 págs. [189.].

Aprobados por el Gobernador Civil en 11 de Abril de 1895 y por Real Orden de 29 de Marzo de 1900.

ESTATUTOS DE LA SECCIÓN COMERCIAL DE LA CÁMARA AGRÍCOLA.—Estatutos de la Sección Comercial de la Cámara Agrícola Balear.—[Grabado].—Palma.—Imp. de José Tous.—1900.—171 × 95 mm. (4.º).—8 páginas. [190.].

ESTATUTOS DEL ORFEÓ MALLORQUÍ.—«Orfeó Mallorquí» Sociedad coral.—Estatutos por que debe regirse esta Sociedad.—[Grabado].—Palma.—Imp. de J. Tous.—1900.—117 × 64 mm. (16.º m.).—16 págs. [191.].

Presentado en el Gobierno de Provincia en 5 de Julio de 1900.

ESTATUTS DEL ORFEÓ MALLORQUÍ.—«Orfeó Mallorquí». Societat choral.—Estatuts per que deu regir-se aquesta Societat.—[Grabado].—Palma.—Imp. de J. Tous.—1900.—117 × 64 mm. (16.º m.).—16 págs. [192.].

Son los mismos Estatutos mencionados anteriormente y traducidos á nuestra hermosa lengua materna.

ESTABLECIMIENTO. . . SAN JOSÉ.—Gran establecimiento nuevo de San José, de Ignacio Figuerola. . .—Al final: Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—S. a. 1900.—233 × 165 mm. (4.º m.).—16 págs., con muchos grabados. [193.].

HORMIGA (LA) DE ORO, ilustración de Barcelona; año XVII (1900). [194.].

Vistas de las Baleares: Faro de Palma, Puerto de Ciudadela de Menorca, Dolmen ó altar céltico; página 25.

ILUSTRACIÓN (LA) ARTÍSTICA, t. XIX; Barcelona, 1900. [195.].

Nuestros Grabados: D. Jerónimo Rosselló; pág. 322.

—En el mar, cuadro de D. Antonio Fuster, páginas 770 y 776.

ILLUSTRAZIONE (L') ITALIANA.—1900. [196.].

Monumento di G. M. Niccoló Cottoner, núm. del 1 de Abril.

INSTANTÁNEAS, revista de artes y letras.—Año III (1900).—Madrid. [197.].

En el núm. 80 aparece el retrato de D. Pascual Martorell, compositor mallorquin.

En el núm. 115 se publica el retrato del Ilustrísimo Sr. D. Juan Maura, Obispo de Orihuela, con motivo de los Juegos Florales de dicha ciudad.

JUNTA DE PROTECCIÓN AL SOLDADO.—Junta de protección al Soldado establecida en Palma de Mallorca desde el mes de Julio del año 1896 hasta el mes de Mayo del año 1900. Noticia de sus actos [por el secretario D. Antonio M.ª Peña] y de sus ingresos y gastos [por el tesorero D. Juan Montaner]. Impresa por acuerdo de la misma á expensas de sus individuos.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—162 × 100 mm. (4.º).—27 págs. y una hoja demostrativa de los ingresos y gastos. [198.].

JURISPRUDENCIA ADMINISTRATIVA.—Jurisprudencia Administrativa. Colección de Sentencias dictadas por el Tribunal Supremo.—T. 49.—Madrid 1900.

En este tomo no hay publicado nada que se refiera á Mallorca.

JURISPRUDENCIA CIVIL.—Jurisprudencia Civil. Colección completa de las Sentencias dictadas por el Tribunal Supremo. Tomos 88 y 89.—Madrid.—1900. [199.].

Casación por infracción de Ley.—*Entrega de bienes*. Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por D. Gabriel Real contra la pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma de Mallorca, en pleito con Doña Concepción Fiol; t. 88, p. 351.

Casación por infracción de Ley.—*Agravios en operaciones testamentarias*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por D. Fernando Palou contra la pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma, en pleito con D. Manuel Palou; t. 88, p. 416.

Casación por infracción de Ley.—*Reclamación de herencia*. Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por D. Gabriel Real, y si en parte, al de D. Jaime Fiol, contra la pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma de Mallorca, en pleito entre ambos recurrentes; t. 88, p. 488.

Competencia.—*Exacción de costas*.—Sentencia decidiendo en favor del Juzgado de primera instancia del distrito del Hospital, de Madrid, la sostenida con el de igual clase de Palma de Mallorca, acerca del conocimiento del incidente promovido por D. Mariano Altarriba contra D. Rafael de Laci; t. 89, p. 296.

JURISPRUDENCIA CRIMINAL.—Jurisprudencia criminal. Colección completa de las Sentencias dictadas por el Tribunal Supremo. Tomos 62 y 63.—Madrid.—1899-900 y 1900. [200.].

Casación por infracción de ley.—*Estafa*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por Juan Panedas Mesquida contra la pronunciada por la Audiencia de Palma; t. 62, pág. 214.

Casación por infracción de ley.—*Defraudación en el impuesto de Consumos*.—Sentencia declarando haber lugar al recurso interpuesto por el Ministerio fiscal en beneficio de José Rosselló Moll y Cristóbal Sintés y Sintés contra la pronunciada por la Audiencia de Palma, t. 62, pág. 248.

Casación por infracción de ley.—*Estafa*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por Juan Panedas Mesquida contra la pronunciada por la Audiencia de Palma; t. 62, pág. 268.

Casación por infracción de ley.—*Prolongación de juicios*.—Sentencia declarando haber lugar al recurso interpuesto por D. Francisco Siquier y Cape contra la pronunciada por la Audiencia de Palma, en causa seguida á Sebastián Martí Payeras; t. 63, p. 132.

Competencia.—*Amenazas á la Autoridad judicial*.—Auto decidiendo á favor de la jurisdicción ordinaria la competencia sostenida entre el Capitan General de Baleares y el Juez de instrucción de Inca, en la causa contra Bartolomé Mercadal; t. 63, p. 297.

Competencia.—*Injurias á colectividades del Ejército*.—Auto decidiendo á favor de la jurisdicción ordinaria la competencia sostenida entre el Capitan General de las islas Baleares y la Audiencia provincial de Palma; t. 63, p. 382.

Casación por infracción de ley.—*Contrabando*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por el Abogado del Estado contra la pronunciada por la Audiencia de Palma, en causa seguida á Catalina Colomar Serra; t. 63, p. 419.

LEY Y REGLAMENTO. . . DE TIMBRE.—Ley y Reglamento del Impuesto de Timbre del Estado.—[Escudo].—Palma.—Escuela-Tip. Provincial.—1900.—127 × 77 mm. (8.º).—192 páginas. [201.]

Se publicó en forma de folletín en el *Boletín Oficial* de esta Provincia. No se incluyen en este libro los formularios que acompañan al Reglamento y que aparecieron en la *Gaceta* del 28 de Marzo de 1900, porque su conocimiento sólo incumbe á la Fábrica del Timbre.

LIBRO DE CUENTAS HECHAS.—Libro de cuentas hechas, útil á toda clase de personas y verdaderamente indispensable para los que se dedican á la compra y venta de ganado de cerda. A lo último va una reducción de kilogramos á arrobas y tercias para facilitar las operaciones.—[Escudo].—Imp. de José Mir.—Palma de Mallorca.—S. a. [1900].—118 × 72 mm. (8.º).—Págs. sin numeración. [202.]

LISTA DE. . . PROCURADORES.—Lista de los Procuradores que componen el Colegio de Palma de Mallorca.—1900 á 1901.—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—S. a. [1900].—165 × 89 mm. (8.º m.).—7 págs. [203.]

MANUAL DEL CRISTIÁ.—Manual del Cristiá ó sia colección de ejercicios piadosos.—Quinta edición.—Palma.—Est. de Felip Guasp.—1900.—78 × 52 mm. (16.º).—148 págs. y dos más de índice, con algunos grabados. [204.]

Este libro se conoce vulgamente por *El Borinet*.

MARQUÉS (EL) DE SON SORÁ.—El Marqués de Son Sorá. Comedia en tres actos inspirada en una obra extranjera, por un aprendiz de escritor [Martin Pou y Moreno].—Palma.—Imp. y papelería de José Mir.—S. a. [1900].—168 × 95 mm. (4.º).—76 págs. [205.]

MEMORIAS.—Las han publicado este año en la forma ordinaria las Sociedades siguientes: Alumbrado por Gas, Sucursal del Banco de España, Banco de Felanitx, Banco de Sóller, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de las Baleares, Caja de Ahorros y Monte Pio de Manacor, Crédito Balear, Ferro-Carriles de Mallorca, Fomento Agrícola de Mallorca y Fomento Agrícola Industrial y Comercial de Lluchmayor. [Núms. 206 á 215.]

MEMORIA DE LA CRUZ ROJA.—La Cruz Roja. Asociación internacional de socorros á heridos en campaña y auxilios en calamidades y siniestros públicos. Comisión Provincial Balear. Memoria leída en la Junta General ordinaria celebrada en 5 de Noviembre de 1900, por el Secretario general [D. Nicolás Piña].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—165 × 100 mm. (4.º).—22 páginas. [216.]

MEMORIA. . . DE LA PROPAGADORA. . . DEL ALUMBRADO.—Memoria presentada por el Consejo de administración de «La Propagadora Balear de Alumbrado» de Palma á la general ordinaria de Señores Accionistas, celebrada el 19 de Julio de 1900.—[Esfera].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—165 × 100 mm. (4.º).—6 págs. y 6 más sin numerar. [217.]

MENSAJERO (EL) DEL CORAZÓN DE JESÚS; Bilbao, 1900. [218.]

Cultos al Sagrado Corazón de Jesús en Palma de Mallorca en la iglesia del Socorro, tomo 29, pág. 437.

Cultos al Sagrado Corazón en Mallorca (en la iglesia de Agustinos), t. 30, pág. 341.

Libros: Se trata de la «Práctica parroquial acerca del Sacramento del Matrimonio», t. 30, pág. 568.

MENÚ.—Círculo Mallorquín.—Baile de Máscaras, para el día 26 de febrero de 1900.—Menú.—Palma.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—92 × 33 mm. (8.º)—29 págs., más otra de índice. [219].

Elegantemente impreso.

MODO COM LAS FILLES DE LA PURISSIMA HAN DE FER L' EXERCICI.—Modo com les filles de la Purissima han de fer l' Exercici de cada mes.—Ab l'ecencia eclesiastica.—[Grabado]—Palma.—Est. d' en Felip Guasp.—1900.—118 × 71 mm. (8.º)—31 págs., con un grabado de la Virgen. [220].

MUNDO (EL) NAVAL ILUSTRADO.—1900. [221].

Publica el retrato de D. Manuel Villalonga; número de 20 Marzo de 1900.

MÚSICA (LA) ILUSTRADA.—Barcelona.—1900. [222].

En el núm. 26 aparece el retrato del profesor mallorquín D. Pascual Martorell, quien publica diferentes composiciones musicales en esta Ilustración.

El núm. 34 publica: La Junta directiva de la Capella de Manacor, y en los grabados: el Mtro. José Pont, Pbro., Director de la Capella; interior del edificio propio de la Capella, grupo de Coristas que la componen, vistas laterales de dicho edificio y el retrato de D. Antonio Noguera.

NOVENA Á LA BEATA CATALINA TOMÁS.—Novena á la Beata Catalina Tomás, Canonesa regular de la Orden de San Agustín, en el Monasterio de Santa María Magdalena de Palma.—Palma.—Tip. de F. Guasp.—1900.—117 × 71 mm. (8.º)—32 págs., con un grabado de la heroína de Valldemosa. [223].

Reimpresión.

OFICIO... DE NUESTRA SEÑORA.—Oficio parvo de Nuestra Señora.—[Grabado]—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1900.—116 × 72 mm. (8.º)—15 págs. [224].

Está escrito en latín.

ORDENANZAS MUNICIPALES.—Ordenanzas Municipales de la Ciudad de Palma de Mallorca.—(Tercera edición)—[Escudo de Mallorca]—Palma.—Est. tip. de J. Tous.—1900.—120 × 68 mm. (8.º)—191 págs. [225].

PORTOFOLIO DE LAS... BALEARES.—Portofolio de las Islas Baleares.—Palma de Mallorca.—Tip. de J. Tous, Editor.—1900.—89 × 127 mm. (4.º apaisado).—44 págs. y 80 láminas. [226].

PROGRAMAS.—Se han publicado los de Gramática Castellana y Latina, Psicología, Lógica y Ética, Matemáticas y Agricultura.

[Núms. 227 á 230.].

PROGRAMA DE GRAMÁTICA.—Programa de Gramática castellana, ajustado al texto de la R. A., dispuesto por F. J. C., para uso de sus discípulos.—Cuaderno I Preliminares, Artículo, Género, Declamación.—Manacor.—Tip. de B. Frau.—1900. [231].

PROGRAMMA... THEOLOGICÆ.—Programma ad usum alumnorum decimi cursus Seminarii Maioricensis juxta «Institutiones Theologiæ Moralis» Januarii Bucheronis concinnatum.—[Grabado].—Palmæ.—Tip. Católica Balear.—1900.—172 × 109 mm. (4.º)—61 págs. [232].

REGLAMENTOS... DEL AYUNTAMIENTO.—Reglamentos interiores del Ayuntamiento de Palma.—[Escudo].—Palma.—Imp. de José Tous.—1900.—154 × 86 mm. (4.º)—14 págs. y dos más sin numerar. [233].

Son Reglamentos de las Sesiones y de los Porteros de nuestro Cabillo Municipal.

REGLAMENTO DE LA CÁMARA DE COMERCIO.—Reglamento de la Cámara de Comercio de Palma de Mallorca, precedido del Real Decreto de 5 de Abril de 1886.—[Grabado]—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—137 × 78 mm. (8.º pl.).—40 págs. [234].

REGLAMENTO... DE CARRUAJES.—Reglamento para el Servicio de Carruajes públicos y particulares en el interior de la Ciudad de Palma y sus afueras.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1900.—109 × 67 mm. (8.º)—31 págs. [235].

REGLAMENTO DE... EL CENTRO.—Reglamento de la sociedad recreativa El Centro.—[Grabado]—Inca.—Tip. de Jaime Rosselló.—1900.—155 × 90 mm. (4.º)—12 págs. [236].
Presentado en el Gobierno civil el 14 de Febrero de 1900.

REGLAMENTO DEL CÍRCULO DE BELLVER.—Reglamento de el Círculo de Bellver.—Palma de Mallorca.—Tip. de B. Rotger.—1900. [237].

No he visto ningun ejemplar.

- REGLAMENTO... DEL CÍRCULO MALLORQUÍN.**—Reglamento general del Círculo Mallorquín, aprobado en sesión del 16 de Junio de 1856, con las reformas introducidas en el mismo, en sesión del 27 de Enero de 1886.—(Grabado).—Palma de Mallorca.—Est. Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—167 × 91 mm. (8.º m.).—22 págs. [238.].
- REGLAMENTO DE LA CONSTANCIA.**—[Reglamento de] La Constancia. Sociedad de Socorros Mútuos establecida en Inca. Cuyo Reglamento fué aprobado por el Sr. Gobernador de la Provincia en 30 de Junio de 1886.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—169 × 98 mm. (4.º).—24 págs. [239.].
Este reglamento fué aprobado en 30 de Junio de 1886.
- REGLAMENTO DE LA FLOR DE LA JUVENTUD.**—Reglamento de La Flor de la Juventud. Sociedad de Socorros Mútuos.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—178 × 105 mm. (4.º).—20 páginas. [240.].
Fué presentado en el Gobierno de Provincia en 25 de Mayo de 1893.
- REGLAMENTO DE LA HORTELANA.**—La Hortelana. Sociedad de socorros mútuos para ambos sexos. Reglamento para el régimen, gobierno y administración de la misma, reformado y aprobado en Junta General de 11 de Febrero de 1900.—(Grabado).—Palma de Mallorca.—Imp. y lib. de José Tous.—1900.—168 × 94 mm. (4.º).—19 págs. [241.].
Presentado en el Gobierno Civil día 15 de Marzo de 1900.
- REGLAMENTO DE... MAR Y TIERRA.**—Reglamento general de la Sociedad de Socorros Mútuos denominada Mar y Tierra.—(Grabado.)—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1900.—177 × 108 mm. (4.º).—16 págs. [242.].
Presentado en el Gobierno de Provincia el 26 de Noviembre de 1900.
- Reglamento de la Sociedad Mar y Tierra, establecida en el Arrabal de Santa Catalina.—Palma.—Tip. de Bartolomé Rotger.—1900.—(4.º). [243.].
No vi este Reglamento.

- REGLAMENTO DE... LAS MINAS.**—Reglamento de la Sociedad Las Minas.—(Grabado).—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—125 × 62 mm. (8.º pl.).—20 págs. [244.].
Presentado en el Gobierno Civil en 7 de Febrero de 1900.
- REGLAMENTO DE... LA PEÑA.**—Reglamento para el desarrollo, régimen y gobierno de la sociedad de socorros mútuos al propio tiempo recreativa, denominada La Peña.—(Grabado).—Inca.—Tip. de Jaime Rosselló.—1900.—158 × 91 mm. (4.º).—23 págs. [245.].
Presentado al Gobernador Civil en 31 de Marzo de 1894.
- REGLAMENTO... DE LOS PEONES CAMINEROS.**—Ministerio de Fomento. Reglamento para la organización y servicio de los Peones Camineros.—(Escudo).—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1900.—128 × 74 mm. (8.º).—40 págs. [246.].
- REGLAMENTO DE... LA PROTECTORA.**—Reglamento de la Sociedad La Protectora.—(Grabado.)—Palma.—Imp. de José Tous.—1900.—122 × 68 mm. (8.º)—40 págs. [247.].
Presentado en el Gobierno de Provincia en 21 de Enero de 1896.
- REGLAMENTO DE... LA SARDINA.**—Reglamento de la Sociedad auxiliar La Sardina.—Palma de Mallorca.—Tip. de Bartolomé Rotger.—1900. [248.].
De este Reglamento no vi ningun ejemplar.
- REGLAMENTO... DE SOCORROS MÚTUOS DEL CLERO.**—Reglamento de la Sociedad de Socorros Mútuos del Clero secular y regular de la Diócesi de Mallorca, aprobado por las Autoridades superiores Civil y Eclesiástica.—[Grabado del Salvador.]—Palma—Tip. de Felipe Guasp.—1900.—170 × 95 mm. (4.º)—14 págs. y otra sin numeración. [249.].
Aprobado por dichas autoridades en 1 y 6 de Diciembre de 1881.
- REGLAMENTO DE... LA UNIÓN INDUSTRIAL.**—Reglamento de la Sociedad La Unión Industrial.—Palma.—Tip. de B. Rotger.—1900. [250.].
No tengo visto este Reglamento.
- REGLAMENTO DE... LA UNIÓN INQUENSE.**—Reglamento de la Sociedad recreativa denomi-

- nada La Unión Inquense.—Segunda edición.—Inca.—Tip. de Sastre y Pieras.—1900.—121 × 72 mm. (8.º)—21 págs. [251.].
Presentado en el Gobierno de Provincia en 26 de Septiembre de 1899.
- REGLAMENTO DE... LA UNIÓN LLUBINENSE.—Reglamento de la Sociedad de Socorros mútuos La Unión Llubinense.—[Grabado].—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1900.—122 × 72 mm. (8.º)—19 págs. [252.].
Presentado en el Gobierno Civil el 29 de Octubre de 1900.
- REGLAMENTO DE LA UNIÓN... MERCANTIL.—Reglamento de la Unión Protectora Mercantil, Asociación de dependientes de Comercio.—Tercera edición.—Palma de Mallorca.—Imp. Mallorquina.—1900.—117 × 81 mm. (8.º)—22 págs. [253.].
- REGLAMENTO DE LA UNIÓN MERCANTIL.—Reglamento de La Unión Mercantil.—Palma.—Tip. de Bartolomé Rotger.—1900. [254.].
No conozco este Reglamento.
- REGLAMENTO DE... LA UNIÓN OBRERA.—Reglamento de la Sociedad La Unión Obrera de Santa Eugenia.—Palma.—Imp. de José Tous.—1900. [255.].
No me ha sido posible ver ningún ejemplar.
- REGLAMENTO DE LA... UNIÓN REPUBLICANA.—Reglamento de la Sociedad La Unión Republicana de La Soludad.—Palma.—Tip. de Bartolomé Rotger.—1900. [256.].
Tampoco he podido ver este Reglamento.
- REGLAMENTO DE... LA VEDA.—Reglamento de la Asociación de Cazadores La Veda.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—125 × 63 mm. (8.º pl.).—7 págs. [257.].
- RESEÑA DEL FESTIVAL... DE LA BENDICIÓN DE LA SENYERA.—La Senyera del Orfeón «La Protectora».—Reseña del festival celebrado el día 29 de Julio de 1900 con motivo de la bendición de La Senyera.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1900.—116 × 63 mm. (8.º).—24 páginas. [258.].
Las noticias contenidas en este folleto han sido coleccionadas por los redactores de *La Última Hora*.
- REVISTA DE ARCHIVOS, BIBLIOTECAS Y MUSEOS, T. IV; Madrid, 1900. [259.].
Noticias varias referentes á Mallorca ó á sus naturales: págs. 61, 88, 101, 109, 110, 114, 176, 200, 220, 262, 284, 286, 300, 308, 362, 363, 369, 437, 491, 492, 742, 746, 752, 754 y 756.
- REVISTA DE LA ASOCIACIÓN... BARCELONESA.—Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica-Barcelonesa; Barcelona, 1900. [260.].
Noticias referentes á Mallorca, p. 367.
- REVISTA CRÍTICA DE HISTORIA Y LITERATURA, ESPAÑOLAS, PORTUGUESAS, ETC., T. V; Barcelona, 1900. [261.].
Un monumento á Ramón Lull (Párrafos copiados de un artículo de *La Almudaina*), pág. 199.
Noticias varias interesantes á los mallorquines, páginas 95, 101, 123, 213, 214, 226, 229, 260, 266, 294, 295, 320, 333, 392, 393 y 443.
- REVISTA DE EXTREMADURA.—Revista de Extremadura.—Cáceres.—Año III 1900 [262.].
Noticias varias que pueden interesar á los mallorquines: págs. 48, 131, 181, 274 y 470.
- REVISTA GENERAL DE LEGISLACIÓN Y JURISPRUDENCIA.—T. 96 y 97.—Madrid.—1900. [263.].
Resoluciones dadas por el Fiscal del Tribunal Supremo á las consultas que, en virtud de su circular del 30 de Mayo último [1899], le han dirigido los señores Fiscales de las Audiencias, sobre interpretación y aplicación de diversos artículos del Código y otras leyes represivas especiales, de la de Enjuiciamiento Criminal y del Jurado.—Consultas dirigidas por el Sr. Fiscal de Palma: sobre el Art. 4.º... 1.º, ley del Jurado; t. 96, pág. 167. Sobre el Art. 72, ley del Jurado; pág. 393. Sobre el Art. 107... 4.º, ley del Jurado, pág. 399.
- REZO AGUSTINIANO.—Rezo Agustiniiano en obsequio de la Santísima Virgen María, para el uso de la Congregación de las Hermanas Terciarias de S. Agustín, de las Baleares.—M.—Palma.—Tip. Católica Balear.—1900.—109 × 70 mm. (8.º).—56 págs. [264.].
- SUMARIO DE LAS INDULGENCIAS... AL ESCAPULARIO.—Sumario de las indulgencias concedidas al Escapulario azul celeste de la Inmaculada Concepción de la Virgen Santísima, precedido de una brevisima historia de su fundación.—Con licencia del Ordinario.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1900.—109 × 59 mm. (8.º).—24 págs. [265.].

TABLAS DE CUENTAS.—Tablas de Cuentas.—
Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1900.—
(8.º). [266].

No he visto ningún ejemplar.

TARIFAS.—Tarifas [de Carruajes públicos]—S. I.
ni a. [Palma.—1900]—Al final: Imp. de J.
Tous.—85 × 50 mm. (16.º)—15 págs. [267].

TARIFAS DE... PRACTICAJES Y AMARRAJES.
—Tarifas de los derechos de Practicajes y
Amarrajes en el Puerto de Palma de Mallorca
y Reglamento de Prácticos, formulados por la
Junta nombrada con arreglo á lo dispuesto en
la base 17 de la R. O. de 11 de Marzo de
1886.—[Grabado]—Palma de Mallorca—Tipo-
lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—137
× 73 mm. (8.º m.).—11 págs. [268].

TRADUCCIONES.—Traducciones para uso pri-
vado.—S. I. tip. ni a. [Palma.—Tip. de San-
juan hermanos.—1900.]—155 (1) × 94 mm.
(4.º).—159 págs. [269].

Impreso para el uso de los alumnos de los PP. Li-
gorianos de esta Ciudad.

(1) Las páginas de este libro son de muy desi-
gual longitud; la que hemos medido es una de las
más largas.

VEU (LA) DEL MONTSERRAT.—La Veu del
Montserrat, any 23 (1900); Vich. [270].

Homenatge al mestre Geroni Rosselló, pág. 114.

Monument a Ramon Lull, pág. 348.

Noticias varias referentes á Mallorca, págs. 135
y 151.

VISTAS DE MALLORCA.—Vistas de Mallorca —
Con este título se publicaron seis cuadernos,
comprendiendo cada uno un número variable
de grabados (de 7 á 9).—En la cubierta
posterior: Editores Amengual y Muntaner.—
Palma.—S. a. [1900].—4.º apaisados. [271].

En Septiembre vió la luz el primero de estos cua-
dernos.

VOZ (LA) DE SAN ANTONIO. ECO DE LA PIA
UNIÓN, t. V y VI, Loreto, 1900. [272].

En el tomo IV: Impulso de la Pia Unión y Pan de
S. Antonio, pág. 121; Empiezan los Trece martes y se
dan detalles del número de socios de Palma, p. 153;
Carta del Corresponsal, sobre el impulso que toma
en Manacor, p. 203; Inscripciones á la Pia Unión,
p. 217; La Oración todo lo alcanza, p. 263; Limosnas
y papeletas en acción de gracias, p. 266; y Solemne
fiesta á S. Antonio de Padua, p. 330.

En el tomo V: Véase pág. 38.

TERCERA SECCION

PUBLICACIONES PERIÓDICAS (1)

ACTUALIDAD (LA.).—La tercera época abraza
desde 9 de Marzo hasta 5 de Mayo de 1900,
y la cuarta (aunque en los números se lea se-
gunda) desde 19 de Mayo hasta 6 de Octubre,
en que se suspendió la publicación. En la 4.ª
época cambió el tamaño de los números y dos
de ellos salieron con ilustraciones. [1.].

ACTUALIDAD (LA.).—Periódico semanal. Lite-
ratura, artes, avisos, anuncios y noticias de
Baleares. Segunda época. Dirigido y redac-
tado por la Colonia Balear residente en la
Ciudad Condal.—Barcelona—Tip. de M. Zo-
rio—1900—270 × 176 mm. (fol. m.).—
16 págs. á 2 col. [2.].

El primer número de esta 2.ª época apareció el 14
de Abril; la primera había sido en 1894.

ALMUDAINA (LA.).—Año XIV, 1900.—Desde el
9 de Agosto dejó de publicar con regularidad
edición de la tarde. [3.].

Al finalizar el año regaló á sus abonados dos ca-
lendarios para 1901, de ellos uno americano.

ÁNCORA (EL.).—Año XVI, 1900—El Director
interino D. Francisco Antich é Izaguirre, pasó
á serlo definitivo en 20 de Marzo. [4.].

Desapareció este diario en 7 de Diciembre; su
2.ª época había comenzado en 19 de Febrero de 1896,
y comprende los números 3297 á 4735.

BALEARES (LAS.).—Revista profesional y cientí-
fica. Órgano oficial del Colegio de farmacéu-
ticos de esta provincia, dirigido por D. Juan
Valenzuela—Palma—Imp. de J. Tous—
Año I, 1900.—Es mensual, y los números de
16 páginas, de 173 × 95 mm. (4.º m.). [5.].

Solo el núm. I, aparecido el 1 de Diciembre, co-
rresponde al año 1900, que reseñamos.

(1) El consignar solo el nombre escueto de algunas
de estas publicaciones indica que en ellas no han sufrido
modificación las circunstancias bibliográficas que de-
jamos ya reseñadas en nuestros Anuarios anteriores.

En los anales de la Prensa Mallorquina debemos
hacer constar que se declararon en huelga los operarios
de las imprentas de Amengual y Muntaner, y de Rot-
ger, por exigencias relativas á retribución de las horas
extraordinarias de trabajo, y en vista de lo ocurrido en
dichas casas, los propietarios de las imprentas de esta
ciudad, reunidos el 26 de Octubre en el despacho del
Sr. Director de «El Diario de Palma», resolvieron, ex-
cepto uno, suspender los trabajos de los operarios de
sus respectivos establecimientos. Con este motivo no se
publicó el 26 y 27 de Octubre ningún periódico de
Palma, menos «La Unión Republicana», que se impri-
mía en la única imprenta que daba trabajo á los jorna-
leros tipográficos.

BOLETÍN DE LA SOCIEDAD ARQUEOLÓGICA LULIANA.—Año XVI, 1900.—Termina el tom. VIII, que consta de 460 págs. más XVII de portada é índice. De las *Informacions judiciales de la Germania*, de D. J. M. Quadrado, se publicaron los pliegos 19 y 20. [6.]

Los números de los meses de Junio y Julio salieron en un mismo reparto.

BOLETÍN REVISTA DE LA CÁMARA AGRÍCOLA BALEAR.—Año II, 1900. Con el núm. 24 (correspondiente al 25 de Marzo) terminó la publicación del tom. I, de 412 págs., más 4 de índice alfabético sin numerar. Del tomo II (parte del año II) se han publicado 288 págs. [7.]

Exclusivo y gratis para los socios de la Cámara.

BOLETÍN DE LA CÁMARA OFICIAL DE COMERCIO, INDUSTRIA Y NAVEGACIÓN DE PALMA DE MALLORCA.—Tomo II, año 1900—Palma de Mallorca—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—En este tomo se ha reducido el tamaño á 180 × 110 mm. (4.º m.). Consta de 388 págs. y 7 de índice, casi todas á renglón seguido. [8.]

Se envía gratis á los Socios de esta Cámara, y á todas las de Comercio españolas.

BOLETÍN OFICIAL ECLESIASTICO DEL OBISPADO DE MALLORCA.—Tom. XI.—Año 40, 1900—341 págs. [9.]

El título que aparece en la cabecera de los números dice tan solo: *Boletín Oficial del Obispado de Mallorca*, suprimiendo la palabra *eclesiástico* que se ha añadido en la portada. Lo mismo ocurrió ya el año anterior, 1899, tom. XXXIX. Consta este último de 413 págs.

BOLETÍN OFICIAL DE LA PROVINCIA DE LAS BALEARES.—Año 1900. [10.]

Además de los índices mensuales corrientes ha publicado el general del año 1899.

CAMPANAS (LAS).—Año II, 1900.—Cesó por el mes de Marzo. [11.]

DEFENSOR (EL) DEL MAGISTERIO.—Periódico semanal de 1.ª enseñanza, de intereses generales y de noticias varias. Dirigido por D. Nicolás Muntaner.—Palma—Tipo-lit. de B. Rotger—Año I, 1900—228 × 142 mm. (4.º m.)—8 págs. á 2 col. [12.]

Apareció en el mes de Enero, en sustitución de *El Eco del Magisterio*, y cesó, creo, antes de acabar el año.

DEFENSOR EL DE TODAS LAS CLASES PRODUCTORAS Y CONTRIBUYENTES.—Revista semanal ilustrada de información y consulta, órgano del Bufete administrativo.—Año I, 1900—Palma de Mallorca—Est. tip. de Francisco Soler.—480 × 324 mm. (fol. m.).—4 págs. á 5 col.—Director D. Jerónimo Flores. Desde el núm. 7 (28 de Abril) adoptó el título: *El Defensor de los contribuyentes, comercio, industria, información, literatura*, y redujo su tamaño á 275 × 177 mm. (fol.) publicando 8 págs. á 2 col. Desde el núm. 8 añade todavía al título Revista ilustrada. [13.]

Salió el primer número en 8 de Marzo; es casi seguro que no se publicaron más de nueve.

DIARIO DE MALLORCA.—Sale todos los días menos los domingos y fiestas de precepto. Director por D. Francisco de P. Massanet y Beltrán.—Año I, 1900—Palma—Tip. de San Juan hermanos.—497 × 345 mm. (fol. m.)—4 págs. á 5 col. [14.]

Apareció el primer número el lunes 10 de Diciembre, y aunque su salida coincidió casi con la desaparición de *El Ancora*, es cierto que no mediaba entre ambos periódicos ninguna relación de continuidad ni de empresa editorial. De 1808 á 1814 se publicó en esta ciudad otro periódico con este mismo nombre *Diario de Mallorca*.

DIARIO (EL) DE PALMA.—Año 1900. [15.]

Al finalizar el año obsequió á sus suscriptores con dos Calendarios.

ECO (EL) DE INCA.—Semnario de noticias. Año I, 1900—Inca—Est. Tip. de Jaime Rosselló.—383 × 264 mm. (fol. m.)—4 págs. á 3 col. [16.]

El núm. 1 lleva la fecha 5 de Enero; publicábase los sábados; por el mes de Septiembre dejó de aparecer.

ECO (EL) DEL MAGISTERIO.—Año II, 1900.—Desde el número primero de este año aparece Director D. Nicolás Muntaner en sustitución de D. Juan Sabrafen. [17.]

Cesa su publicación en 13 de Enero.

FELANIGENSE (EL).—Año XVIII, 1900. [18.]

Por las fiestas de Navidad regaló á sus abonados el almanaque que lleva su mismo título.

HERALDO DE BALEARES.—Desde 9 de Junio se dice Diario ilustrado de avisos, noticias y anuncios. Director D. Ricardo Salvá.—Palma—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger—Año V, 1900, que en realidad es el sexto de la exis-

tencia del periódico; se vé, por tanto, que descuenta el tiempo en que fué diario liberal conservador (27 Febrero de 1897 á 14 Enero de 1898).—Segunda época—490 × 340 mm. (fol. m.) 4 págs. de 4 col. Desde 15 de Septiembre redujo su tamaño á 400 × 285 mm.

[19.]

Aunque se titulaba diario no lo era verdaderamente pues que no salía todos los días, ni siquiera en plazos determinados.

Apareció el 14 de Abril, reanudando la publicación interrumpida desde 14 de Enero de 1898, y volvió á suspenderla otra vez en 30 de Noviembre.

HERALDO ILUSTRADO.—Director D. Ricardo Salvá.—Palma.—Imp. de J. Tous.—Año I 1900.—390 × 266 mm. (fol. m.)—4 págs. á 4 col.

[20.]

El último día del año 1900 y final del siglo XIX, vió la luz este periódico.

HERALDO (EL) DE INCA.—Semanario artístico, industrial, científico, moral y de noticias. Se publica los jueves.—Inca.—Año I 1900.—Tip. de Sastre y Pieras.—400 × 270 mm. (fol. m.)—4 págs. á 4 col.

[21.]

El primer número lleva la fecha de Octubre.

ILUSTRACIÓ (LA) LLEVANTINA.—Revista decenal (1) d' arts, ciencias, literatura y actualitats de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló.—Any I 1900.—Fidel Giró, impresor.—Barcelona.—Núms. de 24 págs., con grabados y cubiertas.—252 × 157 mm. (fol.)—A 2 col.

[22.]

El primer número lleva la fecha del 10 de Marzo.

(1) Se había anunciado su aparición como quincenal en elegante é ilustrado cartel.

ILUSTRACIÓ (LA) LLEVANTINA.—Revista Artístich-Literaria de Catalunya, Valencia, Balears y Rosselló.—Barcelona.—Fidel Giró, impresor.—Any I, 1900. [Segunda época]—250 × 175 mm. (fol. m.)—Se publica los días 1 y 16 de cada mes en núms. de 12 págs. ilustradas, además de otras sin numeración y de las cubiertas.

[23.]

El 1 de Noviembre es la fecha que lleva su número primero.

JUSTICIA (LA).—Semanario que se publica los sábados, y bisemanal, de información, literario y artístico desde el 1 de Diciembre. Director D. Salucio Ruiz y desde el 20 de Octubre don Daniel Mestres.—Año I, 1900.—Palma de Mallorca.—Imp. del Comercio.—fol. m.—4 págs.

[24.]

El número 1 lleva la fecha del 22 de Septiembre.

MAGISTERIO (EL) BALEAR.—Periódico de primera enseñanza, se publica los sábados, dirigido por D. Francisco Sancho Deus.—Año I (segunda época). 1900.—Palma.—Est. Tipo-lit. de Amengual y Muntaner y desde el núm. 12 imp. de F. Soler.—230 × 140 mm. (4.º m.)—8 págs. á 2 col. (1)

[25.]

Comenzó esta segunda época el 20 de Enero, y acabó, creo, por el mes de Julio.

(1) El núm. 18 consta de 4 págs. y el 23 de 12.

MALLORCA.—Revista literaria decenal.—Año III, 1900.

[26.]

Durante este año se publicó el volumen II (números XLIII á LXXVIII de 533 págs., más las de portada é índice. Este tomo es digna continuación del I, y en él aparecen las firmas de nuestros más distinguidos escritores.

Con numeración aparte se repartieron varios pliegos de los Apuntes para un vocabulario etimológico Mallorquin, por D. I. Rullán, Pbro.

MALLORCA DOMINICAL.—Año IV, 1900.—Los números publicados, 153 á 205, forman el tom. III, que tiene además portada é índice. En aquella figura como director D. Bartolomé Ferrá.

[27.]

En 14 de Enero comenzó á repartir en pliegos aparte la colección de prosa y verso titulada *Brots d'ortiga*, original de dicho Sr. Ferrá. En el índice se declaran los nombres propios de los autores que firmaron sus trabajos con pseudónimo.

MALLORQUIN (EL).—Diario de la tarde, dirigido por D. Félix Escalas y Chamení.—Año I, 1900 —Palma.—Imp. de J. Tous y más tarde se estampó en la Imp. Mallorquina.—450 × 300 mm. (fol. m.)—4 páginas á 4 col.—Publicaba además suplementos.

[28.]

El número 1 es del 16 de Abril, y de 16 de Julio el último. Fué este diario el órgano del partido gamacista en Mallorca, y el tercer periódico que con este mismo título ha circulado en esta isla.

NOTICIERO MUSICAL.—Boletín de novedades musicales, avisos, noticias y anuncios. Propietario Francisco Manasero.—Año I 1900.—Palma.—Imp. de J. Tous.—230 × 145 mm. (4.º m.)—4 págs. á 2 col.

[29.]

El primer número, que se repartió gratis, é ilustrado, apareció el 10 de Marzo. En este mismo año terminó su publicación.

NUEVO (EL) ECO DE INCA.—Periódico de información.—Aunque se publicaba en Inca se imprimía en Palma.—Año I 1900.

[30.]

No he visto ningún número de esta publicación, que empezó el 20 de Octubre de 1900, suspendiéndola al cabo de muy poco tiempo.

OBRERO (EL) BALEAR, periódico defensor de la clase trabajadora. Aparecerá los sábados—Palma de Mallorca—Imp. de Francisco Soler—Año I, 1900—337 × 235 mm. (fol. m.)—4 págs. á 3 col. [31.].

Apareció el 8 de Diciembre.

PAGÉS (ES) MALLORQUÍ.—Año II, 1900.—Números 19 á 42, que forman el tom. II, de 384 págs. y IV de índice alfabético. [32.].

Ocupa el índice las págs. VII á X, en vez de las I á IV que parecería regular. Algo análogo ocurre también con las IV págs. del índice del tomo anterior, impreso en 1900. No es probable que se haya hecho esto con la idea de poner los índices uno á continuación del otro en un mismo vol., toda vez que los tomos á que pertenecen llevan paginación distinta.

PALMA CICLISTA.—Año III, 1900. [33.].

En 8 Enero publicó un núm. extraordinario (el 92) en el que se inserta un almanaque para el año de 1900.

REVISTA BALEAR DE CIENCIAS MÉDICAS.—Año XVI, 1900.—Tomos 18 y 19, de 432-XXV págs. el primero, y de 444-XXXIII el otro. [34.].

Al final de año regaló á los suscriptores el almanaque profesional y técnico que publica.

ROQUETA (LA.).—Tercera época. Año VIII, 1900.—Desde el núm. 337 (29 de Septiembre) varió de forma, aumentando el tamaño (298 × 202 mm.) y reduciendo á 4 págs. de 3 col. las 8 que tenía antes, con lo cual se acercó más al tipo de su época primera. En el personal de la redacción ocurrieron también entonces no pocas variaciones. [35.].

SÓLLER (SEMANARIO).—Año XV, 1900. [36.].

El 30 de Marzo publicó un número extraordinario (el 678 dedicado al Círculo Sollerense, de 34 págs. sin numeración, de 260 × 152 mm. (4.º m.), con muchos grabados y elegantes cubiertas.

TRADICIÓN (LA.).—Año X, 1900. [37.].

Cesó por disposición gubernativa el día 4 de Noviembre, con el núm. 484.

ÚLTIMA (LA) HORA.—Año VII, 1900.—Desde el 14 de Junio dejó de publicar periódicamente edición los domingos, y á contar del 1.º de Diciembre cesó de aparecer la edición de la mañana los demás días. [38.].

Al final del año obsequió á sus abonados con un Calendario americano.

UNIÓN (LA.).—Semanario político, económico, administrativo y de interés local, dirigido por D. Emilio C. Buil.—Lema: Administración y

Moralidad.—Palma de Mallorca.—Imp. de Francisco Soler.—Año I, 1900.—4 págs. á 3 col.—347 × 236 mm. (tol.). [39.].

Aunque impreso en Palma se publica este periódico en Ibiza. La fecha de su núm. I es el 24 de Junio.

UNIÓN (LA) BALEAR, periódico semanal (salía los domingos) Literatura, artes, avisos, anuncios y noticias de Baleares.—Barcelona.—El Arte, Imp. y Lit. de Vicente Martínez.—Año I 1900.—266 × 176 mm. (fol.)—8 págs. á 2 col. y cubiertas. [40.].

Este periódico fué el sucesor de La Actualidad que se publicaba en Barcelona, citado ya arriba.

UNIÓN IBÉRICA.—Revista quincenal, órgano en las Baleares de la Asociación benéfica de su nombre, fundada y dirigida en Madrid por D. José de Zúñiga Barrera. Desde el núm. 819 lleva el título: Unión Ibérica. Asociación mútua sobre consumo general, seguros, instrucción, construcciones, beneficencia y monte-pío, establecida en Madrid.—Palma.—Imp. y Pap. de F. Soler.—Año I, 1900.—275 × 180 mm. (fol.)—4 págs. á 2 col. En 16 de Agosto (n.º 9) aumentó de tamaño, 345 × 237 mm. (fol. m.) á 3 col. [41.].

Aparecía los días 1 y 16 de cada mes.—Gratis á los asociados y á quien lo solicitare.

El núm. 1 lleva la fecha del 30 de Marzo; durante este año suspendió temporalmente su publicación.

Si el director era el Delegado jefe de la Unión Ibérica en esta provincia, lo fué D. Luis Gil Verdejo hasta el mes de Agosto en que le substituyó D. Juan Villalonga y Mutti.

UNIÓN PROTECTORA MERCANTIL.—Eco de los dependientes de comercio, publicación quincenal.—Palma.—Imp. de F. Soler.—Año I.—1900.—4 págs. á 2 col.—270 × 180 mm. (fol.) [42.].

Empezó en 15 de Abril.

UNIÓN (LA) REPUBLICANA.—Año VI (1) 1900.—De la dirección se encargó D. Luis Martí, en sustitución de D. Ricardo Fuster. [43.].

(1) Por equivocación que viene ya de muy atrás se lee en la cabecera de este diario año V en vez de año VI.

VEU (LA) DE MALLORCA.—Setmanari regionalista, dirigido por D. Juan Torrandell.—Palma.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—Año I 1900.—Se publicaban dos ediciones con textos distintos, una de lujo é ilustrada que aparecía los sábados, y otra popular que salía los miércoles.—370 × 274 mm. (fol. m.)—4 págs., á 3 col. el núm. de la edición de lujo y los res-

tantes á 4, como igualmente todos los números de la edición popular. [44.]

El núm. 1 lleva la fecha en la edición de lujo del 3 de Febrero y en la otra del 7 del mismo; en 11 de Abril se suspendió la edición económica, y el 28 desapareció del todo la publicación.

ADICIONES

Á LOS ANUARIOS DE 1897, 99 Y 900

AGUILÓ (M.).—Cançoner de les obretes en nostre lengua materna mes divulgadas durant los segles XIV, XV y XVI, recullit e ordenat per Marian Aguiló y Fuster.—[Grabado].—Barcelona: se ven en la libreria d' Alvar Verdaguer, en la Rambla, enfront del Liceu.—Colofón: Lo Cançoneret de Cobles vulgars, qual primer plech, sortí en XXVI de Septiembre de MDCCCLXXIII, a cura é despeses de micer Marian Aguiló y Fuster, del Cos d' Archivers=Bibliotecaris, fou acabat d' estampar tres anys apres la sua mort, per son fill Angel Aguiló, en lo mes de Decembre de l' any del Senyor de MCM. Laus Deo.—S. l. t. ni a. [Barcelona 1873—1900.]—4.º m.—Sin paginación. [1.]

Como se ve por el Colofón que acabamos de transcribir se terminó este preciosísimo libro en 1900, habiéndose publicado en dicho año tres pliegos, dos de 8 págs. y otro de 4. Comprenden los dos primeros la portadilla, portada, advertiment y prolech del Cançoner, y el otro la taula de lo contenido en el mismo.

ALOMAR (G.).—La sesta (canción popular). [2.].
La Música Ilustrada, núm. 34; Barcelona, 1900.

BALAGUER (J.).—Compendio de Geografía é Historia de las Baleares, escrita por Don Jaime Balaguer y Bosch, Regente de la Escuela Práctica de la Normal de dicha Provincia.—Obra declarada útil para que sirva de texto en las escuelas de primera enseñanza, por Real Orden de 4 de Abril de 1887, y recomendada por la Junta Provincial de Instrucción Pública de la Provincia en 3 de Mayo del mismo año. . . —Quinta edición.—Palma.—Imp. de Francisco Soler.—1900.—126 × 77 mm. (8.º).—192 págs. [3.]

Dedicada á la Junta de Instrucción pública de Baleares.

BIRONNEAU (P.).—Quelques documents inédits sur la defection du général de La Romana en Danemark (1808).—Rancy.—Imp. et lib. Berges-Levrault et Cie.—1900.—(8.º).—16 págs. [4.]

BOVER (S.).—El Beato Ramon Lull (bibliografía del libro escrito por M. André acerca de nuestro inmortal compatriota). [5.]

La Veu de Catalunya, Julio; Barcelona, 1900.

CARUANA (A. A.).—Monografia critica della Cattedrale Apostolica di Malta.—Tip. Muscat.—Malta.—1899.—(4.º m.).—54 págs. [6.]

Este folleto hace referencia de varios personajes mallorquines.

CODERA (F.).—Decadencia y desaparición de los Almoravides en España, por D. Francisco Codera.—Zaragoza.—1899.—(8.º m.).—XXXII.—421 págs. [7.]

Se ocupa de las Baleares bajo los Almoravides.

COLL (A.).—Literatura popular mallorquina.—Tomo II.—Glòses de N' Andreu Coll y Bernat, Tambó.—Sóller.—Imp. de «La Sinceridad».—1900.—En la cubierta: (Ab llicencia del Ordinari).—153 × 90 mm. (8.º m.).—193 págs. [8.]

Publicado por el conocido literato D. J. Rullán, Pbro.

DANÚS (B.).—Compendio de Aritmética para las escuelas de primera enseñanza, por D. Bartolomé Danús y Mir, Maestro normal y Bachiller.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1900.—(8.º). [9.]

No he visto esta obra, pero supongo que es otra edición distinta de la que registramos en nuestro Anuario de 1897, núm. 20.

DURÁN (F.).—Memoria relativa á la fabricación de calzado en la provincia de las Baleares. [10.]

Boletín de la Revista general de Legislación y Jurisprudencia, t. 110, pág. 892 á 912; Madrid, 1900.

LÉVI (I.).—L' inventaire du mobilier et de la bibliothèque d' un médecin juif de Majorque au XIV.º siècle (Leon ó Juda Mosconi.) [11.]

El inventario fué copiado del Protocolo de testamentos é inventarios del notario Nicolás Prohom, de 1375 á 1377, que obra en el Archivo de Protocolos de Palma, por D. Estanislao de K. Aguiló.

Revue des Études Juives, t. 39, pág. 242 á 260; Paris, 1899.

MASCARÓ (M.).—Redacción de Instrumentos públicos.—Proyecto de reforma en el Notariado, por Matias Mascaró y Alberty, Notario de Santa María de Mallorca. . . —Palma.—Imp. del Comercio F. Soler.—1899.—128 × 77 mm. (8.º).—32 págs. [12.]

PORCEL (M.).—V. Doctrina Cristiana.

RODOLICO (NICOLÓ.).—Di una carta nautica di Giacomo Bertran, maiorchino. [13.]

DOCUMENTS CURIOSOS

DEL SIGLE XIV

IX

Testament de Sayt Mili, jubeu, fundador d' un hospital en el Call de Mallorca.—16 agost de 1377.

Die dominica sexta decima mensis augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o lxx^o septimo.

In eterni Dei nomine. Ego Sayt Mili, judeus Majoricarum, gravi detentus infirmitate de qua mori timeo, tamen in meo bono et pleno sensu firmaque loquela ac memoria integra existens, meum condo facio et ordino testamentum, in quo eligo manumissores meos et hujus mee ultime voluntatis exequutores, scilicet Jucefum Faquim et Abrafim Mili judeos, et utrique eorum in solidum, quos rogo et eis plenam confeso potestatem quod si me mori contigerit antequam aliud mihi condere liceat testamentum, ipsi exequantur et compleant hanc meam ultimam voluntatem prout inferius scriptum invenerint et ordinatum.

In primis igitur volo et mando quod dicti mei manumissores dent et erogent de bonis meis, prima die sabbati sequenti post obitum meum, confratrie fossariorum aliter vocate Cabbarim amore Dei septem libras et decem solidos. Item confratrie vocate Sobreolim alias septem libras et decem solidos. Item confratrie vocate dels Mesquins alias septem libras et decem solidos. Item lego confratrie vocate Talmut Thora alias septem libras et decem solidos.

Item lego capellanis scole sive sinagoge majoris judeorum calli Majoricarum sexaginta solidos. Item lego servitoribus predictae scole amore Dei viginti solidos. Item lego volo et mando dari et tradi predictae scole sive sinagoge majori, seu servitoribus ejusdem ejus nomine, unam meam lampadem de pulcrioribus, et viginti quartanos olei in ipsa lampade arduos dum durare ipsos contingat ad honorem Dei omnipotentis.

Item lego scole seu sinagoge minori predicti calli unam lampadem meam, illa videlicet quam dicti mei manumissores noverint, et viginti quartanos olei in ipsa lampade arduos ad honorem Dei omnipotentis.

Item lego capellano scole seu sinagoge minoris dicti calli amore Dei quadraginta solidos. Item lego servitoribus scole seu sinagoge minoris predictae amore Dei decem solidos.

Item volo et mando emi et haberi per dictos meos manumissores duas petias panni obscuri, pretio viginti quinque librarum regalium Majoricarum minorum, quas petias panni volo dari dividi et erogari per dictos meos manumissores

Atti del terzo Congresso Geografico Italiano tenuto in Firenze del 12 al 17 Aprile 1898.—Firenze.—1899.—Tomo segundo.

ROLLAND (R.).—Compte rendu d' une conférence sur les Baleares. [14.]

Bulletin de la Société Géographique commerciale de Bordeaux, de 20 de Marzo de 1899.

STEINSCHNEIDER (M.).—La Bibliothèque de Léon Mosconi (Médico de Mallorca). Notice Bibliographique. [15.]

Revue des Études Juives, t. 40, págs. 62 y 63, y 168 á 187; Paris, 1900.

TOUS (R.).—Allocution composée en Espagnol par M. le Doyen du Chapitre de la Cathédrale de Palma de Majorque, Raphaël Tous á l' occasion du Mariage de son Frère Monsieur Bathélemy Tous avec Mademoiselle Louise Valat, et lue le 23 Novembre 1896 dans l' Eglise de N.-D. des Tables, á Montpellier, par M. Nougaret, curé de Saint-Joseph du Certe.—Al final: Imp. du Commerce. A. Cros.—S. l. ni a. [Certe.—1897].—86 × 67 mm. (8.º casi cuadrado).—11 págs. [16.]

No se puso en venta. Tirada de muy pocos ejemplares.

DOCTRINA CRISTIANA.—Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Doctrina Cristiana. (Oraciones) [Arreglada por M. Porcel].—Grado preparatorio (hasta los 7 años).—Libro del alumno.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1899.—147 × 86 mm. (8.º m.)—16 págs. [17.]

MEMORIA... DE LA PROPAGADORA... DEL ALUMBRADO.—Memoria presentada por la Junta de Gobierno de La Propagadora Balear de Alumbrado de Palma á la General ordinaria de Sres. Accionistas celebrada el 23 de Agosto de 1899.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1899.—168 × 100 mm. (4.º)—6 págs. y otras seis sin numeración. [18.]

REGLAMENTO DEL COLEGIO DE SANTA TERESA.—Colegio de Santa Teresa en (Pont d' Inca), agregado al Instituto Balear.—Proyecto-Reglamento.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1899.—168 × 104 mm. (4.º)—12 págs. [19.]

Este Reglamento es el mencionado en el Anuario de 1899, núm. 274, del que entonces no pude hacer la descripción con la exactitud de ahora.

inter pauperes personas ad eorum noticiam et cognitionem.

Item lego Desson, uxori den Duran didaler, amore Dei, decem libras. Item lego cuilibet filiorum dicte Desson amore Dei centum solidos.

Item lego Zaharon uxori dicti Abrafim Mili pro vestibus lugubribus decem libras.

Item lego dicto Abrafim Mili pro vestibus lugubribus quindecim libras.

Item lego Ommelchayr amite mee quinquaginta libras.

Item lego Marrone sorori mee uxori, Moxini Abdalhac, quinquaginta libras, ex quibus teneatur induere se indumentis lugubribus.

Item lego Desson sorori mee, uxori Ayhon Mili, quinquaginta libras, ex quibus teneatur se duere vestibus luctus.

Item lego Morim sorori mee domicelle, centum libras sibi dandas et solvendas cum viro tempore nuptiarum suarum.

Item lego Zaharon matri mee, pro omni videlicet parte hereditate et alio quocumque jure sibi pertinentibus in bonis meis, jure nature vel alias qualitercumque, centum libras et usumfructum staticum et habitationem hospitii mei in quo ego habito, donec dictum hospicium per dictos meos manumissores fuerit venditum aut aliter per eosdem fuerit de ipso provissum.

Item volo ordino atque mando quod de bonis meis emantur et habeantur intas callum judaycum Majoricarum, in bono et tuto loco in alocali portione, quoddam hospitium, in quo fiant et perpetuo teneantur quinque lecta cum suis furnimentis et apparatibus; in emptione cujusquidem hospitii cum dictis quinque lectibus volo expendi trescentas libras dicte monete.

Item volo et mando quod de bonis meis emantur et habeantur decem libras censuales et perpetuales in loco bono et tuto, que annue convertantur in reparatione dicti hospitii et ditorum lectuum per dictos meos manumissores et per eos quos curie elegerit post obitum ditorum meorum manumissorum.

Item volo et mando emi et haberi de bonis meis in bono et tuto loco viginti quinque quarterias frumenti censuales et perpetuales, que convertantur in provisione pauperum judeorum qui habitabuntur in dictis quinque lectibus.

Item volo et mando quod de bonis meis emantur et habeantur decem libras censuales et perpetuales in loco bono tuto et securo, ex et de quibus induantur dicti pauperes annue.

Item lego Jusefo Comprati consanguineo meo quinquaginta libras, sub pacto tamen et conditio-

ne quod teneatur induere se, uxorem et familiam suam, vestibus luctus.

Item lego Vitali Mili, nunc in loco de Houe terra sarracenorum, viginti quinque libras.

Item lego Ayhono Mili cognato meo, pro vestibus lugubribus viginti quinque libras.

Item lego Moxino Abdalhac cognato meo dicta ratione viginti quinque libras.

Item lego centum libras dicte monete de bonis meis dandas et erogandas per dictos meos manumissores et ad eorum cognitionem duabus puellis judeis pauperibus et non habentibus unde nubant in adjutorium maritandi.

Item lego pro redimendis judeis pauperibus detentis in captivitate in posse sarracenorum, ad cognitionem ditorum meorum manumissorum, quinquaginta libras.

Item lego Dulcie uxori mee dotes suas pro ut in dotalicio instrumento sive catubba inter me et ipsam facto continetur, et duo collaria perularum ex pulcrioribus collaribus meis.

Item lego Abrafim Mili marito de na Bellons, nunc in loco de Alger terra sarracenorum comoranti, pro indumentis seu vestibus suis et dicte uxoris sue viginti quinque libras.

Item lego Moxino porterio calli judayci Majoricarum amore Dei decem libras.

Item lego Efraym ben Jucef amore Dei centum solidos.

In omnibus autem aliis bonis meis mobilibus et immobilibus ac juribus universis michi ubique competentibus et competituris, causis titulis ac juribus quibuscumque, facio et instituo mihi heredem universalem Moxinum fratrem meum et suos, pro omnibus suis voluntatibus inde libere faciendis.

Et hec est ultima voluntas mea quam laudo approbo et firmo, et volo eam valere jure testamenti, que si non valet aut valere non poterit jure testamenti volo eam valere jure codicillorum vel alio quocumque jure ultime voluntatis quo melius valere poterit et perpetuo tenere. Actum est hoc Majoricarum ut supra. Sig. X num meum Sayt Mili testatoris predicti qui hoc meum testamentum laudo et firmo.

Testes hujus testamenti vocati et rogati sunt: Samuel Nessim, Jucefus Senton, Samuel Proensal, Ayhim Contestini, Vitalis ben Samuel Proensal, Salamonus Faszuati et Elixia filius Abram Deus lo sal ac notarius subscriptus.

Arx. de Protocols. Nicolau Prohom, notari.

E. AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—ENERO—FEBRERO—MARZO DE 1902

SUMARIO

I. Folk-lore Balear. Tradicions populars mallorquines, per *D. Antoni M. Alcover, Pre.*

II. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per *D. Alfons Domínguez y Mulet.*

III. Transacció sobre la successió en el Regne de Mallorca, per mort sens infants del Rey en Sanso, entre els reys Jaume II d' Aragó y Jaume III de Mallorca, púbil, y en nom d' aquest Felip, el seu oncle y tutor, per *D. E. Aguiló.*

IV. Ressenya de la Junta General celebrada die 29 Janer de 1902, per *D. P. A. Sanso.*

V. Relació dels objectes ingressats en el Museu Arqueològich Lulíà durant l' any 1901, per *D. B. Ferrà.*

VI. Catàlech de les obres qu' han entrat a la Biblioteca d' aquesta Societat durant l' any 1900, per *Don Pere A. Sanso.*

VII. Vida de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l' any 1606 al 92 (continuació).

VIII. Sobre reparto de fincas á los tortosines en Mallorca (1231), por *D. Miguel Bonet.*

IX. Un' altre versió de la Sibilla, per *D. E. Aguiló.*

X. Asalto de la ciudad de Mallorca en 1229 (Explicación de la lámina n.º CXXVIII), por *D. Gabriel Labrés.*

XI. Rubrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació—Llibre III—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló.*

Lámina CXXVIII. Entrada del Rey en Jaume a la ciutat de Mallorca. D' un retaullet del segle XV.

Plech 22 de les Informacions judicials sobre els adictes a la Germania, per *D. Josef Maria Quatredo.*

FOLK-LORE BALEAR TRADICIONS POPULARS MALLORQUINES LII

EL BON JESÚS Y ST. PERE Y EN BRUXA ⁶⁰

A n-aquell temps qu' el Bon Jesús y St. Pere anaven p' el mon, una vegada devers es segar s' aturaren a Bányols. ⁶¹

⁶⁰ La me contá En Jaume Parets, de So'n Curt, d' Alaró.

⁶¹ Possessió d' Alaró.

L' amo se pensá qu' eren uns homos qualsevols, y los escomet per que li prenguen una escarada de segar.

—Pere, que feim? diu el Bon Jesús.

St. Pere hi feia nassos ferm; però, veent qu' el Bon Jesús en tenia com a ganes, no gosá contradir.

Se pegaren de barrina sobre 's sementer mes gran, y la feren per trenta lliures.

—E-hi poreu anar ara metex, diu l' Amo. S' aiguera ⁶² ja vos durá dinar y cárritx.

—Idò allá l' esperam, diu el Bon Jesús.

Y gira en coa cap a n-es sementer, y St. Pere que li anava derrerera, *sogueu sogueu*, amb una careta ben mostía.

—¡Però, mon Mestre! arriba a dir. ¿Y com hem de segar, sense faus ni didals, ni manegots ni un fòtil mort?

—¡No tengues maldecaps de axò, homo sant de Deu! diu el Bon Jesús.

Arriben a n-es sementer, que feia goig de mirar, tan gran, amb un blat que pegava p' es pits y a molts d' endrets tapava els homos, amb unes espigues d' un forch y unes arestes d' un pam, estufades de tot.

—¡Vaja quin blat mes bo! diu el Bon Jesús.

—Per l' Amo, diu St. Pere. Ara per noltros será ben soberch.

—¡Ca, homo! ¡no temes! Sa por no es res d' aprop, si la volen veure.

—No, ell será mes d' aprop que d' en-

⁶² Especie de criada p' els segadors. Els-e du el menjar y beure y el cárritx a la segada.

fora, diu St. Pere. Si no m' hi hagués d' acostar amb sa faus, m' en faria poca de por, vos ho assegur...

—No res, diu el Bon Jesús, si no t' ha de sebre molt de greu, seguem una estone per des'suar...

—¿Greu? diu St. Pere. ¡Ben content que 'm fareu! ¡Maldement siguen dues estones, y tres y tot.

S' asseuen, y, conversa qui conversa, se fa mig-día. Comparex s' aigüera amb so dinar y es cárritx; dinen, y refermen sa conversa, asseguts allà a s' ombra d' un noguer, amb una fresqueta, que hi feia un estar de reis.

St. Pere no s' en poria avenir de qu' el Bon Jesús no digués:

—¡Hala si anam a segar!

Però ¡ben alerta ell a motar sobre una tal cosa! Y allà conversa qui conversa, es mes descansats del mon.

Una hora a passar, torna s' aigüera amb so berenar d' ansiam y mes cárritx; y, com les me troba encara devall es noguer, sense que fos conexedor qu' haguessen agafada faus ni tocat cap brí, ¡sabeu quins uiots que feia! No hi faltá gaire per donarlos un arrambatge granat.

—Mira, atlota, diu el Bon Jesús, ja dirás a l' Amo que no anirem a ses cases anit. Mos ajocarem devall aquest noguer, y tendrem mes fresca que dins es sostre.

—Ja le hi diré, respón sa criada, y toca 'l dos cap a ses cases, y diu a l' amo.

—¡Bons escaraders haureu trobats, l' Amo!

—¿Que n' han tombat molt? diu aquest.

—Molt? Tan molt que no han tocat cap bri. Asseguts els he trobats devall es noguer com els he duit es dinar, y asseguts allà metex estaven encara com e-hi som tornada amb so berenar, y els hi he dexats, sense cap senya de que volguessen escometre 's blat amb sa faus!

—¡Fosca d' auba! digué l' Amo. ¡Bona serà aquesta, si mos surten tan fotjes aqueis homos!

Lo endemá s' aigüera s' hi espitxá amb so berenar y un altre fex de cárritx; y ¡ja hu crech que los hi trobá asseguts a la fresca devall es noguer! Demunt es mig-día les du 's dinar, y a mitján capvespre 's berenar d' ansiam; y sempre les trobá devall es noguer a la fresca, sense cap senya d' haver agafada sa faus ni tocat cap bri.

Aquella atlota ja no poria aguarar pus, y estava dos per tres per donarlos un axebuch d' aquells mes salats; però tantes eren ses coses que li venien a sa boca y tanta sa maliciada que duia, que no sabia per ont comensar.

Com se varen haver acabat s' ansiam, St. Pere arriba a dir:

—Mon Mestre, ¿y que hem de segar o no hem de segar?

—Tu hu dirás, respón el Bon Jesús. ¿Encara te fa tanta por aquest blat?

—Por m' en farà sempre, fins que estiga segat, si l' hem de segar noltros; però tench ansia qu' aquesta gent no mos ne fassen colcuna si mos troben sempre asseguts devall aquest noguer.

—No tengues ansia, homo, diu el Bon Jesús. Sa questió es que, per posarnoshi a segar, vui que li hajes perduda sa por de tot. No res, per avui ja no hu paga, tan hora baixa com es. Esperem demá.

No vos dich res es sementer que feu s' aigüera a l' Amo sobre aquells escaraders des sementer gran.

L' Amo en comensava a tenir maldecaps, y resolgué lo endemá anarhi en haver dinat, y, si los trobás sense haver segat gens, tirarlos ses derrereres, dirlos es nom des porch y engigarlos.

Lo endemá dematí el Bon Jesús diu a St. Pere:

—Vaja, el te pots mirar be a n-aquest blat. Tens de temps avui dematí. En haver dinat mos hi posam, y han de esser quatre grapades. Hem de rescabalar el temps perdut.

—Idò, si mos hi hem de posar llavò, diu St. Pere, casi casi convendría posar-moshi ara metex.

—No sies tan cuitor, diu el Bon Jesús. En haver dinat ha d'esser.

Devers les vuit s'aiguera les du es be-
renar y un bon fex de càrritx y los tor-
na trobá a s'ombra des noguer.

Si l'Amo no l'hagués privada de dir-
los res si los hi trobava, los s'hauría
menjats, tan de ventre 'n duia.

Y no vos dich res des mig-día, com los
dugué 's dinar, y les se va veure allá
metex. Les dexá 's càrritx y es dinar, y
gira en coa taiant claus.

Ells dinen, y, dinat, el Bon Jesús diu:

—¡Hala, Pere! ¡Ja pots esser partit a
escampar aquests fexos de càrritx, y
desfer es cavaions, a fi de qu'es vencisos
estiguen a punt quant sia s'hora.

—¡Però, mon Mestre! diu St. Pere. ¿Y
que no hem de segar primer?

—Tu creu, y dexa fer s'ansia per mi.

St. Pere va creure, y ¡hala a escampar
fexos y a desfer cavaions y a estendre
vencisos; y deia entre sí meteix.

—¡Ja hu vorem En Gelat aont se
geurá!

¿Que m'en direu?

Ell el Bon Jesús agafa una pedra fo-
guera, treu foch, y en cala a un corneló
des sementer.

Al punt hi hagué una flamada feresta
y una fumassa espantosa, que, com mes
anava, mes prenía. Al temps de dir tres
pare-nostros tot es sementer va estar en-
cès, y fum y mes fum.

L'Amo, que amb ses comandassions
que s'aiguera li havia dades, s'hi entre-
gava, manades fetes; com colombrá
aquella fumassa y va veure tot es semen-
ter qui cremava, deixá es caminar p'es
córrer, cridant tothom com un desesper-
rat per que hi acudissen a apagar es foch,
invocant el Bon Jesús y María Santíssi-
ma y tots es sants per que aturassen
aquella foqueteria.

Tota la gent que hi havia dins Bányols
y per aquells contorns, comparegueren
a n-es foch, corrents tant com en porien
treure. Casi hi arribaren tan aviat com
l'Amo, y romangueren tots amb sos ca-

beis drets y esglaiats, y l'Amo mes que
tots, perque, com foren a n-es sementer,
no trobaren foch ni casi gens de fum,
sino tot es blat segat y garbes fetes y lli-
gades, y posades tan be, que feien filera
de tots es vents.

El Bon Jesús y St. Pere se presenten a
l'Amo, y el Bon Jesús diu:

—¿Era aquest es tracte que teníem?
¿Voleu rebre sa segada?

L'Amo digué que sí, axí com va po-
rer, perque estava tot astorat y se feia
creus d'aquella passada tan grossa.

S'en aná a ses Cases a dur ses trenta
lliures; els ho doná, y s'en anaren cap a
Sta. María, dexant tothom espantat y
esglaiat.

Camina caminarás, els agafa sa nit
devora s'hostal d'En Bruxa, y s'en hi
van a romandre.

Lo endemá per pagar s'hostelera, el
Bon Jesús se treu ses trenta lliures.

Com la dona veu aquella doblorada,
ets uis li botien, y el dimoni ¡*¡ás!* ja hi
va esser per tentarla contra 'l seté y el
novè manament.

Tan forta fou sa tentació, que, com el
Bon Jesús y St. Pere s'en anaren, tengué
sa poca criansa de demanarlos cap aont
prenien. Le hi digueren, y s'en va a n-es
seu homo.

—Mira, li diu, e-hi ha una bona tiba-
da que fer amb aquests dos que s'en 'ca-
ben d'anar. Com m'han pagada, s'han
tret un serronot de *dobbés* que fa por.
M'han dit cap aont s'en van. Ja pots
esser partit a enmascararte, y amb so tra-
buch surtlos a l'encuentre, y los saupes
es serró, y ja no tendrem pus mal-de-caps
des viure.

Sa bístia d'En Bruxa se va creure
aquella beula. S'enmascará ben enmas-
carat, y amb so trabuch a s'espátla, ja
es partit, *trot trot*, a trencar el devant
a n-el Bon Jesús y St. Pere.

Al punt los assolex, y pega bot dins es
camí devant ells; y tot apuntantlos es
trabuch a n-es pits, los enfloca:

—¡Es *dobbés* o la....

No hu pogué acabar de dir, porque el Bon Jesús li feu la senyal de la creu, y En Bruxa torná un ase gelat, amb una bona cadena p' es coll.

—¡Jas! diu St. Pere. ¿Y aquest ase d'ont mos comparex ara? ¿Y no era un homo que s'era plantat devant noltros? ¿o ets uis m' han fet dos?

—Dexehu córrer, diu el Bon Jesús. Agafa sa cadena y mene'l a n-En Gelat, que prou bon servici mos farà.

—¡Ja hu crech! diu St. Pere. ¿Y que no deu esser colcador? Perque no mos vendria gens malament porer colcar colque mica.

—No res, diu el Bon Jesús, pose't hi si estás cansat.

St. Pere s'hi posa com dos y dos fan quatre, y jerri, Gelat! y bon cops de cadena, y de d' allá.

Passen per So'n Grau, que hi feien ses cases noves.

—Mestres, diu el Bon Jesús a n-es picapedrers. ¿No mos llogaríeu aquex ase per tragar mitjans, pedres y mescla?

—Si-fa, diu es mestre major.

Se peguen de barrina, y la feren per trenta lliures, y l' havien de tenir fins que s' obra estaria acabada.

St. Pere l' entrega a n-es Mestre, y amb el Bon Jesús de d' allá a trescar el mon.

Ja vos assegur qu' En Gelat en va veure de verdes y de madures, y que s' en va dur de garrotades y de panxades de feina y de fam, y fins y tot li planyien sa paia y s' aigo. De faves ni civada no n' hi dexaven veure mai, quant y mes acostarleshi.

Sempre 'l feien tragar amb sos escorbeis; y, el carregaven tan fort, que va arribar que no 'n tenia gens de pel per s' esquena, porque s' en anava aferrat a n-es mitjans, pedres y senaies de mescla. Tant s' en hi aná, que, com era blanch, ses cases de So'n Grau sortiren blanques, y encara hu son. Figura vos com devia estar sa pobre esquena d' En Gelat.

Sobre tot, com s' obra ja s' acabava de

tot, el Bon Jesús y St. Pere en passen, y es mestre major, los diu:

—¡Oí! ¿que veniu a cercar En Gelat?

—¡Si heu fet d' ell, sí! diu el Bon Jesús.

—El vos ne poreu menar, diu es mestre. Ja mos enginyarem pe' sa miseria que mos falta. Esperau, vos pagaré.

Les dona ses trenta lliures, y St. Pere pren sa bistia per sa cadena, y de d' allá amb el Bon Jesús.

El Bon Jesús va fer de passar p' es metex punt aont En Bruxa los havia investits amb so trabuch.

Com e-hi foren, fa la senyal de la creu a n-En Gelat, y En Gelat torná En Bruxa, que romangué cap bax y mes empegaít qu' un porch.

—Mira, Bruxa, diu el Bon Jesús. Fa dos anys que aquí meteix mos investires per pendremos trenta lliures que noltros duiem y que no eren teues. Ventaquí altres trenta, que son ses que t' has gonyades aquests dos anys fent feina a So'n Grau. Aquestes son teues; aquestes te farán profit.

En Bruxa les va prendre, y gira en coa cap a ca-seva, y desde aquell dia va esser un homo de be, fent feina per ell o per altri, y fent servir es llum ben dret a tots es de ca-seva, comensant per sa dona, que prou ho havien mester.

LIII

SENYES DEL JUDICI FINAL

Un día me trobava dins una barraca dels establiments de *Sa Gruta*, devora So'n Carrió, amb una trentena de *carrioters*, aont mos érem arreeconats d' un ruxadell ben granat que queia y mos havia aplegats traüllant a un camí que fèiem per tragar mitjans per l' iglesia nova d' aquell llogaret. Mentres estàvem fent la pretxa y embuiant fil, ja que no poríem fer altra cosa, justament a un ase que hi havia per allá devora, li pegá sa bramera, y li amolíá gorga plena amb

tota sa forsa, y amb unes premudes y uns alts y baxos lo mes esglaiosos, y brúfols arreu y qualque detonació que no eren tot berbes.

—No res,—esclamá un, a's mig de ses riaies que tothom feia d'aquell bram tan xalest y saborós,—estam segurs per set anys.

—¿Que vol dir per set anys? vaig respondre jo.

—¿Que ha de voler dir? respón aquell. ¿Y que no hu sabeu?

—¿Però que es qu'hem de sebre?

—Que set anys antes del Judici Final ets ases s'aturarán de bramar, y no naxará cap infant.

—Y es ver, varen dir ets altres, y esclafiren de riure, ben segurs de que per set anys estávem assegurats del Judici Final.

LIV

SA BUBOTA BLANCA ⁶¹

Axò era un pareier de Consell, molt poruch d'òlibes.

Un vespre passava per davant l'iglesia, y una òliba li pren es capell.

¡Ai quin retgiró que prengué! No n'hi haurien tret gota. Y, per acabar-lo d'atabacar, l'enviaren aquell vespre metex a dur una carretada de blat a Algaide.

Tremolant com una fuia de poll y no veent ni sentint mes qu'òlibes entorn seu, que s'hi afuaven per tornarli prendre 's capell, l'homo juny, y ja es partit cap a Algaide, amb un coret com una llantia.

Hala qui hala per envant, sense alè per arruxar gens ses mules, me troba un homo, que semblava mes retgirat y trastonat qu'ell.

—Germanet, demaná aquell desconegut. ¿Vaig be per anar a Sta. María?

—Si-fa, diu es pareier. ¿Y que teniu res de nou?

—Maldement no tengués tant, diu

⁶¹ La me contá D. Pere Josep Mesquida, Pre. que fou devers vint anys Vicari de Consell, al cel sia ell y tots los morts. Amén.

aquell. Som de So'n Borrás, ⁶² y son ven-guts una partida de lladres, y mos han robats tots quants de diners e-hi 'vía a la casa, qu'eren molts, y ben suats, jo vos ho assegur per cosa certa: y m'en vaig a donar part.

No vos dich res com se posá 's pareier, quant senti aquell manifest.

—Sobre tot, va dir, ¡y encara dirán que no hem de creure amb òlibes! Vos fas a sebre que n'hi ha 'guda una anit que m'ha pres es capell davant l'iglesia, y de Consell ensá no he trobat mes qu'òlibes. Per mi totes ses de Mallorca deven haver comparegut... ¡Sobre tot! ¡sobre tot!.. ¡Deu mos assistesca!

Es de so'n Borrás feu com que seguir cap a Sta. María, y es pareier, mes retgirat qu'un cuch, de d'allá p'es camí d'Algaire.

¿Que m'en direu? Ell com fou a ses Costes, cop en sech una bubota blanca se planta davant ell dalt es nas des carro.....

Y no fonch axò no mes; sino qu'axampla 's brassos, amb cada ma amerra ses mules per una oreia, y ses mules com cent mil llamps per aquelles costes,... volant, fent volar es carro, just si fos estat una miloca de paper.

Es pareier tot d'una que 's va veure davant sa bubota y qu'ella agafava ses oreies de ses mules y que ses mules partien de quates com a dimonis, se sentí ses ales des cor que s'acopaven, comensá a veure estels, y tots es del cel y es sol y sa lluna li entraren dins es cap, y cau d'esquena, de baticor, dins sa sarrieta. ⁶³

Ses mules no s'aturaren fins a n-ets hostals, remuies de suor y blanques de sabonera, amb un pentax que semblava que ses piteres s'havien d'esfondrar...

Sa bubota blanca havia descomparegut.

A n-es pareier el feren cobrar estopet-

⁶² Possessió que cau darrera So'n Seguí, de Santa María.

⁶³ La que solien dur els carros de parei a n-el triángul que fan amb lo capcional els costats de l'escala com s'apleguen a n-el nas,

jantli es polsos d' aigordent; y se va veure devant un altre missatge qui estava amb ell, y dos fíis de l' Amo seu, tres caps-verjos que se serien riguts d' un enterro y qu' en feien cent per un passol allá ont la se pensaven.

Li aidaren a descarregar, y s'en tornaren amb ell, y los contá sa passada amb uns grans espants y un aborronament, com si encara se ves ses òlibes devant y sa bubota blanca dalt es nas des carro amb una ma a cada oreia de mula.

Y es beneit mai va conéixer qu' eren estats aquells tres gat-vaires que li havien feta sa farsa, de resultes d' haverlos contactat qu' una òliba li havia pres es capell devant l' iglesia.

Aquell homo que trobá y li digué alló de So'n Borrás, era s' altre missatge, que s' ho va treure des cap, y va escarnir sa veu d' un altre per que no 'l conegués.

Sa *bubota blanca* era un fii de l' Amo, que se posá una camia de sa mare, y s' embolicá una partida de muxells d' estopa p' es cap per paréixer una dona escabeiada; y botá des carro com va veure s' aubarcoch esmortit.

Y es gran biduí que, esglaiat y amb sos cabeis drets y badant uns uis com uns salers, que no s' aturava de dir:

—¿Y encara 'm dirán que no hem de creure amb òlibes! ¡Jo 'ls hi hauria volguts veure dins sa meva pell tots es qui s' en riuen!

Y aquells tres que cuidaven a fer ui de riaies com el sentien; y ell que vos assegurar que no 'n tenia cap.

LV

COM ES QUE MAI PLOU FORT DE GRECH ⁶⁶

Un día l' amo de So'n Catiu, que tenia un tai d' ecsequeiadors de Mancor, veient el cel molt ennegulat, amb un ventet de grech de lo mes xelest y que taiava sa pell, va dir:

⁶⁶ El qui m' ho contá, ho sabia de L' amo 'n Pere Jusep *Campaner* de la Creu, de Sanselles, que li succeí a ell meteix estant a So'n Catiu de Llubi.

—¡Hala, atlots, cap a *ses cases*, que s' en ve una barrumbada feresta!

—¡Ca, l' Amo! diu un d' ets ecsequeiadors.

Qui es nat ni nexará
ploure fort de grech no veurá.

—¡Oi! diu l' amo. ¿Que mos sortirás profeta ara tu?

—Profeta o no profeta, diu aquell, lo que jo vos puch dir, y m' espant que vos n' estigueu en dijú, qu' he sentit contar que, quan feu es diluvi universal, que se tapá d' aigo tot lo mon, va esser de grech que va ploure; y Deu, com va fer espassar sa gran barrumbada, va privá que tornás ploure d' aquex vent. Y es una cosa ben notada, al manco a Mancor, que no hi plou fort mai de tal vent. Porá comensar a plourehi, però no hi aferra, y aviat gira baula de tramuntana o de llevant o mes enllá.

Ets altres ecsequeiadors donaren raó a n-aquell, y l' Amo no trobá portell per ferlos contrari, y los dexá en banda, sobre tot perque li convenia mes qu' ecsequeiassen que no que li estrenguessen cap a *ses cases*.

LVI

SA TORRE DE BABILONIA

El *sen* Miquel Martí, de mal nom *Recó*, un homonet vei qu' estigué molts d' anys per missatge a ca-nostre, al cel sia ell, mos contava com érem atlots pussers que, quant ets homos feien sa torre de Babilonia per pujar a n-el cel, y que Deu les va confondre ses llengos, l' hagneren de dexar a mitjes astes perque assetsuaxí acabaren de entendrese; y es mestres demanaven una cosa y es manobres les ne duien una altre. Les deien: feis aixó; y feien tot lo contrari. Y encara s' entenien manco mestres amb mestres y manobres amb manobres, qu' armaven uns rebumboris, qu' el dimoni hi parava taverna. Y no 'n parlem

dels qui replegaven materials, que mo-
vien uns *encarnats y blaus* y unes com-
pletes de *nyich-y-nyech*, que hi porien
llogar cadiretes, y parexia que tot ha-
via de fer flamada.

Sobre tot, no hi pogueren fer feina pus
a-n aquella torre, y cadascú prengué per
son vent.

Ja la tenien tan amunt, qu' el tros qu'
encara en queda, segons deia el sen
Miquel *Recó*, en punt de migdia, dins s'
estiu, fa set hores d' ombra.

LVII

EL REI EN JAUME Y ES TEX ⁶⁷

Parex qu' el Rei En Jaume patia d'
asma, y se passava temporades a n-es
palau que tenia a Valldemossa; y, per
alenaire pur y ben net, s' en pujava
molts de dies a n-es *Tex*, aquell puig
altiu y soberch que empina sa seva cres-
ta devers *es coll* de Sóller, part-demunt
casi totes ses altres cucuies de sa nostra
muntanya.

Un día d' estiu, com el Rei passava
per davant *So'n Pan-cuit*, li surt un ho-
monet vei, amb un tassó d' aigo, com un
crestai, mes fresca que la neu, de sa font
de *Na Ropit*, tot dientli:

—¡Bon día tenga, senyor Rei! ¡Vet-
aquí aigo fresca, treta de sa font, de sa
meva ma! ¡La tast!.. Li assegura qu' es de
primera..!

El Rei En Jaume la tasta; la troba
bona de tot, y, *glech-glech*, fins que n'
hi hagué dins es tassó.

El Rei, tot agraït, alliberá de deume
tot aquell redol; y per això diuen que
no 'n pagaren pus en tot allò.

Mirau si va valer de molt aquell tassó
d' aigo fresca.

67 El qui m' ho contá, ho sabia de sa Madona Co-
loma de *Ca'n Niu*. Axó del mal d' asma que la tradició
popular atribueix a n-el Rei En Jaume, ho conta l' histo-
ria del nostre Rei En Sanxo.

LVIII

S' AIGO, ES VENT Y SA VERGONYA ⁶⁸

Un día aquests tres se toparen, y feren
una conversada molt llargaruda.

Com s' hagueren de separar, varen dir:

—Mos hauriem de tornar veure qual-
que pich.

—Idò mirau, diu s' aigo: a mí sempre
'm trobareu a n-es llochs mes baxos.

—Y a mí, diu es vent, sempre es segur
trobar-me a sa fuia de poll o d' om.

—Y a mí, diu sa vergonya, no hu sé
si me trobareu si mos separam, perque
qui me pert una vegada, ja no 'm torna
trobar.

ANTONI M.ª ALCOVER PRE.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

XXXVI—*Segon siti de la ciutat; insisteix el
Governador en demanar forses a la Cort, y a los
Consellers relaxació de nou o deu mil florins.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors
los Conselles de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors apres
hagui scrit a vres honorables sauiesses sobre lo
insult e auolot hoc e sobre la punicio e execucio
de alguns, los pagesos ço es los rebelles e tray-
dos son venguts deuant la ciutat e aquí han stat
per spay de sis jorns talant e dapnificant alguns
blats e plantes de singulas, de que guardada la
ciutat per mi ab continua vigilia ab los homens
de honor, a suplicacio dels Jurats de aquest Reg-
ne e de alguns altres singulas per stirpar lo dan
que en los blats e plantes los dits rebelles e tray-
dos donauen he prouehit en algun tant assegurar-
los puix se desaplegassen e sen anassen en forma
que contra los dits traydos sia prouehit axi com
merexen Perque molt honorables e molt sauis

68 La 'm contá mon amich y mestre D. Tomás For-
teza, al cel sia, que la sabia d' una dona de la Ciutat de
Mallorca.

senyors prehuos tan afectuosament com puch queus placia fer tota aquella instancia ques pertany ab la Senyora Reyna e treballar ab los de la cort que los socos per mi demanat me sia prestament trames Car si yol he ab la ajuda de nre Senyor dins vn mes me tench per dit castigar e subpeditar aquells en tal manera que sera seruey del senyor Rey e benifici de aquest Regne e vosaltres sereu pagats de vres censals car si axi nos feya no seria possible fosseu pagats de aquells, Pregantuos vullau prouehir per la costa que si fusta hi hauia que hagues portar blat a la vila de Soller que prohibiscats que aquell nos port a la dita vila sino en ciutat com molts de aquella se sien aderits a la opinio dels rebelles E placiaus fer la relexacio demanada dels deu milia florins o saltim fins a nou milia car tanta es la necessitat e messions que res noy basta, e la dita relexacio per semblant sera vtilitat dels crehedos de aquex principat Car no serueix sino en bona Custodia de la ciutat e a conseruacio de vres censals E si algunes coses molt honorables e molt sauis senyors vos seran plasents ordonats de mi lo que plasent vos sia, Scrita en Mallorca a XXIII de abril any Mil CCCC sinquanta hu

auostre honor e plaer prest lo
gouernador del Rechne de Mallorca.»

(*Carl.ª com.ª orig.ª —1451.*)

Ab data 25 del mateix mes, reproduhi literalment lo Governador la transcrita lletra, afehinthi sols la variant que segueix:

«La seguretat que yols hauia donada a suplicacio dels Jurats era de breus dies pero ells no han sperat aço sino que tantost la han trencada car tornantsen en llurs parroquies han robades algunes alqueries de alguns ciutadans e fins que ells veien que yo haia lo poder per exir defora may staran segurs E ordonats de mi molt honorables e molt sauis Senyors lo que plasent vos sia. Scrita en Mallorca a XXV de abril any Mil CCCC Sinquanta hu

Auostre honor e plaer prest
lo gouernador del Rechne de
mallorca.»

(*Carl.ª com.ª orig.ª —1451.*)

XXXVII—*Resposta dels consellers: bones paraules y promesa de fer lo que puguen.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors mossenyor lo lochtinent reyal e Governador e los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorca

Molt honorables e molt sauis senyors Reebudes hauem vres lletres de .XVJ. del present mes de Abril per mans dels honorables en Johan Vola e en Matheu riera per vosaltres trameses a la molt alta senyora Reyna axi per la comocio feta per los homens de la part forana de aqueix Regne de Mallorca e dels actes daquen seguits com per la crehença a ells comenada per la relaxacio que demanats de aquells .X.ª florins qui per lo present any se han a conuertir en remença dels censals dels crehadors censalistes del dit Regne domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya segons aquestes coses e altres pus estesament son contengudes en les dites vres lletres a les quals vos responem que decontinent haguem reebudes les dites lletres ne scriuim a la dita senyora qui es a Vilafrancha de penades la qual per aquest negoci deu venir en aquesta Ciutat pus prest que no fahera per entendra en lo benauenir e repos de aqueix Regne E haiats per cert que nosaltres hi entendrem tant com nos sera possible com sia cosa que haiam molt a cor, del fet de la dita relaxacio dels dits .X.ª florins ne hauem comunicat ab alguns dels dits crehadors domiciliats en aquesta Ciutat e per raho de la setmana santa non hauem puschuts hauer tants dells com volguerem pero deus migençant los haurem passades las festes de pascha e crehem que haurem tal resposta dells que vosaltres rahonablement vosen deurets contentar. E apresent nous podem scriure en altra forma de tots los dits affers per auant si a deus sera plasent vos scriurem de aço quin succehira E tengueus molt honorables e molt sauis senyors la santa Trinitat en sa proteccio e guarda Offerint nos fer per vosaltres totes coses a nosatres possibles Scrita en Barchna a .XXIIIJ. de Abril del any M.CCCC.IJ.

Los consellers de Barchna
a vre. honor apperellats.»

(*Reg. Lletres closes, anys 1451 y 52, fól. 74 girat.*)

XXXVIII—*Altra carta dels Consellers en los matexos termes de la anterior.*

«Al molt honorable e molt saui mossenyor Berenguer dolms caualler Governador de Mallorca

Mossenyor molt honorable e molt saui Reebuda hauem vna vra. letra de .XXIIJ. del present mes de Abril sobre la estada que los homens de la part forana han feta prop la Ciutat talant e dampnificant blats e plantes e sobre lo socors per vos demanat E aximateix sobre la relaxacio dels .X.^m florins qui per lany present se han a conuertir en remença dels censals que los creadors censalistes domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya reben sobre aqueixa Ciutat e Regne de Mallorca segons aquestes coses e altres son estesament contengudes en la dita vra letre a la qual vos responem que ja per altra nra. letra vos hauem scrit com sobre los actes fets e seguits per raho dels dits homens de la part forana ne scriuim prestament a la molt alta senyora Reyna E som auisats que per aquesta causa sa gran excellencia sera dins aquesta Ciutat diuendres primer vinent per entendre en los dits affers E nosaltres deus migencant hi farem tota aquella instancia e asistencia quens sera possible per ben auenir e repos dels dits Ciutat e Regne de Mallorca, del fet de la relaxacio dels dits X.^m florins hauem comunicat ab molts dels dits creadors censalistes domiciliats en aquesta Ciutat los quals se entrenyoren molt com les pagues de les pensions dels lurs censals los son tan differides car molts ni ha qui del temps que les dites pagues los son cessades son passats .VIIJ. o .VIIIJ.^o meses o mes e dels dits creadors ne son moltes vidues pabills e altres qui han gran necessitat qui continuament nos son al deuant complanyent se com no han les dites pensions de que nosaltres hauem gran compacio Per ço mossenyor molt honorable e molt saui ab gran affectio vos pregam que donets obra ab tota effichacia que les dites pensions degudes sien pagades car daço que deyts de la luycio nosaltres estam ab bona confiança dels dits creadors que atesa la bona intencio que han en los dits affers ells si hauran en tal forma que vos mossenyor molt honorable e los daquen obligats rahomablement vosen deurets contentar E la diuinal magestat vos tingue en sa proteccio beneuenturadament e vo-

tua Rescriuint nos ab gran confiança de quant puscham fer per vres. beneplacit e honor Scrita en Barcha. a XXVIIJ. de Abril del any M.CCCC.IJ.

Los consellers de Barcha.
a vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 à 52, fol. 75.)

XXXIX—*Expedició y desjeta de'n Jacme Cadell; temor d' un nou siti de la ciutat; demanda de forces per sa defensa.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de la ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors, apres hagai scrit a vres. honorables sauiesses dels actes qui occorrien per los auolots dels traydors e mals homens de aquest Regne, son acorregudes a mi algunes parroquies, les quals mostrant se esser fels, me demanaren yols donas hun cap en loch meu, qui no fos ciutada ne gentil hom de aquesta terra, ab lo qual los de les dites parroquies volien anar per resistir, e dar recapte en lo fet e rebellio dels dits mals homens, per perseguir aquells, Per la qual raho yols doni en Jacme cadell de casa mia. Lo qual Jacme ses apleguat ab molts de les dites parroquies en nombre de Mil e sinchcents homens a peu, e Cent sinquanta Rossins. Lo qual stant a Sineu los de la vila de Muro li trameteren a dir hi anas per socorrer aquella, car los rebelles e traydors los venien dessus, quils eren *ha* hun quart de legua, e lo dit cadell, per socorrer lo dit loch cuyta ab los Cent sinquanta Rossins, e Siscents homens a peu, los altres venien apres, e quan fou al dit loch de Muro vahe que lo Tort ballester ab los altres traydors, e rebelles en nombre de entorn Docents homens tirauen la via del dit loch, acorda de ferir sobre ells, e a la ferida nos troba sino ab sinch, o ab sis de casa mia, hun dels quals ni ha mort, que caygue ab *hun* Rossi, e negu dels altres pagesos qui eren ab ell no volgueren tirar *hun* passador ne donar hi *hun* cop ne costada, ans tots pleguats se son mesclats, e sen son entrats dins lo dit loch, e de hora en hora speram tornaran damunt la ciutat, e so certiffichat que dema deuen tots venir dauant aquella, la qual per la dita raho staria en perill, Per que molt honorables, e sauis senyors vos prech ab dili-

gencia vos placia entendre, e fassats ab les corts yo haia ab la Nau del senyor Rey qui es aqui, e altres fustes tot aquell socors que sia possible, o almenys al present de docents, o docents cinquanta ballesters, e Cent, o cent cinquanta rossins, e apres ab altres fustes lo altre per mi demanat per guarda de la ciutat, car ab aquell deu volent yom tinch per dit la ciutat sera guardada, e defessa E apres hauent los altres a compliment del que he demanat prouehire contra aquells en lo necessari en castiguar, e subpeditar los. Los trescents Rossins molt honorables, e molt sauis senyors sien lansa en ma, e be apunt, e en cubertats tants com fer se puscha per causa de la gent a peu, Car daçi auant no he speransa per miga algu sino per forsa reduhir, e tornar los a la fidelitat a la qual son tenguts al senyor Rey. En les altres coses ordenats molt honorables, e sauis senyors de mi lo que placent vos sia, Scrita en Mallorques a dos de Maig any Mil CCCC Siquanta *hun.*, placiaus senyors que vullats trame tre la prouisio de la relexacio dels X.^m florins de la quitacio per aquest any, car jur vos quels ha uem be necessaris, e ara nous cal estar en dupte que *hun* diner sen conuertescha en alre, sino en deffensio, e custodia de la Ciutat, e de vres censals, Scrita vt supra.

aure honor e plaer prest lo
gouernador del Rechne de
mallorqua.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

XL—*Letra dels Jurats als consellers repetint les noticies ja donades pel Governador y les demandes de auxili.*

«Al molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis Senyors vra. letra hauem rebuda data e XXIIIJ. del mes propessat de la qual hauem hahuda sobirana consollacio per la bona oferta per vres. sauiesses feta de treballar en lo socors per nosaltros demanat per los aualots del present Regne, auisant vres. sauiesses com nouament lo Magniffich Governador del present Regne ha tremes *hun* lochtinent seu en les parts foranes a raquesta de als cuns homens de aquelles per pendre als cuns dels principals dels

aualotadors, Los quals no obstant que eran guiats hauien fetes moltes nouitats, e excessos, Lo qual lochtinent hauia replegats circa de .MD. homens e de .CLXX. en .CLXXX rossins de les parts foranes, E daltra part *hun* apellat Simon tort *alias ballaster* (1) lo qual es cap dels dits aualots ses aplagat ab .CC. homens e ab .XXV. o XXX. rossins, e encontrant se ab lo dit lochtinent lo qual se atroba auansat ab .DC. homens e ab los dits rossins han farit ab aquell, e han lo desbaratat e aço per falta de la gent qui era ab ell que no han fet algun *asfors*, ans se son aiustats ab aquells del dit ballaster los quals tots temps speram de continent vendran contra la present Ciutat en faran venir daltres de la islla, Entant Senyors molt honor.^{les} que si prestament no hauem lo socors per nosaltros demanat, e per lo qual, e aximatex per la relaxacio de la rempso dels .X.^m florins hauem trames aqui en Johan Vola e Matheueria, certament aquesta Ciutat es en tan gran perill que bonament nos pot a vres reuerencies explicar. Per tant molt hon.^{les} Senyors vos pregam tant afectuosament com podem, vos placie donar obra de vra. part que de continent sens alguna trigua, haiam lo dit socors e adiutori per nosaltros demanat, e relaxacio dels dits .X.^m florins per aquest any, e encare virtualles aquelles que sie possible, com ne siam prou freturosos. Notifficant vos mes auant, com en la *sepm*ana santa del port pe Alcudia sic ha pertit *hun* lahut ab certs homens de la voluntat e pertida del dit tort ballaster, Dubtam nos ne sien anats en Proensa, E tingueus Senyors molt honorables la Sta. trinitat en sa proteccio e guarda, Scrita en Mallorques dicmenge a dos del mes de Maig del any .M.CCCCL *hun*

A tota vra honor aparallats los Jurats
de la vniuersitat de la Ciutat e islla
de Mallorques.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

(1) Al veure que 'l senyor Quadrado, en sa esmentada monografia «*Forenses y ciudadanos*,» fixa que 'l motiu ó *alias* d' en Simon Tort Ballester, famós capitost dels insurgents mallorquins, era 'l de Tort, ne tinguérem cert dubte, en rahó a que 's consigna després del nom de fonts y a que en bona lògica y segons costum antigüissima, l' *alias* no s' anteposa may al cognóm. La precedent cita dels Jurats de la Ciutat de Mallorca, creyém que vé a confirmar plenament nostra opinió.

XLI—*Delliberació sobre els fets de Mallorca en la Cort de Catalunya y en el Consell de Barcelona.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab lo Concell de XXIIJ. promens elegits per raho de la Cort qui de present se seubre en lo principat de Cathalunya.»

(Dijous, 6 de Maig de 1451.)—«... E aqui fou exposat per lo honorable mossen ffarrer nicholau de galbes vn dels dits honorables consellers en nom de tots com la senyora Reyna qui vuy es en aquesta Ciutat hauia appellats a ells Consellers e molts de aquells qui entreuenen en la dita Cort, e qui son en la present Ciutat, e la dita senyora los hauia manifestat com lo Regne de Mallorques per la gran diuisio qui es entre los de la Ciutat, e los forans es en punt de perdicio, e los dits forans son inobedients a la senyoria en tant que si noy es prouehit, es en punt de venir a vn gran infortuni, E la dita senyora pregaua los demunt dits ques donas loch quey fos feta alguna pertinent prouisio, e pertant com la dita senyora es indisposta aquells qui aqui eren se appartaren per deliberar sobre les dites coses sobre les quals foren moguts alguns motius, E ells Consellers retenguereisen deliberacio per tant que ho posseuquen notiffiquar al present concell a fi que per aquell hi fos deliberat E perço com los dits mossen Johan de Marimon mossen Johan lull, e mossen guillem de busquets Sindichs de aquesta Ciutat, ⁽¹⁾ hauien comunicat de les dites coses ab alguns dels Sindichs de les vniuersitats Reyals qui vuy son en aquesta Ciutat fou mogut que fora espedient que los dits Sindichs diguessen que hauien pensat en los dits affers, E de fet lo dit mossen Johan de Marimon en nom seu, e dels dits altres Sindichs de aquesta Ciutat, dix que apres que los dits honorables Consellers, e los altres qui foren en lo Concell de la dita senyora sen foren partits ells Sindichs, e los altres Sindichs de les altres vniuersitats Reyals qui son presents en aquesta Ciutat se aplegaren al dit Monastir de santa Anna ⁽²⁾, e aqui comunicaren de les dites coses, E donauen en oppinio que attes que la dita Cort nos pot celebrar fins lo primer die de Juny primer vinent, que a present fossen

fets per los dits affers les prouisions següents, ço es que fossen elegides persones de quescun dels estaments per deliberar en los dits affers, e que crehien que seria espedient, que per part del principat de Cathalunya fossen tremeses prestament algunes persones al dit Regne de Mallorques, per assossegar e mitigar los habitants en aquell Regne, e que fossen hauts, e acordats alguns ballesters quiy passassen per deffensar la Ciutat, car si aquella se perdia tot seria destrohit, E aximateix que secretament fos trames algu a Massella per sentir si res si mou, Per tant com los forans cominen ques donaran al duch Rayner, E proposades e seguides les dites coses, los del present Concell loaren los dits motius explicats per lo dit mossen Johan de marimon, e fou deliberat per lo dit Concell, que es espedient que los de la Cort qui son presents en aquesta Ciutat se appleguen, e que sien elegides algunes persones dels estaments qui haien carrech de comunicar dels dits affers, afi quey puxe esser prouehit prestament, ...»

(Reg. *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 38.)

XLII—*Carta de creensa de Antoni Brondo, nou sindich tramés pels Jurats als Consellers de Barcelona.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e sauis senyors, Ja per altra hauem scrit los dies passats a vres sauiesses los avalots e insults dels homens de la part forana de aquesta islla per los quals, com tot die se agreugen, nos coue nouament informar vres. sauiesses, e sollicitar e instar lo subsidi e adiutori per nosaltres demanat per lo qual trametem aqui lo honorable Nanthoni brondo ciuteda daquesta Ciutat, donador de la present al qual vos placie sobre les coses a vres. sauiesses per nra. part explicadores, donar fe, e creensa E tingueus la sta. Trinitat en sa continua proteccio e guarda, Scrita en Mallorques digmenge a VIIIJ.º del mes de Maig del any. M.CCCC. Sinquanta hun

A tota vre. honor apparallats los jurats de la vniuersitat de la Ciutat e Regne de Mallorques»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

(1) En la Cort de Catalunya.

(2) Hont devia celebrarse dita Cort.

XLIII—*Narració dels fets: exida de moss. Cadell; tercer siti de la ciutat; brega dels Tints; demanda urgent de socors.*

«Als molt honorables senyors e de grans sauiesses los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis Senyors per altra he certificades vres. honorables sauiesses com per raho dels actes qui ocorrien per los auolots dels rebelles de les parts foranes a peticio de algunes viles mostrantse esser fahels a la Magestat Reyal yols hauia dat en Jacme cadell per capita e llochtinent meu per perseguir los dits rebelles e metrels en ma mia morts o vius exint de ciutat ab vint rossins entre meus e daltres e essent a Sineu sera aplegat ab molts de les dites parroquies en nombre de mil sinchcents a peu e cent sinquanta rossins E aximatex com a peticio dels habitants de la vila de Muro a la qual venien los rebelles cuyta ab cent rossins e siscentos homens a peu los altres venints apres per socorrer aquella, E mes com lo dit lochtinent meu feri en los dits rebelles qui eren en nombre de entorn docents pensant que los pagesos qui eren en sa companyia fessen lo que ell ordonaria e manaria. E a la ferida com nos troba sino ab los de casa mia e deu o dotze dels pagesos sens que tots los altres no volgueren tirar vn passador ne darhi vn colp ans tots plegats sen eren entrats en la dita vila de Muro hon lo dit lochtinent meu se retrague Pregantvos fessets ab les corts yo hagues lo socors en aquella per mi demanat segons en la dita lletra pus llargament es contengut, Apres molt honorables e molt sauis Senyors de totes les viles e parroquies de les parts foranes se son aiustats molts e de fet dema haura vuyt jorns vengueren a la Reyal hon han posat citi contra la ciutat e han trencades les aygues perco que la ciutat nos pogues ajudar de aquelles per molre ne en altra manera pero de continer yo prouehi e doni recapte en tants molins de sanch que sufficientment basten a dar recapte a la ciutat de multures E hauem prouehit en Barberia e en altres parts per virtualles pero ates que lo temps es incert com les haïam hauer per mar seria necessari que aximatex fossem prouehits de aquexes parts e socorreguts de tantes virtualles com sia possible car de fet seran pagades a aquells de qui seran, Despushir los rebelles vengueren fins prop del mur de la ciutat ço es

als tints per pendre e robar los draps e tot ço que en aquells era. E de fet yo fiu exir alguns de la ciutat per guordar ço que en aquells era hon hagueren certa brega entant quen son stats nafrats molts dels dits pagesos en son stats morts quatre o sinch E dels de la ciutat ni ha haguts de nafrats alguns pero no han perill Incessantment han fet e fan gran mal e dan per tota la orta Perque molt honorables e molt sauis Senyors vos prech perço com es necessari que prestament yo haia lo dit socors de cent sinquanta o docents rossins be a punt e los rossins que poran hauer cubertes quen porten e docents o trecents ballesters bons e be apunt Car ab aquets entretant que los altres trigaran a venir per mi demanats yo tindre la ciutat be segura els fare lleuar de lla hon son e encara los assaiare de castigar e destrohir axi com merexen E de aço vos placia prouehir ab los de la cort e darhi presta conclusio car la despesa es poqua e fersen ha gran seruey al Senyos Rey e axi matex sera conseruacio de vres. censals E aximatex vos prech que prestament trametats la prouisio de la relexacio dels deu milia florins que tantes son les despeses que res noy basta. E si apresent vres. censals no son pagats queus placia prestarhi paciencia que per auant acompliment vos seran pagats sens perdre res, la hora que haurem potencia per castigar e punir los rebelles qui no volen pagar ço que totes les parroquies son tengudes als drets de la consignacio qui serueix per pagar vres. censals E si algunes coses molt honorables e molt sauis senyors vos son plasents yo fer puxa ordonats de mi lo que plasent vos sia Scrita en Mallorques a deu de Maig any Mil CCCC Sinquanta hu

auostre honor e plaer prest lo
gouernador de mallorqua.»

(*Carl. com. orig.*—1451.)

XLIV—*Acort del Consell de Barcelona de acudir a la Reina per fer acceptar al Arquebisbe de Tarragona y al Comte de Prades el venir a Mallorca a pacificar les disencions.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab los .XXIIII. promens elegits per raho de la Cort de Cathalunya mudada per celebrar aquella en aquesta Ciutat.»

[Dimecres 12 Maig 1451]—«...Aqui fou exposat per lo honorable mossen Ffarrer nicholau de galbes vn dels dits Consellers en nom de tots

com los del present concell son ja informats de la discrasia qui es dels habitants en la Ciutat de Mallorca ab los forans de aquell Regne, segons es largament especificat en altre concell tengut e atras continuat a .VJ. del present mes de Maig, e com los de la dita Cort deputats per los dits effers, e per prouehir en aquells es estat pensat que per reposar les dites coses entre los altres hi fossen tramesos lo senyor Archabisbe de Terragona, e lo Comte de Prades, attes que son persones pesades, e qui aprofitarien molt als dits affers, pero ells se escusen molt de anarhi, E los honorables mossen Johan de marimon e mossen Johan lull qui son dels Sindichs de aquesta Ciutat, e ab altres han carrech dels dits affers son venguts a ells consellers dient los que per benauenir dels dits affers, seria espedient que ells consellers anassen a la senyora Reyna per supplicarla que vulle pregar los dits senyor Archabisbe e comte de prades que vullen acceptar lo dit carrech de anar als dits Ciutat e Regne de Mallorca, pero ells consellers no ho han volgut emprendre sens consentiment e voluntat del present concell de .XXIIIJ.»—«...E proposades les dites coses per lo dit concell fou deliberat, que los dits Consellers vaien a la dita senyora per la dita raho, e la supliquen segons demunt es especificat.»...

(Reg. *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól 42 girat.)

XI.V—*Diferencies entre la Reina y el Consell de Barcelona y les Corts de Catalunya en la elecció de persones per enviar a Mallorca.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab los .XXIIIJ. promens elegits per raho de la Cort de Cathalunya mudada e prorrogada en aquesta Ciutat per raho dels affers de Mallorca.»

«Dijous a .XIIJ. de Maig del any MCCCCLJ. En la casa appellada de Concell de .XXX.º aiustats a Concell per les coses deuall scrites, los honorables Consellers ensemps ab la maior part del Concell de .XXIIIJ. promens, elegits per reho de la Cort de Cathalunya prorrogada e mudada en aquesta Ciutat, la qual maior part foren los següents, ço es los honorables mossen Guillem dez Soler, mossen Jacme Ros, mossen Bertran dez vall, mossen Francesch lobet, mossen

Phelip de Farrera, Jofre Siruent, Bertran torro, Barthomeu de lobera, Ramon amat, Johan farrer notari, gabriel bofiy notari, nicolau pellicer especier, Johau farrer tintorer de lana, e ypolit torroella ballester E aximateix foren presents en lo dit Concell los honorables mossen Johan de marimon e mossen Johan lull qui son dos dels Sindichs de aquesta Ciutat qui entreuenen en la dita Cort, E aqui fou exposat per lo honorable mossen farrer nicholau de galbes vn dels dits Consellers en nom de tots, com la deuytana elegida per los estaments de la Cort hauien elegits per anar a Mallorca, e per reposar aquell Regne los senyors Archabisbe de Terragona, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon e per part de la dita deuytana tres dells eren anats a la senyora Reyna per notificarli ho, la qual los ha significat que no ho ha per agradable, e aximateix ha trames per ells Consellers, e hals notificat que per benauenir del dit Regne de Mallorca, e repos de aquell, la dita senyora hauia deliberat, que per part de sa senyoria fossen trameses al dit Regne de Mallorca lo honorable mossen Andreu de biure, o mossen Johan çabastida cauallers acompanyat de algun jurista, e per tant com sa excellencia ha gran necessitat e noy pot supllir que per les despeses hi fos bestret per la terra, E proposades les dites coses, e apres recitats per lo dit mossen Johan de marimon los colloquis qui seren seguits entre los dels estaments per aquest negoci, fou deliberat que los dits Sindichs sen anassen decontinent a la dita deuytana, e ques empenga que en tot cas vagen prestament, e en nom del principat los dits senyor Archabisbe, Comte de Prades e mossen Johan de marimon, car sens dupte aquest es lo cami per lo qual los dits affers de Mallorca deuen venir a bon port, e si en aquesta forma se pora concordar en la deuytana que decontinent per part de aquella sien trameses alguns a la dita senyora supplicant la que do obra que prestament los dits senyor Archabisbe, Comte de Prades e mossen Johan de marimon vagen al dit Regne de Mallorca per los dits affers, E si la dita senyora hi volra trametre altres que sa senyoria do compliment a les despeses quis faran per la dita raho, E en cas que los dits senyors Archabisbe, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon hi vagen lo dit concell fou de intencio que tentost sian acordats .D. homens qui apres dells pertesquen per anar al dit Regne, e

per guardar la dita Ciutat de Mallorca, E apres lo dit die mateix desaplegat lo dit Concell vingueren als dits honorables Consellers de part de la dita senyora Reyna los honorables mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello, dients que volien parlar ab los dits Consellers presents los dits .XXIIIJ. los quals decontinent foren appellats, com la maior part fos encara dins la casa del concell, E tots los demunt dits aiustats en la dita casa de .XXX.^{te} exceptats los dits Johan farrer tintorer de lana e Ypolit torroella, qui ja sen eren anats, pero per donar compliment a la .XXIIIJ. fou appellat e vengut al dit loch en Pere seguda sabater, qui es dels dits .XXIIIJ., E aqui fou exposat per lo dit honorable mossen farrer nicholau de gualbes Conseller, com aqui eren venguts per part de la dita senyora Reyna per parlar ab ells Consellers, e ab los dits .XXIIIJ. los dits honorables mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello, qui aqui eren presents per comunicar dels dits affers de Mallorca, E de fet los dits mossen Andreu e misser ffrancesch la vn apres laltre faheren lur rahoament contenint en affecte com aquesta Ciutat es la principal del principat de Catalunya, e que los princeps, e Reys de Arago la acustumen de demenar de Concell, e que la senyora Reyna en aquests affers de Mallorca, en que va tant los vol demanar els demana de concell, e jatsia en la setmana santa la dita senyora e ells consellers, e los estaments del dit principat, e apres per moltes altres jornades sien estats auisats dels dits affers de Mallorca, e com raquiren gran prouisio e presta, car estiga en perill de destruccio, e fins aci no si ha prouchit, e perço la dita senyora pregaua a ells dits Consellers e concell de .XXIIIJ. quey volguessen entendre e dar Concell a la dita senyora en los affers, E fet lo dit rahoament los dits mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello se apartaren en lo verger, E sobrevingueren los dits mossen Johan de marimon, e mossen Johan lull, e faheren relacio en lo dit concell com la dita deuytana dels estaments era estada concorda segons lo dit concell de .XXIIIJ. demunt hauia deliberat, e que hauien trameses tres dells per notifficar a la dita senyora com la dita deuytana era de intencio que los dits senyor Archabisbe Comte de Prades e mossen Johan de marimon anassen al dit Regne de Mallorca per reposar

aquell, car aquest era lo cami saludable per venir a bon port los dits affers E si la dita senyora hi volia trametre altres que era en sa potestat, mas la dita deuytana era de intencio que la dita senyora donas recapte a les despeses qui sen haurien a fer., E seguides les dites coses per lo dit Concell fou deliberat que ab aquelles pertinents paraules que sera vist al dit mossen farrer nicholau de gualbes conseller, fos respert als dits mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello qui eren aqui en nom de la dita senyora que ells dits Consellers consellauen a la dita Senyora e lo dit Concell ne era de aquella intencio, que la dita senyora donas obra ab efficacia que los dits senyor Archabisbe, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon, anassen prestament al dit Regne de Mallorca, per los dits affers, E exits del dit Concell los dits mossen Johan de Marimon, e mossen Johan lull, e tornats eu aquell los dits mossen Andreu de biure, e misser ffrancesch castello, lo dit mossen farrer nicholau de galbes Conseller feu vn bon rahoament per lo dit negoci, e dix en effecte als dits mossen biure, e misser castello, ço que per lo dit concell fou vltimadament deliberat, E los dits mossen biure, e misser castello digueren quen farien relacio a la dita senyora, E en aquesta forma hac fi e conclusio lo present Concell.»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 43 girat.)

XLVI—*Insistexen los del Consell y de les Corts de Catalunya en la designació de les persones per ells proposades.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab los .XXIIIJ. promens elegits per raho de la Cort de Catalunya prorogada e mudada en aquesta Ciutat »

(Dissabte 15 de Maig de 1451)—«... Aqui fou exposat com la deuytana dels estaments del principat hauien pensat, que ates que per part de la senyora Reyna lus era dit que sa excellencia era contenta de la eleccio feta per la dita .XVIIJ.^a del Reuerent Archabisbe de Terragona, Comte de Prades, e mossen Johan de marimon, per anar a Mallorca, e per entendre en reposar aquell Regne, pero que lo dit Reuerent Archabisbe pose algunes difficultats, E de aço la dita senyora fa fer

actes, E per tant que aparega de la diligencia del Principat fou ordonada certa cedula responsiua per la dita senyora que sia de sa merçe que don obra que prestament los dits tres elegits partescan, E ab certes protestacions ofer la dita .XVIIJ.^a que lo dit principat pagara les despeses segons en la dita cedula es contengut, la qual cedula fou legida en lo present concell,»—«... E proposades les dites coses, e lesta la dita cedula per lo present concell fou deliberat, que la dita cedula era bona, e que per la dita .XVIIJ.^a fos presentada a la dita senyora, E axi ne fou donat carrech al honorable mossen Johan lull, vn dels Sindichs de aquesta Ciutat, qui era present en lo dit Concell, E que lo dit mossen Johan lull fos esperat per ferne relacio al dit concell, lo qual entretant nos deseplaga, E apres aquell die mateix sens molt tardar torna lo dit mossen Johan lull al dit Concell e feu aqui relacio com la dita .XVIIJ.^a era estada ab la dita senyora Reyna supplicantla que donas obra que los dits tres elegits anassen al dit Regne de Mallorca per la raho demunt dita, E la dita senyora se hauia fets venir los dits reuerent Archabisbe de Terragona e Comte de prades, pregant los ab gran instancia que prenguessen lo dit carrech, e lo dit Reuerent Archabisbe se excusa que ell noy podia suplir, allegant algunes difficultats qui li obstauen, lo dit Comte dix que era prest, E per aquesta causa lo estament ecclesiastich hauia dit pus axi era que micer ffrancesch des pla canonge de la Seu de aquesta Ciutat hi anas per conseller, e la dita senyora dix que aximatex volia quey anas per conseller algun jurista per ella elegidor E sobre aquestes coses lo dit Concell de .XXIIIIJ. delibera que lo dit acte per que son elegits los demunt dits es tal que no han necessari concell, e si lo dit Reuerent Archabisbe noy va, e lo estament ecclesiastich volra elegir altre que ho façe, e lla on non vulle elegir que baste quey vagen los dits Comte, e mossen Johan de Marimon, E de aquesta intencio ne fou lo dit Concell de .XXIIIIJ.»...

Lo dimars 18 del mateix mes, torná a aplegarse 'l Concell damunt dit,—«E aqui fou exposat per lo honorable mossen Bernat farrer vn dels dits Consellers en nom de tots, com per los .XVIIJ. dels estaments del principat era estat deliberat, que pus lo Reuerent Archabisbe de Terragona se excusaua per certes rahons de no anar al Regne de Mallorca, que en nom de deu

hi anassen lo Egregi Comte de prades, e lo honorable mossen Johan de marimon, E per part de la senyora Reyna eren estades posades certes instruccions per los dits dos missatgers les quals foren legides en lo present Concell, E aximateix hi fou posat com era estat mogut entre los dits .XVIIJ. dels estaments que los dits missatgers haien per salari, ço es lo dit Comte a raho de .XV. florins, e lo dit mossen Johan de marimon a raho de .V. florins lo jorn e per tant com la dita Cort no comença fins lo primer die de Juny primer vinent, e nos poria fer alguna cautela per los dits salaris, que era acordat que algu bestragues la quantitat necessaria per los dits salaris, e la hora que la dita Cort se celebrera axi aquells dels estaments com del present Concell donen obra que la dita Cort faça pagar los dits salaris per los diputats del general de Cathalunya E proposades [e] esplicades totes les dites coses per lo Conçell fou deliberat que les dites instruccions son bones e ben posades, e que lo fet dels dits salaris en la forma demunt dita es rahanables,»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 á 52, fols. 47 girat y 48 girats.)

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

TRANSACCIÓ

SOBRE LA SUCCESSION EN EL REGNE DE MALLORCA, PER MORT SENS INFANS DEL REY EN SANXO, ENTRE ELS REYS JAUME II D' ARAGÓ Y JAUME III DE MALLORCA, PUBIL Y EN MOM D' AQUEST FELIP, EL SEU ONCLE Y TUTOR

In Xpi. nomine. Noverint universi quod cum post decessum serenissimi principis domini Sancii, bone memorie, Majoricarum Regis, comitis Rossilionis et Ceritanie et domini Montispesulani, sine liberis decedentis, excellentissimus dominus Jacobus Dei gratia Rex Aragonum assere-ret regnum comitatus ac dominium Montispesulani predicta, nec non baronias Homeladesii et Carladesii, ad ipsum fore devolure et devolvi debere ex vi substitutionis apposite per clare memorie dominum Jacobum Regem Aragonum avum suum in suo ultimo testamento; et e contra honorabilis dominus Philippus de Majoricis, thesaurarius turonensis, et patruus magnifici domini Jacobi, filii incliti domini infantis Ferdinandi de Majoricis bone memorie, quem dictus dominus Sancius in suo testamento sibi heredem universalem instituit, diceret, nomine tutorio supradicto,

nullum jus prefato domino Regi Aragonum ex dictis substitutionibus competere in regno et terris supradictis, in casu jam dicto; et tam dictus dominus Rex Aragonum quam dictus dominus Philippus tutor predictus, plura et varia juris consilia a multis magne auctoritatis viris in jure peritis super dicte questionis efficacia habuissent, ex quibus apud partes predictas exorta essent dubia plurima, propter que eis dignum et rationi consonum vissum fuit questionem ipsam per viam transactionis et amicabilem compositionis potius dirimi quam juris rigoris et litium amfractibus agitari; dictus etiam dominus Rex Aragonum attento vinculo sanguinis quo prefatus dominus Jacobus, per dictum dominum Regem Sancium institutum, sibi plurimum jungitur, et quod regnum et domus Majoricarum processit a regno et domo Aragonum, quodque regnum et terre predictae e rebus sic pendentibus destructioni et vastationi parantur, quas in parte jam etiam subierunt, quod ipse dominus Rex Aragonum vitare tenetur eo quia pro ipso tenentur in feudum, sicut in instrumentis super hoc confectis plenius continetur; ob honorem etiam prefati domini Philippi tutoris, qui super hiis plurimum laboravit ipsiusque presentia apud civitatem Cesarauguste non sine magno persone sue labore adivit; motus ex causis premissis, volens in dicte questionis sublacione generose et benigniter se habere, viam pietatis et mansuetudinis erga dictum dominum Jacobum, qui pupillus est, assumens potius quam rigoris; memoratus etiam dominus Philippus tutor predictus cupiens in tanto dubio et litis discrimen fugere omnes litis amfractus et omnem materiam questionis, ac jamdictum dominum Jacobum ejus pupillum in tuto ponere super jure regni et terrarum predictorum, per viam transactionis et compositionis elegit questionem tolli premissa. Propterea partes jamdicte, mote ex dubiis et causis premissis et eorum singulis, visis etiam et inspectis ac cognititis verbis testamenti dicti domini Jacobi felicis recordationis Aragonum Regis ex quibus movebantur dubia supradicta, ad transactionem et amicabilem compositionem super dicta questione venerunt sub forma inferius annotata, videlicet: Quod dictus dominus Rex Aragonum ex causa transactionis hujusmodi, pro se et omnibus heredibus et successoribus suis imperpetuum, diffinitivit atque remissit gratis et spontanea voluntate memorato domino Jacobo pupillo licet abtenti, et ejus nomine dicto domino Philippo ejus tutori presenti, et mihi notario infrascripto tamquam

publice persone recipienti pro eodem domino Jacobo et omnibus masculis descendentibus ex recta linea a dicto Jacobo Rege Majoricarum clare memorie avo dicti domini Regis Majoricarum nunc regnantis, omne jus quodcumque eidem domino Regi Aragonum competat et competere vel competisse dici posset ex vi dictarum substitutionum in regno et terris predictis, pro eo quia dictus dominus Rex Sancius sine liberis decessit; salvo et retento expresse ipsi domino Regi Aragonum et suis successoribus perpetuo, quodcumque jure ex earumdem vi substitutionum sibi decetero competituro ex aliquo adveniente casu, quo dicte substitutiones pro parte dicti domini Regis Aragonum vel suorum heredum ac successorum vendicant sibi locum, quibus per presentem diffinitionem, factam per eum in casu premissis quod dictus Rex Sancius sine liberis decessit ut premittitur, renunciare vel renunciasse non intendit tacite vel expresse, immo sibi et successoribus suis, et dicto domino Jacobo Regis Majoricarum et suis, adveniente casu deinceps, vicissim, remaneant in omnibus et per omnia semper salve. Et vice versa dictus dominus Philippus tutor qui supra, recognoscens utilitatem dicti pupilli cujus tutela gerit in premissis et infrascriptis, consideratis negotiis et rerum qualitatis evidenter versari, habita in hiis deliberatione plena et tractatu, remissionem et diffinitionem jamdictas nomine dicti pupilli et auctoritate tutelae jam dicte, ipsi domino Regi Aragonum et eis successoribus in perpetuum actiones quascumque competentes dicto domino Jacobo ejus pupillo ratione nominis seu debiti in quo dictus dominus Rex Aragonum se obligavit cum instrumentis publicis ejus sigillo pendenti munitis, in quantitate xxv. millia librarum Barchinone, quas sibi mutuavit pro expeditione acquisitionis insule Sardinie, et in eo quod dictus Rex Sancius expendit pro armata viginti galearum quas armavit pro dicte insule Sardinie acquisitione ultra tempus quo eas armatas tenere concesserat, haberet solvere dictus dominus Rex Aragonum, ad quamcumque summam ascendat quantitas supradicta; pro quibus quidem quantitibus certis et incertis prefatus dominus Rex Aragonum obligavit dicto domino Regi Majoricarum potestates quas sibi dare tenebatur sub certa forma de regno et terris predictis et obsides inde dedit et bona sua etiam obligavit pro ut in instrumentis inde confectis plenius continetur, a quibus quidem debitis et omni obligatione speciali sive reali quibus dictus dominus Rex Aragonum vel sui

essent pro predictis et ratione premissorum vel alia quacumque causa debitorum, cum cartis vel sine, in aliquo obligati, ipsum, et obsides etiam pro premissis datos, ex causa transactionis premissis et auctoritate dicte tutele, liberavit expresse et liberos et quitios apellavit, volens et expresse consentiens quod instrumenta quacumque super premissis vel quibuscumque aliis debitis seu obligationibus debitorum confecta, in quibus dictus dominus Rex Aragonum et sui vel obsides supradicti reperiantur in aliquo obligati, cassa et vana decetero maneant et nullius omnino momenti. Promittens etiam nomine antedicto quod instrumenta ipsa dicto domino Regi Aragonum restituet ad cautelam quam primum illa habere poterit. Volens etiam et consentiens ex causa dicte transactionis, quod non obstantibus instrumentis predictis et obligationibus eis contentis, ipsi domino Regi Aragonum et suis sit decetero facultas libera potestates pro predictis obligatas, ut premititur, petendi et apprehendendi, prout ante dictam obligationem sibi melius compete-
bat. Promissit etiam dictus tutor se facturum et curaturum cum effectu quod, quam primo sibi possibile fuerit, facient quod dictus dominus Jacobus Majoricarum Rex veniet personaliter coram presentia domini Regis Aragonum, pro faciendo sibi homagio et recognitione et recipiendo ab eo investituram pro et de regno comitatibus et aliis que ab eo tenet in feudum, secundum formam convenientiarum initarum inter dictum dominum Regem et dictum dominum Sancium bone memorie Majoricarum Regem, cujus est heres dictus dominus Jacobus Majoricarum Rex, ipsasque convenientias secundum formam premissam etiam renovabit. Et ut inter domum Aragonum et domum Majoricarum clara amicitas elucescat et indissolubile amoris vinculum prestante Altissimo perseveret, convenerunt dictus dominus Rex Aragonum et inclitus dominus infans Alfonsus ejus primogenitus ex parte una, et dictus dominus Philippus curatorio nomine quo supra, ex altera, quod inclita domina infantissa Constancia jam dicti domini infantis Alfonsi nata, prefato domino Jacobo Regi Majoricarum in matrimonio jungatur, interveniente dispensatione domini Summi Pontificis, prout decet; ad cujus perfectionem, quia impediens etatis predictorum qui matrimonio jungi debent, procedi non potest ad presens, prefati dominus Rex Aragonum et dominus infans Alfonsus ejus primogenitus promisserunt per firmam et sollempnem stipulationem jam

dicto domino Philippo tutorio nomine quo supra, presenti, et michi notario infrascripto tamquam publice persone, recipienti pro dicto domino Philippo et omnibus quorum interest vel interesse poterit, se facturos et curaturos cum effectu quod quando predicta domina infantissa Constancia erit etatis xij. annorum contrahet matrimonium per verba de presenti ipsumque in facie ecclesie sollempnizabit cum predicto domino Jacobo Majoricarum Rege secundum ecclesie instituta. Et versa vice idem dominus Philippus tutorio nomine predicto, promissit per firmam et sollempnem stipulationem dicto domino Regi Aragonum et domino infanti Alfonso, presentibus et recipientibus, se facturum et curaturum cum effectu quod prefatus dominus Jacobus Rex Majoricarum quando dicta domina infantissa Constancia erit etatis xij. annorum, contrahet cum ea matrimonium per verba de presenti ipsumque in facie ecclesie sollempnizabit secundum ecclesie instituta. Pro cujus rei firmitate dicti dominus Rex Aragonum et dominus infans Alfonsus tradiderunt, arrarum seu pignorum nomine et eo modo quo melius de jure valere possunt, jam dicto domino Philippo recipienti nomine tutorio supradicto, castro de Pons situm in comitatum Urgelli, et de Pontonibus et de Begur sita in diocesis Gerundensis, cum omnibus juribus et pertinentiis ipsorum castrorum ad eos spectantibus quoquo modo; pro quibus castris dicti dominus Rex et dominus infans promisserunt dicto domino Philippo quod facient coram eo presencialiter venire castlanos qui castra ipsa pro eis tenent in feudum, ipsosque ab homagio et omni fide pro quibus predictis castris tenentur eosdem absolvent, et facient cum effectu quod ipsi castlari recognoscent dicta castra pro dicto domino Philippo tenere decetero pro predictarum securitate, sibi que homagium certum(?) facient et venient in sui veri vassalli; et quousque predicta sint completa predicti dominus Rex et dominus infans constituerunt interim castra predicta se possidere nomine ipsius domini Philippi, et voluerunt et consenserunt expresse quod si forte aliquo casu, quem Deus avertat, staret pro parte domini Regis et domini infans vel etiam per dictam dominam infantissam Constantiam, ex quo ipsa pervenisset ad etatem duodecim annorum, quin dictum matrimonium sequeretur, castra predictarum arrarum seu pignorum nomine data essent dictis domino Regi et domino infanti amissa et dicto domino Philippo nomine quo supra acquisita. Simili modo prefatus dominus Philippus eodem

nomine sepedicto, tradidit arrarum seu pignorum nomine, dictis domino Regi et domino infanti Alfonso, castrum de Querolio situm in Ceritanie, et castrum de Belver situm in Beridano, et castrum de Pollentia situm in insula et regno Majoricarum, promittens quod dicta castra tradet videlicet castrum de Pollentia Ferrario Aragonesei habitatori ville Pollentie, et castrum de Belveer Raimundo de Villacurba, et castrum de Querolio Bernardo de Villacurba, et quod homagium facient dictis domino Regi Aragonum et domino infanti, et certi(?) sui vassalli venient, volens et consentiens dictus dominus Philippus nomine quo supra quod dicti Ferrarius, Raimundus et Bernardus, quibus castra predicta comittentur, teneant ex tunc ea pro dictis domino Rege Aragonum et domino infante Alfonso ad expensas dicti domini Philippi. Acto tamen inter jam dictas partes et expresse convento quod habita plena possessione per dictum dominum Philippum de Comitatu Rossilonis, possit idem dominus Philippus, loco alterius dictorum castrorum de Querolio et de Belveer, assignare unum ex castris dicti comitatus Rossilonis equipollens uni ex illis dictorum castrorum; et quod si aliquo casu, quem Deus avertat, staret per dictum dominum Philippum vel per dictum dominum Jacobum Regem Majoricarum quin matrimonium contraheret supradictum cum dicta domina infantissa Constancia quando ipsa erit etatis xij. annorum, castra predicta essent dicto domino Regi Majoricarum amissa et dictis domino Regi et domino infanti Alfonso adquisita, tradenda et deliberanda per dictos castlanos quibus comittentur dictis domino Regi et domino infanti in predictum eventum, quem Deus avertat, libere et absolute et absque omni retentione sub virtute homagii per eos prestandi. Et pro uberiori gratia dictus dominus rex Aragonum concessit pro se et heredes suos, presente et consentiente predicto inclito domino infante Alfonso ejus primogenito, et gratiam fecit dicto domino Jacobo regi Majoricarum absenti, et ejus nomine dicto domino Philippo tutori presenti, recipienti pro ipso, quod interim usquequo dictam dominam Constanciam attingerit xij. annorum etatis sue, non petent nec petere possint ipse nec sui heredes potestates sibi dari de locis de quibus sunt dande pro dictis regno Majoricarum et terris juxta convenientias inde factas, nec ipse dominus Rex Majoricarum interim dare teneatur easdem. Premissam autem difinitionem de jure quod dictus dominus Rex Aragonum sibi competere asserebat in regno et terris predictis ex vi

dictarum substitutionum, et gratiam proxime dictam de non petendis potestatibus supradictis infra tempus proxime difinitum, fecit et fecisse intellexit dictus dominus Rex Aragonum, prebente ad hoc assensum expressum dicto domino Philippo nomine quo supra, sub tali conditione et modo: quod si forte, quod Deus avertat, jam dictus dominus Jacobus Majoricarum Rex, quando dicta domina infantissa Constancia esset etatis predictae xij. annorum, renuerit matrimonium complere predictum, vel etiam interim cum alia contraxisset sic quod non posset compleri et perfici matrimonium inter ipsum et dictam dominam infantissam Constanciam, quocumque dictorum casuum, adquisitis etiam castris pro arris sive pignoribus datis pro parte dicti domini Philippi ipsis domino Regi et domino infanti, nichilominus difinicio et remissio facta de jure quod dictus Rex asserebat sibi pertinere in regnis et terris predictis ex vi dictarum substitutionum, et gratia supradicta facta ad tempus predictum de non petendis potestatibus ut est dictum, sint casa et habeantur penitus pro non factis. Et pari ratione remissio nominum seu debitorum predictorum, facta per dictum dominum Philippum nomine quo supra, esset casa in casibus supradictis et habeatur similiter pro non facta, ita quod jus utriusque partis in predictum eventum esset quo ad hec in eo statu in quo erat ante contractum transactionis presentis, nullam ex ea diminutionem in aliquo subiturum. Et simili modo si per dictos dominos Regem et infantem aut dominam infantissam Constantiam staret quo minus dictum matrimonium completetur, quod dicta difinicio juris et questionis regni Majoricarum et aliarum terrarum teneat et firma existat, dicta remissione debitorum facta ex parte dicti domini Philippi nullas vires habente immo in eum casum dictorum debitorum obligatio in suo robore perseveret. Pro quibus omnibus et singulis attendendis plenius et complendis, tam dictus dominus Rex Aragonum quam dictus dominus Alfonsus quam etiam dictus dominus Philippus tutor qui supra, prestiterunt corporaliter juramentum, tactis per eos sacrosanctis evangelis et crucem domini nostri Jhu. Xpi., et insuper bona sua omnia propterea ad invicem obligarunt. Et nichilominus Jacobus de Santacilia miles, Guillelmus de Buadella, Bernardus Omberti et Raimundus Durandi de Incha, sindici seu procuratores juratorum consulum et universitatis civitatis et insule Majoricarum, et Raimundus Canali juris peritus, Bng. Blanchi, Anthonius Cle-

mentis et Raimundus Joverii, procuratores seu syndici universitatis hominum de Podio Ceritano, promisserunt dicto domino Rege Aragonum, pro se et universitatibus supradictis, quod dicte universitates pro toto posse suo erunt adiutrices et curabunt et facient cum effectu quod predicta omnia et singula in presente carta superius enarrata ad effectum perveniant et inviolabiliter observentur, et ut fiant et compleantur erunt pro toto posse suo cum dicto domino Philippo tutore. Pro quibus complendis fecerunt corporaliter juramentum in manibus dicti domini Regis Aragonum, tactis per eos sacrosanctis iiiij.^{or} evangeliiis et crucem Domini, ac homagium ore et manibus comendatum, nomine universitatum predictarum, quarum syndici seu procuratores existunt. Ex premissis autem, de mandato predictorum domini Regis, domini Philippi et domini infantis, facta fuerunt duo consimilia instrumenta per litteras divissa, alterum pro dictis domino Rege et domino infante, et alterum pro dicto domino Philippo tutore domini Regis Majoricarum predicti. Quibus instrumentis prefatus dominus Rex bullam suam plumbeam, et dictus dominus infans et dictus dominus Philippus sua sigilla pendentia, apponi mandaverunt in testimonium premissorum. Acta sunt hec in Aljafaria domini Regis predicti civitatis Cesarauguste viij. kalendas octobris anno domini Millesimo CCC^o xx^o quinto.

Signum ✠ Jacobi Dei gratia regis Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice, ac comitis Barchinone.

Signum ✠ Infantis Alfonsi dicti domini Regis primogeniti, ejusque generalis procuratoris, ac comitis Urgelli.

Nos Philippus de Majoricis tutor predictus, premissa laudamus, concedimus et firmamus, et manu propria subscribimus.

Testes sunt: frater Guido episcopus Majoricensis, Arnaldus Rogerii filius Hugonis de Mataplana comitis Pallariensis, Petrus de Viridario Archidiaconus majoricensis et canonicus Narbone, nobiles Ademarius de Mosseto, Gondisalvus Garcia consiliarius, Artaldus de Azlor hostiarius major. G. de vicecancellarius, ac Bn. de Averzone notarius ac sigilla tenens domini Regis Aragonum predicti. Anthonius de Galiana et Bn. de Villanova legum doctores, Bn. de Boxadors et Guillelmus Ollomarii consiliarii dicti domini infantis. Albertus de Cortada miles, Nicholaus de Santo Justo, et Arnaldus

Messeguerii camerarius domini Regis Aragonum supradicti.

Sig ✠ num mei Egidii Petri de Buysan, scriptoris domini infantis predicti et auctoritate prefati domini Regis notarii publici per totam terram et dominationem ejus, qui predictis interfui et de mandato dictorum dominorum hec scribi feci, cum raso et emendato in linea.
. et clausi, loco die et anno prefixi.

Arx. de la Cor. de Aragó.—Reg. 347. fol 65 y seg.^a

E. AGUILÓ.

RESSENYA

DE LA JUNTA GENERAL DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LULIANA

celebrada die 26 de Juner de 1901

AB l'acostumada sensillès, tengué lloch, en el die que acabam d'expressar, la funció relligiosa que aquesta Societat Arqueològica dedica cad' any al Beato Ramón Lull, sots la protecció y custodia del cual está fundada.

L' eximi poeta mallorquí y virtuosísim Prevere D. Miquel Costa y Llobera celebrá el Sacrifici de la Missa en la Capella de la Puritat de María de l' Iglesia de Sant Francesch, ahont se guarden les venerandes despulles de l' Inclit Mártir de Bugía, ab assistencia de regular nombre de nostres consocis y de molt de poble, que llavors se trobava reunit en dit temple perque terminaven els divinals oficis propis de la diada. Després de la Missa s' entoná, en acció de gracies, el Te-Deum, cantat, ab acompanyament d' orga, per alguns Srs. Sacerdots.

Ajuntats ab cap de breus instants els membres de l' Arqueològica en la Capella del Colegi de Nostra Senyora de la Sapiencia, restaurada y ampliada fa algun temps, resaren un responso en sufragi dels companys que en l' any prop passat entregaren l'ánima a son Creador.

Seguidament se celebrá en la Sala d' Actes de l' esmentada Casa la Junta General reglamentaria, presidintla el

Sr. Rector de la Sapiencia D. Jordi Frau, a la dreta del qual s'assegué el President efectiu de la nostra Societat D. Estanislau Aguiló.

Llegida y aprovada l'acta de la sessió anterior, el Tesorer D. Joseph Planes reté conte de l'essencia de les entrades y exides, que es la següent:

	Ptes.	Cts.
Existencia en 1. ^{er} de Febrer de 1901.	632	28
Suma major de tot lo cobrat	1477	20
Total.	2109	48
Suma major de tot lo pagat.	1307	07
Queda en diner efectiu	802	41
Resta a cobrar de Socis y Suscriptors	428	00

Per indisposició del Director del Museu D. Bartomeu Ferrá, el Sr. Aguiló doná noticia dels objectes ab que s'ha enriquit durant l'any 1901.

L'infrascrit Bibliotecari llegí a continuació la llista dels llibres y folletos cedits en el referit espay de temps, que son en nombre de cuarenta tres, y de les Revistes històriques, literaries, filològiques o científiques ab les que arerament havem conseguit el camvi.

Després el Sr. President de l'Arqueològica dirigí un afectuosíssim recort a la memoria dels dos Socis morts recentment, que son D. Sebastiá Cerdá y Cáfaró, zelós Rector de la Parroquia de Santa Eularia, y D. Eusebi Pascual y Orrios, del qual no porem olvidar la seua constant colaboració en aquest BOLLETÍ, ni el seu consell y ajuda personal que may per may se feren esperar un sol instant. Exposá ademés el Sr. Aguiló les tasques empreses per la nostra Societat en l'any anterior, especificant els principals assumptos qu'han merescut l'atenció de la Junta de Govern.

Per omplir la vacant que en ella dexá D. Antoni M.ª Penya, fonch designat, *nemine discrepante*, D. Joseph Ramis d' Ayreflor y Sureda, qu' ha demostrat gran afició als estudis que més se rela-

cionen ab l' índole de l' Arqueològica Luliana.

Per ultim, los reunits recorregueren les sales de la Sapiencia, fentse cárrech dels nombrosos é importants objectes que formen el nostre Museu, y de la cura que d' ell ha tengut sempre son Director D. Bartomeu Ferrá.

P. A. SANXO.

RELACIÓ

dels objectes depositats en lo Musèu Arqueològich Luliá desde el 25 janer de 1901, fins al dia d' avuy.

Per D. Julio Villalonga, en nom de l' Obraria de la parroquia de Sta. Eularia.

1. Un travessé de ferro, trèt d' un finestral de dita iglesia.

2. Un tirany de ferro, trèt del àbside de la meteixa.

Per un sociy.

3. Un escut de pedra ab les armes de la ciutat de Palma sostengudes per un àngel. Sigle XV.

4. Les pedres d' una finestra *Coronella* (en mal estat.)

Per D. J. P.

5. Un retrato del Cardenal Despuig, pintat al oli.

P' el M. I. Sr. D. Antoni M.ª Alcover, Pre.

6. Una corretja de porta, de ferro, procedent de la iglesia d' Esporlas.

Per D. Jaume Serra, en nom de l' Excm. Sr. President de l' Audiencia.

7. Un fragment de lauda sepulcral aràbiga, ab inscripció esculturada. Dimensions: 30 X 20 X 10 centímetres.

8. Vuit pedres-bales enredonides, de uns 20 centímetres de diámetro. D' época indeterminable. Foren trobades dins una paret del Castell de la Almudaina amb motiu de fershi certes obres.

Per D. J. Umbert

9. Una retjola de la antiga rotulació dels carrers de Palma, qui estava a la cantonada de la casa seua al carrer avuy dit *de Fideos*; que diu *Carrer del Pes del Formatge*.

Per l' infrascrit.

10. Una urna (mutilada) de marès, extreta de les necròpolis prehistòriques del Coll d'en Rebassa.

11. Una post, ab les següents ferramentes:

A. Una baula-maneta de verga de portes de balcó, obratjada.

B. Una corretja-frontissa de idem.

C. Una frontissa de bufet ab còuas trevolades, de idem.

D. Dues claus de pany, idem.

E. Un clau ab floró fulletjat, de ferro, procedent d'una porta forana de Talavera de la Reyna. Ferro forjat.

F. Un clau sobre floró entretallat, de idem.

G. Un floró de bronzo fus (estil gòtic), ab s' anella per bauleta de porta.

H. Tres escudelles y alguns fragments de ceràmica trobades dins sitjes antigues.

Palma 26 Janer de 1902.

OBJECTES RETIRATS

Per son propietari: D. Jaume Desbrull.

Els retrats de família, números: 41, 42 y 43 de la relació d' objectes ingressats l' any 1894.

Per l' infrascrit.

Una baula de ferro. Sigle XV.—Núm. 5 de la relació de l' any 1899. (Fou posada en la porta restaurada del Oratori del Temple).

El Director del Museu,
BARTOMEU FERRÀ.

CATÁLECH

DE LES OBRES QU' HAN ENTRAT A LA BIBLIOTECA D' AQUESTA SOCIETAT DURANT L' ANY 1901

Cedides per l' Excm. Ajuntament d' aquesta ciutat.

1. Ayuntamiento de Palma. Baleares. Presupuesto Ordinario para el año 1902. Aprobado por el Ayuntamiento el 9 Agosto y 30 Octubre por la J. G. el 13 Septiembre. Gobernador en

10 Diciembre de 1901.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.—Foll. de 265 mm. X 180. Fol men. Rúst.

2. Ayuntamiento de Palma. Cuenta del Presupuesto municipal del año 1900.—S. 1. [Palma de Mallorca].—Imp. de J. Tous.—S. a. [1901].—Foll. de 262 mm. X 181. Fol men. Rúst.

3. Balance de situación [económica del Ayuntamiento de Palma] en 1.º de Enero de 1902.—S. 1. [Palma de Mallorca].—Imp. de J. Tous.—S. a. [1902].—Foll. de 262 mm. X 180. Fol men. ab un estat de comparació gràfica de la deuta municipal. Rúst.

Per l' «Institut Égyptien».

4. Mémoires présentés a l' Institut Égyptien etc (*).—Rebut durant l' any el quadern II del quart tom.

Per la «Real Academia de Buenas Letras de Barcelona».

5. Giménez Soler (D. Andrés).—El poder judicial en la Corona de Aragón. Memoria leída en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona Los días 16 de Febrero y 2 de Marzo de 1901.—Barcelona.—Tip. de la Casa provincial de Caridad.—1901.—Foll. de 195 mm. X 108. 8.ª m. Rúst.

Pel Sr. «President del Consistori dels jochs Florals de Zaragoza».

6. Jardiel (D. Florencio).—Discurso pronunciado en la fiesta de los Juegos Florales de la ciudad de Zaragoza el año 1901 por el M. I. Sr. . . . y contestación al mismo por el Sr. D. Mariano de Pano y Ruata.—Zaragoza.—Establ.º tipográfico del Hospicio.—1901.—Foll. de 211 mm. X 126. 4.ª m. Rúst.

Per la Comissió Editora de les Obres de R. Lull.

7. Lull (Ramón).—Obras.—Palma de Mallorca.—Tip. de la Biblioteca Popular.—Imp. de D. Juan Colomar.—Imp. de las Hijas de Colomar.—1901—. . .—166 mm. X 87. 4.ª m. ab fotogravats y zincografies. Rúst.—Rebut durant

(*) V. BOLLETI, número 227.

l' any el volumen primer que conté «Libre del Gentil e los Tres Savis.—Libre de la Primera e Segona Intenció.—Libre de Mil Proverbis. Textos originals publicats é ilustrats con Notes y variants por Jerónimo Rosselló de la Real Academia de la Historia Prólogo y Glosario de M. Obrador y Bennassar».

Per «La Cruz Roja».

8. Piña Forteza (Nicolás).—La Cruz Roja. Asociación internacional de socorros á heridos en campaña y auxilios en calamidades y siniestros públicos. Comisión Provincial Balear. Memoria leída en la Junta General ordinaria celebrada en 9 de Noviembre de 1901 por el Secretario General.—Palma de Mallorca.—Tipo-litografía de Amengual y Muntaner.—1901.—Foll. de 165 mm. \times 100. 4.ª men. Rúst.

Per D. Joseph Ramón de Luanco.

9. Raimundo Lulio (B.).—Libro de la Orden de Caballeria del. . . traducido en lengua castellana.—Barcelona.—Tip. La Académica, de Serra hermanos y Russell.—1901.—Foll. de 232 mm. \times 140. Fol m. Rúst.

Per D. Antoni Vives.

10. Moneda (La) castellana. Discursos leídos ante la Real Academia de la Historia en la recepción pública del Señor D. Antonio Vives el día 7 de Julio de 1901.—Madrid.—Est. tip. de la Viuda é Hijos de M. Tello.—1901.—Foll. de 194 mm. 109. 8.^{av} m. Rúst.

Per D. Jaume Collell, Pre.

11. Discursos biográfichs de D. Antoni Camps y Fabrés y D. Magí Pontí y Ferrer que en la solemne sessió celebrada en la Casa de la Ciutat de Manresa, lo día 1 de Setembre de 1900 pera col·locar sos retratos en la galeria de manresans il·lustres llegiren los senyors D. Jaume Collell, Prebere. . . y D. Ignaci Simon y Pontí.—Manresa.—Imp. de Sant Joseph —1901.—Foll. de 139 mm. \times 72. 8.^{av} m. ab els retratos, en fototipia, de D. Antoni Camps y Fabrés y D. Magí Pontí y Ferrer. Rúst.

12. Collell D. Jaume).—Lo Bisbe Morgades. Oració fúnebre que en los solemnes funerals

celebrats en sufragi del Excm. Senyor Dr. D. Joseph Morgades y Gili Bisbe que fou de Vich y de Barcelona en la Iglesia Parroquial de Santa Maria de Vilafranca del Panadés lo dia 24 de Janer del any 1901 predicá lo lltre. Sr. . . . Segona edició.—Barcelona.—Llibr. de Subirana Germans, editors.—Est. de Subirana Germans.—1901.—Foll. de 170 mm. \times 90. 8.^{av} m. ab el retrato, en fototipia, de dit Bisbe. Rúst.

13. Collell (D. Jaume), Pbre.—Degeneració Regeneració. Discurs llegit en lo Primer Certamen de la Joventut Católica de Manresa lo dia 27 de Maig de 1901.—Manresa.—Imp. de Sant Joseph.—1901.—Foll. de 135 mm. \times 72. 8.^{av} m. Rúst.

Per D. Eduart González Hurtebise.

14. González Hurtebise (D. Eduardo).—Apuntes para la historia del monasterio de San Feliu de Guixols. Fray Benito Pañelles y Escardó Abad de dicha casa.—Obispo de Mallorca (1670-1743).—Gerona.—Imp. de Pablo Puigblanquer.—1900.—Foll. de 123 mm. \times 77. 8.^{av} ab el retrato, en fototipia, de dit Bisbe. Rúst.

Per D. Pere Planes, Pre.

15. Castellanos de Losada (Basilio Sebastian).—Reseña histórica, acerca de los fundamentos, devoción, controversia y festividad de la immaculada Concepcion de Maria Santissima antes de ser definido de Fè este Misterio por nuestro Santo Padre Pio IX el 8 de diciembre de 1854; y defensa de esta definición contra sus impugnadores. Por. . . Segunda edición corregida y aumentada.—Madrid.—Imp. y estereotipia de D. J. M. Alonso.—1855.—145 mm. \times 82. 4.ª ab tres gravats. Rúst.

16. Mayol y Bauzá (D. Manuel).—Memoria que sobre la Administracion Municipal de la Ciudad de Palma de Mallorca desde marzo de 1866 hasta octubre de 1868, publica. . . —Palma.—Imp. de Pedro José Gelabert.—1869.—164 mm. \times 109. 4.ª men. Rúst.

17. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca.—Carta Pastoral del Ilmo. y Rmo. Sr. . . á los párrocos de su diócesi.—Palma.—Imp. de Guasp.—S. a. [1853].—Foll. de 160 mm. \times 94. Fol men. Rúst.

18. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca.—Carta Pastoral. [E. Jac. . .] l' Abril de 1854].

—Palma.—Imp. de Guasp.—S. a. [1854].—
Foll. de 160 mm. × 92. 4.º men. Rúst.

19. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca.
—[Carta Pastoral. Fetxada a 8 de Juny de 1862].
—S. l. i. n. a. [Palma de Mallorca.—Imp. de
D. Felipe Guasp.—1862].—Foll. de 162 mm.
× 93. 4.º men. Rúst.

20. Salvá (Don Miguel) Obispo de Mallorca.
—Carta Pastoral. [Fetxada a 22 de Novembre de
1865].—Palma.—Imp. de Guasp.—S. a. [1865].
—Foll. de 161 mm. × 92. 4.º men. Rúst.

21. Socias (Juan Bautista) y Muntaner (Lorenzo).—Memoria dirigida por la Junta provincial de Sanidad de las Baleares al M. I. Señor Gobernador de la provincia sobre la aparicion y desarrollo del cólera en estas islas en el año de 1865, y resoluciones acordadas para combatirle, principalmente en la Capital, precedida de la comunicacion documentada con que dicha autoridad la eleva al Exmo. Sr. Ministro de la Gobernacion.—Palma.—Imp. de Pedro José Gelabert.—1865.—Foll. de 189 mm. × 99. 4.º m. Rúst.

22. Católico (Un) Mallorquin.—Ensayo sobre la libertad de cultos, religiosa, politica y socialmente considerada.—Palma.—Imp. de la V. de Villalonga.—1869.—Foll. de 173 mm. × 94. 4.º men. Rúst.

Per D. Rafel Ballester.

23. Ballester (Rafael).—Al Día. Colección de articulos científicos, pedagógicos, criticos y de polémica con un Prólogo de Don Leopoldo Pedreira y Taibo.—Palma de Mallorca.—Tipo-litografía de Amengual y Muntaner.—1901.—137 mm. × 77. 8.^{au} m. Rúst.

Per D. A. García Rover.

24. García Rover (A.).—Els Dos Mestres de Fuster. Comedia mallorquina amb un acte y en vers.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.—Foll. de 159 mm. × 86. 4.º men. Rúst.

Per D. Francesch Antich.

25. Antich é Izaguirre (Francisco).—Nerviosas etc (**).—Rebuda durant l'any la 4.ª serie -3.ª de la dels Mil Sonetos.

Per D. Antoni M.ª Alcover, Pre.

26. Alcover (Mossen Antoni M.^a), Pre.—Diccionari de la Llengua Catalana. Lletra de Convit que a tots els amichs d'aquesta llengua envia. . . .—Palma.—Est. de Felip Guasp.—1901.—Foll. de 234 mm. × 142. 4.º m. Rúst.

Per D. Bartomeu Ferrá.

27. Santos (Fr. Francisco de los).—Descripcion del Real Monasterio de S. Lorenzo del Escorial, vnica Maravilla del Myndo, Fabrica del Prvdenitissimo Rey Filipo Segvndo, coronada por el Cathólico Rey Filipo Qvarto el Grande, con la magestosa Obra del Pantheon, y Translacion de los Cverpos Reales, reedificada por Nvestro Rey, y Señor Carlos II. despves del incendio.—En Madrid. En la Imprenta de Bernardo de Villa Diego, Impressor de su Magestad, Año de M.DC.LXXXI.—251 mm. × 148. Fol men. ab gravats y xilografies. Perg.

28. Forteza (Jerónimo).—El Espiritu Nacional. Sarta de reflexiones jocoserias y agridulces para entretener á los desocupados.—Valencia.—Imp. de Ripollés.—1893.—150 mm. × 81. 4.º men. Rúst.

29. Tous y Ferrá (D. Rafael).—El Papa y los Católicos Españoles. Consideraciones sobre la peregrinación obrera española y sus consecuencias por. . . con un Prólogo de D. Valentin Gómez.—Barcelona.—Imp. de Henrich y Comp.^a en comandita.—1894.—138 mm. × 73. 8.^{au} m. Rúst.

30. Felanigense (El). Almanaque para 1901. Regalo á los Suscriptores.—Felanitx.—Imp. de B. Reus.—1900.—128 mm. × 81. 8.^{au} men. ab xilografies. Rúst.

31. Exposicion industrial de las Baleares bajo la direccion de la Exma. Diputacion Provincial. Año 1848.—S. l. [Palma de Mallorca].—Imp. de P. J. Gelabert.—S. a.—Foll. de 185 mm. × 97. Fol men. ab xilografies. Rúst.

32. Ferrá (Bartolomé).—Bronces antiguos hallados en Mallorca por. . . (De la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos»).—Madrid.—Est. tip. de la Viuda é Hijos de M. Tello.—1901.—Foll. de 182 mm. × 113. 4.º m. ab una litografia. Rúst.

33. Bover (Joaquin María).—Del Origen, vicisitudes y estado actual de la Literatura en la

(**) V. BOLLFETI, número 215.

isla de Mallorca.—Palma.—Imp. nacional á cargo de D. Juan Guasp.—1839.—Foll. de 164 mm. × 97. 4.º Rúst.

34. Petrarcha (Francesch).—Historia de Ualter e de la pacient Griselda escrita en llatí per. . . ; e arromançada per Bernat Metge. [Dirigida l' edició per M. Aguiló y Fuster].—Estampada en Barcelona per n' Evarist Ullastres en l' any M. DCCC. lxxxij.—Foll. de 163 mm. × 95. 4.º ab zincografies y el gravat de l' escut de la Biblioteca Catalana. Rúst.

35. Peña y Nicolau (D. Pedro de Alcántara).—Los Maestros mayores de fortificaciones y edificios militares. Consideraciones generales sobre sus prerogativas y porvenir, que con motivo de lo mandado por Real orden circular de 10 de abril del presente año de 1862 expone al Gobierno de S. M., al cuerpo de Ingenieros del ejército y empleados del mismo, el Maestro mayor de 2.ª clase de la plaza y comandancia de Palma en las Baleares, . . . —Palma.—Imp. de D. Felipe Guasp.—1862.—Foll. de 166 mm. × 102. 4.º men. Rúst.

36. Estatutos interinos de la Real Sociedad económica de Amigos del Pais de Mallorca reimpresos con las reformas acordadas por la misma en sesion del día 19 de Diciembre de 1846.—Palma.—Imp. de D. Felipe Guasp.—1847.—Foll. de 153 mm. × 86. 8.º m. Rúst.

37. Agua en las Poblaciones por E. G. y S. Primera parte.—Palma.—Establ.^{to} Tipográfico de Pedro J. Gelabert.—1882.—Foll. de 162 mm. × 90. 8.º m. Rúst.

38. Tous y Ferrá (D. Rafael).—Panegirico del Doctor Angélico Santo Tomás de Aquino predicado por el M. I. Sr. Dr. . . . , en la Capilla del Seminario Conciliar de la misma ciudad [Tarragona] el día 7 de Marzo de 1893.—Tarragona.—Establ.^{to} tipográfico de F. Aris é Hijo.—1893.—Foll. de 164 mm. × 90. 8.º m. Rúst.

39. Tortell (D. Francesch), Pre.—Sermó predicat per. . . en la festa de Missa nova que celebrá, en l' Iglesia Parroquial d' Andraitx, D. Antoni Alemany Perpinyá, Pre. lo día 9 d' Octubre de 1892.—Palma de Mallorca.—Est. de Jusep Mir.—S. a. [1901].—Foll. de 163 mm. × 86. 8.º m. Rúst.

Per D. Benet Pons.

40. Bosch y Miralles (D. Antonio).—Concepto higiénico de los mataderos. Conferencia pública dada en el Colegio Médico-farmacéutico

de Palma de Mallorca el día 18 de mayo de 1900.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—Foll. de 191 mm. × 108. 4.º m. Rúst.

Per D. Pere Sampol y Ripoll.

41. Sampol y Ripoll (D. Pedro).—Noticias históricas de la Congregación de la Anunciata actualmente de la Inmaculada Concepción establecida en esta capital.—Palma.—Tip. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—154 mm. × 86. 8.º m. Rúst.

42. Congregante (Un).—Relación de las solemnes fiestas que las Asociaciones Marianas de Seglares Católicos y jóvenes Congregantes han celebrado en honor de su Augusta Patrona María Inmaculada en la Iglesia de Montesión de Palma de Mallorca por. . . Año 1901.—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1902.—Foll. de 158 mm. × 90. 4.º men. Rúst.

Per D. Jordi Veny.

43. Veyñ y Maymó (Don Jorge).—Memoria referente al Hospital y Hospicio de la ciudad de Felanitx, redactada por el Excelentísimo Sr. . . . , con motivo de inaugurarse las obras de engrandecimiento de ambos asilos el día 17 de Noviembre del año 1901.—Felanitx.—Establ.^{to} Tipográfico de Bartolomé Reus.—1901.—Foll. de 161 mm. × 108. 4.º m. ab un fotogavat. Rúst.

* *

Revistes ab les quals en 1901 havem obtingut el camvi:

Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana.—Palma.

Revista Española de Literatura, Historia y Arte.—Madrid.

La Patria de Cervantes.—Id.

Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona.—Barcelona.

Revista de Bibliografía Catalana.—Id.

Revista Luliana.—Id.

Galicia Histórica.—Santiago.

Cataluña. Aragón. Valencia. Baleares.—Buenos-Aires.

* *

Sortit de la Biblioteca.

El manuscrit original de la «Vida del Beato Raymundo Lulio» del P. Antoni Ramón Pascual, monge del Cister, dexat a la Societat per ferne la edició popular económica que publicà en los anys 1890-91, y tornat are al seu propietari Rev. D. Pau Ferrer, Pre., d' Inca, de qui sabem que n' ha feta donació a la Biblioteca episcopal.

P. A. SANXO.

VIDA DE
SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.
DE L' ANY 1690 AL 92

CAPITOL VIII.—*De lo molt que amava Margaritta el patir, y de las inventions que tenia per exercitarse desde que començà à combregar fins entrà en la religió.*

44.—Desde que obri Margaritta los ulls fins an aquest temps, que començà à comulgar, feia Margaritta coses tant particulars per tenir en que patir per amor de Deu nostro Señor, que mirades en sí son grans y de admiratió; pero acomparadas ab lo que feu despues que començà à gustar de Christo Señor nostro Sacramentat fins que entrà en la religió, son aquellas coses que feia de miñons tiernos y flachs, y las que feu despues, de varons adults y eslorçats, perque aquest Soberano Señor Sacramentat la abrasà y ensengué de manera en desitx de patir, que apenas tenia encare capacitat de poder pensar la finesa tant gran que havia feta Christo Señor nostro per son amor, com se trobà ja com à impellida y forçada de un desitx qui no la dexaue reposar, per derramar tota la sanch que tenia, per correspondre del millor modo que podia à tant gran amor com el ab que Christo Señor nostro havia desrremada la sua preciosissima sanch per ella y tot el genero humá.

45.—Ja he dit que en cordes y cadenas se maltratave Margaritta quant era miñoneta y de mes tierna edat, y que algunas vegadas arribava fins à desrremar part de la sanch que tenia, pero no restava satisfetta perque no veia bañarse la terra ab la sua sanch, y axí començà ab gullas à puarse totas las cames de modo que brollaven, y de aquesta manera se alegrava, y satisfecia algun

poch à la sua devotió; despues ja comensà à imaginarse que los Hermitans de Trinitat com eran personas de tanta virtud, tindrian modo y ab que disciplinarse per derramar la sanch per amor de Jesuchrist, y per axó se valgué de un germanet que tenia, un poch major que ella de edat, y lo envià à lo germá Fray Juan, y que li digués en nom seu, que una beateta amiga sua lo havia pres per medi, perque li fessen caritat de unas disciplinas, y aquest sant Hermita respongué an el recaudo enviantli lo que li demanava; quant Margaritta tingué las disciplinas, que eran de cordas de guitarra, estimá mes aquest donatiu que si li hagaessen dada una corona.

46.—No passà molt temps despues que procurà un siliçi per medi de un religios de Sant Domingo, ab qui se confessà algunas vegades, y aquest religios li envià una sinte de ferro ab dos vias de puntas, la qual se señie estretissimament, y portavel en tant de gust que li aparaxia haver tinguda una grandissima ditxe, y que era una gratia molt particular que li havia feta Deu nostro Señor, perque de aquella manera patia alguna coseta per son amor, pero no la assessiave aquest modo de patir, perque era molt major la set y el desitx quen tenia, y per axó no veia persona ninguna, per poch que li aparagués que servia à Deu, que no judicàs que feia molt mes de lo que ella feia y que devia tenir molt majors inventions y modos diferens de donar gust à Deu nostro Señor, y aquí matex ja procurava à tenir amistat y tracto ab les tals personas, y del millor modo que podia, los pregava y suplicava que li diguessen que exercicis penals solien fer per donar gust y imitar al Bon Jesus, y quant sentia que li deian alguna cosa que ella no acostumava, volia saber que cosa era, com y de quina manera ho practicaven, y lo mes prest que li era posible hó posave en executió ab major rigor si podia ser de lo que li havian dit, y si preguntave à altres persones lo que ella se imaginave y no li deian lo que desitjave, solia dir que perque eran humils no volien dir lo que feien, pero no dexave de restarse algun poch desconsolada judicant que perque nou merexia, per axó el Señor no volia que li manifestassen lo que cercava, pero comsevulla que fos, si no treia de uns ja alcançave de altres, y de aquest modo se carregava de ferros y ciliçis, que sols de dir lo que feia, causarà llástima à qualsevol quiu llitge.

47.—Primerament aportava una cadeneta de ferro en el coll ab dos vies de puntes, qui á la part inferior tenia una creu ab la figura de Christo crucificat que aportave devant del pit, sobre las espalles aportave altre siliçi á modo de sinte ab dos vies de puntes, á los brauhons dels braços altres dos siliçis de la matexa manufatura, á la sinte se seña ab un altre siliçi del matex modo, altre á cada cama, y portavels tres dies la semmana lo menos, y moltes vegades eran quatre y sinch dies cada semmana, y moltes altres vegades se descuidave y passaven molt dies que nols se llevava, y tots aquestos siliçis no la accessiaven; perque no sentia parlar á ningú de novas inventions de siliçis que no fes lo possible á procurarlos, y si quant los aportave no li treïan sanch fins á derramarla per la terra, ja li aparexia que aquell gran desitx que tenia de desrremar tota la sua sanch per son espos Jesus, no havia de venir á cumpliment per causa de sos pecats.

48.—El disciplinarse y assortarse era una indiscreció, perque ab las disciplinas que li doná lo Hermitá Fray Juan, se parava de tal calidat, que tota se maltractava, y com veia que no desrramava sanch á satisfació sua, prenint aquell siliçi que li enviá aquell Pare de Sant Domingo, que com he dit tenia dos vies de puntes, y ab ell se açotava, fins que veia desrramada gran copia de sanch, y ab aquest exercissi no tenia modo, regla, ni missure, de tal manera que confessantse un die ab un religios de Sant Domingo (tindria en aquesta ocasió Margaritta circa deset anys de edat) veientle el confessor tant desitjosa de patir y ab tals affectes de voler penar per amor de son Espós Jesus, judicà que la quis confesave devia fer moltes penitencias y per axó li demaná si feia algunas disciplinas, y ella requirida li digué que sí, y preguntantla quantas vegadas cada més ó cada semmana, dientli lo que acostumava, li digué el confessor que no fes mes disciplina que tres vegades la semmana y que no fés més lo que feia sens llicentia del confessor, y de las horas en sá may mes es axida de aquesta orde, sens llicentia particular del confessor.

49.—Com aquest pare confessor no li digué ni preguntá més que de la disciplina, no li digué lo demés que feia, y com no li tassá la disciplina, sino que tant solament li digué que la fés tres vegades la semmana, feialas de manera que cada vegada se llastimave tota, y mentres li duraven

les forçes no parava, ó fins que Deu nostro Señor la detenia, que moltes vegades li succehia sens tenir voluntat de dexarsen, ni estar encara satisfeta de lo que volia fer per amor de Jesuchrist, veurés com á lligada y impedida de no poder passar mes avant; de los altres exercissis penals com no lin parlá el confessor, ella tampoch no lin digué ninguna cosa y axí continuá com tinch dit, y diré encare coses majors que totas aquestas.

50.—La devotió que tenia anár descalse de peus y de cames era grandissima, y per la gran honestidat que tenia no sen complie son desitx, en particular quant tenia de esser vista de alguns de casa ó de fore casa, no obstan axó, quant feia el Via-crucis, á que tenia una gran devotió, y feiel tots los dies, lo feia á peu descals; tots los disaptes anave á visitar la Isglesia de Trinitat á peu descals, que es poca cosa menos de mitja hora de camí lluny de casa sua; lo matex feia quant anava á visitar la Hermita del Beato Ramon Lull, que es més sobre la muntaña de Trinitat y distant de casa sua mitja hora de camí, pero molt aspre y de mala petja, y aquesta devotió la solia fer algunas vegades en lo any, perque desde la sua miñonés tenia una grandissima devotió an aquest gran Sant, y com sentia contar las penitencias y aspre vida que feia mentres vivia en aquella cove, tenia un gran desitx de imitarlo, y molta fé en la sua virtud y santedat, de tal manera, que sen portave de la sua Hermita ó cove algunas pedretes, y las guardave y tenia ab molta estimatió y veneratió, y quant se li offeria visitar alguns malalts los ne feia part, y ells las prenian ab molta devotió; aquesta peregrinació solie fer deu ó dotze vegades en lo any, y la haguera teta moltes més si ley haguessen comportat, perque tenia una gran complaçentia de estar en aquella Hermita que li aparaxia estar en la gloria, ab un dexitx y afecta molt gran de restarse alli tot el temps de la sua vida, y ho haguera posat en executió si ley haguessen permés sos pares, perque la devotió del Sant, la asperesa y soledat de aquell lloch li tenian robat el cor.

51.—Qualsevol devotió de aquestas que fés á peu descals, per mals que fossen los camins (suposant que son llochs de muntañas y molt pedregosos) no procurave may posar los peus en llochs plans, antes cercave lo mes asquebrós y pedregós per tenir major treball y sentir mes pena, y venia á posarse los peus de tal calidat,

que quant tornava á sa casa estaven tots maltractats, dañats y ensangrentats, y quan veia que se havia fet algun dañy considerable y que havia menester curar ó acomodar, á las hores estave contenta y alegre y moltes vegades escusave el posarse ninguna cosa, sino que si posave les calçes perque se apegassen ahont tenia las llagas y quant se las llevava aquest era el seu gosar, perque renovava el patir y penar per amor de son Espós Jesús á imitació de la sua descalçés.

52.—Considerave en aquestas ocasions que los Santíssims y delicadíssims peus de Christo Señor nostro havien calsigat moltes vegades pedres, espinas y abrojos per son amor, y que en la sua Santíssima Passió eran estats calsigats y maltractats de los judios, y ab aquesta consideració se li aumentave de tal manera el desitx que tenia de patir, pensant que los seus pecats havian ocasionat aquellas penas á son Amat, que moltes vegadas se posave de gionolls nuus per la terra, y mentres li duraven las forces caminave y passave part de aquestos camins arrestrant gionolls, cames y peus per lo mes aspre de ells, y certament que no era de ferro ni de bronzo, antes bé era molt delicada, perque cames, peus y gionolls, tot se li escorxave y esquinxave, y tot axó no li bastave, no li apagava la set que tenia de patir y voler mes patir, perque despues que no tenia mes forces de caminar de aquexa manera, se assentave un poch y aquella pell que se havia escorxada ó carn que se havia esquinsada, ab las unglas la acabava de llevar per tenir mes que sentir y penar, tant abrasada de voler mes penar, que si hagués tingut modo com poderse llevar la carn de sobre los ossos, se fore despedassade á trossos, y aquest impuls no parava tant solament en el voler ó desitjar, sino que moltes vegades passave á la obra, perque quant estave axí encesa y inflamada, indiscreta y com á locca se dave tals pessigades per les demés parts del seu cós, que ab moltes se esquinsave la carn, ab tant de rigor y crueldat, que desrremava molta copia de sanch, y axó la alegrava algun tant y contentava, perque veies desrremar part de la sua sanch per qui la desrremada tota per nosaltres.

53.—Algunas de aquestas vegades entrave en consideratió de aquellas espines qui atravessaren el cap Santíssim de Jesuchrist Señor nostro, y per axó á grapades se llevava y arrancava los ca-

bells del cap. Altres vegades pensave que los judios qui assotaren, lligaren y crucificaren á nostre Amat Jesus, lo tractaven ab tanta crueldat que tots los ossos li disjunctaven, y que tot axó permetia se Divina Magestat per lo amor gran que nos tenia, y ella en recompensa de tant gran amor se donava tants colps an els pits y á altres parts del cós y ab tanta veientia, que tota se cruxia y hauria volgut ferse troços per son amor: moltes altres vegades meditave las vegades que Christo caygué per la terra donant ab la sua Santíssima Cara sobre pedres duras y quisá sobre sussiedats, essent axí que era la mes delicada, hermosa y gratiosa de quantes Deu na creadas, y ab aquesta meditatio se postrava per la terra y donave tals colps per les pedres que tota se llas-timave, encara que es veritat que procurava donarlos á una part y altre de las galtes, y axó feia perque á casa sua no sen adonassen, y si veia algunas sussiedats arrastrave la boca per ella y se le ensuçiave tota, y mentras pogués fer de menos, no se la netetjava per tenir que tolerar, soffrir y penar per son Amat.

54.—Camisa no ne apportave may sempre que pogues dissimularo; ordinariament dormia sobre la terra ó sobre una caxa, he dit ordinariament perque quant no podia abscondiró, se posave sobre del llit; algunas vegades, per imitar al niño Jesus, solia posarse sobre unas poccas pallas, ab tant de contento y alegria, que pasave totas aquestas cosas, que es de alabar á Deu nostre Señor; si veia alguns pobres malalts ó afligits de qualsevol treball que tinguessen, si ho passaven ab resignatió estava tant contenta que no cessave de ferne gratias an el Señor; pero si los veia poch rendits y conformats no parava un punt de supplicarlo que li fes gratia de aliviar aquellas tals personas y donarli á ella aquells traballs, malalties ó afflictions que tenian, ab tant de animo y valor, que li aparexia que tot quant se pot patir en aquest mon li es poch per las forces que Deu li dona per poder patir per son amor.

CAPITOL IX.—*De la abstinencia singular ab que Margaritta visqué fins que entrá en Religió.*

55.—La devotió y inclinació que Margaritta tenia á la virtut de la abstinencia, es cosa de admiratió que bé veurán de lo que diré; varificada

aquella santa ambició, que tenia quant era miñonetta de tierna edat, de no volerse contentar en fer coses grans per amor de Deu nostro Señor, sino tant grans y majors de las que han fetas molts de Sants de la Isglesia de Deu, qui per ellas han merescut grans alabanças, y per axó cercave occasions de fer tantas coses, y ab tals circumstantias, que son mes per admirar que per imitar. Pocca cosa tenia mes de dotze anys y anaven á la vila de Valldemoça uns Pares de Sant Francisco de Paula, per exortar algunas personas pias y devotas á la devotió de voler ser germanes de la tercera regla de Sant Francisco de Paula, y com en las suas pláticas deian las obligacions que tenien, y en particular la abstinencia y obligatió de alguns dies de digiuni, sentíeu Margaritta, y moguda mes de tenir motiu de poder dir á sos Pares que digiunava per obligatió que de devotió, demaná lo habit y feusé germana de la tercera regla, y de aquesta manera quant dejunave si podia abscondiro callava, y si li deien alguna cosa, solia dir que tenia aquella obligatió.

56.—Tres dies la semmana dejunave á pa y aygua y un poch de ensalada, y aquesta no la feia de herbas regaladas, que prou bonas las tenien en se case, sino que axía en el camp y cercava llecsons salvatjes, de la mes mala calidat que trobave y encare procurave, que fossen vells, perque solen tenir las fulles espinoses y son amargs en el gust, y de ells feia un platet de ensiam, ab que acompanyava el pá y menjava una sola volta al die, y bevia despues aygua sens ninguna especia de ví, y quant entre semana ay havia algunas festas a señaladas á més de los tres digiunis que solia fer, digiunave tambe per aquellas festas, que moltas vegadas li succheia fer quatre y sinch digiunis á pá y aygua, y si el die que digiunave de aquesta manera la volien obligar son pare ó se mare á menjar alguna cosa de escudella, havien de ser llegums ó altres viandes quaresmals, y de axó ne menjave tant poch com podie, solamente que no faltás á la obediencia de sos pares.

57.—Altre manera de digiunis solia fer per lo menos tres vegadas cada mes, y aquestos los passave tot lo die ab un poch de pá y aygua sens ningun altre companatge, pero el pá que aquestos digiunis menjave, ella matexa lo se pastava molt á son gust, perque despues que havia ja alguns dies que havien pastat á casa sua, ab un

guinavet rascave la pastera, y de aquellas crostes, y micas que podia replegar de la pasta qui se era seccada, les mesclave despues ab un poch de llevat agra, y feia de tot alló á modo de unas coquetas que seccava y guardava para menjar en aquestos digiunis, y contentaves de manjar un poch de aquest pá y un poch de aygua tan solamente.

58.—En las cases de deflora, per estirats que sien los pajesos, no acostumen menjar carn tots los dies que licitamente se pot menjar, com se fa en la Ciutat, per la comoditat que tenim aqui de poder enviar cada die á la carniseria per lo que se ha de mester, y com ells no tenen aquesta comoditat, pochos son los dies que los pagesos compren carn, y en particular los que estan per las possessions y lluny de població, y suposat axó, pochos serien los dies que en case de Margaritta se menjava carn, y aquestos pochos dies, si ella podia abscondiro, non menjave, en particular quant ella era la que guisave, que com eran dos germanes, la una ó la altre sempre estavan prop del foc, y si se offeria haver de menjar en compañía de sos pares y sos germans, á la escudella que li tocave, ó ab sendra ó ab terra procurava agastarla de manera que li llevava el sabor de lo que era, y apenas se podia menjar, y ella á las horas ho menjava per castigar el gust quey podia trobar.

59.—Coses de regalo com son pollastres, perdius, conills, porsellas ó qualsevol altre cosa que fós (que son coses aquestas que en las cases de possessions succeix molt de ordinari tenirlas ab abundancia) no las menjave may encara que fos en presentia de sos pares, perque par axó no li faltaven excuses, la una vegada perque ay havia espicias, y altres vegadas deia que no li agradava (essent axí que no haya cosa ninguna de menjar de que no se agrat) pero deia que no li agradaven per la abstinencia que desitjava fer per amor de Deu, en qui tenia posat tot lo seu gust, que volia assessiar solamente ab la major y mes gran abstinencia que hajen fet los Sants mes abstinentes de la Isglesia santa, que per axó hauria volgut Margaritta (si fos estat posible, y fos estada axí la voluntat de Deu nostro Señor) retirar-se en el desert mes apartat de comunicatió de personas, ahont no hagués tingut altre cosa para son sustento que unas poccas herbas, ab que poder pasar la sua vida.

60.—Die que en case de sos pares ay havia convit ó banquet de personas de fora case, no li faltaven may excuses per no menjar de lo que treia en la taula, contentanse solament de lo mes ordinari que traïen, y de axó menjave alguna cosa y bevia despues un poch de aygua y si la importunaven porque menjás solia dir, ó que no tenia gana ó que la tal ó qual cosa no li agradava, que moltes vegades era ocasió de tenir alguna mortificationeta, que com sos pares sabien el seu modo de prosehír, solien dir que era triada, vesuada ó mal criada, y axó era per el seu gust el plat mes regalat de la taula.

61.—Solia sentir contar á sa mare moltes coses admirables de la vida del Pare Fray Gabriel Miralles religios de Sant Francesch, tingut en Mallorca per homo de gran virtut y santedat y entre altres coses que deia dell, solia dir que fonch molt abstinent y feia molts digiunis, y que los dies que dejunave se contentava ab un poch de pá y encara procurave que fos del mes dolent que donave la comunitat (que com menjavan pá de accapte lo donen á los religiosos de un y altre) y ab unas pocas clovellas de taronge ab un poch de sal passave molts dies de la semana; parexialí á Margaritta una cosa gran aquesta, pero com ella sempre las volia fer majors, á imitació del Pare Miralles, comensá á fer los seus dijunis ab lo pá mes dolent de se case, y per ferlas mes grans que el Pare Miralles, cercave ó procurave alguns mandrugos de pá que los criats y misatges de case dexaven per los recons, y com mes durs, florits y dolents eran, mes los estimava, y algunas vegades ne trobave alguns, que de portarlos á la butxaca tenian tal olor y sabor de tabach de fum, que los cans nols volian menjar, fins una vegada ne trobá un cantonet en una sussiedat y aquest recollí també y posavels á tots á part ahont no poguessen ser trobats, y quant dejunave menjave de aquest pá, y en lloch de las taronges ab un poch de sal que menjave el Pare Miralles, ella menjave unas poccas herbas de las mes vils que trobave, y feieu de aquesta manera sempre que podia, que sen axía an el camp ó part ahont no la poguessen veure, y posaves de bocat sobre la terra y de la mateixa manera que pasturan los brutos, axí menjava, arrastrant la bocca per la terra, sens tocar las herbas de mans, porque sen judicave indigne, y me ha dit encara més, que si

hagues sabut altre modo de sustentarse mes vil y baix del que tenen los animals irresionals, aquest hauria elegit, porque considerave quel tenia mes merescut que los pobres animals, perca ells no han peccat y ella sí, y ab aquesta consideració li sabien tant bones aquellas herbas y aquell pá que menjava, que li aparexie esser un grandíssim y saborosíssim regalo.

62.—Quant jo tractave aquestas coses ab aquesta gran sirventa de Deu nostro Señor, no dexava de admirarlas y pensar que eran extrevents y molt singulars, y per axó li fiu algunas preguntes, que conixerán quals podien ser per las respostas; á una pregunta me respongué que moltes coses de aquestes li causavan asco, en particular el pá ó trosos de pá qui tenien olor y sabor de tabach, y mes en particular aquell tros de pá que trobá en aquella sussiedat, pus com el seu intent era de mortificarse per fer alguna cose per amor de Deu nostro Señor, com millor conseguía son intent, mes contenta estave y gustosa, y axí que coses de menjar que altres dexaven per dolentes, podrides, sussias ó qualsevol altre defecta que tinguessen, ella las recollía y prenia per son propi sustento; y si aquestas coses las dexave algun pobret de los que van á acceptar las estimava molt mes, y las apreciove de modo que sen regalava.

63.—A altre pregunta que li fiu me respongué que may en tota se vida ha tingut por que cose ninguna li fes mal, ni menos ha tinguda por may de morir-se de fam, ni per poch menjar, ni menos per estar alguns dies sens menjar, y axó es tanta veritat, que en aquestos temps, que son ja sis anys complits que la confès y trat, ne feta moltes vegades experientia, y le feta estar sens menjar ni beura algunas vegades quatre dies, altres tres dies, y altres vuit, sens altre cosa que la comunió; y axó ab guardes de vista, y no le vista duptar may siu podrie passar ó no y sempre es passada ab la ajuda de Deu nostro Señor ab una grandíssima fortelesa, y no es molt, porque ha viscut sempre desde miñonetta tant dexada á la providentia de Deu nostro Señor, que no li recorda haver demañada may cosa que haje haguda menester, sinó que si ley daven la prenia, y si no podia fer de menos sen servía, y si podia estar y passar sens ella já trobava ab qui emplearó, ó ab sos germans ó ab alguns pobres, que aquest era el major gust que

podia tenir en aquesta vida, y quant se descuidaven de darli alguna cosa de lo que havia de mester, estave tant contenta, que no cabia en sí, y féien moltras gratias á Deu, perque pensave que axí ho tenia merescut.

64.—Por molta set que tingués, encare que no fós die de digiuni, no acostumava may beure entre die, y algunas vegadas bevia, que son molt poccas; bevia perque judicave tenirne nescessitat el cós, y axó era una cosa tant moderada, que no li pogués apagar la set que tenia, perque gustave tant de aquest modo de patir, á imitació de Christo Señor nostro en la creu, que sempre hauria volgut tenir una set insofrible; y com també matex tenia sempre present el fel y vinagre que donaren á nostron Redemptor Jesus, desde los deu anys de la sua edad fins que entrá en religió, en tot aquest temps la aygua que acostumbrava beure, sempre que podia procurave que fos aygua dolenta ó bruta per haverne rentat alguna cosa, y casi de ordinari solia guardar la aygua ab que havien bollides camarrotges, que de aquesta ne solia tenir mes á má, y estimavela molt perque era amarga.

65.—Quan Margaritta era miñonetta de molt poca edat, era molt afficionada á beure llet y menjar algunas cosas de llet, com son brosatats ó altres cosas semblants, y en las cases de fora, en particular per las possessions, es una vivanda molt ordinaria, y com aquestas cosas li donaven tant de gust, al matex punt que començá á tenir las sobreditas consideracions, per castigar el gust quey trobave, quant se li offeria haver de menjar llet ó altres cosas de llet, á la portió que á ella li donaven, la carregava de sal, de tal modo, que li feia perdre el gust que tenia, y feiala apaxer lo que no era.

(Continuará)

SOBRE REPARTO DE FINCAS Á LOS TORTOSINES EN MALLORCA

1231

Es cosa bien conocida la existencia del libro llamado *Libro del repartimiento*, pero, quizá no pocas personas creerán que es una especie de escritura constituyente del título radical de propiedad concedida por el rey, de su porción, que

fué la mitad, ó algo más, de esta isla á favor de las personas, corporaciones, ordenes militares, religiosas etc. que le sirvieron en la conquista de la misma y á otros pobladores venidos poco después. Esto no es cierto; en dicho libro no vemos más que una especie de registro en donde se inscribieron las fincas dadas por el monarca para fines que ahora llamariamos administrativos y con la idea de poderse saber con facilidad que fincas formaban parte de su porción; esto se vé en el reparto hecho en Valencia, como en Mallorca, después de su conquista, pues en aquel se mencionan las escrituras de donación ó de establecimiento otorgadas á los pobladores al darles sus fincas citando sus fechas y también los que antes las recibieron, si antes los hubo, si fueron cambiadas, ó porque *non venit ad diem* fué dada á otro; que en el de Mallorca no se espresa con estos detalles y ésto además sería el motivo porque no faltare quien creyera que hubo aquí dos repartos al ver mencionadas fincas que antes habian sido de otros que llevaban nombre cristiano.

Así vemos confirmada nuestra opinión en un traslado de 1352 (que poseemos) de dos escrituras en las cuales, si bien no se hace mención de dicha conquista, siendo de donación ó, mejor dicho, de nombramiento de repartidores de fincas hecha por el primer lugarteniente de Mallorca por el rey, que son respectivamente de fecha del día antes de los *idus* de abril é igual día de los de octubre de 1231 y que contienen otras circunstancias que el lector apreciará, nos inducen á considerarlas como la forma que se daba al espresado reparto y por lo mismo los títulos de propiedad de los que vinieron á la espresada conquista ó á vivir á raíz de ella, en esta isla.

En dichos documentos aparecen Guillermo de Steva, Juan Puinera y Andrés Ballester de Tortosa en el uno como donatarios del gobernador y con el cargo de hacer partícipes á otros de su país de los bienes raíces que allí se mencionan; y en el otro dichos Steva y Puinera en representación del gobernador, hacen donación, ó entrega, á Martin Codonol de la mitad de una alquería con la mitad de un Raal, situadas ambas cosas en el término de Pollensa.

He aqui los dos espresados documentos:

Hoc est translatum fideliter sumptum a quodam alio translato cuius tenor talis est. Hoc est translatum sumptum fideliter a quodam instrumento cuius tenor talis est. In Christi nomine

manifestum Sit omnibus Quod nos bernardus de santa euginia gerentes locum dni. Jacobi Dei gratia Regis aragonie et Regni Maioricarum comitis barchinone et dni. Montispesulani in Civitate et Regno Maioricarum auctoritate ipsius dni. Regis cum presenti carta damus concedimus et laudamus per proprium alodium liberum atque franchum vobis fidelibus suis Guillermo de stephano Johani puinera et Andree ballisterio nomine et ratione universitatis hominum dertuse qui in civitate vel insula Maioricarum voluerint habitare et vestris successoribus in eternum omnes honores et possessiones que vobis assignate sunt pro parte vestra in Civitate et insula Maioricarum tam Domorum operatoriorum ortorum platearum quam aldearum quam terrarum cultarum heremarum ac popularum Ita quod de cetero vos et dicti homines dertuse qui in Civitate vel insula Maioricarum fuerint populati predicta omnia et singula habeatis teneatis possideatis et expletetis libera et franca ad dandum vendendum impignorandum et alienandum et ad omnes (vestras) vestrorumque voluntates cuicumque volueritis perpetuo faciendas exceptis militibus atque sanctis. Concedimus etiam vobis auctoritate qua fungimur quod omnes honores et possessiones predictas possitis dare distribuere et stabilire hominibus dertuse qui in Civitate vel insula Maioricarum voluerint continue habitare Donationes siquidem et stabilimenta que inde feceritis supradictis personis auctoritati dni. Regis qua fungimur concedimus esse rata et nunquam ab aliquibus personis aliquo tempore revocabuntur. Nos autem predicti scilicet Guillermus de stephano Johannes puinera et Andreas ballistarius hanc donationem et concessionem recipientes a vobis dno. bernardo de santa euginia gerente locum dni. Regis predicti promittimus et bona fide convenimus vobis sub vigore iuramenti quod fecimus domino Regi quod nos in predictis legaliter geremus et pro ut nobis et aliis probis hominibus dertuse qui de consilio nostro ad hoc electi fuerint visum fuerit expedire dabimus unicuique dictorum populatorum portionem suam ex predictis possessionibus sicut eum decuerit secundum vero quod dicti honores et possessiones fuerint et sufficerint et nulli amore odio vel timore rationem suam crescemus vel decrescemus Data apud Maioricas pridie idus aprilis anno dni. millesimo. Ducentesimo Tricesimo primo.

S✠ num Bernardi de Santa Euginia gerentis locum domini Regis qui predicta laudamus concedimus et firmamus. Eius rey Testes sunt Durandus cog Guillermus de campo Baldouinus gumberti Ugo rotlandi Raymundus speciaire Raymundus de cunillis bernardus puculul Petrus de monte rufo Signum ✠ Berengari companni notarii publicii Maioricarum qui mandato domini bernardi de sancta euginia hoc scripsit cum litteris appositis in linea secunda die et anno prefixis. Signum ✠ Nicolay Rabatie notarii publicii Maioricarum testis. Sig ✠ num Petri rosseti notarii publicii Maioricarum testis. Sig ✠ num Arnaldi de sancto martino notarii publicii Maioricarum qui hec scripsit et translatavit fideliter ab originali instrumento et cum eodem diligenter comprobavit iij.º kalendas augusti anno domini Millesimo Ducentesimo Lxx.º octavo.

Hoc est translatum fideliter sumptum a quodam publico instrumento cuius tenor talis est. Sit omnibus notum Quod Nos Guillermus de stephano et Johannes punera in caualleriis hominum dertuse eisdem pertinentibus in Ciuitate Maioricarum et extra donatores statuti a bernardo de sancta euginia gerente vices domini Regis aragonie in maiorichis auctoritate ipsius domini Regis qua fungimur in hoc damus concedimus et laudamus per alodium francum et liberum tibi Martino codonol et tuis succesoribus in eternum et cui uolueritis medietatem cuiusdam alquerie que dicitur cupellos cum medietate cuiusdam Raal qui ibi est ultra torrentem et sunt tres jouate in termino de polenza ita quod decetero predictam medietatem predictae alquerie et ipsius Raal cum medietate omnium domorum cum terminiis et pertinentiis suis cum terris pratis pastis herbis aquis lignis vineis arboribus introitibus et exitibus suis et cum omnibus pertinentibus ad dictam medietatem ipsius alquerie et Raal (pertinentibus) uel pertinere debentibus quoquomodo habeatis tu et tui teneatis possideatis et expletetis franchi et libere ad dandum vendendum inpignorandum et alienandum et ad omnes tuas tuorumque uoluntates inde faciendas exceptis militibus atque sanctis prout melius dici potest vel intelligi ad tuum tuorumque saluamentum sine enganno. Actum est hoc ij. Idus octobris anno domini Millesimo Ducentesimo Tricesimo primo. S✠ num Guillermi de stephano. S✠ num Joha-

nis punere qui predicta laudamus concedimus et confirmamus. S✠num Petri Johannis. S✠num Petri de pertusa. S✠num Berengarii de podio. S✠num Poncii aloa.. testium Signum✠ bernardi de artis notari publici in Ciuitate Maioricarum Qui hec scripsit.

MIGUEL BONET.

UN' ALTRE VERSIÓ DE LA SIBILLA

L'he trobada transcrita a la fulla blanca final del llibre que aportava el col·lector de les llimosnes de una confraria, corresponent al any 1599-600. D'aquesta surten totes les qu' es canten encara en nostres iglesies a les matines de la nit de Nadal, y es molt mes estensa que totes elles, y en no poques coses mes correcta, a be que certs castellanismes, com *nunca* (vers 17) *apenas* (vers 24), y altres corrupteles molt propies d'aquell temps, clarament demostran que el transcriptor no la copià de cap manuscrit antich ni font autèntica, sino que la prengué directe de la tradició oral. Completa tampoch pareix que ho hage d'esser, tota vegada que hi manca, per lo menos, l'estrofa, que encara avuy se diu, *Lo sol perdrà sa claredat...* etc., y que reproduint aquesta conceptes expressos del *Judicii signum: Eripitur solis jubar, et choris interit astris. | Solvetur celum, lunaris splendor obibit...*, compresos ja en les versions mes antigues que transcriu el Dr. Milà:

La luna el soley s' esculzira,
nulya stela non lusera. . . (vers 17 y 18)
.....
tot lo mont cera en tristor . . . (vers 42)

no es possible poderla considerar com una adició feta en posterioritat. De cap dels texts que copia el dit Dr. Milà sembla que 'n puga sortir directament el nostre, mes de n'gún s' allunya tant com de la versió valenciana, la qual devia esser la corrent aquí a Mallorca a principis del sigle XVI, puis ab aquella coincideix exactament, salvo petites diferencies d'ortografia, la que posa la *Consueta* de nostre Seu, del any 1511, y reproduí el meu oncle D. Marian Aguiló en los fulls impresos de la seua *Bibliografia Catalana*. Lo que afageix de que axi se cantava encara en temps seu a Mallorca, si no es confusió produida per recorts d'infancia ja llunyedans, seria cas be digne de notar.

E. AGUILÓ.

Al jorn del judici
parra qui haura fet servici.

Jesu Christ rey universal,
home y ver Deu eternal,
del cel vindra per a jutjar
y a cascu lo just donar.

Ans del judici Antichrist
vindra y fara lo mon trist,
y fer s' ha com a Deu servir,
qui no 'l creura fara morir.

Lo seu regnar sera molt breu,
y en tal temps en poder seu
martirs morraa tots en un loch
aqueu Elias e Enoch.

Senyals dara lo juy final
tals que n'gun home mortal
nunqua ha oit ni ha legits
ne en lo mon se son seguits.

La mar en alt se levava,
muntanyes sobrepujara,
los termes que Deu li ha dats,
volent ho ell, seran dexats.

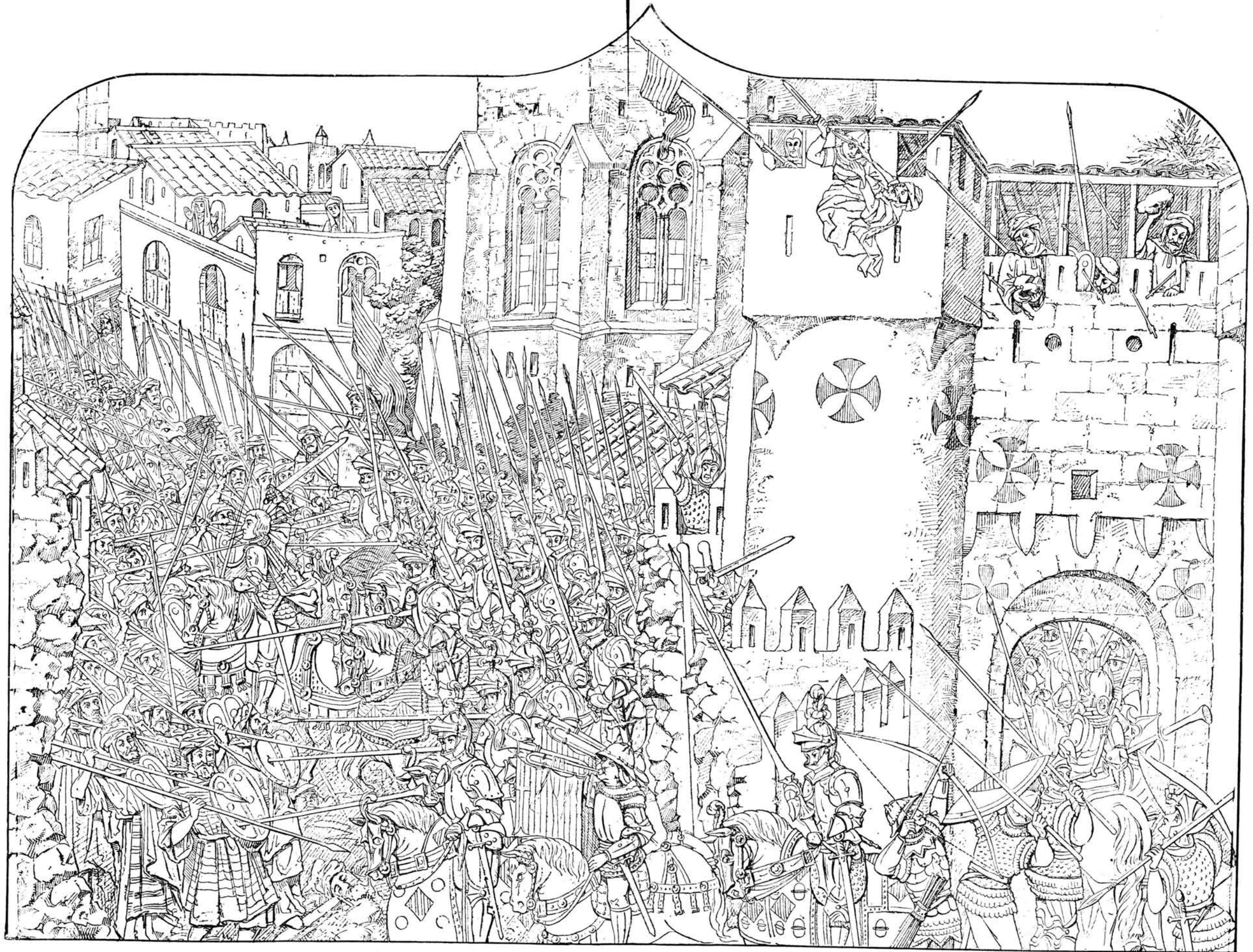
Apres tant se abaxara
qu' apenes veure 's pora;
los pexos donaran grans crits
perdent los naturals delits.

Apres sera un fort senyal
de terratremol general;
homens y dones, per espant,
com infants aniran cridant.

Gran foch del cel devallara
que mar y fons rius cremará;
les plantes mostraran senyal
d'espant, contra lur natural.

Lo foch potent y molt ardent,
mesclat ab sofre molt pudent,
tota la terra cremara,
cosa en lo mon no restara.

Qualsevol qui mal haura fet,
a be que sia estat secret,
a tots sera manifestat,
per lo gran jutge judicat.

ENTRADA DEL REY EN JAUME A LA CIUTAT DE MALLORCA
(D' un retaulet del sigle XV existent en el nostre Museu)

Los cossos morts se levaran,
 los esperits recobrarán,
 lo so de la trompeta greu
 dira veniu al juy de Deu.

Apres del cel venir veureu
 ab los angels lo Fill de Deu,
 mostrant la sua magestat
 y lo seu Cos glorificat.

Als bons dira: fills meus veniu,
 benaventurats posseiu
 lo regne qu' heus he aparellat
 desque lo mon hagui cresat.

Als dampnats dira agrament:
 levau (sic) maleits vers al turment,
 anau vos ne al foch etern
 ab vostron princep de lo infern. ¹

Humil Verge, qui hau parit
 Jesus infant aquesta nit,
 vullau a vostron Fill pregar
 que'ns vulla del infern gordar.

Al jorn del judici
 parra qui haura fet servici.

ASALTO DE LA CIUDAD DE MALLORCA

EN 1229

(Explicación de la lámina n.º CXXVIII)

El mejor retablo existente en el Museo de nuestra Sociedad tanto por sus dimensiones como por su importancia histórica y artística, es el que va á ocuparnos, compuesto de dos piezas, el cuadro alto ó principal de 2'62 X 1'82 m. en donde campea libremente San Jorge á caballo combatiendo con el espíritu infernal, y en segundo y último término una suntuosa y muy detallada, aunque no del todo exacta, vista de la ciudad de Palma, con su bahía á la derecha, 'Portopí y la costa de Poniente.

El cuerpo inferior, que mide 2'21 X 0'74 m. lo constituyen tres recuadritos ó *pradellas* que representan, de izquierda á derecha, la decapitación de San Jorge, en el centro el sepulcro de Nuestro Señor con los instrumentos de la pasión, y

á la derecha el asalto y entrada de las huestes del Conquistador en nuestra ciudad. Esta última *pradella* es la que representa con gran fidelidad, aunque sin los atractivos del color, la adjunta zincografía hecha sobre exactísimo dibujo de nuestro buen amigo D. Cristóbal Mora.

Es sabido cuanta boga alcanzó en tablas, miniaturas, sellos, estatuas, bordados y representaciones dramáticas la vida de San Jorge, patrón tutelar de la caballería aragonesa desde los últimos tiempos del reinado de Jaime I (1) y, sobre todo, desde que D. Pedro IV el Ceremonioso lo declaró patrón de la Real Casa, publicando sus famosas ordinaciones sobre la caballería. Bastará recordar el magnífico medallón que decora el arco de ingreso de la R. Audiencia de Barcelona, el frontal bordado de la capilla de este Tribunal, dedicada al mismo santo, además de la multitud de grabados en madera con que ilustraron romances populares y libros incunables los primeros impresores aragoneses, catalanes y valencianos, aparte de una infinidad de frescos, joyas y esmaltes, aldabas, azulejos y otras figurillas, como la del surtidor del claustro de la catedral de Barcelona, para comprender la popularidad que tuvieron tales representaciones durante toda la edad media, y que respondían plenamente al entusiasta culto que se rendía á la sazón á la caballería.

No obstante de ser mucho el interés que tiene el retablo de que nos ocupamos, por su excelente estado de conservación, por su mérito artístico y por su importancia local, que reconocemos, toda vez que contiene la vista más antigua de la ciudad de Palma, de su bahía y de la entrada de las tropas cristianas en la ciudad, aun posee nuestro Museo otro retablito más pequeño del mismo santo, de mayor antigüedad y de más peregrina importancia, si se quiere, para la historia del arte, de llegar á confirmarse las impresiones que sacó de su inspección, el insigne arquitecto D. Ricardo Velázquez Bosco, quien estimaba ser dicha tabla de la misma escuela y tal vez de la misma mano que trazara en los techos del palacio de la Alhambra de Granada las raras pinturas que allí se admiran y se tienen por obra del siglo XIV.

(1) Véase mi artículo publicado en el tomo III de este BOLETÍN, pág. 63, *San Jorge, Patrón de los Caballeros de Aragón*.

(1) Diu l' original: *ab lo vostron princep dinfern*.

El que motiva la presente explicación, y ocupa no sin justicia el sitio de honor del Museo, procede del oratorio de San Antonio de Padua, inmediato á la antigua puerta de la muralla á que daba nombre, oratorio que quedó poco menos que arrinconado al avanzar en el siglo XVI los hermanos Fratrín por razones de estrategia militar la puerta referida al sitio que actualmente ocupa.

Ignoramos cómo y cuando debió ser instalada en dicha iglesia obra de tal importancia. Se nos figura que pudo y debió ocurrir después del movimiento revolucionario de los agermanados en 1523, cuando se instauró en esta ciudad con carácter de cofradía la que lo fué de los caballeros. (1) Es notorio que muchas personas principales cuando ocurrió el movimiento de la Germania se embarcaron para Valencia, donde hemos visto escrituras notariales suscritas por considerable número de ellos en mutua defensa de sus personas y familias. Estos pudieron ser los que á su regreso estimulados por el espíritu gremial corporativo, que se debió avivar en las clases altas al presenciar los desmanes populares recientemente ocurridos, se unieron en cofradía bajo la advocación de S. Jorge patrón secular de la caballería. (2)—Pudo contribuir á tal erección el paso por esta isla de la numerosa y brillante hueste que acompañó á Carlos V en su expedición á Argel.

Sea como fuere, lo que sí resulta indubitable es que el cuadro pertenece, tanto por el estilo y el procedimiento pictórico como por los detalles de indumentaria y exornación, á la detallista escuela flamenca, y que su autor nos es desconocido y no es fácil de adivinar. Cuando compuso su obra, en la primera mitad del siglo XVI, debía ser ya de avanzada edad, y lo comprueban la maestría y seguridad de su pincel, el rechazar la nueva manera de pintar en tela, recientemente descubierta y generalizada, y lo familiares que le eran los proce-

(1) Varios libros de esta cofradía correspondientes á los siglos XVII y XVIII he podido ver en el archivo de la familia Torrella y en las Misceláneas ms. de Bover.

(2) Creo que de entónces, é importado de Valencia, donde se rendía culto además de San Jorge á San Dionisio, data el hecho, en cierto modo extraño, de abundar en la clase alta el nombre de Dionisia, antes no conocido.

dimientos al encauste y lo aferrado que estaba á tratar los asuntos á la manera flamenca y medioeval. Al contemplar esta obra nadie la creería del tiempo de Carlos V, sino mucho más antigua, tal es la factura y sabor arcáico que ostenta; diríase al verla que la aurora del renacimiento aun no había clareado el horizonte, ni estaba tendido el Arco de triunfo de Alfonso V. en Nápoles, ni habían aparecido Rafael, Miguel Angel, Berruguete, Enrique de Colonia, y tantos otros artistas porta estandartes de la nueva escuela, que en el continente europeo avasallaba todos los espíritus. Semejante anacronismo nos hace sospechar en la posibilidad de que el autor sea mallorquin y estuviese por tanto distanciado por falta de ambiente del nuevo estilo romano, plateresco, ó como quiera llamarse. Pues es cosa indubitable la tenacidad con que los artistas siguen la tradición de su época, de sus maestros y escuelas, cuanto más alejados se encuentran de los grandes centros, cortes y ciudades, que son las que dan la nota de moda de su tiempo. Este fenómeno, que puede comprobar cualquiera con el caracter semejante de su escritura con la de su maestro, lo patentizó Quadrado al ocuparse de la iglesia de Petra, del más puro estilo gótico, no obstante de edificada en el siglo XVI, reforzando este argumento, por lo que á la escultura se refiere, las escasas muestras que dejaron en nuestra ciudad los artistas del Renacimiento, y que pueden reducirse al pórtico del coro y púlpitos de piedra de la Catedral, del aragonés Salas, al portal mayor de dicho templo, costeadado por el obispo Vich y Manrique, oriundo de Valencia, por el año 1600, y á alguna que otra ventana y galería de casas particulares.

Es, pues, punto poco menos que imposible averiguar quien puede ser el autor de tan interesante pintura, que por su estilo no cabe confundir en manera alguna con la de otro famoso pintor, Manuel Ferrando, autor del no menos notable cuadro de la fundación de la Cartuja de Valldemosa que se conserva en el Museo provincial de la Lonja, educado probablemente en Italia y acaso anterior al anónimo que nos ocupa.

El único pintor que su contemplación me trae á la memoria es un artista aragonés, notabilísimo, y que ha pasado desconocido para Ceán

Bermúdez, su adicionador el Conde de la Viñaza y el diligentísimo investigador Sr. Martí y Monso (1), del cual puedo dar ahora noticia merced á haber encontrado su firma en letras góticas al pié de una pradella de un retablo suyo en la iglesia de Santa María en Ejea de los Caballeros. Miguel Ximenez se llama este artista desconocido, que tiene varias tablas pintadas en un altar de la Asunción de la Virgen, si no recuerdo mal, cuyo zócalo formado por cinco recuadros, magistralmente pintados y con un colorido de trajes tan brillante que es acaso la única nota diferencial entre el cuadro de San Jorge de Palma y el de Egea á que me refiero. Casas flamencas, paisajes de esta tierra, una procesión religiosa con obispos, jurados, damas y caballeros, unos soldados cortesanos armados de alabarda y casco al estilo del que usaba Alfonso V, el de Nápoles, encuéntranse como detalles y accidentes del asunto principal en el retablo de Miguel Ximenez, descubierto en Egea. De no ser nuestro San Jorge de su mano, diríase que los autores de uno y otro fueron discípulos de un mismo maestro cuyas huellas siguieron.

Volvamos á nuestro tema y veamos si con los reducidos elementos que el retablo nos ofrece, podemos fijar definitivamente su fecha. La figura principal de San Jorge á caballo se nos presenta con una armadura de las llamadas de Maximiliano, abombadas y acanaladas, en vez de lisas, y adornadas en sus juntas y partes prominentes de labradas aristas y festones; las hombreras, viseras, penachos, clavos, hebillas, colgantes, espadas, lanzas de torneo con guardamano, todas son de gala más que de batalla; las riendas, sillas y los correaes que las sujetan á las ancas de los caballos, de corte alemán, de las que se usaron en España después de la venida de Carlos V en 1517. Idénticos arreos gastan los caballos y ginetes de la pradella, como puede comprobarse por la inspección de nuestra

(1) Acaba de publicar lo que él con una modestia inusitada llama *Estudios histórico-artísticos*, libro de xviii X 700 páginas, en folio, ilustrado con gran profusión de grabados y estampas, cartas, firmas y documentos, que constituye un verdadero monumento para la historia de las bellas artes españolas. Su mejor elogio es decir que no parece obra de un meridional, ni empresa de un simple particular; tal es la constancia, diligencia y esfuerzo que presupone en lo económico, en lo artístico y en la investigación.

lámina, lo cual es indicio seguro y cierto de que esta clase de armaduras estaban en boga en Mallorca y con ellas hubo de hacer su composición teniéndolas á la vista al ejecutar el cuadro. El encuentro de las tropas cristianas con la morisma al romper las vallas de la puerta del *Esvaidor*, después de Santa Margarita, cuyo ábside con sus ventanas ojivales incluyó el artista para dar más carácter local á su cuadro, está ajustado á la verdad histórica; pero diríase que el pintor solo había visto las tropas con sus guarniciones de fiesta y en días de parada ó torneo y así las representó en la pradella que ofrecemos, en donde á poco que se advierta, se reparará en la falta de furia entre asaltantes y defensores, no acertando á dar idea de lo que fueran tales combates más que en los episodios de lo alto de la torre, desde donde los moros arrojan piedras, y á donde ya han llegado victoriosos los cristianos, uno de los cuales arroja un sarraceno por una almena y otro enarbola el victorioso pendón de las barras aragonesas.

Los moros, que se oponen al paso de la caballería en la calle de San Miguel están bien representados con sus escudos bilobados y turbantes, pero, aparte de los episodios mencionados, en donde quiso concentrar el interés el artista fué en las dos ó tres figuras que aparecen á caballo en primer término y que representan San Jorge con la cabeza descubierta y con su nimbo de rayos celestiales, blandiendo en la vanguardia descomunal espada, teniendo detrás á D. Jaime y á D. Nuño Sánchez de Lara, con lo que quiso significar cuanto debieron los caballeros catalanes y aragoneses al santo patrón de la caballería en la conquista de esta ciudad. Detrás del Santo vese la figura de D. Jaime I el Conquistador con su caballo engualdrapado como el de D. Nuño, su tío y pariente y el de un Moncada ostentando los tres sus escudos romboidales con las barras de la casa real de Aragón. Distinguese el casco del Rey por el timbre real ó *Rat Penat* ó dragón que alado ostenta en su cimera, trofeo este de mucho sabor local, que se le ha atribuido hasta hace poco, juntamente con un maltrecho arzón y estribos, que se conservaron hasta mediados del pasado siglo en el Ayuntamiento de Palma, y hoy figuran en la Armería Real de Madrid. La tal cimera, empero, que tantos anacronismos ha hecho cometer á los artistas hasta que ha sido

puesta en claro su pertenencia (1), desde la monumental estatua ecuestre de Valmitjana emplazada en la Glorieta de Valencia hasta los dibujos con que exornó D. Ricardo Anckermann los títulos de la última deuda municipal, no la llevó nunca el invicto Monarca, siendo la primera vez que aparece esta clase de cascos á mediados del siglo XIV importados aquende el Pirineo por los caudillos de las compañías blancas venidas á España con Beltrán Duguesclin cuando las guerras de Don Pedro de Aragón con el Cruel de Castilla. De por entónces data el casco del dragón alado, que emplearon los monarcas de Aragón como emblema real ó timbre de su casa en sellos, monedas y escudos, desde Don Pedro el del Puñalet, que fué quien lo introdujo y lo puso en cuantas obras de alguna importancia erigiera, como se ve en el Monasterio de Poblet, en la Atarazana de Barcelona, en las casas del Concejo de Teruel, y en otras.—El casco del *Rat Penat* era ya, pues, cuando se pintó el cuadro el distintivo real, y con él estaba familiarizado el pueblo de Mallorca por verle coronar el mástil ó seudo palo que dicen de la bandera que llevaba el Conquistador cuando ganó la ciudad, el cual guarnecido de laurel y mirto salía á relucir todos los años el 31 de Diciembre, día en que ya desde el siglo XIII se conmemoraba el aniversario de la Conquista con función religiosa, sermón y cabalgata ó procesión cívica que corría toda la ciudad. Esta última parte ya no se efectúa, (2) subsistiendo aún afortunadamente las restantes, que constituyen una de las fiestas tradicionales más poéticas de Palma.

Pues bien, consta por documentos indubitables que la tal cimera fué meramente decorativa, y hecha de cartón para ser llevada junto con el histórico estandarte en la procesión de la conquista. Y tan popular fué esta fiesta, y tal encanto y tan alto sentido tenía para el buen Cronista Ramón Muntaner que en uno de los capítulos de su Crónica la celebra con grande entusiasmo y la recomienda á sus paisanos de

(1) Véase la monografía del Barón de Cuatro Torres sobre el casco del rey Don Jaime; *Lo Rat Penat* en el escudo de armas de Valencia, conferencia del Sr. Vives y Liern y un artículo mío sobre el mismo asunto en la *Revista Crítica* del presente año.

(2) Ha sido admirablemente pintada esta tradicional fiesta por el más popular de nuestros poetas Don Pedro de Alcántara Penya en la imitación de Beranger, titulada *La Colcada*.

Valencia para que la imiten en su ciudad. Acaso, y sin acaso, esta excitación y alguna función análoga fueron las que dieron origen á la famosa Señera de Valencia, que tampoco es, ni mucho menos, como ha demostrado el Sr. Vives y Liern, aunque se haya venido creyendo aquí, la misma que plantara el Rey Don Jaime en la torre de Bab-el-Azahar (1) ó del Temple de Valencia en 1238.—En Menorca también cundió el ejemplo, y en Ciudadela se conmemoraba cuando era capital de la isla, como se practica ahora en Mahón, con una fiesta religiosa y sermón el aniversario de su redención cristiana por las armas de Alfonso III en 1286.—La relación que publicó Carbonell en 1541 en sus *Crónicas de España* de esta conquista, y que dice se guardaba recóndita en el Archivo municipal de Ciudadela, de donde le sacaron copia en 1483 no es otra cosa que uno de estos sermones, de fines del siglo XIV, que se repetía *mutatis mutandis* el día de S. Antonio, (17 de Enero) aniversario del suceso que se conmemora. Es dicho sermón mezcla abigarrada de hechos verdaderos tomados de la tradición y de las crónicas arábicas, y de detalles y reminiscencias de la conquista de Mallorca sacados de la lectura de la Crónica real.

Servirían tales relaciones á modo de guía de los oradores sagrados, á quienes estuviera encomendada la oración histórico-apologética de la jornada; y de que esto es así hallamos otro testimonio en la Catedral mallorquina, en cuyo archivo se encuentra desde la primera mitad del siglo XIV la parte de la Crónica del dominico Marsilio traducida del latín al catalán, referente á la empresa y conquista de Mallorca, tomada de la Crónica real, fragmento que utilizó Quadrado en el libro que publicara sobre este tema en 1850.

Para terminar falta decir algo acerca de otro detalle de interés histórico del cuadro de San Jorge. Me refiero á la interesante vista de la ciudad de Palma que es sin disputa la más antigua que conocemos; (2) aunque se nos antoje

(1) Ahora se puede restaurar este nombre que apareció incompleto, por no leerse en el original más que la primera sílaba, en un documento que publiqué en este *Boletín*, tomo II, referente á la prisión del Infante de Mallorca.

(2) Además de esta, es de gran valor la pintura sobre tabla de Grau, mitad vista mitad plano topográfico, de mediados del XVII, que posee el Ayuntamiento for-

un tanto fantaseada por la elevación y cresterias de sus góticos edificios, que más aspecto le dan de ciudad flamenca que morisca. Parece que en ella se quiso representar la antigua Medina Mayurka á juzgar por los moros que salen armados de la ciudad por la puerta de Bebhalkofol. Como detalle singular merece fijar la atención el de unos patos nadando en los fosos inmediatos á la antedicha puerta, con los que acaso quiso significar el pintor la acequia, cuya corriente abastecía de aguas á la ciudad, cortada por D. Nuño Sánchez, segun el monarca refiere en su crónica.

Hacia el ángulo alto de la derecha aparece, la bahía que surcan unas cuantas galeras, con la costa y puerto de Portopi, que indudablemente están tomadas de la realidad, tal es el parecido que tienen. Lo cual induce más á creer que todo el retablo debió pintarlo aquí algun artista que, caso de ser del país, se habia educado ó empapado en el arte flamenco de fines del siglo XV.

Cáceres, 1902.

GABRIEL LLABRÉS.

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGUA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

LLIBRE III—ANY 1398

47.—28 *setembre*.—Que tot aquell qui hage haut albará del tall, e sia estat penyorat, e venudes les penyores, dega venir a la Sala per veure e regonexer los preus qui 's son hauts de les penyores venudes, e d'assi a dissapte hage deposit compliment del dit tall en la taula den Bernat Tudela Fol. 40.

48.—25 *octubre*.—Que la santa armada del regne de Mallorca feta contra los infaels moros, qui per la perdua del noble capitá seu, e per la conserva o companyia empresa ab la ciutat de Valencia, e per molts altres empaxaments, se hagué a sobreseure fins al jorn present, per ser

mando juego con un Mapa de la Isla de Mallorca coetáneo. La vista del trasaltar de San Francisco, apaisada, también sobre tabla, y tomada desde el mar; otra en tela en nuestro Museo; otra más reducida en el mapa de la Isla de Despuig y por último otras abocetadas, aunque no exentas de exactitud, emplazadas en el sitio que ocupa Palma, en los mapas al óleo original de Binimelis de nuestra propiedad y en otras copias posteriores que hemos visto en casa de Villalonga Mir y en poder de D. M. Puigcerver.

ja tan avansat el temps, sia sospesa y allongada fins al primer de mars vinent . . . Fol. 40.

49.—14 *novembre*.—Que d'assi a disapte prop vinent se sien recullits en la galiota den Bernat Ladó tots los acordats de aquella. Fol. 42.

50.—14 *deseembre*.—Que neguna persona gos traure fora de la illa algunes monedes d'argent, o monedes d'aquelles que ací es son batudes, sots pena de mort corporal y confiscació de tots sos bens y de cremar lo vaxell o fusta ab que será atrobada dita moneda.—Item publicació de lo ordonat per moss. Huch de Anglesola, que lo primer dia juridich de cada mes lo governador, presents tots los oficials reyal, tinga audiencia publica per oir y proveir a tots los clams y greuges que 's vullen proposar contra ell o altres oficials. Fol. 43.

51.—14 *deseembre*.—Que per evitar molt fraus qui 's fan en los contractes mercantivols y altres contra la leuda que lo senyor Rey pren en Mallorques, sien observades sens mudament algú totes les ordinacions contengudes en los capitols de la dita leuda; y aquests sien manifestats per lo claviari o escrivá de la matexa a qualsevol persones qui per informació lur los volran veure, aytantes vegades com requests ne serán. Mana mes avant sien inviolablement observats los capitols que, sobre el mateix dret de la leuda, de nou se estatuexen. Son 16 capitols. . . Fol. 44 y seg.

ANY 1399

52.—30 *deseembre*.—Crida de la letra real dada en Saragossa a 20 de noembre prop passat, per la qual prohibeix lo Sr. Rey a tots sos vassalls e sotsmesos que no gossen anar ni estar en la ciutat de Genova y son destret, ni trametre per mar o per terra mercaderies, avers o altres coses, sots pena de vint milia lliures barceloneses. Fol. 47.

53.—8 *janer*.—Sobre prosecució de la armada santa d'aquest regne contra los moros de Barberia: Que tots los tenguts de la dita armada, y los qui hagen presa la santa creu per anar en aquella, lo primer dia de mars sien aparellats.—Que tots los mestres de fer ballestes fassen les cens de les nous de totes les ballestes de una forma e manera, per tal que los passadors puxen esser comuns en les dites nous e ce; e que los viraters les astes dels passadors degan fer ab la ce de la matexa forma de la ce de les dites nous.

—Que tots los havents e tinents ballestes per tot lo mes de febrer degan fer reduir les nous de lurs ballestes y los passadors que tindrán a la dita forma comuna.—Que los corders qui filarán fil de ballesta per fer cordons, aquell fil degan fer de cor de canem vou (sic) e del millor. Fol. 47 v.º

54.—31 *janer*.—Que los procuradors del collegi dels homens de paratge e privilegi militar havens, donarán L. florins de joyes a tota persona de qualsevol ley, condició o estament sia, qui d'assi a la festa de carnestoltes puxa mostrar diffinició del deute que l' honrat n' Ortis de Sant Marti donzell, axí com hereu de moss. Ramón de Sant Martí quondam, pare seu, demana al dit collegi, lo qual deute afermen dits procuradors ja esser pagat vivint lo dit mossen Ramón Fol. 49.

55.—16 *febrer*.—Que tots aquells qui tenguen florins, axí de Mallorques com d' Aragó, o reyls o mitx reyls de argent, falsos, ne per avant ne tindrán, aquells deguen portar a la taula de n' Arnau Jener cambiador. Mes avant promet de part de la universitat cent florins de joyes a qui metrà en poder de la cort aquell o aquells qui fabriquen o fan fabricar la dita moneda falsa. Fol. 49 v.º

56.—12 *mars*.—Alsa, de manament del Rey, la prohibició d' anar ni trametre mercaderies ni altres coses a Genova, publicada a 30 de desembre prop passat. V. núm. 52. Fol. 50.

57.—28 *febrer*.—Pregó de la ordinació feta ab concell de los Jurats, que aquell a qui serà presentada alguna letra de cambi sia tengut d' escriure en lo dors la hora jorn e any que li serà presentada, e après dins vint y quatre hores si farà compliment al temps o no, e si no ho volrà dir sia haut per resposta negativa, e lo presentant pugua fer e pendre recambis e enantar quantre aquell qui la quantitat haurà reebuda.—Item que aquell qui pendrà alguna moneda prometent pagar aquella en altres llochs per via de cambi, sia obligat per la dita moneda fins tant lo cambi sia pagat complidament. Fol. 52.

58.—1 *mars*.—Que havent ja cumplit lur encàrrech les vuyt persones eletes per compulсар les taxacions fetes en temps de moss. Huch d' Anglesola per raó de dos talls a pagar de ú y de ú y mitx per centenar de lliures, y liurades dites justificacions per escrits als magnífics jurats, que tots aquells qui per la dita raó rebrán albará d' alguna cantitat a pagar dins tres dies

l' hagen deposada en la taula den Bartomeu des Cors cambiador de la universitat. Fol. 52.

59.—28 *maig*.—Mana, a instancia de frare Galcerán de Requesens, comanador en Mallorca de la casa de Hospital de Jherusalem, que tots aquells qui tenen cases, terres o altres bens dins la dita ciutat y terme d' aquella que sien tenguts per la dita casa o per la que santrás fo del Temple, dins xx. jorns hagen mostrades lurs cartes an Joan de Sant Pere notari, per ço que aquelles pusca posar en capbreu, sots pena de x. lliures. Fol. 53 v.º

60.—10 *juny*.—Que qui hage o sapia un ca lebrer, de pel grisart, bausa de quatre peus, lo qual ha meyscabat de vuy matí ensá, que 'l dega denunciar a la cort e haurá un morobati de trobes. Fol. 53 v.º

61.—14 *juny*.—Que en los portals de la ciutat, so es en la porta Pintada y en la de Sant Anthoni de Padua, son ordonades e posades barres de fust per ço que la siza del vin se puxa cullir per los compradors tot frau cessant, y per asso per los jurats y sindichs de la part forana son estades fetes les seguens ordinacions, so es, que los traginers qui aportaran vin no gosen passar les dites barres fins que leyalment hagen denunciat a les guardes quant vi aporten, ne de qui es, ne a qual persona o persones lo aporten, e de qual loch es lo dit vin, e encara hajan a denunciar lurs propis noms; e qui algún frau farà en assó perda lo dit vin e encorrega en pena de x. liures per cascuna vegada.—Item que si algún traginer o altre persona portará vin e presumirá fer resistencia a les dites guardes, o alçar la dita barra, o aquella trencar, de nit o de jorn, si es catiu que sia penjat per lo coll y si es persona franca que perda lo puny sens tota mercé. Fol. 54.

62.—11 *juny*.—Publicació de la carta real dada a Çaragoça a 21 de maig, per la qual en correspondencia a la ordinació estatuida pel Comú de Venecia, que catalans ne altres no pugan traure de les terres del dit Comú robes, mercaderies ne altres bens seus que no sia ab naus de venecians, estatueix, pena de vuyt milia florins, que negún veneciá, o procuradors o factors lurs, ne altres per ells, gosen traure dels regnes y terres de sa senyoria negunes robes, mercaderies ne altres bens lurs si no es ab naus o altres vaxells maritims de sos faels sotsmesos. Fol. 56.

63.—2 juliol.—Repetició a instància del Comanador del Temple de la crida núm. 59, com fins vuy alguns recusen mostrar los dits títols, senyalant un nou terme de xxx. dies per cumplir aquesta orde, sots la pena en dret posada contra los emfiteotes contradients mostrar, com requests ne son, lurs encartaments als senyors per los quals tenen lurs possessions. Fol. 58.

64.—15 juliol.—Crida a instància de Ivo Burguera y de Guillem Vilar, sobreposats del ofici de pescadors, que nigu puxa llogar per lo dit art de pescar a Martí, de nacio de tartres, qui fo catiu den Johan Jacomí pescador, en pena de x. lliures per cada vegada. . . . Fol. 59.

65.—23 juliol.—Repetició de la crida núm. 37 d'aquest llibre, sobre presentació de títols de les possessions cases y altres bens dins la ciutat y terma de aquella que sien en alou eclesiàstich, per fer la capbreuació. . . . Fol. 60.

66.—2 agost.—Publicació de la carta real dada a Çaragossa a 1 de mars, que mana que de la licencia donada al capitans de la armada santa per dampnificar a tots los ínfels moros del mon, declarant esser tots ells de bona guerra, com apar en la carta real dada a Çaragossa a 16 de janer del any passat, sien exeptats los moros del reyalme del Algarb y de la sua senyoria, ab los quals los sotsmesos del senyor Rey conversen, practiquen e usen. . . . Fol. 61.

67.—4 agost.—Que tots conversos e converses oints sonar lo seny de Sanctus e de la Ave Maria se deguen ajonollar semblant dels altres cristians de natura, sots pena de xx. sous a cascún contrafaent, e encara sots pena, per part del honorat Oficial, de estar en la escala davant la porta de la Seu per un dia natural. Fol. 62.

68.—8 agost.—Ordinacions fetes per custodia dels catius de qualsevol nació qui no serán cristians:—Que lo senyor los dega tenir tencats de una hora de nit fins a una hora abans del jorn.—Que los dies de festa colent los tengan tancats de dia e de nit.—Que deguen portar a la cama un ferro o calsa de pes de vuyt lliures.—Que no pugan tenir casa per si mateys, ans aquell de qui seran los dega guardar en la propia o de altre persona franca. . . . Fol. 63.

69.—8 agost.—Mana a instància de moss. Anthoni Puyals prevere, Alamany de Spanya e Barthomeu d'Aulesa, personers o noliadors del leny den Bn. Guardiola, de Sant Feliu, que tots aquells qui se sien acordats ab lo dit leny d'assi hora de vespres s'hi sien recollits. Fol. 64.

70.—22 setembre.—Pregó de la carta real

dada en Çaragossa a 8 de agost, manant servir la pau feta ab los genovesos, concedintlos guiatge en totes les terres y ports de sa senyoria, y sobreseiment en totes les marques, represalies y altres enantaments qui 's seguesquen contra ells. Exceptats emperó genovesos qui serán trobats entrant o exint en viles o lochs rebetles del regne de Cerdenya, los quals e lurs mercaderies son contats de bona guerra. . . Fol. 65.

71.—20 octubre.—Repetició de les crides núm. 53 y 63, concedint de bell nou un terme perentori de xxx. dies perque tots aquells qui tenen bens dins la ciutat o terme en alou de la casa del Hospital o del Temple presenten los títols per cabrevar. . . . Fol. 67.

72.—28 octubre.—Que sa senyoria ab consell solempne de son assessor e molts juristes, ha ordonat que d'assi avant de les corts del batle, veguer, e veguer de fora, no sien tretes letres algunes que no sien subsignades de ma propia dels assessors de dits oficials e segellades ab los segells de les dites corts. . . Fol. 68.

73.—8 novembre.—Ordinacions fetes per los Jurats sobre el dessorrar de les naus qui s'aturen en lo port de Portopí, y altres coses tocants a prevenir que lo dit port no se reblesca, y a procurar certs emoluments ab los quals se puguén fer parets e ampits, e escurar e denejar lo dit port aytant com possible sia. . . Fol. 69.

74.—28 novembre.—Crida de certs capitols compresos en la carta del arrendament de las seques del Senyor Rey fet per Johan Sallambé y en Pere ses Eres, mercaders de Mallorques, ço es: que nigu gos traure de les terres del dit Senyor algun or monedat o no monedat, sino solament lo florí d'Arago corrent en la terra, pena a qui contrafará de perdre l'or que voldrá traure y encara en pena de cors y d'aver. Item que tot hom, estrany o privat, qui aportarà or e aquell vendrá a les dites Seques, en quantitat empero de sinch marchs d'or fi o mes, sia guiat, anant, estant y tornant, de totes marques e represalies atorgades o atorgadores, y de tots y sengles deutes que dega per qualsevol raó. Empero que aquells qui de dit guiatge se voldrán alegrar no puguén aturar en la terra per mes temps de un mes. . Fol. 71.

75.—16 desembre.—Que tots aquells qui hagen o sapien altres tenir algunes monedes, or, argent, robes, joyes, vestedures ni altres

bens mobles qui 's pertanguen an Arnau de Ginta, olim cambiador de Mallorques, dins dos dies ho deguen denunciar a la cort.—Iguament deguen denunciar algunes dites o transportaments de alguns deutes pertanyents al dit Arnau que sapien esser estades fetes per salvataria cuberta o en altra manera fentament per absegament de sos bens o cuberta d' aquells en nom d' altre en frau den Ramón Martí e den Anthoni Miquel, o d' altres. . . . Fol. 72.

Seguexen algunes denúncies fetes en virtut de la crida precedent y altres actuacions judicials a que varen donar lloch.

76.—22 *desembre*.—Altre crida sobre presentació de titols de les cases o altres bens posehits dins la ciutat y terme de aquella en alou ecclesiastich per raó de la cabrevació . . . Fol. 75.

ANY 1400

77.—13 *janer*.—Que tots aquells qui sapien o tenguen alguns bens sients o movents, credits deutes o obligacions pertanyents a la dona Margarita Ferrandis, en altre manera apellada la Farfana, dins x. dies ho hagen denunciat al discret en G. Blanch notari e escrivá de la cort Fol. 75 v.º

78.—22 *janer*.—Promet cent florins d' or a qui denunciará o metrá en senya a la cort, lo ladrónic fet de certa quantitat de moneda, argent y altres joyes, del scriptori den Johanet de Moyá mercader, en tal forma que lo dit Johan puxa cobrar lo dit furt.—Mana mes avant que tots aquells a qui sia tengut lo dit Johan d' alguna quantitat per fet mercantivol o altre compareguen dins trenta dies davant la cort, per esser pagats y satisfets Fol. 76.

79.—28 *janer*.—Crida del guiatge y seguretat concedits per lletre real dada a Saragossa a 30 de agost anterior, a tots e sengles serrahins de qualsevol ports de Barbería qui vendrán mercantivolment a Mallorca o altres terres y llochs del Sr. Rey, y a totes mercaderies y robes de qualsevol linatge o especie sien que los dits serrahins trametrán a los dits lochs, axi propies com d' altres, dementre empero los dits sarrahins naveguen e los dites mercaderies sien portades ab vaxells maritims navegats y patronejats per sots mesos del dit senyor. . . . Fol. 77.

80.—31 *janer*.—Que los qui tenen o per

avant tendrán bestians no gossen vendre anyells ni cabrits tro que hagen delmat e 's sien aveneguts ab los delmers del Sr. Rey e del Rvt. Bisbe y Capitol. . . . Fol. 78 v.º

81.—22 *mars*.—Crida ordonada de manament den Guillem Sa Tria, comissari tramés per lo Sr. Rey per inquirir contra tots e qualsevulla oficials reyal, passats e presents, e tots administradors e regidors de la cosa publica, de tots crims fraus e excessos comessos en lurs officis, y per conixer de tot greuge de la ciutat y regne contra singulars, y de singulars contra la ciutat y regne, manant tots aquells qui han o preteneguen haver interés en les dites coses que compareguen al castell reyal davant lo dit comissari.

La publicació d' aquesta crida, comensada a la plassa de la Quartera dia 5 de febrer, fou suspesa totd'una a instancia dels Jurats, y no se registrá fins que aquests, a 22 de mars, ne demanaren copia al llochtinent de Governador. Dia 2 de abril la feu repetir en deguda forma el dit comissari, y a 10 del mateix la feu registrar altre vegada en el llibre de la cort. Fols. 79 y 80 v.º

82.—10 *abril*.—Que tots aquells qui tenguen o sapien llibres de notes o de cort, manuals, cartes, cedules o altres qualsevol escriptures faents y pertanyents a la baronia que fo del Comte de Ampuries e are es den moss. G. de Sant Johan e moss. Ramonet de Sant Martí, dins x. dies los hagen deposats en poder den Johan Terriola notari e escrivá de la dita baronia. Fol. 81 v.º

83.—28 *maig*.—Crida de les ordinations fetes a requesta dels Jurats sobre guarda de les naus y altres vaxells qui estan o d' aqui avant estarán en los ports de Portopí y del moll de la ciutat. Son 26 capitols. . . . Fol. 82.

84.—9 *juliol*.—Que tots aquells qui dins la ciutat y terma de aquella tenguen cases, terres, orts o altres bens en alou de la dona Guiemona muller den Francesch Sacarrals ciudadá, dins xv. dies hagen mostrades lurs cartes o titols an Johan Crespí notari, elet per fer capbreu de aquelles. . . . Fol. 86 v.º

85.—3 *agost*.—Pregó de no portar armes vedades de dia ne de nit, sino solament coltell de tay o punyal o daga, y de no anar sens llum per la ciutat tocat el seny del ladre. Fol. 87.

E. AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—ABRIL DE 1902

SUMARIO

- I. Guillermo de Torrella poeta mallorquín del siglo XIV, por D. Gabriel Llabrés.
- II. Las Obras de Ramón Lull. Juicios de la Prensa.
- III. Cartas curiosas del siglo XIV, por D. Estanislao Aguiló.
- IV. Donatius reveals a Fr. Joan de Fornells, del orde de fraimenors, per D. E. Aguiló.

GUILLERMO DE TORRELLA

POETA MALLORQUÍN DEL SIGLO XIV

I

El^o sabio catedrático de la universidad de Barcelona D. Manuel Milá y Fontanals, nuestro querido maestro, fué el primero que se ocupó de este poeta desconocido en el folleto titulado *Les Noves Rimades-La Codolada*, publicado en 1877 por la *Sociedad para el estudio de las lenguas romances* en Montpellier, al estudiar aquella forma métrica y dar á conocer el riquísimo contenido de cuatro cancioneros catalanes desconocidos, que pertenecían cuando los disfrutó Milá á los herederos de D. José Vega y Senmanat, (1) siendo después adquiridos por el insigne literato y bibliófilo mallorquín D. Mariano Aguiló y Fuster.

(1) La personalidad de este erudito y patriota literato catalán del siglo XVIII, ha adquirido gran relieve con la publicación de su correspondencia con D. Antonio Mayans y Siscar, sacada á luz por D. Enrique Serrano y Morales en la *Revista crítica de Historia y Literatura*, tomo V, año 1900 y siguientes.

Por nacido en Mallorca, ó al menos residente en ella, dió Milá á este poeta, creyéndole descendiente de un Guillermo Torrella, enviado por Jaime I de Aragón en 1261 al reino de Sicilia á negociar, en unión del infante Fernán Sánchez, el matrimonio del primogénito D. Pedro con D.ª Constanza; y advierte también que figura en el *Repartimiento de Mallorca (1230)* un Bernardo de Torrella.

Hace notar Milá que la actual forma *Torrella* ó *de Torrella* se ha escrito anteriormente *Toroela* y *Torroela*, *Toroella* y *Torroella*, que equivalen á la latinización del apellido en *Turricella* ó *Turruella*.

Con una intuición y tino verdaderamente magistrales, como se verá después, atrevióse el gran maestro á fijar la fecha en que debió ser escrita la *Faula* de este poeta, colocándola en la segunda mitad del siglo XIV y antes del año 1381.

En el cancionero que tuvo á la vista el poema de Torrella constaba de unos 1250 versos, de agradable estilo, no exentos de estro poético, aunque en ellos se abuse en alto grado de las palabras *bell*, *gentil* y *asaut* (bello, gentil y muy alto ó alzado).

Hizo notar además el doble interés que ofrece el poema por lo que atañe á la historia literaria, y á la de las ideas y de las costumbres de la época en que fué escrito; fijándose en el hecho de citar con entusiasmo varios nombres de los galantes *Caballeros de la Tabla Redonda*; en el propósito del autor de escribir su poema en provenzal, cuya erudita tradición hallábase entonces casi del todo borrada, y en hacer hablar á sus personajes artusianos en lengua francesa, no obstante de haber los copistas catalanizado el provenzal y francés en que Torrella escribiera.

Para asignarle la data prefijada vali6se Milá del cotejo de esta obra con la de Bernat Metge, titulada *Libre de Fortuna e Prudencia*, escrita en 1381, obra de idéntica forma y de igual número aproximado de versos que la de Torrella; y á pesar de contrastar el carácter pintoresco de esta con el abstracto de aquella, creyó poder deducir, y no sin fundamento, que Bernat Metge debió conocer la *Faula de Torrella* y ser por tanto la del filósofo posterior á la del poeta.

II

Datos biográficos y geneal6gicos

Puesto sobre la pista, para esclarecer y cimentar con documentos lo que dejara escrito aquella clarividente y segura inteligencia, hube de acudir al bien ordenado archivo familiar de los Torrellas de Mallorca, cuyo representante entonces, don Fausto Gual de Torrella, me dió con amabilidad suma todas las facilidades para lograr lo que pretendia.—Y en efecto, resulta de los papeles y documentos de aquel archivo que uno de los primeros personajes que aparecen en el árbol geneal6gico de la casa (1) es un Bernardo de Torrella, padre de varios hijos, (2) el mayor de los cuales era Bernardo de Torrella, caballero, que testó el 4 kalendas junio 1316.—De este segundo Bernardo de Torrella fueron hijos: Elisenda, casada con Andrés Callar, Pedro de Turri, can6nico, y Peric6 de Torrella (3), ca-

(1) No he podido comprobar si fueron sus predecesores ni si pertenecieron á la misma familia de nuestro poeta, un Guillermo de Torrella, caballero, que tenia un hijo del mismo nombre, y vivían ambos en 1285, y que figuran en un documento publicado en este BOLETIN en Junio de 1894.

(2) Véase el Arbol geneal6gico al final de este artículo.

(3) Era muy rico, según Quadrado, que habla de él en la nota de la pág. 35 de la obra *Forenses y Ciudadanos*, comprobándose además por el testamento de su yamentado suegro Ramón de Salellas. El patrimonio de los Torrellas, adquirido á raíz de la conquista, radicaba principalmente en los términos municipales de Sóller, Santa María del Camí, y Rubines, hoy Binisalem. En esta villa tenian la alquería llamada Morneta.—Habit admodum Rev. Archidiaconus Barcinone alqueriam *Mornetam*, (que) fuit data et concessa Bernardo de Turricella et suis in feudum per dominum Sanctium. (Regem Majoricarum), Data Majoricæ kalendis Septembris 1310. A este predio se asignaban en 1617 los linderos siguientes: Confrontat ex una parte cum itinere regio tendente de dicta villa de Binisalem ad vi-

sado en 1334 con Catalina Salelles, hija de Raimunda y de Ramón de Salelles, insigne bienhechor de la gente de mar, el que fundó y dotó el hospital de su nombre para marineros pobres.—Testó el Peric6 de Torrella en 7 de julio de 1348, ante el notario Bernardo Manresa.—Tuvo dos hijos: Pedro de Torrella, sucesor de la casa, y Ramonet, heredero de los bienes de su abuelo Salelles.

De este Pedro de Torrella nacieron dos hijos: Guillermo y Arnaldo, el primero, nuestro poeta, primogénito y sucesor de la casa, cuyos bienes, por haber muerto sin prole, pasaron á su hermano. Testó Guillermo de Torrella ante el notario Bernardo Canut el 17 de abril de 1373, habiendo otorgado un codicilo en la ciudad de Barcelona en 12 de abril de 1375, ante el notario Francisco Relat6.

Estos documentos no están íntegramente copiados, como fuera de desear, en el libro registro autenticado que para en el archivo de la casa, de donde los tomamos, habiendo sido imposible su restauración por haberse perdido los protocolos del primero de estos notarios, y estar incompletos los del segundo, que he buscado y revisado en los archivos de Palma y Barcelona respectivamente.

He aquí la parte que se ha conservado:

llam de Selva; ex alia parte cum possessione vocata *Ayamans*, magnifici Juanot Fuster domicelli; ex alia parte cum possessione Joannis Villalonga alias *Negret*, ex alia parte cum possessione Joannis Llorens alias *Duran*, et ex alia parte cum tanca olivarii vocata lo *Torrentay*; et ex alia parte cum vinea Jacobi Pons alias *Tir6*; et ex alia parte cum parte terre Nicolay Llorens vocata *Son Par6*.

En el término municipal de Santa María poseian la alquería llamada por los moros Mahuya, que perteneci6 al caballero Bernardo de Santa Eugenia, primer gobernador de la isla después de la conquista, de cuyo apellido tomó nombre el monte, y luego la población que se formó al pié, cuyo territorio fué segregado del de Santa María del Camí. En Sóller poseian, además de otras tierras, el predio llamado Binibassi, que fué después de los Sanjuanistas, y hoy de la familia de Ensenyat.

La familia Torrella tiene sepulcros con sus armas en la Catedral á ambos lados del portal de la sacristía de *Vermells*, en lo alto de cuya jamba derecha está el sarc6fago, con estatua yacente de alabastro policromado é inscripci6n, del can6nico Guillermo de Turri. Después, á mediados del siglo XIV, se hicieron enterrar en el convento de frailes menores.

III

Testamento del poeta Guillermo de Torrella

In Christi nomine. Ego Guillelmus de Turricella, domicellus Majoricarum, (1) filius venerabilis

Solutis autem et completis omnibus et singulis supradictis, in omnibus aliis bonis meis mobilibus et immobilibus ubique mihi competentibus et competere debentibus jure aliquo vel ratione, instituo mihi heredem meum universalem pregnatum dicte domine uxoris mee, si pregnas est et ad lucem venerit, unum vel plures, et omnes alios infantes meos legitimos, nascituros, postumos vel medio tempore, equis portionibus inter eos; et si dictus pregnatus, aut aliquis aliorum infantum meorum nasciturorum, heres mihi non erit, vel erit et obierit in pupillari etate, vel postea quandocumque sine infantibus (Fol. 8) (2) legitimis et naturalibus, substituo illi sic decedenti alios ipsorum vivos superstites; et si omnes obierint per modum predictum, aut me mori contingeret sine infantibus legitimis quandocumque, substituo ipsis omnibus et cuilibet ipsorum sic decedenti, et mihi heredem universalem facio dominum *Arnaldum Torrella*, fratrem meum, ad suas voluntates inde libere faciendas. Preterea volo et *ordino* atque *mando* quod heredes mei predicti et sui semper teneantur fieri facere duo anniversaria missarum pro anima mea in ecclesia *Sancte Margaritte*, unum tali die qua obiero ac aliud in vigilia *Sancte Marie Augusti*, pro quibus anniversariis fiendis dictus heres meus et sui teneantur dare et solvere monialibus dicti Monasterii *S. e Margaritte* quolibet anno *centum solidos*, videlicet pro quolibet anniversario *quingenta solidos*.—De omnibus anniversariis domina priorissa teneatur dare cuilibet moniali dicti Monasterii *sex denarios* pro quolibet anniversario. Postremo vero volo et ordino atque mando quod prefatus heres meus et sui semper dent et dare teneantur amore Dei monialibus dicti Monasterii *sex quarterias frumenti*, et quod due moniales

(1) Domicellus Majoricarum.—En Mallorca llamábanse *donsell* los hijos de familia de la clase militar ó de caballeros, que no habían heredado la hacienda, mayorazgo ó título que les correspondía, por vivir aún su padre.

(2) Folio 8 del libro de donde se tomó la presente copia.

semper teneantur exire super tumulum meum in crastinum festi commemorationis defunctorum fidelium &.

Actum est hoc Majoricarum sexta decima die aprilis anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo tertio (1373). Sig. ✕ num Guillelmi de Turricella domicelli testatoris predicti, qui hoc meum testamentum, quod est ultima voluntas mea, laudo, concedo et firmo= Testes hujus testamenti sunt vocati et rogati: Joannes Villanova, sacrista sancte ecclesie Sancte Eulalie, Galcerandus Lluch, Petrus Domelech, Sanxo de Sos, Jacobus Muleti, Arnaldus Fabregati et Raymundus Canuti not. Maj. subscriptus.—Sig. ✕ num mei Raymundi Canuti not. pub. Maj. qui, rogatus a dicto testatore, hoc testamentum recepi et in hanc publicam formam redegi et scribi feci et clausi.—Y añadió el transcriptor del documento: Constet enim ad majorem cauthelam, dictum *Arnaldum Torrella* esse fratrem dicti *Guillelmi de Torrella* testatoris, qui dicebatur filius venerabilis *Petri de Torrella*, militis, per legatum in suis codicillis factum eidem *Arnaldo*, fratri suo, de servitute *Petri* servi et captivi sui per tempus quinque annorum, qui dicti codicilli sunt tenoris sequentis.

Codicilo de Guillermo de Torrella

In Dei nómine glorioso. Ego Guillelmus Turricella, domicellus, filius venerabilis *Petri Torrella*, militis, domiciliati in civitate Majoricarum, attendens me fecisse et ordinasse testamentum meum in posse discreti Raymundi Canuti, notarii civitatis Majoricarum predictae, quod volo et jubeo esse perpetue firmitatis; considerans, inquam, quod illis quibus est licitum testari, etiam codicillari; ideo post confectionem mei testamenti presentes facio codicillos, cum quibus eligo manumissores meos et exeutores in infrascriptis, casu quo me mori contigat Barchinone, venerabilem Raymundum Burguesii, militem, domiciliatum in dicta civitate Majoricarum et Arnaldum de S. Carles, mercatorem et civem Barchinone, quibus, sicut carius possum deprecor quod si me mori contigerit Barchinone, ut est dictum, quod ipsi ambo, seu eorum alter in alterius absentia seu defectu, faciant ad eorum notitiam sepulturam corpori meo, et persolvant legata infrascripta de bonis meis.—Eligo sepul-

turam corpori meo in cimiterio fratrum minorum Barchinone, hac conditione adjuta, quod quaecumque predicti mei manumissores, seu alii manumissores per me in dicto testamento electi, petierint fratribus predicti monasterii corpus meum et ab eorum cimiterio extrahere voluerint, quod dicti fratres habeant tradere dictum meum corpus dictis meis manumissoribus vel eorum (fol. 8 v.) actori, omni contradictione, cessante.—Rogans Guardianum predicti Monasterii et alios fratres quod in obitu meo habitum sui ordinis mihi concedant, et quod corpus meum ipso habitu indutum ad sepulturam feratur. Et dimitto fratribus predicti Monasterii pro pietantia

Item volo et ordino, quod Petrus, servus et captivus meus, deserviat per quinque annos a die mei obitus in antea numerandos, Arnaldo Torella fratri meo, et, transactis dictis quinque annis, dictum Petrum, servum meum, liberum et francum esse volo, et nemini ob ratione sue captivitatis subjectum.

Actum est hoc Barchinone duodecima die mensis aprilis, anno a nat. Domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto.

Sig ✕ num Guillermi Turricella predicti, qui hec laudo, concedo et firmo—Testes hujus rei sunt Guillelmus Ribert de Morella, Guillelmus Febroarii de Arta, et Petrus de Montornes, civis Barchinone, ac Matheus de Broli et Arnaldus Salelles predicti—Sig ✕ num mei Francisci de Relato, auctoritate regia notarii publici Barchinonensis, qui predictis omnibus dum sic agerentur interfui et hoc scribi feci et clausi.

De los preinsertos documentos pueden deducirse las siguientes afirmaciones:

1.ª Que Guillermo Torrella era hijo del venerable Pedro de Torrella, caballero y jurado del reino en 1366⁽¹⁾ y estaba casado, aunque ignoramos con quien.

2.ª Que siendo el primogénito, y por tanto heredero de la casa, al morir sin sucesión legítima nombró por heredero a su hermano Arnaldo de Torrella, á sus libres voluntades.

3.ª Que instituyó en sufragio de su alma dos aniversarios en la iglesia del convento de

monjas de Santa Margarita, que debían celebrarse cada año la víspera de la festividad de la Asunción de la Virgen y el día del aniversario en que ocurriese su fallecimiento, asignando para ello una renta de cien sueldos anuales, la mitad para cada aniversario, de los cuales debía la abadesa entregar á cada monja seis dineros.

4.ª Deja también al antedicho convento, en cuyo templo quiere ser enterrado, seis cuarteras de trigo anuales con la imposición de que dos monjas estén velando ó rezando sobre su sepultura la víspera del día de difuntos.

5.ª Si muere en Barcelona, quiere que le amortajen con el hábito de San Francisco, á cuya religión era muy afecto su familia, y le entierren en el cementerio del convento de trailes menores, á quienes hace un legado, rogándoles que entreguen sus restos mortales, si los reclamare su familia para trasportarlos á Mallorca, su patria; y

6.ª Manda dar libertad á su esclavo Pedro, que le cuida, después de haber servido á su hermano los cinco años subsiguientes á su fallecimiento.

Reconstituyendo con los escasos datos que nos quedan la vida de este personaje, diremos que su nacimiento debió tener lugar por los años 1348 á 1350, puesto que el 7 de los idus de Julio de 1348, al testar el venerable Pedro Torrella, casado con Catalina, abuelos del poeta, dejaba heredero de sus bienes á su hijo Pedro, ó á los hijos legítimos que de su matrimonio nacieren. Al otorgar testamento en 1373 no contaría por tanto más de 25 años; y no pareciendo la primavera de la vida la edad más apropiada para pensar en arreglar los asuntos temporales y prepararse para lo eterno, cabe suponer que aquella su última voluntad hubo de otorgarla á instancia de sus mayores en momentos solemnes y antes de embarcarse para largo viaje á arriesgada empresa, que no debía ser otra, dada su calidad de hijo de caballero, que la de la guerra.

IV

Explicome su disposición testamentaria en previsión de un viaje de incierta duración, y ante los azares que un llamamiento á la guerra lleva consigo. Guillermo de Torrella debió ser llamado en la primavera de 1373, como tantos

(1) Vide Terrasa, *Anales de Mallorca, siglo XIV*, publicados por Campaner (A.) en su *Cronica Majoricense*.

ótrolos caballeros catalanes y aragonesés, por el monarca Ceremonioso, el cual se encontraba á la sazón en apurado trance, y no veía por todos los confines de sus reinos más que nublados de amenazas y peligros. Léase, en comprobación, el siguiente esbozo que entresacamos de los Anales del concienzudo Jerónimo de Zurita:

«Residió el Rey en Barcelona lo más del año de mil y treientos setenta y tres, por entender en el socorro de la isla de Cerdeña, porque en la primavera de este año genoveses hicieron una gruesa armada, y ponían en orden cuarenta galeras, con publicación de salir por el mes de junio y pasar á Cerdeña en favor del Juez de Arborea, aunque estaban en paz con el Rey. Por esto embió el Rey, con don Gilabert de Cruyllas, que era Governador del cabo de Lugodor, mas gente para la defensa de la villa del Alguer. Tenía el Rey en este mismo tiempo repartida su gente en muchas partes, y estaba con recelo que se le movería la guerra juntamente por los Condados de Rosellón y Cerdania y por las fronteras de Castilla, porque el Infante de Mallorca ajuntaba muchas compañías de gente de armas en Francia, para proseguir su empresa, y el Rey D. Enrique se había ya concertado con el Rey de Portugal, y mandaba juntar todas sus huestes de gente de caballo y de pié, para venir á la frontera, y cercar á Molina: y el Rey proveyó, que se hiciese *más gente* para enviar á la defensa de aquella frontera. Estaban todos los Reyes que comarcaban con el Rey de Aragón puestos en armas, y tenían sus gentes á punto, y todo ardía en guerra entre los Reyes de Francia é Inglaterra, y entre los de Aragón, Navarra y Castilla, sino que el Rey estaba en peor condición: porque tenía la isla de Cerdeña á muy gran peligro, y había de *proveer de la principal gente de guerra que tenía en sus Reynos*, cuando esperaba ser acometido en un instante por los últimos fines dellos por lo de Molina y Rosellon. Estando las cosas en tanto peligro, por proveer á la defensa deste Reino, envió el Rey á Aragón al infante Don Martin y á don Juan Fernandez de Heredia.
. *La memoria que tenían tan presente de los trabajos de la guerra pasada, ponía á todos grande terror*: y era en tal sazón, que se publicó en principio del mes de Abril que el Rey don Enrique y el Rey de Portugal

se habían concordado en muy estrecha amistad en la ciudad de Lisbona, siendo árbitro y mediador entre ellos el Cardenal de Boloña, lo cual principalmente se entendió haberse concluido porque el Rey don Enrique quería emprender la guerra contra el de Aragón, y publicaron la paz á veinte y dos del mes de Marzo deste año en la Ciudad de Lisbona.

Por esto el Rey con mucho cuidado mandaba proveer á todo lo necesario, y prevenía á los peligros, porque de la presencia de los enemigos más se sigue turbación que buena provisión. Tenía el Rey proveído *que todas las compañías de gente de caballo y de pié de Cataluña se juntasen* en Lérida, para el primero del mes de Setiembre, y fueron de muestra ochocientas lanzas que se habían hecho para la defensa de Cataluña, con las cuales se acudió por el mes de Noviembre siguiente á la defensa de Cerdania y Rosellón, porque en esta sazón estaban muchas compañías de gascones y franceses de la otra parte de los montes para pasar á Cataluña. Era esta gente del Infante de Mallorca, el cual, con favor del Rey Don Enrique, tomaba la empresa de entrar por Rosellón, porque él de suyo no era tan poderoso, que pudiese sustentar la guerra ningún tiempo.

No podían estar las cosas destes Reynos en peor condición, que de la manera que entonces se hallaban, siendo expuestos á la invasión de tanta gente extranjera, y teniendo el Rey ocupadas sus armadas y gente de guerra en la defensa del Reyno de Cerdeña. Amenazaba el Rey don Enrique de venir sobre Molina, y por el mes de Abril (1374) estaba ya con mucha gente en la frontera del Reino de Aragón, y no esperaba sino que se acabase la tregua: y el Rey encomendó la defensa del Reyno al Arzobispo de Zaragoza, y tuvo cargo de la capitania desta Ciudad: y de cada día se iban juntando las compañías de franceses é ingleses. El Infante de Mallorca por este tiempo estaba en Narbona para entrar por Rosellón y Cerdania con mucha gente, en que habria, segun publicaban, mil bacinetes y otras compañías de gente de armas: y el Rey envió á la defensa de aquellas fronteras á D. Pedro Galcerán de Pinós, que era Capitán general de Rosellón y Cerdania; y esta entrada del Infante se hacía con grande instancia del Rey D. Enri-

que y con harta costa suya, porque el Infante no era poderoso de suyo para tan grande empresa.»

La frase que escribió Zurita es la que explica, á mi ver, el testamento que hizo el poeta en edad tan temprana: «*La memoria que tenían lan presente de los trabajos de la guerra pasada* (con D. Pedro I de Castilla) *ponia á todos grande terror*». Esta es la razón del viaje y del documento que le precedió.

No sabemos si llegó ó no á tomar las armas nuestro poeta, ni si salió del Principado ó tal vez de la misma Barcelona, dentro de cuyos muros se encontraba dos años más tarde (1375) al otorgar su codicilo; el cual no tiene al parecer otro objeto que el cuidar de que sus restos sean trasladados á Mallorca, su tierra natal si falleciere fuera de ella; y el asegurar el porvenir de su esclavo Pedro, á quien promete la libertad. Ambos rasgos denuncian los nobles y delicados sentimientos de un alma de poeta.

Debió nacer en la ciudad de Palma, en su casa solariega situada en la parroquia y calle de San Jaime, una de cuyas travesías lleva el nombre de este linaje. (1)

Las aficiones literarias que revela el poeta, al par que su conocimiento de la lengua francesa y la cultura que todo esto supone, en una época en que parecía haberse extinguido la manifestación de las letras en la mayor de las Baleares, me inclinan á creer que Guillermo de Torrella completaría su educación literaria y se daría á conocer como poeta erudito en la corte de Pedro IV el Ceremonioso como imitador de un poema del ciclo del Rey Artús. (2)

Corroboración esta hipótesis el hecho de notarse por estos años, 1375 á 1381, repetidas muestras de actividad literaria, llegadas hasta nosotros, en cuantos rodeaban al príncipe de Gerona Don

(1) Fué esta familia numerosa, y de ella tomaron también nombre diferentes predios y heredades, que debieron pertenecer á los de este apellido. Entre otros está el *Puig Mayor de Torrella*, pico el más elevado de la isla, y cuyas casas son las de mayor altitud sobre el nivel del mar.—En Bunyola hay otro predio así llamado, y en Santa María una interesante gruta practicable de estalactitas, denominada *L'Avench de Son Torrella*.

(2) Debió estar de moda cuando escribió la *Faula* el arte francés; (de arte francés era la silla del palafren, verso 232) y á la moda de París (verso 257.)—La traeria D.ª Violante de Bar, esposa de Juan I.

Juan, al que se había de conocer después con el sobrenombre de *Amador de toda gentileza*, y al rey, á la sazón viudo de D.ª Leonor de Sicilia († en 1374) y cuyo luto guardó unos cuatro años próximamente, hasta casarse en 1377 con D.ª Sibila de Forciá.—Recuérdese sino que en 1373 componía el poeta Jaime March su *Diccionario de la rima catalana* á instancias de este; que en 1375 revisaba y aprobaba el Rey los tres primeros libros de su Crónica, redactada á su mandato y ruegos por Bernardo Dezcoll; (1) que en dicho año el judío mallorquín Jaffuda Cresques acababa el primer mapamundi escrito en lengua catalana de que tenemos noticia, adquirido por el heredero de la corona y regalado más tarde, en 1381, al joven rey de Francia Carlos VI, su pariente, con motivo de su coronación; (2) el geógrafo Dalmau Ses Comes recibía por esta época una asignación de doce mil sueldos para componer una esfera celeste, en mal hora perdida, y un tratado de astronomía judiciaria, no ha mucho impreso; la traducción de Conesa de la *Historia troyana*, y tantas otras de fecha cercana, aunque no bien determinada. Por entonces también se incautaba Pedro IV de la librería del ciudadano mallorquín Estéban de Jovals, y tenía muy adelantada el escribiente aragonés Juan de Barbastro la copia de la Crónica de Jaime I, que le había encomendado el Ceremonioso monarca.

De estos años de eflorescencia literaria creemos que datan la *Faula* de Guillem de Torrella, y *La Tensó* tenida entre el Vizconde de Rocafort y el ya citado Jaime March acerca de cual de las estaciones es mejor, si el estío ó el invierno, fallada por el del Punyaleit, que acompañaba á su corte literaria dirigiendo versos á sus dos hijos: á Don Martín, para distraerle, y á Don Juan, para reconvenirle por no doblegarse, cual deseaba, á los llamados matrimonios de estado. (3)

(1) De quién he tratado mas extensamente esbozando su silueta, con 52 documentos, en mi tesis doctoral *Bernardo Dezcoll*, etc.

(2) Véase el informe publicado en el *Boletín de la Academia de la Historia* acerca de mis investigaciones sobre este particular, por D. Cesáreo Fernández Duro. Noviembre de 1892.

(3) La que empieza *Vellan et lit suy. . . .* es de 1378, y la dirige á D. Martín; y la de *Mon car fill per Sent Anthony*, al primogénito, es del año inmediato.—

Por estos años también creemos que debió ser escrito el Cancionero de los Condes de Urgel, por algún copista aragonés ó castellano puesto al servicio de D. Pedro de Urgel, el Rico, grande amador de libros y preciosidades al decir de los cronistas de aquella casa.—Parece avenirse con esta hipótesis el hecho de ocupar las últimas hojas del códice y el no estar copiada por completo dicha Fábula. Y más terreno gana todavía la sospecha al ver que en una obra filosófica, escrita por el cortesano Bernat Metge en 1381 y titulada *Libre de Fortuna e Prudencia*, se notan huellas, como ya apuntó el insigne Milá, de la *Faula* de nuestro poeta.—Como novedad literaria, como composición en boga á la sazón, bien pudo quien ordenaba el libro disponer su inclusión al lado de las añejas composiciones de Cerverí y de Guillem de Cervera, que la preceden. El exámen de los caracteres paleográficos y arqueológicos del Cancionero de Urgel no debilita en lo más mínimo esta suposición.

V

La Faula den Torrella

El argumento es á grandes rasgos como sigue:

Una hermosa mañana de San Juan el poeta, cabalgando en su inquieto corcel, se encaminó hacia el puerto de Santa Catalina, situado en el pintoresco de Sóller.—A fin de sujetar á su brioso caballo, llevóle á las arenas de la playa para fatigarle, cuando el inquieto bruto lanzóse de un salto desde la playa á un escollo próximo, que, con gran sorpresa del maravillado ginete, púsose en movimiento dejando las aguas del puerto, internándose mar adentro y alejándose de la costa de Mallorca, pasando los mares de Menorca y dejando ambas islas á su espalda.—Encontrábase el sorprendido viajero sobre el lomo de una ballena, que nadaba con gran velocidad hacia levante.—Encomiéndase el poeta á Dios, pidiéndole que le salve, como lo hizo con su pueblo perseguido por Faraón.—Perdida de vista la tierra, aparécele un papagayo; pónese el sol, habiéndose internado más de quinientas mi-

llas hacia los mares de oriente. (1)—A cosa de media noche se para la ballena delante de una playa y el poeta se tira de un brinco á la orilla.

A lo lejos divisa una luz, hacia donde se encamina, hallándose con un arbol en donde estaba enroscada una serpiente, que tenía sobre su cabeza una grande y brillante piedra preciosa, que dejó maravillado al viajero.

Síguese á esto una serie de descripciones minuciosamente hechas de un nuevo jardín de las Hespérides, en donde se ven naranjos de maravilloso fruto, palacios de mármoles y jaspes, surtidores, doncellas encantadas y caballos enjaezados, que le dejan verdaderamente arrobado: descripciones todas que parecen trazadas por un pintor detallista de tablas flamencas medievales.

Después de recobrada la serenidad, comido aquellos frutos y bebido el agua de la fuente encantada, volvióse á mirar á la serpiente, y esta, hablándole en lengua francesa, hubo de decirle que aquel lugar era un sitio encantado en donde habitaban la hada Morgán y el rey Artús.

Admiróse Torrella, más que el portugués del cuento, al ver que la serpiente le hablaba en francés y desaparecía de repente, lo cual no fué óbice para que se tumbase y durmiese en aquella encantada pradera.—Despiértanle al día siguiente la luz del sol y el canto de los pájaros, y contemplando la poesia de tan delicioso lugar, recordó lo que la serpiente la dijera, cuando vió llegar hacia sí un hermoso palafrén, (v. 225), que describe minuciosamente, con guarnición á la francesa, y en cuya silla estaban miniaturadas muchas historias amorosas, como la de Floris y Blancaflor, Isolda la rubia y Tristan, de Tebas (Tisbe) y Piramo, de Sirena y Dalido, de Paris y Eléna, &c.^a

Después de describir con minuciosidad los soberbios arreos, monta en el palafrén, suéltale las riendas, y este, tomando el paso de andadura, condúcele al palacio encantado, que describe, y del que afirma que el templo de Salomón era nada á su lado; donde se encuentra con

(1) Este episodio pudo fantasearlo el poeta al recordar lo que la tradición contaba como ocurrido á San Raimundo de Penyafort, quien, sobre su capa extendida encima las olas, y sostenida por un báculo, había hecho milagrosamente la travesía de Mallorca á Cataluña, embarcándose precisamente en el mismo puerto y sitio donde un siglo después finge Torrella la maravillosa aventura aqui relatada.

Vid. Bofarull (A.) *Historia de Cataluña*, tomo IV, pág. 625, y Bofarull (P.) *Condes de Barcelona vindicados*, tomo II, p. 288.

la hada Morgán, doncella de diez y seis años, cuya pintura hace, que le conoce y dirige la palabra en francés y, cogiéndole de la mano, le conduce á una estancia desde donde puede ver recostado al anciano Rey Artús, enfermo de melancolía y locura que no acierta ella á curarle

ne pour xanter ne pour arper
ne pour histoires racompter,
pour art ne pour enchantament
ne puix tolhir son mal talant...

Es interesante la siguiente descripción que hace el poeta absorto ante las riquezas allí acumuladas, singularmente las vidrieras de colores, en donde pueden verse

- (verso 548) «Els veyrials qui soptilmens,
Eron obrats en mantas guisas
550 Daur e d azur hi hach diuises
Juntas, batallas e torneys,
Corts apaley d homens pregans
E daltres richs fayts ben estans
Qui donen prets segons ualor.
555 De Tristany lo fin amador
Virats las penxas las amors
Las proeas e las ualors,
Perque n son temps laus et precs;
E del prous Lançalot del lach
560 Pogrets lay uester examen
Lo sen la força e lardimen,
Ab que mantench caualleria;
E lay pogrets uester la follia
De Palomídes lesforçiu
565 Cap [qu'ab] son coratge trop altiu
Menech a fi man rich asay;
Diuanly lo cornts virats lay
Les beutats e les cortesies,
E de Rech las cauallerias,
570 E de Galuany les auentures,
Las batallas forts e dures
De Boors et de Perseuau,
Quen la conquesta del Sant Greal
Foron ensemps ab galeas,
575 Qui anch per armes no fo las,
Ne per null treball quen sofris;
De Galeot, çell que hom dis
Lo fill de la bella Jayanda,
Virats lay çom hac amor granda

- 580 Vas Lançalot per cuy morich
Car estech lonch temps que nol uich,
Ne pot saber cert null nouell.
De Bliobe e de Lionell,
Com foron prous e asajans,
585 D' Equechs e de Dinnadans
Los folls guaps quis sabion dir,
Enquerets hi pogrets jausir
Dell Amorat e de Brunesor,
De Gariet e de Sagranor
590 E de Dionyl lo saluatge,
E d altres mans hi fo lur uida.....;

aparte de la multitud de resplandores de los metales y piedras preciosas, prodigados por todas partes, cuyos reflejos turbaban la vista.

Artús está servido por dos hermanas tristes y enlutadas, el Amor y el Valor, contemplando una espada y exhalando hondos suspiros y lágrimas, lamentándose tristemente de su suerte, hasta el punto de conmover á cuantos le contemplan.

Dáse cuenta el rey de la presencia de Torrella y pregúntale quien es.—El poeta se arrodilla y le refiere lo que ya sabemos; que se llama Guillermo de Torrella, que su padre vive y es caballero, y que él no ha recibido aun la orden de la caballería y solo es escudero (1) y después de hacer una profesión de fé, solicita ser armado tal por su mano, si es él el verdadero rey Artús, como su guía le ha dicho. El rey se enoja de la duda, y Torrella se excusa, diciendo que ha leído los autores que se ocupan de los Bretones, los cuales cuentan que el rey perdió la vida, recordando para ser creído otros sucesos y detalles del combate.—Artús replicale que fué mal herido y recobró la salud merced á los cuidados de Morgán, que le bañó en agua de gran virtud del rio Tigris que nace en lo mejor del paraiso.—Maravillase el poeta de que, habiendo reinado noventa años, esté tan remozado, y aclárale el secreto Artús diciendo que todos los años le visita «Saint Gra-saus» donde él hizo la gesta y le dá un manjar santo que le proporciona salud y juventud, y

(1) Véase lo que hemos dicho en la nota núm. 1 de la pág. 247 acerca de los donceles de Mallorca.—Puede verse además para entender este pasaje el *Libro del Orden de Caballería* de Raimundo Lulio y el *del Escudero y del caballero*, de su imitador D. Juan Manuel.

preguntándole cual era la causa de su tristeza, contestó que lo que veía en aquella espada, que cogiendo por la punta le alargó, tomándola Torrella por el pomo, y al sostenerla comprendió cuanta era la responsabilidad y los altos deberes que simbolizaba la caballería.

Hasta aquí llega la copia del *Cancionero* de la Biblioteca Nacional, que no está completa.—Afortunadamente el que vió Milá contiene unos doscientos cincuenta versos más, cuyo extracto es como sigue:

Esclarécele el misterio de aquellas dos clases de gentes que entrevé Torrella con la espada en la mano, y después de despedirse de él, le encarga que cuente lo que ha visto.

Desde una ventana Morgán le enseña el camino por donde ha venido y él parte para Mallorca en la misma ballena que le trajo.

Llama la atención del que estudia este poema el conocimiento del francés que debió tener el poeta, no obstante de las adulteraciones del in-docto copista, tanto como la familiaridad que el poeta tenía con los poemas caballerescos del ciclo artusiano.—Este fenómeno nos lo explicamos perfectamente, pues desde los años 1370 hasta entrado el siglo XV predominaron en la corte de Aragón las modas y costumbres francesas, importadas por las tres reinas de este país, con quienes se uniera D. Juan I, D.ª Juana, doña Matha de Armagnac y D.ª Violante de Bar, sobrina del rey de Francia.—Los cortesanos que estuvieron á las órdenes de estas reinas debieron poseer aquel idioma.—Así se comprende cuan á menudo para designar el poeta objetos primorosos ó de buen gusto y última novedad, habla del corte francés, de la moda de París y de la talla de Perpignan; y así se comprende en parte el refinamiento que hubo en la corte en el reinado del rey Amador de toda gentileza, y el que en su tiempo se tradujeran al catalán tantos libros, no tomándolos directamente del latín, sino de aquella lengua. Tal ocurre hasta en las versiones de la Biblia, con el *Bruneto latino*, y con otras muchas obras.

Creemos que con lo expuesto queda probado documentalmente y sin haber ya dudas que *Guillermo de Torrella* es un poeta cortesano del siglo XIV, que merece ocupar uno de los pocos medallones que en la galería de Parnaso mallorquin existen y que habrán de desalojar los Mai-

món Peris, Lorengo Roselló, y otros que figuran en el *Diccionario de Escritores baleares*, creados con un falso espíritu patriótico por Bover en lo que atañe á su biografía, y por algún inspirado poeta, por lo que hace á las obras, quien solo cuidó en sus coplas de identificar el lenguaje sin prestar igual esmero al asunto, al modo de desenvolverlo y á la versificación, que han sido luego los que le han delatado á la crítica literaria. La patina de los objetos arqueológicos no tiene aún imitación posible.

Mss. de la obra

Se conocen dos copias de la Fábula de Guillermo de Torrella. La más antigua debió escribirse durante la vida del autor y está contenida en los folios XCIX á CIX del *Cancionero de los Condes de Urgel*, códice encuadernado en pasta, con el escudo bipartido, donde campean á la izquierda las barras de Aragón y el ajedrezado de Urgel en la derecha.

Debió ser escrito durante la segunda mitad del siglo XIV, á fines del reinado de D. Pedro IV, y á expensas del Conde de Urgel don Pedro el Viejo.

Sus hojas son de papel y contienen unos dos mil doscientos versos de un poema didáctico moral de Guillermo de Cervera, al cual siguen cinco poesías inéditas de Cerverí de Gerona y por último la Fábula de En G. de Torrella, que no concluye. Todas estas composiciones parecen escritas por la mano de un mismo copista, que debió ser castellano ó mejor aragonés, á juzgar por ciertas alteraciones fonéticas de que están salpicados los versos que trascribiera. Esta es la copia de que nos valemos.

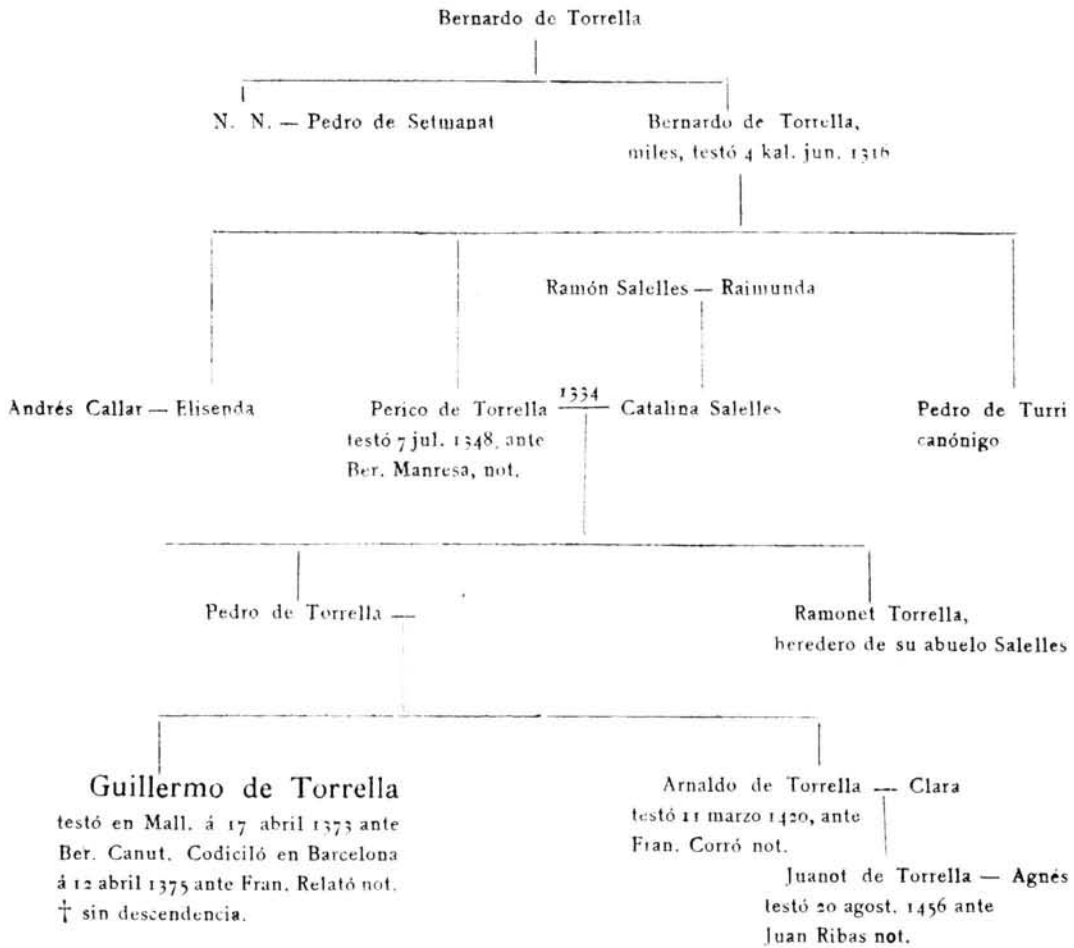
Códice B contiene la copia que utilizó Milá al dar á conocer los 473 versos que publicó. El Ms. es de fecha más reciente que la anterior, y contiene mayor número de versos, ofreciendo no pocas variantes.

Escrito ya el trabajo que precede, llégame noticia por carta de mi amigo Estanislao Aguiló, de la aparición reciente de un nuevo ejemplar del texto de que me ocupó. Trátase de un libro en 4.º de papel y letra de los últimos años del siglo XIV ó primeros del siguiente, en muy mal estado de conservación. Del centenar de hojas que contiene llena como la

mitad una copia harto descabalada del *Compendi de las Leys d' Amor* de Castellnou, y el resto forma un cancionero de *Noves rimades*, con composiciones de Jaime y de Pedro March y otras sin nombre de autor. También en este libro es la *Faula de 'n Torrella* la última de las

obras transcritas, y también, por faltar al códice las hojas finales, resulta el texto incompleto. Pertenece á la misma familia que el del Cancionero de los Condes de Urgel, y, aun que no exento de defectos, tal vez en general resulte más correcto.

Arbol genealógico de los antiguos Torrella de Mallorca

Madrid enero 1902.

GABRIEL LLABRES.

PUBLICACIÓN DE LAS OBRAS DE RAMÓN LULL

JUICIOS DE LA PRENSA

La publicación de los textos originales del inmortal Doctor y mártir patrono y titular nuestro, comenzada en 1886 por D. Jerónimo Rosselló, hubo de quedar desgraciadamente interrumpida por causas tan inevitables como dignas de lamentar, que ningún lector nuestro ignora.

Reanudada á fines del año último la publicación de aquellos preciosos textos por una comisión de lulistas que no podía ver con indife-

rencia ni permitir que quedara yacente, abandonada, la herencia bibliográfico-luliana que dejaba el Sr. Rosselló, ha visto la luz el primer volumen, completado con un prólogo y un glosario filológico expresamente escritos por nuestro consocio D. Mateo Obrador, para dar noticia bibliográfica y facilitar la inteligencia más cabal de los textos lulianos incluidos en el volumen.

No incumbe en cierto modo á la redacción de este BOLETIN emitir juicio propio, que podría parecer inmediato ó apasionado, respecto á la

susodicha publicación de los textos lulianos originales. Mas no por ello se abstendrá de consignar con verdadera satisfacción que los trabajos de la comisión continuadora realizados hasta el presente han merecido de nuestra prensa diaria una acogida favorable y un concepto muy ventajoso, que celebramos de todas veras.

Prueba y testimonio de ello es el artículo publicado por *La Almudaina*, que reproducimos á continuación, seguido de algunos párrafos de otros artículos acerca del mismo asunto.

«Allá por enero de 1886, el ilustre lulista don Jerónimo Rosselló trató de empender una magna obra: la publicación completa de las obras del ínclito mallorquin el B. Ramón Lull, más conocido hasta entonces por la latinización de Raimundo Lulio.

Obedecía entonces el señor Rosselló á los anhelos de toda su vida y á la vocación, ardiente y pacientísima, que desde su juventud le empujó al descubrimiento y exploración de las ruinas lulianas, sepultadas bajo una montaña de olvidos, falsedades, supercherías y oprobios de toda especie. Sentíase también arrastrado por aquella benéfica calentura que desde los comienzos del pasado y, digase lo que se quiera, insigne siglo XIX, dominó á los investigadores. Nos referimos al estudio de las primitivas literaturas nacionales de la edad media, que ha devuelto al mundo una de las porciones más vastas y originales de su historia, sepultada por el renacimiento.

Al compás que estos proyectos germinaban, originales y silenciosos, en el espíritu del señor Rosselló, después que los hubo inaugurado espléndidamente con su edición de las *Obras Rimadas* (1859), una corriente universal de restauración, de reintegración filosófica y literaria, ayudaba desde fuera con el empuje de doctos alemanes y de insignes franceses, al movimiento luliano, cuyo triunfo en España resuena por medio de los estudios y de la inolvidable conferencia de Menéndez y Pelayo.

La obra emprendida por el benemérito Rosselló en 1886, estaba destinado á ser como el monumento que perpetuase esta restauración especial. Mas no quiso la suerte, ni lo consintió la salud de nuestro lulista, minada por una larga vida de trabajo incesante, que prosperasen entonces sus generosas empresas.

Cuatro ó cinco volúmenes quedaron, casi terminados unos, á medio acabar otros, que hubieron de parecer como un reproche á otra generación posterior y como una deshonra para nuestro país, caso de que nadie recogiese tan preciosa herencia.

De esta consideración tomó pie la actual comisión editora de las obras de Lull, y deparóle la Providencia la fortuna de coincidir después con las pesquisas y estudios que verificaba en Venecia el delicado poeta y escritor mallorquin, don Mateo Obrador. (1) Al regresar éste á Mallorca y dar á conocer su disertación y hallazgos de Venecia, echóse de ver que era el hombre destinado á dar cima al proyecto y á encauzar por las vías de una investigación escrupulosa, de un gusto tipográfico irreprochable, de una minuciosidad y de una depuración crítica intransigentes, el copioso caudal de los libros lulianos, publicados ya ó inéditos, y más especialmente aquéllos que apenas han envejecido para los estudiosos de la literatura medieval, con preferencia á la parte escolástica y de sistema.

Fruto de estas condiciones y aptitudes es la aparición, que hoy saludamos, del primer tomo de las *Obras de Ramón Lull*. Contiene este volumen tres libros del solitario de Randa: *Del Gentil e los tres savis*, *De la primera e segona intenció* y *De mil proverbis*. La obra va encabezada con una carta del Archiduque de Austria, Luis Salvador, y con la efusiva introducción ó dedicatoria del señor Rosselló á dicho príncipe.

El Sr. Obrador ha compuesto para este volumen un prólogo, en el cual, después de bosquejar la historia de la magna empresa y las esperanzas que animan á los continuadores, trata con erudición amena y segura no menos que completa, cuanto concierne á cada uno de dichos tres libros, expresando la historia bibliográfica de cada uno y señalando al mismo tiempo su enlace y parentesco literario; erudición hecha amena por la nitidez del estilo, porque aún en cosas tan secas como la bibliografía ó la paleografía, el ser escritor es lo principal.

Tal es el trabajo inaugurado, por el cual cabe felicitar al patriarca de estos estudios, D. Jerónimo Rosselló, y á la isla entera, que podrá colo-

(1) Véase la extensa reseña *Ramón Lull en Venecia*, inserta en los números 243 y 244 de este *Boletín*, correspondientes á Junio-Julio de 1900.

car en las bibliotecas sabias del mundo, salida de sus propias imprentas, una colección que da testimonio del gran arroyo que en el siglo XIII aportó el más grande de sus hijos á la cultura universal.»

* * *

El diario *La Última Hora* en un artículo titulado *Monumento á Ramón Lull*, estampaba entre otros párrafos los siguientes:

«La buena voluntad de algunos lulistas mallorquines y el esfuerzo que han puesto de su parte, han comenzado á realizar la obra ideada por el Excmo. Sr. D. Jerónimo Rosselló, coadyuvando á sus afanes. Hoy se ha puesto á la venta el primer tomo de las *Obras de Ramón Lull*, tomo que ya corría por ahí en dispersas entregas desde que, en 1886, el benemérito D. Jerónimo tuvo el valor, que valor se necesitaba, de dar á la estampa los textos lulianos.»

«A D. Jerónimo pertenece toda la gloria de la idea y el primero y decidido empuje de la publicación; y gloria suya es también que al redor del trono en que se asiente su vejez, nazcan y florezcan esos lozanos rebrotes del lulismo mallorquín, continuando gloriosas tradiciones de escuela, nunca rotas por entero y denunciadoras de la cultura patria. Él, que en los años de su actividad dejó sentir su influencia sobre la actual generación de literatos mallorquines, tiene el consuelo de ver perpetuados sus afanes de lulista cuando ya la impotencia física ha desmoronado el palacio de su imaginación y de su fantasía.»

«No escatimemos un punto su importancia en este concepto porque suya es por entero y toda se la merece; pero no dejemos de estimar el trabajo de *los que arriman el hombro*, arrimo sin el cual hubieran resultado poco menos que infructuosos los desvelos y heroísmos del Decano de nuestra literatura.»

El primer monumento que se debe á Ramón Lull es la publicación íntegra, depurada, minuciosa y laboriosa de todos sus textos; en su lengua originaria, en las traducciones históricas que de ellos se han hecho, en otras traducciones nuevas y vulgares que pueden ponerlos en la circulación y comercio de todas las literaturas.»

«Todos los demás monumentos se nos darán luego por añadidura. No pretendemos que esa publicación tenga que ser el único y exclusivo homenaje rendido al místico docentista; lo uno

no empece á lo otro, y todo cabe en la extraordinaria irradiación de su gloria; pero para que ésta se acreciente, para que aquí refluya de nuevo, como enfocada, desde todas las partes del mundo, lo primero é indispensable es el conocimiento de sus textos.»

«Textos vetustos que no se consagran al público en general ni siquiera al círculo vulgar de estudiosos, en quienes la lectura de tales materias solo puede mover el más terrible é implacable aburrimiento; pero materia de afanosísimo estudio por parte de los sabios que han de aprovecharlos para la paciente labor de sus investigaciones, y una á una, con el lento proceder de la afirmación sintética y depurada, han de ir engrosando la cultura, como de los intangibles vapores de la atmósfera subidos de la tierra, se forman las gotas de agua que á esta tierra tornan fructifera y fecunda.»

«Si las corporaciones mallorquinas no toman con interés la publicación de las *Obras de Ramón Lull*; si con su esfuerzo y su sacrificio no contribuyen á formar esos vaporcillos, gérmenes fecundantes de la futura lozanía de nuestra tierra; si lo que puede contribuir á nuestra glorificación y á nuestra cultura se desprecia y desatiende, ¿con qué derecho hemos de pedir plaza entre los pueblos civilizados?»

* * *

De otro artículo que suscrito por D. Félix Escalas insertó el *Diario de Mallorca*, tomamos estos fragmentos:

«Acaba de aparecer en las librerías un volumen en el que se contienen tres obras del filósofo mallorquín: el «Libre del Gentil e los tres Savis, el «Libre de la Primera e Segona Intenció» y el de «Mil Proverbis.» Se trata de una transcripción de los textos originales de Ramón Lull, ilustrados con notas y variantes por D. Jerónimo Rosselló; acompañado todo ello de un prólogo y un glosario de D. Mateo Obrador y Bennasar.

«No en vano se reunieron para continuar los trabajos del ferviente lulista Sr. Rosselló, los Rdos. Sres. D. Miguel Costa y Llobera, D. Antonio M.ª Alcover, D. Mateo Rotger, y los señores D. Miguel S. Oliver, D. Estanislao de K. Aguiló, D. Jaime L. Garau y D. Mateo Obrador. Los frutos de su erudición y actividad no debían tardar en ser gustados. A la publicación de la obra que nos ocupa seguirá en breve la del

«Arbre de Philosophia D Amor: Libres D Oració: De Deu, De Conexensa de Deu, del Es de Deu»; transcripción, notas y variantes por Jerónimo Rosselló; prólogo de Miguel Costa.—En la actualidad Miguel S. Oliver escribe ya el prólogo que ha de aparecer al frente del «Felix de las Marauelles del Mon».—Obrador tiene en preparación el «Libre de Contemplació»—(*Magnus Liber Contemplacionis in Deum*).—A éste seguirá el «Arbre de Sciencia», el «Libre de Santa Maria» etc... Los lulistas están, pues, de enhorabuena. Mallorca también lo está. Gracias á los trabajos de tan inteligentes *hierofantes*, la filosofía de Ramón Lull dejará de ser algo así como una ciencia oculta cuyo conocimiento estaba reservado á contadas personas. En lo futuro no habrá que pasar por la vergüenza de tener que pedir al extranjero, pagando derechos de aduana, las obras concebidas en las soledades de Randa ó en medio de la sublime grandeza de las costas de Miramar.

«Confieso que mi admiración por los trabajos de investigación erudita, cuando están presididos por un criterio irreprochable, es, tal vez, exagerada; precisamente porque suele asombrarnos aquello de que nos reconocemos incapaces. Pero no creo que exista quien deje de admirar la labor paciente y concienzuda que supone el escribir un prólogo como el que D. Mateo Obrador ha puesto al frente de la obra comentada. En él ha demostrado el Sr. Obrador, amén de sus dotes de estilista ya conocidas, una erudición y una profundidad en el conocimiento de la materia, altamente notables en los tiempos de frivolidad que corremos. Sólo cuando se domina completamente el asunto se llega á hablar con sencilla naturalidad de materia tan intrincada y expuesta á la controversia. Además, el Sr. Obrador plantea por vez primera un problema cuya trascendencia á nadie puede ocultarse, y es el referente á la originalidad del libro del *Gentil*, ó á la posibilidad de que éste y el de *Demandes e de questions* sean uno mismo ó dos diferentes. La solución de tal problema costará seguramente más de dos discusiones á los eruditos.

«Digno de todo elogio nos parece cuanto tienda á la divulgación de las obras del *solitario de Randa*. Con ellas resurge de los códices polvorientos el raudal de poesía que el autor respiró con el aire de las alturas.

Leyendo aquellas páginas inspiradísimas, la fe que en muchos pechos comienza á enfriarse, recibirá nuevo calor, desprendido de la gran hoguera que ardía en el corazón del Doctor Ilumi-

nado. Todo hace apetecible la lectura. La edición es lujosa, la letra clara, el papel excelente. El aderezo corresponde á la bondad del manjar que se sirve. Sólo los enfermos crónicos de inapetencia dejarán de probarlo.»

Algunos periódicos del continente tan autorizados como, por ejemplo, el *Diario de Barcelona*, han juzgado también favorablemente esta publicación, haciendo notar toda la importancia que reviste para el mejor estudio y conocimiento de la antigua lengua catalana y de su literatura clásica.

Resta sólo añadir que está ya casi terminado y á punto de publicarse el volumen II, que irá encabezado con un prólogo de nuestro compañero y amigo D. Miguel Costa Pbro; que á su publicación seguirá de cerca la del vol. III, de cuyo prólogo está encargado D. Miguel S. Oliver, también consocio nuestro y colaborador; y que los continuadores tienen en preparación y estudio, para irlos sacando á luz á medida que sea posible, otros textos lulianos originales tan importantes como el magno *Libre de Contemplació*, el de *Sancta Maria*, el de *Doctrina Pueril*, el de *Benedicta Tu*, el *Arbre de Sciencia*, etc. y como documento histórico curiosísimo, la *Vida e actes del Reverend Mestre Ramon Lull*, texto catalán inédito, según un códice del siglo XV, que se conserva en el Museo Británico, y del cual posee la Comisión copia ó traslado directo, juntamente con un facsimile fotográfico de aquel códice.

El volumen I y los demás que vayan saliendo á luz se hallan de venta en las principales librerías de Palma, y en Barcelona, en la de D. Álvaro Verdaguer.—Los pedidos de librería pueden hacerse á D. Jaime L. Garau (Calatrava, 34.)

CARTAS CURIOSAS DEL SIGLO XIV

V

El rey Hugo de Chipre escribe á la reina Juana de Nápoles la gran victoria milagrosamente obtenida contra los turcos por la aparición y ayuda de San Juan Bautista. (1)

Ex franchorum regum prosapia orte natalis sacratissime, Johanne Sicilie et Jherusalem Regine honorabili, consanguinee nostre, Hugo Rex Cipri, felices ad vota successus. Gaudete et congratulamini nobiscum et cum ceteris fidelibus cruce signatis et ad prelia contra infidelium genus turcho-

(1) Aunque está copiada esta carta de un repertorio formado particularmente á mediados del reinado de Pedro IV por uno de los empleados de su curia, y por tanto puede decirse que es coetánea la fuente de donde la he tomado, más que documento autentico y verdadero paré-

rum, ob reverenciam et vindictam passionis Xpi., qui pro nobis peccatoribus voluit crucifigi ut nos salvos faceret; ululate et clamate, ut faciat in altissimis audire voces nostras referentes grates et laudes immensas sanctissime Trinitati et gloriose Virgini Marie, de tam solempni et inmenso beneficio inaudito nuperrime nobis facto. Sane xxiii. mensis junii, indictione xiiij, nos cum ceteris fidelibus crucis signa portantibus, spiratione divina conjuncti ad prelium contra turcos et . . . infideles, congregati eramus in planicie quadam inter maria et quendam altum locum, que planicies est magna et opulentissima, ubi turci cum eorum magno et fortissimo exercitu convenerat, numero fere xij. centenaria millium; et nos fideles qui non eramus vere nisi duo centenaria milium, divina spiratione commoti, contra eos ultra incepimus dimicari, et cum eis potentissime preliari, ac magnam turcorum multitudinem exterminare. Deinde fideles Xpi. propter fortissimum prelium, circa vespertas, jam totaliter debilitati et fessi, non poteramus amplius preliari, sed prostrati spectabamus omnes palmam martyrii recipere, ex eo quod de turcis multe acies non fuerant: preliate nec etiam in aliquo fatigate, et veniebant contra nos, sicientes bibere sanguinem nostrum, ut canes bibere appetunt sanguinem lupusculorum; et bibissent nisi altissima clemencia de celo provi-disset. Sed cum fideles vidissent se ad talem punctum devenisse, altis vocibus, nimio labore debilitatis, clamare ceperunt: O dulcissime Fili Virginitatis gloriose Marie, qui miro modo voluisti, ut nos redimeres, crucifigi, da nobis fidem firmam et conforta cor nostrum in nobis, ut nos valeamus in tuo nomine palmam martyrii obtinere, quia amplius non valemus nos a tantis turcis defendere; omnes, lapsis vocibus gementes et flentes, sic euntes mortem amarissimam expectabamus. Et subito ante tentorium nostrum apparuit quidam vir super unum equum albis-simum, altum mirabili altitudine ultra omnem alium, cum quodam vexillo in manu sua tenens, signo crucis insignito, coloris plusquam sanguinis rubei; hic indutus pilis camellorum, apparebat facies sua longa, barba pilosa et multum proluxa magno aspectu, facies ejus resplendebat ut sol, et cum sonora voce clamavit dicens: O fideles

eme una de las piadosas leyendas que se hacian circular entonces para reanimar el espíritu cristiano, de cada día más abatido ante las repetidas victorias de los infieles. Para fundar mejor mi juicio y saber hasta que punto sea inédita esta relación, no tengo ahora á la mano los libros necesarios. Su data ha de ser 1345; entre los años 1343, principio del reinado de Juana de Nápoles, y 1350, fecha de la muerte de Hugo IV de Chipre, no cabe otra in-dicción xiiij.

xpiani. ne timeatis, quia ecce divina magestas apparuit, et omnes celos aperuit, et mittet vobis adjutorium invisibile: surgite et confortamini, et cibum sumite, et viriliter velitis ad pugnam mecum venire, quia pauci morientur de vestris, et qui morientur gloriam obtinebunt eternam. Sic ejus confortati auxilio, surreximus ac si numquam preliati essemus, et turcos invassimus valentissime, et cum eis pugnavimus tota nocte; non de nocte dicere possumus, quia luna, non sicut luna sed sicut solarius radius, refulgebat. Die vero facta qui remanserunt de turcis fugerunt et evanuerunt ab oculis nostris, et sic divino auxilio, victoriam in dicto prelio obtinuimus. De mane vero, antequam veniremus ad spoliationem prelii, ordinavimus missam cantari in honorem beatissime Trinitatis et beatissime Virginis Marie, et orationem devotissimam fecimus, ut Deus nobis gratiam concedere dignaretur quatenus possemus corpora sanctorum xpianorum. a corporibus turcorum recognoscere, et ab infidelibus separare. Tunc ille qui nobis apparuit, respondit et dixit: quod petitis habebitis, et adhuc majora fient vobis si vos in fide firmi permanseritis. Nos vero ipsum ore proprio interrogavimus: Quis estis vos Domine qui tanta nobis operatus estis, ut valeamus coram xpianis. nomen vestrum divulgare? Ipse namque respondit: Ego sum qui dixi Ecce Agnus Dei qui tollis peccata mundi, et cujus festum hodie per vos celebratur. Et hiis dictis ab oculis nostris evanuit, dimisso odore suavissimo, de quo pasti fuimus sine sustentatione cibi et potus per diem et noctem, ac recreati perfectissime. Et post diem et noctem predictam decrevimus corpora mortuorum visitare, et cum ad locum venimus, tale signum invenimus unicuique, nam in capite singulorum natum fuit lignum sine frondibus, in cujus capite erat flors albissimus et rotundus tamquam hostia que consecratur, et in flore erat scriptum litteris aureis: Xpianus sum. Tunc ipsos ab infidelibus segregavimus, gratias Deo referentes, et super eorum corpora officium mortuorum, ut moris est xpianorum, facere volentes, voces sine numero de celo audivimus dicentes cantum dulcissime melodie, in tantum quod quilibet nostrum videbatur vitam possidere beatam et perempnem, et cantaverunt hunc versu: Venite benedicti Patris mei percipere regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Deinde corpora xpianorum sepelivimus juxta civitatem Tebaydam, que olim fuit civitas singularis, numero trium millium lxx. et trium; que quidem civitas, cum

terris ejus et pertinentiis, tenetur in parte a fidelibus xpianis, et sunt ibi bona aptissima et fructuosa et suavia, talia quod de necessariis ad vitam fideles singuli dubitare non possunt. Cadavera autem turchorum que computare potuimus fuerunt ultra numerum septuaginta trium millium. Et expectamus quod nunc est tempus quod verificetur illud evangelium dicens: Erit unum ovile et unus pastor, scilicet Jhs. Xptus. dominus noster, qui est benedictus per infinita secula seculorum, amen.

E. AGUILÓ.

DONATIUS REYALS A F.^R JOAN DE FORNELLS

DEL ORDE DE FRAMENORS (1)

Gracia de xxv. 6 annuals per tot el temps de la vida, concedida a fr. Johan de Fornells, del orde de frares menors, per raho d' estudis y en remuneració de serveis prestats a Serdenya pel seu pare Bernal Fornells y els seus germans Berenguer y Bernal de Fornells, ja defunts.—12 juny 1360.

Nos Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Majoricarum Sardinie et Corsice, comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. Ad memoriam reducentes grata et obsequiosa servicia per fideles domesticos nostros Bernardum de Fornellis, ac Berengarium et Bernardum de Fornellis quondam fratres vestri, religiosi et dilecti nostri fratris Johannis de Fornellis, de ordine minorum, oriundi civitatis Majoricarum, nobis ac serenissimo domino Alfonso regi Aragonum genitori nostro memorie recolende, in insula Sardinie prestita fideliter atque bene; volentesque remunerationem quam dictis patri et fratribus vestris si viverent teneremur facere, in persona vestra quodadmodo compensare, et ut mediante infrascripto succursu elemosinario valeatis pro capescenda scientia libros emere et alia vobis incumbentia dicta causa studii melius suportare, tenore presentis carte nostre firmiter valiture, damus et concedimus vobis dicto fratri Johanni, elemosinarie, pro annua pensione, viginti quinque libras regalium Majoricarum minorum, quas vobis cum presenti assignamus super universis redditibus et juribus universis nostre ville Inche, insule Majoricarum, quamdiu vitam duxeritis in humanis, ita quod decetero quamdiu vixeritis habeatis et percipiatis annuatim super dictis redditibus et juribus dictas viginti quinque libras, nisi tamen ad nostri procuracionem vel instantiam seu alia permissione divina vos ad pontifi-

calem promotum fueritis dignitatem, quo casu cesset annua pensio supradicta. Mandantes per presentem procuratoribus regiis Majoricarum, et universis et singulis officialibus nostris, et arrendatoribus seu collectoribus reddituum et jurium dicte ville Inche, presentibus et futuris, quatenus amodo, omni excusatione et exceptione sublatis, dictas viginti quinque libras vobis dicti fratri Johanni de tota vita vestra, nisi tamen ad dictam pontificalem dignitatem promotus fueritis ut preferatur, aut cui volueritis loco vestri, tribuant et exsolvant anno quolibet, per solutiones et terminos quibus solutiones similes sunt fieri assuete, et recuperent a vobis in qualibet solutione apocham in qua de presenti fiat mentio specialis. Quum nos per hanc eandem injungimus magistro rationali curie nostre, aut alii unicumque a dictis solutiones ipsas facientibus comptum audituro, quod eis, sibi tempore eorum ratiocinii restituentibus apochas solutionum inde factarum, aliasque cautelas necessarias ad premissa, solutiones quas inde fecerint, in nostro compoto recipere teneantur. Est tamen certum quod quandam cartam similis concessionis per nos vobis facte de dictis viginti quinque libris percipiendis annis singulis, finita tamen guerra vigente inter nos et regem Castelle, que data fuit Gerunde, sub nostro sigillo pendenti, prima die augusti anno a nativitate Domini M^o CCC^o L^o octavo, nostrique regni vicessimo tertio, restituistis in nostra cancellaria, in qua fuit pro cautela nostre curie laniata. In cujus rei testimonium presentem fieri jussimus nostro sigillo pendenti munitam. Data Cesarauguste duodecima die junii anno a nativitate Domini M^o CCC^o sexagesimo, nostrique regni vicessimo quinto. Ex. Sancii—Rex P.

Concedeix al sus dit una pensió de tres sous cada dia per tots los de la seua vida.—23 octubre 1368.

Nos Petrus, Dei gratia, rex Aragonum etc. Quia inter alia caritatis opera que nobis Salvatoris clementia preparavit, per que nostros possemus delere reatus et ad vitam eternam gloriosius pervenire, precipuum elemosina tenet locum, cum sit peccatorum redemptio et culpae remissionis obtentus. Idcirco, moniti et ducti hiis, nec non propter fructuosa et multum accepta servicia per vos religiosum et dilectum consiliarium nostrum fratrem Johannem de Fornellis, de ordine minorum, in sacra theologia magistrum, tam in officio confessoris nostri, quod aliquo tempore rexisti, quam alias nobis liberaliter exhibita, cum presenti carta nostra, pro supportandis necessitatibus vestris, damus

(1) Aquest es un dels personatges de que fa menció en Turmeda en les seues *Cobles de la divisió del regne de Mallorques*. Li diu arquebisbe: ¿ho va esser d' Arborea?

et elemosinarie concedimus vobis, pro die quolibet dum vixeritis, tres solidos Majoricarum, quos solvendo quamdiu vixeritis, vobis vel cui volueritis, anno quolibet, medietatem videlicet in festo Pasche resurrectionis Domini et aliam medietatem in festo beate Marie mensis augusti, in et super quibuscumque proventibus, redditibus, obventionibus, emolumentis et juribus pervenientibus quavis causa ad manus procuratoris regii Majoricarum, qui nunc est et pro tempore fuerit, vobis hujus serie ducimos assignandos. Mandantes per eandem dicto procuratori, presenti et futuro, quatenus de quacumque pecunia ratione dicti officii ad manus suas quomodolibet perventura, dictos tres solidos pro die quolibet quamdiu vixeritis, vobis vel cui volueritis, annuatim, terminis predictis, sine aliqua dilatione et exceptione, solvere non postponat, quibusvis assignationibus seu provisionibus in contrarium factis et quomodolibet fiendis obsistentibus ullo modo; cum nos in favorem nostre anime et aliis causis rationabilibus, assignationem hujusmodi velimus omnibus aliis anteferri. Recuperet tamen a vobis in qualibet solutione apocham, in qua de presenti specialis mentio habeatur; quoniam nos per eandem mandamus magistro rationali curie nostre, seu alii cuicumque de predictis computum audituro, quod ipse, sibi tempore sui ratiocinii restituente cautelam predictam, quitquid ratione predicta exsolverit, in suo computo recipere non postponat. Adjicimus tamen et volumus quod si contigerit vos ad episcopalem dignitatem promoveri, vel per nos vobis aliter provideri, presens donatio sit inefficax et totis suis viribus vacuetur. In cujus rei testimonium presentem cartam fieri et nostro sigillo pendenti jussimus comuniri. Data Barchinone xxiiij die octobris anno a nativitate Domini M. CCC.º lx octavo, regni que nostri tricessimo tertio.—Rex P.

Que aquells tres sous per quiscun dia ja ab altre consedits a fra Johan de Fornells, sien especialment aplicats sobre les rendes de les escrivanies del Veguer de la ciutat y de fora y del batle de la ciutat.—25 mars 1370.

Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Majoricarum, Sardinie et Corcice, Comesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie, fidei consiliario nostro Ferrario Gilaberti, procuratori reddituum et jurium nostrorum regni Majoricarum, vel cuicumque dictum officium nunc regenti, seu alii qui pro tempore dicto pererit officio, ejusque locumtenenti, salutem et gratiam.

Licet nos religioso et dilecto consiliario nostro fratri Johanni de Fornellis, de ordine minorum, in sacra pagina magistro, pro supportandis necessitatibus suis elemosinarie concesserimus tres solidos majoricenses pro qualibet die, dum vitam duxerit in humanis, solvendo sibi vel cui voluerit, medietatem videlicet in festo pasche resurrectionis Domini, et aliam medietatem in festo beate Marie mensis augusti, quosque assignandos duximus in et super quibuscumque proventibus, redditibus, obventionibus, emolumentis et juribus provenientibus quavis causa ad manus procuratoris nostri regni Majoricarum, ut hec et alia in carta dictarum concessionis et assignationis nostrarum, sigillo nostro pendenti munita, que data fuit Barchinone xxiiij. die octobris anno a nativitate Domini M.º CCC.º sexagesimo octavo, latius explicantur. Verumtamen quia dictus magister Johannes coram nobis asseruit quod de dicta concessione vel assignatione aliquid habere non potuit, et propterea ut ipse magister Johannes dictam suam concessionem sive assignationem melius habere valeat, eam specialiter sub emolumentis scribaniarum vicariorum civitatis et forensis ac bajuli Majoricarum, cum presenti duxerimus commutandam, ideo vobis dicimus et mandamus de certa scientia et expresse quatenus de emolumentis sive arrendamentis dictarum scribaniarum que ad manus vestras pervenerint, dicto magistro Johanni annis singulis, per dictas duas tandas sive solutiones, satisfaciatis plenarie in sua assignatione vel provisione jam dicta, dilatione et excusatione cessantibus quibuscumque. Si vero dicta arrendamenta non sufficiant ad satisfactionem dicte assignationis vel provisionis prefati magistri Johannis, de aliis redditibus et juribus officio dicte procuracionis regie, complementum sibi faciatis. Nos enim per hanc eandem mandamus magistro rationali curie nostre, vel alii cuicumque a vobis de predictis computum audituro, quod vobis, sibi restituente apochas solutionum quas vos dicto magistro Johanni, ex dictis emolumentis vel arrendamentis scribaniarum dictarum, vel de redditibus aut juribus dicte procuracionis regie feceritis vigore presentis, quasque apochas ipse magister Johannes de dictis solutionibus vobis facere teneatur, in vestro admittere computo non postponat. Data Tarrachone sub nostro sigillo secreto xxv. die martii anno a nativitate Domini M.º CCC.º lxx.º.—Rex P.

Arx. del Rl. Patr. Lib. Litt. reg.

E. AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—MAYO DE 1902

SUMARIO

I. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per *D. Alfons Damians y Munté*.

II. Sobre l'ofici de Corredor Real (1384), per *D. Pere A. Sansó*.

III. Notas genealògiques—Los Andreu de Nápoles, per *D. J. R. de Ayreñor y Sureda*.

IV. Calviá. Apuntacions històriques, (continuació) per *M. P. Prc.*

V. Rúbrica dels Llibres de Pregons de la antiga Curia de la Governació—Llibre III—(continuació), per *D. Estanislau Aguiló*.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

XLVII—Carta del Procurador real als Consellers de Barcelona: apuros de la ciutat; bombardéig; conspiració dels manestrals; reclamació d'auxilis ab tota urgencia.

«Als molt honorables e de gran sa-
uiesa senyors los Consellers
de la Ciutat de Barchna

Jhs

Molt honorables e de gran saulesa mosse-nyors. Per altres vos he scrit larch dels actes segons que hauen succehit en aquesta Ciutat e Regne e possat fins assi non haia alguna resposta Encara me appar necessari certificar vos de les

Año XVIII.—Tomo IX.—Núm. 266.

altres coses qui apres se son seguides ço es com los pagesos quinze dies ha passats en nombre de Quatre milia tenen la Ciutat assatgada, han toltes les aygues los molins e prohibides a aquella tota natura de viures e tota natura de forniments, Donen combats cascun dia a la Ciutat en moltes parts e bombardegen la de nit e de dia cruelment han enderrocats fins açi algunes sgleyes e edificis, tiren sagetes anarbades e han morta e nafra-da alguna gent, destroexen los blats e asplets de la terra, e los bestiaris qui ia per la maior part son destruhits. Roben generalment tot quant poden e fan tantes crueltats que pijors no porien esser e tantes que seria molt larch scriure, Pochs dies ha ses descubert tracte de la Ciutat que certa hora de la nit deuiem tots morir e la Ciutat de-ua esser liurada als pagesos, Pero honorables senyors no es menys lo peril Car senten hi molts dels quals dubtam no executen lo dit tracte, E jatsia de vostres grans magnificencies ni de la Cort de Cathalunya no sie stat tremes algun socors, E honorables senyors cregau que molt sia necessari prest prouehir, sens entreuall de die ni de hora a la guardia de la dita Ciutat e prouisio daquella, La qual es ia streta de viures e lo poble qui no es vsat de tals actes murmura, e no fa lo continent que deuria, Per nosaltres no ha stat de pendre partit ab los pagesos per reposar los e fer los desaplagar, Es tanta llur malicia que altre partit nols ve be sino hauer la Ciutat, de la qual dihen may se mouran fins la haien, fan preparatoris de enginys e bastides e mines e nosaltres fem lo que podem per deffendre la Ciutat del dit senyor e be quey es stat mester Per que honorables Senyors la prouisio que si deu fer sia molt presta almenys per la guardia e seguratat de la dita Ciutat per manera que en degut temps e orde les altres delliberacions e pro-

uisions sien millor conduhides, Car perduda la Ciutat, o restaurada es perdut, o restaurat tot lo Regne, E en aço honorables senyors vra. gran sauiesa vulla supplicar e requerir la dita senyora [Reyna] faça aquella prouisio que vijares li sia e molt presta, E manen a mi vostres grans magnificencies tot lo que plasant los sia, Scrita en Mallorca a XVIIIJ de Maig any Mil CCCCIJ

Prest a honor de vres. grans magnificencies Procurador reyal de Mallorca Johan Alberti.»

(*Cart. com. orig.*—1451.) •

XLVIII—*Insistencia dels rebelles en dampnificar la ciutat; conjuració dels menestrals descuberta y cástich de tres dels principals fautors; necessitat de no anar ab ells ab pactes y convenis sino ab rigor de justicia.*

«Als molt honorables Senyors e de gran sauiesa los Consellers de la Ciutat de Barchna

Molt honorables e molt sauis Senyors Per tant com a mi seria scrit de aqui ques tractaria que algunes persones fossen trameses aci per tractar ab los pagesos per los cassos de llur rebellio e auolot comesos per molts de la part forana vahent yo que lo socos per mi demanat nom es trames nes dona orde de prestament trametrem aquell, vos vull auisar que per dar remey en aquests affers hi ha mester alre (sic) sense tractes, Car la malesa dells es tanta que la llur voluntat no atent en tracte ne miga algun sino en robar e destruhir lo Regne Car de pactes dos o tres los ne son stats atorgats en los quals han entreuengut notables homens prelatos e homens de religio, e res per los rebelles e maluats no es stat seruat Car la llur intencio e voluntat no es gens per axo sino per robar tots aquells qui han bens e apropiarlos a ells matexs Car coses fan que no les farien moros, ells tiren ab sagetes ab erba, e de dia e de nit tiren bombardes a la Ciutat fahents dans per les cases dels ciutadans, car a la muralla poden fer poch dan, tallen los arbres e destruhen les plantes e maten e deuoren los bestias de la ylla que si fossen infels no farien la mitat E siau certs molt honorables e sauis Senyors que de comportos e de tractes yols ne tant fets que es stat massa, e he vist que per mes be e mes gracia que yols haia feta per manament del Senyor Rey pijors son stats Axi que yo no

veig ja remey de tracte negun de repos ab los dits rebelles e mals homens que no seruen res sino tant com bels ve Car en spay de vn mes se son lleuats tres vegades no seruant res de ço que yols hauia atorgat nels hauia promes, Ne pacte ne tracte algun no façau compte que ells lo seruen sino tant com bels vendra, Si donchs los principals dels rebelles no son castigats axi com se pertany, E ja sots stats auisats per altres lletres del tracte que los maluats hauien fet aci en la ciutat ab llurs parents e amichs E si no fos que a nre Senyor Deu ha plagut per preseruar aquesta Ciutat de tanta destruccio e dan que yo fuy auisat del fet per persona quey cabia e prestament ab los de casa mia e altres caualqui e tiri la via de lla hon ells se ajustauen feu compte que la ciutat e los ciutadans eren correguts e destruhits E si yo hagues llaguiat miga hora ells ho metien a la execucio, mas tantost com me sentiren e sentiren les trompetes qui van ab mi ells se smayaren e comensaren a fugir cascun lla hon pogue E per que era la primera hora de la nit lo principal dels traydos que hauia fet lo tracte feu la via de mar e ab vn llaut sen ana la via dels pagesos mentres yo prenua dels altres que ell hauia conuocats e cabien ab ell en la maluestat, Dels quals dos dels principals yo he fet rossegar per la ciutat e squorterar, lo vn altre penjar, tench ne daltres de presos en quantitat de vint als quals yo fas lo proces axi com se pertany e ab aquella tempransa que fer se deu, dels qui ho merexeran yon fare la justicia ques pertany Car en tals actes obra de fet hi ha mester, Perque molt honorables e molt sauis Senyors vos placia fer que si persones han a venir per tractar que venguen acompanyades en tal manera de ajuda de socos que en castigar los rebelles ala Magestat Reyal se puxa procehir axi com se pertany per seruey del Senyor Rey e repos del present Regne De totes les dites coses e altres serets auisats per lo honorable micer Bonifaci morro placiaus darli fe e crehensa en tot ço queus dira sobre los dits afers E ordonats de mi lo que plasant vos sia Scrita en Mallorca a XVIIIJ de Maig any Mil CCC Sinquanta hu

Auostre plaer he honor prest lo lochtinent Real e governador del Reche de mallorqua»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

XLIX—*Dels Jurats als Consellers de Barcelona; letra de creensa de micer Bonifaci Morro, tramès per missatge a la Reyna.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors
Los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis Senyors, Per diuerses altres lletres hauem scrit a vres. grans sauiesses e hauem fet encare aquelles explicar per en Johan vola e Matheu riera aquí tramesos, lo cars del avolot e obcidio dels homens forans daquesta islla contra aquesta ciutat, e del gran perill en que aquella es constituïda, e ara vos hauem a dir que hauem molt maior perill, e oppressio per la dita obcidio continuada, e altres nouitats subseguides segons a vres. honorables sauiesses amplament explicara lo honorable misser Bonifaci morro doctor en decrets daquesta ciutat, al qual vos placia sobre totes les coses per nra. part explicadores, donar fe e creensa, E tingue vres honorables sauiesses la sancta trinitat en se continua proteccio e guarda, Scrita en Mallorques a XX del mes de Maig del any M.CCCC Sinquanta hun

A totes vres. honors e ordinacio aparallats los jurats de la vniuersitat de la Ciutat e islla de Mallorques.»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

L—*Proposit de micer Bonifaci Morro de reclamar ajuda pels fets de Mallorca al Bisbe y Ardiaca de Barcelona, Ardiaca de Saragossa y Monges de Jonquieres per l' rabó dels alous que poseexen en la ciutat.*

«Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab alguns notables promens sobre trametra alguna persona al senyor Rey, e per raho de algunes coses tocants la comocio dels homens de la part forana de Mallorques»

«Dimarts a .XXV. de Maig del any .MCCCCLJ. En la logeta del verger de la casa del Concell de la Ciutat aiustats a concell per les coses deuall scrites los honorables Consellers ensemps ab los honorables mossen Guillem dez soler, mossen Johan lull, mossen Ramon çauall, e mossen Jacme ros Aquí fou exposat per lo honorable mossen Farrer nicholau de galbes vn dels dits Consellers en nom de tots, com per molts esguarts qui aquí foren explicats es necessari trametre alguna persona comuna al senyor Rey, per supplicar que vingue visitar sos Regnes e terres de part deça, segons ne fou supplicat per

los honorables mossen Johan de marimon, e mossen Bernat çapila Missatgers per aquesta Ciutat tramesos al dit senyor, als quals dix lo dit S.^{or} que si en aquesta primavera nos mouia res en Italia que ell faria la dita visitacio, e vendria, e aximateix per informar sa gran excellencia de la veritat de moltes coses de les quals es necessari que sa gran senyoria se sia a ple informada, Mes auant hi fou exposat com per part de la Ciutat de Mallorques era estat trames a la senyora Reyna per missatge lo honorable misser bonifaci morro per raho de la comocio dels homens de la part forana qui tenen asseïada la Ciutat, e la bombardeien de dia e de nit e tiren ab passadors enerbats, e dagnifiquen cases bens, explets, e plantes dels homens de la dita Ciutat, e lo dit misser bonifaci porta lletres dels honorables Governador, e procurador Rey de aquell Regne, especificant les dites coses, E aximatex letra de creença dels Jurats dels dits Ciutat e Regne, E explicada la crehença apres moltes coses hauria dit a ells Consellers com lo bisbe de Barchna. Ardiacha maior de la seu, e monastir de les monges de Jonquieres de la prop dita Ciutat, e lardiacha de Terragona, han molts alous e rendes sobre la dita Ciutat de Mallorques, E per tant que la dita Ciutat de Mallorques puxe donar bon compte al senyor Rey e en altra manera de la conseruacio de aquella, e que non puxe esser donat carrech als Regidors de aquella ell dit Missatge ha carrech de fer riqueta als dits bisbe Ardiacha e Monastir de Jonquieres de Barchna. e Ardiacha de Terragona que donen socors per la dita raho a la dita Ciutat de Mallorques, empero ell dit missatge ne demanaua de Concell als dits Conçellers qui sen han retenguda deliberacio, E perço ells dits Consellers posauen les dites coses en lo present concell per tant que per aquell hi fos deliberat, E proposades les dites coses per lo Concell fou deliberat sobre aquelles en la forma seguent, ço es sobre lo trametre alguna persona comuna per part de aquesta Ciutat al senyor Rey que crehen que seria molt expedient, pero quescu ne romas en deliberacio, (1) Sobre lo concell demanat per lo dit missatge de Mallorques si fara riqueta als demunt

(1) No obstant en lo Consell tingut per los Consellers ab alguns prohomens, lo dia 28 del mateix mes, va esser ratificada la designacio que aquells havian feta del Sindich de Barcelona en la Cort de Catalunya, n' Antoni Vinyes, pera anar com a missatge de la ciutat al Rey, interessantse a dits Magistrats—que donen orde que pertescha prestament com seria expedient que ja fos ab lo dit senyor.»

dits que li sia respost que ells consellers han pensat entre ells sobre les dites coses, e que serien de intencio que attes que la dita senyora Reyna ab la cort entenen en los dits affers, que no es necessari fer les dites raquestes, E en aquesta forma hac fi e conclusio lo present concell.»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 50 girat.)

LI—*Insistexen los Jurats en demanar remissió de deu mil florins als acreedors censalistas de Barcelona, y pregunen als Consellers vullen atendre a lo que sobre aço los dirà micer Bonifaci Morro.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors los dies pessats rebem vna letra de vres sauiesses responsiva a vna nra. en la qual vos hauiem demanat e molt pregats vos plagues donar orde que per aquest any nos fos remesa la quitacio de deu milia florins dels Creedors censalistas del principat de Catalunya, lo effecta de la qual resposta fo que vres honorables sauiesses hauien comunicat de aquest negoci ab los dits Creedors, e que volien auans esser pagats de les annuals pençions a ells degudes, ço que senyors molt honorables es al present del tot impossible, com segons vres. sauiesses deuen esser informades, los pagesos daquesta islla deutors de la Consignacio, pres ha dun any, recusen e han recusat respondre a pagar a aquella, e per causa de llurs aualots les ajudes de les parts foranes nos son venudes, e aquelles de la Ciutat son molt disminuïdes e talment desuiades que al present no sic cullen que de stima sien sino dues ajudes, ço es del quint del vi, e de la molige, E nosaltres per soplir als pagaments dels dits vres. Creedors hauem fets cessar los pagaments dels nres. de pres bun any ensa, e tot lo qui es stat de la consignacio hauem fet tremetre aqui, Segons aquestes coses pus amplement e specificada a vres. sauiesses explicara lo honorable misser Bonifaci morro doctor en Decrets daquesta ciutat los dies pessats per nosaltres aqui trames per aquest negoci e altres segons per ell vos scriuem e per nra. part vos degue explicar, Perque Senyors molt honorables vos placie considerades totes aquestes coses les quals vres. sauiesses poden facilmente compendre donar orde en la dita remissio fahedora, Com mes auant fer nons sie possible, Offerints nos per vres. reuerencies fer totes coses a nosaltres

possibles, E tingue la sta. trinitat vres. honorables sauiesses en sa continua proteccio e guarda, Scrita en Mallorques a dos del mes de Juny del any .M.CCCCL. hun

A totes vres honors e ordinacions aparallats
Los Jurats de la Vniuersitat de la Ciutat
e Regne de Mallorques.»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LII—*Letra de creensa del Prior de Catalunya y moss. Bn. Salba, missalgers tramesos a la senyora Reyna.*

«Als molt honorables Senyors e de gran sauiessa los Consellers de la Ciutat de Barchna

Molt honorables e molt Sauis Senyors Perque vostres honorables sauiesses sien mils informades del perill en que aquesta Ciutat e Regne ha stat e encara sta Es stat acordat ab lo Compte de Prades e ab mossen Johan de Marimon de trametre a la Senyora Reyna e a la Cort e a vres honorables sauiesses lo Reuerent Prior de Catalunya e mossen Bernat Salba per co com en tots los fets ha cabut e entreuengut lo dit Prior e lo dit mossen Salba desque hic es, ab los quals serets informats de tot Perque placiaus dar fe e crehensa a aço que per ells vos sera splicat sobre los dits afers e donar orde en lo socos neccesari e per moltes vegades demanat Car si axi nos fa dupte per via de tractes los mals homens vullen fer res de be, tant es lo mal que han fet e tots jorns fan que no sen saben llexar. E ordonat de mi lo que plasent vos sia Scrita en Mallorques a XV de Juny any Mil CCCC Sinquanta hu

a vre honor e plaer prest
lo lochtinent Real e governador
del Rechne de mallorqua»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LIII—*Altre semblant letra de creensa, firmada per lo Comte de Prades e moss. Johan de Marimon.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Concellers—de la Ciutat de Barchna e los Creedors del Regne—de Mallorques

Molt honorables e molt sauis senyors. Nosaltres hauem donat carrech al honorable mossen Bernat çalba caualler de algunes coses que de nra part vos diga sobre aquets affers de Mallorques Pregam vos molt affectuosament que a tot ço e quant per part nra. dira sobre los dits affers vullats donar plena fe e creença axicom si nos per-

sonalment vos ho dehiem, E sia Jhs vra. guarda
 Scrita en Mallorques a XVIIJ. dies de Juny del
 any MCCCC Cinquanta hu

a vra honor prests
 Comte de Prades—e
 Johan de Marimon»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LIV—*Avisen los Consellers als Sindichs de la part forana haver rebuts lurs sindichs, y de la intenció de la Reyna de demanar que li sien trameses certes persones per cada una de les parts.*

«Als honrats senyors los Sindichs de les parroquies de la part forana del Regne de Mallorques

Honrats senyors A nosaltres son venguts de part vra. los honorables misser Leonart de mur e Andreu mas dients que apportauen letres vres. de crehença a la molt alta senyora Reyna e a nosaltres les quals per casos fortuits en que son peruenguts se son perdudes pero han manifestades a la dita senyora e a nosaltres moltes coses de part vra. a les quals segons som informats la dita senyora fa certes prouisions e entre les altres que sobre la altercacio qui es entre vosaltres e alguns de la Ciutat de Mallorques sien trameses a la dita senyora certes persones per quesquina part ab lurs mostres e documents a fi que la dita senyora be informada hi puxe prouehir degudament Crehem que la dita prouisio sera molt saludable E fem vos certs que nosaltres fins aci hauem entes e trebellat e deus migençant farem per auant ab totes nres. forces en tot repos e benauenir de tot aqueix Regne de Mallorques en totes coses a nosaltres possibles E tingueus la sancta Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barcha a .XXVJ. de Juny del any .M.CCCCLJ.

Los Consellers de Barcha
 a vre honor apperellats.»

(*Reg. Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 89.)

LV—*Letra de creensa dels sindichs tramesos per la part forana, ço es, micer Leonard de MCur, G. Palou, MCalheu Gallur, Andreu Mas, Antoni Font y Jacme Cerdá.*

«Als molts Egregis, e ven. senyors los Consellers de la Ciutat de Barchd.

Molt Egregis, e ven. senyors. Vexats de angustia E perplexos per lo auident perill en lo

quall es possat lo pñt. Regne de Mallorques, e per obuiar a aquell tremetem per missatges nres. a le senyore Reyne al Principat de Catalunya. E a vosaltres lo hono. Misser Leonard de mur juristre de arego Guillem Pelou Metheu de galur Andreu mas Anthoni Font e Jacme Serda informats de nre. intencio per ells a les vres. ven. seuiesses explicadore placius donarlos fe e cre-sense de so que de nre. part per ells vos sera explicat e metent per obre vre bone offerte le quall exceptam eus grahim fer en los negossis segons requer le quelitat dels affers ten prest com poreu. Car le trige es molt perillosse Per le pnt no pus sino que Deu conserve vre. ciutat ab los Regidors ab augment de honor Data en le velle de Incha a XIIIJ de Julioll any Mill Quatre-cents sinquante hu

Prests a vre obediencie
 com affils a le mare
 los XXX. alets per le part
 forane del Regne de Mallorques.»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LVI—*Letra de creensa donada pel Comte de Prades y moss. Johan de MCarimon a fr. Bartomeu Catany enviat als Consellers de Barcelona.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de la Ciutat de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors Aqui va lo Reuerend frare mestre Berthomeu Catany lo qual per part de nosaltres a vres. honorables sauiesses explicara algunes coses de les quals per nosaltres es a ple informat, Pregam vos a aquell vos placia donar plena fe e crehença de ço e quant per part nra. vos explicara com a nosaltres si personalment hi erem farieu Ab tant molt honorables e molt sauis senyors sia Jhs vra. guarda Scrita En Mallorques a XVJ de Juliol del any Mil CCCC Lj.

A vra honor prests
 Comte de prades
 —e Johan de Marimon.»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

SOBRE L' OFICI DE CORREDOR REAL

(1389)

I

Pregó manant cumplir la Letra Real dada en Monso a 22 d' Abril de 1389 que conté les ordina-cions y priuilegis de dit ofici.

Die sabbati V. mensis junii anno
a natiuitate Domini M^o CCC^o lxxx^o nono.

Die et anno predictis comparuit in presenti curia gubernationis Majoricarum Petrus Badia, preco publicus curiarum Majoricarum, et retulit die proxime preterita fecisse et preconitzasse voce tube et sonitu tubarum per loca solita ciuitatis Majoricarum preconitzationem sequentem:

Ara hojats queus fa a saber lo honorable mossen Francesch Sagarriga, caualler e conseller del senyor rey e portant veus de governador general en lo regne de Mallorca que con ell haze reebuda nouellament una letra patent del dit senyor dada en Monso a xxij dies d'abril del any present de la nativitat de nostre Senyor M CCC lxxx nou, de la tenor seguent:

En Johan per la gracia de Deu rey Darago, de Valencia, de Mallorca, de Serdenya e de Corcega, comte de Barcelona, de Rossello e de Cerdanya. Als amats e faels governador, batle e veguer de Mallorca, e daltres vniuerses e sengles oficials nostres als quals se pertany e als lochtinents daquells, presents e esdeuenidors, salut e dileccio. Lo ofici de la corretoria e de la crida real de la ciutat damunt dita, lo qual per vici de negligencia o defalliment dels obtinents aquell e per cobajansa desonesta de altres, qui ha en vs que con moltes coses prenga emper-tostemps fretura, gran pijorament ha rebut en temps passat e encara soste, volents, axi com se coue, reformar, axi con a partida de nostro patrimoni, e reformat en sos drets conservar, ne en altra manera la sustancia de nostro patrimoni disminu-cio en aquestes coses alguna sostenga, a aquell al qual alguna cosa perex, fem les ordina-cions ques seguexen (1): Primerament quels caps de guaytes e saigs constituits en la ciutat de Malor-

(1) En el Lib. Litterarum regiarum de 1380, fol 157 que 's guarda en l' Arxiu Històric de Mallorca havem trobada també aquesta Real Cédula, si be están escrits en llengua latina l'encabecament y el final: trascriuim a continuació el primer perquè completa el sentit del encabecament en català, que no es gayre clar per faltar a la terminació d'ell algunes paraules, com haurá notat segurament el lector. «Johannes Dei gratia rex Aragonum, Valentie, Majoricarum, Sardinie et Corsice, com-

ques o alcu daquells daqui auant no goses o gos portar, donar o liurar, per si o per altre, (1) penyora o penyores algunes fetes per qualseuol cort reyal de la dita ciutat de Mallorca, a corredor algu sino al corredor real (2) sots pena de XXV liures al fisch del senyor rey aplicadores e priuacio de lur ofici. Item que algu o alguns dels damunt dits saigs no gos ne presumesca algunes penyores que fetes haze per qualseuol cort de la dita ciutat portar ne tenir en casa sua ne en altre loch, ne sobre aquelles manleuar diners de crestia ni de juheu, ans fets o prefetes o preses de present haze aportar en casa del dit corredor reyal, sots la pena damunt dita e priuacio de son ofici. Item que alcun corredor crestia o juheu daqui auant no gos ne presumesca encantar ne vendre, ab albara ne sens albara fets de part de qualseuol oficial de la dita ciutat, alcunes possessions, censals, ne qualseuol altres coses, mobles e immobles, quis venan a instancia de creadors per les corts reyal de la ciutat, sots la damunt dita pena e priuacio de lur ofici. Item que si alcun crestia o crestiana, juheu o juya, te alcunes penyores de qualseuol persones, e daquelles ne haura a fer execucio per pagar lo cresador (3) de manament de la cort, aytals penyores dejen esser meses e posades en poder del dit corredor reyal, e que altre corredor no les gos vendre, sots la damunt dita pena e priuacio de son ofici: e si altre corredor aquelles penyores contra la present ordinacio venia, que los scriuans de la cort no dejen reebre ne scriure la relació del dit corredor qui la dita venda feta hauria sots pena de XXV liures de cascun e per cascuna vegada al fisch del senyor rey aplicadores. Item que si algun corre-

mesque Barchinone, Rossilionis et Ceritanie. Dilectis et fidelibus gubernatori, bajulo et vicario Majoricarum, et aliis vniuersis et singulis officialibus nostris ad quos spectet et locatenentibus eorundem, presentibus et futuris, salutem et dilectionem. Curritorie et preconis regalis officium ciuitatis predictae, quod negligentie vitio seu defectu obtinentium illud et herpi ambitionis cupidine aliorum, que tali sorte petita est vt cum multa rapiat semper eget magna, suscepit ab olim et adhuc sustinet detrimenta, reformare volentes, vt conuenit, tanquam patrimonii nostri particulam, et reformatum quis in iuribus conseruare, ne alias nostra patrimonialis substantia diminutionem in hiis subeat aliquam, cum minus habere necesse sit cui aliquid perit, ordinationes fecimus que sequuntur».

(1) En el Lib. Litterarum regiarum citat en la nota precedent, falta aquí la preposició *per*.

(2) Axi diu aquí en el Litterarum regiarum: en el de Pregons de 1385 a 1302, que es d'ahont copiam la Real Cédula, se llegeix *a corredor algu sino corredor reyal*.

(3) Lib. Litt. reg. creador.

dor te penyores algunes fetes per ma de les dites corts, o albarans alguns de cosa immobla la qual se haje a vendre (1) per ma de les dites corts, (2) de continent ho haje tot a restituir al dit corredor real, sots la pena damunt dita e priuacio de son offici. Emperamordaço volem e a vos e a cascun de vosaltres dehim e manam de certa sciencia e expressament, sots pena de mil morabatins dor al nostro fisch aplicadores dels bens de cascun dels contrafaents o los nostres manaments no obeints hauadors sens (3) sperança de remissio o gracia, e encara sots incorriments de nostra ira e indignacio, que les ordinacions damunt insertadas façats ab veu de crida axi tantes vegades con ne serets requets solempnament publicar, e per execucio de les penes enedides en aquelles e en altre manera tota exepcio remoguda seruar fermament, no dexant daqui auant mes vedant expressament esser feta alguna cosa en derogacio del dit offici, qui es del fael secretari nostre en Barthomeu Siruent, e de sos drets lesio. Dada en Monso a XXij dabril lany de la natiuitat de nostre Senyor M.CCC.lxxx nou. Rex Johannes. Per tant mana lo dit portant veus de governador a tots e sengles officials en la dita letra contenguts e a altres als quals se pertanga, que dejen tenir e seruar totes les coses en la dita letra contengudes segons que en la dita letra es contengut, e sots les penes en aquella expressades. —(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. de Pregons* de 1385 à 1392. fol. 52.)

II

Oposició feta per los Corredors de Coll a les antecedents ordinacions.

Die lune xiiij junii anno predicto comparuit Petrus de Saltu, notarius, et nomine procuratorio, vt dixit, omnium curritorum rerum de collo ciuitatis Majoricarum obtulit quod sequitur:

Con tots los corredors de coll hajen acustumat de tant de temps ensa que no sia memoria, que ells venen e han acustumat de vendre penyores meses axi en poder de crestians com de

(1) Per mes correcte trascrivim en aquesta clausula el text del *Lib.* citat en la nota anterior. El del *Lib. de Pregons* diu, *e albarans alguns de coses immobles la qual se haje a vendre...*

(2) *Lib. Litt. reg. per les dites corts.*

(3) Havem afagida aquesta paraula perque en el *lib. Lib. Reg.* se legeix aqui *et de bonis cujuslibet contrafacientium seu non parentium mandato hujusmodi habendorum...*

juheus en la manera seguent, so es que aquella persona qui te penyores, vehent que lo seu deutor nol paga o nol pot pagar, meten e posen en poder de alcu corredor les penyores per vendre, e lo dit corredor te les dites penyores per vendre, e lo dit corredor te aquelles penyores axi per lo creador com per lo deutor, e respon de la venda al deutor e del preu al creador; e moltes de vegades per seguretat del deutor, de les dites coses axi fetes e del preu haut se fa relacio a la cort real, e de la dita relacio se fa scriptura en la cort; e mes moltes de vegades se segueix que com lo dit corredor, o per fauor del deutor o en altra manera, districh de vendre les dites penyores o lo deutor contradiga a la venda, aquell creador fa fer manament per la cort al dit corredor que vena les dites penyores, e axi se segueix. E jatsesia asso que los capitols en la damunt dita letra reyal contenguts no comprenghen alcun dels dits dos caps, e los dits corredors, sens incurriments de alcuna pena, pusquen vendre penyores e altres coses per la manera damunt dita, emperso, per tal que en sdeuenidor no posques esser tret a consecuencia quels dits capitols comprenghen alcun dels dits dos caps, diu en Pere de Salt, notari, procurador dels dits corredors, que ells deuen e poden vendre en la manera damunt dita, no contrestant los dits capitols, con aquells capitols no comprenghen en alcuna manera los dits dos caps o actes; e lla hon se posques dar e traure a consecuencia que los dits capitols comprenghen los dits dos caps o actes, que la dita letra, parlant ab reuerencia de la magnificencia real, es subrepticia e callada veritat impetrada, car si fos espressat al dit senyor que los dits corredors fossen en possessio de vendre en la dita manera de tant de temps ensa que no es memoria, no es versemblant lo dit senyor hauer fets los dits capitols contra los dits corredors, majorment com aquells capitols en lo dit cap sien contra lo be de la cosa publica. E per tal que de les dites coses sia memoria en sdeuenidor, requer lo dit Pere Salt, en nom que damunt, la present oposicio ab les rahons damunt dites esser continuades al peu de la dita letra reyal per lo notari damunt dit.

Et eadem die retulit Dominicus Nauarro, virgarius, se, ad instantiam dicti Petri de Saltu, nomine quo supra, assignasse predicto Petro Badia ad respondendum proxime oblatis per dictum Petrum de Saltu ad diem mercurii proxime.—(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum* de 1789, fol. 159.)

III

Replica a l' anterior escrit.

Die lune xxviiij junii anno predicto comparuit dictus Petrus Badia et obtulit quod sequitur:

E lo dit Pere Badia responnent a la dita opposicio damunt feta per lo dit en Pere Salt atermantse procurador dels dits corredors, diu que los dits capitols en la dita letra real insertats segons lur forma e tenor e axi com stan son justs e rasonables, e no pertany als dits corredors ne a altra persona aquells capitols glosar o interpretar, segons quels dits corredors glosen e interpreten, e apar al dit Pere Badia que los dits capitols comprenen tots actes de execucions o vendes de penyores o altres bens, mobles o immobles, fetes per qual cort se vulla o que cort judicialment hi entreuenga, vuller que les dites vendes o execucions se fassen a instancia de part o per offici de jutge, e aytals o semblants vendes se pertanyen al offici de la corredoria reyal; e si als cuns actes son stats fets en contrari per altres corredors priuats, so es de penyores o execucions o vendes de la cort, aquells actes no poden perjudicar ne hauer perjudicat al dit senyor rey ne a son patrimoni, ni, per consequent, al dit Pere Badia, com sien stats actes illicits e fets ignorant e no sabent lo princep, los quals actes vsurpats e illicits no poden donar dret de possessio ne de prescripcio als dits corredors segons disposicio de dret, vuller que aquells aytals actes sien stats fets ab voluntat o consentiment daquell o daquells corredors de les corts qui lo dit offici de corredoria reyal han en temps passat tengut, o per ignorancia o negligencia daquells, car en aquell cas lo dit consentiment o les dites negligencia e ignorancia solament foren prejudicials als dits corredor o corredors de les dites corts aytant com ells duraren o lo dit offici tengueren, e no posqueren, segons disposicio de dret, perjudicar al dit senyor rey ne a son patrimoni ne a ses regalies, perque, parlant ab deguda reuerencia, no es ver que la dita letra reyal en alcun cap o cas sia subrepticia segons que per part dels dits corredors es stat allegat, ans es obseruadora per los dits corredors e per tota altra persona si les penes en la dita letra reyal contengudes volen squiuar, de les quals penes lo dit Pere Badia protesta contra los dits corredors e cascun dells si lo contrari fer assajaran. E aquesta

resposta reguer lo dit Pere Badia esser continuada apres la opposicio demunt dita.—(ARX. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum* de 1389, fol 159 v.º)

P. A. SANXO.

NOTAS GENEALÓGICAS

LOS ANDREU DE NÁPOLES

De las varias ramas de la ilustre familia de Andreu que en el trascurso de los siglos han ido desmembrándose de la principal, ha subsistido hasta nuestros días la domiciliada en Nápoles á principios del siglo XVIII ⁽¹⁾, de la que varios miembros han vuelto, en distintas ocasiones, á residir en su patria, Mallorca, habitar la misma casa solariega de sus antepasados ⁽²⁾ y representar en todos los actos públicos la noble familia de que fueron sucesores. ⁽³⁾

Reconocen por cabeza de su rama al Magnífico Pedro Odón Andreu y Tagamanent, que de su matrimonio con Catalina Boscá, heredera, juntamente con su hermana Juana, casada con Jaime de Berga, de su padre Juan Boscá, Ciudadano de Mallorca, tuvo, entre otros hijos ⁽⁴⁾, al Magnífico Agustín Andreu,

(1) Equivocadamente, el autor de la Sección de Heráldica que publica la revista *La Roqueta* da por extinguida la familia principal de Andreu en la rama cuyo vínculo asumió la casa de Salas, haciendo omisión completa de la rama de Nápoles, que ha existido hasta nuestros días, separada de la principal, y que reconoce por fundador á un Pedro Andreu que vino á la conquista de Mallorca.

(2) Aun hoy día existe en la calle de Fortuny esquina al callejón de Andreu. Fué poseída por dicha familia hasta mediados del siglo XIX.

(3) Enterráronse los de esta rama, después del fallecimiento de D. Mateo Andreu y Orlandis (1759), en la sepultura de sus mayores, delante la capilla de las Almas de la parroquia de Santa Eulalia en donde se ven sus armas. (Futó, *La Roqueta*, núm. 7.)

(4) Hijo primogénito de este matrimonio fué el Magnífico Pedro Andreu, Doncel de Mallorca, casado en 1585 con la Magnífica Sra. Leonor Axaló. El hijo de estos D. Mateo, esposo de D.ª Catalina Sanchez, sucedió en los vínculos y fideicomisos dispuestos por el Magnífico Sr. Juan Andreu, Doctor en Derechos, en 1531. Y al morir sin sucesión, en 1759, D. Mateo Andreu Or-

Boscá y Tagamanent. Este, de su enlace con D.ª Leonor Font, verificado á 24 de marzo de 1577, tuvo, al Magnífico Pedro Andreu, Doncel de Mallorca, casado á 3 marzo de 1612 con D.ª Francisca Font y Moranta. Nacieron de dicha señora: D.ª Leonor, casada con D. Juan Antich de Llorach, Ciudadano Militar de Mallorca; D.ª Catalina Mónica, que de sus tres maridos, D. Juan de Pax, D. Miguel Garau de Axartell y Berga y D. Francisco Vanrell y Mut, no dejó sucesión; y D. Pedro Andreu y Font, que continuó la casa, casándose en primeras nupcias con D.ª Leonor Dameto y Burguet, hija de los Ilt.^{es} D. Jorge Callar-Dameto y D.ª Ana, de la que le nacieron: don Pedro, que murió soltero en 24 de octubre de 1677, y D.ª Francisca, casada con D. Juan Antich de Llorach. Muerta D.ª Leonor contrajo D. Pedro segundas nupcias con la Noble D.ª Isabel Español y Serra, teniendo de dicha señora á don Agustín Andreu y Español, casado á 2 mayo de 1663 con D.ª Jerónima Campos, hija del Magnífico Francisco Campos, Ciudadano.

De la numerosa prole que de dicha D.ª Jerónima tuvo, formaba parte Don Pedro Andreu y Campos, nacido en 1673, y luego más adelante apasionado partidario de la Casa de Austria, como lo demostró por obra al encenderse en España la sangrienta guerra de sucesión á la muerte del último monarca de la dinastía Austríaca, D. Carlos II. Sirvió con denuedo y gran valor contra Felipe V en las huestes del pretendiente Archiduque Carlos con el empleo de Sargento Mayor en Mallorca.

landi- Sanchez y Zanglada, nieto del antedicho D. Mateo, su viuda D.ª Catalina Zanglada y Juliá fué condenada con sentencia de 8 de agosto de 1760, dada por la Real Audiencia de Mallorca, á entregar á D. Segismundo Andreu y de Avellone, natural de Nápoles, los bienes del fideicomiso fundado en 1531 consistentes en los predios *Son Pere Andreu, La Taulera, Portell Bassons, Huerto dels Magallons* y varias casas de la villa de Manacor, como sucesor directo, dicho D. Segismundo, del fideicomitente D. Juan Andreu.

Menorca y Cataluña; mas, una vez rendida Mallorca y reconocido por soberano de España el nieto de Luis XIV, emigró de esta isla con su esposa, D.ª Isabel Font-Belloto y Rossiñol de Deffa, estableciéndose en Nápoles, allá por el año 1715.

Domiciliada en aquel reino la familia de D. Pedro Andreu y D.ª Isabel Font y Rossiñol, casó el hijo primogénito de dicho matrimonio, D. Pedro Andreu y Font, con la Noble D.ª Teodora de Avellone, hija de los condes de Mascambruno, tambien de Nápoles. Disponíase dicho señor á pasar á Mallorca con el objeto de recuperar sus confiscados bienes, cuando le sorprendió la muerte en Génova. Dejó de su consorte á D.ª Concepción, esposa, en primeras nupcias, del Teniente Coronel del Rossellón, D. Marcos O-Ffaris, y en segundas, del Marqués de Santa Cilia, D. José de Santacilia, caballero de la Orden de Carlos III; D.ª Cayetana, casada con D. Fernando Contralor; D. Segismundo, que se trasladó á Mallorca, en donde casó, el año 1754, con D.ª Juana Ode de la Tour, hija de D. Santiago, Teniente Coronel, y de D.ª Maria Ana de Mellier. Tuvo de dicho matrimonio á D. Juan Andreu y Ode de la Tour, presbítero, que murió á mediados del siglo pasado; D. Mariano, Subteniente del Regimiento de Milicias de Mallorca, que casó con D.ª María Josefa de Berard, Pont y Vich Solá y Cotoner, de la que no dejó sucesión, muriendo día 31 de marzo de 1790; D.ª María Antonia, que contrajo matrimonio con D. Jaime Morey de Sant Martí y Pizá, Capitán de Provinciales de este reino y Regidor perpetuo del Ayuntamiento de Palma por el estamento Noble; y D.ª María Josefa Andreu y Ode de la Tour, esposa de don Ramón Santander, Pizá y Benisia, hijo del Brigadier de Ingenieros, D. Ramón.

El Noble D. Nicasio Andreu y de Avellone, Capitán Comandante de Caballería al servicio de S. M. Siciliana, pasó á

Mallorca á principios del siglo XIX. Era hijo de D. Juan y D.ª Teodora y natural de Nápoles. Murió en esta capital el 20 de enero de 1817. (1) Su hijo y sucesor, el Conde D. Mariano Andreu y Buroada, también natural de Nápoles, casó el siguiente año con su sobrina D.ª Juana Morey de Sant Martí y Andreu hija de su prima D.ª María Antonia Andreu y Ode de la Tour. Fué hija de este matrimonio la Condesa María Andreu, Morey de Sant Martí, Buroada y Andreu, muerta estos últimos años, acabando con ella la ilustre familia de Andreu de Mallorca. De su enlace con el Conde Ambrogio Caracciolo dei Principi de Torchiarolo, (2) tuvo al Conde Fausto Caracciolo y Andreu, dei Principi de Torchiarolo, que de su esposa la Condesa María Caracciolo tiene sucesión, como también la hay de su hermano, Francisco Caracciolo, Conde de Andreu, casado, en junio de 1881, con D.ª Isabel Bassano, hija de los Marqueses de Tufillo Bassano Cervo en Nápoles.

J. R. DE AYREFLOR Y SUREDA.

CALVIÁ

APUNTACIONES HISTÓRICAS

(CONTINUACIÓN)

1614

Vuy que contam a 10 de mars del any de 1614, en la ballia de Juan Ripoll balle reyál de dita parrochia, juntament ab sos consellers lo Sor Alfonso Morro etc. concordant ab dita determinació de prendre quatorse corteras forment de la aministració del Sor Gabriel Ferragut aministrador del forment de la Universitat, per lo que tocava á la parroquia de Caluia per compte de compartiment, y aquellas se son presas per compte de pagar lo sensal que fa la parrochia de Caluia a la Universitat; y lo dit forment se es encomenat a Pere Simo de la Cova per esser el

(1) Archivo Episcopal—Libro de Defunciones de la parroquia de Santa Eulalia.

(2) De la nobleza y Regio origen de esta casa hablan extensamente los nobiliarios y crónicas italianas.

levador del dit sensal, y per ço lo dit Simo se obliga a pagar la valor de las quals ha rebudas, lo qual son deu corteras qui han cabut a pagar lo dit sensal, y lo restant, qui son quatre corteras, ha rebudas lo balle Juan Ripoll balle de dita parrochia y aquellas ha partidas per los habitadors de dita parrochia, per lo qual ne te Juan Buiosa una cortera, y Miguel Sastre una cortera, fermanse Onofre Salua, y Bartomeu Mayans tres barcellas fermanse Guillem Mas, per lo qual tambe en te duas barcellas fermanse Barthomeu Mayans, y Guillem Palmer ne te tres barcellas y Pere Simo dit de la Coua en te quatre barcellas, que fa tot la suma de quatorse corteras, y aquellas se han de pagar a la espera qui cau a lo mes de Tots Sants primer vinent, axi com costara a la aministració, ut alias—14 quort.—Juan Roix.

Vuy etc. 10 del mes de Agost del any 1614, en la ballia de Juan Moragues balla de dita parrochia, ab sos consellers aço es Macia Ripoll, Onofre Ballester, Miquel Sastre y Juan Torres y Toni Mayans y Nicolau Mir concellers de aquella, concordant tots ab la determinació que paguen la valor del blat que fonch encomenat a Pere Simo per compte de pagar lo censal que fa la dita parrochia, la qual cau a 18 del mes de Janer; tet ut supra.

1615

Vuy etc. 31 de Maig 1615, en la ballia de Juan Moragues etc. concordant tots a una veu ques fundas un binifet en la parrochia, y asso per servici de nostro Sor. per ocasio de venir molts de probas á missa per no tenir lo govern necessari, y axi se es determinat per fer servici á Deu, per lo qual foren cridats per aplicants lo Sor. Morro, Guillem Palmer, Juan Ripoll, Bartomeu Mayans, Juan Comallonga, Onofre Salua y Magi Armengual, Pere Mir y Lorens Mir y Pere Juan Sastre, per la major part tenint ho per cosa molt bona.

1616

En lo any 1616 fonch en la ballia de Antoni Mayans balle real de dita parroquia, foren consellers Nicolau Mir, Juan Ripoll, Sebastia Salva, Nofre Ballester, Maggi Amengual—Fonch elegit per clauari Joan Bujosa.—A 24 de maig fonch feta determinació de portar los capitols del mostasaf, porque fonch feta instancia del honorable Nofre Salua mostasaf lo corrent any.

Desde cincogema de 1615 á igual temps de 1616 fonch balle lo honor. Macia Ripoll, y consellers m.^o Alfonso Morro, Pere Juan Ballester, Juan Comallonga, Onofre Salva, Bartomeu Mayans y Ant.^o Mir.

A 19 de Juny de 1616 per instancia de tot el poble á una veu que fessem un aujup, y axi se es determinat que se fasse, y donen plen poder á la persona de Nofre Salva que fasse promeses per tot el poble de Calvia, y axi donan forsa á dit Salva que pugue executar las ditas promesas; y lo Consell de dita parrochia dona forsa que la cals es obligada á las ditas promesas que dit Salva ha fetas. Fet ut supra.

A 21 de 7bre de 1616 se determina en Consell en la parroquia de Caluia per lo Sr Balle de dita parrochia y altres consellers, ques demanas una obra pia feta en la capella de las animas de porgatori per Arnau Calafell y sa muller, la qual obra pia ha molts anys que no se es pagada, y axi se es determinat ques demane a costes y despeses del dit bassi de ditas animas, de tal manera que dita determinacio se es feta ab consentiment de tots, y jo Jaume Thomas p.^e y Vicari firm a la dita scriptura feta per la mia ma propria com consta; fet ut supra.

1617

A 8 de Janer del any 1617.—Lo dia y any desus dit, en la ballia del honorable Antoni Mayans balle reyal lo present any, juntament ab son Consell y mossen Alfonso Morro y Macia Ripoll, per elcgidors dels balles y mostasaf, son exits per sort los següents elets de balles: Antoni Mir—Juan Torres—Pere Mir.—Per lo mostasaf Mateu Galant—Juan Bujosa—Juan Moragues.

A 10 de febrer de 1617—Han determinat donar forsa y poder a Magi Amengual que puga cercar lloch segur qui fasse lo censal de las dotse lliuras que dit rector Jaume Llorens olim rector...., y dit Magi Amengual (tenga tant) de poder com la presona mateixa del balle, per estar empedit lo balle, per orde del Consell de dita parrochia de Caluia per poder firmar qualsevols scripturas de aquest particular.

Jo Joan Vicens fas fe com mestre Joan Torres picapedrer otorga haver rebut de Macia Ripoll vint lliuras dich 20 L ₧ las quals las hi havia encomenadas la parrochia de Caluia, y son per compte de cinquanta lliuras som estats condemnats per orde del Real Consey que paguem cin-

quante lliuras per la fortaleza de la punta den Pasqual Marti a la Porrassa. Fet a 24 de febrer de 1617.—20 L ₧ .

Als 15 de juny de 1616 foren giradas trenta lliuras que havia alcansadas el Sor Juan Vivot del Gran y General Consell per efecte de adobar el cami del Coll de la Creu, y axi, per trobarse en poch poder la parrochia de pagar cinquante lliures ab las quals forem condemnats, han hi giradas las ditas 30 L ₧ , y la parroquia resta obligada de adobar el cami de las ditas trenta lliures; y per ser axi fas lo present als 25 de Abril de 1617—Dich 30 L ₧ —Jo Joan Vicens.

En lo any 1617 fonch en ballia del honorable balle Antoni Mir balle Real lo present any en dita parrochia de Caluia foren consellers Marti Neo, Guillem Palmer, Joan Bujosa, Onofre Salvá, Juan Palmer, Matia Ripoll.

Als 2 de Juriol han determinat de comprar lo delme del sech la part del Sor Bisbe de Barcelona la qual te arrendat lo Sr Salvador Amengual y axi han donat sindicat á la presona de Onofre Salua per lo qual lo ha comprat a dit Sr Amengual per preu de doscentas cinquanta lliuras, dich 250 L. pagadoras lo dia de S. Joan de Juny del any 1618.

Als 2 de Juriol en la ballia del hon. balle Antoni Mir han determinat donar a leuar el deume del sech que han comprat del Sor Amengual a Guillem Palmer y a Juan Vicens a rao de vuyt diners per quorterera de aplegar y mitx almut de siuade per cort.^s, y dit delma han de posar en casa de Onofre Salva lo qual lo ha de tenir y donarne conte etc.

M. P. PRE.

(Continuará)

RÚBRICA DELS LLIBRES DE PREGONS

DE LA ANTIGA CURIA DE LA GOVERNACIÓ

(CONTINUACIÓ)

LLIBRE III—ANY 1400

86.—5 *agost*.—Altre crida sobre presentació de titols los qui tenguen bens dins la ciutat o el terme en alou de les cases del Spital de Sent Johan de Jerusalem y del Temple. . . Fol. 88.

87.—6 *agost*.—En Johan de Montbuy, regent l' offici de la governació, revoca tots e sengles guiatges obtenguts de qualsevol oficials reyalis dins la illa de Mallorca. Fol. 90.

88.—31 agost.—Que no sia null hom ne ninguna persona per ardiment que hage, qui gos o presumesca respondre a algú prevere o ecclesiástich de rendes alcunes que fassa a aquells, axí per rahó de benefists com en altre qualsevol manera, ne vendre a aquells pa, vi ne altres virtualles, ne encara parlar ab aquells o fer los algun sacors o ajuda. E asso sots pena de perdre lo cap si serà hom de paratje, o de penjar si serà hom de peu, sens tota mercé. . . Fol. 90 v.º

89.—2 setembre.—Revocació de la crida precedent. Fol. 90 v.º

90.—3 setembre.—Que aquells qui pretenguen tenir algun dret a unes cases enderrocades qui foren den P. Matheu tender, scituades en alou del Sr. Rey, pres la Font del Sepulcre, en la travessa den Tornamira, o qui prenguen censals sobre aquelles, dins x. dies ho hagen denunciat en la cort de la governació. . . Fol. 91.

91.—15 octubre.—Altre crida sobre lo mateix de la anterior concedint nou terme de x. dies per alegar dret a les dites cases. . . Fol. 91.

ANY 1401

92.—8 maig.—Prohibició general y absoluta de portar armes alguaes. Fol. 92.

93.—12 maig.—Que algú cristià de natura o convers no presumesca comprar del vin juheuesch que 's ven per obs dels juheus, ni negún taverner o venedor del dit vin gos vendre d'aquell de per si ni per interposada persona a algú cristià de natura o convers, sots pena de x. lliures. Fol. 92.

94.—17 juny.—Crida del privilegi estatuit en forsa de lley perpetual a instancia dels sindichs de les universitats de Barcelona, Valencia, Mallorques, Tortosa y Perpinya, otorgat ab carta real ab lo segell pendent segellada, dada a Barcelona a 15 de janer del any present, prohibint que d'aquí avant per negún temps florentins, luqueses, seneses, toscans, lombarts, o qualsevol italians deça mar, puguen aturar ne mercadejar, per si o per altres, en les dites ciutats ne en altres terres o lochs del Senyor Rey deça mar, ans tots aquells qui are hi son dins tres mesos aprés de publicades les presens, ab totes lurs mercaderies e bens se 'n sien exits. Los guiatges empero concedits per dos anys a Anthoni d'Alexandre, Philipo de Lorino, Anthoni Philipo fill seu, Barthomeu e Silvestre de Thomas frares, Francesch Leonart, Johan e Domini-

co de Manellis fills de Nicholau de Manellis, e Johan e Francesch fills de moss. Arnau de Manellis santrás, Andreu de Passis, Aliso d' Alberti, Noroso Ritxardo del Alberti, Guido de Matheo Caxini, Brunaix de Guido, Brunaix Franch de Marcho de Prato, Luca de Sera y Christofol de Bartholo, tots mercaders de la ciutat de Florençia, duren fins a la festa de Nadal prop vinent, que finirán los dos anys, e aço per quant lo Senyor Rey havia jurat no revocar los dits guiatges. Fol. 93.

95.—27 juny.—Que d' assi a disapte primer vinent los acordats de la galiota den Bn. Ladó s'hi sien recullits. Fol. 97.

96.—12 juliol.—Mana a instancia del Procurador fiscal, que tots aquells qui sapien o tenguen bens alguns mobles o immobles de 'n Thomas Jacme, are detingut pres en la illa de Menorca, o den Anthoni Jacme son fill, qui 's diu esser en Tunis, o qui a aquells fassen censals o rendes, dins vj. dies los hagen denunciats distinctament e clara en poder den G. Blanch notari escrivá de la Governació, sots pena de l. lliures. Fol. 97.

97.—7 desembre.—Ordinacions estatuides per lo lochtinent de Governador a requesta dels Jurats per punició d'aquells qui furtarán sach o sachs de farina o forment de la plassa o Pes de la farina, dels moliners o dels camins per los quals aportarán aquella a la ciutat; o la pendrán de qualsevol manera, jatsia per ignorancia o inadvertencia; y per punició tambe dels moliners qui publicament o de amagat vendrán de la dita farina o forment, y de les persones qui en comprarán de los dits moliners majorals ni missatges seus. Son 5 capitols. Fol. 101.

98.—12 desembre.—Mana a instancia del Oficial del Rev. Senyor Bisbe y dels Jurats que tots juheus, moros o altres infeels, encontinent que vejen portar lo Cors preciós de Jhu. Xpst. per qualsevulla parts de la ciutat o defora se deguen ajonollar de dos jonolls en terra, e ajonollats estien fins que lo dit Cors de Jhu. Xpst. sia passat e los christians, qui semblantment se ajonollen, se sien alsats en peus. . . Fol. 102.

99.—16 desembre.—Fa a saber lo Senyor Rey, a 8 de juliol del any present, haver otorgat per privilegi que no hi hage daquí avant en Mallorca sino quatre capdeguaytes tant solament, y haver elegits per tals en P. Mestre, en Sanxo Simon, en G. Esteva y en Bn. Ferrer. Fol. 103.

100. (1)—12 setembre.—Revoca la crida feta fer aquell mateix dia per part del mostasaf de la ciutat manant en pena de xx. sous que null hom degués posar ni descarregar lenya en tota la ribera del moll, sinó en lo loch antiguament apellat fossar dels jueus e ara plassa de Sancta Caterina, e que tots aquells qui al present tenen lenya en la dita ribera dins x. dies la deguen traure; e aço per tal com el fer semblants crides no pertanga al dit mostasaff en alguna manera. . . . Fol. 98.

101.—17 octubre.—Publicació del privilegi, dat a Burjaçot a 8 de juliol de 1401, a instancia dels jurats y prohomens de Mallorques, per el qual atorga a tots e sengles estrangers qui aportarán a la dita illa gra, graxa, vi e altres vitualles, perpetual guiatge, no sols de marques represalles y deutes civils, sino encare de tots crims, excessos e delictes fora del dit regne comeses. Atorga mes avant que en temps de necessitat, a conexensa del governador, puguen pendre totes naus aportants de les dites vitualles qui serán atrobades en los ports de la dita illa o en la mar entre les puntes de Trafalempa y de Cap Blanch, y aquelles forsen a descarregar y vendre les dites vitualles en la dita ciutat. El text de dit privilegi es traduït de latí en pla. . . . Fol. 99.

102.—5 desembre.—Que el Sr. Rey ab la sua letra dada a Segorb a 20 del mes de setembre prop passat, ha assegurats e guiats per dos anys, duradors de la festa de Nadal primer viuent a l'altra subsiguient festa de l'any 1403 a certs mercaders florentins, e a lurs factors, negociadors e missatges, los quals ab lurs menaderies e bens puguen aturar, estar e mercadejar dins la senyoria del Sr. Rey tro al dit terme e no mes avant. Son dits mercaders los matexos anomenats en la crida núm. 94 d'aquest llibre y encara Diamant Altoblancho y Simó d'Estazo. . . . Fol. 100.

ANY 1402

103.—2 juny.—Que tots aquells qui han empriu de la aygua de la cequia de la ciutat deguen tenir e servir, pena de xxv. lliures, la ordenació estatuida per lo rey en Pere en sa carta dada a Barcelona a 23 novembre de 1367, ço es que los qui han de la dita aygua no la puguen vendre ni alienar per regar altres terres sino aquelles per les quals fo concedida. Fol. 103 v.º

(1) Per equivocació està alterat aquí l'orde que segueixen els Pregons en el llibre original; els números 97, 98 y 99 han d'esser respectivament núm. 100, 101 y 102, y aquests han d'ocupar el lloch d'aquells.

104.—1 juliol.—Capitols y ordinacions penals per seguretat y policia de l'aygua de la cequia de Canet, estatuits per lo governador moss. Roger de Moncada, de voluntat del fisch y del sindich del monestir de la Real, succedor den G. Baster, a qui va donar lo senyor Rey en Jacme les dites aygues. Son 11 capitols. . . . Fol. 104 v.º

105.—30 agost.—Que neguns juristes ni notaris presumesquen daquí avant, sots pena de L. lliures, prestar patrocini de advocació o procuració en alguna causa comensadora tocant lo patrimoni del Sr. Rey o lo seu procurador reyal, sens licència demandada e obtenguda del dit governador o altre official davant lo qual será la dita causa. . . . Fol. 107.

106.—19 octubre.—Prohibició a tota persona de qualsevol condició o estament sia de portar armes algunes, sino punyal o daga, encara que tenguen licència del Sr. Rey o de qualsevol officials reials. . . . Fol. 107 v.º

107.—9 desembre.—Que com moltes e diverses persones ignorants sciencia de medecina exercesquen e ministren a persones malaltes de la ciutat de Mallorques medecina de purgar, axaropar, desuspitar e sagnar los pacients, sens consells de metges aprovats en medecina, per los quals rahons se segueixen affollaments de persones, morts e malalties e ypidemies en la terra, per ço lo dit noble governador mana ab la present, sots pena de xxv. lhrs. al fisch reyal aplicadores per cascuna vegada, que negun hom ne dona, de qualsevol ley, condició o stament sia, no gos purgar, axaropar, desuspitar ne sagnar alcun dels dits pacients sens consell de alcun batxaller licenciat o mestre en medecina.—Item mana que negun barber no gos o presumesca sagnar en son obrador o altra loch alcuna persona sana sino en aquells dies tan solament que los seran dats e anomenats per esser bons a sagnar per en Bu. Bouera, Anthoni Fe, Johan Soldevila, Jacme Pages e Johanet Barber, o los tres de aquells, sots pena de x. lhrs. per cascuna vegada que sera contrafet, al fisch del dit senyor sens tota merce aplicadores. . . . Fol. 107 v.º

ANY 1403

108.—2 janer.—Que tot aquell qui sapia bens sehents alguns que poseesca o hage posehits dins la ciutat e regne de Mallorques n' Anthoni Umbert, fill den Pere Umbert, o hage con-

tractat ab ell per raho dels dits bens sehents, dins deu dies prop venidors ho hage denunciat en poder del regent la escrivania de la Governació Fol. 108.

109.—22 *janer*.—Que ninguna persona gos respondre al Bisbe, canonges ne altres preveres de la ciutat de Mallorca, de negunes rendes, drets ni emoluments, a ells pertanyents axí per raho de lurs beneficis com en altre manera, ne vendre a aquells ne a companyes lurs pa, vi ne altres vitalles, ne fer ne donar los algun socors. Mana mes avant que negún jurista ni notari presumezca los dits preveres advocar, procurar ni patrocini o consell donar; ne los familiars y doméstichs del dit Bisbe gosen ab aquell estar, conversar, acompanyar ne servey alcun fer. E aço sots pena de cors e de haver. Fol. 110.

110.—30 *janer*.—Que tota dona qui servezca alcún capellà o altre clergue, per demà tot jorn se sia presentada davant lo dit noble governador, sots pena de correr la vila y de estar en lo costell a coneguda de aquell.

El dia seguent se va corregir aquesta crida, fent constar que no venien compreses en dit manament mares, germanes, nebodes, cosines germanes o filles de cosines germanes dels dits preveres. Fol. 110 v.º

111.—21 *febrer*.—Mana a instancia de frare Pere de Sant Johan, abbat de la Real, que tots aquells qui han bens o censals en alou del dit monestir dins vint jorns primer vinents hagen deposades les cartes o titols en la escrivania del mateix, que regeix en Barthomeu Morro notari, per so que les puga posar en capbreu. Fol. 111.

112.—10 *mars*.—Notifica la bona pau e concordia perpetual feta novellament entre lo Senyor Rey y lo Governador y comú de Génova. No transcriu la carta real ab que se dona avis de dita pau, fent remisió al llibre *Litt. Reg.* Fol. 112.

113.—27 *juliol*.—Que revoca expressament totes licencies de portar armes, atorgades ab lretres, albarans o en altre manera, a qualsevol persones, y mana que d'avuy en avant no sia negú qui gos portar espasa, basalart, coltell de cinta, broquer, cervellera, mandret, ne altres armes vedades, de dia ne de nit Fol. 112 v.º

114.—5 *juliol*.—Que tota persona, axí estranya com privada, qui assegurará portar forments en la illa per tot lo mes de octubre primer vinent, haurá dels bens de la universitat

devuyt diners per quartera, y dotse els qui 'n portarán sens haverlo assegurat. Fol. 113.

115.—17 *juliol*.—Mana a requesta de frare Francesch de Ripollés comanador de la Cavalleria de Sant Jordi de Alfama de la orde de Santa Maria de Montesa, que tots los qui en la present illa hagen alberchs, terres, censals o altres bens en alou de dita cavalleria, dins x. dies hagen feta fe dels encartaments en poder den Bernat Taulari notari. Fol. 114.

116.—9 *agost*.—Semblant manament a instancia den Pascual Marti, que tots los qui hagen bens en alou seu y dreta senyoria dins x. jorns hagen mostrats los titols en poder den Pere Pere notari Fol. 116.

117.—30 *agost*.—Repetició del manament fet en la anterior, concedint per la presentació dels titols un nou terme de deu dies, en pena a lo no obeints de L. liures. Fol. 116 v.º

118.—17 *maig*.—Prohibició de cassar ab ballesa ni ab ca de mostre ni ab altre enginy, ni negú puga comprar dita casa de carnestoltes fins a Sant Miquel Fol. 118.

119.—6 *seembre*.—Pregó de la pau perpetualment valedora, acordada entre los reys de Aragó y de Sicilia de una part y Moley Buffares, rey de Tunis, de Xarch, del Garb y de tota Berberia, de la altra. Son 52 capitols, en los quals se estableix que per temps de sinch anys ni el rey de Sicilia puga invadir l' illa de Gerba ni el de Tunis la de Pantalarea, mas que passat dit terme un y altre ho puguen fer o si volrán, ab estol o armada emperó y no per cossaris ni altres guerres poques, y avisant sis mesos abans per lretres publiques o missatgers dignes de fe; se proveeix a la redempció dels esclaus que sien en los dits regnes, ço es, cristians en terra de moros y moros en terres de cristians; y se asseguraran la indempnitat y ventatge de los catalans y sicilians vivents y mercadejants en les parts del dit rey de Tunis. Fol. 123.

120.—11 *octubre*.—Prohibició de traure de la illa algun or monedat ni no monedat, sino solament lo flori de Aragó o de Mallorca corrent en la terra, pena de perdre lo dit or e encara de cors e de haver, e de cremar lo navili en que dit or será atrobat. Fol. 135.

121.—15 *novembre*.—Que tots aquells qui tenguen ceres, robes, diners, argent ne altres bens, trobats après la destrucció que novella-

ment se es seguida en aquesta ciutat per diluvi d'aygues, dins xv. dies ho hagen denunciat als diputats a rebre les dites coses; y promet lo governador fer los donar, ço es, de la cera denunciada la terça part y de tots altres bens lo quarta, mas passat dit terme lo que no hagen denunciat los serà pres per ladrociní. Fol. 135 v.º

ANY 1404

122.—19 mars.—Prohibició general, conforme lo manat ab letra patent dada a Valencia a 20 de desembre de 1403, que níguna persona, axí estranya com privada, estant o habitant en les terres y regnes del senyor Rey, puga portar ni fer portar níguna aur, argent, vitualles ni altres bens ni mercaderies qualsevol, de les dites terres a les terres y regnes del rey de Castella, ni de les terres y regnes del dit rey de Castella a les de la senyoria del senyor Rey nostre, exceptats solament vassals e sotsmeses del senyor Rey de Castella o altres qui en les terres sues per tres anys prop passats haurán fet continuament lur domicili, e asso sots irremisible e irrevocable pena de mort e de perdre tots los lurs bens. Proibeix encara que nígunes persones, exceptat solament castellans, gosen carregar ni fer portar negunes mercaderies en naus, galees ni altres vaxells marítims qui sien sots regiment dels sotsmeses del dit Rey de Castella, *com en aquesta manera molts dels sotsmeses del dit senyor nostre Rey, qui sots sperança de les naus dels castellans meynspreen fer naus propies o hauer, seran animats hauer naus propies e ab aquelles fer portar les lurs mercaderies.* Fol. 138.

123.—8 abril.—Capitols acordats per los jurats y los defenedors de la mercaderia ab consell de mercaders y altres prohomens, y autoritzats pel governador Roger de Moncada, especificant lo que s' ha de pagar en Mallorca per correduria de mercaderies (52 capitols) y per noliejament de naus (11 caps.) y lo que 's dedueix del pes per tara (21 cap.). Fol. 143 v.º

124.—30 maig.—Que tots aquells qui vullen fer clam o demanda contra oficials reials de l' any prop passat, dins deu dies compareguen davant n' Albert de Roaix donzell, Pascual Cirera ciutadà y Bn. des Vilar licenciat en leys, comissaris elets per tenir la taula contra dits oficials. Fol. 153.

125.—19 juny.—Que 'l senyor Rey, ab sa letra dada a Valencia a 16 de febrer prop passat, a manat a tots e sengles oficials reials, en pena de la sua ira e indignació y de mil florins, que per terme de dos anys no puguen ne deguen fer alguna remissió, perdonament, composició o transacció de alcun delat de furt . . . Fol. 155.

126.—28 juny.—Pregó de la carta real dada Valencia a 7 de janer de 1404, per la qual lo rey en Marti posa sots la seua temorosa guarda e protecció fra Pere Tur, del orde de preicadors, mestre en Teologia, president en lo offici de la inquisició en les terres del regne de Mallorques, e a los seus vicaris, comissaris, advocat, procuradors fiscals, escrivans, notaris, e tots altres ministres treballants en lo dit offici, e tots e sengles bens lurs, en tot loch hon sien. Fol. 156.

127.—3 octubre.—Promet cinquante florins per joyes a qui metrà o metre farà en mans de la cort aquell o aquells qui han nafrat en Francesch Sanceloni, perayre, habitador de Manacor. Fol. 158.

128.—31 octubre.—Que les parts contractants davant notaris, per desexirse en cas de litigi de la jurisdicció dels ordinaris, no puguen en los dits contractes renunciar per pacte a lur propi for, sometense en bens y persones a for y jurisdicció dels Consols de la mar, pena de L. lliures per cada vegada, y a los notaris qui tals prorrogacions rebrán pena d' altres L. lliures y de privació d' offici per dos anys. . . Fol. 159.

129.—19 desembre.—Que com per lo Gran y General Concell, ab licència del Sr. Rey, sia determinat que tots los censals morts qui 's fan per la universitat sien e stien d' aquí avant a for o preu de sis lliures per morabatí, los particulars qui tals censals reeben deguen comparexer davant lo escrivà de la casa d' asi a la festa de Nadal y denunciar si volran afagir o suplir preu al capital o firmar la reducció y disminució de lurs pensions Fol. 160.

LLIBRE IV

ANY 1405

1.—20 janer.—Que no sia neguna persona qui presumesca metre negunes besties qui sien trobades perdudes o desviades en altre loch sino en lo hostel del Sr. Rey, lo qual está davant lo costell de la plassa de Sant Anthoni de Padua, e

lo te per arrendament del Procurador reyal en Gabriel Montblanch. . . . Fol. 1.

2.—18 juliol.—Que níguna persona gos anar ab fusta armada ni altre qualsevol vaxell marítim al cap Enderrocat a levar aygua de la cisterna que allí tenen los picapedres de Mallorca qui hi acostumen de tayar pedres, ni gos mostrar la dita cisterna y casanetes que hi ha a negún moro o moros que trasquen de la illa. . . Fol. 3.

3.—28 juliol.—Que tots aquells qui posexten alberchs o altres possessions dins la present ciutat en la illeta den Camallera especiayre, sots alou de la cavallería que moss. Brg. d' Olms te en feu per Sr. Rey, dins x. dies hagen feta fe dels titols en poder de 'n Miquel Ribes, notari. . . . Fol. 4.

4.—20 novembre.—Ordena, per manament a ell fet ab letra reyal dada a Barcelona a 22 de octubre prop passat, que níguna persona pugua traure de la senyoria del Sr. Rey or monedat ni no monedat, ni el florí d' Aragó corrent en la terra, pena de perdre l' or que volria traure y encara de cors e de hauer. . . . Fol. 5.

5.—18 novembre.—Crida manada fer per lo Sr. Rey en letra sua dada a Barcelona a 22 de octubre prop passat, ab la qual per servar lo capitol per lo rey en Pere fet en la cort de Tortosa sobre lo batiment del florí de ley de xvij. quirats e taylla de lxvij. florins en lo march de Perpenya, e per esquivar los frauds que avuy se fan en lo dit florí axí per contrafer aquell de falsa ley com en minvarlo de pes, ordona que d' assí avant los dits florins sien pessats per les persones qui aquells haurán a rebre ab lo pesal que per lo mestre de la seca será liurat a tots aquells qui 'l demanarán, e que nígú sia obligat a rebre dels dits florins sens pesarlos, ni los que no serán de pes sien corribles. Mana mes avant a tots corredors, pena de docents florins y privació de lurs oficis, deguen denunciar al mestre de la seca tot or que per qualsevol persones los será dat a vendre. . . . Fol. 6.

ANY 1406

6.—20 janer.—Fa a saber que com ell hage elegit en Jacme Navalls, argenter, mestre del ensay (?) de la seca, a afinar los pesals dels florins e mig florins que d' aquí avant se pesarán en Mallorques, los quals pesals deuen esser marcats de flor de lir e de copinya, no sia negú qui pre-

sumesca afinar los dits pesals, ni pesar la dita moneda ab altres pesos, ni rebujar los florins y mig florins qui bastarán al pes afinat per lo dit Jacme. . . . Fol. 7.

7.—10 febrer.—Crida, feta a instancia dels procuradors dels bras militar, que tots aquells qui tinguen o sapien alguns privilegis, provisions reyls, procesos, sentencies o altres qualsevol scriptures faents o pertanyents al dit bras, dins deu dies ho hagen denunciat als dits procuradors, moss. Pau de Sant Martí cavaller, Jacme de Mora y Francí d' Olms donzells. . . Fol. 8.

8.—2 mars.—Que qui tenga o sapia una cella de mula, rasa, enlautonada, ab los streps de lautó sens cuberta, la qual es estada treta de casa moss. Arnau Albertí cavaller, dins tres dies l' hage liurada al dit moss. Arnau, e haurá dos florins dor per sos treballs. . . . Fol. 9.

9.—4 mars.—Que tots aquells qui son tenguts a fer cavalls armats en defensió del regne, per dilluns tot dia sien compareguts devant lo pati del castell reyal ab los dits cavalls e armes per fer mostre, com s' hage sabut certament que nou fustes de moros se han armades en les parts de Barbería, les quals s' esperan esser prest en nostres mars. . . . Fol. 10.

10.—30 mars.—Que tots aquells qui tenguen o sapien bens alsuns seents o movens, drets, censos o quantitats de monedes qui sien o pertanguen a moss. Johan de Santa Cilia cavaller, are absent del regne, que dins deu dies o deguen denunciar a la cort del dit governador. . . . Fol. 10 v.º

11.—Sens data.—Pregó de la carta real dada a Valencia a 16 de febrer de 1404, per la qual prohibeix a tots oficials reals donar licencia a níguns particulars de fer sindicats, congregacions, ajusts e procuracions contra los jurats, concellers e regidors del regne, com per les donades fins assí se sien seguides moltes turbacions, persecucions e sinistres, e per oy e discordia per raho del regiment general per lonch temps radicats en los coratges dels habitants del regne, e per lo novell diluvi pestilencial seguit, es aquell quaix a final destrucció. . . . Fol. 11.

E. AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—JUNIO DE 1902

SUMARIO

I. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona) (continuació), per D. Alfons Damiàns y Manté.

II. Vida de Sor Anna Maria del Santissim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre. de l'any 1690 al 92 (continuació).

III. Requesta de mestre Bartomeu Caldenteu y altres demanant als Jurats que proibesquen al metje juheu, Isach, l'exercici de medicina, (1488), per D. E. Aguiló.

IV. Jaume II d' Aragó eximeix al rey en Sanxo de Mallorca, per tot el temps de la seua vida, de la obligació feudal de presentarse cada any personalment a la seua cort y de donarli postat de ses terres, per D. E. Aguiló.

V. Noticias bibliogràfiques.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

LVII—*Letra de creensa a favor de Joan Bernat de Marimón tramés als Consellers de Barcelona per part del Comte de Prades y Joan de Marimón.*

«Als molt honorables e sauis senyors los Consellyers de la Ciutat de Barchna

Molt honorables e sauis senyors per lo Reuerend frare mre. Berthomeu Cathany hauem scrit a vres. saudieses del que fins lauores occorria ara auisam aquelles com aqui va lo honorable en Johan Bernat de marimon Ciutada de Barchna lo qual es aple instruhit de algunes coses les quals per part de nosaltres vos explicara Placians a aquell donar plena fe e crehenca com si nosaltres personalment ho erem Ab tant molt honorables e sauis senyors sie la sancta Trinitat

Año XVIII.—Tomo IX.—Número 267.

vra. guarda Scrita en mallorques a XXIJ de Juliol any Mil CCCCIJ.

a vra. honor aparellats
Comte de prades—e
Johan de marimon»

(Cart. com. orig.—1451.)

LVIII—*Lletra del Regent la Governació de Mallorca als Consellers de Barcelona, escusantse de no poder atendre a les reclamacions fetes en nom dels acreedors censalistes.*

«Als molt honorables e molt sauis mossenyors los Consellers de la Ciutat de Barcelona

Mossenyors molt honorables e molt sauis, buna vra letra de vint e Tres de Setembre prop passat he reebuda ab la qual me scriuits com ja en dies passats me hauets scrit ab altra letra de vint e vuyt del prop passat mes Dagost pregant me ques donas orde los creedors censalistes de aquesta Ciutat e Regne, domiciliats en aqueixa Ciutat e en altres parts del principat de Catalunya fossen pagats en les pensions que reeben sobre los dits Ciutat e Regne, e que als dits Creedors no es stada feta alguna contenta de les dites pensions ne hauets de mi cobrada resposta alguna, segons que en la dita vra. letra de XXIIJ de Setembre es pus larch contengut E apres ne he reebuda buna altra de XIJ del present mes sobre aquest mateix negoci. A les quals mossenyors molt honorables e molt sauis vos responch, que es veritat he reebuda la dita vra. letra de XXVIIJ dagost Empero per que los misatgers de la part forana anaren aqui molt prest apres que haguí reebuda la dita vra. letra no curi respondre a aquella creent que aquells sobre lo fet dels dits censals comunicarien e parlarien ab

vosaltres eus informarien del stament de aquest Regne. Volguera quey hagues manera los dits creadors poguessen esser pagats prestament que certament ley donaria Empero encara attes lo stament del dit Regne no veig sia expedient ne veig manera per lo present si pogues dar orde E com ley veure haiats per ferm de molt bona voluntat hi fare lo degut e tot lo treball e sforç que pore que los dits creadors vullen hauer paciència fins que los fets del dit Regne sien mesos en algun repos en la qual cosa continuadament se treballa, e vosaltres quem haiats per excusat car tota hora que veure bonament poder se procehir en lo fet dels dits censals no duptets ho fare de molt bona voluntat E si res pusch fer per vosaltres mossenyors son prest a tota vra. honor e voler E tingueus nre. senyor deus en sa guarda Scrita en la Ciutat de Mallorques a XXVI dies de Octubre any Mil CCCC LJ

Aperallat a vre. honor Arnau de Vila de many e de blanques regent la Governacio de mallorques»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LIX—*Carta dels Jurats als Consellers de Barcelona, descriuent l'estat econòmic de la ciutat, y la impossibilitat de pagar per ara als acreedors censalistes.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors vra. letra hauem rebude de XIJ. del present en la qual nos scriuits sobre lo fet dels Creedors censalistes dequest Regne domiciliats en aquexa Ciutat e principat de Cathalunya los quals dieu se congoxen de las pensions a ells pagar cessades, De queus diem senyors molt honorables nosaltres som molt mes congoxats, com haiam gran voluntat que aquells sien contents, e los Capitols de la concordia entre los dits Creedors e aquest Regne sien complits e seruats, Empero no ignoren vres. honorables saudieses axicom altres voltes vos hauem scrit, la gran tribulacio e turbacio en aquest Regne occorrents, per les quals totes les ajudes de la part forana son stades per los habitants de aquella toltes, e les responsions o pagaments dels deutors de la dita part fforana a la consignacio daquest Regne denegades, los deutes dels quals fins a la present

jornada muntten passades Cent milia lliures daquesta moneda, e encara per causa de la turbacio demunt dita, les ajudes de la Ciutat son en molt gran disminucio e menysvalensa per so com los Ciutadans e altres qui reeben censals sobre los homens de la part fforana no son pagats de aquells pres ha de dos anys, e per consequent son tant extenuats en llurs facultats quels coue necessariament abstenir de llurs ordinaries despeses que acostumauen fer, axi en vestir com en altres per les quals participauen e contribuïen en les dites ajudes, com are ascassament haian per passar llur vida. Entant que si prestament asso no es remediat, couendra a molts pendre altre pertit dasimatexos e forsa desemparar la Ciutat, e de aquesta necessitat se seguex que als manastrals manquen e cessen lo guany que per llurs obres acostumauen de hauer dels dits Ciutadans e altres arrendats, de que se seguex encara gran dan e disminucio als emoluments de las dites ajudes. E mes auant per la turbacio demunt dita cessa la mercaderia de aquest Regne axi entrant com exint, per lo qual cessament es venguda quasi a no res la ajuda del vitigal de la mar, per les quals rahons poden veura les vres. honorables saudieses com fins assi no hauem puscut suplir al que volriem e complir soliem ans de aquestes aduersitats, vltra les quals hauem hundes e hauem moltes e diverses extraordinaries despeses per tuicio e custodia de la present Ciutat, de que son stats saluats, e saran mitgensant lo adiutori diuinal vres. credits e nres. substancies, Pertant senyors molt honorables vos supplicam eus preguam ten affectuosament com podem vos placia hauer paciència fins a tant que aquestes turbacions sien redressades e aquest Regne sie reduit en aquell stament que era ans del cessament de las dites pagues, com nra. intencio sie e a proposito, per totes nres. forces, donar orde e manera quels dits creadors sien contentats, e axi deu mitgensant ho complirem per obre. E tingue vres. honorables saudieses, la santa Trinitat en sa continua proteccio e guarda Scrita en Mallorques a XXVIJ del mes de Octubre, any M CCCC Sinquanta hun.

A totes vres. honors, e ordinacions aparellats, los Jurats de la vniuersitat, e Regne de Mallorques»

(*Cart. com. orig.*—1451.)

LX—*Parlament de la Reina a les Corts de Catalunya, demanant consell y ajuda per los afers de Mallorca y de Menorca; y resposta tota calmosa de les dites Corts.*

En la sentada tinguda per la Cort de Catalunya lo dia 27 de Decembre de 1451 ⁽¹⁾, en la aula del refetor del monastir de Sta. Agna de Barcelona, quin acte presidi la Reyna D.ª Maria, muller de D. Alfons V d' Aragó y son Lloctinent reyal en aquest Regne, «jam dicta serenissima domina Regina, Regali sedens in solio vt alia moris est, sic eis fuit efectualiter alloquuta.»

«Nos som açi venguda jatsesia festa ⁽²⁾ per la gran cuyta e necessitat que ocorre en les ylles de Mallorca e Manorcha Car los forans de Mallorca segons som auisada per letres de mossen Arnau de vila de many, Regent la governaçio e dels Jurats de Mallorca continuen lurs mals actes e procehiments e son desobedients al dit Regent en totes maneres E la Ciutat sta en gran perill e perplexitat, Car los qui son dins aquella no poden hauer vitualles ni viures de part de fora, E daltre part que lo poble de Manorcha te assetjat Narnau de Foxa Governador de aquella ylla en lo Casser de Ciutadilla el combaten tots dies, e los forans de Mallorqua los han tramesa vna bombardia e altres artellaries per fer lo dit combat, e que sta ab gran risch e perill, Perque notificant vos aquestas cosas vos pregam tant effectuosament com podem, que en aço nos doneu Consell e ajuda Car nos hauem fet e assetjat ab tota dolsor tot quant hauem pogut e sabut per portar los dits forans a concordia ab los de la Ciutat, E par que noy ha res valgut ni si sperc algun millor remey sino potencia de gent que sie tramesa al dit Regent la Governacio, E encare al dit Narnau de Foxa a Manorcha per ajudar li al perill en que sta, E daçous pregam molt affectuosament Car axi com sabeu nos no hauem manera al present de poder hi soprir, E nous marauelleu si lo senyor Rey noy ha prouehit, car ha cregut que per la tramesa del dit mossen Vilademany los afers de Mallorca pendrien assossech e repos, E pus vahem que nou fa hauem ne scrit al senyor Rey e no ha molt

(1) 1452 de la Nativitat de Nre. Sor. Dèu Jesucrist.

(2) De St. Joan apòstol y evangelista, penúltima de las quatre que antigament se celebravan per Nadal.

deu hauer haudes nostres letras, E pensam que la sua senyoria hi prouehira, Mas per tant com lo cas occurrent requer gran çeleritat e cuyta, affi que aquell Regne e ylla no vinguen en perdicio, vos pregam tant stretament com podem, que en aço nos doneu prestament aquell Consell e ajuda que lo Senyor Rey e nos de vosaltres fermament confiam, e vosaltres e vostres antecessos en semblants cassos hauem be e loablement acostumat.»

—«Et hiis dictis prefatus dominus Archiepiscopus Terracone nomine tocius Curie predicte dixit in effectu que dies ha que la Cort ere informada de aquests afers de Mallorca e Manorcha e quey hauen pensat Mas pertant com aço es cosa de gran pes e de gran arduitat encara la Cort hi acordaria, e pensaria en tots los remeys que li semblaria si poguessen donar, e en apres ho referrien a la sua Senyoria.»

—«Et fuerunt ad predictam presentes Berengarius de Ulmis Gubernator Maioricensis Petrus de Sancto clemente magister rationalis, Petrus mercader Regius thesaurarius, Andreas de biure, et Anthonius damesa legum doctor, et alii plures Consilarii domine Regine.»

(Corts gral. de Catalunya, comensada l' any 1449 en Perpinyà: *Procès del Braç Real.*)

LXI—*Paragrafs d' algunes cartes de n' Antoni Vinyes, sindich en cort, referint als Consellers les intencions del Sr. Rey tocant als afers de Mallorca.*

a.—Lo Sindich de Barcelona, Anthoni Vinyes, tramés a la Cort d' Alfons V a Nàpols pera la expedició de alguns afers de gran interés para la capital catalana, y entre ells la questió dels menestrals, fomentada y sostinguda per lo Governador Requesens, ab lletra de XII de Janer de 1452, sobre 'ls fets de Mallorca comunicava als Consellers lo que segueix:

—«... Lo dit .S. [lo Rey Alfons] es stat informat del punt en que les illes de Mallorques e de Manorque stan e de la nouitat seguida a Manorque He sentit que pus stan a la extrema-vncio hi vol prouehir secretament Per ço que si los Pegesos interim ne hauen sentiment no fahessen alguna follia En aço lo .S. .R. ha demanats los Embaxadors de Cathalunya per ço inter alia com present mi li fonch offert per los dits

Embaxadors que per socorrer la Ciutat de Mallorca lo general (1) hi bestraurie. Del que sera e quant, remet ho a la disposicio diuina».

(*Cart. com. orig.*—1452, fól. 5 girat.)

b.—Dit Sindich de Barna. ab data 21 de Janer de 1452, escrivia desde Nàpols:

—«Vuy me han dit los qui son aci per Mallorca que cuyden sentir que la prouisio secreta que lo dit Senyor [Rey] fa pera les ylles de Mallorca e Manorque es que secretament prepara .V. galeas que hi tremet, Aço monssenyors dich referendo, car be se que la prouisio que lo dit .S. hi fa es molt secreta».

(*Cart. com. orig.*—1452, fól. 11.)

c.—A 30 de Janer 1452, lo mateix Sindich innovava desde Gaeta,—hont se trobava 'l Sorbirá d' Aragó—lo següent als Consellers:

...—«Los missatgers de Cathalunya axi matex son junts a Gayeta per a denunciar al dit Senyor [Alfons V.] lur retornada, E axi matex per los fets de Mallorca e Menorcha segons la cort de Cathalunya los ne ha scrit. Sobre lo fet de Mallorca vos hauie scrit que .j. dels missatgers de Mallorca me hauie dit que lo .S. Rey hi tremetie .V. galeas, aço es truffa, ans hi deuei tremetre vna galiota, ab mestre Guerau .j. cirurgia qui secretament emprenie de fer reposar los pageses. Are apres vuy los dits Embaxadors han perlat ab lo dit .S. dels dits fets, e sentiment he per altre via que lo dit Senyor de present hi vol prouehir, com ne com no, aço encare ignor. Del que per auant hich succehira jon auisare vres. grans sauietas.»

(*Cart. com. orig.*—1452, fól. 12.)

LXII—*Dels Consellers als Jurats insistint en la impossibilitat de relaxar les pensions degudes als acreedors censalistes, y apremiant los perque paguen lo degut.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorca

Molt honorables e molt sauis senyors Dues vres. letres hauem reebudes la vna de .XVIJ. de

(1) Diputació de Catalunya.

Deembre e laltre de XVJ. de Janer prop passats axi per les congoxes que passats per los actes dels homens de la part forana com en altra manera pregats nos que per lo benauenir ne vullam supplicar la senyora Reyna e fer ne instancia en la Cort qui de present se celebre en lo principat de Cathalunya e entre les altres coses nos hauisats com lo honorable en Luys baco e vre. Sindich vos haurien informat que los procuradors dels creadors de aqueixa Ciutat e Regne residents en aquesta Ciutat e en altres parts del dit principat e nosaltres hauriem atorgada gracia e remissio dels .X. florins de la quitacio ordinaria per aquestes dues anyades prop passada e present E aximateix nos hauisats de les pagues en certa forma fahedores de les pensions degudes al dits creadors dels lurs censals e que los Ciutedans e habitants de aqueixa Ciutat posats en gran penuria no poran tollerar que no sien paguats en lurs pensions segons aquestes coses e altres pus estesament son contengudes en les dites vres. letres, a les quals vos responem que sobre los actes dels homens de la part forana nosaltres segons hauem fet en lo passat en supplicarem a la senyora Reyna en farem instancia en la dita Cort de Cathalunya a tot benauenir e repos de aqueixa Ciutat e Regne E estam marauellats que hauisament algu haiats haut que nosaltres ni los procuradors dels dits creadors ha iam atorgada la dita gracia e remissio dels dits .X. florins com nou ha iam fet, es ver empero que fou dit als dits honorables en Luys baco e Sindich que fos donada obra que les pensions degudes als dits creadors fossen pagades car apres nosaltres nos hauriem tan humanament en vers vosaltres que hauriets reho de contentar vos del que fariem e que sobre aquest material nosaltres ni los dits creadors no dehian res a present E jatsia en les dites vres. letres segons es dit façats mencio que los Ciutedans de aqueixa Ciutat passen gran penuria fem vos certs que los mes dels dits creadors de part deça per cessament de les pensions quilts son degudes passen extrema necessitat com no ha ien altres bens dels quals puxen passar lur vida e per aquesta causa los tenim continuament al deuant fahent ne inextimable complanta de que ne hauem gran compassio Perço molt honorables e molt sauis senyors ab gran affeccio vos pregam que donets obra ab tot acabament que les dites pensions degudes als dits

creadors sien pagades cessant tota dilacio car en altra forma no podem retenir los dits creadors que no vsen de lurs contractes e compulses a ells permeses E jatsia fahents les dites coses fahrets lo degut pero encara ho grahirem molt a vres. honorables sauieses les quals la diuinal magestat vulle tenir en sa proteccio e guarda Offerints nos fer per vosaltres totes coses a nosaltres posibles Scrita en Barchna a VIIIJ. de fiabrer del any M CCCC LIJ.

Los Consellers de Barchna
A vre. honor apprellats»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 158.)

LXIII—*Lletra de creensa d' en Joan Boschá, tramès per los Consellers y acreadors censalistes per reclamar les pensions degudes.*

«Als molt honrats los Consellers dels homens de la part forana de la Ciutat de Mallorca

Honrats senyors Per tant com les pensions degudes als creadors censalistes de la Ciutat e Regne de Mallorca residents en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya no sien estades pagades segons degueren atesa la serie e tenor dels capitols ab interuencio del molt alt senyor lo senyor Rey fets e fermats entre los dits creadors de vna part e la vniuersitat e lo gran e general concell dels dits Ciutat e Regne de Mallorca de la part altra Perço es estat deliberat per nosaltres e per los honorables procuradors dels dits creadors que per aquesta causa vos sia trames segons vos trametem lo honorable en Johan Boscha ciuteda daquesta Ciutat pregant vos que li donets fe e crehença en tot ço que sobre les dites coses vos dira e explicara de part nra axí com si per nosaltres vos era dit e explicat E lo sant sperit vos tengue en sa guarda Scrita en Barchna. a xxviiiJ de fiabrer del any Mil CCCC LIJ.

Los Consellers de Barchna
a vre. honor apprellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 166.)

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

VIDA DE SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SACRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

CAPITOL X.—*De la castedad y pureza singular de Margaritta.*

66.—Tant posada estava Margaritta en voler fer coses molt grans per dar gust á Deu nostro Señor, que aquellas que verament son grans li aparexien petites; y li aparex que en aquest mon no haya cosa tan gran com ella feria per servir aquest gran Señor; y puch dir ab tota veritat, que en tots los dies de la sua vida no li ha aparegut may, en ningun genero de virtuts, haver feta cosa com ella farie, si la sabés, per amor de Deu nostro Señor, y per axó sempre estave pensant y discorrent, que cosa podria fer per son Amat, y en particular quant anave á la Isglesia, postrada devant de Christo sacramentat, lo supplicave que la inclinás an-aquellas coses qui son mes del seu gust, y no passá molt, despues que combregava, que comensá á sentirse, no tant solament inclinada, sino encara com impellida, á fer vot de castedat á Deu nostro Señor.

67.—Com Margaritta no pesava lo que es el vot de castedat, y prometé á Deu nostro Señor la pureza, anava entre sí pensosa, y discurrent si axó seria alguna cosa de las molt grans que dexitjava fer per amor de Deu nostro Señor, y de aquexa manera passá algun temps sens determinar-se de voler fer aquest vot, no obstant que sentia parlar moltes vegades esser la Pureza una gran virtut, y en particular á alguns predicadors havia ouhit dir esser molt del gust del Señor, y estant de aquexa manera, un dia agionollada devant de Christo Sacramentat, proposá de prometer pureza y fer vot de castedat á Deu nostro Señor (era en aquest temps de edat de tretze anys) sens penetrar ni entendre lo que prometia, perque pensava que fer vot de castedat era tant solament prometre de no casarse, y tenir marit, fundada en lo que sentí parlar alguna vegada de una que deien que no la casaven perque havia fet vot de castedat; pero com ella en axó no hi sentia repugnantia alguna, no se aquietava pensant que coses molt majors que aquestas ha hi havia de haver en que servir á Deu nostro Señor.

68.—Ab aquesta perplexió estava Margaritta un die agionollada devant de Christo sacramentat, y no obstant axó, feu aquest vot, y en el matex punt que hagué feta aquesta promesa á Deu nostro Señor, se sentí plena de goig y alegría espiritual, ab tanta abundancia que no cabia en si matexa, ab un conexement molt gran que li doná el Señor de lo molt que gusta de las creaturas puras y castes, de lo qual concebé tant gran avorrimient á coses menos honestas, que sols sentirne parlar la mínima paraula, encara que fos dita á bon fi, com-es-are com se reprenen en los pulpits coses contra aquesta virtud y el vici de la luxuria, li dona tanta pena, que moltas vegades la desmayá y arribá á punt de morir, y aquesta particularitat la ha tinguda sempre desde que feu aquest vot, fins encara hara en aquestos temps, y axó me consta á mí y heu he vist moltas vegades per la experientia.

69.—Lo que es mes de ponderar, es que moltas vegades no entén lo que parlen, y sols de imaginar que lo que se ha dit es contra la virtud de la castedat, la posa de la matexa manera, que li sol pendre com á algunas personas naturalment ayguaderas, qui sols de imaginar que ab algun vás hi poden haver begut vi, per limpio que sie, si beuen aygua ab aquell vás los fá mal; axí matex es estada sempre aquesta sirventa de Deu nostro Señor, que paraula que ella sent á dir, si pensa que pugue ser contra aquesta virtud, la atormenta y li fá mal, y de axó ne tinch alguna experientia; en una ocasió visitava el Doctor Miquel Clar una religiosa malalta, y judicant que estava ja para llevarse del llit, li digué el Metje: Señora ja es hora de dexar el llit, que axó es poltroneria, y ella sentint aquesta paraula y judicantle poch honesta, tingué tanta pena que apenas ho pogué disimular, y cobrali tanta aversió que ne tenia escrupol; me parlá un die del escrupol que tenia, y jo li demani perque li tenia aquella aversió, y ella respongué que no li volia mal algú, antes bé que lo encomenava molt á Deu, sino que noy podia fer mes, perque en tal ocasió digué una paraula poch honesta; com jo conech el Doctor Clar y sé que es persona molt *attenta* y virtuosa y ella en aquestas materias molt gelosa, li preguntí si li recordava lo que havia dit y queu digués, per veure si se sería mal entesa, ó en cas que fos estat necessari, advertir á dit señor que parlás ab major *attentió*

devant las religiosas, y me costá un gran treball de ferli dir lo que havia dit, y quant me digué lo que era la paraula, li doní una reprehentió, y li diguí aquesta paraula poltroneria en nostron mallorqui lo que significava, y que no era lo que pensava, y axí que no fós tant melindrosa, que lo que feya era extrem, y altres coses; y ella me respongué queu procuraria, que era flaca, que no hi podia fer mes y altres coses semblants.

70.—Quant deya los manaments de la lley de Deu, quant en el sisé havia, no fornicarás, ho deya ab molta pena sua, essent axí que tenia mes de vint añys de edat y totalment ignorava lo que volia dir lo que Deu nostro Señor nos manava ab aquestas paraulas; y quant comensá á entendre lo que podia ser, no fonch per parlaro ni sentiró parlar en ninguna conversatió, sino queu inferia de lo que sentia reprendre en los pulpits quant reprenien el vici de la luxuria (tal volta ab pocca discreció), y en semblans casos la atormentaven de manera que li causaven una grandíssima pena, y encara en aquest temps, que té mes de quarente añys, li succeïex axí matex.

71.—Per la experientia veyá que no feyen infants sino las donas casadas (y es que com era tant retirada se devia trobar fora de murmurations ó conversations que no importan) sens imaginarse may que hay hagués cooperatió de home, y encare era tant ignoscent que tenia devuit añys de edat y pensava que quant las donas parexen los obrien el costat, y que de aquesta manera venien an el mon; y quisá encara hara nou sabría, si no ley hagues explicat una dona casada, qui estant á soles un die ab ella, veient la sua ignorantia li digué que no era com ella pensava, sino de altre manera, y haguera estimat mes Margaritta estarse en la sua ignorantia, que no haver apresada aquella nova doctrina que no li importava, encare que li fonch de alguna importancia, perque de allí avant aná mes advertida á no escoltar coses que no li importaven, y en perticular coses qui per vias directas ni indirectas poguessen ser contra la pureza, perque li aparexia que tot se era menester, y encara, que era pocca la sua vigilancia y cuydado per guardar immaculada la pureza que una vegada havia promesa y donada á Deu nostro Señor.

72.—Tal avorrimient tenia á coses contra la castedat, millor dir-la, tal avorrimient havia donat Deu nostro Señor á Margaritta á coses que po-

guessen ser contra la virtut de la castedat; perque judich que la tenia major de lo que moralment pot alcanssar una creatura, y axí piament crech que es un dó sobrenatural, y una gratia molt singular que Deu nostro Señor li havia feta, y que aquest favor tant singular li feu Christo Señor nostro Sacramentat aquell die que li prometé castedat, perque amés de la bona inclinació que ja de antes tenia, aquest die ab particularitat començá á tenir un grandissim temor de ensussiar lo que está de Deu nostro Señor, y li aparexia que totas las forças humanas no bastavan para guardar aquella limpiesa que havia offerida á son Amat; per axó no veia Sant ni Santa pintada ab flor de lliri, que no los tingués particular devotió, supplicantlos que li ajudassen á guardar aquella preciosíssima joia que havia promesa á Deu nostro Señor, y per particulars Patrons y Advocats havia presos el Gloriosissim Patriarcha Sant Joseph y el Gran Pare Sant Domingo.

73.—Quinze anys tenia de edat, poch mes ó menos, en una occasio que el sastre de casa sua li asetjava un vestit, y entre tant que feya son officí, diguéli una paraule de xanse ó alegre, y no obstant que la paraula de sí no era mala, perque podie ser dita á mal sentit, fonch tal la pena que li doná, que casi allí matex se desmayá, y avorri de tal manera el sastre, encare que era bon home y honrat, que may mes entrá á casa sua per conta seu, y si li offeria haver de fer ninguna roba de vestir, ell ó qualsevol sastre que fós, los enviava á casa sua de las robes vellas que tenia alguna semblant á la roba que li havien de fer, y feyali dir per el que la hi aportava, que la volia un poch mes llarga ó mes curta, mes ampla ó mes estreta, y de aquella manera, feta que era, la hi aportaven ó la hi enviaven, y ella sen servia axí como era, y de aquesta manera visqué fins que entrá en el convent.

74.—Ni li faltá tampoch la tentació, perque pogués provarse lo or de la sua virtut de quant alt quilat era, perque permeté Deu nostro Señor que sos pares la persuadissen á que volgués pendre marit, y axí quant començaren á veure que tenia ja devuit anys de edat y veyen tantes difficultats á poderla fer religiosa, ja perque en el convent de Santa Chatherina de Siena no la volien, y també matex perque no la veyen inclinada á voler ser religiosa de algun altre convent,

començaren á importunarla, ó bè que elegís algun convent ahont podia ser fácil el ser religiosa, ó be que tractás de elegir y venir be que la casassen, que ja procurarien ab la ajuda de Deu nostro Señor de donarli marit que fós lo que havia de ser, y axó deyenlehi ab tanta efficacia, que aparexia que forçosament se havia de seguir, y com ella no contradeya á lo que sos pares li proposaven, esforçaven la sua propositió dientli que no volien que fos Beata, perque las beatas tota la sua vida son criades y encare esclaves de los altres germans, y moltes altres coses que li deyan per persuadirla, y com ho deyen de veras, axí com parlaven ab ella ho parlaven de la mateixa manera ab altres parents y..... á saber, de modo que fonch grandissima mortificació per la pobre Margaritta, perque com era hermosa, ben disposta y de bona casa, ab dot competent, començá á tenir molts anemorats, y coses que antes de tot axó no se eran permeses may en se casa (tenint altre germana major fedrina) començaren á permetreles en se casa, com son balls y conversacions, encara que molt lícites y honestas, (inventió sens dupte del dimoni, per veure si de aquesta manera conseguiria que mudás sos intents); aqui ja comensaren á demostrarse alguns pretendents, pero com ella no los donava audientia alguna, ni *etiam* los feya cortesia alguna, sens ferlos descortesies, los donava á entendre que no eran aquells los seus empleos, que altres de molt major importantia la tenian ocupada.

75.—Veient sos pares lo poch que se alegrava Margaritta de aquelles conversacions, procuraren lo mes prest que pogueren á casar la germana major, que se anomenava Catherina, y effectuat lo matrimoni, tractaren ab major calor de veure si casarien á Margaritta, y per axó procuraven á que vestís galas, que aportás or y argent, com se acostumava en aquell temps y axí com havien fet per la altre filla Catherina, exortavenla á que no fugís la conversatió, y en particular de un de los pretendets que era molt á gust de sos pares, perque á mes de ser igual en calidat, era jove de molt bones attentions, y de molta azienda, y aquest estava tan agradat de ella, que no podia abscondiró, y com veyia que era tan ben rebut á la casa, continuava mes les visitas, pero ni el seu tracto, que era molt agradable, ni las pregaries de sos pares pogueren alcanssar may que Margaritta li fes una bona cara,

ni per burlas ni per veras li doná may señal de la menor cortesia, de tal manera, que veient aquest jove la poca correspondentia que trobava, procurá lo mes prest que pogué parlarli á solas, y tenint un die occasió li declará sos intents y digueli el perque continuava tant lo anar á casa sua, y ella li digué tals coses que may mes se atreví á parlarli, y poch á poch se apartá de la pretentió que tenia, y lo matex feren sos pares, dexantla caminar per el camí que Deu nostro Señor era servit.

76.—Sempre que podia fugia las ocasions de parlar sola ab home, sino era ab son pare ó germans ó altre gent de casa, y ab aquestos no hi parlave may sens necessitat; un die li succehí que la enviaren sos pares per una gerra de aygua de una font ó pou que está un poch distant de casa sua, y quant fonch prop de la font vá veure un home á cavall qui se encaminava á aquella part, que com es aygua molt bona, es molt coneguda, y axí, aniria á beure, y considerant Margaritta que el temps que ompliria la gerra y se entretindria, essent distant de casa sua, podia el que anava á cavall arribar ahont estava, sols de pensar que li podria dir alguna cosa, y quant no fos altre cosa, pensar que estaria sola ab compañía de un home á lloch apartat de casa sua, se turbá de tal manera que en tota pressa sen torná sens aygua, y ab tanta pena que casi no podia arribar á casa sua.

77.—Tanta gelosia tenia de la limpiesa y pureza que havia promesa á Deu nostro Señor, que manantli son pare que anás una nit á dormir en el llit de sos germans, (jo crech que devien tenir hostas en casa, y se hageren de servir de el llit ahont solia dormir Margaritta ab compañía de una germana sua) obehí lo que li manaven, pero sols de pensar que aquell era llit de homens, encare que fossen germans seus, (supposant que á los germans per aquell vespre los havian destinat altre lloch) estigué tant mal apler, que sols la obedientia la pogue obligar á posarse en aquell llit, y resoldrés de passar aquella nit en aquell aposento, pero no fonch com resolué, perque se adormí, y adormida se alçá del llit y isqué fora del aposento, abaxá una escala, que si hagués estat desperta fora estat necessari que hagués mirat molt bé ahont posava los peus per no despenarse, trevessá la claustra de la casa que es prou gran, y hay havia en ella moltes coses en

que tropessar, y pugia altre escala principal de la casa, entrá per lo aposento ahont dormian sos pares, y sen aná en el seu llit ahont acostumave dormir, y allí passá la nit fins á la hora que solia llevarse, que se trobá al costat de dos miñonetas que havien posades en aquell llit per tenirlas prop, y tot axó passá sempre adormida; de aquesta manera guardava Margaritta la sua pureza, y ab aquesta gelosia tenia y estimava lo que una vegada havia donat á Deu nostro Señor.

(Se continuará.)

REQUSTA

DE MESTRE BARTOMEU CALDENTY Y ALTRES

DEMANANT ALS JURATS QUE PROIBESQUEN AL METJE JUHEU, ISAC, L' EXERCICI DE MEDICINA

(1488)

Noverint universi quod anno a nativitate Domini M. CCCC. lxxx viij, die videlicet veneris, xvij. mensis octobris, coram spectabili et magifico domino Locumtenente generali et Governatore regni Majoricarum, cum suo magifico assessore audientiam tenente in aula Castris regii civitatis Majoricarum, comparuerunt magnifici Jurati dicti regni et discretus Syndicus universitatis illius, et obtulerunt et reverenter presentarunt, eidem legique et intimari requisiverunt et fecerunt per me Johannem Porcharii, notarium et scribam regentem scribaniam curie civilis gubernationis dicti regni, hec que sequuntur.

S.^{or} molt spectable

Als magnífichs Jurats es stada presentada la supplicacio e requesta del tenor seguent:

Noverint universi quod anno a nativitate Domini M.CCCC.lxxx viij. die vero jovis viiij. mensis octobris, existentibus magnificis dominis Juratis intus domum del retret ejusdem universitatis, advenerunt coram eis et comparuerunt reverendus et discreti Bartholomeus Caldentey magister in sacra pagina, Franciscus Prats et Johannes Domanech, presbíteri, et tam nominibus propriis quam etiam nomine infrascripti reverendi domini Jacobi Risso, in sacra pagina professoris, ordinis fratrum minorum, presentarunt eisdem legique et intimari requisiverunt ac fecerunt sequentia.

Jhs.—Molt magnífichs e honorables Jurats.

Canta lo gran scitarista rey de Israel, psalmo lxviiij, zelus domus tue comedit me, significant a

tots aquells qui la veritat, Jhs. redemptor, aman, com per zel de la sua honor e deffensio de la sglesia xpiana., casa sua e congregacio dels feels, la vida exposar a perills no teman. E si lo Senyor nos diu, Johannis xv., Vos amici mei estis si feceritis que precipio vobis, obligant colre la virtut de caritat, a totes les altres excellint essent, ab attentio al parlar que fa lo redemptor Jhs. per lo mateix evangelista, majorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis, mestre Jacme Risso, Barthomeu Caldentey, mestres en sacra Theologia, Moss. Johan Domanech e moss. Francesch Prats, preveres, moguts per lo zel de la religio sacrosancta, la qual a la honor de Xist. Jhs. principalment es intenta e a la conservacio e utilitat dels feels, la culpa de la plebea ignorancia e insulsa credulitat del vulgo reprimint, qui les coses noves per leuger moviment amar y defendre son induits e sens consideracio de raho, de hon es vist que sens perill e infamia tals voler rependre no es possible; e per ço repetint zelus domus tue comedit me, e recordant que si als tals es de perdonar e haver de la ignorancia lur compassio, perque, pascuts de sompnis, no saben judicar qual es la diferencia entre lo docte e imperit; la culpa dels majors, empero, e quis vindiquen nom de prudents savis e doctes, ab crit se deu manifestar, quia zelus domus tue comedit me; conduhint los tals la preclara art de medecina ab effecte a total ruina no fahent distincio enfre lo imperit metge, o qui tal noy havia haver, e pur experimentador, del qual lo effecte sol governa la fortuna, donant moltes vegades credit e premi a hun simple experiment pervengut per binifici de natura, regulant lo error del imperit, e havent en menyspreu lo metge qui ab raho per canons ha obrat. E no es de fer gran crit als quis mostren zeladors de la congregacio fidelissima xpiana. vahent que alguns xpians. stimen los juheus, ignorants e bestials, doctes empero a barateries e engans, per sabents? A[h] com deurien recordar que los rabbins lurs talmudistes, presumunt tals, se indignen considerant que tota via de saber en les bones arts e sciencies han perduda els es estada precisa e celada! Nou calleu rabbi Haggay, e rabbi Abba, e rabbi Mahen, e rabbi Pinhac fill de Yon, còncordants en lo libre Sechachim distintio veilluhen, dient: «si foren los antichs nostres fills de homens nosaltres som asens » E no es cosa de

fer lament vahent lo perill tant manifest, lo foch en la casa e lo veri en la scudella, per facinar tota aquesta nostra comunitat, posat e ministrat per hun juheu jove, inexpert, inimich de Xst. Jhs., ences de rabiosa furia com afamat lop contre les ovelles del Senyor, induhit per manament de la damnada doctrina del Talmut, e no trobar se qui li pos empaig, ans esser li permes usar e practicar de medecina en los xpians? O cecha ignorantia e vana credulitat! hun percibola (1) jove imprudent esser stimat altre Galien o Ipocras! ¿E no es vulgar proverbi que lo metge vell e experimentat se deu elegir? ¿Com donchs aquest jove inimich nostre sera permes de medicar e sera acceptat per prudent, lo qual no sols la praticha de medecina ignora, axi com experiencia ha mostrat en les sues ordinacions, mes lo que es precipuu e primer, ço es lo estudi necessari al metge de les bones arts? ¿Que sab en philosophia sino rellar ab poca vergonya e sens algun fre de temor de reprehensio, fahent cabal de la temeritat y audacia sua? ¿que en les mathematiques sino fatuitat, presumpcio e oradura, les quals bones arts per degudament usar de medecina son necessaries al metge, com mostre lo Consiliador en lo primer libre de la sua Diferencia? E ab tot que lo juheu vell experimentat presumis usar entre los xpians. de medecina, no li deu esser comportat, com nou permeta la xpiana. religio, perque son inimichs crudelissims nostres, jatsia en simulat servici o verament en nom de alguna amisicia. E per ço es de notar aquella sentencia moral de Cicero, induida per Seneca ad Lucillum, e celebrada per lo glorios Sent Bernat e referida per lo preclar Aureli Augusti in xviii^o. de Civitate Dei cap. v.^o, hon diu: «Nulle sunt oculiores incidie quam he que

(1) Aquesta paraula *percibola* par que no sia sino metàtesis del adjectiu *precivol*, *precivola*, l'existencia del qual se confirma ab la del verb *prexivolar* o *emprexivolar*, usat en la llengua ab el significat de instar, insistir, importunar. R. Lull (Contempl. I—xxij.) diu: «Benauryat Senyor, no us torn a enuig si yo us amprexivol (en altres còdices: enpruxivol y praxuvol) car per ço que yo se que vos sots tan piados senyor que no us hugats de oyr aquells qui vos reclamen ni en vos se confien, per açò, Senyor, m'abriu en pregar vos tan longues paraules.»

A un fragment de llegenda catalana (mss. del si. XV) trop... «e lo comte estech ab gran tristor e ab gran pensament per ço com tant la havia amada (a sa muller); e daltre part son frare prexivolava fort e deya que ja may no menjaria ni beuria entro que hagués feta justícia della.»

latent in simulatione officii aut in aliquo necessitudinis nomine, nam qui cum palam est adversarius facile cavendo vitare possis, hoc vero occultum intestinum aut domesticum malum, non solum existit verum etiam oprimit antequam prospicere atque explorare potueris.» Que sien inimichs crudelissims dels xpians. nou dupte nigu de sa enteniment, e majorment si ha huyda o legida la doctrina pessima lur talmudista. Han los perfidos juheus en la festa de Mardocheu, la qual celebren a xvj. de les kalendes de març, per manaments de lurs rabbins que en la sinagoga, cahall o sglesia, fahent oracio, trenquen les olles ab que hauran cuynat, dient al beneyt Adonay: axi com fonch conterit Aman axi lo regne dels xpians. inimichs nostres cuitadament sia tornat en pols. Han precepte en lo Talmut, Misna o legenda, que passant deuant los temples o sglesies o cases de oracio dels xpians., ab suspir e jamech de cor, diguen orant: Aquesta casa dels superbos sia derrocada per tu, beneyt Adonay; e passant davant los sementiris diguen: sia envergonyda la mare vostra e sia repudiada aquella quius ha parits, car la fi dels xpians. vermens son. Es los manat en pena de excomunicacio que tres vegades lo dia se posen en oracio malaint Jhn. Xst. e la nostra senyora Maria, los apostols y dexebls del Redemptor, reys e princeps de xpians., e principalment aquells qui de lur generacio voluntariament hauran rebut lo baptesma, e encara aquells de lur linatge xpians qui ab nosaltres devallants del poble gentil fan matrimonis, los quals anomenen mazimunats, ço es destructors de la ley; la forma de la lur pregaria es tal: al mazimuna-din no sia sperança, e tots los heretges e qui parlen contra Israel en breu sien tallats, e lo regne de malignitat e superbia en breu sia rumput, cassat e destruit, e tots los inimichs nostres sien umiliats y confractes breument en los nostres dies. Exponen rabbi Salamo e rabbi Mose de Egipte aquella paraula de la prefata oracio hon diu lo regne de malignitat ço es los dexebls del natzaren nomenats xpians. Que fassen tals oracions los juheus contra los xpians., e altres pessimes e abominables, doncu testimoni lo bon convers don Paulo de Sancta Maria, dignament fet bisbe de Burgos, ahon era stat cap e princep de la sinagoga stant juheu, en lo seu *Dialogo*, distincio cinquena e capitol vij. Han per expres manament en lo Talmut los perversos e incorre-

gibles juheus, que fassen tot lo dampnatge que poran als xpians., dient: Guart se lo juheu que no diga en pena de excomunicacio aquell xpia. com es de bella forma, ne aquella xpiana. com es graciosa. Qui convida xpia. en la sua casa obliga sos fills a captivitat. Juheu qui menge lo pa del xpia. no gusta lo pa just. No sia permes al juheu revelar lo secret de la ley al xpia. e principalment en la sciencia del cabbala o revelacio. Lo millor dels xpians. matel si pots sens perill de la tua persona; glosa rabbi Simeon fill de rabbati Joachim, lo millor dels xpians. se ha entendre pus devot e fervent a la sua ley. Es manat en lo libre de Abdozera, narrantho Mose de Egipte en lo libre de Medda, que aquells qui seguexen la ley de Jhu. Xst., si lo juheu los veura inclinats a mort, prest los deu aquella administrar; e si lo xpia. es prop de algun pou o ffosa, si pot, lans lo dintre, e pos pedra sobre la boca perque no puxa exir, e si hi ha scala, leulan. Item peca lo juheu si ven al xpia. alguna possessio o bestia si donchs lo preu no sobrepuja mes de la mitat de ço que val, perque los xpians. son ydolatres absoluts e per ço francament e sens peccat lo juheu pot levar los bens de aquells; e si ab error de compte lo pora enganar, que no dupte, car licenciati es e sens culpa. Es semblantment scrit en lo libre Rabbaquia, capitol achatzel, ligen los mestres: si juheu e xpia. vindran deuant lo juy, sies attent juheu a justificar ton prohisme segons la ley ebraycha, dient al xpia. asso mana la ley que tu no negues; e si no poras, justificat ab lo dret dels xpians. dient, o xpia. asso manen les leys tues; e si per hun dret ne per altre nol poras justificar, observat ab cavillacions e crits, com sia permes poder pendre la peccunia del ydolatre xpia. com se vulla. Tant son inimichs nostres los juheus e tant nos porten odi, que totes les sagrades coses que reverim ab los pus turpes noms que poden per doctrina talmudista anomenan; diuhen de Xst. Jhs., Mesia a ells promes, Deu e Salvador nostre, que es nat en fornicacio e fet en nibda, ço es brutura mostrosa e de dona imunda, judicat al infern dins inmundicia a pena horrible, cosa de no parlar. La Senyora nostra Maria, per scarn, parlant ab los xpians., diuhen la vostre haria, volent significar que diuhen Maria, la qual dicio haria vol dir sisma, y entre ells la nomenan la themea ço es polluta; denant nosaltres xpians., perque cados en lengua ebraycha

interpretat a la nostra vol dir sant e cadossa sancta, diuhen la cadessa, mudant la o en e, cadessa significa putana; nomenen los evangelis sagrats guilayon, ço es falsador; lo pa consagrat, pa venenos; la creu, abominacio o cosa rumpuda; la congregacio dels xpians. e temples de oracio, error; lo predichador, ladrador; los sacerdots, trasquilats; lo dia del divendres sant, dessaborit; la festa nostra, rumpuda; los infants dels xpians. vermens; quant houen tocar sanctus, en loc de oracio, diuhen, maleyit sia l' home, ço es lo xpia., qui confia ab l home, ço es en Jhs.; altres diuhen «ten grandia es leva en bort;» la pascho nostra, pessa significha pascho en ebraych, diuhen la pissa, ço es, la rencallosa; e altres abominables noms, segons testifica mestre Geronim de Sancta Fe convers, en hun libre nomenat *Zel de la xpiana religio*, presentat per ell a Papa Benet, les quals dir no abastaria una expedita lengua en tres hores. E perço lexada aquesta part de la doctrina lur talmudista contra nosaltres, vingam a les obres que per la matexa doctrina fan. Cert es que apres del infelice cas del rey Rodrigo, ultim rey dels gots, any primer del domini del illustre infant don Pelagi en les Sturies, any de salut set-sents y quatorsa, exint los xpians. de la ciutat de Toledo ab solemne processo per anar en una devota sglesia de Sancta Leucadia, los juheus tancaren les portes de la ciutat e per altre part donaren entrada als moros, ab los quals eren pactats que matassen tots los crestians, axi com feren. Y no es faula, ans es cert, segons havem per testimoni en lo libre *Fortalitium fidei*, libro tertio, consideratio septima, que cascun any al menys se tenen per beneventurats si poden haver hun infant crestia y el crucifiquen en recort y vituperi de la passio del redemptor Jesus. En lany de salut MClxxxij covench al rey de França foragitar tots los juheus de son regne perque en la sepmana sancta cascun any fonch trobat que mataven hun infant crestia. En M.CCC. xxxv. matzinaren tots los pous en Alamanya. En M. CCCC. xxij, imperant Federich, en la ciutat de Vienna mataren tres infans crestians. En M.CCLxj en Forquin, vila en Alamanya, mataren hun infant de set anys. En M.CCCCL. en la ciutat de Una, mestre Simeon juheu degolla hun infant crudelissimament; en lo regne de Castella cramaren maliciosament y maxinosa lo loch de Canata e la major part dels habitants. En MCCCCL. en terra

de Lucdotos, de Almansa, (Alamanya?) mataren hun infant, e feta sendra del cor de aquell e mesclada ab vi molts juheus ne combregaren. En M.CCCC Lvij. en la ciutat de Tauri, tallaren huns tros de carn de la cuxa de hun infant, volent de aquell fer sacrifici. En M CCCC Lv. regnant don Johan de Castella, en tendre edat sots la nutrisa mare sua dona Caterina, hun juheu metge compra lo sacratissim cos de Crist Jhs. de un cupido sacrista de la sglesia de Sant Facundo de la dita ciutat, e aportant lo a la sinagoga, ab altres juheus, dintre bullent aygua vituperosament e servivol lo posaren, de la qual, miraculosament elevant se en alt, isque sens lessio alguna; de hon tement lo dan quels ne podia venir vist lo miracle e duptant que no vingues a noticia del poble crestia, haut entre ells consell, aquella hostia portaren al monastir de Santes Creus de la orde de predicadors de la dita ciutat, y ab gran secret y seguretat lo liuraren al prior del dit convent, narrantli lo quels era sdevengut; e partits los juheus del monastir, lo dit prior, convocats los frares, honorablement en la custodia lo posaren, y apres, pensant que farien de aquesta hostia, cridat hun infant de lur habit innocentissimo nomenat Spinaci, (?) le y liuraren, y aquell, lo cos del Senyor devotament rebent, al terç dia muri. E stimulat per consciencia lo prior, per ço que tant miracle no fos amagat ne tant crim no roman-gues impunit, a don Johan de Oterdecillas, bisbe de la dita ciutat, o revela, en la qual ciutat llavors era la regina dessus nomenada, a qui feta relacio del dit cas per lo dit bisbe, e feta diligent inquisicio, foren trobats alguns juheus participants en la compra del dit Sagrament, entrels quals fonch hu quis nomenava mestre Mayn, metge del rey Enrich pare del sobredit rey don Joan, lo qual, posat als turments, no sols les coses sobredites confessa, mes com ab metzines havia mort lo rey Enrich medicinatlo, per lo qual acte ell e altres, rossegats per la ciutat, foren scorterats, e de la lur cahal o sinagoga fonch fet sglesia nomenada Corpus Cristi. Que mes direm sino que la conversacio dels cristians ab los jueus es molt perillosa, majorment als grans y potents quilts defenen? Cert es que seguint lo emperador lo consell de Simon Mago, jueu, en totes coses fonch horrible e a mala mort fini. Legim que la mare de Contesti emperador, per molta conversacio que hac ab jueus, casi fonch convertida al judaysme,

sino per lentreviment de son fill, qui feu congregar los rabins dels jueus ab los sacerdots dels cristians, a Roma, hon foren setanta y sinch bisbes, e feta la disputacio denant lo emperador y Elena sa mare, foren los jueus vensuts y confusos sols per Sant Silvestre papa, e convertits a la fe de Xrist Jesus, e la regina Elena liberada de perill. Per so volen les leys nostres que habiten separats dels cristians e que no puguen usar de medecina, xxviii^a q. prima: Nullus. Ells empero, perque la lur prava e crudelissima intentio puguen en nosaltres exequar, pensant que no es pus segura via per matar los cristians que faent se metges, considerant la negligencia nostra, treballen a lur desijat fi pervenir, y no solament la plebea gent perturben yls fan creure ells esser doctes, axi com fa aquest pervers jueu e ignorant Isach, a qui es permes practicar de medecina en la present regne, mes los senyors seculars prelats e mestres en teologia enganen y aquells a qui es donat offici de deffendre lo poble cristia. De hon, ab favor de tals senyors, encrudelits contra ells y altres, administrants porgues e segnies, etcetera, infinits ne han morts. Ja en asso los benaventurats reys cristians, ultra les canones, han fetes diverses e moltes ordinacions, e principalment que jueu no us de medecina, com hajam per testimoni de mestre Alfonso convers, in libro Bello-rum Dei, capitulo xxxiiiij.^o, que jueu no deu usar de medecina, hon diu: «non expedit cristiano alicui medecinam recipere a judeo, triplici ratione» etc. mostrant com per ignorancia e rabiosa voluntat maten los cristians; y aquesta fonch la causa, com dessus es dit, perque lo rey de França los foragita de son regne, e semblantment lo rey de Anglaterra, e en Spanya per los reys cristians, ja en temps dels gots, en lany de Crist Jesus DC x. Ells empero los jueus ab lurs importunes maxinacions son tornats en los regnes de Spanya, treballant continuadament en matar los cristians, de hon covench, per lurs celerats malificis, al segon rey Enrich, germa del rey en Pere de Castella, apres de diverses stragers e morts fetes dells, fer copioses ordinacions, ahon vol que visquen separats dels cristians, e principalment que no practiquen de medecina ne visiten los malalts. Semblant ordinacio mana esser publicada lo nostre rey e senyor don Marti per tots sos regnes; e semblantment lo senyor rey don Ferrando, avi del nostre rey benaventuradament regnant, e specialment en aquest regne de Mallorca, per letra sua donada a Barcelona a xx. de març lany de la natiyitat de nostre senyor M CCCC xiiij., la qual

ordinacio capitulada, a requesta del Reverent Senyor Bisbe de Mallorques e honorable mestre Guillem Sagarra inquisidor e honorables Jurats e Procurador reyal, fonch manada esser publicada per los lochs acustumats per lo honorable mossen Pelay Unis regint lo offici de la governacio del present regne, y axi fonch fet; (1) e si la republica vol, Cicero docet, la utilitat del poble, e vosaltres magnifich jurats sou posats en defensio de aquell, cert es que en preservarlos de perill sou obligats, lo qual perill are no solament es dels cossos mes de les animes. Per tant los dessus nomenats, repetint zelus domus tue comedit me, presentant la present requesta a vosaltres moguts per lo zel de la fe sacrosancta cristiana, vos suppliquen, recorden e requiren, queus placia ab tota diligencia, com sia cosa de Deu e no solament dels homens, requerir e supplicar lo spectable e magnifich lochtinent general, christianissim indubidament, que observe e fassa observar la dita capitulacio e ordinacio del dit Senyor nostro de gloriosa memoria don Ferrando Rey, axi que lo dit Isach ne altre juheu no habit entre els cristians, sino en loch apartat, ne us de medecina; de la qual letra e ordinacio fan fe al peu de les presents. E si aço recusareu fer, so que no crehen los dits requirents, haverne recors a la Magestat del Sor Rey cristianissimo no dubte algu, e per les trones publicar la incuria de tals oficials vos denuncien. E jatsia etc.

Ferrando, per la gracia Deu Rey de Arago, de Sicilia, de Valencia e de Mallorca etc.

Quibus quidem presentatis lectisque et intimatis, confestim dicti magnifici domini Jurati dixerunt: quod habito colloquio cum magnifico advocato, debite providebunt.

Per tant los magnifichs Jurats supliquen e requeren a vostra spectabilitat vos placia, per les rahons en dita suplicacio contengudes, dit juheu inhibir e prohibir de la pratica de medecina, e altres coses per aquell contra les capitulacions e ordinacions per lo Serenissim Rey Ferrando de recordable memoria fetes e en dita requesta e suplicacio anomenades e exhibides; en altre manera, ab la reverencia ques pertany, protesten de les penes en dites ordinacions contengudes, e de violacio del jurament per vostra spectabilitat per observancia de aquelles prestat.

(1) Publicades les ordinacions referides a 29 de setembre del dit any 1413.

Quibus quidem oblatis et presentatis, lectisque et intimatis, dictus spectabilis dominus locumtenens generalis, premissorum tenore audito, fecit provisionem sequentem:

Sia manat al dit metge juheu que sots pena de D. liures, no us ne pratich de medecina, ultra altres penes al dit spectable lochtinent reservades. E noresmeyns sia manat als apothecaris e speciers que sots pena de CC. liures no admeten receptes algunes del dit juheu. E mes que sia manat al dit juheu que isca de la terra e que elesgesca en qual part voltra anar e que ab lo primer passatge sen vage, pena de correr la vila.

E apres dimecres a xxiii del mes de desembre any dit, lo spectable lochtinent general, a suplicacio, segons dix, dels Reverents Inquisidors de la heretica pravitat, sospengue lo efecte de la prop feta provisio, donant permis e licencia al dit metge juheu. (1).

F. AGUILÓ.

Jaume II d' Aragó eximeix al rey en Sanxo de Mallorca, per tot el temps de la seua vida, de la obligació feudal de presentarse cada any personalment a la seua cort y de donarli postat de ses terres.

Noverint universi quod nos Jacobus, Dei gratia Rex Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice ac Comes Barchinone, attendentes dudum compositionem seu transactionem facta fuisse inter illustrem dominum Petrum, bone memorie Regem Aragonum, patrem nostrum, ex una parte, et illustrem Jacobum felicis recordationis Regem Majoricarum, patrem vestri illustris Sancii Regis Majoricarum, Comitis Rossilionis et Ceritanie ac domini Montispesullani, karissimi consanguinei nostri, ex altera, super regno Majoricarum, cum insulis Minorice et Eviçe et aliis insulis eidem regno adjacentibus, et super comitatibus et aliis terris ipsius Majoricarum Regis; in qua quidem compositione seu transactione dictus Rex Majoricarum inter alia convenit et promisit quod heredes et successores sui tenerentur eidem domino Regi Petro et suis dare potestatem de civitate Majoricarum nomine et vice totius regni Majoricarum et insularum Minorice et Eviçe, et de villa Podii

(1) Aquí quedá interromput el document; y cualque diligencia hi deu faltar, puis que l' escrivent dexá en el registre tota una plana en blanch per continuar la hi.

Ceritani nomine et vice Ceritanie et Confluentis, et de villa Perpiniანი nomine comitatus Rossilionis et terrarum Vallespirii et Cauchiliberi, et de castro de Omelacio nomine et vice vicecomitatus de Omeladesio; et quod etiam omnes heredes vel successores dicti Regis Majoricarum tenerentur, semel quolibet anno, cum essent requisiti, ire ad curiam dicti domini Regis Petri et suorum in Cathalonia, nisi tunc quando requirerentur essent in regno Majoricarum. Que compositio seu transaccio fuit post modum inter nos et eundem Jacobum Regem Majoricarum, et subsequenter inter nos et vos dictum Sancium Regem Majoricarum, iterum renovata, prout hec et alia in instrumentis de dictis compositione seu transactione et ejus renovationibus confectis plenius continentur. Et nunc vos dictus Sancius Rex Majoricarum, existendo nobiscum in curia quam Cathalanis celebramus in civitate Gerunde, ad quam per nos requisitus venistis, juxta convenientias supradictas, gratiam petieritis per nos vobis fieri, videlicet quod faceremus vos franchum in tota vita vestra a veniendo ad curiam nostram et nostrorum et de dandis potestatibus supradictis; id circo, pensatis vinculo sanguinis et mutue dilectionis sinceritate quibus vicissim annectimur, per nos et nostros generose concedimus vobis dicto Sancio Regi Majoricarum, presenti et recipienti, quod in tota vita vestra sitis franchus exceptus pariter et immunis a veniendo ad curiam predictam nostri et nostrorum et a dandis potestatibus antedictis, ita quod vos dum vixeritis non veniatis nec venire teneamini ad dictam curiam nostri et nostrorum, nec dare nobis aut nostris potestates jam dictas, in vita vestra, ut superius est jam dictum. Post obitum vero vestrum heredes seu successores vestri in dictis regno, comitatibus et terris, veniant et venire teneantur ad curiam nostram et nostrorum predictam, et dare dictas potestates bene et complete, secundum dictas compositionem seu transactionem et renovationes ejusdem, que in hiis et aliis in omnibus et per omnia in suo robore maneant et vigore. Et nos infans Alfonsus primogenitus et heres dicti domini Regis Aragonum, per nos et heredes ac successores nostros, laudamus et approbamus omnia supradicta, jurantes in anima nostra per Deum et ejus sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, quod ea omnia tenebimus et servabimus et non veniemus aliquo tempore contra ea. Ad hec

nos Sancius, Dei gratia Rex Majoricarum, Comes Rossilionis et Ceritanie ac dominus Montispesulani predictus, recipientes cum gratiarum actione a vobis serenissimo principe domino Jacobo Rege Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice ac comite Barchinone predicto, gratiam prenotatam quam nobis facitis, de non veniendo ad dictam curiam et de non dandis dictis potestatibus dum vixerimus, ut superius continetur, promittimus per nos et heredes seu successores nostros in dictis regno Majoricarum comitatibus et terris, vobis dicto Regi Aragonum, presenti et recipienti, et vestris, ac notario infrascripto tamquam publice persone, stipulanti et recipienti pro illis quorum interest vel poterit interesse, quod post obitum nostrum dicti heredes seu successores nostri venient et teneantur venire ad curiam vestram et vestrorum, et dabunt ac dare teneantur vobis et vestris potestates predictas bene et complete secundum compositionem seu transactionem predictam et ejus renovationes superius expressatas, sicut in predictis instrumentis ex compositione seu transactione ac renovationibus predictis confectis, melius et plenius continetur. Que compositio seu transaccio, et renovationes ejus predicte, remaneant in hiis et aliis in omnibus et per omnia in suo robore et vigore. In quorum testimonium nos predicti reges et infans presens publicum instrumentum per litteras divisum inde fieri jussimus et sigillis nostris pendentibus communiri. Acta fuerunt hec in civitate Gerunde, in domo Predicatorum, quarto kalendas julii anno Domini M^o CCC xx primo.

Signum ✠ Jacobi Dei gratia Regis Aragonum, Valentie, Sardinie et Corcice ac comitis Barchinone, qui hec concedimus et firmamus.—Signum ✠ Sancii Dei gratia Regis Majoricarum, comitis Rossilionis et Ceritanie et domini Montispesulani predicti, qui hec concedimus et firmamus.—Signum ✠ infantis Alfonsi predicti primogeniti et heredis antefati domini Regis Aragonum, qui hec concedimus firmamus et juramus.

Testes hujus rei sunt, qui presentes fuerunt: Inclitus dominus infans Petrus, filius dicti domini Regis Aragonum—Inclitus dominus infans R. Bng. filius ejusdem domini Regis Aragonum—Raimundus, Valentie episcopus, dicti domini Regis Aragonum Cancellarius—Raimundus Fulchonis Vice comes Cardone—Berengarius de Villar: acuto.—Bn. de Serriano.

Petrus de Fonolletto vice comes de Insula—G. de Caneto senescallus—Bng. Maynardi canonicus Narbone, Cancellarius—Bng. de Petra per-tusa, tenens locum in Montepesulano—P. de Pulcro Castro majordomus—Hugo de Tatione, portarius major—Nicholaus de Santo Justo thesaurarius—et Jacobus Scuderii, scriptor predicti domini Regis Majoricarum.

Bn. de Fonollario miles, gerens vices procuratoris in Cathalonia pro predicto domino infante Alfonso.—Petrus Marti, thesaurarius dicti domini Regis Aragonum.

G. de Jaffaro, legum doctor, Vicecancellarius dicti domini Regis Aragonum.—G. Oulomarii, judex curie memorati domini infantis Alfonsi.

Fuerunt clausa per Bn. de Aversone, notarium domini Regis et publicum per totam terram ipsius domini Regis. Et est certum quod de mandato dicti domini Regis Aragonum, dictus Bn. de Aversone tradidit manualiter dicto Regi Majoricarum, intus domum fratrum Minorum Gerunde ubi hospitabatur, alterum ex dictis instrumentis, perfectum et clausum et sigillatum sigillis pendentibus ipsius domini Regis Aragonum, et dicti Regis Majoricarum, et incliti infantis Alfonsi predicti, consimili retento pro parte dicti domini Regis Aragonum.

E. AGUILÓ.

Arx. de la C. de A. Reg. 220, fol. 41 v.º

NOTICIES BIBLIOGRÁFIQUES

Nocions d' Arqueologia sagrada catalana

Nuestro socio correspondiente el Rdo. señor D. José Gudiol y Cunill, Conservador del Museo Episcopal de Vich, se ha servido obsequiarnos con un ejemplar de su meritisima obra *Nocions de Arqueologia Sagrada Catalana*, compuesta à instancias del llorado Excmo. é Ilmo. Sr. doctor D. José Morgades y Gili y laureada con el primer accésit en el concurso Martorell del presente año.

El libro del Rdo. Gudiol, que forma un volumen en 4.º de XVI—648 páginas de apretada lectura, hermosamente impreso en el establecimiento de la Viuda de Ramón Anglada é ilustrado con numerosos fotograbados y dibujos debidos à D. Joaquín Vilaplana y Pujolar, es doblemente recomendable por contener las nociones

elementales de la ciencia arqueológica y abrazar cuanto digno de mención en este asunto se halla en nuestra tierra catalana. Si desde el primer punto de vista puede competir con las obras similares de López Ferreiro y Roca en España, Reusens en Bélgica, Armellini y Marucchi en Italia, y tantas otras que sería fácil enumerar, en el segundo aspecto, y como libro de texto, no tiene rival conocido y constituye una verdadera revelación y un gran triunfo para la historia de nuestro pueblo. Merece, pues, su benemérito autor la más completa enhorabuena, que nos complacemos en tributarle sin reserva alguna, y que su trabajo sea leído y divulgado, sobre todo entre el clero joven y en nuestros Seminarios, para infundir amor á la conservación de las antigüedades, afición á los estudios históricos, y deseo de entrar en las vías trazadas por el gran Pontífice León XIII que, abriendo al público los Archivos del Vaticano, fomentando la publicación de los *Regesta* y animando á los intrépidos investigadores de Roma subterránea, ha suministrado al Cristianismo nuevos poderosos argumentos para evidenciar su origen divino, y á la Ciencia no reñida con la Religión esplendorosas victorias y campo abundante en donde desenvolverse, espaciarse y aspirar á mejores adelantos y no presentidos descubrimientos.

Ocioso es añadir que con el mayor gusto recomendamos á nuestros amigos el libro del Rdo. Gudiol y que deseamos verlo en manos de todos ellos. El autor, no sólo le ha puesto el reducido precio de siete pesetas por cada ejemplar, sino que destina el producto de la edición para fomento del Museo encargado á su laboriosidad y vigilancia. Es, por tanto, doble obra buena la que se hará adquiriéndolo, y mayor aún propagándolo en la medida que se merece.

Junto con su notable libro nos ha enviado también el Sr. Gudiol un ejemplar de la conferencia que leyó en la sesión pública del «Centre excursioniste de Catalunya» la noche del 17 de enero último, sobre el tema *L' Excursionisme y la Arqueologia*—Barcelona, Tip. L' Avenç, 1902—en la cual muestra las relaciones que median entre ese sport y la ciencia arqueológica, y los grandes servicios que, en Cataluña sobre todo, ha prestado el primero á la segunda.

* *
*

La Revista Luliana

No 'ns havia llegut fins ara donarne compte de la exida d' aqueixa estimable publicació, y enviar la nostra coral enhorabona als seus valents iniciadors, per no haver pogut dedicar gens d' espay á *secció bibliogràfica* en los nombres del any present d' aquest BOLLETÍ, ni en los derrers de l' any passat, que pertanyen á son derrer trimestre; encara que en la darrera Memoria de Secretaria ja romangué registrada entre les novelles publicacions ab les quals gustosament tenim establert canvi.

La *Revista Luliana*, redactada per senyors sacerdots, y prenent per lema les discretes sentencies de Lluís Vives «*Actura: quod aliter dicitur: festina tardè: Sine querela: hoc est symbolum nostrum:*» comensá á exir á Barcelona, el mes d' Octubre de 1901, en fascicles de 16 planes de text y cubertes de color, al preu de 2 ptes. cada any: lo qual ja significa prou clarament que tal publicació no respon á cap propòsit interessat ó lucratiu, sino al més alt y lloable de devoció y propaganda.

Iniciador, estaló y ànima de la *Revista Luliana*, segons hem vist, n' es Mossen Salvador Bové, el lulista acorat y fervent que ja, aquest any passat, promovia y portava á bon terme la publicació del *Homenatge* que bon nombre d' escriptors, casi tots catalans, dedicaven al nostre excels Patró, ab motiu del comensament de novell segle.

En la llista de redactors y colaboradores estampada á la cuberta, hi llegim noms respectables de catedràtics, superiors conventuals, canonges y preveres. La branca lulista mallorquina hi está representada per el M. I. Sr. Dr. D.ⁿ Joseph Miralles y Sbert, canonge-arxiuer de la Sèu, el Rt. Dr. D. Matheu Gelabert, catedràtic de Teologia dogmática en aquest Seminari Conciliar, D. Pere Antoni Sanxo, arxiuer, D. Pere Sampol y Ripoll, bibliófil y advocat, y D. Matheu Obrador y Bennassar; tots ells consocis y amichs nostres.

En son nombre 1.er y en «*Quatre mots*» explicá la *Revista Luliana* sos móvils y propòsits: treballar per la restauració del *escolasticisme* y especialment del *escolasticisme catalá*, en el sentit de filosofia nostra nacional; considerant y proclamant com á cap d' escola al gran Doctor

y Mestre Ramon Lull; estudiant y ensenyant el lulisme, sense oblidar les questions del temps present y solucionantles segons los principis de la *Art Magna*.

Per axó obrí varies seccions: Vida y martiri del Benaventurat Doctor; Culte y Miracles; Historia del lulisme; Exposició de l' Art Magna ó Sistema científich luliá, y Publicació d' Obres lulianes; además de altres seccions: Autoritats, y Bibliografia luliana.—Totes van endavant, en los successius fascicles; comensant la publicació de textos lulians ab lo llatí de l' obra *De Immaculata Bmæ. Virginis Conceptione*, à cura de Mossen Joan Avinyó, que vé encar' ara estampantne 'ls fulls d' un extens y erudit proemi.

El nostre modestíssim BOLLETÍ es deutor à la *Revista Luliana* de tot agraument, per la menció benévola que sovint n' ha feta d' ell en ses pàgines; per les mostres de fraternal simpatia que à la nostra *Arqueològica* ha volgudes donar, y per la entusiasta y encoratjadora aprovació ab que ha saludada la publicació del 1.er volum de les OBRAS DE RAMON LULL que una comissió de consocis nostros procura dur avant, per tal que no romanga interrompuda la tasca que 'l nostre lulista degà, misser Jeroni Rosselló, va comensar anys endarrera.

La *Revista Luliana* publica desde son comensament, en catalá y en castellá, notables treballs. Alguns n' hi ha, d' escriptors mallorquins, inèdits uns, y reproduhits altres y adimplits ab notes. Son de molt interessant lectura:

El buen Soldado de Cristo, panegírich sermogat à Sant Francesch, el dia 3 de Juliol de 1901, per Mossen J. Miralles, canonge.

Ensayo sobre la filosofia del B. Raymundo Lulio, per l' Excm. é Ilm. Bisbe d' Oriola, Dr. Joan Maura.

Movimiento luliano, per dit Mossen Miralles.

En la conversión de Raymundo Lulio, poesia de Mossen Costa y Llobera.

Noticia y mostra del llibre luliá «De Benedicta Tu in mulieribus», den M. Obrador y Benassar.

Silografia luliana, de Mossen M. Gelabert.

Als quals treballs tenim noticia que s' en hi afegirán d' altres; dels nostres lulistes més diligents, que may dexarán de veure y d' aidar ab viva simpatia tota publicació encaminada al ma-

jor honrament de la més alta é incontestable gloria mallorquina.

A Mossen Bové y als seus companys los repetim la nostra més coral salutació, desitjantlos tot acert y constancia en la bella tasca qu' han empresa.

Les suscripcions à la *Revista Luliana* s' admeten, en aquesta Ciutat, à la Llibreria de D. Felip Guasp.

* *
*

Medalla conmemorativa

L' eminent artista y amich nostre y consoci molt estimat, en Bartomeu Maura, s' es recordat desde Madrid del nostre Museu y nos ha feta mercé d' un exemplar de la hermosa medalla que ha gravada per commemorar la major edat y proclamació de Sa Magt. el Rey D. Alfons XIII de Castella y IV de Mallorca. El donatiu es més d' agrair perque lo escasses y mal repartides que han anat aquestes pessés ja casi de tot d' una les ha fetes rares, y no es estat sens algun sacrifici que el propi autor ha pogut satisfer ab nosaltres el seu desitx de bon amich. Com obra d' art, la medalla es una victoria més de qui tantes ne té ja guanyades en bona guerra; el grupo del revers té tot el sabor y tota la pompa de las acunyacions italianes y franceses de mil cinch cents y encara el mérit d' esser les figures del Rey y de la Reina dos vertaders y fidelíssims retratos.

Es naturalment, de gran mòdul (61 m. m. de diàmetre); al anvers: testa del Rey, de perfil; a l' esquerra, y en círcul la inscripció: PATERNA RESTITVTIO PACIS. MATERNA VIRTUS. FELICIS REGNI AVSPICIA; al exergo, la firma: B. MAURA.—Revers: el Rey, vestit ab manto d' arminis molt folgat, posada una ma al pit, esten l' altre sobre un' ara, ahont están collocades damunt un coxi la corona, el cetre y la Constitució. A l' altre part la Reina Regent, també ab manto y ab vel de viuda, ofereix al seu fill aquelles insignies, y a derrera, entre abdues figures, Espanya, en forma de matrona coronada de murs, estén per sobre el cap del monarca un brot de llorer. Per lo redó, en arch, l' inscripció: ALPHONSI XIII HISP. REG. CATHOL. AET. REG. IMPLETA ET OBSERV. CONSTIT. IVRATA; y al exergo, en dues retxes: DIE XVII MAII A. D. MCMII || PROCLAMATIO AUGUSTA. Abaix de tot altra vegada la firma del gravador: B. MAURA.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA—JULIO DE 1902

SUMARIO

I. Manzanario de Palma.—1797-183...

Lámina CXXIX. Ampliación del plano de Palma grabado en 1831 por D. L. Muntaner.

MANZANARIO DE PALMA

1797—183...

A pesar de haber sido las manzanas del caserío de Palma desde muy antiguo base constante para el ordenamiento de los cuadernos de tallas y repartos municipales, libros de catastro, avalúos y otros análogos de índole tributaria ó estadística, no tenían ni tuvieron nunca otra designación propia que la que alternativamente les daba y quitaba el vulgo con su volubilidad característica, tomándola por lo general de algun edificio público ó particular comprendido en su área ó del nombre de alguna de las familias principales que tuviese en ella su domicilio.

Compréndese pues muy bien la significación y la importancia que tuvo el hecho de proceder el Ayuntamiento á un recuento oficial de las referidas manzanas y asignar á cada una el número correspondiente; y aunque esto, al parecer, se hizo ya en 1769 con ocasión del establecimiento del alumbrado público (1), la reforma no fué completa y eficaz hasta

(1) Crónica Mayoricense de D. A. Campaner, pág. 608.

que en 1797 empezaron á fijarse tales números en las esquinas de las bocacalles (1) por medio de pequeños azulejos que lo llevaban estampado, muchos de los cuales pueden verse todavía en su sitio.

Pronto, hacia el primer tercio del siglo pasado, hubo de rehacerse esta numeración, y la nueva se escribió á mano al lado de los azulejos que contenían la antigua, en gruesos y mal trazados caracteres de color rojo; y no solo se corrigieron en ella las alteraciones á que pudo haber dado lugar la desaparición de alguna callejuela sino que se partió del principio de considerar manzanas distintas las que estuviesen unidas en uno de sus extremos por algun arco á la altura del piso principal, que antes por esta sola razón se habían contado como la misma y figuraban con un número único.

De entonces, entrada ya en el público la costumbre de servirse del número de la manzana para la especificación de las fincas urbanas en escrituras y registros, datan las listas que muchos particulares hubieron de formar para uso propio relacionando una con otra estas dos numeraciones, y una de tantas que ha caído en nuestro poder es la que nos ha parecido conveniente reproducir en este Boletín como documento no del todo desprovisto de interés y primer paso indis-

(1) Id. pág. 610.

pensable para cualquier estudio ulterior quiera emprenderse de la antigua topografía de nuestra ciudad.

Al hacerlo hemos puesto toda diligencia en confrontar sus datos con los oficiales y en comprobarlos sobre el terreno mismo, y hecho prolijas indagaciones, no tan fáciles ni tan sencillas como pudiera creerse, para identificar las personas y edificios que se mencionan en las denominaciones vulgares de este manzanario. Y por cierto que de las aplicadas á las manzanas antiguas algunas hay que no pueden de ningún modo ser las primitivas pues que se refieren á personas ó establecimientos que no existían todavía en 1797. Especificamos la manzana á que corresponde cada número señalando las calles que la circuyen ahora con sus nombres actuales, pues de todos los medios nos ha parecido este el preferible no obstante el pequeño esfuerzo de imaginación que exige de parte del lector cuando se trata de vías que han sido desde entonces muy modificadas y ensanchadas, verbigracia las del *Conquistador* y de *Colón* que se citan en su lugar oportuno en vez de las primitivas *Torretes* ó de los callejones *d'Infern* y *dels Bunyols*. Para subsanar en parte este defecto hemos procurado recordar siempre que nos ha sido posible los nombres antiguos de las calles que mencionamos, para evocar así mejor su configuración anterior. Y hay que hacer presente en este punto á los no muy versados, para evitar confusiones, que las calles un poco largas solían antes estar divididas en secciones cada una con su denominación distinta; así la actual del *Sindicato* por ejemplo, lo estaba en tres que se llamaban respectivamente *de la Capellera*, *del Sindicat* y *de Santa Coloma*. Hemos anotado además en donde ha habido lugar los callejones sin salida que existen ó de que hemos tenido noticia, y las callejuelas desaparecidas de que se conservan vestigios en las fachadas actuales ó constan

por cualquiera otra manera en documentos fehacientes.

La lámina que acompaña este trabajo es reproducción ampliada del plano de Palma grabado por D. Lorenzo Muntaner en 1831, fecha que coincide casi con la del documento que viene á ilustrar. Se han recubierto las manzanas de un fondo de color claro para que así se destacasen más, y también para que quedasen unidas las pocas que no estándolo todavía en el plano lo están ya en el manzanario. La numeración que llevan es la reformada, y por ella queda establecida la correlación necesaria entre uno y otro documento.

Manzana 1 antigua. . .—*Casa Consistorial*.

» 1 reformada.—*Casa Consistorial*.

La circuyen: Plaza de Cort, en el siglo XIV la llamaban de San Andrés, del nombre del Hospital fundado allí por D. Nuño Sans. Calle de la Cadena, que tomó este nombre de la que cerraba la calle para impedir el tránsito de carruajes mientras el Ayuntamiento celebraba sus sesiones. Plaza de Santa Eulalia, en el siglo XIV denominada del Pa; en el XV se ensanchó con el cementerio inmediato cedido por los obreros de dicha parroquia; en 1823 se prolongó esta plaza con el terraplén que servía de patio á la misma iglesia, desmontado al efecto y cedido al Ayuntamiento, quedando rellena de escombros una cisterna que había, que en el año 1839 volvió á vaciarse y habilitarse para uso de aquellos vecinos. Calle de Morey. De la Almudaina, nombre tomado del arco ó puerta de la antigua fortaleza que todavía subsiste á la entrada de dicha calle; y de Palacio, antes de sa Presó, por estar la cárcel en el mismo solar hoy ocupado por el palacio de la Diputación provincial.

Manz. 2 ant.—*Confitería de D. Jaime Rosselló*.

» 2 ref.—*Confitería de D. Jaime Rosselló*.

La circuyen: Plaza y calle de Santa Eulalia, antes de ses Verdures. Calle del Pan: y calle de Fideos, antes des Formatje. Esta Confitería estaba en la esquina de la Plaza de Santa Eulalia n.º 2.

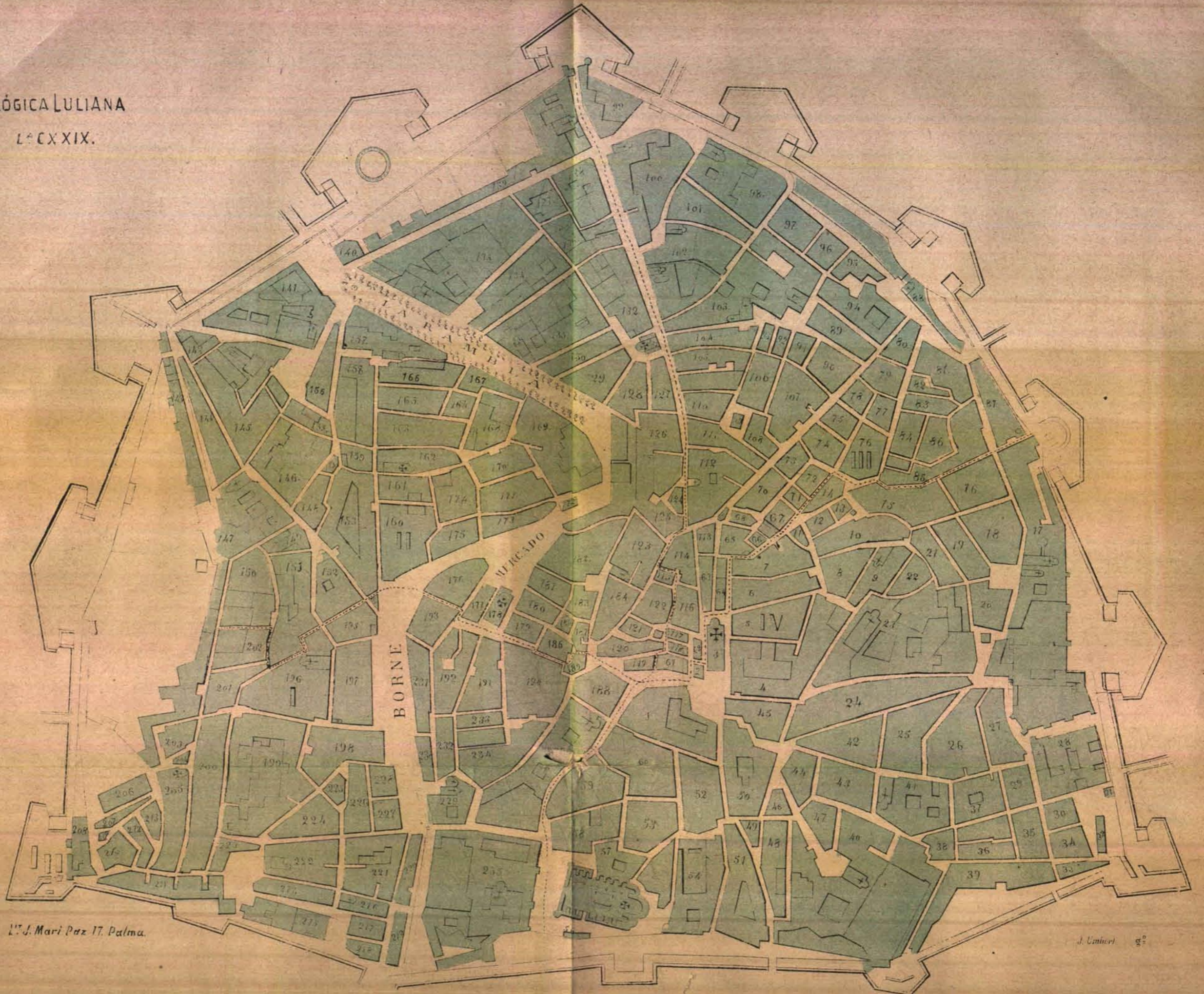
Manz. 3 ant.—*Iglesia de Santa Eulalia*.

» 3 ref.—*Iglesia parroquial de Santa Eulalia*.

La circuyen: Plaza y calle de Santa Eulalia.

ARQUEOLÓGICA LULIANA

T. IX. LXXIX.

Calle de Zavellá, por haber vivido en ella, en la casa n.º 17, el conde de este título; antiguamente se llamaba den Catlá de sa Sal, cuyo señor vivía en la casa n.º 19; y calle del Santo Cristo, antes del Sant Cristo de Santa Eularia, por una capilla de dicha popular efigie que había adosada al muro del referido templo.

Manz. 4 ant.—*De D. Gabriel Rosselló.*

» 4 ref.—*Taberna de Can Gil. Casa de Vilalonga Escalada.*

La circuyen: Plaza y calle de San Francisco. Plaza de Santa Eulalia. Calle del Santo Cristo. De la Campana, nombre que tomó por haberse fundido una en una casa de dicha calle. De Moyá. De Zavellá, antes de la Mare de Deu de la Mamella, por haber á espaldas de San Francisco una capilla de la Virgen con esta advocación: y calle de Troncoso, antes des Portal petit de Sant Francesch. D. Gabriel Rosselló vivía en la casa n.º 6 de la Plaza de San Francisco, y en su casa estuvo mucho tiempo la Administración principal de Correos. La casa de Escalada es la del n.º 19 de la calle de San Francisco: y la taberna de Can Gil está en la esquina de la plaza de Santa Eulalia. En el ángulo formado por las calles de Moyá y de la Campana había un callejón sin salida, denominado de la Amargura.

Manz. 5 ant.—*Del Sr. Marqués de Vivot.*

» 5 ref.—*Casa del Marqués de Vivot.*

La circuyen: Calle de Zavellá. Del Santo Cristo. De la Campana: y calle de Moyá. La casa de este señor es la del n.º 2 de la calle de Zavellá. De esta calle arrancaba otra antiguamente que tenía salida á la de la Campana.

Manz. 6 ant.—*De D. Agustín Marcó notario.*

» 6 ref.—*De la Viuda de Zavellá.*

La circuyen: Calle de Zavellá. De Fiol, en memoria del médico de este nombre que vivió en ella, y antes se llamaba de la Sabateria vella. De Sans: y de la Samaritana, nombre que le dieron porque el gremio de cordeleros custodiaba en una casa de dicha calle la figura de la Samaritana que llevaba en la procesión del Juéves Santo. El notario Marcó vivía en la calle de Zavellá n.º 29.

Manz. 7 ant.—*De D. Juan Mut.*

» 7 ref.—*Horno de la Creu. Can Poquet.*

La circuyen: Calle de la Cordelería, antes del Pou de la Carnicería ó de ses Banyes. De Fiol. De

Sans. De la Samaritana: y de la Cruz. En la calle de la Cordelería hay un callejón sin salida llamado de Poquet. La casa que fué del Sr. Mut es la de la calle de Sans n.º 39. La del Sr. Poquet en la misma calle n.º 29: y el Horno de la Creu en la calle del mismo nombre n.º 6.

Manz. 8 ant.—*De D. Nicolás Dameto.*

» 8 ref.—*Casa de D. Nicolás Dameto de la Cuartera.*

La circuyen: Calle de la Samaritana. De Zavellá. Plaza de Quadrado, antes calle de las Monjas de la Consolación: y calle de la Tierra Santa, cuya Posada estaba en la esquina de esta calle y la de la Consolación; en el siglo XIV tenía el nombre de carrer de la Font den Candler, y estaba dicha fuente en el extremo de esta calle á la entrada de la de Alfareria. La casa del Sr. Dameto es la de la calle de la Samaritana n.º 8.

Manz. 9 ant.—*Convento de la Consolación.*

» 9 ref.—*Convento de la Consolación.*

Se llamaba vulgarmente de les Monjetes. En 1884 se derribó, y su solar convertido en plaza recibió el nombre de Quadrado al fallecer el insigne historiador y literato D. José Maria.

Manz. 10 ant.—*De D. Cayetano Socias.*

» 10 ref.—*Casa del Notario Socias.*

La circuyen: Calle de la Samaritana. De la Tierra Santa. De la Alfareria. De Bauló: y plaza de la Harina, antes des Pes de sa Farina, por estar en su centro el tinglado donde se pesaba públicamente y vendía la harina. La casa del notario Socias estaba en la calle de la Samaritana n.º 14.

Manz. 11 ant.—*Frente la Taverna de Can Juan.*

» 11 ref.—*Frente el Horno de la Creu.*

La circuyen: Calles de la Samaritana. De la Cordelería: y de la Cruz. La referida taberna está en la calle de la Cruz n.º 10.

Manz. 12 ant.—*Confiteria de D. Bartolomé Capdebou.*

» 12 ref.—*Casa de Capdebou frente la Cuartera.*

La circuyen: Plaza de la Cuartera, antes calle de la Espartería. De la Samaritana. De la Harina: y de Borrás, antes den Gotleu. La expresada confiteria estaba en la esquina de la plaza de la Cuartera y calle de Borrás.

Manz. 13 ant.—*De D. Bartolomé Borrás.*

» 13 ref.—*Can Gotleu.*

La circuyen: Plaza del Mercadal. De la Harina. Calle de Borrás: y de la Espartería. El señor Borrás vivía en el n.º 3 de la calle de este nombre: y en la plaza de la Harina estaba la taberna llamada Can Gotleu.

Manz. 14 ant.—*Cuartera.*

» 14 ref.—*Cuartera pública.*

La circuyen: Plaza de la Cuartera, por haber en ella un edificio del Ayuntamiento que servía de alhóndiga. Calle de la Espartería. Plaza del Mercadal. Calle de la Lonjeta: y de la Cordele-ria, antes del Pes des Formatje, por estar dicho peso colocado en esta calle arrimado á la casa n.º 74.

Manz. 15 ant.—*Peso del Carbón.*

» 15 ref.—*Horno de Can Barceló. Mercadal.*

La circuyen: Plaza del Mercadal. De la Harina. Calle de Bauló. De la Alfarería. De Vila, antes des Forn den Vila: y de Ballester, antes Travessa den Ballester. En la plaza del Mercadal había un tinglado en donde se pesaba y vendía el carbón; en el centro de la misma había un pozo público, y en el n.º 17 el horno llamado de Can Barceló.

Manz. 16 ant.—*Frente el Presidio viejo.*

» 16 ref.—*Gerrería del Fasser.*

La circuyen: Calle del Socorro. De Ballester. De Vila: y de la Alfarería. Antiguamente las bóvedas de la muralla de enfrente servían de presidio, y de aquí les quedó el nombre de Presidi vey.

Manz. 17 ant.—*Convento del Socorro.*

» 17 ref.—*Convento del Socorro.*

Comprende esta manzana desde el Presidi vey antes citado hasta la salida á la muralla por la cuesta de San Jerónimo; y la circuyen: Calle y plaza del Socorro. Calle de la Paja. Plaza y calle del Temple y la Muralla.

Manz. 18 ant.—*Frente la Yesería del Socorro.*

» 18 ref.—*Frente la Yesería junto al Socorro.*

La circuyen: Plaza y calle del Socorro. De la Alfarería: y de San Agustín, antes carrer nou del Socós y antes den Timoner. La referida Yesería estaba en la calle del Socorro y en el mismo sitio donde está en la actualidad la portería del nuevo convento de Agustinos.

Manz. 19 ant.—*Horno del vidrio del Socós.*

» 19 ref.—*Horno del vidrio de frente el Socorro.*

La circuyen: Plaza del Socorro. Calle de San Agustín. De la Alfarería. De Bosch, antes de la Gerrería cremada: y de la Virgen de los Desamparados. El mencionado horno estaba en la esquina de la plaza del Socorro y de la calle de la Virgen de los Desamparados.

Manz. 20 ant.—*Can Manera, plazuela del Socorro.*

» 20 ref.—*Can Manera.—Frente la puerta del huerto del Socorro.*

La circuyen: Plaza y calle del Socorro. Plaza de la Paja, que en el siglo XIV tenía ya este nombre, tomado del tinglado ó porche que había en ella donde se pesaba y vendía la paja. Calle de Bosch, antes des Quatre cantons den Bosch: y de la Virgen de los Desamparados. La citada casa de Manera era una tienda de tejidos en la plaza del Socorro n.º 20; y el huerto del Socorro era el que todavía subsiste junto á los almacenes de las Factorías militares.

Manz. 21 ant.—*Horno de las Monjetas.*

» 21 ref.—*Horno de D. Antonio M.ª Serra.—Frente la Posada de Lluch.*

La circuyen: Calle de la Alfarería. De Bosch. De la Virgen de los Desamparados: y de la Virgen de Lluch, antes de la Posada de Lluch. En la esquina de esta calle y la de la Alfarería está el horno referido.

Manz. 22 ant.—*Posada de Lluch.*

» 22 ref.—*Posada de Lluch.*

La circuyen: Calle de la Virgen de Lluch. Del Moral: y plaza de Quadrado, antes calle del Yeso. La casa n.º 21 de la calle de la Virgen de Lluch servía de posada en la ciudad á los sacerdotes ó colegiales que residían en el célebre santuario.

Manz. 23 ant.—*Convento de San Francisco de Asis.*

» 23 ref.—*Convento de San Francisco de Asis.*

La circuyen: Plaza de San Francisco. De Troncoso. Del Moral. De la Virgen de los Desamparados. De Bosch. Plaza de la Paja: y calle de Lulio, antes de la Portería de Sant Francesch, porque estaba en ella la del referido convento. En esta calle hay un callejón sin salida llamado de San Buenaventura.

Manz. 24 ant.—*Del Sr. Marqués del Palmer.*

» 24 ref.—*Casa de Deçallar.*

La circuyen: Calle del Sol, en el siglo XV carrer de mosson Pere Catlar. Plaza del Call. Calle del Padre Nadal en memoria del sabio jesuita Jerónimo Nadal, que vivió en dicha calle, antes se llamaba den Bestard y también den Mirabó. Calle y plaza de San Francisco. Calle de Lulio; y de la Peletería. La casa señorial aludida está en la calle del Sol, n.º 17.

Manz. 25 ant.—*De D. Antonio Amer abogado.*

» 25 ref.—*Casas de Rantier.—De D. Jaime Conrado.—Frente Montesión.*

La circuyen: Calle de Montesión. De la Crianza. Del Sol, en donde hay un callejón sin salida llamado de Conrado; y calle de la Peletería. En esta calle, n.º 14, estaba la casa del abogado Amer; la de Conrado en la calle del Sol n.º 38, y la de Rantier en la de Montesión número 45.

Manz. 26 ant.—*De D. Juan Barbier.*

» 26 ref.—*Frente el Seminario Conciliar de San Pedro.—D. Jerónimo Palou de Comasema.*

La circuyen: Calle de la Peletería. De los Botones. Plaza de San Jerónimo; y calle del Seminario, en el siglo XVII se llamaba den Bernat de les Aygues. En esta calle hay un callejón sin salida llamado de la Dragona. La casa n.º 27 de la calle de la Peletería era la del Sr. Barbier, y en la misma calle n.º 45 está la del Sr. Comasema.

Manz. 27 ant.—*Colegio de la Sapiencia.*

» 27 ref.—*Colegio de la Sapiencia.*

La circuyen: Plaza de San Jerónimo. Calle de Botones. Plaza y calle del Temple.

Manz. 28 ant.—*Convento de San Jerónimo.*

» 28 ref.—*Convento de San Jerónimo.*

Comprende esta manzana desde San Jerónimo hasta la Puerta del Campo, y la circuyen: Plaza de San Jerónimo. Calle de la Puerta de Mar. De Santa Fé; y Muralla.

Manz. 29 ant.—*Del Médico Terrers.*

» 29 ref.—*Frente San Jerónimo.—Horno de las cuatro esquinas de la Murta.*

La circuyen: Plaza de San Jerónimo. Calle de la Puerta de Mar. De Monserrat, antes de Can Suau, y también de la Posada de Monserrat por

la que tenían allí los monges y cuestores del célebre monasterio catalán: y calle de Caldés. En esta calle n.º 3, vivía el médico Terrers; y el horno referido estaba en la calle de Monserrat n.º 23.

Manz. 30 ant.—*Entrada de la Puerta del Campo.*

» 30 ref.—*Fábrica tenería de D. Salvador Noguera.—Bajada de la Puerta de Mar.*

La circuyen: Calle de la Puerta de Mar. De Capellanes. De San Cristóbal; y Plaza y calle de Santa Fé. En esta última calle n.º 12 estaba la referida fábrica de tenería.

Manz. 31 ant.—*Puerta del Campo.*

» 31 ref.—*Frente Santa Fé, junto á la Puerta del Campo.*

Comprende esta manzana desde dicha Puerta hasta la barrera del Baluarte del Príncipe, y la circuyen: Plaza de Santa Fé. Calle de Balarotja y Muralla.

Manz. 32 ant.—*Rinconada de la Balarotja.*

» 32 ref.—*Frente la barrera del hornillo de Balarotja.*

La circuyen: Plaza de Santa Fé. Calle de Balarotja. Del Baluarte del Príncipe; y de San Cristóbal.

Manz. 33 ant.—*Puerta de la Calatrava.*

» 33 ref.—*Unida á la barrera del Baluarte del Principe.*

Comprende esta manzana desde la Puerta de la Calatrava hasta la barrera del Baluarte del Príncipe. La circuyen: Calle de la Puerta de Mar. Del Baluarte del Príncipe; y Muralla.

Manz. 34 ant.—*Casa de las Osones.*

» 34 ref.—*Tenerías de Masip hermanos.*

La circuyen: Calle de la Puerta de Mar. De Capellanes. De San Cristóbal; y del Baluarte del Príncipe. En esta última calle n.º 11 están la referida casa de Osones y las tenerías.

Manz. 35 ant.—*De D. Andrés Barceló catedrático.*

» 35 ref.—*Tenería de Barceló hermanos.*

La circuyen: Calle de la Puerta de Mar. De la Calatrava. De Salóm; y de Monserrat. En esta última calle n.º 50 está la casa de los Sres. Barceló.

Manz. 36 ant.—*Can Vanjeli, fabricante de cuerdas de guitarra.*

» 36 ref.—*Frente la casa del médico Oliver.*

La circuyen: Calle de Monserrat. De Salom.

De la Calatrava: y de la Torre de Amor, antes Volta den Malla. El fabricante de cuerdas de guitarra vivía en la calle de Monserrat n.º 26, y el médico Oliver en la calle de la Torre de Amor n.º 4. En esta manzana hay un callejón llamado de Curtidores que la divide en dos, y antes tenía el nombre de Sanceloni.

Manz. 37 ant.—*Seminario Conciliar de San Pedro.*
» 37 ref.—*Seminario Conciliar de San Pedro.*

La circuyen: Calle del Seminario. De las Escuelas. De Monserrat: y de Caldés.

Manz. 38 ant.—*Jabonería del Born de Santa Clara.*
» 38 ref.—*Casa del Médico Oliver.*

La circuyen: Calle de la Calatrava, antes des Jesuset de sa Calatrava. De la Torre de Amor. De Monserrat: y de San Alonso, antes Born de Santa Clara. La citada jabonería estaba en el ángulo que forman las calles de San Alonso y de Monserrat, n.º 70.

Manz. 39 ant.—*Triquet de pelota.*
» 39 ref.—*Comprende desde la Puerta de la Calatrava hasta el Baluarte de Berart.*

Calle de la Puerta de Mar. De la Calatrava. De Berart: y Muralla. Este sitio público para jugar á la pelota estaba en la calle de Berart, n.º 5.

Manz. 40 ant.—*De D. Mateo Castellá.*
» 41 ant.—*Convento de Santa Clara.*

Estas dos manzanas antiguas quedaron unidas al desaparecer el pasadizo que salía á la muralla, entre los huertos de Sta. Clara y de casa Castellá, y forman juntas la

Manz. 40 ref.—*Desde la casa del Conde de Formiguera hasta el Baluarte de Berart.*

Calle de la Portella. De Formiguera. De Serra. De Santa Clara, en donde hay un callejón sin salida llamado de Vallespir. De Fonollar. De San Alonso. De la Calatrava. De Berart: y Muralla. La casa del Sr. Castellá está en la calle de San Alonso n.º 66, y la del Conde de Formiguera en la calle de este nombre n.º 11.

Manz. 42 ant.—*Montesión.*
» 41 ref.—*Iglesia de Montesión.*

La circuyen: Calle de Montesión. Del Viento. De San Alonso. De Monserrat. De las Escuelas: y del Seminario.

Manz. 43 ant.—*La Crianza*
» 42 ref.—*La Crianza, en la calle de Montesión n.º 37.*

La circuyen: Calle de Montesión. De la Crianza. Del Sol: y plaza del Call, que ya tenía este nombre en el siglo XIV.

Manz. 44 ant.—*Horno del Call.*

Esta manzana estaba formada de las dos que van á continuación unidas por el arco que todavía subsiste en la calle de Duzay.

Manz. 43 ref.—*De D. Leonardo Oliver abogado.*
—*D. Onofre Gomila.*

La circuyen: Calle de Montesión. De Duzay y también Volta den Malonda. De San Alonso: y del Viento. La casa del Sr. Oliver está en la calle de Montesión n.º 54 y la del Sr. Gomila era la de la calle de Duzay n.º 5.

Manz. 44 ref.—*Horno del Call.*

La circuyen: Plaza del Call. Calle de Montesión. De Duzay. De San Alonso, antes des Forn den Seguí: y de Santa Clara, antes del Seller fondo; en esta calle en el n.º 5 está el horno citado.

Manz. 45 ant.—*De D. Jorge Fortuny.*
» 45 ref.—*Casa de Fortuny.*

La circuyen: Calle de Fortuny, donde hay un callejón sin salida llamado de Andreu. Plaza de Santa Eulalia. Calle de San Francisco. Del Padre Nadal: y plaza del Call. La casa de este señor está en la calle de San Francisco n.º 4.

Manz. 46 ant.—*Del Sr. Marqués de la Bastida.*
» 46 ref.—*Casa del Marqués de la Bastida.*

La circuyen: Calle de Santa Clara. De la Pureza, antes den Clapés: y de Pont y Vich. En esta calle n.º 5 vivía el referido Sr. Marqués.

Manz. 47 ant.—*Comisario de Seguridad pública.*
» 47 ref.—*Horno den Seguí.*

La circuyen: Calle de San Alonso. De Fonollar: y de Santa Clara. En esta calle n.º 43 vivía el notario Perelló, Comisario de seguridad pública, y en la calle de San Alonso n.º 4 está el horno mencionado.

Manz. 48 ant.—*Colegio de educandas de la Pureza.*
» 48 ref.—*Casa de D. Mariano Villalonga.*

La circuyen: Calle de la Pureza. De Pont y Vich. De la Portella. De Formiguera. De Serra: y de Santa Clara. La casa del Sr. Villalonga está en la calle de la Portella n.º 9.

Manz. 49 ant.—*De D. José Frontera arquitecto.*
» 49 ref.—*Casa de Frontera arquitecto municipal.*

La circuyen: Calle de la Pureza, antes des doctor Pelegri. De la Portella; y de Pont y Vich. La casa de dicho arquitecto era la de la calle de la Pureza n.º 10.

Manz. 50 ant.—*Sr. Conde de Ayamans.*
» 50 ref.—*Casa del Conde de Ayamans.—Casa de Oleza.—Casa de Meliá.*

La circuyen: Calle de Morey. De Fortuny. Plaza del Call. De Pont y Vich; y de la Pureza. En la calle de Morey están las casas de Ayamans, n.º 35, de Oleza, n.º 33, y de Meliá, n.º 3.

Manz. 51 ant.—*Sr. Marqués de la Torre.*
» 51 ref.—*Casa de D. Antonio Jordá.*

La circuyen: Calle de la Portella. De la Pureza. De Miramar; en esta calle hay un callejón sin salida, que antes la tenía á la calle de la Portella, y se denomina de Ginard; y Muralla. La casa del Sr. Jordá es la de la calle de la Pureza n.º 2, y la del Marqués de la Torre está en la calle de la Portella n.º 42.

Manz. 52 ant.—*De D. Miguel Estade y Sabater.*
» 52 ref.—*Saller den Olesa.*

La circuyen: Calle de Morey. De San Pedro Nolasco. De Zanglada; y de la Almudaina. El Sr. Estade vivió un tiempo en la calle de Morey n.º 36; el celler den Olesa estaba en la calle de San Pedro Nolasco n.º 19.

Manz. 53 ant.—*Horno del Estudio general.*
» 53 ref.—*Horno del Estudio general.*

La circuyen: Calle del Estudio general, antes de la Rosa alta. De Zanglada De San Pedro Nolasco. Del Capiscolato; y de San Roque. El referido horno está en la calle del Estudio general n.º 14.

Manz. 54 ant.—*Palacio del Ilmo. Sr. Obispo.*
» 54 ref.—*Palacio Episcopal.*

Comprende las calles del Mirador. Del Palau. De San Pedro Nolasco. De Miramar, antes dels Forats; y Muralla.

Manz. 55 ant.—*Del Hospitalet.*
» 55 ref.—*San Pedro y San Bernardo.*

La circuyen: Calle de San Bernardo, antes del Hospitalet. De San Pedro Nolasco. Del Palau; y del Mirador.

Manz. 56 ant.—*La del Mirador frente la Catedral.*
» 56 ref.—*Domerías y almacenes del Mirador.*

Comprende calle del Mirador; y Muralla.

Manz. 57 ant.—*La Catedral.*
» 57 ref.—*La Catedral.*

La circuyen: Plaza de la Catedral. Calle del Deanato. De San Roque. Del Capiscolato. De San Bernardo; y del Mirador.

Manz. 58 ant.—*Estudio general.*
» 58 ref.—*Academia de Bellas Artes.*

La circuyen: Calle de Palacio. Del Estudio general. De San Roque. Del Deanato; y plaza de la Catedral.

Manz. 59 ant.—*De D. Pedro Gual y Salas.*
» 59 ref.—*Casas de Estade.—De Alemany.—De Ramis.*

La circuyen: Calle de Palacio, antes de la Portería de Santo Domingo. Del Estudio general. De San Roque; y de San Sebastián, antes de ses Puses. La casa del señor Gual es la que hoy ocupa el Crédito Balear en la calle de Palacio, y la del Sr. Estade en esta misma calle n.º 75. Los Sres. Alemany y Ramis las tienen en la calle del Estudio general números 5 y 7 respectivamente.

Manz. 60 ant.—*De D. Juan Palou de Comasema.*
» 60 ref.—*Del Médico Oleo.*

La circuyen: Calle de Palacio. De la Almudaina. De Zanglada. Del Estudio general. De San Roque; y de San Sebastián. La casa del médico Oleo está en la calle de la Almudaina n.º 8, y la de Comasema en el n.º 6 de la de Zanglada.

Manz. 61 ant.—*Librería de Gelabert.*
» 61 ref.—*Casa de Puigserver, frente la casa Consistorial.*

La circuyen: Calle de la Cadena. De Fideos. De la Luz, antes dels Llums y en el siglo XIV carrer de la Ferrería. De Colón; y plaza de Cort. La casa del Sr. Puigserver era la que hoy ocupa el sastre Amorós en la calle de la Cadena n.º 9. Antes de abrirse la calle de Colón esta manzana estaba casi unida con la inmediata de frente la Casa Consistorial separándolas tan solo un callejón muy estrecho que llamaban del Infern, y en una de las varias tiendas que ocupaban el solar ahora convertido en calle estuvo en un principio la librería de Gelabert.

Manz. 62 ant.—*Donde vende helados Bartolo, en la calle de Fideos.*

» 62 ref.—*Frente las dos boticas de Antich.*

La circuyen: Calle de Santa Eulalia. Del Pan. De Fideos; y del Peregil, antes del Angel y luego del Sofrit. Mientras estuvo en aquellas inmediaciones el mercado diario de frutas y hortalizas, el industrial que había fundado el café todavía llamado Can Bartola, tuvo un puesto para la venta de helados durante el verano en la tienda de la calle de Fideos n.º 28; las dos boticas del farmacéutico Sr. Antich estaban una en la esquina de la calle de Fideos y de la Luz, y la otra, la que todavía conserva la misma familia, en la calle del Peregil.

Manz. 63 ant.—*Casa del Fiel Contraste.*

» 63 ref.—*Can Burba.*

La circuyen: Calle de la Platería, antes de la Argentería. De Plateros, antes den Cassola. De la Vidriería, antes del Cuyram; y de Zavellá. La casa del citado funcionario estaba en la calle de la Platería n.º 50.

Manz. 64 ant.—*De D. Guillermo Miró y Ferragut.*

» 64 ref.—*Taberna de Can Salas.*

La circuyen: Calle de Fiol. De Zavellá. De la Vidriería; y plaza de Coll. La casa del Sr. Miró y Ferragut era una tienda de algodones que había en el extremo de la calle de Fiol n.º 31, y en la misma calle n.º 25 estaba la taberna de Can Salas.

Manz. 65 ant.—*Carnicería.*

» 65 ref.—*La carnicería.*

La circuyen: Calle de la Cordelería. Del Corral. De la Galera; y Plaza de Coll. En lo que es hoy plaza estuvo el edificio destinado a la venta de carnes, y en una de sus esquinas había el pozo llamado de ses Banyes. Al demoler la Carnicería el acaudalado D. Salvador Coll costeó la fuente pública que se construyó, y por esto se puso el nombre de Coll a la nueva plaza.

Manz. 66 ant.—*Al lado de la Carnicería.*

» 66 ref.—*Frente el Hostal de Campos.*

La circuyen: Calle de la Galera. Del Corral; y de la Cordelería. En el n.º 36 de esta última calle está el referido Hostal de Campos.

Manz. 67 ant.—*Del Chocolatero Cabot.*

» 67 ref.—*Ca la Seu.*

La circuyen: Calle de la Cordelería. De la Galera. De Hostales, que ya tenía este nombre en

el siglo XVI; y de Cordeleros, antes de Ca la Seu, por estar en ella, a la esquina que forma con la de la Cordelería, la tienda de sogas y objetos de esparto así llamada por ser su dueño desde hace mucho tiempo el proveedor de la Catedral; el chocolatero Cabot está en la esquina de la calle de la Galera y de los Hostales. En esta manzana había antiguamente un callejón que desde en frente de la calle del Milagro salía a la de la Cordelería.

Manz. 68 ant.—*Taberna de Can Barraca.*

» 68 ref.—*Frente el Portal segundo de la Carnicería.*

La circuyen: Calle de la Vidriería, antes de Can Set Caps. De la Galera. De Hostales; y del Milagro, por una capillita que había en memoria de haber vivido en aquel sitio el penitente en cuyo favor habló el Santo Cristo de Santa Eulalia; antes se llamaba del Hort de la Galera. La citada taberna está en la calle de la Galera n.º 5.

Manz. 69 ant.—*Capilla de San Cristóbal de la Bossería.*

» 69 ref.—*San Cristóbal de la Bossería.*

La circuyen: Calle de la Bolsería. De la Vidriería; y del Sindicato, antes de la Capellería. En la fachada principal, que mira a la calle de la Bolsería se abría la puerta de la antigua capilla de San Cristóbal, ahora convertida en tienda. Hace ya tiempo que está acordado el derribo de esta manzana para dar mejor embocadura a las calles que la rodean.

Manz. 70 ant.—*De D. Antonio Español.*

» 70 ref.—*Can Español.*

La circuyen: Calle del Sindicato. Del Milagro. De Hostales, donde hay un callejón sin salida llamado del Horno; y de la Cuartera, antes de Can Espanyol. La casa de este señor era la de la calle del Sindicato n.º 48.

Manz. 71 ant.—*Del carpintero Mora.*

» 71 ref.—*Frente la Jabonería de Ca ne Tota d'or.*

La circuyen: Calle de Hostales. De Cordeleiros. De la Cordelería; y de Arbós. La casa del expresado carpintero estaba en la esquina de la calle de Hostales y de Arbós; y la Jabonería en la calle de Hostales n.º 31.

Manz. 72 ant.—*Frente el peso del queso.*

» 72 ref.—*Horno de la Lonjeta.*

La circuyen: Calle de Hostales. De Arbós. De la Cordelería: y de la Lonjeta. En el n.º 8 de esta última calle está el horno que se cita.

Manz. 73 ant.—*De D. Leonardo Serra.* Esta manzana se dividió en las tres que van á continuación:

» 73 ref.—*Del Confitero Morey.*

La circuyen: Calle del Sindicato. De la Cuartera. De Hostales: y de la Lonjeta. Dicho confitero estaba en la calle del Sindicato n.º 56.

Manz. 74 ref.—*Del Boticario Parera.*

La circuyen: Calle del Sindicato. De la Lonjeta. De la Estrella, antes del Hostal del Estel: y de Reus. La botica de Parera está en la calle de la Lonjeta n.º 19.

Manz. 75 ref.—*De D. Leonardo Serra.*

La circuyen: Calle del Sindicato. De Reus. De la Estrella, antes den Virdango: y de San Andrés, antes Guixería den Alonso. Estas tres manzanas formaban una sola, considerándolas unidas por medio del arco que había en la calle de la Lonjeta y del que todavía existe en la calle de Reus.

Manz. 74 ant.—*De Lorenzo Ordinas, hortelano de Ca ne Guixa.*

» 76 ref.—*D. Francisco Pelegri.—Mesón del Estel.*

La circuyen: Plaza del Mercadal. Calle de la Lonjeta. De la Estrella. De San Andrés, antes del Sant Cristo des Corté; y de la Herrería, antes Ferrería alta. La casa del Hortelano es la de la Plaza del Mercadal n.º 7, la del Sr. Pelegri en la calle de la Estrella n.º 20, y la del Mesón del Estel en esta misma calle n.º 16.

Manz. 75 ant.—*De D. José Fullana.*

» 77 ref.—*Del Cirujano Morey.*

La circuyen: Calle de la Estrella, antes des Pou de s' Arbossar. De Miró, antes Celler d' en Miró. De la Herrería: y de San Andrés. La casa del Sr. Fullana era la de la calle de la Estrella n.º 34, y la del Cirujano Morey la de la Herrería n.º 41.

Manz. 76 ant.—*De D. Juan Miró.*

» 78 ref.—*Casa de D. Juan Miró.*

La circuyen: Calle del Sindicato. De San An-

drés. De la Estrella: y de Miró. La casa de este señor está en la calle del Sindicato n.º 124.

Manz. 77 ant.—*Jabonería frente la calle de la Merced.*

» 79 ref.—*Frente el Saller den Miró.*

La circuyen: Calle del Sindicato. De Miró. De la Herrería: y de la Justicia. La citada jabonería estaba en la calle del Sindicato n.º 138.

Manz. 78 ant.—*Can Llancha.*

» 80 ref.—*Frente la casa del gremio de Horneros.*

La circuyen: Calle del Sindicato, antes de San Silvestre y Santa Coloma. De la Justicia. De la Herrería: y Plaza de San Antonio. La casa de Ca 'n Llanxa era la de la calle del Sindicato n.º 150, y en la misma calle n.º 165 estaba la del gremio de Horneros.

Manz. 79 ant.—*Frente la Puerta de San Antonio.*

» 81 ref.—*Frente la Puerta de San Antonio.*

La circuyen: Plaza de San Antonio. Calle de la Herrería. Del Vidrio, antes des Forn des Vidre vey. De Salat. De Santanyí, antes del Hostal de Santanyí: y del Socorro.

Manz. 80 ant.—*Cas Doctoret.*

» 82 ref.—*Cas Doctoret.*

La circuyen: Calle de la Herrería. De Salat: y del Vidrio. La referida casa es la de la calle de la Herrería n.º 84.

Manz. 81 ant.—*El cafetín de enfrente el callejón del Bolxi.*

» 83 ref.—No tiene nombre en la lista oficial y se designa por las calles que la circuyen, que son:

Calle de Salat. De Santanyí, y de la Herrería.

Manz. 82 ant.—*Cuartel de la Herrería alta.*

» 84 ref.—*Cuartel antiguo.*

La circuyen: Calle de la Herrería. De Manteros, antes de sa Sala dels Flassaders. Del Pez, antes del Senyal des Peix: y de Santanyí. Esta casa-cuartel era la de la calle de la Herrería n.º 46.

Manz. 83 ant.—*Can Talecas.* Unida á la que sigue.

» 84 ant.—*Taverna de Can Baña.*

» 85 ref.—*Sala del Gremio de Manteros.—Hostal de Felanitx.*

La circuyen: Calle de Manteros De la He-

rtería. Del Mercadal. De Ballester. Del Socorro. De Santanyí; y de la Estacada. Las dos manzanas antiguas que se citan se unieron al desaparecer el callejón que las separaba. Can Talecas era una fábrica de aceite de almendras situada en la calle de la Herrería n.º 18; la Taberna de Can Banyá está en la esquina de la Plaza del Mercadal y calle de Ballester n.º 13; la Sala del gremio de Manteros estaba en la calle de este nombre n.º 8, y el hostel de Felanitx en la calle de Ballester n.º 17.

Manz. 85 ant.—*Guixeria de la calle del Botxi.*

» 86 ref.—*Frente la sala del gremio de Manteros.*

La circuyen: Calle del Pez, también la llamaban del Botxi. De Manteros. De la Estacada; y de Santanyí.

Manz. 86 ant.—*Horno del Presidio viejo.*

» 87 ref.—*Desde la Puerta del Presidio viejo hasta la Puerta de San Antonio.*

Comprende la calle del Socorro, el trozo que circuye esta manzana se llamaba antes del Socorador. Plaza de San Antonio; y Muralla. El referido horno está en la calle del Socorro n.º 142.

Manz. 87 ant.—*San Antonio de sa Porta.* Unida á la manzana 96, de la cual quedaba separada por la Puerta vieja de San Antonio.

» 88 ref.—*Desde la Puerta de San Antonio hasta la esquina pasado el Matadero, pegada á la Muralla.*

Comprende la Plaza de San Antonio. Calle del Matadero. De Zanoguera; y Muralla.

Manz. 88 ant.—*De D. Juan Bisbal carpintero.* Unida á la manzana 93 antigua.

» 89 ref.—*Casa de D. José Vidal y Pont.— Casa de Simón cerero.*

La circuyen: Plaza y calle de la Merced. Del Sindicato; y de los Frailes. Esta manzana estaba dividida en dos por el callejón sin salida de la Parra, que antes la tenía á la de los Frailes y continuaba hasta la de Camaró. La casa del carpintero Bisbal era la de la calle del Sindicato número 151; la de Vidal y Pont está en la de la Merced n.º 39, y en esta misma calle n.º 45 la de Simón el cerero.

Manz. 89 ant.—*Cuartereta den Mesquida.*

» 90 ref.—*Cuartereta den Mesquida.*

La circuyen: Calle del Sindicato. De la Mer-

ced, en donde hay un callejón sin salida llamado de Alaró. Del Diezmo, antes Cortereta den Mesquida; y de Feliu, antes de Martí Feliu. La referida Cuartereta estaba en la calle del Diezmo n.º 6, y la casa de Martí Feliu en la de este nombre n.º 15.

Manz. 90 ant.—*De D. José Tous y Fiel notario.*

» 91 ref.—*Del Notario Tous.*

La circuyen: Calle de la Merced. De Vallori. De Feliu; y del Diezmo. Dicho Notario vivía en esta última calle n.º 9.

Manz. 91 ant.—*Frente el portal segundo de la iglesia de la Merced.*

» 92 ref.—*Can Roca, frente la Merced.*

La circuyen: Plaza de la Merced. Calle de Vallori. De Feliu; y de Petit.

Manz. 92 ant.—*Jabonería del Convento de la Trinidad.*

» 93 ref.—*Casa de D. Antonio Furió.*

La circuyen: Calle de la Merced. Del Santo Espíritu. De Feliu; y de Petit. La expresada jabonería estaba en la calle de la Merced n.º 2; y el Sr. Furió vivía en la calle de Feliu n.º 26.

Manz. 93 ant.—*Taberna de la Parreta.* Unida á la manzana 88 antigua.

» 94 ant.—*Convento de la Merced.*

» 94 ref.—*Convento de la Merced.*

La circuyen: Plaza de la Merced. Calle de los Frailes. Del Sindicato. Plaza de San Antonio. Calle de Camaró, antes Corralasses de la Mercé; y del Arco de la Merced. Ya se ha mencionado el callejón que había en la calle de los Frailes y salía á la de Camaró.

Manz. 95 ant.—*Jabonería frente el Matadero.*

» 95 ref.—*Fábrica de jabón de D. Guillermo Oliver.*

La circuyen: Calle del Matadero. Del Arco de la Merced. De Camaró; y Plaza de San Antonio.

Manz. 96 ant.—*Matadero.* Unida á la 87 antigua.

» 97 ant.—*Frente el Matadero.*

» 96 ref.—*Socorredors de Mestre Nadal.*

La circuyen: Calle del Matadero. De Cazador, antes des Forn des Vidre. De Camaró; y del Arco de la Merced.

Manz. 98 ant.—*Horno del vidrio frente el Matadero.*

» 97 ref.—*Horno del vidrio de los señores Coll, Palmer y Compañía.*

La circuyen: Calle del Matadero. Del Campo Santo. De Camaró: y de Cazador.

Manz. 99 ant.—*Convento de Capuchinos.*

» 98 ref.—*Convento de Capuchinos.*

La circuyen: Plaza de Juanot Colom, antes Camp de la Llana, y posteriormente Plaza de la Puerta Pintada. Calle de Capuchinos. De Bobians. Del Campo Santo: y de Zanoguera, antes de las Rafes dels Caputxins. Esta manzana se ha dividido en tres por haberse abierto las calles de la Diputación y de Reinés.

Manz. 100 ant.—*Rinconada de Santa Margarita.*

» 99 ref.—*Desde la Puerta Pintada hasta la Rinconada de Santa Margarita.*

Comprende la calle de San Miguel. Plaza de Juanot Colóm: y Muralla.

Manz. 101 ant.—*Convento de Santa Catalina de Sena.*

» 100 ref.—*Iglesia y convento de Santa Catalina de Sena.*

La circuyen: Calle de San Miguel, en donde hay un callejón sin salida llamado del Cristo Verd. Plaza del Olivar. Calle de Capuchinos: y Plaza de Juanot Colom.

Manz. 102 ant.—*Frente el convento de Capuchinos.*

» 101 ref.—*Fábrica de jabón de D. Honorato Salvá.*

La circuyen: Plaza y calle del Olivar. Del Campo Santo. De Bobians: y de Capuchinos.

Manz. 103 ant.—*Convento del Olivar.*

El edificio que fué convento de religiosas urbanistas, sirvió luego mucho tiempo de presidio correccional, y fué por último derribado y convertido su solar en plaza pública con el nombre de Olivar.

Manz. 104 ant.—*San Antonio de Viana.*

Estas dos manzanas quedaron unidas desapareciendo el callejón que las separaba, y forma la Manz. 102 ref.—*San Antonio de Viana.*

La circuyen: Plaza y calle del Olivar. Del Campo Santo: y de San Miguel.

Manz. 105 ant.—*Convento de Trinitarios.*

» 103 ref.—*Casa de corrección, antes convento de Trinitarios.*

La circuyen: Calle de San Miguel. De Vilanova. De la Merced. Del Arco de la Merced. De Camaró: y del Campo Santo. Esta manzana fué dividida en dos al abrirse la calle de San Felipe. En la calle de Vilanova, junto á la iglesia de San Felipe, hubo antiguamente un callejón que salía á la del Campo Santo. El edificio que ocupan hoy los clérigos de la Congregación de San Felipe Neri había sido primitivamente Convento de Trinitarios, y después de la exclaustación sirvió algun tiempo de casa correccional.

Manz. 106 ant.—*Del Médico Noguera.*

» 104 ref.—*Boticario frente la cuesta de la Pols.*

La circuyen: Calle de San Miguel. De Molineros. Del Santo Espiritu: y de Vilanova. En la esquina que forman de esta última calle y la de San Miguel está el boticario que se menciona, y en la misma calle, n.º 54, vivió el médico Noguera.

Manz. 107 ant.—*Del Sr. Canónigo Artigues.*

» 105 ref.—*Jabonería de D. Domingo Coll.*

La circuyen: Calle de San Miguel. De Gater, antes de la Bandera Vella. Del Santo Espiritu: y de Molineros. La casa del citado Canónigo estaba en la calle de San Miguel n.º 34, y junto á ella había un callejón sin salida, con un arco á su entrada, llamado den Ribas. La jabonería de Coll estaba en la esquina de las calles del Santo Espiritu y de Gater.

Manz. 108 ant.—*De D. Antonio Fluxá abogado.*

» 106 ref.—*Can Mostatxo.--Mesón de Sóller.*

La circuyen: Calle del Santo Espiritu. De Feliu. De Vallori, antes de sa Font de na Xona: y Plaza de Palou y Coll, antes del Aceite y también des Banch de s' Oli. El mesón de Sóller está en la calle del Santo Espiritu junto á la casa de Can Mostatxo, formando esquina con la plaza de Palou y Coll: el abogado Fluxá vivía en el n.º 42 de la mencionada plaza.

Manz. 109 ant.—*Casa que fué del Sindicato.*

» 107 ref.—*Horno de la Font de na Xona.*

La circuyen: Calle de Vallori. De Feliu. Del Sindicato, en donde hay un callejón sin salida llamado de Mora: y calle de Casa España. El

expresado horno está en la calle de Vallori número 21, y la casa que fué del Sindicato en la de este nombre y forma á su entrada una plazoleta. En la esquina de las calles de Feliu y de Vallori había una fuente, con una capilla, llamada Font de na Xona.

Manz. 110 ant.—*Fábrica de fideos del Banco del Aceite.*

» 108 ref.—*Pozo del Banco del Aceite.*

La circuyen: Plaza de Palou y Coll. Calle del Aceite, antiguamente dels Banys de na Granada. Del Sindicato: y de Casa España.

La fábrica de fideos estaba en la Plaza de Palou y Coll n.º 24, y junto á ella el pozo público aludido.

Manz. 111 ant.—*Banco del Aceite.*

» 109 ref.—*Banco del Aceite.*

En el centro de lo que es hoy Plaza de Palou y Coll había un tinglado en donde se vendía y se media el aceite.

Manz. 112 ant.—*De D. Mariano Valenti.*

» 110 ref.—*Casa de D. Mariano Valenti.*

La circuyen: Calle de San Miguel. De Tamorer. Plaza de Palou y Coll. Calle del Santo Espiritu: y de Gater. La casa de este señor es la de la calle de San Miguel n.º 28.

Manz. 113 ant.—*Jabonería del Banco del Aceite.*

» 111 ref.—*Boticario Ribas.*

La circuyen: Plaza de Palou y Coll. Calle del Aceite. Del Sindicato. De Rubí, antes de Rubí alt. De San Miguel: y de Tamorer. Esta manzana se ha dividido en dos abriendo la calle de Estade, precisamente en el mismo cuyo sitio en que estaba la referida fábrica de jabón: la botica de Ribas estaba en la calle del Sindicato n.º 57.

Manz. 114 ant.—*San Felipe Neri.*

» 112 ref.—*Can Cererols.*

La circuyen: Calle de San Miguel. De Cererols. De la Bolsería. Del Sindicato: y de Rubí. En 1854 se derribó este oratorio de San Felipe Neri y su solar quedó comprendido en el de la actual plaza de Abastos; mas tarde se han abierto las dos calles de Estade, que sale á la plaza de Palou y Coll, y de Sombrereros, que era antes un callejón sin salida con entrada por la del Sindicato. La casa de Cererols estuvo en la calle de este nombre n.º 12.

Manz. 115 ant.—*De la Viuda Cera.*

» 113 ref.—*Al entrar en la Platería por la parte de San Crístobal á mano izquierda.*

Calle de la Bolsería. De la Platería. De Plateros: y de la Vidriería.

Manz. 116 ant.—*Frente la tienda de D. Benito Cortés.* Dividida en las dos siguientes:

» 114 ref.—*Frente la tienda de paños de Billa.*

La circuyen: Calle de la Bolsería. De Jaime 2.º, antes del Sagell, es decir, del sello ó marca que se ponía á las ropas fabricadas en el país. De Enrich. De Colón, antes de Cala Fosca. De las Siete Esquinas: y de la Platería. Esta manzana quedó dividida en dos abriendo la calle de Colón.

Manz. 115 ref.—*Capilla del Santo Cristo dels Set Cantons.*

La circuyen: Calle de Colón. De Enrich. De Jaime 2.º: y de Maura, antes des Capitá Maura. Esta manzana estaba unida á la anterior n.º 116 antiguo por un arco que había en la calle de Enrich. En la calle de Colón frente la de las Siete Esquinas había la referida capilla del Santo Cristo.

Manz. 117 ant.—*Horno dels Set Cantons.*

» 116 ref.—*Boticario Antich frente la calle de Fideos.*

La circuyen: Calle de Santa Eulalia. De la Platería. De las Siete Esquinas. De Colón, antes dels Bunyols: y del Peregil. El referido horno estaba en la calle de las Siete Esquinas n.º 12: la botica de Antich subsiste todavía en la calle del Peregil n.º 19.

Manz. 118 ant.—*Horno de la Pescadería vieja.*

» 117 ref.—*Horno de la Pescadería vieja.*

La circuyen: Calle de Colón, antes Plaza de sa Pescadería veyá. De Blanquer, en memoria del hábil escultor mallorquin de este nombre: y antes des Forn de sa Pescadería. De Fideos: y del Peregil. En la plazuela de la referida Pescadería había un tinglado para vender el pescado.

Manz. 119 ant.—*La del Boticario Antich.*

» 118 ref.—*Botica de la Viuda Antich.*

La circuyen: Calle de Colón, antes de Can Nero y posteriormente de Caldereros. Calle de la Luz. De Fideos: y de Blanquer. La citada Botica estaba en la esquina de la calle de la Luz y de Fideos.

Esta manzana ha quedado unida con la anterior por haber desaparecido la calle de Blanquer que las separaba.

Manz. 120 ant.—*Relojería de Roussel.*

» 119 ref.—*Casa de D. Juan Eymar.*

La circuyen: Plaza de Cort. Calle de Colón, antes del Infern. De la Luz: y plaza de Antonio Maura, antes de las Copiñas. En el solar de esta plazuela hubo antes una manzana de casas, derribada ya en el siglo XVII. La relojería y casa de Eymar citadas estaban en la plaza de Cort números 15 y 12 respectivamente.

Manz. 121 ant.—*De D. José Miguel Trias.*

» 120 ref.—*Can Balaguer. — Horno dels Paners.*

La circuyen: Plaza de Antonio Maura. Calle de Jaime 2.º, antes de la Sabateria. De Cestos. De Colón: y de la Luz. En esta calle n.º 23 estuvo la casa del abogado Trias: en la esquina de la plaza de Antonio Maura y calle de Jaime 2.º había la tienda de telas de seda de Balaguer; el horno citado subsiste en la calle de los Cestos n.º 11.

Manz. 122 ant.—*De D. Gabriel Socias.*

» 121 ref.—*D. Gabriel Socias.*

La circuyen: Calle de Jaime 2.º, antes de Agustí Antoni. De Cestos. De Colón: y del Baratillo.

Manz. 123 ant.—*Droguería de Arbós.*

» 122 ref.—*Casa de Aguiló Aliga.*

La circuyen: Calle de Jaime 2.º, antes del Sagell y también dels Bastaixos. De Maura. De Colón: y del Baratillo, en donde hay un callejón sin salida llamado de la Vecindad. La referida droguería y la casa de Aliga estaban en la calle de Jaime 2.º números 42 y 58 respectivamente.

Manz. 124 ant.—*Monjas de la Misericordia.*

» 123 ref.—*Convento de Religiosas de Nuestra Señora de la Misericordia.*

La circuyen: Calle de Jaime 2.º De las Monjas. De San Bartolomé: y de Vicente Mut, en donde había un callejón sin salida llamado de Escursach. Con el derribo de dicho convento é iglesia, y haber edificado en su solar el Banco de España, han resultado tres manzanas y se ha dado salida á la citada calle de Escursach.

Manz. 125 ant.—*De D. Juan Piquer.*

» 124 ref.—*Frente la casa de Cererols.*

La circuyen: Calle del Rincón, antes de la Chirité, nombre que tomó de algunas monjas francesas de la caridad, emigradas á principios del siglo XIX, y que residieron por algún tiempo en esta calle. De Cererols, antes carrer de na Salada: y Plaza de Abastos, formada principalmente con el solar del edificio de la Inquisición, derribado en 1823. La casa de Piquer era una pastelería que había en la calle de Cererols.

Manz. 126 ant.—*De D. Benito Cortés Billa.*

» 125 ref.—*Entrada que pasa.*

La circuyen: Calle de las Monjas. De Jaime 2.º, De la Bolsería. De Cererols. Del Rincón. Del Teatro. Plaza de Weyler. Del Mercado. Calle de Berga: y de San Bartolomé. La casa de Bitla era una tienda de paños en la calle de la Bolsería; en la de las Monjas hay un pasadizo que sale á la del Rincón. Posteriormente desde este punto se abrió la cuesta del Teatro.

Manz. 127 ant.—*De D. Antonio Reus.* Unida á la del núm. 130 antigua.

» 126 ref.—*Casa Teatro.—Pescadería nueva.*

La circuyen: Calle del Teatro. Plaza de Abastos. Calle de San Miguel. De Carrió. De Sintés, y también de Can Rata. Rambla. Calle de la Riera: y plaza de Weyler, antes plasseta de les Comedies. La casa de Reus estaba en la calle de Carrió n.º 7. En la calle de San Miguel junto á la plaza de Abastos había un callejón sin salida llamado del Beato Ramón por estar en él la casa, convertida luego en capilla, en que se supone haber nacido aquel insigne Mártir.

Manz. 128 ant.—*Del Médico Arabi.*

» 127 ref.—*Casa del Médico Arabi.—Del Notario Fernández.*

La circuyen: Calle de San Miguel. De Arabi, en memoria del médico de este nombre, que vivía en la calle de San Miguel n.º 39, antes costa de la Pols. De la Cofradía: y de Carrió. La casa del notario Fernández estaba en la calle de San Miguel n.º 25.

Manz. 129 ant.—*Del Médico Cerdó.*

» 128 ref.—*Casa del médico Cerdó.*

La circuyen: Calle de Arabi. Rambla. Calle de Sintés. De Carrió: y de la Cofradía. La casa

en donde vivía el citado médico es la de la calle de Sintés n.º 8.

Manz. 130 ant.—*El Teatro*. Unida á la del número 127.

Manz. 131 ant.—*Casas del General Tacón*.

» 129 ref.—*Casa nueva del Duque de la Unión de Cuba*.

La circuyen: Rambla. Calle del Real: y de Arabi. La casa del General Tacón y la del Duque de la Unión de Cuba son una misma, y está en la Rambla n.º 22.

Manz. 132 ant.—*De D. Guillermo Roca abogado*.

» 130 ref.—*Posada de la Real*.

La circuyen: Rambla. Calle de las Teresas. De la Misión, antiguamente carrer de la partida de Barcelona: y del Real, antes de la Posada de la Real, por estar en esta calle la del monasterio de Cistercienses. En la calle de las Teresas n.º 13 vivía el abogado Roca.

Manz. 133 ant.—*Iglesia de San Miguel*.

» 131 ref.—*Iglesia parroquial de San Miguel*.

La circuyen: Calle San Miguel. Del Real, antes Costa empedregada: y de Arabi.

Manz. 134 ant.—*De D. Francisco Pons y Soler abogado*.

» 132 ref.—*Frente San Antonio de Viana*.

La circuyen: Calle de San Miguel. Del Real. De la Misión: y de Muntaner. Este abogado vivía en la calle del Real frente el portal segundo de San Miguel.

Manz. 135 ant.—*Convento de Teresas*.

» 133 ref.—*Convento de Religiosas Teresas*.

La circuyen: Calle de las Teresas. De la Misión. De los Huertos: y Rambla.

Manz. 136 ant.—*Juego de Bochas, en es carrer dels Horts*.

» 134 ref.—*Frente el portal del Cuartel del Carmen*.

La circuyen: Calle del Carmen. De la Misión. De los Huertos: y Rambla.

Manz. 137 ant.—*Convento del Carmen*.

» 135 ref.—*Convento del Carmen ahora Cuartel*.

La circuyen: Calle del Carmen. De la Misión, antes de Burgos. De los Olmos: y Rambla. Esta manzana quedó dividida en dos al abrirse la nue-

va calle de San Elias. El solar que ocupa ahora el edificio llamado los Pabellones, en la Rambla, era antes una plazuela que tenía salida en la calle de los Olmos.

Manz. 138 ant.—*Can Contestí*.

» 136 ref.—*Casa de Contestí*.

La circuyen: Calle de San Miguel, en la que hay un callejón sin salida llamado de San Vicente. De Perpiñá. De Burgos, antes den Crú. De la Misión: y de Muntaner. La casa de Contestí es la de la calle de San Miguel n.º 127.

Manz. 139 ant.—*De D. Juan González Zepeda*.

» 137 ref.—*Cuesta de Can Crú*.—*Huerto de Can Sansó*.

La circuyen: Calle de los Olmos. De la Misión. De Burgos: y de Massanet. El citado huerto está en la esquina de la calle de Massanet y de Burgos.

Manz. 140 ant.—*De D. Juan Massanet*.

» 138 ref.—*Molino de agua frente el convento de Santa Margarita, ahora Hospital militar*.

La circuyen: Calle de San Miguel. De los Olmos. De Massanet: y de Perpiñá. La casa del Sr. Massanet está en la calle de San Miguel n.º 137.

Manz. 141 ant.—*Hospital militar, antes convento de Monjas*.

» 139 ref.—*Casa general de Expósitos*.

Comprende esta manzana desde la Rinconada de Santa Margarita hasta la Plaza de Toros.

Calle de San Miguel. De los Olmos, en la que hay un callejón sin salida con el nombre de Calderón. Calle de la Plaza de Toros, antes carrer des Tencats: y Muralla. El referido Hospital militar ocupa el edificio que fué iglesia y convento de religiosas agustinas de Santa Margarita; y la casa de Expósitos está en la calle de los Olmos n.º 122.

Manz. 142 ant.—*Hospital militar viejo*.

» 140 ref.—*Desde la puerta que dá comunicación á la plaza de Toros hasta la de Jesús*.

Comprende las calles de la Plaza de Toros. De los Olmos. Plaza de la Puerta de Jesús: y Muralla. El Hospital militar estuvo antes en la casa que forma esquina entre la calle de los Olmos y

de la Plaza de la Puerta de Jesús, donde está ahora el cafetín llamado Can Moreno.

Manz. 143 ant.—*Casa de Misericordia*.

» 141 ref.—*Hospicio de la Misericordia*. Se ha unido á esta manz. la 156 ref.

El Hospicio y sus anejos ocupan toda la manzana, y está circuida por la Plaza de la Puerta de Jesús. Calle de Beneficencia, antes Costa des Camp Roig. Plaza del Hospital, antes Era del Hospital. Calle de la Misericordia; y de las Rafas.

Manz. 144 ant.—*Molino de la Sal*.

» 142 ref.—*Frente el portal del Hospicio de la Misericordia*.

La circuyen: Calle de la Misericordia. De la Concepción, antes del Sitjar y en el siglo XIV carrer de la Monederia, por estar allí la seca mallorquina; y de las Esparteras. El Molino estaba en la calle de la Concepción n.º 120.

Manz. 145 ant.—*Fábrica de hilado*.

» 146 ant.—*Fundición de hierro*.

Unidas estas dos manz. antiguas forman la

Manz. 143 ref.—*Fábrica de hilados y tejidos*.

Comprende desde la puerta del Baluarte del Sitjar hasta el convento de la Concepción en la calle de Bonayre. Esta calle seguía por detrás de dicho convento hasta enlazar con la de S. Martín.

Manz. 147 ant.—*Horno de la Munición*.

» 144 ref.—*Can Servera*.

La circuyen: Calle de Bonayre, llamada ya así en el siglo XIV; y de la Concepción; en esta calle, en el n.º 67, estuvieron algún tiempo las Factorías militares, y en el n.º 27, está la casa de Servera.

Manz. 148 ant.—*Hospital general*.

» 145 ref.—*Casa de la Piedad*.

La circuyen: Plaza del Hospital. Calle de la Misericordia. De las Esparteras. De la Concepción. De la Piedad; y de Salellas, del nombre de Ramón Salellas fundador del Hospital de Santa Catalina dels pobres, unido más tarde al general. Esta calle tenía salida antes en la de las Esparteras. La casa de Arrepentidas, ó de la Piedad, está en la calle de este nombre n.º 15.

Manz. 149 ant.—*Liceo*.

» 146 ref.—*Frente el Convento de la Concepción*.—*Forn Cremat*.

La circuyen: Calle de la Piedad. De la Con-

cepción. De Cavalleria. Del Jardín botánico; y de Catany, en memoria del fundador del Hospital general, antes Costeta del Hospital. Estuvo el Liceo en la casa frente el convento de la Concepción, n.º 68; y el Forn Cremat es el que hay en la calle de Cavalleria n.º 29.

Manz. 150 ant.—*Convento de la Concepción*.

Quedó unida á esta manz. la 204 ant.

» 147 ref.—*Convento de la Concepción. Casa de Can Salas*, hoy de las Hermanitas de los Pobres, hasta el portal del huerto den Moranta.

Comprende las calles de Bonayre. De la Concepción. De San Martín, antes de Sant Martí vey. De Salas, en el siglo XIV carrer den Maimó Peris, y en el XVI den Pax Fuster. Calle de Santa Cruz. Plaza de Santa Catalina; y Muralla.

Manz. 151 ant.—*Iglesia del Sepulcro*.

» 148 ref.—*Iglesia que fué del Sepulcro*, y después fábrica de aserrar.

La circuyen: Calle de la Concepción. De Cavalleria; y del Ermitaño, antes de Can Fil. En la esquina de las calles de la Concepción y de Cavalleria estuvo el antiquísimo oratorio dedicado al Santo Sepulcro.

Manz. 152 ant.—*Can Serra de Marina*.

» 149 ref.—*Can Serra Marina*.

La circuyen: Calle de la Concepción. De San Martín. De Ribera; y de los Moncadas, antes des Corté (*gran*) de San Martí. La casa de Serra Marina es la del n.º 19 de la calle de la Concepción.

Manz. 153 ant.—*Horno de la calle de San Martín*.

» 150 ref.—*Horno de la Volta den Jolit*.

La circuyen: Calle de Ribera. Del Pino; y de San Martín. Este horno estaba en la esquina de las calles de Ribera y del Pino.

Manz. 154 ant.—*Casa de Ribera*. Esta manzana se ha unido á la

» 155 ant.—*De la Viuda Felip*.

» 151 ref.—*Casa de D. Pedro Rossiñol Zagranada*.

La circuyen: Calle de Ribera. De la Paz. De Zagranada, en el siglo XV de les Filoses. Del Agua; y de los Moncadas. La casa de Ribera está en la calle de este nombre n.º 16; la de la Viuda

Felip en la calle del Agua n.º 13; y la de Zagrana en la que así se denomina n.º 28. Esta manzana estaba dividida por dos calles que desde la del Agua salían a la de Ribera.

Manz. 156 ant.—*Casa de Asprer*.

- » 152 ref.—*Casa de Villalonga Mir.—Fuente del Sepulcro*.

La circuyen: Calle de Zagrana. Del Agua: y de la Concepción, antes de Ca dona Mira. La casa de Asprer estaba en la calle de Zagrana n.º 18; la de Villalonga está en la de la Concepción n.º 11, y junto a ella la fuente del Sepulcro; la cual estaba antes aislada y, probablemente, abiertos los pórticos que la rodean, a fin de que pudiera aprovecharla el vecindario.

Manz. 157 ant.—*Del Sr. Conde de San Simón*.

- » 153 ref.—*Casa de Maroto*.

La circuyen: Calle de San Jaime. De Zagrana, antes del Marqués de Bellpuig. De la Concepción. Del Ermitaño: y de la Gavarrera. Las casas de San Simón y de Maroto están en la calle de San Jaime núms. 25 y 21 respectivamente. Esta manz. estaba dividida por una calle que desde la de la Concepción salía al recodo que forma la del Ermitaño.

Manz. 158 ant.—*Frente el Forn Cremat*.

- » 154 ref.—*Frente las cocheras de Can Cavalleria*.

La circuyen: Plaza y calle de Cavalleria: y calle del Ermitaño. Las cocheras de Can Cavalleria son las que hay en la plaza de este nombre.

Manz. 159 ant.—*D. D. Juan Eymar*.

- » 155 ref.—*A la subida de la cuesta empedrada del Hospital, a mano derecha*.

La circuyen: Plaza y calle del Hospital. Del Jardín botánico. De Catany: y de la Piedad. La casa de este señores la de la calle del Hospital n.º 1.

Manz. 156 ref.—*Huerto del Hospital*; ahora jardín y unido a la manz. 141 ref.

Manz. 160 ant.—*Monjas de Santa Magdalena*.

- » 157 ref.—*Iglesia y convento de Santa Magdalena*.

La circuyen: Plaza de Santa Magdalena. Calle del Jardín botánico. Rambla: y calle de la Beata Catalina. Al reconstruir la iglesia de Santa Magdalena, para ensancharla, tomaron un trozo de la calle de San Jaime, que seguía, antes recta

hasta la Rambla. La manzana que había al otro lado de dicha calle parte quedó añadida al convento y parte convertida en plaza.

Manz. 161 ant.—*De D. Mariano Orlandis*.

- » 162 ant.—*De D. Fausto Gual de Torrella*.

Estas dos manzanas forman una sola por haber desaparecido el callejón que las separaba.

Manz. 158 ref.—*Casa Orlandis.—Can Torrella*.

La circuyen: Calle de San Jaime. De Torrella, antes den Capurro. Del Jardín botánico: y Plaza de Santa Magdalena. Ambas casas están en la calle de San Jaime, núms. 69 y 45.

Manz. 163 ant.—*De D. Bartolomé Constant*.

- » 159 ref.—*Frente el portal mayor de la Iglesia de San Jaime*.

La circuyen: Calle de San Jaime. De la Gavarrera. De Cavalleria: y de Torrella. El señor Constant vivía en la calle de San Jaime n.º 41.

Manz. 164 ant.—*Del Sr. Marqués del Reguer*.

- » 160 ref.—*Casa de Despuig*.

La circuyen: Calle de San Jaime. De Armenгол. De la Palma. De Serriñá, antes Travessa den Gual: y de la Unión. La casa del Marqués del Reger estaba en la calle de la Unión n.º 17, y la de Despuig en la de San Jaime n.º 2. En el ángulo que forma la calle de Serriñá había un callejón que salía a la de San Jaime.

Manz. 165 ant.—*De D. Melchor Oliver carpintero*.

- » 161 ref.—*Casa de Armengol*.

La circuyen: Calle de San Jaime. De Armenгол. De la Palma: y de la Sacristia de San Jaime. En la esquina que forman estas dos últimas había la carpintería del Sr. Oliver; la casa de Armengol estaba en la calle de San Jaime n.º 10.

Manz. 166 ant.—*Iglesia de San Jaime*.

- » 162 ref.—*Iglesia parroquial de San Jaime*.

La circuyen: Calle de S. Jaime. De Roig, antes des Sastre Roig. De Capuchinas, antes del Marqués de Villafranca: y de la Sacristia de S. Jaime.

Manz. 167 ant.—*De D. Francisco Muntaner del Reguer*.

Esta manzana se componía de las dos que siguen, unidas por un arco en la calle del Obispo.

Manz. 163 ref.—*Casa de Montaner, frente el portal menor de las Capuchinas n.º 21*.

La circuyen: Calle de San Jaime. De Roig. De Capuchinas: y del Obispo.

Manz. 164 ref.—*Can Pera chocolatero*.

La circuyen: Calle de Capuchinas. Del Obispo. De Canals: y de los Angeles. Este chocolatero está en la calle de Capuchinas n.º 33.

Manz. 168 ant.—*De D. Juan Rubert*.

» 165 ref.—*Casas de D. Juan y D. Andrés Rubert*.

La circuyen: Calle de San Jaime. Del Obispo. De Canals: y de los Angeles. Las casas de estos señores estaban en la calle de San Jaime n.º 30, y en la del Obispo n.º 18, respectivamente.

Manz. 169 ant.—*Horno de la calle dels Angels*.

» 166 ref.—*Casa de Vives, de la Rambla*.

La circuyen: Calle de San Jaime. De los Angeles. Del Ecce-homo: y de la Beata Catalina. En esta última, n.º 5, está la casa del Sr. Vives.

Manz. 170 ant.—*Casa de Pinós*.

» 167 ref.—*Casa de Pinós en la Rambla número 19*.

La circuyen: Rambla. Calle de Oliva. De Pinós, antes de ses Teranyines, y en el siglo XVII carrer des Jurat en cap. Calle de las Capuchinas. De los Angeles: y del Ecce-homo.

Manz. 171 ant.—*De las Monjas Capuchinas*.

» 168 ref.—*Iglesia y convento de Capuchinas*.

La circuyen: Calle de Capuchinas. De Jaquotot. De Oliva: y de Pinós.

Manz. 172 ant.—*Del Marqués de Pueyo*.

» 169 ref.—*Casa del Marqués de Campo Franco.—Casa de Truyols*.

La circuyen: Calle de Pueyo, antes carrer del Hort del Sol, donde hay un callejón sin salida llamado del Perro. Calle de Oliva. Rambla. Calle de la Riera: y Plaza de Weyler, antes plazuela de Truyols. En la esquina de esta plazuela y la calle de Pueyo estaba la casa de Truyols; y en dicha calle de Pueyo, n.º 10, la del Marqués de este título, ahora de Campo Franco.

Manz. 173 ant.—*Del Horno de Capuchinas*.

» 170 ref.—*Horno de las Capuchinas*.

La circuyen: Calle de Pueyo. De Campaner. De Capuchinas, antes de Can Garau. De Jaquotot: y de Oliva. El referido horno está en la calle de Pueyo n.º 19.

Manz. 174 ant.—*De D. Nicolás Ripoll abogado*.

» 171 ref.—*De D. Félix Campaner*.

La circuyen: Calle de la Rosa, antes de la

Rosa baixa. De Capuchinas. De Campaner: y de Pueyo. El Sr. Ripoll vivía en la calle de la Rosa n.º 29, y la casa de Campaner está en la calle de este nombre n.º 12.

Manz. 175 ant.—*Illeta den Mascarò*.

» 172 ref.—*Illeta en el Mercado de los hermanos Moragues*.

Demolida y su solar hecho plaza de Weyler.

Manz. 176 ant.—*De D. Felipe Fuster*.

» 173 ref.—*De D. Felipe Fuster y Decallar*.

La circuyen: Calle de Capuchinas. De la Rosa. Plaza de Weyler: y Mercado. La casa del Sr. Fuster está en la calle de la Rosa n.º 2.

Manz. 177 ant.—*De D. José Vanrell*.

» 174 ref.—*Casa de Roca*.

La circuyen: Calle de Capuchinas. De Serriñá. De la Palma: y de la Sacristia de San Jaime. Las casas del Sr. Vanrell y del Sr. Roca son las de la calle de Capuchinas núms. 27 y 13.

Manz. 178 ant.—*La del Forn Fondo*.

» 175 ref.—*Forn Fondo*.

La circuyen: Calle de las Capuchinas. De la Unión: y de Serriñá. Está el horno en la calle de las Capuchinas n.º 3.

Manz. 179 ant.—*Albeitar del Mercado*.

» 176 ref.—*Boticario del Mercado. Can Brondo*.

La circuyen: Calle de la Unión. Mercado. Calle de Yeseros. De Brondo, antes de Cas metje Terrades: y plaza de la Constitución. El albeitar está en la calle de la Unión n.º 30, y la casa de Brondo en la calle de este nombre n.º 14.

Manz. 180 ant.—*Horno del Mercado*.

» 177 ref.—*Horno y Confiteria del Mercado*.

La circuyen: Plaza del Mercado. Calle de Yeseros. De San Nicolás, antes Plasseta del Gall: y calle del Mercado. Dichos horno y confiteria son las casas del Mercado n.ºs 4 y 5.

Manz. 181 ant.—*Iglesia de San Nicolás*.

» 178 ref.—*Iglesia parroquial de S. Nicolás*.

La circuyen: Calle de San Nicolás. De Orfila, antes des Xerafi: y Plaza y calle del Mercado.

Manz. 182 ant.—*Pasteleria de Flasquet*.

» 179 ref.—*Casa de D. Nicolás Siquier*.

La circuyen: Calle de Orfila. De San Nicolás

De Quint: y de Brossa. Al final de esta calle hay una confitería llamada todavía Can Flasquet; la casa del Sr. Siquier está en la calle de San Nicolás n.º 20.

Manz. 183 ant.—*De D. Juan Zaforteza.*

Formada de las tres que van á continuación, unidas por un arco en la calle de Danús, que ya no existe, y por el que se conserva en la de Santacilia, llamado vulgarmente Volta de Can Gasparó.

Manz. 180 ref.—*Casa de D. Manuel Asprer.*

La circuyen: Mercado. Calle de Danús. De Valero, como recuerdo del famoso Juan Valero, secretario de Alfonso V de Aragón, antes carrer des Triquet de la pilota: y calle de Brossa. El Sr. Asprer tenía su casa en la calle de Danús n.º 3.

Manz. 181 ref.—*Cas Piloti.—Casa de Garau.*

La circuyen: Mercado. Calle de Danús. De Valero: y de Santacilia, antes costa den Caules. La casa de Garau estaba calle de Danús n.º 6.

Manz. 182 ref.—*Can Berga del Mercado.*

La circuyen: Mercado. Calle de Santacilia. Plaza de Tagamanent, antes plasseta de la Misericordia. Calle de San Bartolomé: y de Berga; Can Berga es la casa n.º 14 del Mercado.

Manz. 184 ant.—*Can Poderós.*

» 183 ref.—*Casa de D. Domingo Cortés.*

La circuyen: Calle de Poderós, antes den Cervera. De San Bartolomé. Plaza de Tagamanent. Calle de Santacilia: y de Valero. La casa del Sr. Cortés está en la calle de San Bartolomé, y la de Poderós en la de este nombre.

Manz. 185 ant.—*Can Terrés y Mut.*

» 184 ref.—*Can Terrés y Mut, frente Can Bibi.*

La circuyen: Plaza de Tagamanent. Calle de Vicente Mut. De Jaime II: y de San Bartolomé. La casa del Sr. Terrers es la del n.º 32 de la plazuela citada, y perteneció antes á la familia Zaforteza de Tagamanent, de donde le vino á la plazuela el nombre. Allí junto, en el n.º 4, vivía un amolador apodado Bibi.

Manz. 186 ant.—*De D. Gregorio Oliver.*

» 185 ref.—*Casa de D. Gregorio Oliver.*

La circuyen: Calle de Brossa. De Santa Bárbara, antes travessa den Miserol. De Poderós: y

de Valero. En esta, n.º 2, estaba la casa del Sr. Oliver.

Manz. 187 ant.—*Casa de Canut y Muguerot.*

» 186 ref.—*Casa de D. Antonio Canut.*

La circuyen: Calle de Brossa. De Quint: y de Juliá. Vivía el Sr. Canut calle de Brossa número 21.

Manz. 188 ant.—*Horno den Frau.*

» 187 ref.—*Casa de Bèrgamo.*

La circuyen: Calle de Jaime II, en donde hay un callejón sin salida llamado de la Reja. De San Bartolomé. De Poderós. De Santa Bárbara: y de Brossa. El mencionado horno está en la calle de Jaime II n.º 17, y la casa de Bèrgamo en el n.º 5 de la de San Bartolomé.

Manz. 189 ant.—*De D. Martin Pou.*

» 188 ref.—*Frente la Càrce!.*

La circuyen: Plaza de Cort. De Antonio Maura. Calle de Santo Domingo. De la Victoria, por la capilla que se dice erigida á Nuestra Señora bajo esta advocación inmediatamente después de la conquista, antes dels Polls de San Domingo: y de Palacio. La casa de Pou es la del n.º 3 de la Plaza de Antonio Maura; la cárcel estuvo en donde tiene ahora su palacio la Diputación provincial.

Manz. 190 ant.—*De D. Lorenzo Borel.*

» 189 ref.—*Casa de Borel tienda de paños.*

La circuyen: Plaza de Antonio Maura. Calle de Brossa. De Juliá. De Quint. De Pizá: y de Santo Domingo. La tienda de paños de Borel estaba en la plaza dicha esquina con la calle de Brossa.

Manz. 191 ant.—*Fonda del Vapor.*

» 190 ref.—*Horno del Clot.—Casa del Notario Bonet.*

La circuyen: Calle de Santo Domingo. Calle y Plaza del Rosario, donde queda sin edificar el área de la casa del comunero Juànot Colóm, demolida en 1523. Calle de Veri. De San Nicolás. De Quint, antes des Pas den Quint, por estar allí la casa solariega de esta familia, cuyo zaguán ó entrada comunicaba con un callejón que salía á la calle del Rosario: hay además en la referida calle un callejón sin salida llamado de la Imprenta, nombre que tomó de la de Gelabert, que la tuvo medio siglo en este punto: y calle de Pizá. En esta última estaba el referido horno del

Clot. El notario Bonet vivía en la calle de Santo Domingo n.º 44: y la fonda del Vapor está en la de Veri n.º 19.

Manz. 192 ant.—*Casa de Veri*.

- » 191 ref.—*Casa de D. Pedro Veri*.

La circuyen: Calle de San Nicolás. De Puigdorfila. De las Miñonas, antes del Penjat, y también de Can Parpal: y de Veri; en la cual, n.º 16, tiene su casa la familia de este nombre.

Manz. 193 ant.—*De D. Felipe Puigdorfila*.

- » 192 ref.—*De D. Felipe Fuster y Puigdorfila*.

La circuyen: Calle de San Nicolás, con un callejón sin salida llamado del Cerdo, antes des Porch fangós. Calle de Pelaires. De las Miñonas: y de Puigdorfila, antes dels Morlans. En ella, núm. 10, está la casa que dá nombre á la calle y á la manzana.

Manz. 194 ant.—*Horno del Santo Cristo*.

- » 193 ref.—*Café de Oriente*.

La circuyen: Calle de San Nicolás. De Brondo. Plaza de la Constitución. Calle de Jovellanos, antes des Cap des Born, y también de Ca na Santema: y calle de Pelaires. Este horno está frente la calle de San Nicolás núm. 2, y el Café de Oriente en el Borne, núm. 106.

Manz. 195 ant.—*Frente la Fuente de las Tortugas*.

- » 194 ref.—*Casa de D. Mariano Valle de Terradas*.

La circuyen: Plaza de la Constitución. Calle de Zagrana: y de la Concepción, antes Volta den Fuster.

Manz. 196 ant.—*Casa del Marqués de Bellpuig*.

- » 195 ref.—*Casa del Marqués de Bellpuig*.

La circuyen: Plaza de la Constitución. Calle de la Concepción. De Zagrana. De San Cayetano, antes des Cuatre cantóns den Porro: y de Cifre. La casa mencionada es la de la calle de Zagrana n.º 3.

Manz. 197 ant.—*San Cayetano*.

- » 196 ref.—*Iglesia de San Cayetano*.

La circuyen: Calle de San Cayetano. De San Felio. De la Paz: y de Zagrana. En el cruce de las calles de San Felio y de la Paz había un oratorio dedicado á la Virgen de esta advocación.

Manz. 198 ant.—*Casa de Billón*.

- » 197 ref.—*Frente el portal mayor de San Cayetano. Casa de D. Fausto Morell*.

La circuyen: Calle de San Felio. Plaza de la Constitución. Calle de Cifre: y de San Cayetano. En esta calle, núms. 16 y 22, están las dos casas antes citadas.

Manz. 199 ant.—*Casa de O-Ryan*.

- » 198 ref.—*Estanco del Tabaco.—Casa de Sureda y Boxadors*.

La circuyen: Calle de San Felio. Plaza de la Constitución. Calle del Estanco, antes Estany major, y en el siglo XV carrer den Joan Vivot: y calle de Montenegro, antes des Comte Puig. La casa de Sureda y la de O-Ryan están en la calle de San Felio, núms. 3 y 7; y el que fué Estanco del tabaco, ahora casa del Sr. Jaume, en la esquina de la calle de este nombre y de la plaza de la Constitución.

Manz. 200 ant.—*Casa del Conde de Montenegro*.

- » 199 ref.—*Sr. Conde de Montenegro*.

La circuyen: Calle de Montenegro. De San Felio, antes de les Carases. Del General Barceló, antes del Vi, donde hay un callejón sin salida llamado de Cáceres. Calle de Apuntadores: y de la Gloria, en el cual hay otro callejón sin salida llamado de Boneo. La casa del Conde de Montenegro está en la calle de este nombre n.º 6.

Manz. 201 ant.—*De D. Juan Barceló y Brondo*.

- » 200 ref.—*Casa llamada Cas Capitá Antoni*.

La circuyen: Calle de San Pedro. De San Lorenzo. De Santa Cruz. De Salas. De la Paz: y del General Barceló. En esta última, llamada antes del Vi, en el n.º 42, estuvo la casa del insigne marino que le dá nombre, que el pueblo conoce todavía tradicionalmente por el Capitá Antoni.

Manz. 202 ant.—*Horno de la Pau*.

- » 201 ref.—*Casa de Santander*.

La circuyen: Calle de Salas. De la Paz. De Ribera. De Bordoy: y de San Martín. El referido horno está en la calle de Salas núm. 10, y la casa de Santander en el núm. 12 de la calle de la Paz.

Manz. 203 ant.—*Baños de la Viuda Rosselló*.

- » 202 ref.—*Casa de Baños de los herederos del médico Rosselló*.

La circuyen: Calle de San Martín. Del Pino.

De Ribera: y de Bordoy. En la esquina de esta calle y la de San Martín estaban los baños referidos.

Manz. 204 ant.—*Casa Salas*.

Unida á la manzana núm. 150 ant.

Manz. 205 ant.—*Frente la casa de Salas*.

» 203 ref.—*Frente la casa de Ca Don Salas*.

La circuyen: Calle de Salas: y de Santa Cruz.

Manz. 206 ant.—*Frente Santa Cruz*.

» 204 ref.—*Illeta en la parte izquierda de la calle llamada de Santa Cruz*.

Fuè derribada hace poco y su solar convertido en calle pública.

Manz. 207 ant.—*Iglesia de Santa Cruz*.

» 205 ref.—*Iglesia parroquial de Santa Cruz*.

La circuyen: Calle de San Lorenzo. De Santa Cruz. De la Olivera. De las Corralasas, en el siglo XIV carré des Forn den Palet: y de San Pedro. En esta última calle hay un callejón sin salida llamado de la Maestra.

Manz. 208 ant.—*Frente el Portal mayor de Santa Cruz*.

» 206 ref.—*Frente el Portal mayor de Santa Cruz*.

La circuyen: Plaza de Santa Catalina. De Bueyes: y de la Olivera.

Manz. 209 ant.—*Horno de la Olivera*.

» 207 ref.—*Calle Grande del Puig*.

La circuyen: Calle de la Olivera. De Bueyes: y calle Corta. Dicho horno está en la calle de la Olivera n.º 54.

Manz. 210 ant.—*Cuartel de Artillería*.

» 208 ref.—*Torre de la Pólvara*.

Desde la Puerta de Santa Catalina hasta el cuartel de Artillería. Comprende las calles de San Pedro. De la Pólvara. Plaza de Santa Catalina: y Muralla.

Manz. 211 ant.—*Taverna de Can Toni Pau*.

» 209 ref.—*Illeta de Can Toni Pau*.

La circuyen: Calle de la Pólvara. De la Olivera: Calle Corta: y Plaza de Santa Catalina. La referida taberna está en la esquina de la calle de la Pólvara: y de la Olivera, llamada también Carrer ample del Puig.

Manz. 212 ant.—*Frente la iglesia de San Pedro*.

» 210 ref.—*Frente el portal del oratorio de San Pedro*.

La circuyen: Calle de San Pedro. De la Pólvara. De la Olivera: y de Pescadores, antes de Ca na Metje.

Manz. 213 ant.—*Iglesia de San Pedro*. Unida á la manzana n.º 216.

» 211 ref.—*Oratorio de San Pedro*.—*Casa de Chacón*.

Comprende la calle de San Pedro, en donde hay un callejón sin salida llamado de Chacón y antes Volta del Sant Cristo. Plaza de Atarazanas: y camino de Ronda del Sur. El oratorio de San Pedro estaba en la calle del mismo nombre número 61; la casa de Chacón en la Plaza de Atarazanas n.º 6.

Manz. 214 ant.—*Frente la Fuente del Puig de San Pedro*.

» 212 ref.—*Frente la fuente en la Plazuela del Puig de San Pedro*.

La circuyen: Calle de San Pedro. De Pescadores. De la Olivera: y de la Almidonera, antes de les Roses.

Manz. 215 ant.—*Corralasas de Santa Cruz*.

» 213 ref.—*Subiendo la cuesta de Can Simó á mano derecha*.

La circuyen: Calle de la Almidonera. De la Olivera: y Corralasas.

Manz. 216 ant.—*Casa de Coloner*. Unida á la manzana núm. 213 antigua.

Manz. 217 ant.—*Frente el Portal mayor de la iglesia de San Juan*.

» 214 ref.—*Frente la Lonja*.

La circuyen: Calle de San Juan. De Jaime Ferrer. Plaza de Atarazanas: y calle de la Lonja.

Manz. 218 ant.—*Casa Lonja*. Unida á la manzana 219 antigua.

» 215 ref.—*Casa Lonja*.—*Cuartel nuevo*.

La circuyen: Plaza y calle de la Lonja. Plaza de Atarazanas: y Ronda del Sur.

Manz. 219 ant.—*Cuartel nuevo*. Unida á la número 218.

Este cuartel fuè demolido cuando derribaron la Muralla que estaba unida á la Lonja.

Manz. 220 ant.—*Iglesia de San Juan.*

» 216 ref.—*Iglesia de San Juan.*

La circuyen: Calle de San Juan. De Vallseca, nombre del autor de la notable carta hidrográfica de 1438, y antes des Portal según de Sant Juan. Del Mar. De la Boteria: y Plaza de la Lonja.

Manz. 221 ant.—*Frente el Portal de la Lonja.*

» 217 ref.—*Frente el horno den Más.—Casa de Llampayes.*

La circuyen: Plaza de la Lonja. De la Boteria. Del Mar: y de Remolares, antes del Vitigal.

Manz. 222 ant.—*Aduana.*

» 218 ref.—*Aduana nacional.—Oratorio de San Telmo.*

La circuyen: Calle del Mar. De Remolares. Plaza de la Lonja: y Ronda del Sur ó Muelle. Antes del derribo de la muralla y del cuartel adjunto corria por delante de este la calle llamada del Corté nou, y también de San Telmo, ó de la Aduana, ó de la Puerta vieja del Muelle, (emplazada á la desembocadura la calle del Mar), y últimamente denominada de Sagra, en memoria del famoso constructor de la Lonja. El oratorio de San Telmo está en la esquina de esta última calle, junto á la Aduana.

Manz. 223 ant.—*De D. Bartolomé Fons.*

» 219 ref.—*Horno den Más.—Casa de Fons, calle de la Marina n.º 50.*

La circuyen: Calle del Mar. De Vallseca, antes den Trencat. De la Marina, antes de s' Hort del Rey: y Ronda del Sur ó Muelle.

Manz. 224 ant.—*Horno frente la Maestranza, calle del Mar n.º 17.*

» 220 ref.—*Casa horno frente la Maestranza de Artilleria.*

La circuyen: Calle de la Marina. De Vallseca. Del Mar, antes de la Gavella vey de la Sal: y Plaza de la Libertad, y también de Isabel II, donde había un monumento conmemorativo de la visita que esta egregia Señora hizo á Palma en septiembre de 1860, cuya primera piedra ella misma había colocado entonces. Dicho monumento fué destruido por la saña revolucionaria en octubre de 1868.

Manz. 225 ant.—*Maestranza.*

» 221 ref.—*Maestranza de Artilleria en la calle del Mar n.º 4.*

La circuyen: Calle del Mar. De Vallseca, donde hay un callejón sin salida llamado de Peña. De San Juan, donde hay también un callejón sin salida con el nombre de Orell: y de Apuntadores.

Manz. 226 ant.—*Casa de Riusech, en la calle de Apuntadores n.º 51.*

Esta manzana se ha dividido en las dos que siguen por haberse derribado un arco que las unía en la calle de la Bandera.

Manz. 222 ref.—*Casa des Capitá Massa.—Horno de la calle de San Juan n.º 12.*

La circuyen: Calle de San Juan, en la que hay un callejón sin salida llamado de Medinas, antes de San Juan Grós. Calle de Apuntadores. De la Bandera. Plaza de Atarazanas: y calle de Jaime Ferrer.

Manz. 223 ref.—*Cuartel de Caballeria de Atarazanas, n.º 21.*

La circuyen: Plaza de Atarazanas. De San Pedro. Del General Barceló. De Apuntadores: y de la Bandera.

Manz. 227 ant.—*Frente el horno de la Gloria.*

» 224 ref.—*Casa horno de la calle dels Apuntadors.*

La circuyen: Calle de Apuntadores. De la Gloria: y de Montenegro, antes de sa Má des Moro. Tomó este nombre de la mano derecha que en el patibulo se cortó al esclavo moro del presbitero D. Martín Mascort por haberle asesinado en 18 de octubre de 1731, y colocada tras una reja de hierro en la fachada de la casa en donde vivian amo y esclavo.

Manz. 228 ant.—*De D. Gabriel Verd.*

» 225 ref.—*Casa de D. Gabriel Verd.*

La circuyen: Calle del Moro, antes Guixería de sa Má des Moro. Calle del Estanco: y de Montenegro. En esta calle, núm. 15, está la casa del referido Sr. Verd.

Manz. 229 ant.—*Yeseria de la Má del Moro.*

» 226 ref.—*Yeseria de la Má del Moro, en la casa n.º 5.*

La circuyen: Calle del Estanco. Del Moro.

De Montenegro. De Apuntadores: y de Felipe Bauzá, en memoria del sabio hidrógrafo y matemático mallorquín de este nombre; antes carrer de sa Llebra, y también de la Rosa.

Manz. 230 ant.—*Gremio de Carpinteros.*

» 227 ref.—*Carpintería de Sureda.*

La circuyen: Plaza de la Libertad. Calle de Apuntadores. De Felipe Bauzá: y de Mesquida, del nombre del célebre pintor Guillermo Mesquida, antes carrer des Jueus. En el núm. 9 de la plaza de la Libertad estaba la casa del Gremio de Carpinteros, y junto á ella la expresada carpintería de Sureda.

Manz. 231 ant.—*Villar frente San Francisco de Paula.*

» 228 ref.—*Casa del Abogado Sart.*

La circuyen: Plaza de la Constitución. Calle del Estanco. De Felipe Bauzá: y de Mesquida. El Dr. Sart vivía en la calle del Estanco número 7.

Manz. 232 ant.—*De San Francisco de Paula.*

» 229 ref.—*Plaza, antes convento de San Francisco de Paula.*

La circuyen: Calle del Conquistador. De la Glorieta: y Plaza de la Libertad. Gran parte del solar del antiguo convento está hoy convertido en jardín ó Glorieta.

Manz. 233 ant.—*Fonda de las Tres Palomas.*

» 230 ref.—*Casa de D. Jaime Sitjar.*

La circuyen: Plaza de la Constitución. Calle del Borne, antes Voltes des Born. Calle de Pelaires, antes Ferrería baixa: y Glorieta. La casa de Sitjar está frente la Glorieta esquina de la Plaza de la Constitución; y la citada Fonda estaba en la calle de Pelaires n.º 90.

Manz. 234 ant.—*Intendencia de la Provincia.*

» 231 ref.—*Gabella de la Sal.*

La circuyen: Plaza de la Constitución. Calle del Borne. De Pelaires: y de Jovellanos. Las expresadas oficinas estaban situadas en el edificio n.º 54 de la Plaza de la Constitución.

Manz. 235 ant.—*Horno den Flasquet.*

» 232 ref.—*Iglesia y casa de niñas buenas vulgo de las Miñonas.*

La circuyen: Calle de las Miñonas. De la Soledad, antes del Forn den Flasquet. De la Glorieta: y de Pelaires. El referido horno está en la calle de la Soledad n.º 8.

Manz. 236 ant.—*De D. Antonio Sancho notario.*

» 233 ref.—*Casa del Notario Sancho.*

La circuyen: Plaza del Rosario. Calle de Verí. De las Miñonas. De la Soledad: y de la Birretería. Este Notario vivía en la Plaza del Rosario n.º 10.

Manz. 237 ant.—*Fonda del Caballo Blanco.*

» 234 ref.—*Casa horno den Oleo ó de Can Bauzá.—Horno de Ca na Nò.*

La circuyen: Calle de la Birretería. De la Soledad. De la Glorieta. Del Conquistador, antes de las Torretes, que, con la demolición del convento de Santo Domingo, forma parte de la nueva cuesta del Conquistador: y calle y Plaza del Rosario, antes de Sant Nicolauet vey, por haber en dicha plaza un oratorio dedicado á este Santo, que fué derribado en 1836. Esta manzana está dividida por un callejón llamado de Maymó, que desde la calle de la Soledad sale á la den Rubí baix en el rincón de la Plaza del Rosario, en donde había la citada Fonda del Caballo Blanco. El horno den Bauzá está en la calle de Maymó: y el de Ca na Nò estaba en la del Rosario n.º 7.

Manz. 238 ant.—*Palacio del Capitán general de estas islas.*

» 235 ref.—*Palacio de la Almudaina.*

La circuyen: Plaza y calle de la Seo. De la Marina: y Muralla.

Manz. 239 ant.—*Santo Domingo.*

» 236 ref.—*Casas nuevas en el solar de la iglesia y convento de Santo Domingo.*

La circuyen: Calle de Palacio. De la Victoria. Del Conquistador: y de la Seo.

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA.—AGOSTO—SEPTIEMBRE—OCTUBRE DE 1902

SUMARIO

I. Notas genealógicas. Familias extinguidas de Mallorca. II. La casa de Belloto, por *D. J. R. de Ayre-flo y Sureda*.

II. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona (continuació), per *D. Alfons Damiàns y Manté*.

III. † Don Jeroni Rosselló—Necrología.

IV. Donatiu dels manuscrits y llibres lulians de la Biblioteca Rosselló, per *D. P. A. Sanxo*.

V. Pau feta entre els reys de Aragó y de Sicilia de una part y el rey de Tunis de l' altre (1403), per *D. E. Aguiló*.

VI. Vida de Sor Anna Maria del Santissim Sagrament escrita pel Dr. Gabriel Mesquida Pre, de l' any 1690 al 92 (continuació).

VII. Ermites y ermitans de Mallorca en 1395, per *D. E. Aguiló*.

NOTAS GENEALÓGICAS

FAMILIAS EXTINGUIDAS DE MALLORCA

II

LA CASA DE BELLOTO

LA familia Belloto, oriunda de Génova, y creada Noble de este Reino por merced de Felipe IV, existió en Mallorca desde principios del siglo XVII hasta el año 1823 en que murió su último vástago.

Las muchas relaciones comerciales que ha sostenido siempre esta isla con las repúblicas italianas de Piza y Génova, el haber pertenecido los Estados de Milán y el reino de las Dos Sicilias, unidos por muchos siglos, á la Corona de

Aragón primero y de España después, fué influyente causa para que se domiciliasen en este Reino y otros de España, multitud de familias italianas, muchas de las cuales, de antiguo y distinguido origen, obtuvieron de los monarcas españoles confirmación de su nobleza (1).

Al número de éstas pertenece la que trato de filiar, de la que un miembro de ella, Domingo Belloto, natural de Arbisola é hijo del Signore Juan Bautista, se estableció á principios del siglo XVII en esta ciudad, en donde contrajo matrimonio el 7 de Febrero de 1621 con Doña Juana Ana Rius, hija del Magnífico Pedro Juan (2). Muchos serían los servicios

(1) Simultaneamente con la de Belloto se estableció en Mallorca la familia Conrado, fundando en esta isla su casa Estéban Conrado, Cónsul de Naciones Extrañas (a), y á cuyo descendiente, su quinto nieto, Don Mariano Conrado de Asprey de Berard y de Canal, Caballero de la Orden de Calatrava, Gentil hombre de Cámara de S. M. Doña Isabel II, concedió esta Soberana título de Castilla con la denominación de Marqués de la Fuensanta de Palma.

(a) Era cuñado de Don Domingo Belloto y le concedió dicho cargo Felipe IV el 9 de Abril de 1645.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum* de 1639 á 1654, fol. 294.)

(2) ARCH. EPISC.—*Lib. de Mats. de la Parr. de Su. Miguel*.

De la familia de Rius originaria de Cataluña, vinieron varios individuos á esta isla con las huestes de Don Jaime el Conquistador, en donde quedaron heredados. Guillermo Rius en 1303 era caballero de tanta calidad, que ratificó los conciertos entre los reyes de Aragón y Mallorca, y Pedro Rius fué Consejero por los Militares el año 1461. Gabriel Rius lo fué por los Mercaderes en 1659 y Jurado en 1662. Sepultáronse los de esta familia en Santo Domingo.—*Adarga Mallorquina de Fr. Calafat*.—BIBL. CASA DE OLEZA.

que á su soberano prestase, cuando, en pocos años, le vemos condecorado con todos los privilegios de nobleza; pues en 7 de Septiembre de 1635 le firma el Rey Don Felipe IV el de Ciudadano de Mallorca⁽¹⁾; en 4 de Febrero de 1644, y dado en Madrid, le confirma el de Caballero,

(1) No significa en Mallorca la palabra Ciudadano, usada en el sentido de clase, el que habita en una ciudad, sino un brazo ó jerarquía de la Nobleza, con cuyo calificativo es conocido en Aragón, Cataluña, Mallorca y Valencia un privilegiado estamento dividido en otros dos: de inmemorial y de conquista, el uno, y de privilegio, el otro, equivalente el primero á lo que en Castilla llaman Hidalgos de sangre y solar conocido, y el segundo á lo que denominan también Hidalgos de privilegio.

Gozaban los Ciudadanos de la Corona de Aragón de privilegio Militar, según el dado por los Reyes Don Alfonso I, Don Alfonso III, Don Fernando el Católico y otros soberanos; y más modernamente Don Felipe III extendió tal gracia á los Burgueses matriculados de Perpiñán, equiparándolos á los Ciudadanos de Barcelona.

Son los Ciudadanos de inmemorial, por su origen, nobles ya antes de obtener tal privilegio ó ser armados Caballeros, pues esto no viene á ser para ellos sino una confirmación de su antigua hidalguía, y son contadísimas en Mallorca las familias creadas Nobles por puro privilegio, pues éste, casi siempre, no venia á ser otra cosa que la revalidación de aquella calidad. Confirmalo Don Mariano Madramany, en la pág. 404 de su Tratado de la Nobleza de la Corona de Aragón y especialmente del Reino de Valencia, al decir: «quando en las informaciones para Hábitos (en las Órdenes Militares) se encuentra en algún privilegio de Caballería, se descende á la prueba de haber sido los progenitores del pretendiente Ciudadano de inmemorial».

El Rey Don Luis I de Borbón en su Real Cédula de 14 de Agosto de 1724 sobre la Nobleza de Valencia, después de resumir la condición de Nobles, Generosos, Caballeros y Ciudadanos, acaba diciendo: «He resuelto á consulta de mi Consejo de la Cámara de veinte y uno de Junio de mil setecientos y veinte declarar (como en virtud de la presente declaro) no se oponen á los abolidos fueros que habia en dicho mi Reyno de Valencia se estimen y tengan por hidalgos á los Generosos, Caballeros, Nobles y Ciudadanos de inmemorial que antes del establecimiento del nuevo gobierno fueron reputados y estuvieron, y sus ascendientes respectivamente á los de sangre y solar conocido en la posesión de tales», etc. Y termina: «Y por lo que toca á los Ciudadanos que no son de inmemorial, cesen las preeminencias que por fuero obtenían, y se hagan y reputen sin distinción de nobleza». Y directamente á los Ciudadanos Militares de Mallorca el padre de dicho Rey, Don Felipe V, de nobles y generosos los califica al contestar y resolver ciertas cuestiones habidas en el Ayuntamiento de Palma, cuando su fundación, en 1718. Dice así la

Real Cédula de su Magd. tocante á la resolución sobre la distinción de los Regidores de esta Ciudad de Palma en las clases de Caballeros y Ciudadanos.

que como tal había sido armado ya por Don Lope de Francia y Gurrea, Virrey de este Reino; y el día siguiente, ó sea el 5 de Febrero del mismo año 1644, con Real despacho, dado también en Madrid, lo crea á él y los suyos Nobles de Mallorca.

EL REY

Mi Comandante General Regente y Audiencia de mi Reyno de Mallorca. Por parte de Francisco Palou Marcos Antonio Reus y Vallés y Jaime Custurer me ha sido representado lo siguiente: Que con orden de veinte y dos de Julio del año pasado de mil setecientos y diez y ocho mandé que los sujetos á quienes habia nombrado por jurados de esta mi Ciudad de Palma sean y se nombren Regidores, quedando su Ministerio arreglado á la similitud, potestad y ejercicio que los Regidores de las Ciudades de Voto en Cortes en Castilla; en cuyo cumplimiento fueron puestos en posesión los nombrados para las veinte plazas de Jurados; Que en nueve de Agosto el Escrivano ó Secretario del Ayuntamiento en los autos que se firmaban hacia diferencia de dos clases de Caballeros y Ciudadanos, de que dizen estos protestaron, pues no se debia hacer esta distincion por las razones siguientes: Lo primero porque segun dicha orden de veinte y dos de Julio deben ser dhos. Regidores de essa Ciudad de Palma á la similitud de los de las Ciudades de voto en Cortes de Castilla, donde todos componen un Ayuntamiento sin distincion de clases, sino que tienen sus precedencias segun sus nombramientos ó despachos. —Lo segundo porque se observa así en las Ciudades de Zaragoza y Valencia y otras donde en tiempo que se gobernaban por Jurados habia esta distincion de clases que ya no se guarda desde que hay Regidores. —Lo tercero porque en Mallorca los Ciudadanos Militares no son Ciudadanos por haver sus mayores habitado en la Ciudad y poseer bienes en ella, sino por hallarse condecorados con privilegio Militar que iguala á Generosos y Nobles; por lo que subintrinan sin distincion con los Caballeros en la Cofradría de los Nobles llamados de San Jorge, y aun en algunos officios de la Ciudad y Reyno concurren con los Cavalleros en una misma bolsa y sorteo, como en el oficio de Clavario y otros. —Y lo quarto y último porque tampoco parecia ser mi intencion que en dicho Ayuntamiento de essa Ciudad haya division de clases de Caballeros y Ciudadanos, quando no lo expresa mi última orden de veinte y dos de Julio de mil setecientos y diez y ocho que deroga la primera de diez y seis de Marzo de mil setecientos y diez y seis, particularmente en todo lo que se distinguia de lo que se usa y observa en los Regidores de las ciudades de Castilla, cuya uniformidad tengo mandado se observe y guarde, y mas habiendo sido de mi Real dignacion nombrar á los Suplicantes que están condecorados como Nobles; pues Francisco Palou tiene merced de hábito de Santiago, de que tiene hechas y aprobadas por el Consejo de Órdenes sus pruebas y sólo esperaba el despacho para ponerle; Marcos Antonio Reus y Vallés es Alguazil Mayor de essa mi Real Audiencia; y Jaime Custurer tiene justificación y prueba como sus ascendientes del apellido

A continuación insertamos los dos últimos Privilegios que se acaban de citar, por su importancia y para que el lector se haga cargo de la manera como el Monarca consideraba al agraciado y apreciaba los servicios prestados por sus antecesores.

PRIVILEGIO DE CABALLERO

Nos Philippus Dei gratia Rex Castelle, Aragonum. Legionis vtriusque Sicilie, Hierusalem, Portugallie, Hungarie, Dalmatie, Croatie, Nauarre, Granate, Toleti, Valentie, Gallitie, Majoricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corcice. Murtie, Giennis, Algarbii, Algezire, Gibraltaris, insularum Canarie, necnon Indiarum orientalium et occidentalium, insularum ac terre firme maris oceanni, Archidux Austrie, Dux Burgundie, Brabantis, Mediolani, Attenarum et Neopatrie, comes Abspurgii, Flandrie, Tirolis, Barchinone, Rossilionis et Seritanie, marchio Oristani ac comes Gociani. Regie dignitatis amplitudo nulla re magis comendatur quam vti benigne viris optime de se mentis beneficia, atque ornamenta confert, eosque ita exornat vt ipsi meritorum suorum condignam remunerationem consequantur et ceteri hujusmodi premiis allecti ad preclara virtutum opera prestando ac bene de illa merendum inflamentur. Hinc est vt animatvertentes laudabilia merita ingenuasque animi et corporis dotes atque virtutes quibus ut dilectus noster Dominicus

Custurer son de los antiguos Idalgos del Condado de Rosellón que el año mil ducientos y veinte y nueve salieron á la conquista de Mallorca contra los moros y que por sus grandes hechos en la conquista y cerco de la ciudad de Palma fueron heredados en ella;=añadiendo dhos. tres sujetos que siendo tan antigua su generosidad y noblessa no deven entender sea mi Real Voluntad constituyan clase distinta é inferior á los Nobles; suplicándome que en atención á lo referido fuesse servido mandar que en los Ayuntamientos y Autos de los Regidores de essa dha. ciudad de Palma no se haga distinción de clase de Caballeros y Ciudadanos; sino que sea un Ayuntamiento de Nobles y Tengan su preminencia y lugar según la antigüedad de sus nombramientos y despachos, como las ciudades de voto en Cortes en Castilla. Y por resolución á consulta del mi Consejo de la Cámara de doze de Diziembre del año próximo pasado; he tenido por bien de resolver que en los Autos y Acuerdos que se tomaren en essa mi ciudad de Palma no ponga esta ni su Escrivano de Ayuntamiento la circunstancia ó cláusula de distinción de clases de Regidores, Caballeros y Ciudadanos, sino solamente los nombres de los Capitulares que concurrieren sin dicha distinción de Clases; pues no es necessaria y todos componen el Ayuntamiento; y es bastante para la distinción de las

Belloto, in nostro Majoricarum regno habitator, et ciues honoratus ejusdem insignitus exististis, approbatam insuper deuotionem et fidei constantiam quam erga nos semper gesistis, bonorumque affluentiam, pluraque grata et acceptata seruitia per te et antecessores tuos variis in rebus et occasionibus nobis et corone nostre regie prestita et impensa, et que prestituram in dies speramus, necnon antiquam et honoratam stirpem a qua originem ducis, merito inducti sumus te infrascripto militie gradu fore decorandum; atque ideo cum nostris regiis literis in more nostre regie Aragonum cancellarie expeditis, datis in ciuitate nostra Cesaraugusta die decimaquinta mensis augusti anni proxime preteriti millesimi sexcentissimi quadragessimi tertii, Spectabili Don Lupo de Francia et Gurrea, Locumtenenti et Capitaneo Generali nostro in prefato Majoricarum regno comisserimus quod te dictum Dominicum Belloto nomine et vice nostris militem armaret ad honoremque et militiegradum promoveret et cingulo militari et equestri insigniret et decoraret: et instrumento seu litteris certificatoriis dicti Don Lupi de Francia et Gurrea ejus manu firmatis sigilloque suo sigillatis et per Bartholomeum Llobet notarium et scribam Regie Audientie dicti Majoricarum regni die decima quinta octobris predicti et prechalendati anni, nobis constiterit te dictum Dominicum Belloto a dicto Don Lupo de Francia, in vim prechalendate nostre regie comissionis, militem cinguloque militari predicto armatum fuisse: ac tui pro

clases y que los Ciudadanos estén siempre los últimos. La orden que di á este fin á mi Comandante General en doze de Agosto de mil setecientos y diez y siete y la clausula con que se dan los despachos expressando la clase de Cavallero, ó Ciudadano; lo cual es mi voluntad se observe (como se practica en quanto á los Regidores de la mi ciudad de Valencia y demás de aquel Reyno donde tengo nombrados Regidores de las Clases de Cavalleros y Ciudadanos; pues si sucediere que alguno de los Regidores Ciudadanos probase ser Cavallero, ó Yo le hiciere merced de tal, podrá en tal caso pedir se le dé nuevo despacho para que pueda obter antigüedad con los de la clase de Caballeros=Cuya mi Real resolución he querido participaros para que la tengais entendida y deis las órdenes y providencias convenientes para su observancia y cumplimiento, que assi es mi voluntad. Fha. en Madrid á siete de Marzo de mil setecientos y diez y nueve.=Yo el Rey.=

(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum* de 1716 á 1724; fol. 96 v.º)

Desempeñaban en Mallorca los principales cargos civiles y militares en los que alternaban con los Caballeros y Nobles, vestían Hábito en Ordenes Militares, formando en todas ocasiones respetable orden jerárquico de la Nobleza.

parte nobis humiliter fuerit supplicatum, vt priuilegium oportunum tibi desuper expediri mandare dignemur.

Nos vero supplicatione tua benigne suscepta, eidem duximus annuendum tenore. Jgitur presentis, de nostra certa scientia regiaque auctoritate, deliberate et consulto, omnia et singula per dictum Don Lupum de Francia et Gurrea, prefate nostre regie comissionis virtute, gesta et facta, laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, et quantum opus est de nouo concedimus et elargimur, decernentes quod tu dictus Dominicus Belloto et filii tui vtriusque sexus, tam nati quam nascituri, totaque tua et illorum proles et posteritas per rectam lineam virilem a te descendens, ex nunc et ex tunc in posterum, milites nominemini, nuncupemini et intitulemini, positisque deferre ense, calcaria et alia aurea ornamenta ad equestrem siue militarem dignitatem pertinentia et spectantia, gaudeatisque et fruamini omnibus illis priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, dignitatibus, auctoritatibus, gratiis, honoribus et pertinentiis quibus ceteri milites et equites armati et eorum filii et descendentes per virilem sexum, de iure, foro, constitutionibus, capitulis curie, vsu et consuetudine omnium regnorum nostrorum, et presertim dicti Majoricarum regni, aut alias quouis modo vtuntur, fruuntur potiuntur et gaudent, fruique potiri et gaudere consuuerunt possunt et debent: volentes, decernentes et mandantes, tam nostro quam successorum nostrorum nomine, quod tu totaque proles et posteritas ex te recta linea virili gradatim descendens (vt prefertur) dicto militari titulo gaudeatis, fruamini et utamini, tam ferendo vexilla insigniaque gentilitia quam fruendo omnibus et singulis priuilegiis militari titulo insignitis ex concessionibus nostris et predecessorum nostrorum competentibus et competere debentibus quouis modo. Et vt actus huiusmodi clarius elucescat tua auita armorum insignia que actenus gestare consuenisti, nedum confirmamus verum etiam vberiori additamento roboramus et validamus, et quantum opus sit tibi posterisque tuis per rectam lineam virilem descendentes, tamquam si ea nunquam gessissetis, concedimus et elargimur vestrum scutum ouatum in cuius campo ceruleo et in medio dicti scuti quedam frondosa quercus et vulpis sui natiui coloris quasi ascendens in quercum depicte videntur; cui quidem scuto super eminentur galea ferruginea clausa varriis pennis discolorum ornata scritumque orlatum et diuersis laciniis cerulis

rubei et aurei colorum redimitum, pro vt hec omnia pictoris artificio hic in medio clarius elucescunt; que quidem arma et insignia totaque proles et posteritas tua, tam nata quam nascitura, per rectam lineam masculinam a te descendens, de cetero gestare et in hastiludiis, bellis, duellis, certaminibus, armis, annulis, signis, sigillis, vexillis, tentoriis, tormentis, sepulchris, aulis, domibus, vasibus et aliis vtensilibus, et in omnibus actibus, picturis et edificiis apponere et affigere pro libito voluntatis possitis et valeatis. Serenissimo propterea Balthazari Carolo Principi Asturiarum et Gerunde, Ducique Calabrie et Montis Albi, filio primogenito nostro charissimo et post felices et longeuos dies nostros in omnibus regnis et dominiis nostris (Deo propitio) immediato heredi et legitimo successori, intentum apperientes nostrum, sub paterne benedictionis obtentu, dicimus eumque rogamus, illustribus vero spectabilibus, nobiles, magnificis dilectisque consiliariis et fidelibus nostris quibuscumque vice-regibus, locumtenentibus et capitaneis generalibus, cancellario, regentibus cancellariam et doctoribus nostrarum regiarum Audientiarum, regentique officium et gerentibus vices nostri generalis gubernatoris, justitie Aragonum et eius locumtenentibus, magistris rationalibus, bajulis generalibus, procuratoribus regiis, vicariis, bajulis, subvicariis, subbajulis, justitiis, juratis ceterisque demum vniuersis et singulis officialibus et subditis nostris cujusque dignitatis, preminentie, status, gradus et conditionis, presentibus et futuris, dictorumque officialium locumtenentibus; nec non admodum Illustri, Illustribus ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobiles militibus atque aliis subditis nostris regnorum et dominiorum nostrorum corone Aragonum, presentibus et futuris, dicimus et districte precipiendo mandamus ad incursum nostre regie indignationis et ire, pene florenorum auri Aragonum bismille a bonis secus agentis irremissibiliter exhigendorum et nostris regiis inferendorum erariis, quatenus priuilegium nostrum huiusmodi tenentes et obseruantes, inuolabiliterque obseruari facientes, te dictum Dominicum Belloto filiosque tuos vtriusque sexus, tam natos quam nascituros, totamque tuam et illorum prolem et posteritatem natam et nascituram per rectam lineam virilem ex te descendentes pro militibus habeant, teneant, reputent, honorificent atque tractent, omnibus libertatibus, priuilegiis, immunitatibus et aliis predictis vti et gaudere permittant, contrarium nullatenus ten-

tari ratione aliqua siue causa, si dictus Serenissimus Princeps nobis morem gerere, ceteri vero officiales et subditi nostri predicti gratiam nostram charam habent, et preter ire et indignationis nostre incursum, penam preappositam cupiunt euitare. Volumus autem et expresse iubemus quod antequam hoc priuilegio vtaris, illud in officio Don Melchioris de Vera et Contreras nostri secretarii registri gratiarum presentare tenearis, vt ibidem premissorum ratio sumatur, de quibus per annotationem dicti secretarii in eodem factam constet; quod si predicta intra quadrimestre a die date presentis non adimpleueris, persone seu personis ad quam seu quas predictorum executio expectet dicimus et iubemus, quatenus presentem gratiam non admittant, quia eam nullius roboris et valoris esse declaramus. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus, nostro regio comuni sigillo impendenti munitam. Dattam in opido nostro Matriti die quarta mensis februarrii anno a natiuitate Domini MDCXXXIIIJ, regnorumque nostrorum vigesimo quarto. =Yo el Rey=(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum de 1639 á 1654, fol. 102.*

PRIVILEGIO DE NOBLEZA

Nos Philippus Dei gratia Rex Castelle, Aragonum, Legionis, vtiusque Sicilie, Hierusalem, Portugallie, Hungarie, Dalmatie, Croatic, Nauarre, Granate, Toleti, Valentie, Galletie, Majoricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corcice, Murtie, Giennis, Algarbii, Algazire, Gibraltar, insularum Canarie, necnon ⁽¹⁾ orientalium et occidentalium insularum ac terre firme maris oceani, archidux Austrie, dux Burgundie, Brabantie, Mediolani, Attenarum et Neopatrie, comes Abspurgii, Flandrie, Tirolis, Barchinone, Rossillionis et Seritanie, marchio Oristani, comes Gociani. Inter ceteras regum curas illius in primis habenda est ratio vt pari passu quo subditi et vassalli suum animum suasque dirigunt vires ad prestanda in dies noua obsequia, ad nouos quoque in dies extollantur honores, vt sic nunquam illis testimonium gratitudinis et regibus ipsius munificentie laus deferatur. Cum itaque intelligamus te dilectum nostrum Dominicum Belloto, militem in nostro regno Majoricarum habitorem, te maioresque tuos vitam honorificam semper duxisse, merito hec et seruitia per te nobis prestita et impensa nos inducunt te libe-

rosque tuos vtiusque sexus per virilem lineam descendentes, natos iam et nascituros, nobilitatis titulo et honore insignire. Tenore igitur presentis carte, cunctis futuris temporibus firmiter valiture, de nostra certa scientia regiaque auctoritate, deliberate et consulto, te dictum Dominicum Belloto, descendentesque tuos per virilem lineam, ac totam tuam et illorum prolem posteritatem, natam iam et nascituram, nobilitatis titulo insignimus et decoramus, nobilesque facimus, statuimus et deputamus, teque et illos, iuxta gradus humane conditionis, nobiles et de nobili genere ortos et procreatos dicimus, nominamus et appellamus; ita, quod post hanc ab vniuersis et singulis cuiuscumque dignitatis, status, gradus, preeminentie et conditionis existant, pro nobilibus te filiosque tuos vtiusque sexus, ac totam tuam et illorum posteritatem a te per lineam masculinam descendente[m] haberi, teneri et dici volumus et iubemus, necnon reputari, nominari et scribi, tam in iudicio quam extra, in rebus spiritualibus et temporalibus, sacris et profanis, etiam si talia forent de quibus in presenti priuilegio mentio specialis fieri deberet, in omnibus demum et singulis exercitiis et actibus illis, honoribus, dignitatibus, officiis, iuribus, libertatibus, insigniis, priuilegiis, gratiis et indultis gaudere, vt ac frui possitis, debeatis et valeatis, quibus ceteri nobiles et de nobili prosapia orti in dicto nostro Majoricarum regno gaudent, vtuntur et fruuntur quomodolibet, tam de iure quam de consuetudine, volentes, decernentes et mandantes, tam nostro quam successorum nostrorum nomine, quod tu filiique tui vtiusque sexus, totaque proles et posteritas tua a te recta linea virili gradatim descendens, vt prefertur dicto nobilitatis titulo, gaudeatis *gentilitia* et vtamini tam in ferendo vexilla insigniaque gentilitia, quam fruendo vniuersis et singulis priuilegiis nobilitatis titulo decoratis ex concessionibus nostris et predecessorum nostrorum, tam de iure quam alias, competentibus et competere debentibus, quouis modo et prout generaliter nobilibus dicti nostri Majoricarum regni est concessum, contradictione et impedimento cessantibus quibuscumque. Serenissimo propterea Balthazari Carolo, principi Sturiarum et Gerunde, ducique Calabrie et Montis Albi, filio primogenito nostro charissimo et post felices et longeuos dies nostros in omnibus regnis et dominiis nostris (Deo propitio) immediato heredi et legitimo successori, intentum apperientes nostrum, sub paterne benedictionis obtentu, dicimus eumque rogamus;

(1) En el texto falta aqui la palabra «Indiarum».

illustribus vero spectabilibus, nobilibus, magnificis dilectisque consiliariis et fidelibus nostris, quibuscumque viceregibus, locumtenentibus et capitaneis generalibus, cancellario, regentibus cancellariam et doctoribus nostrarum regiarum audientiarum, regentique officium et gerentibus vices nostri generalis gubernatoris, justitie Aragonum et ejus locumtenentibus, magistris rationalibus, bajulis generalibus, procuratoribus, regiis, vicariis, bajulis, subvicariis, subbajulis, justitiis, juratis ceterisque demum vniuersis et singulis officialibus et subditis nostris cujuscumque dignitatis, preminentie, status, gradus et conditionis, presentibus et futuris, dictorumque officialium locumtenentibus; necnon admodum illustribus ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, nobilibus, militibus atque aliis subditis nostris regnorum et dominiorum nostrorum corone Aragonum, presentibus et futuris, dicimus et districte precipiendo mandamus, ad incursum nostre regie indignationis et ire, peneque florenorum auri Aragonum bismille a bonis secus agentis irremisibiliter exhibendorum et nostris regiis inferendorum erariis, quatenus hujusmodi nostram gratiam et nobilitatis priuilegium, omniaque et singula superius expressa et contenta, tibi dicto Dominico Belloto et tuis per rectam lineam masculinam descendentibus, teneant firmiter et obseruent, tenerique et inuiolabiliter obseruari faciant inconcussa, et non contrafaciant vel veniant, aut aliquem contrafacere vel venire permittant ratione aliqua siue causa, si dictus serenissimus Princeps nobis morem gerere, ceteri vero officiales et subditi nostri predicti gratiam nostram charam habent, et preter ire et indignationis nostre incursum, penam preappositam cupiunt euitare. Volumus autem et exprerse iubemus quod antequam hoc priuilegio vtaris, illud in officio Don Melchioris de Vera et Contreras in secretaria registri gratiam presentare tenearis, vt ibidem premissorum ratio sumatur, de quibus per annotationem dicti secretarii in eodem facta constet; quod si predicta intra quadrimestre a die date presentis non adimpleueris, persone seu personis ad quam seu quas predictorum executio expectet dicimus et iubemus, quatenus presentem gratiam non admittant, quia eam nullius roboris et valoris esse declaramus. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus, nostro regio comuni sigillo impendenti munitam. Datum in opido nostro Matriti, die quinta mensis Februarii, anno a natiuitate Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo quarto, regnorumque nos-

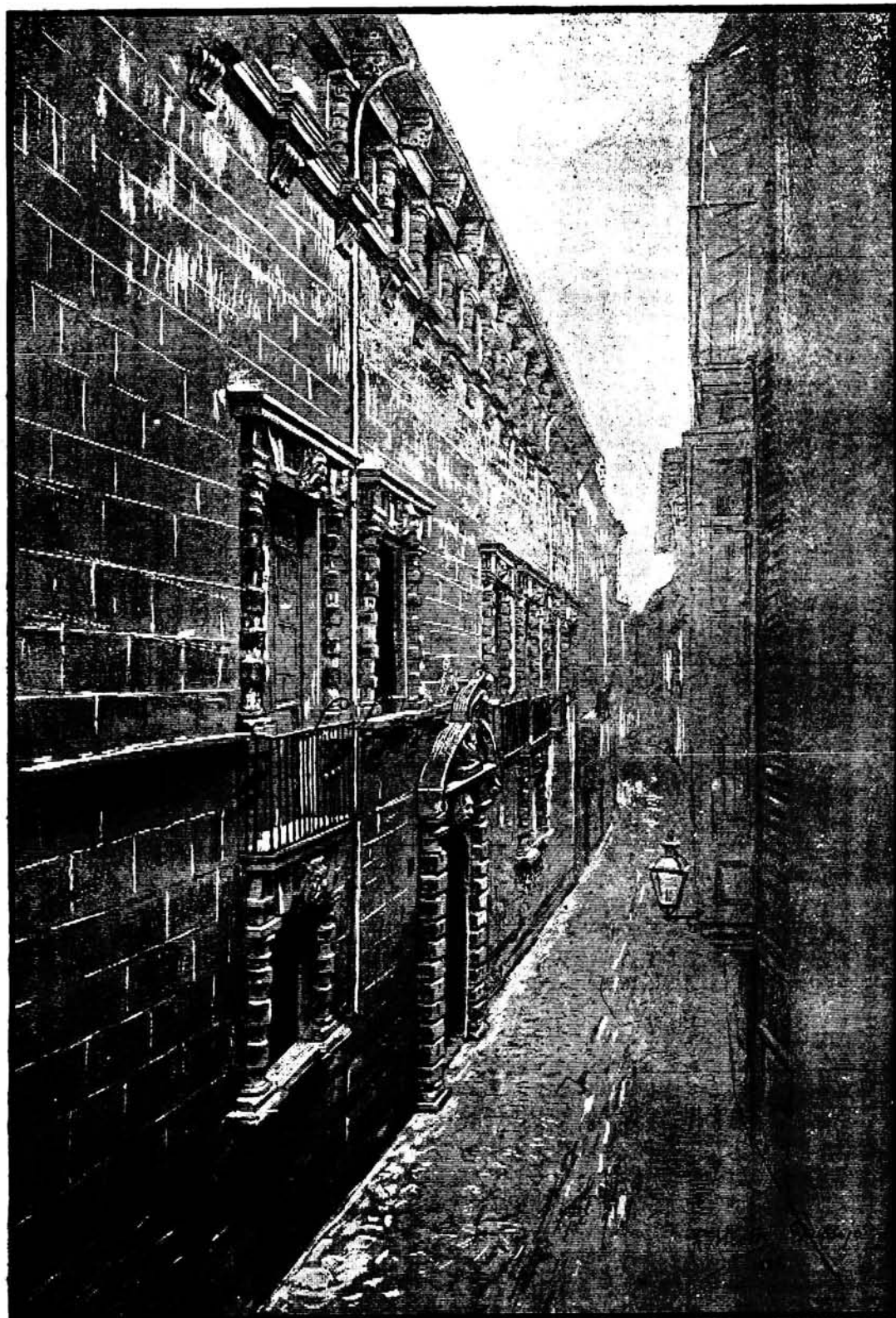
trorum vigesimo quarto.—Yo el Rey.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum de 1639 á 1654*, fol. 106.

Fué Don Domingo Belloto insigne bienhechor del Convento de San Francisco de Paula de esta ciudad, fundando en él la Capilla de Nuestra Señora de la Misericordia, en la que se encontraba la sepultura de esta familia y en la que se veían sus armas (1), como se ven hoy día sobre el portal de su antigua casa de la calle de San Feló (2), cuya lámina acompaña este número.

La influencia barroca de la época y

(1) No están dichas armas blasonadas de la manera como indica la confirmación de escudo en el Real despacho ya mencionado.

(2) Compróla D. Domingo Belloto á principios del siglo XVII, como es de ver en la siguiente cabrevación que de ella hizo D. Eliseo Belloto y Morell el 6 de Diciembre de 1769 en la Curia del Pariage, al decir: «que te y poseyex unas casas grans ab lo portal major de pedre viva tot obrat, ditas las casas de las Carasas, situadas en dita Parroquia de Sta. Creu, tingudas sots alou y jurisdicció del Illustrissim y Reverendissim Señor Bisbe de Barcelona, y a la prestació de setze sous cens allodials e inquitables, so es vuit sous al Señor Bisbe, y los restants vuit sous a la Pia Almoyna de la Cathedral de Barcelona, pagadors en lo dia de Pentecostes. Affrontan de una part ab carrer publich dit de las Carasas antes Sant Feliu, de altre ab cases de Don Francesch Cotoner y Salas, de altre ab ort de las casas que foren de Don Juan Ballester y el present del que fonch Collegi de Sant Martí, de altre ab casas de Juana Estada muller de Francesch Vallespir escritent; las quals casas te y poseheix dit Señor denunciand com á cridat en lo fideicomis disposat per Don Juan Baptista Belloto son auen virtut del testament que ordená en poder de Juan Amengual, Notari dels vint y vuit Agost mil siscentos sexanta y sinch, com axi fonch declarat ab dos distintas sentencias del Real Consell, la una de trenta un Mars Mil setcons, y trenta, y la altre de vint y sinch Maig del mateix any; las quals foren posadas en execució en seguiment del Auto donat per dit Real Consell als tres Octubre del referit any mil setcens y trenta; y fonch possessionat de las mateixas als quinze setembre mil set sent trenta y un. El qual Don Juan Baptista Belloto, las mateixas casas tingue y posehi com a donatari universal de Don Domingo Belloto son pare, mediant acte rebut per Geroni Parets Notari als vint y sis Juny mil siscentos quaranta y quatre. Y lo dit Don Domingo Belloto ditas casas tingue y possehi en virtut de venta a son favor feta sub hasta fiscalí a instancia de creditors com a bens de Barthomeu Malferit, mercader, y antes Margarita Castell; Y las mateixas casas cabreua en lo present Curia Joseph Pons Procurador de la Señora D.ª Clara Belloto als set Mars mil setcens y onze.»—ARCH. PROT.—*Cab. de la Curia del Pariage.—Palma, 1767 á 1770, fol. 225, v.º*

F. Mestre dib.

ANTIGUA CASA DE LA FAMILIA BELLOTO

CALLE DE SAN FELÍO NÚM. 20

el gusto italiano del propietario, se dejan ver en su fachada, de la que tomó el nombre de calle de *Carassas* la antigua de San Felio, llamada hoy con esta misma denominación. Debió construirse dicha casa durante la primera mitad del siglo XVII, y fué dirigida quizá por arquitecto italiano. Adórnanla multitud de enormes *carazas* en ademán de sacar la lengua al que pasa según la inscripción, EVNDO, que se vé entre dos que decoran el portal principal, en cuyo dintel se leen además las siguientes letras indescriptibles:

PPP—IO FRANCISC—PAVSE VID—L.L.I,

La fantasía popular ha querido ver en las lenguadas caras que decoran dicha fachada, indicio del carácter soberbio y quisquilloso del dueño de la casa, y ha forjado la leyenda, de haber mandado éste esculpir expreso tan insultantes símbolos para que fuesen perenne testimonio de las enemistades y rencillas que le suponen con sus vecinos.

Destruye por completo tan infundada tradición el ser muy usuales en el siglo XVII tales detalles de ornamentación, que guardan perfecto orden con el dominante gusto de la época, y buen ejemplo de ello son nuestra Casa Consistorial y tantísimos otros edificios que podríamos citar construídos por el mismo tiempo.

Según testamento que firmó dicho señor ante el Notario Matías Ferrer el 15 de Agosto de 1644, manda ser sepultado en su capilla del convento de San Francisco de Paula de esta ciudad, nombrando por sus albaceas testamentarios á su hijo D. Juan Bautista, á su yerno D. Pedro Juan Font y á su sobrino D. Juan Andrés Conrado. Declara en el mismo tener hecha donación de la mitad de sus bienes á su hijo D. Juan Bautista, en contemplación del matrimonio que efectuó con la Noble D.ª Clara Armengol. Deja 12,600 libras á su hija D.ª Jerónima, mujer del antedicho Don

Pedro Juan Font, y nombra herederos universales á su consorte D.ª Juana Ana Rius, y á sus hijos D. Pedro Juan y don Domingo Belloto, fundando, tanto en la antedicha donación como en su testamento, riguroso fideicomiso. Murió en esta ciudad el 12 de Febrero de 1646. (1)

Hijos suyos y de la antedicha Doña Juana Ana Rius, fueron:

1.º Don Juan Bautista, que continuó la casa.

2.º Don Pedro Juan. Canónigo de esta Santa Iglesia.

3.º Doña Jerónima, nacida en 9 de Noviembre de 1625, y casada á los diez y siete años de edad con el Magnífico Señor Pedro Juan Font y Moranta, Ciudadano Militar, viudo de la Noble Isabel Espanyol. De este enlace se formó la casa conocida después por Font-Belloto, y de él nacieron Don Juan y Don Pedro Juan Font-Belloto, casado el primero el año 1678 con Doña Isabel Rosinyol de Defla y Ballester, de la que tuvo á Don Juan, esposo desde 1725 de Doña Francisca Morey y de Sant Martí; Doña Jerónima; Doña Isabel, casada con Don Pedro Andreu y Campos (2), y Don Nicolás que lo efectuó en 1710 con Doña Francisca, hermana de aquél. Don Juan Font-Belloto y Rosinyol fué padre de Don Juan, nacido en 1726; Doña Isabel, casada con su tío Don Pedro Juan Font-Belloto y Moragues-Fiol; Doña María Águeda y Doña Francisca Ana.

El otro hijo de Doña Jerónima Belloto, Don Pedro Juan, casó en 1712 con Doña Margarita Moragues-Fiol y Font y Roig, de la que tuvo á Doña Jerónima, esposa de Don Nicolás Ferrer de Sant Jordi y Figuera, y cuya hija única, Doña Margarita, casó en 1751 con su tío Don Miguel Ramis de Ayreflor y Ferrer de Sant Jordi; Don Juan Bautista, Pbro.;

(1) ARCH. PROT.—*Tests. del Notario Matias Ferrer.*

(2) Véase el artículo Los Andreu de Nápoles que publicamos en el número del mes de Mayo último. En la línea cuarta de la columna segunda pág. 269 de aquel artículo, donde dice Pedro Andreu debe leerse Juan Andreu.

Doña Catalina Ana y al ya nombrado Don Pedro Juan, muerto en 1771, y padre de Don Domingo, Pbro.; de Don Juan, que falleció soltero en 1784; de Doña Margarita, casada con Don Antonio Serra y Serra-Poquet, y cuya hija y heredera lo efectuó con Don Juan Massanet y Abadía; y de Don Pedro Juan Font-Belloto y Font-Belloto, que de su esposa Doña Francisca Ana Font y Roig tuvo en 1778 á Doña Isabel, que casó con Don Mateo Font y Roig y fueron padres de Doña María Francisca, última de su familia y mujer de Don Salvador Morell y Esteva.

4.º Don Domingo Belloto y Rius, Canónigo de Mallorca, que murió en 16 de Septiembre de 1708, habiendo testado el 29 de Agosto de 1704 con el Notario Lorenzo Busquets y

5.º Don Nicolás Belloto y Rius que fué bautizado el 24 de Mayo de 1639 y murió en pupilar edad.

II. Don Juan Bautista Belloto y Rius, Caballero Mallorquín, Consejero de esta Ciudad y Reino el año 1664, casó en primeras nupcias con Clara Armengol, señora nacida en esta ciudad el primero de Abril de 1624 de los Magníficos señores Don Salvador y Doña Onufria Font (1), y de ella tuvo:

1.º Don Domingo Belloto y Armengol, que le sucedió.

2.º Don Salvador Belloto y Armen-

(1) El dicho Don Salvador, hijo del Magnífico Antonio Armengol, Ciudadano Militar de Mallorca, obtuvo del rey Don Felipe IV privilegio de Caballero, según Real despacho dado en Madrid á 2 de Abril de 1631, en el que le confirma el escudo de armas «scutum ovatum quinque divisum partes: in quarum prima cujas est rubeus campum brachium dexterum cujusdam hominis armati astringens ense in altum levatam apparet; secundam vero amygdalus viridus in campo deaurato illustrat; tertia tamen fons a quo per fistulam aqua evomitur de uno in aliud crater cadens, in campo viridi de pictus adest; in quarta cernitur flos aureus lili in campo rubeo; quintam denique et ultimam undas fluctuantes exornant; et in hujus scuti sumitate galea ferruginea clausa variis pennis rubei, arei et viridi colorum exornata de picta est.....» y el 3 de Julio del mismo año le concedió á él y los suyos el de Nobleza.—ARCH. GEN. HIST.—*Lib. Litterarum regiarum de 1628 á 1638*, fol. 86 v.º

gol, Religioso profeso en el Convento de San Francisco de Paula de esta ciudad.

3.º Don Tomás Belloto y Armengol, nacido en 1645, y

4.º Doña Juana Ana Belloto y Armengol.

III. Don Domingo Belloto y Armengol, sucesor de su padre Don Juan Bautista, fué Consejero de esta ciudad y Reino los años 1675 y 1678. Casó el 28 de Marzo de 1666 con Doña Jerónima Rossinyol de Defla y Ballester, hija de los Ilustres Don Nicolás y Doña Isabel. Viudo de dicha dama, lo efectuó con Doña Ángela de Comellas y Albertí, viuda, á su vez, de Don Francisco Bauzá, Caballero, de la que no dejó hijos.

De su primera mujer sólo tuvo á

IV. Doña Clara Belloto y Rossinyol de Defla, última de su línea, y por no haber tenido sucesión de su esposo Don Juan Antonio Llabrés y Fuster se adjudicaron los fideicomisos dispuestos por Don Domingo y Don Juan Bautista, abuelo y bisabuelo respectivamente, á su sobrino Don Eliseo Belloto y Morell, pasando por igual motivo los mayorazgos y vínculos de la Casa de Llabrés á la de Armengol (1), por haber casado el 15 de Octubre de 1662 Don Nicolás Armengol Ferrandell y Nadal, Ciudadano Militar, viudo de Doña Prudencia de Villalonga, con Doña Isabel Llabrés, hija de Don Pedro Francisco y Doña Clara Fuster, y hermana del antedicho Don Juan Antonio.

Contrajo Don Juan Bautista Belloto y Rius segundo matrimonio con Doña Leudomia Dezcallar. Era hija esta Señora, del Noble Don Jorge Abri Dezcallar Zanglada Fortuny y Zaforteza, Ca-

(1) De la misma familia, aunque de distinta rama de la de Don Salvador, que acabó á últimos del pasado siglo con los hermanos Don Francisco, Doña Josefa, Don Antonio, Doña Rosa y Doña Dionisia Llabrés de Armengol Salas Ram de Viu y de Boxadors, muertos los cinco solteros.

ballero de la Orden de Calatrava (1), y de su mujer Doña Ana Llabrés y Serralta; hijo á su vez Don Jorge, de Don Pedro Abrí Dezcallar, de la familia de los Barones de Pinopar (2) y descendientes de los antiguos Marqueses de Lluchmayor, hoy Marqueses del Palmer, Vizcondes de San Joaquín.

De ella tuvo á

V. Don Juan Bautista Belloto y Dezcallar, Coronel de los Reales Ejércitos, Alcaide del Castillo de Bellver, Caballero de la Cofradía de San Jorge de Mallorca. Sirvió durante la guerra de Sucesión á la casa de Borbón, regresando á esta isla con las tropas que, una vez rendida Palma, entraron á ocuparla por el Rey Don Felipe V el 9 de Julio de 1715 (3). Murió en esta capital el 23 de Noviembre de 1721, dejando de su consorte Doña Margarita Morell y de Berard por hijo y sucesor después á los vínculos y fideicomisos de la casa de Belloto, á

VI. Don Eliseo Belloto Morell Dezcallar y de Berard, Caballero de la Ilustre Cofradía de San Jorge y Regidor perpetuo del Ayuntamiento de Palma por la clase Noble. Nació en esta ciudad y fué bautizado en la Parroquia de Santa Cruz el 30 de Junio de 1717 (4). En

1770, cuando se temía una invasión por tropas inglesas, fué nombrado capitán á guerra de la villa de Santa Margarita, empleos que se encargaron á los individuos de la Nobleza que no prestaban sus servicios en las Milicias Provinciales. Murió el 14 de Septiembre de 1791, y estuvo casado con Doña Benita de Brias, de la Nobleza Catalana. Fueron sus hijos:

VII. Don Juan Bautista Belloto y de Brias que, como su padre, perteneció, también como Caballero, á la Cofradía de San Jorge de este Reino, y murió soltero en Junio de 1798 (5).

VIII. Doña María Elisea Belloto y de Brias, fallecida sin sucesión, á los setenta años de edad, el 25 de Abril de 1823 (6), y casada primeramente con Don Francisco Dorad de Rocabrana, Capitán del Regimiento de Bramante, hijo de Don Luis y Doña Manuela de Brias, su primo segundo; y después con Don Juan Morell y Bordils, hijo de los Señores Don Pedro Juan Morell de Pastoritx y de Vallés, Caballero de la Orden de Calatrava, de la Casa de los Marqueses de Sollerich (7) y de su primera mujer, Doña Magdalena Bordils y Tamarit.

J. R. DE AYREFLOR Y SUREDA.

(1) La genealogía de Don Jorge Abrí Dezcallar, Caballero de la Orden de Calatrava, es la siguiente: Padres: Don Pedro y Doña Leudomia Zanglada. Abuelos paternos: Don Jorge y Doña Violante Fortuny. Abuelos maternos: Don Gregorio Zanglada y Doña Margarita Zaforteza.— Colección de Genealogías de Caballeros mallorquines que han vestido Hábito en las Órdenes de San Juan de Jerusalén y en las de Santiago, Calatrava, Alcántara y Montesa.—BIBL. DE D. JAIME LUIS GARAU.

(2) Concedió este título el Archiduque Don Carlos de Austria á Don Pedro Dezcallar, Caballero de la Orden de Montesa, hijo de Don Pedro Abrí Dezcallar, de la Orden de Calatrava, y de Doña Beatriz Net, dado á nombre del Rey de España en Barcelona á 7 de Julio de 1700. (ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Litterarum regiarum de 1054 á 1710*, fol. 182. Murió dicho Señor el 14 de Noviembre de 1724. (ARCH. EPISC.—*Lib. def. de S. Eul.*)

(3) *Cronon. Mayor* de Don Álvaro Campaner.

(4) Fueron sus padrinos el Ilte. Señor Don Nicolás Dezcallar, Bailío de Mallorca, y la Noble Señora Doña Clara Belloto y Llabrés, Vda.—ARCH. EPISC. *Lib. de Bast. de la Parr. de S. Cruz*.

(5) *Colección de Partidas Sacramentales*.—BIBLIOTECA DE D. JAIME L. GARAU.

(6) Hizo donación de sus bienes á la Excm. Señora Doña Dionisia Rossinyol de Deffa y de Comellas, Condesa de España.

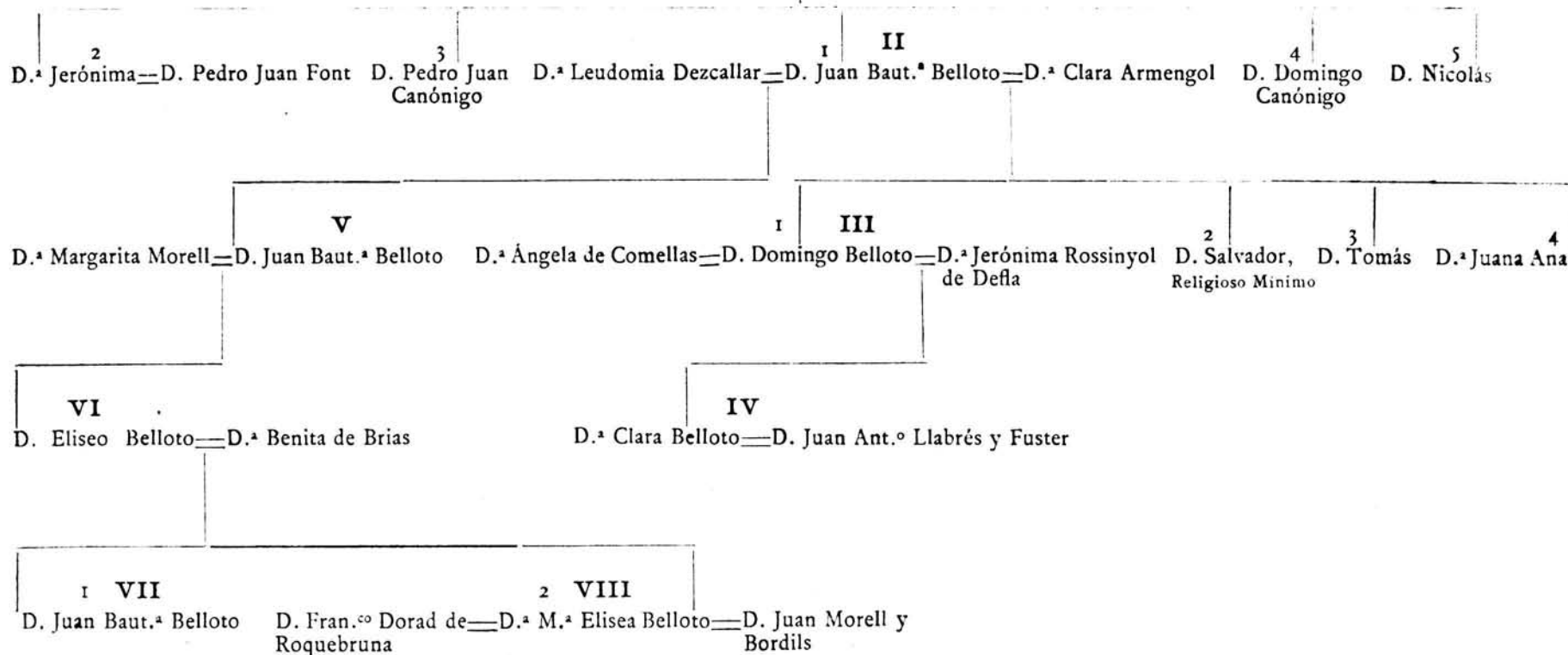
(7) Por haber muerto sin hijos el Excmo. Señor Don Miguel Buenaventura Berenguer de Vallés-Reus de Sollerich Orlandis de Berga y Orlandis, Marqués de Sollerich, Grande de España; Gentilhombre de Cámara de S. M. Don Carlos III; caballero de la Orden de Alcántara (a), fué de derecho sucesor á aquel título su sobrino, hijo de su hermana Doña Mónica, Don Pedro Juan Morell de Pastoritx y Vallés, padre de Don Juan Morell y Bordils.

(a) Estaba casado con Doña Magdalena Gual, hija del Excmo. Señor Don Gregorio Gual de Talapi y Pueyo, Teniente General de los Reales Ejércitos y de su esposa Doña Benita de Barco Florez.

ÁRBOL GENEALÓGICO DE LA FAMILIA BELLOTO

I

D. Domingo Belloto—D.ª Juana Ana Rius

REVOLUCIÓ DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONTINUACIÓ)

LXIV—*Del Rey al Bras Rey al de les Corts reunides a Barcelona, recomanantlos la subvenció que te demanada a ditas Corts per atendre a los afers de Mallorca y de Menorca.*

«Als amats e feels nres. lo braç Rey al de la Cort=del principat de Catalunya quis celebra an la=Ciutat de Barchna

Lo Rey Darago e de las dos Sicilies etc.

Amats e feels nres., Nos per prouehir pus facilment e prompta als afers del Regne de Mallorca e de la Illa de Menorques, scriuim per nra. letra a la Cort de aqueix principat, pregants la effectuosament que per tant seruey nra. e beniffici del publich nos vulla subuenir de aquella quantitat que poran al menys fins en XXX.M florins Darago per conuertir los ab altres nres. pecunies en la prouisio que delliberade hauem E jatçia cregam fermament la dita Cort per sa innada naturalesa e feeltat e per la gran amor e feruent (sic) que sempre a nos ha mostrada e mostra an aquest cas no mancara ans nos complaura liberament encare a vosaltres pregam e encarragam affectuosament que per lo que a aqueix vra. braç toque considerats los motius contenguts an la letra que a la dita Cort trama-tem vullau dar tal endreça que de la dita subuencio siam seruits e complaguts com en vosaltres hauem ferma speranza. Sobre aço vos parlara e sollicitara lo amat Conseller e mestre racional de nra. Cort an Pere de sentcliment dareuli plena fe e crehença quant a la nra. propria persona Dada an puçol a Sis dies del mes de Mars del any de la natiuitat de nre. Senyor Mil CCCC Lij. Rex Alfonsus»

(«*Cartas Reals Originals—1442. fins 1454,*» fól. 286.)

LXV—*Demana el Rey a las Corts de Catalunya reunides a Barcelona una subvenció, lo menos de 30.000 florins, per proveir la gent d'armes que pensa enviar a Mallorca.*

«Als Reuerend e venerables pares en xst. Religiosos=Egregis nobles amats e faels nres. la

Cort=del principat de Catalunya=quis celebra en la Ciutat de Barchna. (1)

Lo Rey darago de las dos Sicilies etc.

Reuerent e venerables pares en xst religiosos Egregis Nobles Amats e feels nres. Reebudes hauem vostres letras per las quals per vra. innada fidelitat e amor que a la corona Darago e a nre. honor e stat sempre hauem portat e portau, notificants nos los grans perills en que son constituïts los Regne de Mallorques e ylla de Menorques per occasio dels actes o insults comoguts o proseguits per alguns malignes inobedients a nos e nres. officials particularment descriuint nos las detestables insolencies e crims que aquells cometen com de bons e feels vassalls se pertany nos supplicau ab gran instancia vullam prouehir prontament per los mijans e remeys quens apparra en lo repos assossech e castigacio de tants inconuenients crims e dampnatges E regraciant vos molt vres. auisacions recorts e supplicacions procehints de pura amor e acostumade fidelitat ves nos e la honor e stat nre. e lo rapos e beniffici de la cosa publica de aquells Regne e Illa e de tots los altres nres. Regnes e terres, vos responem que nos hauent noticia en los dies pessats dels dits actes e inconuenients e vahent la prouisio que tant per la Illustrissima Reyna nra. molt cara e molt amada muller e loctinent general fou feta en trametra en Mallorca primera-ment lo Comte de prades e en Johan de marimon e apres fahent ne venir mossen Berenguer Dolms Governador de aquell Regne e tramament hi per regent la Governacio mossen Arnau de Vilademan y per Regent la assessoria misser Jaume pau e mes auant los guiatges remissions e Capitols per la dita Illustrissima Regina als de la part forana de Mallorca atorgats creent nos per totes aquestes coses aquells recordants se de tanta error per ells comesa e conexents ab quanta benignitat eran tractats deuiasen de llurs mals proposits e tornassen a deguda obediencia nra. e de nostres officials, hauem differit fins al present fer altre prouisio e vsar al principi los derres remeys, Pero

(1) En lo Procés de dita Cort, relatiu al Bras Real, que obra en l' Arxiu de la ciutat de Barcelona, no havem trobat que 's parlés de la transcrita lletra de Don Alfons. Solament la Reyna recorda la subvenció dels 30.000 florins demanada en aquell document per lo seu marit, segons podrà veure 's en lo curs d' aquest Aplech.

veent que las persuasions e paternals Monicions gracies e benificis, tant per nos e la dita Illustrissima Reyna, quant encara la interposicio de aqueixa cort per mi ja dels dits Comte de Prades e den Johan de marimon no han bastat a remediar e placar las dites turbacions e cessar tants inconuenients ans tota via han augmentat e augmenten pesseuerant an la inobediencia nra. e de nres. officials e que ja tals coses tolerar nos deuen ne poden sens gran offensa de Deu e incorriment de la destruccio dels dits Regne e Illa, hauem delliberat prouehir e vsar de rigorosos remeys per castigar los dits inobedients e extirpar aquells totalment e constituhir los dits Regne e Illa e los habitants de aquells qui en nra. obediencia e pacificament viura volen en rapos e tranquillitat, E jacia considerant per lo seruey que aquex principat nos ha offert fer de summa de CCCC.^M florins per nra. prospera retornada en lo dit Principat lo qual reputam esser gran e hauem per molt accepte haiam differit fins a la present jornade emprar lo dit principat e demenar li subuencio alguna, per no agreujar aquell de maior suma de la dita oferta creent de las nres. propries peccunies poder hi dar recapte, com hagueram indubitatament fet si altres necessitats en las parts deca nons fossen occorregudes per las quals no tantolament las peccunies que hauem delliberat despendre en la dita prouisio mas molt e molt maior summa nos ha couengut exposar e despendre en pagament de gent darmes e altres preparatoris los quals hauem fets necessariament per obuair als desordenats appetits de alguns emulos de nre. stat en Italia qui sforsar se volen per totes vias torbar o dilatar nra. delliberade visitacio del dit Principat e altres nres. Regnes e terres la qual indubitatament speram ab vida e direccio diuina fer e complir en lo temps per nos pres, Considerants empero la gran e liberal oferta que en los pessats dies per part del dit Principat a nos es stade feta per repos e ben auenir del dit Regne de Mallorques en la qual oferta aqueixa cort per la innada fidelitat e feruent amor vers nre. stat e seruey mostre perseuerar en vna letra per la dita cort a nos tramesa escrita a xxviii.^o de Deembre pus prop pessat la qual per lo venerable religios frare bertran ça mora Abat de ripoll e lo Magnífich e amat nre. mossen Ffranci dez Pla missatgers per lo dit Principat a nos tramesos fon a nos presentada en la Ciutat de Gayeta a xxviii.^o de

Janer prop pessat e encare considerants lo que en dies pessats nos fon declarat primerament per lo dit mossen Arnau de vilademany e apres per lo dit Comte de Prades e per lo dit Johan de marimon e per en Bernad ça pila e derrerament per los dits missatgers del principat sobre la subuencio de Mil balesters per nos a la Cort del dit Principat la qual ladonchs se celebraue en Barcelona demanade en la guerra que fahiem en Toscana e que la dita Cort hauia delliberat e conclos seruir nos de XXX milia florins darago per aquells, La qual delliberacio e conclusio no fonch executada sobreuenint la dissolucio de la dita Cort, E confiants grantment de la naturelesa innada fidelitat e feruent amor que la nacio Cathalana sempre vers son Rey e Senyor e per specialitat a nos ha mostrade en tots nres. negocis no defalints james a nostres necessitats vos pregam e encarragam ab aquella mes affeccio que podem que per tant seruey de Deu e nre. e benifici e rapos dels dits Regne e Illa e castich dels malignes e inobedients nos vullan subuenir de aquella mes summa que possible sera almenys fins en los dits XXX.^M florins darago dels quals com dessus es mencionat fou per la dita altre Cort delliberat e conclos fossem seruits en la dita guerra de Toscana entenent en aço apart posats tots affers affi que si delliberareu com hauem ferma speranza complaurens de la dita subuencio se faça de continent donant aquella per nre. part al magnífich e amat Conseller e Tresorer general nre. mossen Perot mercader al qual scriurem prestament de la manera de la distribucio de aquells e altres nres. peccunies qui a la dita prouisio seran necessaries, Perque ensemps ab altres nres. peccunies la puxa exposar distribuir e conuertir an lo pagament del sou de la gent darmes de cauall e de peu e altres coses que li manam fer e trametra als dits Regne e Illa, De aquestes coses hauem donat special carrech vos sollicita lo Magnífich e amat Conseller e nre. racional de nre. cort en Pere de Sentcliment, donar li heu plena fe e creença en quant a la nre part sobre aço vos dira, quant a la nre. propria persona Dade an Puçol a VJ de Març Mil CCCC l.ij.—Rex Alfonsus

Ar.^{us} Fonollada Prothonot.^{us}

In curie IIIJ.^o

(«*Cartas Reales Originales*.—1442. Fins 1454.º fól. 287.)

LXVI—*Els Consellers demanen a Joan Boscà minucioses informacions sobre clavaries passades, per decidir llavors la manera de proceir en lo negoci dels creditors censalistas.*

«Al molt honorable senyer en Johan boscha Ciutada de Barchna a Mallorques

Molt honorable senyer dues vres letres hauem reebudes la vna de .II. e laltre de VJ. del present mes de Març sobre los actes per vos fets per raho dels affers per los quals sots estat trames en aqueixa Ciutat e Regne de Mallorques segons que largament es contengut en les dites letres, a les quals vos responem que loam molt los dits actes en la forma quels hauets fets, dels comptes empero daquens hauets scrit dels Clauaris passats e de les restes de aquells vos diem que si prestament ho porets saber haurem pleer quels veiat e sapiats com son passats E sius passauen per dilacions quey anentets ab los migans contenguts en vres. instruccions E si prestament porets saber les peccunies reebudes del bienni prop passat en que son estades conuertides e les restes resultants de aquelles en poder daqui hiten (sien?) quens en hauisets com abans porets E aximateix de ço que haurets fet ab los homens de la part forana car segons vres. letres encara no hauiets puschet parlar ab ells E no resmenys de ço que haurets fet ab los Clauaris passats, los quals deuets estrener segons vres. instruccions en tal forma que los qui ara son ne prenguen eximpli E apres quens haurets auisats de les dites coses vos rescriurem com procehirets en les raquestes de les quals nos hauets escrit pero som de intencio que entretant cominets mas no façats les dites raquestes sens nra. consulta, Scrita en Barchna a .XV. de Març del any MCCCC Lij.

Los Consellers de Barchna.
A vre. honor apprellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 176 g.)

LXVII—*Altre volta ofereixen los Consellers suplicar a la Reina que proveesca en los fets de Mallorca.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques

Molt honorables e molt sauis senyors Reebuda hauem vna vra. letra de XXIIIJ. del mes de

Ffabrer prop passat sobre la continuacio del concitament fet per los homens de la part forana e dels actes per ells fets e continuats e per aquesta reho demanats socors e ajuda segons aquestes coses pus estesament son contengudes en la dita vra. letra a la qual vos responem que passam tant gran anuig e compassio de les dites coses que no ho poriem exprimir per scriptura Eus fem certs que supplicarem la senyora Reyna e farem instancia en la cort de Cathalunya per aquets affers tant com nos sera possible en tal forma que no romendra per nosaltres que no hi sia fet lo degut E tengueus senyors molt honorables e molt sauis la Sta. Trinitat en sa proteccio e guarda Offerint nos fer per vosaltres totes coses a nosaltres possibles Scrita en Barchna a XVJ. de Març del any M. CCCC Lij

Los Consellers de Barchna
A vre honor apprellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 176.)

LXVIII—*Del Sindich en Cort als Consellers, avisantlos el proposit del Rey de demanar a les Corts 30.000 florins per subvenció als fets de Mallorca, y de altres preparatoris per lo mateix.*

Lo Sindich Vinyes, ab data 27 de Mars següent, escrivia desde Napóls:

—«... Sobre los affers de Mallorques ja mossenyors vos scriui lo preparatori que lo .S. R. hi hauie fet ço es, que hauie tremesa vna galiota a la Illa ab .j. cirurgia a qui dien mestre guerau, confiant ab consell del confes del dit .S. bisbe de Mallorques que aquest mestre guerau ho mitigara tot, e aquest preparatori e no altre lo dit senyor fins açi ha fet, E are lo dit .S. importunat o instat, per los de la ciutat de Mallorques, ha desliberat de socorrer la dita Ciutat de Mallorques, E per aço ab ses letres qui seran ab lo present correu lo dit senyor scriu e empre la Cort de Cathalunya de XXX.M florins, E vltra la dita Cort lo dit senyor scriu a alscons particulars e entre los altres a vosaltres Senyors, e per ço ho remet al que lo dit Senyor vos scriu, Entes he empero per .j. forat e se que es veritat que lo .S. Rey per lo dit socorriment hauria aqui remeses XX.M ducats. affi que si la cort no volie suplir al dessus scrit, son proposit no çes, axi placie a Deu que fins açi

prou so ha mirat., Lo dit senyor cuyta que los dits embaxadors de Cathalunya e nosaltres hich ischam ab la dita nau (1) e aço significa que fa per lo dit socorriment de Mallorques, e cuyt sentir que per ço fa lo present correu primer affi que la cort hauer deslberat si fara lo dit socors. la forma de la execucio del dit negoci, e lo proposit del dit Senyor, puxe trèmetre ab la dita Nau». —...

(Cort. com. orig.—1452, fòl. 36.)

En lletra apart, d' igual data, afegia dit enviat;

—«... Per lo dit altre correu que perteix lo die present lo .S. Rey scriu a la cort, la qual empre de XXX.M florins per lo socorriment de Mallorques, e perticularment ne scriu a vosaltres senyors. Si la present sera aqui primer del altre sera per avis etc.»

(Registre *ul supra*, fòl. 37.)

LXIX—*Lletre dels embaxadors recomanant a les Corts el subsidi de 30.000 florins demana el Rey per los fets de Mallorca, ponderant les necessitats del monarca y les despeses haurà de fer ab la visita que espera dels emperadors de Alemanyà.*

«Als molt Reuerends Nobles e honorables senyors Celebrants la Cort del Principat de Cathalunya»

«Molt Reuerends egregi Nobles e honorables senyors dues letres de vostres molt grans sauices les quals hauem rebudes dins poch temps dirigides al senyor Rey hauem presentades a la sua magestat La qual hauem subiectament supplicade segons eram instruhits per mija de letres vres. a nosaltres trameses per la sua clemencia volgues attendre a la Restauracio del Regne e illes de Malorcha e manorcha les quals eren posades en grandissimo extermini segons la sua Magestat era informade per mija de vres. dues letres e en altra manera, aplicant en aquestes supplicacions aquelles Rahons quens ha semblat per inclinar la sua gran senyoria a fer les coses necessaries a Restauracio de aquelles terres tribulades e

totes les vagades que de aço hauem perlat ab la sua excellencia les quals no son stades pochhas hauem haudes axi bones e consolables respostes que nons semblaue res si degues millorar, Pero per que es notori la tarda de la prouisio necessaria es molt damnosa, ab aquella pertinencia de parlar nos es stat possible hauem suplicat a la sua magestat que la dita prouisio fos feta en temps que pogues fer fruyt E los de aquell Regne e illes haguessen de que poguessen retre a la alteza sua lo deute de vassallatge fructuos e no apres lo dit S.^{or}, apres de moltes rahons nos dix tramatria aqui diners per fer sforç en aquests affers com ja fos cert prouisions ne manicions en aço no bastassen, pero que hauia a suplir a tantes coses per raho de aquesta guerra principiada per raho de la Liga feta entre ell e venecians e per altres necessitats que dubtaue bastas lo que ell tramatra aqui a suplir sufficientment a les coses necessaries E que si per falta de sforç la cosa mencaua no vingues a la conclusio per ell e vosaltres desijade seria confirmar los mals homens de aquelles illes en lur error E per aquella raho hauia pensat recordant se de la gran oferta que aqueixa Cort li hauia feta sobre los dits fets de Malorcha emprar vos lo seruiseu de XXX.M florins per ajude affer acabadament les coses necessaries per lo be e repos de les dites illes e que de aço vos scriuria e pregauè a nosaltres vos ne scriuissem endreçant lo seu proposit e seruey quant nos fos possible e que moltes voltes li era stat dit per molts que per los fets de Plumbi era concordat per la Cort li fossen donats XXX.M florins per los M.^a balesters que trames a demanar a la dita Cort los quals li foren stats donats de fet si la dita Cort no fos stada licenciada o dissolta e que ell crehia fermament axi era e que ab mija de aquesta quantitat que speraue de aqui e ab lo quell hi tramatra seria indubítadament mes rapos en les dites illes e seria refrenade la audacia dels mals homens en aquexes parts e que temps hauia vos haguere demanade subuencio de aquests XXX.M florins sino que nous volia agreuiar vist lo gran donatiu li hauiau fet per la sua prospera retorna-de lo qual es gran (1) e li es stat molt accepta pero que la necessitat es tanta en aquests fets de Malorcha e altres que ja no podia pus alargar nous empras confiant molt de la innada fidelitat

(1) D' en Madrenchs, que 's trobaba en la platja de Nápols—«... carregada de forment per a Mallorques...»—segons en la mateixa lletra s' expressa.

(1) De 400 mil lliuras catalanas.

e amor dels Catalans los quals james no havian fallit a les necessitats de sos predecessors e sues, Nosaltres responguem a la sua magestat que scriuriam segons ordonaua e fariam lo seu seruey de nre. poder jatsia demes fos scriura nosaltres pus la sua magestat scriura, lo qual sperauem trobaria ab la cort les coses rahonables Dequiauantes vres. R. N. e honorables sauiesses sebran be ponderar les coses necessaries en aquests affers e sabran elegir lo pus rahonable e segura part. Be podem testificar les despeses del dit Senyor son molt grans per les rahons dessus scrites e per moltes altres e ara de nou que occorra lo emperador e Lemperadriu (1) venen aci a visitar lo dit senyor e jatsia li fessen molta honor pero nos pot scusar vna gran despesa E lo dit S.^{or}, quis prepara en rebre lo molt sumptosament e en diuerses maneres de festes aculliments e despeses en fer molt be perar ses gents e los de aquesta Ciutat casses dances en que son appellats los Barons e senyors de aquest Realme los quals se disponen a fer lo seruey del dit Senyor e honor lur de les quals despeses nos tocara bona part per satisfer a la honor de la Patria, Vist no podem obtenir abans de la vengude del emperador pugam pertir, perque lo carrech de la Nau es aci encara complidament Nosaltres per los perills qui son en la terra hauem elegit la via de la mar per tornar aqui hauem molt treballat en hauer fusta competent la qual no hauem trobade e hauem supplicat lo dit Senyor nos levas vna de las suas galeas Armades dona bona raho com no pot fer la qual seria larga de scriura pero fa gracia a vosaltres de vna competent Nau sua la qual solien nomenar den medrens ab la qual nos fa leuar, e nostres robes e seruidors ffranchs de nolits crehem pertir molt prest a lendemig e totes hores vres. R. N. e honorables sauiesses ordonen de nosaltres segons los placia En Napolis a XXVIJ de Març any M CCCC LIJ.

A la ordinacio vre apperellats
Abbat de Rippoll e franci dez pla»

(*Cart. com. orig.*—1452, fól. 38.)

(1) D' Alemanya, coronats en Roma per lo Sant Pare.

LXX—*Encarreguen los Concellers a moss. Miquel Des Pla velle que els missatgers tramesos per la ciutat y per los homens forans de Mallorca no obtenguen del Rey alongament ni sobreseiment dels censals que presten als creditors catalans, y que sobre asso escriga lo que podrá saber al protonotari moss. A. Fonolleda, al qual han feta ja llur recomendació.*

«Al molt honorable e molt saui mossen Miquel dez pla Ciuteda de Barchna

Mossen molt honorable e molt saui Sabut hauem com la Ciutat de Mallorques tramet tres missatgers al senyor Rey e los homens forans hi trameten altres tres missatgers e per alguns es fet dupte que entenguen en impetrar algun allongament o sobreseiment dels censals que fan e presten a lurs creadors censalistes domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Catalunya... (1) e priuilegis de aquesta Ciutat e encara contra los capitols ab interuencio del dit senyor fets e fermats entre lo gran e general concell del Regne de Mallorques e los dits creadors Per ço mossen molt honorable e molt saui ab gran affecio vos pregam que tant cautament com porets vos informets dels dits affers e entengats ab diligencia que allongament sobreseiment ne altre qualseuol preiudicial als dits creadors no puxe esser impetrat ne obtengut del dit senyor E sin huiets sentiment en aquell cas supplicassets humilment lo dit senyor que per importunitat de algu no volgues atorgar alguna prouisio preiudicial contre los dits creadors maiorment que fos contra constitucions de Catalunya e priuilegis de la dita Ciutat e dels dits capitols Confiam en Deu quius ha dotat de virtut de prudencia que vos daretis tal orde en los dits affers que rehonablement ne serets comendat E de aço nosaltres ne scriuim al honorable mossen Arnau fonolleda prothonotari del dit senyor que ho haie per recomenat per que placiens comunicarne ab ell segons vos sera vist fahedor E tengueus la Sta. Trinitat en sa proteccio e guarda Scrita en Barchna a .XIIJ. de Abril del any .MCCCCLIJ.

Los Consellers de Barchna

A vre honor apperellats.»

(*Reg. Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 188 g.¹)

(1) Faltan aquí en el Registre algunes paraules dexades pel copista, probablement dirian: «lo qual es contra Constitucions de Catalunya...»

Ab data 14 dels prop dits mes y any los Consellers escriuhen a mossen Arnau Fonolleda, Protonotari del Rey y Batlle gral. de Catalunya, recomanantli 'ls afers comunicats a mossen dez Pla, afegint:—«E si era cas que lo dit mossen Miquel ne fos partit vos pregam que obriats la letra que fem al dit mossen Miquel e que per contemplacio nra. e de aquesta Ciutat vullats pendre carrech de ço que scriuim a ell en tal forma que per mija vre. haiam nre. obtat segons en la dita letra es contengut.»

(Reg. dalt dit, fól. 189.)

A 19 d' Abril de 1452, los Consellers barcelonins escriuhen llargament a llur comissionat en lo Regne de Mallorca, en Johan Boschá, respondent a tres lletres sévas de 29 y 31 de Mars y 16 del mateix Abril. Després de donarli minuciosas instruccions sobre 'l fet dels censals enderrerits y dels actes que hauria de seguir contra n' Huguet Febrer y Anthoni de Muntornès,—ex-clavaris de las imposicions de la universitat de la illa,—ab motiu de certas restas per ells degudas, entre altres coses li diuhen:

—«... Dels missatgers que diets que la Ciutat de Mallorques e los forans de aquella trameten al Sor Rey e com vos ne hauets scrit al honorable mossen Miquel dez pla e en Anthoni Vinyes ho loam E hauriam vos com nosaltres ne scriuim al dit mossen Miquel e al prothonotari del dit senyor...»—«E hauem trobat a singular pler com scriuits que mre. guerau sirurgia per carrech quel Sor Rey lin ha donat dauia parlar ab los homens forans, de ço que sen seguira placiens auisarnos ne tant prest com porets...»—

(Reg. *Letres closes*, anys 1451 y 52, fól. 190.)

LXXI—*Los embajadores donen conte d' haver entregades al Rey les lletres ab que les Corts p' insten a posar remey en los fets de la illa.*

«Als molt Reuerends Nobles e honorables senyors celebrants la cort del principat de Catalunya

Molt Reuerends nobles e honorables senyors a VIJ del mes present reebem letra vra. ab altre letra dressade al Sor Rey la qual ordonauet fos presentade a la M. del dit S.^{or}, per nosaltres suplicant lo la pus comodament nos fos possible

li fos plasen prouehir a les necessitats de Mallorca que las quals multipliquen tant que aquella terra se ve del tot a perdre, E no obstant que lo Emperador e la Emperadriu sien assi dies ha e tinguen lo dit Senyor molt ocupat, per obseruacio de vres. manaments e per la arduitat del fet, hauem presentade la letra al dit S.^{or} e hauem captade hora, le ha ab repos lesta e li hauem significade la contagio del mal la qual sta be apprellade en la terra ferma (1) e a gran descarrech de aqueix principat li hauem moltes vegades perlat vbertament del perill en que la terra sta, La Sua gran Senyoria apres de la lectura de la letra, nos dix ya hauia prouehit an aquest acte e sens falle ho vol dir per los diners que ha tramesos aqui e per lo que demane sie seruit de la cort per la prouisio del Regne de Mallorca, De que per altres hauem scrit sufficientment a vres. R. N. e honorables sauietas, Si los fets hauran vtil axecucio ne farem gracies a nre. Senyor e molt nos ne alegrarem, Nosaltres dauem partir dins quatre o sinch jorns ab la Nau den Madrens, fins assi altre pessatge no hauem pogut hauer, Suplicam per raho de nra. pertida pus stratement que en altre temps E per quens sembla es be master la M.^{ta} del dit S.^{or} per la sua clemencia vulla girar la cara vers los poblats en aqueixes sues terres, los quals pereixen per la sua ausencia, Lo gran e singular aculliment e recepcio que lo dit S.^{or} ha fet al Emperador e Emperadriu serien difícils de recitar e a ple scriura, Molt [s] seran qui de aço scriuran E vres. R. N. e honorables sauietas nauran sertificacio per moltes parts, placiens hauer nos per scusats, si per la present no scriuim Emptxats per raho de nra. partida E ordonen vres. R. N. e honorables sauietas de nosaltres tota hora a vre. voluntat, En Napols a XVJ d' abril Any Mil CCCC LIJ.

A vra. ordinacio apprellats
Abat de Rippoll e Ffranci
dez pla»

(*Carl. com. orig.*—1432—fól. 56.)

(1) S' aludeix aqui a la sorollosa qüestió politica dels menestrals barcelonins, anomenats de la *Gavella de la Busca*, als qui oberta y fermement amparava 'l Governador de Catalunya mossen Galcerán de Requesens, com repetidas vegadas axi ho expressan los Consellers al acusarlo devant del Rey de ser la *vlla* de aquell moviment popular.

En lletra de 4 de Maig de 1452, los Consellers escriuhen a en Johan Boschà, ciutadà de Barcelona tramés a Mallorca per los creadors censalistas: «... E deço quens scriuïts del dit mestre guerau hauem trobat sobiran pleer e farem tota vegada quen haiam bones noues pregant vos quens scriuats dels procehiments que sen seguiran...»—(Reg. *Lletres closes*, anys 1451 y 52, fól. 194 g.¹)

Y ab data 24 del mateix mes, acusantli rebuda de tres missivas sévas de 11, 12 y 15 del propi Maig afegeixen:—«... Hauem haut pleer dels capitols del senyor Rey portats per mestre guerau quens hauets trameses los quals per occupacio fins açi no hauem puschuts legir, es empero veritat que los dits procuradors (*) los han legits e per auant deus migençant vos scriurem de aço e de altres coses nra. intencio com attes que la nau qui apporte aquestes lletres deua partir de continent no hauem haut temps de deliberarhi...»

(Reg. dalt dit, fól. 197.)

LXXII—*Sobre prestar el General de Catalunya iij. o v. mil florins a la ciutat de Mallorca per atenció de ses necessitats.*

«Conçell tengut per los honorables Consellers ensemps ab lo Conçell de XXIIIJ. promens elegits per reho de la Cort de Cathalunya qui de present se celebra en aquesta Ciutat»

(Dijous 1.er de Juny de 1452)—«... Aquí fou exposat per lo honorable mossen Jofre seruent vn dels dits honorables Consellers en nom de tots, Com lo Regne e Illa de Mallorca, e los habitants en aquells ço es los de la Ciutat ab los forans són en tanta diuisio que es dupte fort breu no vinguen a total destruccio, e la dita Ciutat de Mallorca es en tanta oppressio, que si noy es prouehit fort prest sera del tot destruhida, E per aquesta reho la dita Ciutat ha trames a la senyora Reyna, e a la dita Cort per Missatger lo honorable mossen Jordi de Sant Johan, caualler per demanar a la dita Cort ajuda de .CC. homens, per deffensar la dita Ciutat qui porien costar de .IIIJ.^M en .V.^M florins, los quals la dita Ciutat de Mallorca asseguraria de tornar los al general de Cathalunya, e entretant de pagar lo interes per aquells, E per ço ells Consellers ho posauen en lo present conçell, E proposades les dites coses

[*] Dels creadors censalistas.

per lo dit Conçell fou deliberat, que en aquell Regne de Mallorca va tant en aquesta Ciutat e a tot lo principat de Cathalunya, e encara als Regnes de Arago, e de València, e si per mala sort se perdia nos cobraria axi tost, e que es necessari que la dita Ciutat de Mallorca sia conseruada e deffesa, car si aquella era destruhida tot seria destruhit, que es molt necessari que sia feta a la dita Ciutat la ajuda dels dits .IIIJ.^M o .V.^M florins, per hauer gent per deffensar la dita Ciutat, E per tant com per indisposicio del temps lo present conçell de .XXIIIJ. nos pot applegar tota vegada que es necessari per ausencia de alguns qui son deflora aquesta Ciutat e en altra forma, les dites coses foren remeses per lo dit conçell als dits honorables Consellers, e Sindichs qui puxen delliberar e consentir que dits .IIIJ.^M o .V.^M florins sien donats o prestats a la dita Ciutat de Mallorca, per hauer gent per deffensar la dita Ciutat, e que ço que los dits Consellers deliberaran en les dites coses valegue e tengue tant com si tot lo present Conçell ho hauia fet e deliberat...»

(Reg. *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 167 girat.)

LXXIII—*Sobre la vinguda a Mallorca de la galera de guardia de la ciutat de Barcelona per oposarse a la que armaven los pagesos.*

«Al molt honorable mossen Johan de camos patro de la galea de guardia de la Ciutat de Barchna.

Mossen molt honorable per tant com en certa part del Regne de Mallorca se prepare armar vna galea qui ensemps ab certa galiota qui ja hi es se espere farien gran dan al dit Regne e encara a la Ciutat de Mallorca E no resmenys en aquestes parts e altres nosaltres som estats pregats e encarregats per la Sta Reyna e pregats per part de la dita Ciutat de Mallorca que la galea de guardia de aquesta Ciutat de la qual vos sots patro ensemps ab altres galeas qui son en la plaie de aquesta Ciutat prouehissen en la dita galea quis prepara armar en lo dit Regne de Mallorca E nosaltres hauent voluntat a fer cessar tots inconuenients quis poguessen seguir per reho del armament fahedor de la dita galea attes maiorment que lo senyor Rey ha manat a misser Armadans que li fahes leuar les vcles e

altres coses en tal forma que cessas lo dit armament Per ço ab affeccio vos pregam que decontinent ab la dita galea daquesta Ciutat girets vre camí vers la dita Ciutat de Mallorques e a ordinacio del honorable mossen Arnau de Vilademany Regent la governacio del dit Regne de Mallorques e dels honorables Jurats de la dita Ciutat de Mallorques façats e exequetets vers la dita galea armadora en lo dit Regne tot ço que per los dits Regent la governacio e Jurats sera delliberat e ordonat pero que per aquestes coses no puxats estar en lo dit Regne de Mallorques ni en les mars de aquell sino per espay de .XV. jorns e no pus auant ans decontinent passats los dits XV. dies haiats a tornar a fer lo negoci de la guardia al qual la dita galea es deputada. Dada en Barchna a XXij. de Juny del any M CCCC Lij.

Los consellers de Barchna
a vre honor apperellats»

«Apres feta la pnt. delliberam que vos ans de anar a Mallorques vingats açi e ladonchs sera delliberat per nosaltres com procehirets en los dits affers perqueus pregam que axi ho compliscats per obre ço es que ans de anar a Mallorques vingats açi de continent ab la dita galea e leuors vos direm com haurets a procehir en los dits affers e que entretant tingats aquestes coses secretes en vos mateix, Dada vt supra.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 4 g.¹)

Ab data 23 del meteix mes de Juny, los Consellers de Barcelona escriuhen als Jurats de la Ciutat y Regne de Mallorca:

«Molt honorables e molt sauis senyors Per tant com la senyora Reyna nos ne ha pregats e encarregats e a instancia e pregaries dels honorables mossen Jordi Sant Johan e en Luis baco embaxadors vres. destinats a la dita senyora E per contemplacio vra. e de aqueixa ciutat hauem deliberat que la galea de guardia de aquesta Ciutat yaie en aqueixes parts per executar certs affers segons vosen pora informar largament lo dit mossen Jordi sant Johan...»—«... Scrita en Barchna a XXij. de Juny del any MCCCC Lij.

Los Consellers de Barchna
a vre honor apperellats.»

(Reg. *ul supra*, fól. 5.)

LXXIV—*Sobre la concordia feta per los missatgers d' aquesta ciutat ab los procuradors dels acreedors censalistas per la luicio de deu mil florins.*

Los Consellers barcelonins, per lletra de 27 de Juny de 1452, diuhen a en Joan Boschà, tramés a Mallorca per los censalistas de Catalunya, que—«havem haut gran pleer com nos hauets auisats dels .CC. infants que lo senyor Rey ha trameses aqui e haurem maior quant sabrem que les naus ab la altra gent hi seran ateses placia a deu que sia tot per benauenir...»—

Despres, entre altres coses, li manifestan «com sobre la luicio dels .X.^M florins nosaltres e los procuradors dels creadors som venguts a certa concordia ab lo dit mossen Jordi de Sant Johan, e ab en Luys baco...»—embaxadors enviats per la Ciutat de Mallorca a la Reyna D.ª Maria, de quina composta n' hi remetien transllat, enduhentsen un altre 'l primer de dits missatgers pera ferla fermar per los Jurats y Concell de Mallorca y «alguns habitants en aquella qui sien dels pus opulents perque placies que veiat qui fermara en les dites coses e que sien tals que los dits creadors sen deguen contentar maiorment en la carta de guardar de dan que han affer E apres que fermat hauran complidament porets dir als Clauaris de la dita Ciutat que dels dits .X.^M florins sen puxen plaur de continent de Mil florins...»—«... E la hora que haurem la carta fermada per los dits Jurats conçell e singulars nosaltres donarem obre que la dita concordia sera fermada açi per nosaltres e per los procuradors dels dits creadors...» (1)

En igual data escriuhen sobre dit afer de la concordia als Jurats y als Clavaris de Mallorca. (2)

LXXV—*En Joan Camós, patró de la galera de guarda, dona conte als Consellers de la presa que ha feta de la galiota den Catlar.*

«Al molt honorables e de gran saulesa los consales de la siutat de barcha.

Jhs.

Senyor molt honorables apres fuy pertit de qui de mig agui tornar a selou an que aturi .ijj. dias per temps a pres son aribat an la

(1) Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 5 g.

(2) *Idem idem idem*— > 7 y girat.

hilla de malorque a .iij. de juliol al port de polensa an que trobi vna galiota de mestra garau la qual acostraran an tera e materan la dins una bara per dupta de la galeya e viu la galeya dels pegesos an tera los quals ab asforts trebalan an verarla enperho ells no an los areus que an nesesari jo e aturat an lo port hun gorn ascusint [sic] e regonaxent tot lo que hi feya regonexer a pres pertit de polensa venint a la siutat ancontri las galiotas den catlar e den bonet huna hora apres de jorn e hisqueran ma pensant que fos la fusta dels pegesos con ma descobriaran per galeya ells giraran volgeran tirar la via de huiusa e jo donant los casa elas sa pertiran e pranguí la galiota den Catlar sobra Portopi aportila a la siutat e restituhili la galiota an perho no lam lexaua pertir Jo hisqui an tera e perli ab lo governador e ab los jurats comtant los lo que era astat e con la hauia restituida con vench an lan dama lo governador esser binformat del dan que feya trames ma a dir que la desarmas el sentint ques dauia desarmar volgesen anar e Jo anili apres fiu li dar la proa an tera prop la siutat e ramolqui la fusta prop de mi, an lan dama lo governador dix ma que la restituis la fusta e de continent ho fiu anperho es desarmada que crech la tiraran an tera Dich vos que an bonet as ascatat de que mas astat greu no e pogut saber quin cami a fet Apres esser asi lo governador e los jurats an deslberat que la galeya ab la galeya den geronim P. balla tornasam a polensa e que torbam que la galeya nos var De continent pertirem Vuy a .viij. jorn que son aribat an la hilla Jo e dit al governador e jurats lo temps que la galeya a aturar an la hilla sagons e sentit los Jurats prouaexan ab vosaltres que los sia lexada mes temps Dich vos que tots los pagesos ne astan aspentats, pasat lo temps deus volent jom calare an la costa e no pus ascrita an malorque a viij de juliol [1452]

A vostro seruey e manament
prest Johan de Camos»

(*Cart. com. orig.*—1452-fòl. 88.)

LXXVI—*Sobre el préstech de 30000 florins demanat pel Rey a la Cort general, y conclusió d'aquest negoci.*

Consultat lo *Procés del Braç Real*, que, relatiu a la Cort general de Catalunya—comensada en Perpinyà per la Reyna Dona Maria l'any 1449—

obra en l'Arxiu Municipal de Barcelona, no havèm trobat,—com ja abans dexèm dit,—que 's parlés en aquella Assamblea de la carta del Rey, dada en Nápols a 6 de Mars de 1452 y que en son lloch havèm transcrita, ab la que D. Alfons demanava ab urgencia a dita Cort 30,000 florins pera 'l sosteniment de las tropas que havia d'enviar a Mallorca a ofegar lo mohiment dels forans.

Empero, en la petició verbal que ab gran encariment feu la Reyna a la esmentada Cort (1), sobre mudar ab la major cuyta possible la residencia d'aquesta en altre lloch del Principat que 's trobés lliure del flagell de la pesta, que llavors prenia gros increment en Barcelona, la Sobirana, al al·legar los motius que havia tingut en compte per no dur més aviat a terme dita mutació, cita en segon lloch lo d'haver volgut esperar—«que vosaltres sens cuyta e precipitacio poguesseu deliberar e acordar sobre los XXX.M florins de que lo senyor Rey vos hauia emprats per los affers de Mallorca...» Y sembla que la resolució sobre aquest negoci, sots pretext de la anormalitat sanitaria, era entretinguda y diferida per la Cort catalana. Nos indueix a sospitarho la enérgica conminació ab que, a la fi de sa demanda, amenassava Dona Maria a dit Cos general, en cas de no accedir a sa real proposta de traslladar la assamblea a Vilafranca del Panadés, o a altre lloch convenient hont poder prosseguir las tascas parlamentarias: «E si la vna cosa o laltre—digué la Reyna—no voldreu fer o volreu passar lo temps sots color de deliberar en altra dilacio nos vos notificam que entendrem a prouehir per los millors remeys que porem a nostra partida e a la salut de nostra persona...»

La severa actitud de la Sobirana feu l'efecte degut. L'endemà, d'acort ab la matexa, declará mudada la Cort a la esmentada capital del Panadés, hont s'ajuntá 'l dia 20 dels propdits mes y any, en lo Capítol del Monastir de Frares menors, ab la sola concurrencia de nou Sindichs, axó es: un del Braç eclesiástich, tres del militar y cinch del real. No podent, donchs, funcionar lo Parlament, per trobarse molts de sos principals membres a Barcelona, la Reyna, ab data 24 del mateix juliol, escrigué al Arquebisbe de Tarragona, Bisbe de Vich, Comte de Prades y al Vescomte d'Illa y

(1) Aplegada 'l dilluns 10 de juliol del mateix any, en la Sala refetó del Monastir de Sta. Agna de Barcelona.

de Canet, consellers reals; al noble D. Guillem Ramon de Só y de Castre y als Consellers de Barcelona, *pregant, encarregant y manant* als cinch primers, que de continent passessen a Vilafranca, y als Consellers barcelonins que ab igual pressa hi enviassen llurs sindichs, «per tal ques puxe entendre en los actes de la Cort ab aquella celebritat ques pertany e lo seruey del Senyor Rey requer.» Dits personatges *acataren...* mes no cumpliren lo manament real; lo que obligà a Dona Maria a enviarlos, ab data 14 d' Agost propsegüent un expressiu recordatori, en lo que 'ls deya: «Car ja sabets los affers que concorren quant hi va e quin perill ha en la triga...»—aludint sens dutte al socors demanat per Don Alfons pera la pacificació de Mallorca.

A 30 del mateix mes, la Reyna interessà de nou a la Cort de Catalunya la tant sollicitada y may resolta deliberació sobre la demanda dels 30 mil florins,—«en manera que lo Senyor Rey haia de vosaltres la resposta que confia e desiga.» Empero aqueixa resposta continuà 'l Parlament allongantla de manera indefinida ab un silenci tan estudiat com incompreensible; fins que en la sentada tinguda per aquell, lo dia 17 de Maig de 1453 en lo Monastir de Sta. Agna de Barcelona, hont de nou s' havia trasladat, se donà compte de la següent lletra, ab la que Alfons V d' Aragó renunciava al repetit préstech dels 30 mil florins, atenent a haver millorat la apretada situació de la Illa, pero en cambi emprava la mateixa suma pera armar cinch naus de sa real esquadra.

«Als Reuerend e venerables Pare en xst. religiosos magnífichs nobles amats e faells nostres los de la Cort general del Principat de Catalunya.

Lo Rey de Arago e de les dues Sicilies

Reuerend e venerables Pares in Xpit. religiosos Magnífichs nobles amats e faells nostres: en dies passats per la necessitat que ladonchs occorria per causa de la turbació del stat de la Ciutat e Regne de Mallorchas volguem demanar alguna subuenció a aqueixa Cort affi de millor conduhir aquells affers a pasífich stament, de present empero reduhides aquellas coses com crehem sapiau en alguna tranquillitat que ja no es tan necessari de la dita subuenció hauem deliberat commutar la dita nre. demanda e instancia en altres ops e necessitats e es stipendi o sou de sis

mesos per dos milia homens entre balesters e mariners que hauem necessari per armar Cinch naus nostres ço es les dos grans o tres o quatre daltres cominals per coses que sguarden gran honor e seruey de Deu e nostre e oppressio dels enemichs...»—«Dada en la Torra de Octauo a xxvj dies de Janer del any M CCCC l. tres. Rex Alfonsus»

(Cort gral. de Catalunya, comensada l' any 1449 en Perpinyà: *Procés del Braç Real.*)

LXXVII—*Don Joan Camós als Consellers exposant les instancias del Governador y jurats per que la galera de guarda continuu en seruey de la ciutat.*

«Al molt honorables e de gran saulesa los consales de la siutat de bacha.

Jhs

Senyos molt honorables apres eser junt an la billa de malorque e xv jorns apres auer fet lo que per lo governador e jurats fou deslibarat jo dages fer sagons per vostras saules[es] fou a mi comes jo man volguí tornar an la costa de quatalunya per regonexer e visitar sagons forma que la galeya es astada armada, lo governador e los jurats de malorque vaent que jo man volia anar e lo per que era vengut no auia lo dagut compliment *ma raquariran* que ates que la galeya auia sesat que la galeya dels pagesos no sera verada per *asgart* de la galeya vostra astauan perduts e fora de tot arbritra pensant que si la galeya has (sic) vara que la billa es perduda posant *ma* davant lo dan del regna lo dan dels creados de qui posant *ma* lo gran banifisi ques *sagüia* per la aturada de la galeya pensí an tot lo que per lo governador e jurats me fou dit axí *matex pansí* en lo dan que la siutat reportaua son *ma* posat que la siutat de malorque pach lo sou a la galeya per *descarach* de barsalona lo temps que vostras saulesas desliberaran que la galeya atur así, E per que vostras saulesas sian a ple informats per mosen Johan bosqua qui an tot a entra vengat serets largament informats: e no pus: *ascrita an* malorques a xx de juliol [1452.]

A manament e *hordona-*
sio de vostras saulesas
prest Johan de Camos»

(*Carl. com. orig.*—1452.—fól. 90.)

LXXVIII—*Los Consellers manen al patró de la galera de guarda que deix Mallorca immediatament y vaja en persecució de certa nau pirática qui tresca la costa de Catalunya.*

«Al molt honorable mossen Johan de camos ciuteda e patro de la Galea de guardia de la Ciutat de Barchna.

Los Consellers de la Ciutat de Barchna etc. Mossen lo Patro Ja sabets com per prechs de la senyora Reyna nosaltres prouehim que vos ab la galea de guardia daquesta Ciutat de la qual vos sots patro anassets per certs negociis a la Illa de Mallorques e que stiguessets al menys per .XV. dies e no pus e de ladonchs ença han passat entorn .XXX. jorns e de vos ne de la dita galea non hauem sebut res en cert de que som molt marauellats e es cert que en aquest entreuall fort poch dies ha passats mossen Johan torrelles caualer anant piraticament per la mar ab vna calauera armada ha preses diuerses robes e mercaderies de aquesta Ciutat qui eren carregades ab vna barcha que venia de les parts de Valencia e diuse que lo dit mossen Johan torrelles ab la dita calauera faria la via de la costa vers cobliure e de aquests affers na gran rumor per la dita Ciutat pertant com la dita galea de guardia no sich es trobada Perço ab tenor de la present vos dehim e manam eus requerim e tant estretament com podem vos pregam e encarregam que decontinent e ten prestament com porets pertiscats per venir cercar la dita calauera en aquelles parts que conixerets que faça cercar e que aquella prengats a vre. ma e poder e ten segurament com porets la amenets en aquesta Ciutat ensemps ab lo dit mossen torrelles e altres personas e bens qui sien dins aquella E aximateix façats vre. ofici per guardar la costa E placies que en les dites coses e quescuna de aquellas vos haiats e donets aquella cura e diligencia que de vos se pertany E la santa Trinitat vos tengue en sa proteccio e guarda Dada en Barchna. a xxij de Juliol del any M CCCC Lij. Francesch dez pla conseller.»

Dita lletra fou tramesa a Joan Boscha, comissionat dels censalistes a Mallorca, pera que la passàs a ma del Patró de la galera de Barcelona.

(Reg. *Lletres closes*, anys 1452 y 53, fols. 11 g.^a y 12.)

LXXIX—*Concell tengut per los honorables Consellers ensemps ab lo Concell de .XIJ. promens per rabo de la galera de guardia.*

«Diendres a xxvij. de Juliol del any M CCCC Lij. En lo verger de la loia de la mar on eren los honorables Consellers per vendre les imposicions, aiustats a concell per les coses deual scrites los dits honorables consellers ensemps ab la maior part del concell de .Xij. promens elegits per lo concell de Cent Jurats celebrat a .xxv. prop passat lo qual concell ensemps ab los dits honorables Consellers ha carrech de la galea de guardia de aquesta Ciutat, la qual maior part del dit concell foren los següents ço es los honorables mossen Francesch lobet galceran Ocello Barthomeu sant Just Rafel mir alias sarta Pere dez pla Anthoni cesilles notari Johan manleu sastre e Johan parello corredor de coll, Aquí fou exposat per lo honorable mossen Francesch dez pla vn dels dits Consellers en nom de tots com es cert que alguns dies ha passats la senyora Reyna prega e encarrega a ells consellers que volguessen trametre la galea de guarda de aquesta Ciutat a la Illa de Mallorques per fer cessar alguns inconuenients qui eren preparats seguir se en la Ciutat e Regne de Mallorques E aximateix ne foren pregats e instats per part de la dita Ciutat de Mallorques e ells Consellers attes les dites coses precedent concell de algunes notables persones faheren anar la dita galea a la dita Illa de Mallorques e que stigues per espay de .XV. jorns e no pus ans tornas de part deça per guardar la costa E en aquest entreuall mossen Johan torrelles caualer ab vna calauera armada ha preses diuerses robes e mercaderies de alguns mercaders de la dita Ciutat carregades en vna barcha qui venia de les parts de Valencia de que sen ha seguida gran rumor entre alguns del poble de la dita Ciutat per causa com la dita galea no hic era, e per aquesta reho ells consellers faheren decontinent dues prouisions la vna que trameteren lletres per la costa daçi a Cobliure que si la dita calauera arribaua en algun loch que la prenguessen: laltre prouisio fou que trameteren vn leut a la dita illa de Mallorques ab lletres lurs per fer venir la dita galea de guardia e per cercar e pendre la dita calauera si fer se pot la dita calauera e les persones e bens qui fossen dins aquella E ara la dita senyora Reyna ha scrit a ells consellers e encara començant ne creença als honorables mossen Jacme

gener regent la batlia general de Catalunya e a mossen Galceran oliuer son tresorer pregant e manant als dits consellers que no fahessen venir la dita galea ans stigue en la dita Illa de Mallorques fins hi sia lo noble mossen Ffrançi Darill lo qual lo senyor Rey hi tramet ab certes fustes armades e de jorn en jorn si espere E aximateix ells consellers han rebuda vna letra dels Jurats de Mallorques quels pregunen de allo mateix les quals letres foren legides en lo dit concell perço que fos deliberat quey es fador E proposades les dites coses per los dits honorables Consellers e concell loades primer les ditas prouisions fetes per los Consellers fou deliberat que es espedient e necessari en tota manera que la dita galea venque de part deça per fer lo exercici per lo qual es estada armada ço es per guardar la costa E que ells consellers poden fer resposta ydoneament als dits mossen Jacme gener e a mossen galceran oliuer en nom de la dita .S.^{ra} que la dita galea ha atornar de part deça en tot cas confiants que la dita senyora attes que es cosa condecient ho haura per agradable E en aquesta forma hac fi e conclusio la present concell.»

(Reg. de *Deliberacions*, anys 1450 à 52, fól. 174 girat.)

LXXX—*Suplican los Consellers a la Reyna que 'ls tinga per excusals de no poder fer detenir mes a Mallorca la galera de guarda.*

«A la molt alta e molt excellent senyora la senyora Reyna

Molt alta e molt
excellent senyora

De vra. gran excellencia humilment e ab gran reuerencia hauem reebuda vna letra de XVIIJ. del present mes de Juliol, e encare de creença per vra. gran senyoria comenada a mossen Jacme Jener Regent la batlia general de Catalunya e a mossen Galçeran oliuer vrc. tresorer sobre la aturada que vra. gran altesa manaua per la galea de guardia de aquesta Ciutat en la Illa de Mallorques per los respectes explicats en la dita letra e per los dits Regent e tresores E pot pensar senyora molt alta vra. gran excellencia com nosaltres haguerem gran voluntat si fer se posques de complaure a vra. gran senyoria e obeyr vres. manaments Empero es veritat que a complacència de

vra. gran altesa e per satisfer al seruey del molt alt senyor Rey e vre. e per gran benauenir del regne de Mallorques donam loch que la dita galea de guardia anas a la dita illa per spay de XV. dies qui son ja passats e en aquest entrecuall ses seguit que mossen Johan torrelles caualler ab vna calauera armada ha preses diuerses mercaderies de mercaders de aquesta Ciutat carregades en vna barcha qui venia de les parts de Valencia e per aquesta causa sen ha seguida gran rumor entre lo poble de aquesta Ciutat lençant paraules assats desonestes en tal forma que couench a nosaltres prestament trametre vn leut al patro de la dita galea que decontinent partis per cercar e pendre si pora la dita calauera e crehem que ja sia partida la dita galea E per aquesta reho hauem appellat lo conçell de promens al qual per lo concell de Cent Jurats fou donat carrech per los affers toquants la dita galea lo qual ha deliberat que atteses les coses demunt dites e per altres respectes e encare no esser espedient que la galea se diuertescha en altres negocis sino en fer e exercir lo negoci de la guarda de la costa per la qual fou armada car donaria causa que daquiuant lo conçell de cent Jurats no donaria loch a fer semblant armada Per ço molt alta e molt excellent senyora tant humilment com podem supplicam vra gran excellencia que en aquesta part nos haie rehonablement per excusats en no donar loch si la dita galea tornaue de anar a la dita Illa de Mallorques E aço sera cosa que reputarem a singular gracia e merçe a vra. gran excellencia la qual la diuinal Magestat vulla tenir en sa proteccio beneuenturadament e votiuua Scrita en Barchna. a .xxviiij.^o de Juliol del any de la natiuitat de nre. Senyor. Mil CCCCLij.

Senyora

Vostres humils seruidors e vassalls qui besants vres. mans humilment se recomanen en vra. gracia e merçe los Consellers de Barcha.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 15 g.¹)

LXXXI—*Pas per la illa den Leonart de Mur y relació dels fets que hi presenciá. 'Desfeta de Inca.*

«Als molts magnífichs senyors los senyors Consalles de la Ciutat de Barcha (1)

(1) Al peu d' aquest sobrescrit, hi ha la següent curiosa nota: «Placius=fer dar al correu porta=dor de la present dos cruats.»

Muyt magniffichs senyores De que partie de vras. Reuerencias yo me embarque en la nau den prats et per vent contrari sorgi en la illa de mallorque en lo port de alcudia et sallie yo en alcudia vigilia de sent berthomeu fue deliberado por los pagesos que yo no fuesse a napols mas que aturasse et partie de alcudia viernes apres dia de sant berthomeu et fue en Inqua en santa eugenia et Valdemuca et todos los pueblos eran en proposit de buena obedientia al senyor Rey Et hauian posadas todas las armas de todas las parroquias en poder de sos balles e segelladas en las casas del Rey en cascuna vila Et lunes apres yo fue en la Ciudat de mallorque et fizie relatio de la obedientia al virrey et al gouernador. Et martes siguient vino nueua de Inqua que Jaume vey de XXV. o XXX sequaces suyos hauian feyto *hun* forat en la casa del Rey do stauan les armas et preso se sus armas Et miercoles siguient vinieron de Inqua *hun* hombre et otro de pollença notificando al virrey que hauian entendido queria sallir con grant gent de armas et con Ciudadanos et pagesos recathats todos enemigos dellos, que sallisse sin ellos et no con grant gent et seria bien recibido Et el dito dias .IJ. oras passado medio dia el dito virrey hizo tanquar las puertas de la Ciudat et hizo tocar a caualgar Et media ora ya sol puesto partio de la Ciudat con .CCC. rocines bien apunto e CCC. menestrals de la Ciudat et molts ciudatans a cauall he apunt et molts recathats pagesos ab tots los soldados que eran venidos con el Et ribaron aquella nit a la alba que era dijous media, ora, o, vna ante del dia a las vinyas de Inqua Et en *hun* pas stret sallieron los pagesos començaron fer bregua contra la gent de peu del virrey, et lo virrey feu cessar *hun* poch en trames son aguazir a la vila als officials dient que no obstant lo ja fet que venissen et que el guiaua a tot hom generalment, et ellos se han aturat el aguazir et diu se lo degollaren de continent no lo sap lo virrey de cert si es degollat Et sines respuesta alguna vinieron al dito pas .IJ. ^M pagesos cridant viua lo Rey et muyran los traydos Et açodehien per los Ciudatas et recathats ,o, axi es de pensar, et vellent lo virrey que no podian los seus de cauall ajudar als de peu per lo pas stret et no si podia passar feu retraure la gent la via de benicalem al pla ja lo sol exit et furta lis lo sol, et los pagesos pensant que fugian seguiren los et en lo pla la

gent del Virrey a cauall et a peu giraren sobre ells et mataren ne setanta pagesos los quals tots moriren alli, Dels del virrey no mori nenguno, los que son muertos p.^a dels pagesos por las vinyas de ballestes et spingardes no se sap Et prengueren V. pagesos vius et los han aportat a pengar a la Ciutat Et partint del camp han donat a sacomano a Sensellas et santa eugenia et consej et altres vilages de la Circustantia Et yo he vist les robes que no hi han jaquit *beata viscera* Et lo dit dia dijous a vespre ab bas sol se tornaren, et no hi ha pus fins ara, yo aquella nit me embarqui en la galeaça francesa et ribat disapte a Valentia Et ab tant yom recoman a vostres sauiesses que de pressa vos scrich pens seran cremades totes les alqueries et possessions dels Ciudatans et rechathats Deus hi ajut Scrita en Valentia a tres de setembre [1452]

De vres magnifficas
reuerencias humil seruidor
Leonart de mur»

(*Carl. com. orig.*—1452.—fól. 119.)

LXXXII—*Insistexen los Consellers en suplicar a la Reina els tenga per excusats de no enviar altre vegada a Mallorca la galera de guarda.*

«A la molt alta e molt excellent senyora la Senyora Reyna

Molt alta e molt
excellent Senyora

De vra. gran excellencia humilment e ab gran reuerencia hauem reebuda vna letra de VIII° del present mes de Setembre per mans del tresorer de vra. gran senyoria ab la qual nos pregats e encarregats volguessem trametre la galea de guardia de aquesta Ciutat a la ylla de Mallorques per gran necessitat de la dita Illa A la qual letra S.^{ra} molt alta vos responem que nosaltres haguerm sobiran pleer de supllir a la voluntat de vra gran senyoria Mas senyora molt excellent affermam vos ab tota veritat que per la altra anada que la dita galea feu a la dita ylla de Mallorques la gent popular de aquesta Ciutat ne fou axi somoguda que parlauen assats desefrenadament e si ara hi tornaue nos ductam de algun escandol maiorment que hauem sentiment que dues fustes de prohençals sebut que la xurma sen hauia ma-

nada la dita galea entenen a venir en aquesta costa Perço molt virtuosa senyora tant humilment com podem vos supplicam sia de vra. merce ha- uer nos en aquest cas per escusats E aço sera cosa senyora molt excellent que reputarem a singular gracia e merçe a vra. gran senyoria la qual la diuinal magestat vulle tenir en sa proteccio e dirigir en tots sos actes beneuenturadament e votiuia Scrita en Barchna a .XVJ de Setembre del any de la nat. de nre Senyor M. CCCC.LIJ.

Senyora

Vostres humils seruidors e vassalls qui besant vres. mans humilment se recoma- nen en vra. gracia, e merçe los Consellers de Barchna.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 49 girat.)

LXXXIII—*Los Consellers repetexen als Sindichs presents en la Cort de Catalunya las raons donades a la Reina per no enviar altre vegada a Mallorca la galera de guarda.*

«Als molt honorables, e molt sauis senyors los Sindichs de Barchna. presents en la Cort de Catalunya quis celebre a Vilafranca de penades

Molt honorables e molt sauis senyors no ha molts dies passats reebem vna vra. letra ensemps ab vnaltre de la senyora Reyna per tant que la dita S.^{ra} hauia voluntat que la galea de guardia de aquesta Ciutat anas a Mallorca e per aquesta causa nosaltres hauem scrit a la dita senyora que sia de sa merçe nos haie per scusats en aquest cas car per l'altra anada que la dita galea feu a la dita ylla de Mallorca la gent popular de aquesta Ciutat ne fou somoguda e ara crehem si hi anaua seria pijor, e duptam nos de scandal maiorment que hauem haut sentiment que per tant com la xurma sen hauia menada la dita galea dues fustes de prohençals hauien delliberat venir en aquesta costa E per tant senyors molt honorables vos hauiam de les dites coses que si era cas que la dita senyora vos ne parlas quey puxats satisfer pertinentment e deguda segons de vosaltres se pertany...»—«... Scrita en Barchna a .XVI. de Setembre del any M.CCCC.LIJ.

Los Consellers de Barchna
a vre. honor apperellats.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 48 girat.)

LXXXIV—*Determinació del Consell que no conué per aré que 'ls Sindichs de Barcelona loquen en les Corts la cuestió dels 30000 florins demana el senyor Rey.*

«Concell tengut per los honorables Concellers ensemps ab lo conçell de .XXIIJ. promens elegits per reho de la Cort de Catalunya»

(Dilluns 9 d' Octubre de 1452.)—«... Aquí fou exposat per lo honorable mossen Jacme çapila vn dels dits Consellers en nom de tots com ells consellers han reebudes .IJ.^{es} letres dels honorables Sindichs de aquesta Ciutat qui entreuenen en la dita Cort sobre cert rehonament per la senyora Reyna fet als Sindichs per reho dels .XXX.^M florins qui per part del senyor Rey son demanats per lo fet de Mallorca...»—Sobre lo qual—«per los dits consellers e concell fou deliberat que per cessar tot entrenyor dels estaments e dels altres del estament Reyal no es espedient que per los dits Sindichs sia mogut en la Cort Mas pus entendran a quina fi ira la intencio dels dits estaments en los dits affers quen scriuen als dits Consellers qui haut concell dels dits .XXIIJ. ladonchs Deu migençaant los rescriuran de la intencio llur e del dit concell...»

(Reg. *Deliberacions*, anys 1460 à 52, fól. 195 g.^o)

Als Sindichs de Barna. en la Cort de Catalunya reunida en Vilafranca del Panaadés, los Consellers, entre altres coses los escriuhen ab data 10 Octubre 1452 lo següent:

«Molt honorables e molt sauis senyors dues vres. letres hauem reebudes la vna de dos del present mes de octubre sobre lo rehonament per la senyora Reyna a vosaltres fet per causa dels XXX.^M florins per lo fet de Mallorca...»—«... dels fets dels XXX.^M florins e de les naus per nosaltres e per lo dit concell de .XXIIJ. es estat deliberat que per cessar tot entrenyor dels estaments esclesiastich e militar e dels altres del estament reyal no es espedient que per vosaltres hi sia moguda alguna cosa, mas pus entengats a quina fi ira la intencio dels dits estaments en los dits affers quen sen escriuats E haut concell dels dits .XXIIJ. ladonchs deu migençaant vos ne rescriurem la intencio nra. e del dit concell de .XXIIJ.»—

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 65.)

I.LXXXV—*Los Consellers reclamen del Rey que fassa pagar a la ciutat y regne de Mallorca les pensions degudes als acreadors censalistas.*

«Sacre Regie Aragonum Sicilie &c. Magestati

Molt alt e molt excellent
Princep e poderos Senyor

Pertant com los clauaris de Mallorques no curauen de pagar les pensions degudes dels censals que fan la Ciutat e Regne de Mallorques a sos creadors domiciliats en aquesta vra. Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya segons eren e son tenguts per virtut dels capitols concordats ab interuencio de vra. gran excellencia entre lo gran e general concell dels dits Ciutat e Regne e los dits creadors ha couengut a nosaltres e als dits creadors trametre als dits Ciutat e Regne an Johan boscha ciuteda de aquesta dita vra. Ciutat E jatsia hi haie estat per quatre mesos e mes e instantment haie raquest que los dits creadors fossen paguats en les dites pensions degudes pero nou ha pogut obtenir com sien degudes als dits creadors totes les pensions del any M CCCC L. e aquelles del any present fins al die de vuy, E ara senyor molt victorios siam estats informats que alguns dels dits Ciutat e Regne van a vra. gran senyoria per negocis dels dits Ciutat e Regne Perço molt alt e molt excellent senyor notificant les dites coses a vra. gran altesa tant humilment com podem vos supplicam sia de vra. merçe vullats manar als dits Ciutat e Regne e encara a aquells per ells a vra. gran senyoria tramesos que paguen als dits creadors les dites pensions quels son degudes ensemps ab totes messions daquen fetes segons los contractes dels dits creadors e los dits capitols los quals sia de vra. merçe fer tenir e obseruar pus a vra. gran Magestat fou plasant que fossen fets ordonats e fermats per los dits creadors E aço senyor sera cosa que reputarem a singular gracia e merçe a vra. celsitud maiorment que farets ço que vra. Reyat Magestat ha acustumat fer E vra. gran clemencia supplira a contentar a diuerses monastirs hospitals e moltes coses pies vidues pubills e altres persones posades en gran necessitat qui no han alre de que visquen E no resmenys sera gran benauenir del publich de aquesta vra. Ciutat ... Scrita eu Barchna a

xxviii. de octubre del any de la nat. de nre. Senyor M. CCCC. Lij.

Senyor
Vostres humils seruidors ... etc.
Los Consellers de Barchelona.»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fól. 81.)

Ab carta de 28 de dit mes d' Octubre, envían trasllat de la anterior, adressada al Rey, a son Protonotari y Batlle general de Catalunya mossen Arnau de Fonolleda, y després d' innovarli «com som informats que algunes persones son trameses al dit senyor [D. Alfons] per part de la Ciutat e Regne de Mallorques, E jatsia ques digue que ells hi van per llurs passions propries qui son de vns a altres pero nosaltres duptam que no intempten algunes coses prejudicials e derogatiues als creadors censalistas dels dits Ciutat e Regne de Mallorques domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya...»—li recomanan «los dits alfers en tal forma perque vre. operos entreueniment los dits creadors e lurs contractes e los capitols qui ab interuencio del dit senyor [Rey] foren fermats no sien preiudicats en alguna manera.» (Reg. *ibidem*, fól. 82.)

Axi mateix en igual data recomanan dit negoci al Rnt. Bisbe de Urgell Conseller del Rey d' Aragó, y n' escriuhen detalladament a en Pere Cimard, en Nápols, al qui enviau las dirigidas al Rey, al Protonotari y al Prelat-Conseller, pera passarlas a llurs respectivas mans.

I.LXXXVI—*Dels Consellers a Pere Cimard, en Nápols, que reclan del Rey que per tota via fassa satisfer als acreadors censalistas.*

«Al molt honorable senyer en Pere cimard en Nápols

Molt honorable senyer ... E placies que per contemplacio nra. e de aquesta Ciutat tingats aprop los dits Senyor bisbe e prothonotari per los dits alfers en tal manera que les dites persones trameses per la dita Ciutat e Regne de Mallorques no puxen impetrar del dit senyor [Rey] alguna cosa preiudicial als dits creadors e als contractes de llurs censals ne a certs capitols fermats ab in-

teruencio del senyor Rey per lo gran e general concell dels dits Ciutat e Regne ab los dits creadors E si era cas que per les dites persones era dit o per algun altre al dit senyor que per raho dels insults fets per los homens de la part forana de la dita Ciutat e per les imposicions que hauien leuades e per moltes despeses fetes en la dita Ciutat los clauaris de aquella no hauien pogut pagar als dits creadors les pensions dels censals quels son degudes Porets dir que no obstant les dites coses los dits clauaris pogueren hauer pagades les dites pensions car sens les dites imposicions de la dita part forana foren venudas les imposicions de la dita Ciutat en lany M. CCCC. L. que fou lo primer insult XXXXJ. MCCC. XXV. ⑥ e en lany .M. CCCCLJ. XXXJ. MDCCI. XXVII ⑥ sens la gabella de la sal se acostuma vendre mes de .IIJ. M lirs. que faeren collir e en aquest any .M. CCCC. LIJ. vj. M ⑥ menys del any prop passat E les ditas pensions muntan quescun any de .XV. en .XVJ. M lirs. e totes les dites quantitats son de peccunies Mallorquinas axi que a gran colpa dels dits clauaris les dites pensions no son stades pagades specialment daquells qui exhibiren les dites imposicions en lo dit any .M. CCCC. I. qui nos curaren en aquell any pagar les dites pensions ni pagaren pus de .VIIJ. e .VIIJ. M lirs. per les dites despeses E perço couench als altres clauaris pagar les dites pensions del dit any .M. CCCC. L. de les peccunies que reeberen en lany M CCCC. LJ. les quals pensions per v're. auis deuen esser pagades abans que totes qualseuol altres coses e despeses per vrgents que fossen e aço porets veure en los dits capitols dels quals vos tramentem translat E mes vos pregam vullats treballar en hauer del dit senyor dues prouisions ço es vna ab la qual man als Jurats e als dits clauaris de Mallorca ab grans penes que paguen prestament als dits creadors totes les dites pensions quels son e seran degudes seguint la seria e tenor dels dits contractes e capitols e altre ques dirigescha al noble mossen Francesch darill virrey e al honorable mossen Arnau de Vilademany e de blanques regent la gouernacio de Mallorca manant los que si los dits Jurats e clauaris no paguen les dites pensions quels exequent los bens lurs e de les fermançes per los dits clauaris donades forçant los que paguen les dites pensions e sius plaura pagareu lo cost de les dites prouisions car los dits creadors ho pagaran açi a aquell

que vos scriureu e volreu» ... «Scrita en Barchna a xxiiij. de octubre del any .M. CCCC. LIJ.

Los Consellers de Barchna
A v're honor apparellats.»

(Reg. *Lletres closes*, anys 1452 y 53, fól. 82 g.¹)

LXXXVII—*Los Consellers feliciten a mossen Francesch de Erill per esser estat elegit virrey de Mallorca.*

«Al molt noble mossen Francesch darill virrey del Regne de Mallorca

«Mossen molt noble Sobiran pleer hauem haud com al molt alt senyor lo senyor Rey ha plagut constituhir a vos en virrey del Regne de Mallorca axi com a ben mereixent e es se mostrat en los actes que per gracia de deu en breu temps hauets exequatats pacificants lo dit Regne e posant en gran repos...» (1) «... Scrita en chna a xiiij. de noembre del any .M. CCCC. LIJ.»

«Los Consellers de Barchna
A v're honor apparellats.»

(Reg. *Lletres closes*, anys 1452 y 53, fól. 91 g.¹)

ALFONS DAMIÀNS Y MANTÉ.

† DON JERONI ROSSELLÓ

NECROLOGIA

DIADA trista y de dol rigurós es estada per aquesta *Societat Arqueològica Luliana* la del 1.er d' Agost d'enguany. En tal diada es mort un de sos membres més distingits y honorables: l' Excellentíssim Sr. Don Jeroni Rosselló y Ribera, *fill illustre* de Mallorca, degá de la actual generació lulista mallorquina, escriptor y advocat de molta anomenada, lloretjat poeta y *mestre en gay saber*.

Encara que la greu malaltía que 'l ferí, anys enrera, el tengués impedit y allunyat de tota tasca literaria y professional, no per axò dexá de manifestarse 'l viu sentiment que produí la seua mort a tothom qui 'l conexia y el tractava.

(1) Acaba recomanantli 'l pagament dels censalistes.

Als solemnes funerals celebrats a la Sèu en sufragi y per bon repòs de la seua ànima, hi va concorre, se pot dir, tot Ciutat. Poetes y escriptors, científichs y juristes, tot l'element intel·lectual de Palma concorria al ofici de mort, y omplia la llarga comitiva del enterro.

Demunt la caxa mortuoria s'hi posaren varies coronas. Una n'hi havia, amb un ample floch negre, que duya la sigüent inscripció: «*Al iniciador de la publicació dels textos lulians—Los continuadors de la seua empresa.*»

A les innumerables mostres de pèsam y condol rebudes per la familia del ben·volgut difunt, s'hi afegiren expressius escrits y articles necrològichs que li dedicaren los diaris y revistes d'aquesta illa y altres de fora Mallorca.

El retart ab que 's publica aquest número del nostre *Bolletí*, nos fa trobar ja feta y guanyada per má la deguda y dol·rosa tasca d'escriure la necrologia del qui fou durant tants d'anys respectable mestre y ben·volgut consoci nostre. Sense surtir de la nostra colla luliana, nos lleu reproduir y trelladar en aquestes columnes alguns dels escrits que dedicaren a la bona memoria del Sr. Rosselló estimats companys, que foren ab nosaltres admiradors y devots séus, y en tal ocasió varen reuréure los títols y mérits literaris que l'anyorat mestre va aplegar y merexe, durant la seua llarga y ben aprofitada vida.

* *

El distingit escriptor qui dirigeix d'anys endarrera el diari *La Almudaina*, hi publicava, l'endemá de la mort del Sr. Rosselló aquexa justa y expressiva nota:

«La enfermedad, casi parecida á la muerte misma, que tenía hace tiempo postrado al eminente poeta y bibliófilo mallorquin Don Jerónimo Rosselló, puso ayer fin á aquella ilustre y laboriosa existencia.

Acrisolada su paciencia por el dolor y sumido su espíritu solitario en la contemplación de la

eternidad abierta ante sus ojos para recibirle, extingüióse aquella vida, de una manera insensible, en la paz de Dios.

Cosa de tres años hace que la ciudad de Palma, por acuerdo de su Ayuntamiento, le acordó los honores de hijo ilustre de esta región. Y entonces el esclarecido talento de Alcover en un discurso magistral, puso de relieve, de una manera definitiva é intangible, los méritos del ilustre finado que, con menor fortuna, había intentado esbozar mucho tiempo antes en las columnas de *La Almudaina* la misma mano que traza ahora estas líneas.

De aquella generación entusiasta y generosa que surgió al conjuro de *La Palma*, si descontamos al sabroso Peña, nadie queda entre nosotros. Después de don Tomás Aguiló, fuéronse Quadrado, Pons y Gallarza, Aguiló (don Mariano), Tomás Forteza. El cielo, casi puramente romántico, queda extingüido; y esa escuela literaria, reducida y modesta, pero intensa y pulcra como contados pueblos puedan ofrecer en parte alguna, será el honor y casi el único testimonio histórico de la existencia de Mallorca en la segunda mitad del siglo XIX.

En *Hojas y Flores*, en el *Joglar de Maylorcha*, en *Leyendas y Baladas*, queda buena parte del alma de una generación, como el suspiro de toda una juventud. Rosselló fué nuestro Lamartine, por la ternura, por la suavidad, por el don de las lágrimas, por su «claro de luna». Sus empresas de lulista y bibliógrafo han conseguido atraer las miradas de la Europa científica y han determinado la gloriosa reacción á que ahora asistimos.

¡Acérquenle á Dios estos trabajos patrióticos y desinteresados, producidos después de las fatigas de una vida profesional activísima, y descansen en paz el insigne patricio, cuyas sienas bien merecen la corona cívica de que le creyeron merecedor sus paisanos!—M. S. O.

* *

El mateix dia 2 d'Agost, insertá *La Última Hora* el sigüent article d'un altre estimat company nostre, que á les hores formava part de la redacció d'aquell diari:

«No por prevista y anunciada por la ciencia para un plazo fatalmente breve, ha sido menos sentida la muerte del laureado poeta, erudito escritor e ilustre jurisconsulto mallorquin, D. Jerónimo Rosselló y Ribera: gloria indiscutible de

nuestra tierra y una de las figuras más salientes del renacimiento literario que en Cataluña, Mallorca y Valencia se inició á mediados del pasado siglo.

Ayer tarde pasó á mejor vida el señor Rosselló, á los setenta y cinco años y medio de edad, justos y cabales. Había nacido en esta ciudad el día 31 de Enero de 1827.

Su dilatada existencia, honorable y laboriosa como pocas, ha sido bien aprovechada, hasta que años atrás un terrible y súbito ataque de parálisis le postró, abatiendo á la vez el cuerpo y el espíritu, y dejó para siempre inactivas su inteligencia clarísima, su pluma infatigable, que durante más de media centuria no se dieron punto de reposo.

Para la mayor parte de nuestros lectores y para cuantas personas ilustradas y leídas han seguido de más cerca ó más lejos el movimiento de las letras en nuestro país, es casi inútil, como cosa sabida de antemano, reproducir los datos biográficos del renombrado escritor y hacer el recuento de sus títulos, obras y merecimientos literarios. Plumaz brillantes y correctísimas lo han hecho antes de ahora repetidas veces. Apenas hay publicación nacional ó extranjera que haya dedicado atención á nuestra moderna literatura regional, donde no se halle la biografía de D. Jerónimo Rosselló y la apreciación crítica de su fecunda labor poético-erudita.

En la *Biblioteca de Escritores Balears* de su amigo J. M. Bover (1868); en la antología de poetas mallorquines contemporáneos, que coleccionó y sacó á luz el mismo D. Jerónimo en 1873 bajo el título de *Flors de Mallorca*; en los estudios sobre *La Literatura en Mallorca*, de Miguel S. Oliver, y en muchos otros libros, revistas y periódicos que sería fácil enumerar, llena considerables páginas la reseña de sus escritos y de su vida. Y últimamente, como síntesis y coronamiento de toda esa documentación crítico-biográfica referente á nuestro esclarecido compatriota, tenemos el inmejorable discurso de Juan Alcover, leído en el acto solemne de declarar el Ayuntamiento de esta ciudad *hijo ilustre* de Mallorca á D. Jerónimo Rosselló, el día 23 de Abril de 1900, rindiendo á sus méritos tributo y homenaje inspirados en un sentimiento de la más estricta justicia. En aquel celebrado discurso, presente todavía en la memoria de cuantos lo oyeron ó lo han leído después, quedó definitivamente trazada con exactitud crítica llena de rasgos vigorosos la fidelísima semblanza del Sr. Rosselló, considerado en sus diversos aspectos de jurista, poeta y erudito.

Sólo por seguir la costumbre de la usual información, con motivo de la muerte que hoy deploramos; por hacer memoria siempre grata de sucesos y fechas que únicamente desconocen los olvidadizos é indiferentes; ó bien por mostrar á la novel generación literaria las etapas gloriosas de una vida digna de imitación, cabe repetir sumariamente lo que fué y lo que hizo el señor Rosselló en el campo de nuestra poesía y nuestras letras.

Apenas terminados sus estudios en la Universidad de Barcelona y compartiendo sus horas (como siempre hizo después) entre los cuidados de su bufete y el cultivo acendrado de la poesía y erudición literaria, publicó su primera colección de rimas castellanas (1853) bajo el título de *Hojas y Flores*.

Iniciada poco después en Barcelona la restauración de la antigua fiesta de los Juegos Florales, fué el Sr. Rosselló de los primeros en acudir á aquellas justas poéticas, y en alcanzar, tras brillantes victorias que le reportaron sus hermosos romances de *Madona Violant*, *Lo Rey Conqueridor* y *Lo Castell de la Armenia* el codiciado título de *mestre en gay saber*, en que solamente su amigo Victor Balaguer le había precedido. Otros lauros obtuvieron después *La Torre del Misteri*, *Lo Pelegrí*, *L'Almoyna* y *L'Oració*, que bajo el seudónimo de *Cansoner de Alcázar* presentó en aquellos certámenes, los cuales más adelante presidió, como mantenedor y cabeza del Consistorio.

Coleccionó pacientemente las dispersas é inéditas obras de los poetas mallorquines de toda época, desde los siglos XIII al XIX, y fué distribuyéndolas por series, que una tras otra se proponía sacar á luz. Sólo un volumen se imprimió de aquella copiosa colección, de los siete ú ocho que tenía en carpetas.

Atención preferente y labor de toda su vida dedicó á estudiar, clasificar bibliográficamente y redimir de olvido y ruina los preciosos textos originales de nuestro gran Ramon Lull; y ya en 1859 dió al mundo literario las primicias de su erudición luliana con el copioso volumen de las *Obras rimadas*. Muchos años después, tras de larga preparación, comenzó á publicar la dilatada serie de las *Obras de Ramon Lull* en prosa. Cuatro ó cinco volúmenes, más ó menos incompletos, fueron el fruto de aquel postrer esfuerzo de

una fervorosa voluntad que lo realizó, según ingenua confesión del propio escritor, «quizá á mis años demasiado tarde.»—Un grupo de lulistas ha recogido aquella preciada herencia bibliográfica, y trabaja por llevar adelante la ardua empresa.

Sus estudios de antiguos textos y el haber llegado á familiarizarse con ellos, inclinaronle á adoptar las formas arcaicas de nuestra habla nativa en varias de sus composiciones. Coleccionó las más extensas y notables, que versaban sobre el ciclo histórico de la conquista cristiana é independencia de esta isla, y las publicó en 1862 bajo el título de *Lo Joglar de Maylorcha*, con una versión castellana al frente, para facilitar su comprensión á los menos versados.

Colaboró asiduamente en diversas publicaciones periódicas; y la *Revista* y el *Museo 'Bulcar* especialmente conservan en sus páginas y registran en sus índices numerosas poesías suyas y trabajos en prosa. Siempre le hallaron sus amigos dispuesto á secundar todo intento y esfuerzo en favor de nuestra cultura literaria.

Hasta el último día en que gozó de vigor y salud, siguió el veterano maestro trabajando infatigablemente. Cuando la cruel dolencia y los achaques agotaron sus fuerzas, no extinguieron la aspiración y el ideal de toda su vida. En los días monótonos y lentos de postración y senectud, érale grato alivio la compañía de los que fueron sus amigos ó admiradores: y se reanimaba y hasta parecía olvidar sus sufrimientos, para dictar ó retocar alguna de sus rimas, ó bien para hojear con insegura mano el volumen que llevado á buen fin le presentaban los continuadores de su edición luliana.

Confortado el sincero creyente, en el supremo trance, con los auxilios religiosos; consolado el esposo ejemplar y amantísimo padre con la presencia de los seres á quienes amó su corazón; respetado y llorado por cuantos se honraron con su buena amistad y apreciaron su talento y virtudes, pasa á mejor vida el escritor ilustre, el patricio intachable, sin dejar tras de sí rastro ni huella de odios ni rencores, admirado, honrado y bendecido por la generación que le sucede.

Los que aplaudieron sus triunfos y gozaron su amable trato é intimidad, contemplan con melancólica añoranza como van clareando más y más y quedando desiertas las filas de aquella

aguerrida hueste literaria que ha enaltecido durante medio siglo las glorias de Mallorca. Se van, se van uno tras otro los prohombres, los maestros: Quadrado, los Aguiló, Pons y Gallarza, los Forteza... Ya apenas queda nadie de aquel glorioso ciclo, más que el popular y valiente veterano, D. Pedro A. Peña (consérvenoslo Dios por muchos años!) Entre los supervivientes, tenemos por fortuna á quienes heredan, mantienen y prosiguen la gloriosa tradición. Mas siempre abri'llantará el prestigioso recuerdo de aquéllos, su aureola de precursores, de caudillos de vanguardia, que abrieron y allanaron el camino.»—*M. O. B.*

* *
*

En el diari barceloní *La Veu de Catalunya*, s'hi publicava, dia 9 d'Agost, aquest notable article den Alomar, diligent corresponsal seu aquí á Mallorca:

«Un nom encara, pera afegir a n'aqueixa dolorosa llista dels desaparecuts que entran definitivament dins l' historia del catalanisme; necrologia ahont van inscribitse poch a poch els vells paladins d'aquesta epopeya catalana que ve a ésser, en mitg del prosaisme general de la decadencia espanyola, l'única nota pintoresca y viva, un tó únich de color y d'aubada entre l'obscuritat melangiosa y funesta del conjunt.

Van cayent, com a roures vells d'una selva ja esponerosa, els desvetlladors de la tradició nostra, els qui mostrantnos el tresor oblidat del temps vell, ens varen revelar també el secret de las grans evocacions patrióticas, y ens donaren las claus de la nostra presó, segons l'admirable expressió den Mistral.

En aquell bon temps en que la literatura patria comensava a despertarse, en Geroni Rosselló va ésser un dels primers que entrevegeren la trascendencia que enclovia aquella revivalla d'un esperit somort feya tres sigles. No es possible dir si atinaren tot el sentit de la renaixensa catalana; però lo cert es que, d'una manera inconscient o instintiva, prepararen, per l'empenta poderosa del sentiment y de l'imaginació, la tornada de la nostra sencera personalitat ab el despertament de las musas patrias.

Ells evocaren de dins la tomba, els cavallers de la gran tradició, y embolcallaren ab draps boi-

rosos de poesia romàntica, y per tant, de poesia mitgeval y renascuda, l' historia piadosament amplificada y poetisada p' el poble varonil de la montanya, els heroïsmes de que parlavan a l' orella ignocent dels infants las cansons vellas y corruptas, y que resucitavan devant la pobre fantasia dels erudits las cròniques polsosas y venerables.

Aixis anaren forjant el nostre esperit aquellas visions infantivolas en que, sobre 'l cavall negre de la llegenda, desfilaren devant els nostres ulls astorats els aspres conqueridors de la nostra illa y els darrers fidels de Jaume III. Aixis el *Joglar de Maylorcha* entonà pera nosaltres, com un eco misteriós de las ruinas, las darreras modulacions del llenguatge que dormia en els còdices dels arxius, y ens comunicà el prestigi evocador (privilegi fins alashoras dels sabis d' ofici, plens de fredor y durs a l' entusiasme) a la verge fantasia dels escolars destinats a continuar un dia el moviment que s' iniciava. Aixis el *Cançoner de Miramar* acostumava el nostre gust poètic a las personificacions y als símbols que tant havian de servir a la futura causa nacional, donant plasticitat y vida a las aspiracions que deviam recabar. Aixis, en fi, la Poesia anava complint una vegada més el seu vell ofici de desvetlladora immortal de las energies condormidas o refredadas, p' els recons inexplorats de l' esperit, y empenyia, com a poderosa palanca, el sentiment de tots, quant encara els cervells nos trobavan en situació de sentir el ressorgiment de l' inteligencia, venint a reclamar las reivindicacions que li pertanyian.

¿Ho varen preveure aquells enamorats d' una Musa eternament jove, la Musa romàntica, aquells poetas que conduïren la nostra avantguarda?

De todas maneras, ho coneguessin o no, a ells pertany la gloria de las primeras victorias guanyadas en profit de la comunitat.

En Geroni Rosselló, qui dugué a Mallorca, el primer de tots, un brot de la englantina romàntica ab que 'ls Jochs Florals de Barcelona saludavan als benemérits de la poesia renascuda, va atinar molt bé las conveniencies del moviment quant va resoldre consagrar bona part del seu treball a la gran figura den Ramon Lull, en qui per forsa se havian de concentrar las miradas patrióticas de tota la terra catalana y qui vendria a

ésser pera tota la rassa, com una senyera de reconcentració y de solidaritat. No li ha res com una gloria induptable pera tothom, com una gloria d' ahont vulguin rebre la seva part de resplendor y de llum sagrada tots els compatricis, pera fer néixer una comunitat d' esforços y de treball, de penas y d' alegrias.

El nom den Geroni Rosselló ho fou també una altra vegada, el motiu d' una nova afirmació o representació de la solidaritat catalana, quant en ocasió de ésser nomenat fill ilustre de Mallorca, las corporacions literarias de Catalunya y de Valencia foren convidadas a la solennitat d' aquella proclamació, en que l' exquisit escriptor en Joan Alcover, llegí un hermosísim estudi sobre la personalitat artistica del poeta celebrat.

Sens dupte, es un dolorós consol, alhora que una bona llissó d' agraiment, el girar una estona las miradas a n' els vells qui trasposan el ponent de la vida, a n' els qui varen precedirnos y anaren devant nosaltres a reconéixer el camí y a llevar del mitg els primers obstacles... Esperém nosaltres també, trobar en son dia nets agraits que se recordin de la feina feta pera ells, quant ells escamparán ja la vista per planuras més espayosas y mes iluminadas...

Y aprofitém també l' ocasió d' aqueixa pérdua, pera repetir el nostre agraiment de bons patriotas al Art de la terra, auba del nostre espondiment, y, com déyam parlant den Verdaguier, manifestació suprema de tota vida immaterial, exterioriació la més exquisida del pensament humá y tal volta expressió la més alta del pensament filosófic d' una rassa. En Rosselló ha estat un d' aquells heralds, primers vidents o apóstols dels nous estats de l' ànima catalana, com els grans poetas ho son del esperit universal de l' humanitat, ja que l' estrofa precedeix al llibre, fins y tot l' inspira, y todas las disquisicions posteriors dels tractadistas, no son en realitat altra cosa que amplificacions successivas de la primera emoció, purament artistica y sobre natural, dels primers desitjos, mal definits encara; reaccions intellectuals provocadas per l' excitació del sentiment ferit, pel desvetllament soptat d' aquesta poesia que dorm en el fons de cada cor humá, esperant l' hora.

Per aquesta superioritat de l' emoció respecte a l' idea pura, sobre tot quant se tracta de grans

moviments colectius, qui son per aixó mateix exclusivament sentimentals, els Jochs Florals de Barcelona han estat la primera y més poderosa revivalla del sentiment patriòtic de Catalunya y el testimoni vivent de l'unitat (y per tant de la realitat) de l'idioma, unitat no unificada, y que integran, com a un arbre sas branques, las diversificacions dialectals nascudas ab l'espandiment del llenguatge, fitas històriques de la seva propagació, que es la propagació vital y fecondant de la propia nació, qui creá aquell verb com a producte del seu esperit y expressió adequada del seu temperament y dels seus ideals.

Si algun dia, girant la vista enrera y repassant las pàginas, ja venerables, de la nostra literatura romàntica, ens fa somriure l'arcaisme de forma y el sentimentalisme infantivol de moltas estrofas, no oblidem que eran el primer xerroteig y els primers entusiasmes d'un poble que tornava a la vida y cercava d'esma, en la solemnitat d'aquellas festas d'art, ahont se refermava el vincle dels qui 'ns sentim lligats per una parla mateixa, un refermament de la mal desperta solidaritat patriòtica, ja més material y positiva.»—*Gabriel ALOMAR.*»

* *
*
*

Finalment y per no allargar fora mida aquest aplech necrològic, reproduirèm una part de lo que estampava, ab motiu de la mort del Sr. Rosselló, *La Veu del Montserrat*.

Deya la important y coratjosa revista vigatana:

«En Geroni Rosselló fou dels primers que acudiren a les novament restaurades lluytes del Gay Saber y fou dels primers en endursen la palma. Entre 'ls qui assistiren a la coronació del famós *Castell de l'Armonia*, se pot dir qu'encara dura l'efecte d'aquell singular poema simbòlic que dava a les nostres lletres reflorixents un caràcter tot especial que contribuí indubtablement a llur solidesa.

No'ns hem d'amagar de dir, perque fora negar l'evidencia, que 'ls poetas mallorquins donaren als nostres certàmens florals un segell de cultura y de distinció que assegurarà indubtablement la seva vida. Els noms den Rosselló, dels Aguiló,

dels Forteza, y més tart den Costa y Llobera, den Picó y altres, son veritables estrelles de la nostra literatura triunfant y estam segurs de que, sense 'l llur concurs, no hauria pres la volada que tant sobtadament prengué y que ha sigut l'admiració de propis y estranys.

Els poetas mallorquins venian als certàmens del Gay Saber menys contaminats quels catalans de l'influencia castellana, portavan la puresa y virginitat del llenguatge, y encara més que aixó, portavan un segell de correcció y de bon gust que dava a llurs composicions un atractiu poderosissim. Nosaltres no tenim cap poeta d'aquella generació que puga compararshi.

En aqueixa processó d'honor podem dir qu'en Geroni Rosselló vá al devant de tots, puix el veyem proclamat Mestre en Gay Saber ja en els Jochs Florals de 1862. Desde les primeres a les últimes poesies del senyor Rosselló poden observar-se, com en casi tots els poetas insulars, un equilibri d'inspiració y una traça artistica que sembla talment que 'l poeta haja nascut ja fornit de totes ses belles qualitats, sens haver hagut de sotsmetre 's com la generalitat a la lley fatal de la creixença y del aprenentatge.

En Geroni Rosselló es el *joglar de Maylorcha* y el *Cançoner de ÆCiramar*. No'ns proposam fer ni bibliografia ni crítica y no podem més que traçar a grans pinzellades aqueixa noble figura que tant gran buyt ha deixat en l'esbart literari mallorquí. Però 'l segon d'aqueixos dos pseudònims del insigne poeta nos fa recordar qu'ell, com tots els trobadors insulars d'aquella generació, sentia al costat de la devoció a la poesia l'amor als llibres vells, als antichs monuments de la llengua, y per ço fou bibliòfil com l'Aguiló, en Forteza y els altres. Y, mallorquí, poeta y bibliòfil, fou també enamorat d'aquella grandissima gloria catalana qual nom retornaren ells a Catalunya ab una especie d'esplendor de profecia. Y, efectivament, gracies a ells, gracies a aqueixa adoració tant llegendària al nom y a les obres de Ramon Lull, avuy les doctrines del Doctor il·luminat forman ja una sòlida base de discussió en la nostra creixent literatura científica y la seva fama potser may havia sigut tant universal com ara. El nom den Lull potser may havia sigut tant familiar en tot el territori de la nacionalitat catalana. Propis y forasters, els uns inconscientment y els altres ab tota conciencia, com en Geroni

Rosselló y tots els mallorquins, han contribuït a aquest resultat curiosíssim.

Deixem qu'en Joan Alcover, qui fou l'encarregat de fer l'elogi del il·lustre poeta en la festa solemne del 23 d'abril de 1900, nos descriga al Rosselló lulista.

Ho diu aixís:

«En Geroni Rosselló fou desde l'adolescència patge y *cavaliere servente* de la gloria luliana, pelegrí de l'immensa boscuria, apenes explorada, qui va brostar del pensament den Lull.

»Fruyt de ses primeres investigacions fou la *Biblioteca luliana*, estudi bibliogràfic, destinat a la Biblioteca nacional, y rebut ab grans alabançes, qui va donar al senyor Amador de los Rios no poca substancia per la seua historia de la literatura espanyola, segons observació de persones competents, y valgué al jove Rosselló l'esser declarat ab l'aptitud qu'eczigia el Real Decret de 8 de maig de 1859 per obtenir plaçes de gracia en el servici de les biblioteques públiques. «El senyor Rosselló (diu el citat historiador crítich de la literatura espanyola) restitueix a n'en Lull moltes obres de que sens motiu el despullavan, y el descarrega de la responsabilitat d'haverne escrites altres que li eran atribuhides sens fonament. No creim que s'haja dit sobre'l particular la darrera paraula, però es, sí, dever nostre manifestar que'l senyor Rosselló ha fet, per un y l'altre concepte, un gran servici a les lletres patries, essent el seu exemple altament digne d'esser imitat per tots quants s'interessan en son conreu.»

»A la diligencia del fervorós devot den Ramon Lull se deu també la publicació per primera volta, l'any 1859, de ses *Obres rimadas*, en català provençal, acompanyades d'una complerta biografia, ilustracions espositives y crítiques y un glosari de mots antiquats. En tot y esser escriptors de la vena den Lull, més poeta en certs llibres en prosa qu'en ses composicions en vers, dictades casi totes per la devoció humil y solitaria o escrites com auxiliars de la propaganda apostòlica, ab absolut desprendiment de tota finalitat artística, les obres rimades ofereixen, dins l'aspror de la forma, p'el qui sab escloveyarles, més aliment poètic del que podria creure una crítica superficial y lleminera, y, sobre tot, ofereixen documents preciosos per la coneixença íntima

del autor y son caràcter. Provan una vegada més que'l náutich, l'orientalista, el químic, el botànic, el matemàtic, el metafísic, el teòlech, el poeta, grans com eran, estavan al servici del missioner, y els llibres eran baules d'una immensa cadena d'arguments per endursen a remolch totes les forces de la cristiandat a la conquesta del ideal que predicava. En Geroni Rosselló condueix al lector de son aplech, com amable *cicerone*, y li mostra les reliquies una per una, y senyala ab simpàtic apassionament casi bé filial els passatges de més valua, y posa la mà demunt els polsos hont sembla encara que s'hi senta bategar la sanch ardenta destinada al martiri.

»Mes no s'atarava aquí l'ambició del col·leccionista, considerat ab justicia com l'encarnació del lulisme en la nostra illa. El pla senyat era vastíssim, y el sol propòsit de realisar-lo prova de coratge. Publicar tots els textos originals den Ramon Lull, empresa que no podia durse a terme sense juntarse l'ull d'àguila del crítich experimentat y la constancia del benedictí. Ab gran aplaudiment dels centres de cultura l'havia iniciat y començat en Geroni Rosselló, quant el va interrompre sobtada malaltia qu'encara dura per desgracia. Allà'l teniu al venerable escriptor, assegut a la cadira, darrera els vidres, mirant ab ullada freda el recó de cel y montanyes qui guaytan al enfront, els dies qui s'enfosqueixen y s'aclucan, les estacions que rodan; indiferent a la vida qui'l rodeja, com estatua de la passivitat resignada y contemplativa. Però portauli una sola nota del seu mon predilecte, parlauí d'art o de literatura, y el veureu de sobte retornar a la vida y escalfarse ab la revivalla del entusiasme íntim».

Aqueixa trista malaltia s'ha acabat ja, acabant la vida del insigne poeta, però començant la seva immortalitat. Ab més rahó qu'en aquell dia solemne de la seva apoteosis terrenal, li podem dir lo que li deya el seu germà en les Muses, més jove però no certament menys il·lustre, el gloriós continuador d'aquella escola memorable, Mossen Costa y Llobera:

*Entrau ja dins l'altíssim Castell de l'Armonia,
vos qui p' el mon cullireu la flor del ideal.....*

DONATIU

DELS MANUSCRITS Y LLIBRES LULIANS
DE LA BIBLIOTECA ROSSELLÓ

Com si per conservar aquesta Societat bona memoria del séu difunt consoci D. Jeroni Rosselló (en gloria sia) no fossen bastants els mérits singulars qu' ell va contreure en vida, s' hi es afegit ara, després de la séua plorada mort, un altre singularíssim motiu perque la *Arqueològica Luliana* no puga olvidar may ni esborrar la piadosa recordansa d' aquell fervent devot y admirador del nostre benaventurat Patró: d' aquell qui tantes hores y dies y anys va consagrar al estudi y a la divulgació de les immortals obres lulianes.

La familia del Sr. Rosselló, considerant sens dubte la benvolent estimació qu' ell va demostrar sempre a la nostra Societat, y desitjant per altra part donar medis y forma de que pera sempre's conservassen y poguessen aprofitarse els preuats códices, llibres estampats y documents lulians que l' illustre difunt havia replegats y possehia, determiná ferne de tots generós donatiu a la *Arqueològica Luliana*. Y axí va esser com per semblant determinació, merexedora de tota alabansa y que tant honra a la familia del anyorat consoci y mestre, aquesta Societat es entrada en possessori d' un preciós cabal bibliogràfic lulí, que ha rebut ab viu y coral agraïment y tendrá bona cura de conservar en el lloch preferent y millor de son arxiu y de la seua biblioteca.

La entrega y la rebuda de tan estimables manuscrits y llibres se consigná demunt un document que aquí més avall transcrivim. Abans, emperó, volem repetir a la distingida senyora Donya Ayna Zabaleta, a la seua filla Donya María y al seu genre Don Agustí Tenreiro, les gracies y les mil mercés que ja llevors los va donar la Societat per boca del seu President y Secretari, y proposar aquest cas de singular despren-

diment, alabat com se mereix per tot-hom qui l' ha sabut (1), a la consideració de tantes altres persones com ne podrien y deuriem pendre exemple, sobre tot a una terra com aquesta ahont tot l' esfors de les corporacions oficials ni els nostres durant vint y cinch anys han bastat per execar un Museu com se deuria, y en canvi sen van sempre ab les caxes estibades de joyes y objectes d' art preciosos, moltes vegades adquirits a vil preu, els mercaders y traficants d' antiguetats foresters que tot sovint venen a ferhi passada.

Veus ara aquí faelment trelladat el document susdit, ahont breument y clara se manifesta la intenció y la voluntat del donants, y la importancia y la quantia del donatiu.

Los que abajo suscriben, Doña Ana Zabaleta, Doña María Rosselló y Don Agustin Tenreiro, viuda, hija é hijo político respectivamente del insigne poeta y literato Excmo. Sr. Don Jerónimo Rosselló y Ribera, poco ha fallecido, sus herederos y únicos parientes propincuos, para perpetuo enaltecimiento de la buena memoria del finado y para contribuir á la mayor difusión y adelanto de los estudios lulianos, que aquél en vida con tan apasionado afecto cultivó, que renovó el primero en Mallorca y que tantas horas absorbieron de su laboriosa existencia, ceden á la Sociedad Arqueológica Luliana de Palma de Mallorca el uso y propiedad de los códices, papeles y libros lulianos, impresos y manuscritos, que dicho señor, nuestro marido y padre, habia logrado reunir en su selecta biblioteca y más abajo se especificarán, para que dicha Sociedad los conserve siempre en piadoso recuerdo de su dueño primitivo, y los aproveche para sus estudios y permita á otros aprovecharlos, en beneficio de la cultura pública y de Mallorca, y á honor y gloria del sabio poligrafo de la edad media, doctor iluminado y mártir de Jesucristo el Beato Ramón Lull.

Es condición precisa que si algún dia llegaba á desaparecer dicha Sociedad Arqueológica Lu-

(1) V. per exemple l' article publicat a *La Ultima Hora* del dia 30 de setembre per nostre bon amic y company en Matheu Obrador.

liana, por disolución ó por otra causa cualquiera, sin que fuese inmediatamente sustituida por otra sociedad análoga que le suceda, aunque con nombre distinto, los libros, códices y papeles comprendidos en la presente donación deban pasar todos á la biblioteca del Colegio de Nuestra Señora de la Sapiencia; y si ya por entonces no existiese esta fundación, ó algún otro motivo muy poderoso lo aconsejase, á la Biblioteca pública provincial de esta ciudad.

Los códices, libros y papeles de referencia son los siguientes:

MANUSCRITOS

TEXTOS DE RAMÓN LULL.

1—Un códice del siglo XIV, en papel, de 263 hojas, tamaño en folio menor, fechado en Barcelona á nueve de enero de 1367; letra cursiva de la época, á dos columnas; contiene el texto catalán del *LIBRE APELLAT FELIX DE LES MARAUELLES DEL MON.* Faltan las dos hojas primeras, suplidas por otras de papel y letra más modernas.

2—Un códice del siglo XV, en papel, de 140 folios, de letra diminuta cursiva pero muy igual y hermosa, á dos columnas, fechado en Vilafranca á 25 de enero de 1458. Contiene otro ejemplar del *LIBRE APELLAT FELIX DE LES MARAUELLES DEL MON* y el tratado *DE INTENSIO.* Folio menor, cubiertas de pergamino.

3—Un códice del siglo XV, compuesto de 36 folios en pergamino, tamaño en 4.º escrito á renglón seguido; contiene el *TRATAT DELS ARTICLES DE LA FE CATHOLICA*; y á continuación, en 24 folios de papel, del mismo tamaño, una copia del tratado rimado *DE ORACIO*, letra del siglo XVI. Cubiertas de pergamino.

4—Un códice en folio, de 151 hojas, de papel y letra vulgar corriente del siglo XVI, que contiene *LOS CENT NOMS DE DEU* y otras obras rimadas. Encuadernación en media pasta moderna.

5—Libro pequeño en octavo, de 18-19 hojas, en papel, letra del siglo XVI; contiene *LOS CENT NOMS DE DEU* y *LES HORES DE NOSTRA DONA.* Esta última, tal vez copia de puño propio del Canónigo Seguí. Falto de alguna hoja al principio.

6—Copia manuscrita del libro llamado *BENEDICTA TU*; texto catalán, 34 folios, letra del siglo XVII.

7—Libro en 4.º, manuscrito, sin foliación,

letras de diversas manos, todas del siglo XVII, que contiene los siguientes tratados, en latín: *De significationibus—De experientia realitatis Artis generalis—Liber de natura—Liber novus physicorum—De quinque predicabilibus et decem predicamentis—Ars brevis de predicatione.* Sin cubiertas.

PAPELES LULIANOS

8—Colección de poesías varias, anónimas, en castellano unas y otras en mallorquín, dedicadas las más á Raymundo Lulio. Siglo XVIII. 234 fol. en 4.º pergamino.

9—*Indicios de la estimación que merece en las escuelas católicas la doctrina del B. Raymundo Lulio.* 7 hojas en fol. de letra del P. Pascual.

10—*Breve resumen de los elogios que mereció antes y despues de su glorioso martirio el... B. Raymundo Lulio.* Sin nombre ni indicación de autor. 6 hojas en fol. letra del siglo XVIII.

11—Cuaderno de 25 hojas útiles, en folio, sin cubiertas. Copia de documentos reales y otros pertenecientes á la controversia luliana. Siglo XVIII.

12—*La Verdad sin rebozo.* Cuaderno en fol. de 33 hojas. Siglo XVIII.

13—Copia incompleta de la *Vida del B. Raymundo Lulio* escrita en castellano por el P. Pascual. Algunos pliegos son de mano de D. Jerónimo.

14—Gali (Juan)=*Tractatus in 8. physicorum libros juxta mentem Joannis Duns Scoti.* 1777. 4.º perg.

LIBROS IMPRESOS

TRADUCCIONES DE TEXTOS LULIANOS.

15—Arbol de la ciencia de el iluminado maestro nuevamente traducido y explicado por Don Alonso de Zepeda y Adrade= Bruselas, Francisco Foppens, 1664. 1 tom. fol. perg.

16—*Raymundi Lulli opera* = Moguntia, 1722, 23. Tom. II y VI.

17—Libro de la Concepcion Virginal Traducido en español por Don Alonso de Zepeda=Bruselas, Baltasar Vivien, 1664. 1 tom. 8.º perg.

18—*Liber Proverbiorum*=Palma, P. Ant. Capó, 1735. 1 tom. 8.º perg.

19—*Llibre de Doctrina pueril* traduit a llengua usual mallorquina per un devot dexe-

ble seu . . . Palma, Pere Antoni Capó, 1736. 1 tom. 8.º cuero.

20—Liber magnus Contemplationis in Deum = Palmæ, 1746 y sigui.º Petrus Anthonius Capó et Michaelis Amoros. Tomos I, II, III, X y XIV. 5 tom. 8.º perg.

21—Liber de mille proverbiiis = Palmæ, Cerdà & Amoros, 1746. 1 tom. 8.º perg.

22—Libro de Oraciones y Arte de amar a Dios. Traducción castellana. = Mallorca, Ignacio Frau, 1755. 1 tom. 8.º perg.º

23—Blanquerna maestro de perfeccion christiana Traducido fielmente ahora de el valenciano y de un antiguo manuscrito lemosino en lengua castellana. Mallorca, Viuda de Frau, 1749. 1 tom. 4.º perg.

24—Libro Felix ó maravillas del mundo y traducido en español por un discípulo. Mallorca, Viuda de Frau, 1750. 2 tom. 4 men. perg.

25—Libro de Santa Maria. Compuesto traducido fielmente a el castellano por un devoto su dicipulo. = Mallorca, Ignacio Frau, 1755. 1 t. 4.º p.º

26—Libre appellat Felix de les marauelles del mon. Sin portada, edición de la «Biblioteca catalana». 2 tom. 8.º Duplicado el I.

TRABAJOS DE LULISTAS

27—Zepeda (Alonso de) Defensa de los terminos y doctrina de San Raymundo Lulio sobre el misterio de la Sma. Trinidad = Brusclas. B. Vivien, 1666. 1 tom. 8.º perg.

28—Disertaciones historicas del culto inmemorial del B. Raymundo Lulio con un Apendiz de su Vida. (Obra del P. Custurer) Mallorca, Miguel Capó 1700. 1 tom. 4º perg.

29—Sollerius (Joannes Baptista) Acta Beati Raymundi Lulli majoricensis = Antuerpiæ, Viduæ Petri Jacobi, 1708, 1 tom. fol. perg.

30—Cornejo (P. fr. Damian) Vida admirable del inclito martyr de Christo el B. Raymundo Lulio 2.ª edición = Mallorca, Ignacio Frau, 1755. 1 tom. 8.º perg. Falta la hoja final de indice.

31—Pascual (Antonio Raymundo) Examen de la Crisis del Rmo. P. M. Don Benito Jerónimo Feijoo . . . sobre el Arte luliano = Madrid, Antonio Perez Soto, 1749-50. 2 toms. 4.º perg.º

32—Pascual (Antonio Raymundo) Vindiciæ

lullianæ = Avenione, apud J. Garrigan, 1778. 4 toms. fol. men. perg. Hay otro ejemplar en rústica.

33—Pascual (Antonio Raymundo) Descubrimiento de la aguja náutica = Madrid, Miguel Gonzalez. 1789. 1 tom. 4.º perg.

34—Santissimo Sacramento (Sor Ana Maria del) Exposicion de los canticos de amor compuestos por el B. Raymundo Lulio en el libro De Amico et Amato. = Mallorca, Ignacio Frau, 1760. 2 toms. 4.º perg. Hay duplicado el tom. II.

35—Cordier (Honorius) Articuli catholicæ Fidei. De Deo ad intra et ad extra consistente et operante, ex B. Raymundi Lulli principiis ostensi = Colonia Ubiorum, sumpt. J. J. Horts. 1760. 1 tomo en 2 vol. 8 perg.

36—Cordier (Honorius) Articuli catholicæ fidei. De Deo homine, ostensi ex principiis B. Raymundi Lullii Colonia et Francofurti sumpt. J. J. Horts. 1762. 1 tom. en 2 vol. perg.

37—Cordier (Honorius) Articuli catholicæ fidei. De Angelis ex B. Raymundo Lulli principiis ostensi. Colonia et Francofurti, sumpt. J. J. Horts 1769. 1 tom. 8.º perg.

38—Cordier (Honorius) Vera artis lullianæ principia = Colonia et Francofurti, sumpt. J. J. Horts, 1771. 1 tom. 8.º perg.

39—Homenaje al Beato Raimundo Lull en el sexto centenario de la fundación del Colegio de Miramar = Palma, Pedro José Gelabert, 1877. 1 tom. 4 may. rúst.

40—Menendez y Pelayo (Marcelino) Ramon Lull (Raimundo Lulio) Discurso leído el dia primero de mayo del año actual en el Instituto de las Baleares = Palma de Mallorca = Imp. de la Biblioteca Popular, 1884. Foll. de 29 pág.º 4º prolong.

41—Histoire litteraire de la France, tome XXIX = Paris, Imprimerie Nationale, 1885. Un tom. 4.º may. rúst.

42—Constituciones estatutos y privilegios de la Universidad Luliana del Reino de Mallorca = Mallorca, Melchior Guasp 1698. 1 tom. 4º men. perg.

43—Varios legajos de pliegos sueltos de obras de la edición de textos originales de Ramon Lull, de la Biblioteca catalana y otras.

En fe de lo qual y para que conste en todo tiempo y lugar firmamos por duplicado el presente documento en Palma a tres de setiembre de mil nuevecientos dos.—Ana Zavaleta.—María Rosselló.—Agustin Tenreiro.

Como Presidente de la Sociedad Arqueológica Luliana, acepto en su nombre el valioso donativo que con generoso desprendimiento se sirven hacerle los herederos del que fué su meritisimo Socio de Honor Excmo. Señor Don Jerónimo Rosselló y Ribera, y rindiendo por él con todo afecto las más expresivas gracias, declaro haberme hecho cargo de los libros, papeles y códices arriba especificados y someterme totalmente á la condición impuesta para el caso de disolución de la Sociedad=Palma tres de setiembre de mil nuevecientos dos.—El Presidente, Estanislao Aguiló.—El Secretario, Pedro A. Sancho.

P. A. SANCHO.

PAU FETA
ENTRE ELS REYS DE ARAGÓ Y DE SICILIA DE UNA PART
Y EL REY DE TUNIS DE L' ALTRE
(1403)

Die jovis vj. septembris anno a nativitate Domini M. CCCC. tertio.

Die et anno predictis retulit Johannes March preco curiarum Majoricarum fecisse per loca solita civitatis Majoricarum, de mandato nobilis Rogerii de Moncada gubernatoris regni Majoricarum, preconizationem infrascriptam.

Ara ojats que notifica a tot hom generalment lo noble baro moss. Roger de Moncada, conseller e camarlench del senyor Rey e governador del regne de Mallorques, que con lo dit Senyor Rey, ab letra sua patent dada a Segorb a xxvij. dies de juny prop passat, lo hage certificat de la pau feta e concordada entre lo dit senyor e lo senyor en Marti, per la gracia de Deu Rey de Sicilia, de una part, e lo molt excellent Rey de Tunis de la altra, e li hage manat ab grans penes que la dita pau fassa publicar segons que es continuada en hun quern de paper quel dit senyor Rey li ha trames, Per tant lo dit noble governador, volent obeir los manaments del dit senyor nostre Rey, e per tal que alcun no puxa allegar ignorancia de la dita pau e de les coses en aquella

contengudes, mana la dita pau esser publicada segons que del dit quern scrit en lati ha feta arromansar en la forma seguent:

En lo nom de nostre Senyor sia amen. A perpetual memoria de la bona e vera pau e tranquillitat entre los molt excellents princeps e senyors los senyors en Marti per la gracia de Deu Rey Darago e en Marti Rey de Cicilia, primogenit del dit senyor Rey, de una part, e lo molt excellent Moley Buffares Rey de Tunis, de Xarch e del Garb e de tota la Barbaria, de la altra, feta e fermada e en per tostemps valedora, lo noble Moley Ethec Benbuibel, lochtinent e procurador en aquestes coses del dit excellent rey de Tunis, havent de aço ple poder del dit magnifich Rey, de una part, e lo noble moss. P. de Caralt, caualler, embxador e missatger special del dit senyor nostre Rey, han feta e fermada la dita pau e tranquillitat entre los dits senyors e tots los sotmeses de aquells en la forma e manera quis seguex:

E primerament que en la dita pau feta entre los dits senyors Reys e ab Jurs regnes e regiments, terres, lochs e ylles en aquells adjacents, sien ara de present compreses enteses e nomenades les ylles de Gerba e les ylles de la Pantaneleya; empero que sia legut al dit Rey de Cicilia apres cinch anys en lesdevenidor, ab armada o stol, e no per via de cors ne per cossaris o altres guerres poques, pendre o fer pendre la dita ylla; e que lo dit senyor Rey de Cicilia sia tengut lo dit stol o armada, apres v. anys en lesdevenidor axi com dit es, pér sis meses ans que la dita armada o stol vinga a la dita ylla de Gerba, intimar o fer intimar per letres publiques ab testimoni roborades, o per missatger digne de fe en aquestes coses specialment diputat, al dit excellent Rey de Tunis o al seu succehidor o lochtinent, o succehidors o lochtinents. E per semblant lo dit Rey de Tunis pusea pendre o fer pendre per stol o armada, apres v. anys en lesdevenidor, la ylla de Pantanalex, per v. meses apres los v. anys en lesdevenidor; en axi empero quel dit Rey de Tunis sia tengut intimar o fer intimar per ses letres dignes de fe o per missatger digne de fe en aço specialment deputat, apres v. anys apres feta la dita pau e apres sis meses següents, al dit senyor Rey de Sicilia o al dit succehidor o lochtinent o succehidors o lochtinents de aquell, ans quel dit stol o armada del dit Rey de

Tunis vinga pendre la ylla de la Pantanalea, e no en altre manera per corsaris o guerrers poques; la dita pau e concordia entre los dits senyors e princeps feta no contrestant, ans romanga en sa forsa e valor.

ij.—Item con sia deuengut en la dita pau e concordia dels catius axi christians com serreyns, sots certs pactes demunt anotats, que los dits princeps reys e senyors sien tenguts en continent apres intimacio feta a aquells, manar per tots los regnes daquells que los dits catius axi xpians, com serrayns no sien trets o transportats publicament o amagada fora los regnes o regiments de aquells per qualsevol persones de qualsevol dignitat sien sots certa pena a volentat dels dits senyors Reys imposadora.

iiij.—Item que si algun senyor o patro dalcun catiu axi xpia. com moro vendra alienara o traura fara per malicia o ignorantment lo seu catiu de la senyoria dels dits Reys sens licencia dels dits Reys, que aquest aytal sia tengut a restitucio del dit catiu, e pagara per lo delict que en asso comes haura aytant com sera lo preu del dit catiu, e sera aplicat a la cort o cofrens del Rey son senyor.

iiij.—Item que con molts patrons o senyors axi serrayns com xpians, hagen comprats los catius lurs en una venda e preu, axi com son pare mare e fills e altres strany, so es per L., per cent o per CC. o per semblants preus, dobles o florins de la moneda qui corre en la terra, e algun o alguns daquells catius seran morts o seran tornats moros o xpians., que lo preu daquells se pach e la remso per cap, e no la hu mes que laltre ne per lo tot.

v.—Item sia de benignitat largitat e reyal gracia que los infants axi xpians, com moros qui son stats engendrats en catiu stants lurs pares e mares catius per totes les terres e senyories dels dits Reyes, e sien de edat de x. anys en avall no deguen ne sien tenguts pagar per lur remso o rescat sino la maytat, o aytant com es lo mig de la compra de lurs pares o de lurs mares.

vj.—Item que les mares axi serraynes com xpianes, del dia de la dita pau confirmada seran prenys, que los lurs prenyats sien vertaders franchs e deliures de tota captivitat.

vij.—Item los patrons o senyors dels catius axi serrayns com xpians, no pusquen demanar per remso daquells mes avant del preu de la pri-

mera venda feta de aquells per los primers patrons o senyors en lo temps que foren portats catius de terra de xpians. en terra de moros, o de terra de moros en terra de xpians. E asso per tal que frau alcun o engan nos puxa fer en los contractes e sia tolta materia e discordia en lesdevenidor o dels temps de la dita pau feta a avant.

viiij.—Item que dementre los dits catius axi serrayns com xpians, seran en poder de lurs senyors e lo preu e remso de aquells tardara, e los dits catius trobaran fermanses per fuyta o per lo preu de lur remso, que aytals sien desferrats e stiguen sens ferres. Empero que entre tant paguen setmana a lurs senyors.

viiij.—Item que tots los catius axi xpians, com serrayns qui sien sots potestat e senyoria dels dits Reys Darago de Cicilia e de Tunis, del temps de la dita pau a avant no sien tenguts pagar duana, portes, mangeries o altre qualsevol imposicio per lur exida, mas pagat lur rescat o preu de lur remso pusquen francament exir e passar del loch on sera a tota lur volentat.

x.—Item que de la moneda que sera portada de les terres dels dits senyors Reys de Arago e de Cicilia en les terres del dit Rey de Tunis, e de la moneda que sera portada de les terres del dit Rey de Tunis en les terres dels dits Reys de Arago e de Sicilia, per remso dels catius, axi xpians, com moros, no sia pagada decima ne alcun dret acostumat de pagar de semblants monedes.

xj.—Item tots los catius axi sarreyns com xpians, pus que hagen pagat lur preu o remso pusquen francament e sens contradiccio dalcun exir dels lochs on seran e anar on se volran ab totes lurs robes monedes e bens.

xij.—Item si algun patro xpia. o serrayn haura j. o molts catius e j. de aquells se volra rembre que son patro o senyor no li puxa contredir per alcuna occasio o causa, posat que molts catius hage comprats en una compra, ans cascun catiu pach lo preu que li pertany per la sua part e sia desliurat de tota servitut, no contrestant que molts ensem ne hage comprats en una compra.

xiiij.—Item que en tots los capitols demunt dits on son nomenats catius sien enteses los catius del dit Rey de Tunis axi com los catius de les persones e sotsmeses seus; exceptat empero que los catius del dit Rey de Tunis no paguen sino cinquanta dobles per cap.

xiiij.—Item que tots los catalans e cicilians e tots los sotsmeses dels dits Reys de Arago e de Sicilia vinents o aportants a Tunis e a totes les altres terres sotsmeses al dit Rey, les quals lo dit Rey ara senyoreja e daqui avant senyorejara, sien sauls e segurs en bens en persones, e en or, en argent e en tots lurs havers, axi vinent, stant, mercadejant, negociant e daqui partint. E que en alcun loch de la sua senyoria no hage naufrag, ans si algun navili rumpia en alcun loch de la sua senyoria que tots sien sauls e segurs en persones, robes, argent, or e haver de aquelles.

xv.—Item que si per ventura sesdevenia que en lo port de Tunis o en altre port terra o loch del dit Rey de Tunis los catalans o cicilians o altres sotsmeses dels Reys de Arago e de Sicilia eren ultrajats o dampnificats per lurs enemichs en bens o en persones, que la duana del dit Rey de Tunis ne del loch on seran dampnificats no sia tenguda fer alcuna esmena dels dits dans e dapnatges rescabuts. E per lo semblant si enemichs del dit Rey de Tunis faran ultratge o dampnificaran en bens o en persones los sotsmeses del dit Rey en lo port de Tunis o altre de la sua senyoria que los catalans e cicilians sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no sien tenguts a fer alcuna esmena dels dans a aquells donats.

xvj.—Item si algun catala o sicilia o sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia haura a rebre o demanar algun deute, os volra clamar de algun deute, drets, dan o esmena dalcun sarreyn, o dalcun xpia. qui sia sots pau del dit Rey de Tunis, que la duana del dit Rey sia tenguda fer raho e justicia e spetxar aytal catala o sicilia del seu credit, axi dels deutes com de injurries.

xvij.—Item que los catalans e cicilians e los sotsmeses dels dits Reys de Sicilia e de Arago hagen en Tunis e en les altres terres del dit Rey de Tunis alfondechs per lur habitacio, ab botigues, forns e totes jurisdiccions e sgleya; e que alcuna persona stranya noy puxa star o habitar sino ab volentat de aquells catalans o sicilians. E sia tenguda la aduana en la edificacio dels dits alfondechs treballar adobar pagar e despendre de les monedes de la dita duana axi com es acustumat.

xviii.—Item que los sicilians e los sotsmeses

del Rey de Sicilia hagen lo alfondech antich o sia edificat altre semblant de aquell a messio de la duana, e que sia de ten gran altitut que alcun noy puxa entrar sino per la porta del dit alfondech. E que alcun no gos entrar en lo dit alfondech sens licencia dels consols dels catalans e sicilians. E que los porters sien tals que puxen vedar als sarreyns e a totes altres persones que noy entreu sens volentat dels consols e dels mercaders.

xviiiij.—Item que los catalans hagen j. consol e los sicilians altre consol qui fassen raho e justicia entre aquels. E si algun sarreyn se clama dalcun catala o sicilia o dalcun sotsmes als dits Reys de Arago o de Sicilia sia tengut aquell requerir devant lo consol dels catalans o dels sicilians, e lo dit consol sia tengut aquell spetxar e fer li fer raho e justicia. E si asso lo dit consol fer no volra lavors lo sarreyn se pusca clamar en la duana. E si algun catala o sicilia o habitador en lur regiment volra demanar o haver dalcun sarreyn o daltre qualsevol persona qui sia sots pau del dit Rey de Tunis, lavors los catalans e sicilians e habitadors sots lur regiment e destret deguen demanar lur raho en la duana, e la duana sia tenguda fer raho e spetxar aquells.

xx.—Item que los consols dels catalans e dels cicilians pusquen visitar la reyal magestat del Rey de Tunis una vegada la setmana, e sials dada entrada manifesta sens alcun contrast, per ço que puxen notificar lo esser e la condicio dels mercaders catalans e sicilians. E esso los sia fet e atorgat per prerogativa e honor dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia.

xxj.—Item que tots los catalans e sicilians e altres sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no paguen sino lo deze tensolament de les robes e mercaderies que vendran en Tunis o en altres lochs o terres del dit Rey de Tunis.

xxij.—Item que los catalans e sicilians e tots los sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no paguen ne deguen pagar de or, de argent, dobles o millareses sino tensolament mig deze sens altre addicio.

xxiiij.—Item que si algun catala sicilia o altre sotsmes dels senyors Reys de Arago e de Sicilia portara millaresos falsos qui no sien de la liga del Rey de Tunis e vendran en mans del official de la duana, aquell official puxa los dits millaresos pendre, e sis volra, aquells tayar e pendren

mig deze e apres retre e restituir lo romenent a aquell de qui seran los dits millaresos.

xxiiij.—Item que les mercaderies e les coses e robes que vendran o seran portades en la duana del Rey de Tunis o en tot altre loch de la sua senyoria per los catalans sicilians o sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia no deguen esser stimades ne apreciades sino en aquell preu que les dites robes e mercaderies comunament valen per la sua terra e segons cors de la terra E sobre asso nols sia feta forsa alcuna; e que no paguen aquel dret que deuen e son tenguts pagar per les dites robes e mercaderies fins a dos meses passats del dia de la dita venda prop vinentes. E si de les mercaderies que vendran no poden esser pagats la duana sia tenguda fer los pagar per lo comprador e labores sia tengut de pagar lo dret. E si no son pagats de les mercaderies que hauran venudes que no sien tenguts pagar alcun deze de les dites coses.

xxv.—Item si alcun catala sicilia o altre sotsmes dels senyors Reys de Arago e de Sicilia portara algunes mercaderies, pedres precioses, perles o maragdes, or o argent o altres robes o mercaderies, en alcun loch o terra de la senyoria del dit Rey de Tunis, e les dites coses e mercaderies vendre no volra, que no sia forsat vendre aquelles ans li sia legut e sen pusca les dites robes e mercaderies tornar e portar en qualsevol loch se volra, e daquelles no sia tengut pagar alcun dret.

xxvj.—Item que de totes aquelles coses que los catalans e sicilians hauran venudes e hauran pagat dret pusquen comprar e traure de la terra altres mercaderies per tanta quantitat com hauran venut, e no sien tenguts pagar alcun dret.

xxvij.—Item que los catalans e sicilians pusquen comprar dels nolits que hauran dels navilis de galeas e de naus lurs, aquelles mercaderies ques volran en les terres de la senyoria del dit Rey de Tunis, e de aquelles mercaderies no paguen alcun dret.

xxviii.—Item si alcun catala o sicilia o altre qui sia destret de catalans o sicilians vendra a alcun sarreyn o xpia. qui sia sots pau del dit Rey de Tunis nau, galera o navili, no sien tenguts pagar alcun dret ne mig dret, e pusquen comprar legudament dels preus de les dites fustes o navilis que vendran qualsevol coses e mercaderies sens pagar alcun dret. E si alcun qui no sia sots pau de la senyoria del dit Rey de Tunis comprara los

dits navilis que pach lo dret pertanyent del preu de la venda dels dits navilis.

xxviii.—Item que si alguns catalans o sicilians vendran entre ells algunes coses o mercaderies o a altres xpians., no sien tenguts pagar alcun dret si lo venedor sera catala o altre xpia.

xxx.—Item que si alcun catala o sicilia o altre qui sia de lur destret vendra algunes mercaderies en les terres de la senyoria del Rey de Tunis e volra anar o passar en altres terres sotsmeses al dit Rey de Tunis, pusca asso fer francament e sens contrast, e anar e comprar aquelles coses que volra. E daso que vendra la duana sia tenguda fer al dit venedor carta testimonial que pusca comprar e portar les coses e mercaderies que volra sens que no pach alcun dret. E axi matex pusca lo dit venedor fer procurador qui compre per ell, e quel dit procurador no pach alcun dret.

xxxj.—Item que totes les mercaderies e tota altra cosa que catalans o sicilians o altres sotsmeses dels senyors Reys de Arago e de Sicilia vendran per mans de torcimany o corredors ab testimonis, que aytal venda sia e esser dega sots fermansa de la duana de totes les terres e senyoria del dit Rey de Tunis. E les coses qui seran venudes sens torcimany, corredor o testimonis que la duana no sia en res tenguda.

xxxij.—Item que si alcun catala o sicilia o sotsmes dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia vendra algunes mercaderies per ma de torcimany e haura hauda arres o caparra, e aquell qui les vol comprar les haura vistes, que aytal venda pas e no puxa tornar atras, e la duana sia tenguda fer pendre la mercaderia e fer pagar al catala o sicilia per lo comprador lo preu de la dita mercaderia.

xxxiiij.—Item que si alcun catala o sicilia o sotsmes dels dits senyors Reys de Arago e de Sicilia comprara algunes mercaderies o coses dalcun oficial del senyor Rey de Tunis o daltre terra qui sia de la sua senyoria, e haura en la sua ma carta testimonial de la dita sua compra, que aytal venda no puxa tornar atras per lo dit oficial ne per altre successor de aquell, mas aytal venda sia ferma.

xxxiiij.—Item que tots los torcimanyens sien e esser deguen eguals en lur ofici de torcimany e no sia entre aquells alcuna diferencia ne propietat. E sia pagat als dits torcimanyens per lur

salari v. millaresos d'argent tencolament per cas-
cun centenar de besants, e sens alcuna porta.

xxxv.—Item quels catalans o sicilians dels
dits senyors Reys hagen e hauer deguen en la
duana de Tunis e en totes les altres terres del dit
Rey de Tunis scriva qui fassa los comptes e lurs
rahons tota vegada ques vullen. E pusquen los
dits catalans e sicilians fet lur compte e haut al-
bara o polissa de lur spatxament anar on se vol-
ran axi per mar com per terra sens alcun empet-
xament E si apres per ventura los dits catalans o
sicilians tornaran en les terres o lochs don seran
partits nols puxa esser feta questio ne demanda
de la primera raho per alcuna occasio o causa.

xxxvj.—Item que tots los catalans e sicilians
sens alcun contrast puxen anar les hores acustu-
mades en les naus navilis e galeas per lurs ne-
cessitats segons que es acustumat. E que nols sia
vedat de anar e tornar en les viles e terres del
dit Rey de Tunis; ne pusca esser vedat ne feta
alcuna inhibicio de comprar forment, farina e
altres vitualles per los patrons e mariners dels
dits navilis, galeres e naus sensa pagar alcun dret
de les dites vitualles. E si alcun catala o sicilia o
altre qui per catala o sicilia sera reputat o ses-
petxara, dira o fara alcun mal o dan als sarreyns
o a alcuna persona que per asso los altres catalans
o sicilians no sien molestats empatxats o deten-
guts en bens ne en persona, en axi que lo pare
no sia detengut per lo fill ne lo fill per lo pare,
ne un per altre no puxa esser molestat ne agreujat
per la dita raho.

xxxvij.—Item que si sesdevendra que la cort
de la reyal magestat del Rey de Tunis atorga a
alcun xpia. per qualsevol manera que les barques
e navilis de aquell vinguen a la Goleta o stro a la
duana de Tunis, que semblant gracia o licencia
dege atorgar als dits catalans e sicilians.

xxxviii.—Item que si sesdevendra que alcun
navili de qualsevol condicio sia galera o nau de
catalans o de sicilians per fortuna de temps ven-
dra o ferina en alcun loch o terra de la senyoria
del dit Rey de Tunis, per alcunes necessitats los
dits catalans o sicilians pusquen legudament des-
carregar sens alcuna contradicció les robes e mer-
caderies lurs, e aqui puxen estar e habitar salva-
ment e segura en bens e en persones sots fe e
esperansa e salva guarda del dit Rey de Tunis en
totes les sues terres. E si de les mercaderies que
hauran descarregades e hauran lensades de mar

en terra volran carregar en los dits navilis, naus
o galeres a les quals tal fortuna sera sdevenguda
o en altres navilis, que asso pusquen fer e no sien
tenguts pagar alcun dret.

xxxviii.—Item que si alcun xpia. sera o na-
vegara en alcuna nau, galera o altre navili dalcun
catala (1), e aquell xpia. hage o no hage pau
ab lo dit Rey de Tunis, que aquell xpia. sia tractat
e haut per la reyal magestat del dit Rey de
Tunis axi com a catala o sicilia, exceptat aquelles
persones que personalment haguessen fet dan a
alcun sarreyn sotsmes del dit Rey de Tunis.

xxxix.—Item que si alcun navili galera o nau
dalcun catala o sicilia sera en mar o en port alcun
de la senyoria del dit Rey de Tunis, e alcun
navili, nau o galera de sarreyns sotsmesses a la
senyoria del dit Rey semblantment sera en los
dits ports o mar, que los dits navilis de catalans
e de sicilians sien salves e segurs dels dits sar-
rrayns en bens e en persones.

xxxj.—Item si alcun Mohat o la alta magestat
del Rey de Tunis per alcunes sues necessitats
volra noliejat alguns navilis de catalans o de si-
cilians qui seran en lo port de Tunis, que la dita
reyal magestat pusca noliejat la terca part de tots
los navilis qui seran atrobats en lo dit port, e en
aquells carregar totes aquelles coses ques volra e
portar les on li plaura; empero que del nolit sia
en concordia ab los patrons dels dits navilis, lo
qual nolit, pus que sien en concordia, hage pagar
la duana. Empero que no pusquen haver ne noliejat
alcun navili qui sia ja carregat o hage comen-
sat a carregar. E la dita duana sia tenguda
pagar tot lo nolit jassia los dits navilis no sien
carregats de tot.

xxxij.—Item que los catalans e sicilians e
altres sotsmeses dels dits senyors Reys de Arago
e de Sicilia no sien tenguts de pagar per salaris
de torcimany ne de corredors sino dos millares
nos per cascun rotol de seda acustumats dar
al gran torcimany.

xxxiiij.—Item que la cort e la duana e les
altres singlaras persones del dit Rey de Tunis
deguen pagar tot quant deuran als sotsmeses dels
dits senyors Reys de Arago e de Sicilia als pro-
curadors de aquells catalans o sicilians, mostrant
empero les lurs procures publiques en llati, no
contrestant que en llati sien escrites e no en sa-
rreynesch, e que les dites procures sien transla-

(1) El text diu *la bella*, pero es equivocació manifesta.

dades de lati en morisch e que sien servades entre los sarreyns a poder demanar los dits deutes.

xxxxiiij.—Item que sia leguda cosa als dits catalans e sicilians damunt dits comprar lanas, boldrons, anyines, cuys e altres mercaderies de qualsevol alarbs e sarreyns dins lalfondech en lo qual les dites robes e mercaderies e altres se solien vendre, e aquelles mercaderies fer portar a lurs matzens e botigues axi com antigament fer solien. E que los dits catalans e sicilians de les mercaderies que seran per ells venudes no sien tenguts dar o fer tara a ull, mas lo sach o allo on sera tal mercaderia sia pesat al pes e sia dat per tara. E com algun dels dits catalans o sicilians se volra partir de Tunis o dalcun loch sotsmes al dit Rey de Tunis, la duana sia tengut trametre un testimoni en lo alfondech del catalans o sicilians, e aquell testimoni degue veure la caxa, scurmas o boneta dels dits mercaders, e vists les dites caxa, scurmas o boneta, que la dega fer ligar e carregar e que altra vegada no sia vista ne regoneguda.

xxxxv.—Item que los dits catalans o sicilians no sien tenguts ne deguen pagar per lur roba o mercaderies als bastaxos, mariners, correus, infants de la duana, ne a altres semblants, sino axi com antigament era acostumat per qualsevol averies.

xxxxvj.—Item que los dits catalans e sicilians pusquen fer cessio de les cartes dels deutes que deuen haver o rebre de la cort o dels oficials del dit Rey de Tunis, los uns als altres, catalans o sicilians tencolament.

xxxxvij.—Item que la dita pau dega passar e sia servada en totes les terres quel dit Rey de Tunis senyoreja e daqui avant senyorejara, e que algun oficial seu ne altre persona no pusquen ne deguen alcuna cosa dels dits capitols aminvar o destruir, ne per costuma ne per altre qualsevol manera. E que la dita pau sia escrita e tramesa a totes les terres lochs e duanes de la senyoria del dit Rey de Tunis. E que los dits capitols de la dita pau sien per tots servats segons lur forma e tenor.

xxxxviii.—Item que alguns catalans o sicilians demunt dits no gosen o presumesquen navegar ab alguns navilis de corsaris qui fassen cors contra la reyal magestat de Tunis ne de sos sotsmesos, mas tots los sarreyns sotsmesos a la dita reyal magestat sien sauls e segurs en bens e en persones en totes les terres e lochs de la senyoria dels dits Reys de Arago e de Sicilia.

xxxxviiiij.—Item que si algun catala o sicilia o altre qui sia del destret lur armara algun navili o galea per anar o fer cors contra los sotsmeses del dit Rey de Tunis, los catalans e sicilians sien tenguts fer lur poder pendre los dits corsaris en persona e en bens, e sils poden haver fassen de aquells justicia axi com de corsaris semblants se deu fer, e los bens de aquells dar a la duana del dit Rey de Tunis. E si aquells corsaris no poden haver en persona que los bens de aquells que haver se poran sien denunciats a la dita duana. E si per ventura la reyal magestat de Tunis o aquells en asso diputats volien armar alguns navilis per pendre e haver los dits corsaris, lavors los dits catalans o sicilians sien tenguts donar en asso consell favor e ajuda, e sis covendra que vagen ab ells per pendre a haver los dits corsaris e malfeytors.

L.—Item si algun catala o sicilia armara alguna galea o altre navili per anar en cors, e algun sarreyn exira de Tunis o de qualsevol loch del Rey de Tunis, que los dits catalans e sicilians sien tenguts e deguen aquells gordar e defendre si en lurs mans vendran axi en bens com en persona. E semblantment, si los sarreyns seran en cors contra alcunes gents e los catalans o sicilians seran o partiran de Tunis o daltres lochs de la senyoria de aquell, sia tenguda la reyal magestat de Tunis e la duana aquell aquells catalans o sicilians, si en mans venen dels dits corsaris, fer sauls e segurs en bens e en persona en terra e en mar. E si per ventura los catalans o sicilians havien ops ajuda, que la dita reyal magestat de Tunis sia tenguda fer la dita ajuda.

Lj.—Item que si alguna persona que no sia catala o sicilia navegara ab los dits catalans o sicilians en les terres del dit Rey de Tunis que aytal persona sia tractada e honrada per los sotsmesos del dit Rey axi propriament com son tractats e honrats los dits catalans e sicilians, exceptat empero que aytal persona qui no sia catala o sicilia pach e sia tengut de pagar los drets que acostumen pagar aquells qui son de la sua generacio.

Lij.—Item que los dits catalans o sicilians sien escusats e deguen meyns pagar a la duana que altres persones per cascuu quintar de lana deu millareses.

VIDA DE
SOR ANNA MARÍA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT

ESCRITA PEL DR. GABRIEL MESQUIDA PRE.

DE L' ANY 1690 AL 92

(CONTINUACIÓ)

CAPITOL XI.—*Del gran amor ab que Margaritta assistia á las necessitats de son probisme.*

78.—No es posible poder explicar ab paraulas el gran amor y caritat ab que Margaritta socorria las necessitats del seu pròxim, pero el seu cor continuament estava penant y lo seu enteniment pensant com y de quina manera podria remediare las necessitats de tot hom generalment, sens excepció de personas algunas, axí pobres com ricas, grans ó petites, homens ó dones, tots tenien cabuda en el seu cor, y no despedia á nigú, y ja que li faltava el poder, el seu voler era tant gran que era cosa de admiració: de bens temporals era pobre perque era filla de familia, y sos pares, per son estament, encara que estaven acomodats, pero no los sobrava ninguna cosa, y axí de bens temporals faltavali el poder, respecte de lo molt que ella hauria volgut donar per amor de Deu, y en aquesta part feya lo que podia, no lo que volia.

79.—Quant empero en bens espirituals era tant rica, que no parlava ni tractava ab nigú de qualsevol necessitat espiritual que tingués, que no la remediás y aconsolás, ab la sua bona ensejança y conversació, y per axó se valia del tresor que Jesuchrist Señor nostro nos ha dexat per bé de las nostres ánimas, en aquellas set paraulas que digué quant estave en lo Arbre de la Santíssima Vera Creu. Si arribave á ella alguna persona agraviade de altres personas, prenia per tema de la sua plática espiritual aquellas paraulas que Christo digué á son Pare Celestial *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* y de aquí treia tant de bé ab que la enriquia, que no tant solament no se irritava mes contra sos inimichs, sino encara llargament perdonave los agravis rebuts: un die li succehi que parlave ab una pobre viuda aquí havien mort son marit, y aquesta era restada tant afligida y apeserada, que no podia aconsolarse de ninguna manera per los grans treballs que li havien ocasionats en la familia y carrech de casa, que per la sua pobresa y falte que li feia son marit, li aparexia imposible poderó supperar, y axí llamentaves, quexaves y prenieu ab tanta impasçencia que era cose de

tenir lin grandíssima llástima y pietat, pero Margaritta ab la sua bona ensejançe y suaves paraulas la posá de manera, que lo que antes era tot llamentarse de sos contraris, fer instancia que los perseguissen, y plorar ab molta inquietut los seus treballs, despues tot fonch perdonar á sos inimichs, pregar á Deu per ells, y viure ab molta pau y tranquilidat.

80.—Si veia algunas personas ofeses y irritades, valies de las segonas paraulas que Jesuchrist digué en la Creu an el bon lladre *Hodie mecum eris in paradiso*, y de aquí treia tants bons documents y ensejanças de la gran lliberalidad que havém de tenir ab los qui nos tenen ofesos que no tant solament aplacave á qualsevol per irritat que estigués, pero encare lo obligave á perdonar y oblidar injurias y posave los ánimos en tanta pau y unió, con si sempre fossen estats grandíssims amichs: en temps que en Mallorca ay havia molts de bandols, succehi que en aquells barrios de la possessió dita la Torre, trespaven dos homens qui se guardaven de sos contraris y de la justicia, y estant un die cerca de casa sua, açertaren á venir sos inimichs, que eran quatre ó cinch armats ab arcabuses y carabina, y com cercaven aquestos dos para matarlos, al matex que veren rastro dells, se enfuriren de manera que se daven tota pressa per arribarlos á matar, com en effecta estaven ja á tir, y ab las armas apuntadas para tirarlos, veuho Margaritta y acudí á ells ab tant de valor, que no tant solament pogué detenir los agressors y salvar la vida á los altres dos, sino encare foren tals las paraules que los digué y el modo ab que los persuadí, que no sen anaren inimichs com eran antes, sino que restaren ab molta pau y amistat: es una cose aquesta de gran admiració, en particular qui sab qui eren los bandolers en aquell temps, que eren uns homens qui se criaven en aquella fieresa y impietat, que no feien mençió alguna de matar molts homens, no dich inimichs tant solament, sino encare personas qui no los tenien ninguna mala voluntat, y lo que es mes de admirar, es que en aquest temps no tenia Margaritta mes que catorze anys de la sua edat, que posade entre homens de aquella calitat, era lo matex que una ovelleta entre llops, de hont se pot veure ab molta claredat, lo molt que en ella obrave Deu nostro Señor.

81.—Si veie algunas personas desencaminadas en cosas que poguessen ser ofençes á Deu nostro Señor, tenia tanta pena y tant de cuidado de las tals personas, que no parave, ni cessave

un punt, fins que las havia guañades y posades en el camí de la sua salvació, per molts treballs y fatigues que li costás, regulade de las terceras paraules que Jesuchrist digué á la sua SS.^{ma} Mare, *Mulier ecce filius tuus*, que fonch lo matex que encomanaríó tots los pecadors. De la quarta paraula, *Sitio*, treía grans enseñances ab que animave aquellas personas, en particular, qui tenen aquesta obligació, á voler treballar á encaminar las ánimas á Deu, y la gran set y affecta que deven tenir de aportarni moltes. De la quinta, *Deus Deus meus ut quid dereliquisti me?*, el gran cuydado que havem de tenir en fer molta oració y procurar que sie ab fervor, damanant á Deu nostro Señor que nos asistesca, desconfiant de nosaltres y confiant sempre en la sua gran y infinita misericordia. De la sexta paraula, *Consumatum est*, la puntualitat que havem de tenir en fer y complir perfetament tot lo qui es de nostre obligació. De la septima, *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, la gran resignació que havem de tenir en Deu nostro Señor, dexant totas las nostres coses en las suas Santissimas mans. Casi sempre, totas las suas pláticas se fundaven en algunas de aquestas paraules de Christo nostron Redemptor, y per axó apenas arribave á ella persona qui tingués necessitat, qui no sen tornás remediade, y axó era tant sabut en la vila de Valldemoça, que continuament acodien á ella moltas personas per contarli sos treballs.

82.—En orde de las necessitats temporals de son prohisme era tant lliberal, que no anave ningú á case sua, que ella digués, tornau una altre hora, y si se hagués de computar lo que ella donave, ab lo que sos pares tenien, jo piament crech que era mes lo que donave, y no obstant axó, ni sos pares li prohibien que no donás tot lo que volia, ni trobaven may falte en lo que tenien: si anave á case sua alguna pobre dona y li deia que no tenia blat, ni diners per comprarne, no se contentave en donarli un tros de pa ni un pa sensér, sino que li donave dos y á la volta tres barcellas de blat: Si li demanaven un poch de oli, los ne donave una quarta, y si li demanaven llegúm los ne omplie le falda: entre setmane, quant pastave, sempre feia una multitud de coquetes, y aquellas las guardave per los diumenges y festas quant anave á la vila de Valldemoça, per donar á las pobres criaturetas, y en particular, quant era á la Iglesia, si veia alguns miñonets qui ploraven, los donave alguna cosa, perque el seu cor no podie sufrir que plorassen, la una, per la llástima quels tenia, y la altre,

perque no perturbasen ab los plors á las personas que estaven fent oració.

83.—Los dies que se trobave en la vila, se informave quins malalts ay havia, y no sen tornave á casa sua que no los fes una visita, y axí pobres com richs, á tots aconsolave, y á los que veía pobres sempre los dexave alguna limosna, y quant sen tornave á casa sua, los dies que havia de estar sens visitarlos li aparexian añys, y sempre estave imaginant que cose los podrie aportar para remediarnos; á uns aportave alguna cose de regalo, y á altres alguna cose de roba, segons la necessitat que tenien, ab una pena tant gran que tenia quant veía que no los podie remediarnos las suas necessitats y treballs, que apenas ho podie tollerar, y lo que mes li pesave, y en que ha tinguda sempre particular devoció, es quant veía algunas fadrinetas qui, per demasiada pobresa, ó se privaven de anàr á la Isglesia, ó si ay anaven, per la indecencia ab que anaven vestides en temps de ser vistas, apenas se atrevien á anar á missa y rebre los sacraments, y de aquestas tenia tanta llástima, que continuament ho sentia, y en case sua procurave lo mes que podie á acomodarlos algunas robas suas, ó de sa mare ó germanes, y los ho donave, ab un desitx molt gran que tenia de despullarse á sí mateixa per vestirles, y lo menos que feia era, demanantli alguna cosa, privarsen per molt que la hagués de mester, per donarleshi á ellas.

84.—Si á los malalts que visitave se los offeria ferlos alguna servitut qualsevol, y per baxa y vil que fós la necessitat, mentres ella si trobave no comportave may que nigué altre ay posás las mans; fins li succehi en moltas ocasions haver de untar un malalt de dolors en diferents parts del cós, y sens nigué ampaig feia aquesta funció, que es molt dir essent tan honesta, y no per axó dexave de fer tot lo que se li offerís, sens pasarli may per el cap el menor pensament de que ella era dona y el que servia home, perque tant solament mirave en los malalts que servia, la persona de Jesuchrist Señor nostro, per amor del qual feia totas aquestas obras de caritat, y si los malalts eran cose sua, com es are parents ó personas molt conjunctas ó criats de se case, á las horas tenia son desitx complit, perque se restave en la casa del malalt, y de nits y de die, estave sempre vigilant en lo que se podie offerir, y aquest affecta y caritat de Margaritta vingué á ser tant coneguda de tots los que la conexien, que apenas ay havia persona conjuncta sua qui estigués malalta, que no la envias á demanar, perque

no tant solament restaven aconsolats de la sua bona conversació, pero encara succeia que per medi della remediave Deu moltes necessitats y enfermedats.

85.—Los quatre ultims anys antes de entrar en religió, casi sempre estigué en la ciutat, y posá tant gran affecta á visitar los malalts del Hospital General, que continuament anave á veurels, y ja que no podie remediar las suas necessitats, á lo menos procurava aconsolarlos, y á alguns, conforme la sua possibilitat, aportave alguna coseta de regalo, y exortavels á soffrir los treballs que el Señor los enviave, ab paciencia, y per anarhi moltes vegades, solia pendre per pretexto y motiu, fer algunas novenas á la capella de la Sanch de Jesuchrist, y de aquesta manera tenia majors ocasions de anarlos á veure, y alabave á Deu nostro Señor de veure la paciencia ab que passaven las suas enfermedats, y causaveli una gran alegría quant los veia en aquella summa pobresa en que estaven, y axó tenia ella per una gran ditxe y gracie que Deu los feia, porque de aqui alçave la consideració á la gran gloria que los tenia aparellada, y per axó solia dir á qui la acompañaive, ó fos sa mare qui algunas vegades se trobave en la ciutat, ó alguna altre parenta ó amiga sua, quant veia per allí algun cós á cobrir, sens poder ascondiró, el contento que tenia ¡ó la gran gloria que té la ànima de aquest difunt!

86.—No se contentave Margaritta en visitar y aconsolar los malalts y socorrer ab lo que podia las suas necessitats, sino encare continuament estave pregant á Deu per la sua sanitat, y aquesta era una passió tal, que no la podia abscondir y se li conexia, ó de las paraules que deia, ó del sentiment quen tenia, y aquesta llástima y pena que tenia de los malalts, la havien observada molts en la sua miñonés: un amich de son pare, qui la feia molt á casa sua, veientla ab aquestas ançies li digué un día (jo creuria que per burla) Margarida, jo se una oració qui cura de qualsevol mal, vols la apendre? y com ella tenia aquestos desitx de curarlos á tots, li digué que sí, (en aquest temps era molt miñona) despues lo tal home la passave en paraules, pero com el foch de la caritat no la dexave viure, totas las vegades quel veia no se cansave de demanarli que li mostres la oració, que veientse lo home com á obligat á dirli qualque cose, li digué que quant voldria curar enfermedat, que digués; *Jesus Maria, Santissima Trinidal, aquest mal sie curat*; y ella so cregué de tal manera, que no anave á nign malalt, que no li digués la oració, affegint,

si es voluntat de Deu nostro Señor, y feiey el señal de la creu, y li rehió de manera, que moltes vegades experimentave milloria en los tals enfermos, com veurem en el capitol siguent de dos casos particulars que li seguiren, que á mirarlos ab pia affectió, dexant però la calificació de ells á la Santa Mare Iglesia, merexen el nom de miracles.

87.—Totes aquestas cosas feia aquesta sirventa de Deu nostro Señor, desde molt miñone fins que entrá en Religió, impellida y com á forçada de la sua gran caritat, y no tant solament ha socorregut sempre las necessitats que veia, sino encare en poder pensar la necessitat, ja la soccorria, are fós espiritual ó temporal; á una joveneta amiga sua qui dave mostres de voler servir á Deu nostro Señor, veientla ab un affecte desordenat an el confessor, no pará may fins que la apartá de ell, fins á valerse de un religiós de molta virtut; á altre amiga sua que judicave bona per religiose, y per altre part tenia en el mon la sua perdició, la tenia ja induida á força de pregarías á voler entrar en religió, y ella mateixa, ab las personas que la affevorien, ley havia procurat en el Convent de la Consolació, y tenenthó á molt bon estat, sen apartá la jove y se casá, pero nou açertá, ni feu bona fi: y altres cosetas que se podrien notar, quant á lo affecta que tenia de socorre las necessitats espirituals, y moltes mes de las necessitats temporals, que per abreviar, diré tant solament, que á los Hermitans de Trinitat, pensant que tenian no mes lo quels donaven per amor de Deu, sempre temia que no los faltás alguna cosa, y axi, sens demanaro, los enviave oli, llegúm, pá y altres cosas que se podien offerir.

CAPITOL XII.—*De alguns successos ab que Deu nostro Señor en aquesta menor edat ha volgut confirmar la virtut de Margarilla.*

88.—Moltes cosetes de alguns successos que han contingut á Margaritta podrie refferir en aquest capitol, pero com el meu intent no es altre que mostrar y notar lo mes particular de la sua vida, y en aquestos capitols de la sua juventut, fins an el temps que entrá religiosa, solament refferiré lo que trobo esser mes singular y digne de esser notat: en una ocasió (era en temps que Mallorca estave perduda de bandols) un amich de Gregori Más pare de Margaritta, lo pregá que tingués en se case dos bandolers cridats morts ó vius, malalts de grave enfermedat

de calenturas, y era tal la bondat y la amiatat que tenia en lo tal amich, que no pogué ni sabé dirlo de nó, essent axí que se posave en grandis-sims perills de la justicia, per los prosehiments que feien contra de aquells qui per vies directas, ni indirectes affavorien semblants personas, y axí los rebé en case sua y per fugir los dañys que li podien venir usá de moltes cautelas, y la mes important que nou sabes nigú de case sua, solament ho comunicá á Margarita sa muller y á Margaritta se filla (ja se veu la confiançe que devia fer el pare de la filla) porque los governassen y servissen en totas las suas necesitats y nigú altri de sos infants haventni dos de majors que Margaritta, que eran Damia y Catherina, ni algu altre de se case criats ó misatjes no saberen may cose alguna.

89.—Las dos Margarittas mare y filla serviren aquestos dos malalts tot lo temps que durá la sua enfermedat, la mare tenia forces per servir los malalts y molta devocio, pero tenia judici y pensave que á tenirne noticies la justicia perillave la vida del marit, ó per lo menos que los havien de abatre las cases y destruirlos y quexaves continuament de la temeridad del marit y solia dir á la filla Margaritta, si la justicia heu sabés hauriem de parar botiga de bell nou, y la filla á qui per la sua miñonés al perexer havia de faltar el discuis, li sobrave el valor, y feieu ab tant amor y caritat que li aparexia haver tinguda una gran ditxa y aconsolave la mare y deiali que hagués bon ánimo que nols seguiria per axó desgracia alguna, com en efecte seguí axí com ella deia, y tingueren los dos bandolers en se case mes de tres mesos, fins que estigueren per posarse en camí: lo que havem de observar de aquest succés es lo que ella deia y que no tingueren nigún genero de disgust en tot aquest temps.

90.—Altre cas semblant en aquest, pero en-contrat en succés, tingueren en se case en temps que governave Mallorca Don Miquel Salvá y Vallgornera Virey que era de aquest Regne (1). Public notori y molt llastimable fonch lo que succehí á fray Quint de Sant Francisco de Paula, fray Barceló de la Reyal y altre secular qui eran anats á un hostel junt á la ciutat ab una dona que deien ne Guiterrona y mentres se estaven folgant

y divertint arribá el marit que era un cotxer y entrant per el jardinet stimulats del dimoni lo mataren y enterraren dintre del matex jardí: fonch descubert el delicte, prengueren la dona y la pen-jaren y fen la justicia grans diligencias per casti-gar també los delinquentes; pogueren pendre fray Quint pero nol castigaren porque sabe fugir de la presó que lo havien posat á la torre del Angel; los altres dos fugiren en campanya y anaren bandetjats algun temps ab las armes, y porque no los pogues trobar ni pendre la justicia, anaven per los llochis mes escabrosos y solitaris de la montaña en aquellas parts de Deyá y Valldemo-ça, y per el sustento que havien menester acudiren moltas vegades á la Torre possessió de Gregori Más, qui per la sua bondat y lliberalitat, los regalave y donave tot lo que havien menester, que fonch ocasió de allí á poch, que se feren tant de case que apenas sen movien.

91.—Un die á la matinada volgueren berenar y com Margaritta era la mes matinera de la case los aguisá lo que tingueren menester per menjar y mentres berenaven ó poch despues los digué, importa que isqueu ara matex de aquesta casa, y que prengueu el camí de la garriga, que teneu molt de perill de la justicia y no pasará molt que vos vindran á buscar, y volgué Deu que foren de bona creienza (no per ells que bé merexian esser penjats, sino porque no patís aquella pobre casa) sen anaren de la case y prengueren garriga á lo mes superior de la montaña y poch despues que foren partits arribá á la casa miser Armella jutge de la Audiencia ab una multitud de Aguacils y homens de armas y toccaren á la porta que en-care no era jorn ni Gregori Más se era llevat del llit, pero se llevá y abaxá á obrirlos; apenas uberta la porta diuli lo Dector Armella ahont tenia tal y tal home y dihentli Gregori que non sabia noves algunas, se tregué lo Jutge un billet ó carta de la butxaca y li digué quel lletgís; lletgí Gre-gori la carta que deia que los tals delinquentes estaven y habitaven á la Torre y donaven tals señals y tant evidents que no se podia negar la veritat, demes amés li amanasave el Jutge que si no ley deia que ley pagueria al doble, pero com li importave molt no li confessá may lo que sabia; com miser Armella tenia tanta certesa del avis que tenia, regonegué tota la case, y no tro-bantlos en la case, regonegueren tota la possessió per garrigas y montañe y may pogueren trobar-

(1) Obtingué son carrec per Real Despach de 12 de Maig de 1667, arribá á Mallorca el 5 de Septiembre y governá fins l' any 1671.

los, essent axí que los tals bandolers se eran quedats á una part superior de la montañe, y de allí veren totas las diligencias que havian fetas para trobarles; veient el Jutge que era restada frustada la sua diligencia, sen portá á la ciutat á Gregori Más y tinguerenlo molt de temps pero no li feren niguna cosa perque no pogueren provar may lo que pretenien.

92.—De aquestos dos casos tant semblants un a lo altre y en lo succés de un y altre tant encontrats be se dexe veure y se pot collegir qual devie ser lo esperit qui guiave y governave á Margaritta, y piament podem creure que en aquell temps de sos pochs anys ja sabia moltras coses qui havien de succeir, ó que tenia esperit de profecia, perque no perillave menos la case de sos pares, en un lance que en lo altre y ab tot axó en el primer quant tingueren los dos bandolers malalts més de tres mesos en se case, no obstant el temor tant gran que tenien sos pares y en particular se mare, ella sempre se estave molt quieta y descansada y aconsolave y asigurave a se mare de que no tindrien mal nigú, com en effecte succehi de aquella manera, y en el segon lance de aquestos dos delinquents quant sos pares dormien molt descansats, ab lo mal any en case, ella los se tregué de case y previngué que se posassen en salvo, antes que arribás allí la justicia, com á la veritat succehi axí com ella digué.

93.—També podem creure piament que en sos pochs anys y jovintut tenia gracia y dó de Deu nostro Señor para curar moltras enfermedats, y per confirmació de aquest pensament podria dir y escriure moltras cosetas que li passaren en la sua miñones, pero com no son tant notories que no puguen aplicarse y atribuirse á algunas causas naturals, referiré tant solament dos obres las mes singulars que li pasaren en aquestos temps; un germá major que tenia caygué malalt en la ciutat y la malaltia se agravá de manera que lo tenian en proxim perill de perdre la vida; havia ja rebuts tots los Sagraments y no obstant que estave molt ben assistit y servit en case del Doctor Barthomeu Bauçá ahont tenia se mare y altres parents y parentas quil servien, sempre estave clamant y supplicant que li fessen venir de Valldemoça se germana Margaritta, com si ella li hagués de portar la salut, y axí fonch perque ferenley venir y aquí matex

que estigué en se compañía ja se conegué milloria y despues ab molta brevedat estigué bó del tot.

94.—Altre cas li contingué ab una jove amiga sua de Valldemoça, qui tingué un mal á la cara, de molt mala calidat que lo anomenaven formiga; aquest mal la havia ja molt mal tractada y desfigurada, y tenianla en poder de metge y cirurgia; un die la aná á veure Margaritta, y recordás de la oració que li havien enseñada y de que havem ja parlat en el capitol passat; diguéli tres vegades la oració fentli lo señal de la creu allí hont tenia el mal y aquí matex estigué bona ab tota perfectió.

95.—Altre die ab compañía de altres dones anaven á cercar esparechs y volent una dellas passar sobre de una paret caygué á la altre part, y se afficá per una cama prop lo turmell un bastó ó estella seca y feuli tal ferida que podien posari el dit dedins, y abundave per ella tanta sanch que tota se dessangrave, que se duptave si li hanria toccada arteria perque feia un raig com el dit; acudí Margaritta y posali la má sobre la ferida, diguéli la oració fentli el señal de la creu y en el matex instant ni llençá mes sanch, ni se conexia ahont havia tinguda la ferida; de lo qual se pot veure si es veritat que en aquestos temps tenia ja el dó de curació.

96.—Jo diria, segons lo que judich, que totas aquellas coses y moltes altres més obrave Deu nostro Señor, en la sua sirventa Margaritta en el temps de la sua menor edat, perque entenguesen los qui la tractaven y conexien lo molt que la estimava y quant agradables eran á los seus ulls las suas virtuts. Be ho demostra en lo que diré; essent Margaritta de edat setze anys poch mes ó menos va veure venir un pobre que se encaminave á case sua y com ella no aguardave may que li demanassen lo que havian menester, sino que en poder pensar la necessitat ja corria á soccorrerla, isqué á tota pressa de se case y correu á veure el pobre lo que podie haver menester, y arribade en el puesto ahont estave, regonegué en éll encare que en forma de pobre, una bonissima disposició de persona, molt ben carat, blanch com la neu y rós com un or; aquí matex advertí que li robave la atenció y pensá á un matex temps que aquell aspecta no era de pur home, sino ó que era de algun angel en aquella forma, ó que era Christo Señor nostre

quí en forma de pobre li demanave alguna cose de limosna per amor de Deu; offerili Margaritta si volia barenar y acceptá el pobre la offeria que li feia.

97.—Anarensen los dos á la casa, asentás lo pobre, y posás Margaritta á guisarli alguna cose que menjar; posali en taula tres ó quatre coses differentes y procurave de servirlo, y el pobre tractave de tenir conversació; las primeras paraules que li digue foren si sabie y si deia aquell verset tant del gust de Deu nostro Señor, *adoramuste Christe et benedicimus tibi, quia per sanctam crucem redimisti mundum*, y Margaritta li respongué que no les sabie y axí que no les deia, y á las horas el pobre digué que les aprenques y que las digués moltas vegades que daria molt de gust á Deu, de aquí passá á tractar ab ella moltes coses santas y bonas, y entre preguntas y respostas se allargá la conversacio de manera que durá molt mes de lo que hauria gastat el pobre per berenar, per molt que hagués tingut que menjar y Margaritta tant absorta y suspena en lo pobre y la sua conversacio que no sab en manera alguna si menjá ó nó, lo que sab es que la dexá edificada ab uns desitxs grans de servir á Deu y de imitar á Jesuchrist Señor nostro en el patir y que li dexa un llibret molt petit de devocions diehentli quel lletgís moltas vegades y se despedí exortantla que fos molt devota de la passió de Jesuchrist; lo que el llibret contenia era lo acte de contricio y algunas altres oracions molt pies y devotas.

98.—Aquest pobre digue á Margaritta que acceptave per la Terra Santa, essent axí que el seu trage no era en forma de quistor, y altre cose que el quistor de la Terra Santa era molt conegut de Margaritta y sab li el nom, ques deia el sen Antoni y ne esta molt certificada perque en case de una tie sua tenien la posade de la Terra Santa y está molt certa que aquest era el qui acceptave sempre per la Terra Santa, ni acostumaven tampoch encomenaró á altres personas, y aquest pobre no lo havia vist may en case sua ni en case se tie, ni tampoch ley ha vist despues; solament en case sua lo va veure una altre vegada despues de set ó vuit menos, que li succehi casi lo matex que la altre vegada, ab una conversacio molt llarga y molt semblant á la primera, y despues quant se despedí de ella li dexa una medalla molt hermosa qui á la una part tenia la effigie de Christo cru-

cificat y á la altre part dos cares, la una del Salvador y la altre de la Mare de Deu, y exortantle altre volta á que fos molt devota de la Passió se despedí y may mes lo ha vist, ni ne ha vist altre semblant, essent axí que li restá tan apassionada y la sua effigies li quedá tant imprimida en lo seu enteniment que sempre ne ha tinguda vive representació; de tot lo qual se es sempre fortificada y assigurada en aquell primer pensament que tingué quant va veure aquest pobre que era Christo Señor nostro, en aquell trage; y jo de los effectes que li dexá y de lo molt que se que sempre la ha affavorida no me apart de aquesta oppinio.

(Se continuará)

ERMITES Y ERMITANS DE MALLORCA

EN 1395

Dijous a xxviiiij del mes de juliol any M CCC noranta sinch fina desta vida madona Francesquina, muller qui fo del Senyor en Brg. Sunyer mercader quondam, a j.^a hora del dit dia.

Dades que yo Guillem Pelicer e fetes en nom e en veu de tots los manimasos de la desus dita defunta, axí com se conte per menut, axí de massions ordinarias com de extraordinarias com de lexas de la dona Francescha, muller qui fo del senyor en Berenguer Sunyer quondam.

Primerament, costa carn lo jorn de la sua sepultura als parens quis dinaren, set sous deu din.

Item costa aquel dia matex pa e vi, quatorse sous quatre diners.

Item costa aquel dia matex fruita, quatre sous.

Item costa eodem die gots de vidre, deu din.

Item costa eodem die salsa, vuyt diners.

Item costa eodem die les tortes de la sua sepultura de port, e banchs, vuyt diners.

Item costa eodem die lo lit dels frares preycadors, de port, sis diners.

Item eodem die doni a na Maciana, esclaua de la dita defunta, sis diners.

Item eodem die doni a j.^a fembra qui ayda en casa, dos sous.

Item doni a dos dies del mes de agost, que fem las misses, als pobres, deu sous e dos din.

Item doni a tres dies del mes de agost, a senra per fer bugada a la roba de casa, dos sous quatre diners.

Item doni a la dona Miqueleta e a la dona Fransquina companyones de la dita defunta y a la sclava de casa qui gordavan la casa, estigueren hi onse jorns, donils per provisio onse sous.

Item doni a j.^a onza de sucre blanch e farug e mel e pomes per la sclava apellada Maciana, qui no era sana, hun sou quatre diners.

Item doni a j.^a fembra qui feu bugada a la roba de la casa de la dita defunta e la lana, costa quatre sous.

Item costa un pol per la sclava, qui no era sana, un sou sis diners.

.
Item eodem die (xiiij de agost) doni als maneflas qui trebayaren per lo cos, deu sous.

Item eodem die doni al fosser per fer la fossa vuyt sous.

.
Item doni a les monjes del Pug de Polensa a cascuna deu sous, qui son totes en suma vint e nou, es tot quatorse liures e deu sous, axi com pus largament se conten en carta de apocha feta en poder den Blay mir notari de Polensa a xiiij. del mes de agost any M CCC norante sinch.

Item doni a quatre frares de la orde dels frares preycadors qui aportaren lo cos a la sepultura, vint sous. Axi ho jaqui en son testament. Apar al segon albara.

Item doni als desus dits frares per lo habit que aporta a la sua sepultura, vuyt liures.

Item mes doni als desus dits frares per pa e caneles que trageren a la missa del dia de la seua sepultura, tretse sous e dos diners, axi com apar al segon albara del libre.

Item doni a xxvj. del mes de agost any desus dit an Jacme Peliser parayre dotse liures e deu sous, e asso per raho duna pessa de drap blau escur que la desus dita defunta ha manat en son testament que fos dada a pobres. Es lo iij. albara en lo libre.

Item doni a fra Johan bischahi ermita de la parroquia de Polensa, vint sous, los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Guillem de Santa Pau ermita de la parroquia de Polensa, vint sous los quals la dita defunta li lexa en son testament.

Item doni al senyor en Gabriel Casals moliner per fra Bernat Senrer ermita de la parroquia de Polensa, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Guillem Goday ermita de la parroquia de Soller, vint sous los quals li ha lexats la dita dona en son testament.

Item doni a fra Anthoni Muntaner ermita de la parroquia de Sporles, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Arnau Desbruyll e a fra Anthoni Catala e a fra Marti Muner e a fra Miquel Vidal e a fra Francesch Reus ermitans del Puig de Randa, a caschu vint sous.

Item doni a fra Antoni Nogueres e a fra Garcia e a fra Domingo ermitans de la parroquia de Alaro, sengles vint sous.

Item doni a fra Pere Aguilo ermita de la parroquia de Selva, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Nicholau de Quart ermita de la parroquia de Valdemusa, vint sous, los quals la dita dona li ha lexats en son testament.

Item doni a fra Nicholau Mora ermita de la parroquia de Valdemusa, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Arnau Got ermita de la parroquia de Alcudia, vint sous los quals la dita dona li ha lexats en son testament.

Item doni a fra Arnau Alguer ermita qui esta als Orfens, vint sous.

Item doni a fra Johan Guitart ermita de la parroquia de Bunyola, vint sous.

Item doni a fra Guillem Escola ermita de la Trenitat, vint sous los quals la dita defunta li lexa en son testament.

Item doni a fra Claramunt Pujades ermita de Bellver, vint sous los quals la dita dona li lexa en son testament.

Item doni a fra Nicholau Pons ermita de Belver, vint sous axi com se mostra per albara.

Item doni a fra Jacme Correger ermita del Puig de Incha, vint sous los quals li lexa la desus dita defunta en son derrer testament.

Item doni a fra Pere Vergens ermita de Belver, vint sous los quals li lexa la desus dita defunta en son derrer testament.

Item doni a fra Anthoni Bodoy, ermita de Banyalbufar, vint sous los quals. . .

Item doni a fra Barthomeu Aguilar ermita de la parroquia de Muntuyri, vint sous los quals. . .

.
E. AGUILÓ.

Boletín de la Sociedad... Arqueológica Luliana

PALMA.—NOVIEMBRE—DICIEMBRE DE 1902

SUMARIO

I. Revolució dels pagesos mallorquins en lo segle XV (Documentació del Arxiu Municipal de Barcelona (conclusió), per D. Alfons Damiàns y Manté.

II. Anuario bibliográfico de Mallorca—1901,—por D. Pedro Sampol y Ripoll.

III. Publicación de las Obras de Ramón Lull.—Juicios de la prensa.

Índice alfabético por autores del tomo IX del Boletín.

REVOLUCIÓ

DELS PAGESOS MALLORQUINS EN LO SEGLE XV

(DOCUMENTACIÓ DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA)

(CONCLUSIÓ)

LXXXVIII—*Del Lochtinent als Consellers, excusantse que no sia possible donar orde de pagar els atrassos dels acreedors censalistes.*

«[Als molt] honorables e molt
[sais senyors los] Consellers de la
[Ciutat] de Barchna

Mossenyors molt honorables e molt sauis. Una vra. letra he rehebuda escrita en Barchna a xij del mes de Noembre prop passat, pregant me ab aquella do orde les pensions degudes als creedors censalistes de aquesta Ciutat e Regne domiciliats en aquexa Ciutat e altres parts del principat de Cathalunya sian a aquells pagades, e sobre aquestas cosas vulla informar lo noble mossen Ffranci derill, e mostrar la dita vra. letra al honorable miser Jacme pau, segons aquestas cosas pus larch en la dita vra. letra son conten gudes: A la qual vos responch que a mi fora molt plasant que los fets daquest Regne stiguessen en tal disposicio, que los dits creedors decontinent

Año XVIII.—Tomo IX.—Núm. 272 y 273.

poguessen esser pagats e integrament satisfets en les dites pensions a ells degudes, Empero encare attes que lo dit Regne no es en total repos ne encare vuy se regeix ab aquell orde que ans dels insults en aquell seguits solia, no es a mi possible dar hi aquell orde que volria. Be crech lo Senyor Rey deuant lo qual totes les diferencias dels Regnicolas del dit Regne son ja deduhides, vist donsa a remediar la plaga, curera aquest Regne e membre de la sua Corona prestament e per tal forma que als dits creedors sera facil cosa de hauer les dites pensions a ells degudes e dequiauant les deuedores sens alguna dilacio. E dels dits noble mossen Ffranci derill e de micer Jacme pau e de mi tostemps podets fer compte que veurem orde se puxa donar los dits creedors sien pagats nons hi terderem gens per contemplacio e amor de vosaltres e de aquexa Ciutat de la qual me reput esser fill e conciuatada vre., Offerint me tostemps fer per vosaltres e per aquella totes les cosas que pore que sien beniplacit e honor vre. e de aquella, E sia en proteccio e guarde vra la sancta Trinitat. escrita en Mallorques a xxij del mes de Decembre any M^o CCCC Lij.^o

A ura. honor aperallat Vilademany lochtinent del senyor Rey en mallorquas menorqua e euiça»

(*Cart. com. orig.—1452; fól. 152.*)

LXXXIX—*Paragrafs de dues lletres dels Consellers a Pere Cimart, donantli les gracies per les provisions que ha obtengudes del Sr. Rey en benefici dels acreedors censalistes.*

Las provisions que els Consellers recomanaven al seu sindich en Nápols, en Pere Cimard, en la carta abans transcrita (núm. LXXXVI)

de data 28 Octubre 1452, degué obtenirlas aquell, puix en altra missiva que ab data de 2 de Març de 1453 li trameteren los Consellers, responsiva a la que sotscrita a 21 Janer del mateix any los envià dit Cimard, li diuhen—«que hauem haud sobiran pleer com lo senyor Rey a supplicacio del seu honorable prothonotari e de vos hauia manades les prouisions per vos demanades per reho dels dits affers, les quals eren ja spatxades pero no les hauiets trameses per cert empatxament fet per los Missatgers de Mallorques que hauien supplicat lo dit senyor que fes vna de dues coses ço es que reuocas lo sobressehiment que hauia fet als homens forans de Mallorques qui son obligats en los censals dels dits creadors axi com aquells de la Ciutat o que les dites prouisions no haguessen loch...» «Perço honorable senyer fahent vos moltes gracies del bon recapte que hauets donat en obtenir les dites prouisions vos pregam ab gran affeccio que pus hauets començar ten be en los dits affers les dites prouisions si trameses no les hauets que les nos trametats E de ço que han alleguat los dits missatgers de Mallorques del dit sobressehiment no podem pensar en alguna forma que lo dit sobressehiment compregue los dits creadors ateses maiorment los capitols fermats ab interuencio del dit senyor dels quals vos hauem trameses translats Empero be som estats informats que lo dit sobressehiment seria estat otorgat per les questions e debats qui son entre los de la Ciutat de Mallorques e los forans los quals forans sempre se son offerts de contribuir en los pagaments dels dits creadors pus les peccunies no passen per mans dels habitants de la dita Ciutat de Mallorques E de aquestes coses vos hauisam per tant que sino hauiets reebudes e trameses les dites prouisions vos ne puschats ajudar si necessari sera. . .»— «Scrita en Barchna a dos de Març del any M CCCC. LIIJ.

Los consellers de Barchna
A vre. honor apparellats»

(Reg. *Letres closes*, anys 1452 y 53, fòl. 137.)

A 30 d' Abril del calendat any, escriuhen los Consellers de Barna. al esmentat Pere Cimard, —«a xx del present mes de Abril reebem per mans del honorable en Matheu capell vna vra letra de xxj. del mes de ffabrer prop passat lo qual en Matheu capell nos ha liurades .ij.^{es} letres

patents e dues closes per vos obtengudes del senyor Rey fahents per los creadors censalistes de Mallorques domiciliats en aquesta Ciutat e en altres parts del principat de Cathalunya de les quals vos fem tantes gracies com podem com sien bones e sufficients e tals com les desijauem. . .»

(*Ibidem*, fòl. 154 girat.)

LXXXX—*Dels Jurats als Consellers, insistint en la impossibilitat de pagar de present als acreedors censalistes, a causa del estat del Regne y de la despesa que ocasiona la gen: d' armes vinguda d' Italia per sa reducció.*

«Als molt honorables e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors, vra. letra hauem rebuda per lo honorable mossen Luis romeu cauller a nos liurada e hoida la explicacio per lo dit mossen Luis de part vra. a nosaltres feta sobre los pagaments de las pensions per aquesta vniuersitat degudes als creadors e censalistes de la dita vniuersitat ciutedans de Barchna e domiciliats en lo principat de Cathalunya, A les quals molt honorables e molt sauis senyors vos responem que a nosaltres es massa greu com les dites pensions nos poden pagar E la causa per la qual los dits pagaments han cessat e cessan es la gran destruccio daquesta ciutat e Regna per los grans insults concitacions obsidions de la ciutat, rebellio, e altres crims perpetrats per los homens de las parts fforanes del dit Regne qui han portats la dita Ciutat e Regna segons es notori a total perdicio e destruccio, per subiugar los quals e reduhir lo dit Regna en mans del molt alt Senyor Rey e de sos officials, lo dit Senyor hic ha hauda trametra gent darmes de Ytalia la qual encara hic sta fins que per lo dit senyor sia prouehit en lo dit assoçec e repos del dit Regna, per sustentacio e repos de la qual gent darmes de manament e prouisio dels magniffichs loctinent reials e regents la Governacio del dit Regne son distribuïdes e erogades les peccunias de la dita vniuersitat e consignacio, de las quals se solian pagar los dits censals, com en altra manera no sia stat possible sustentar la dita gent darmes, per miga e potencia de la qual preceudent lo diuinal adiutori es stat lo dit Regne reduhit en mans del dit Senyor rey e conseruat, E

jatsia nosaltres haïam per moltes *vagades* scrit al dit senyor rey e suplicat e fet suplicar per los nostres *ambaxadors* tremesos per asso a la sua excellencia li placia prouehir prestament en lo repos e assoceç del dit Regna en guisa que la dita gent darmes sen posques tornar, empero fins assi lo dit senyor no ha prouehit en les dites coses ne permes que la dita gent darmes sic pertescha, speram de die en die hi prouehira, Per que molt honorables e molt sauis senyors pregam vos tan affectuosament com podem queus placie ateses les dites coses hauer per excusats a nosaltres sobre los dits pagaments, e scriura al dit mossen Luis romeu que sobre aquells nons vulla inquietar com no sia a nosaltres per lo present possible fer aquells, Offerints nos quant per lo dit senyor Rey sera prouehit en les dites coses, e la dita vniuersitat subleuada dels dits carrechs e despeses de la dita gent darmes, fer lo degut e possible e contentar a uosaltres, en quant a nosaltres se pertenyara, e en aquellas via e manera que fer se degre..., segons pus larch de las dites coses hauem respost e informat de peraula, e en scrits lo dit mossen Luis romeu, E ab tant molt honorables e molt sauis senyors la sta. trinitat sia vra proteccio Scrita en Mallorques a Sinch de Juliol any M. CCCC Sinquanta Tres.

A vra. honor aperallats los Jurats de la Ciutat e Regne de Mallorques.»

(*Cart. com. orig.*—1453—fól. 58.)

LXXXI—*Del Governador als Consellers, sobre lo mateix de la anterior, desmentint la veu de que ja part de la dita gent d'armes se'n bagués anada y contant molt per menut lo que cobran y el gast que ocasionan.*

«[Als] molt magnífichs e de gran
[sau]iesas los consellers de
[Barc]hna

Molt magnífichs, e de gran sauiasa. poch dies ha, que mes stade dada vna vre. letra, feta a quinze de Setembre, en la qual es contengut lo dan que los creedors de aquexa Ciutat haurien per lo cessament de les pagues que aquest Regne fa en aquells, e que serien enformats que gran part dels soldats que son açi del Senyor Rey sen serien anats, per que seria e es raho que los creedors fossen paguats etc. A la qual vos responch,

que a mi es molt greu tot dan quis don a negu de aquexa Ciutat, car sab deu que li he molt gran affeccio e faria per ella tot lo possible, empero aquesta cosa es stada tal, que ha couengut per conseruar lo Regne e la mota dels sobredit pens dre aquest expedient, car los dans se poden reparar e la perdua no, Car ab veritat vos dich que fins poch dies ha noy es stada aquesta gent demes, e si la sauiasa de vosaltres veseu les coses e les sabesseu axi com les hoyu dir, serieu de aquesta oppinio, empero per aço no es stat que continuament no scriguam al Senyor Rey que li placia dar orde que aquesta gent sen vaga, e e trames home meu propi per aquesta raho, car vltra que per aquests affers ho desig siu fas per tornar en casa mia que ha quatre anys quen so absent, per que si fa tot lo possible, e hauem noues que de dia en dia sera açi, ço que tots desijam, car per ma fe per amor de vosaltres yo nou desig menys que vosaltres, A la part que dieu que sen serien anats gran part dels soldats, nous han informat de la veritat, car asi son tots los conestables e homens darmes e tots los caps, que son homens tals que no farien tal deseruir al Senyor Rey ni vergonya a ells, Si alguns fanullos (sic) sen son anats es en molt poch nombre, e aximateix nan cobrats açi de gent de passatge, empero no penseu que fos gran quantitat, car sin fallia hu, ó dos, a qualche conestable no era cosa que fos de gran substancia, atenant que açi no son paguats ni mig paguats, segons lo Senyor Rey los pagua, els ha paguats com son venguts açi, car als spinguardes pagua quatre ducats lo mes e als çompanyons de ballesta e la altra infanteria tres ducats lo mes, a la gent darmes dos tants mes que no han, e açi no han sino vuyt doblers lo jorn per home, sils abasta vosaltres per aço que han mester vres grans sauiases ho poden be compendre, asous dich per tal que encara que a qualche conestable nagues a qualche hu mancat pus no fos home de fet se poguera be tollerar, empero daquells quey son mancats o sen son anats, que serien entre tot cada mes Sinquanta lliures les quals se deduexen de la pagua que prenen per mes, Totes aquestes coses vos he volgut axi per menut scriure per que vegau les coses com pasen, e no creguau aquells que peruentura parlen ab qualche passio, car tostemp sa fig a les coses, placia Deu que prest vosaltres e nosaltres siam contents, vosaltres que siu paguats e nosaltres quey siam

fora, en lendemig hauem manat, axicom de primer manam al dit Clauari, que de tot lo que ell veura trametra als dits creadors. E ab tant si per vres magnificències puix fer negunes coses, que sien honor, e utilitat daquesta Ciutat ni de vosaltres offerir me prest. Feta en Mallorca a x de Octubre any Mil CCCC L tres.

Prest a tota vra.
onor Franci Deryll.»

(*Cart com orig —1453 —fòl. 91*)

LXXXXII—*Dels Jurats novament elels als Consellers, exposant el seu intent de fer cessar les pagues de Moss. Erill y de la gent d'armes, y trametre el producte total de les ajudes als acreedors censalistes en solució de les pensions corrents; y que per axó es precis que de les atrassades se fassa prorogació suportable, segons los dirán En G. Alegre y N' Esteua Mir, Sindichs d' aquesta Ciutat.*

«Als molt honorable e molt sauis Senyors los Consellers de Barchna.

Molt honorables e molt sauis senyors per letres per vosaltres e per los honorables procuradors dels censalers daquesta vniuersitat domiciliats en aqueixa ciutat e en lo principat de Cathalunya fetes a nres. predecessors, som auisats del entrenyorament hauriau per no esser a vosaltres complidament fetes les pagues de las pensions degudes dels censals los quals reben sobre aquesta vniuersitat, E per ço com nosaltres qui nouellament som stats fets Jurats de aquesta Ciutat e Regna, hauem molt gran voluntat en fer cessar lo pagament quis fa al noble misser Ffranci Darill e a la gent darmes assi tremesa per lo Senyor Rey de las peccunias de las ajudes daquesta Ciutat, e que les dites peccunias sian desiauuant tremeses aqui per pagar los dits censalers, vahent que en asso hauem mester voluntat e esfors del consell e de molts singulars daquesta Ciutat, als quals hauem comunicat de aquest acte, e que ab concordia de tots es necessari fer en asso gran esfors e extrem per conduhir los en asso, es molt necessari que per vosaltres molt honorables e molt sauis senyors sia feta e atorgada prorogacio suportable de las pagues de las pensions als dits censalers degudes dels anys prop passats, pagantlas les esdeuenidores complidament axicom vendran, Per que molt honorables

e molt sauis Senyors pregam vos ten affectuosament com podem nos vullau atorgar la dita prorogacio e comport que les dites pensions degudes vos sian pagades en certa orde e termens segons per nosaltres es scrit al honorable en Guillem alegre, Sindich de aquesta vniuersitat e al discret Nasteua mir notari los quals de aquests affers comunicaran ab vosaltres, E placieu hauer esguard a la gran necessitat en la qual nosaltres e aquesta vniuersitat nos som trobats e encara som, Certificant vos ab veritat que hauent de vosaltres aquest consentiment haurem encara molt affer en fer cessar lo pagament de la dita gent darmes, lo qual si lo dit consentiment per vosaltres nons sara atorgat, no hauem speransa poder euitar E teagueus molt honorables e molt sauis Senyors la santa trinitat en la sua santa proteccio rescruint nos ab fianza si alsunes coses a vosaltres saran plasents, Scrita en Mallorca a xxiiij. del mes de Decembre del any M. CCCC Sinquanta Tres.

Los Júrats de la vniuersitat e Regne
de Mallorca a tota vra. honor aperallats.»

(*Cart. com. orig.—1453, fòl. 111.*)

En la propia data, trameteren los Jurats una lletra consenblant als «*Procuradors dels Crehedors censalistes de Mallorca en Barchna.*» (Fòl. 112 y derrer del Registre *ut supra.*)

LXXXXIII—*Dels Jurats als Consellers, ponderant l' esfors que fa el Regne per satisfer als acreedors y la poca raó ab que aquests se queixan de mudaments en la forma de fer les pagues.*

«Als molt honorables e molt sauis senyors los Consellers de Barchna

Molt honorables e molt sauis senyors a .xxj del present fonch a nosaltres donada vna vra. letra feta lo primer del dit en la qual se contenia vna certa lamentacio o congoxa mostrauen los Crehedors de Mallorca aqui stants e habitants sobre los pagaments cessats per lo passat, e mes auant sobre certa disceptacio haurieu ab lo Sindich en Guillem alegre, concloent en effecte volguessem scriure al dit nre. Sindich degues pagar als dits Crehedors en la forma acostumada, e segons serie e tenor dels dits Contractes, aço es lo en vra. letra effectualment contengut, A la qual

cosa vos responem que tots temps es stat pagat per lo nre. Sindich al acostumat, com des que foren encarragats los censals nunque ses introduhida altra custuma de pagar, sino segons era stada principiada e aquella se es seruada, e per aço se mostraria la forma dels contractes serie e tenor de aquells esser stats tenguts com sie stat acostumat per lo passat los dits Sindichs pagar per dites en la taula e fer fermar lurs apoques, e axi ho deu fer e ho fa lo dit Guillem alegra. Del degut sta en veritat la necessitat fins assi occorraguda en lo present Regne e encara la tarda sobre la prouisio fahedora per lo molt alt Senyor Rey en los dits negocis lo dit Regne tocants, han dada e donen causa de no poder a pus soplir ans seria per tot saui reputat nosaltres fem strem de potencia e per ventura serie arbitrat quasi impossible tenint assi la gent darmes qui destruu e menga la substancia de tots, pero nosaltres passam infinida miseria, e volem a vosaltres soplir segons vehets metent en obra, e pagarem Deus volentlo pus prest porem, per les quals coses molt sauis senyors vos pregam no vullau mes strenyer, ne affligir ne congoxar los qui ells mateys se affligexen es turmenten per donar orda e satisfer los dits Crehedors, e pregau Deus omnipotent vos quart de nres. miseris e tribulacions, e vullau pensar ab diligencia si per ventura es sentida mutacio per los dits Crehedors en los pagaments a ells fets de lurs pensions que aço no aue per causa de alcuna consuetut mudada per lo dit Sindich, ne per nosaltres, com indubitadament los dits pagaments son vns e no mudats de forma ne de material, pero la dita mutacio deu esser stada sentida en lo valor de alcunes vres. monedes, e aço no es causa nra. mes de vosaltres, en lo benefici de la qual per lo comerç fahedor participam e hauem necessariament a participar, segons participauem e participat hauem en lo gran dan e incomoditat quant fonch causat en dites monedes, supportant pacientment fins ha durat, per les quals coses nosaltres som vists no mutables ne variables en fer los dits pagaments, e per ço no es semblant a nosaltres deure altrament scriure al dit nre. Sindich sobre les dites coses, e menys es vist a nosaltres les reuerencies de vosaltres molt sauis senyors deurens tals coses demenar, ne per no fer squellas a nosaltres alcun carrech donar, Perço vos pregam molt affectuosament vullau la present resposta benignament

supportar, com per alcuna praua e aduersa intencio ne fraudatoria del dret de alcun sie dita sino per mostrar e commemorar a vres. sauiesses la justicia e veritat del negoci, E nre. senyor Deus vos tinga molt sauis senyors en sa guarda e pro-teccio amen Scrita en Mallorques a xxviii de Mars any .M. CCCC LIIIj.

Los Jurats de la Vniuersitat e Regne
de Mallorquer a vra. honor aperallats.»

(Cart. com. orig.—1454.—fól. 47.)

LXXXIV—*Del Llochinent moss. Franci d' Erill als Consellers, donant conte com la cantidat que s' estalvia de la paga de la gent armes que ja falta, que es de CLX lliures lo mes, ha donat orde fos tramesa als acreedors censalistes, y axi ho farà de tota altre quantitat que es puga aplicar.*

«[A] ls molt magnífichs e de
[gra]n sauiessa los Consellers
[de la] Ciutat de Barchna»

«Molt magnífichs e de gran sauiessa. Vres. letres he rebudes per la Nau den Burguos responent a vna mia queus hauia tramesa sobre la bestreta ques fa açi per la gent darmes, e jnfanteria e apres vres. sauiesses haurien sabut com yo he fet fer mostra a la dita gent, e que de aquella ne mancaria gran quantitat, per quem plagues que aquella quantitat ab tota aquella que si puxa aplicar sia manat al Clauari que les trameta aqui als cresedors del principat de Cathalunya, a la qual vos responch, que no aço que es de gran raho e justicia, mas totes aquelles coses que a mi sien possibles fer fare per contemplacio e amor de aquexa Ciutat. E per que sapiau la veritat decontinent que la dita mostra fonch feta fonch manat al dit Clauari que la quantitat ques deffalcaua de la dita gent fos tramesa a Barçelona axi com son tenguts, La qual quantitat es la que deffalcaua de la dita gent lo mes Cent sexanta lliures, axi que aquella ab totes les altres que si poran aplicar so prest de dar orde ab acabament que vagen aqui. Suplicant nre. senyor que prest lo senyor Rey nos tragua de açi perque haiau tota la quantitat complida car vosaltres ho desitjau de vna part e nosaltres daltra, quens par que may deia hauer fi, tota veguada prenent lo enuig ab paciencia, puy que tan bon fruyt na exit de repos e per ells e per vosaltres que daçi auant

sereu fora de totes les congouexes passades E ab tant molt magnífichs, e de gran saulesa si res puix fer per aqueixa Ciutat, e per vosaltres offerir me prest de bon grat En Mallorca a xv de Desembre [1454.]

Prest a vra. onor
Franci Deryll.»

[*Carl. com. orig.*—1454,—fól. 163.]

Després de aqueixa derrera missiva del Lloc-tinent real en Mallorca, en lo registre de *Cartas comunas originals* del esmentat any, a fol. 164, segueix una lletra de crehensa dels Jurats de dita Ciutat y Regne, data de 28 del mateix mes de Dbre., recomanant als Consellers de Barna. a Galceran Gener, donzell, per tractar segurament del negoci dels censalistas. Altrement, a fol. 165, consta una extensa carta d'en Franci Pallarés, enviat per los Consellers barcelonins y 'ls creadors censalistas a Mallorca, pera negociar lo pagament de las pensions atrassadas que 's devian a aquests, en la qual dit comissionat explica a la menuda sas gestions ab lo Lloc-tinent m.^o Franci d'Erill y 'ls Clavaris de la illa. Com la qüestió queda ja reduhida a un assumpte purament administratiu o económic, dono per finida en aquest punt la meua investigació.

ALFONS DAMIÀNS Y MANTÉ.

ANUARIO BIBLIOGRÁFICO DE MALLORCA

1901

PRIMERA SECCIÓN

AUTORES

Abu-Abd-Allá-Mohamed-Al-Edrisi

1. Descripción de España, por Abu-Abd-Allá-Mohamed-Al-Edrisi. Obra de Geografía del siglo XII. Versión española por Antonio Blázquez y Delgado Aguilera.—Madrid.—Imp. del Depósito de la Guerra.—S. a.—(4.º)—62 págs.

El cap. V trata de Las Islas Baleares.

Aguiló (E. de K.)

2. Relació de la mort y miracles del Príncep de Viana. (Treta d'un llibre de memories de Mossen Antoni Busquets, Pabordre de la Seu.)

Calendari Catalá pera 1902, p. 157; Barcelona, 1901.

Aguiló (I.)

3. Contra el pedrisco. En España.

El Progreso Agrícola y Pecuario, año 7, p. 618 y 622; Madrid, 1901.

Aguiló (J.)

4. Almoyna (poesía).

Calendari Catalá pera 1902, p. 62; Barcelona, 1901.

Aguiló (M.)

5. Consells. (Poesía inédita).

La Veu del Montserrat, any 24, p. 18; Vich, 1901.

Alcover (A. M.)

6. Diccionario de la Lengua Catalana.—Lletra de convit que a tots els amichs d'aquesta Lengua envia Mossen Antoni M.ª Alcover, Pre. Vicari General de Mallorca.—Amb llecencia Eglesiástica.—[Grabado].—Palma.—Est. de Felip Guasp.—1901.—226 × 142 mm. (4.º m.)—46 págs. á 2 col., y dos más sin numerar de Taula y Errades—Tirada aparte de las págs. 73 á 114 del t. IX del *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*.

Se repartió gratis á los colaboradores que debemos formar la magna obra del Diccionario de nuestra hermosa lengua materna.

Alcover (J.)

7. Juan Alcover.—Meteoros. Poemas, Apólogos y Cuentos. Ilustraciones de J. Torres García.—[Grabado].—Barcelona.—Juan Gili, Libro.—M C M I.—Colofón: Esta obra se acabó de imprimir en Barcelona, en la tipografía de Luis Tasso, en 17 de Junio de 1901.—En la cubierta: Colección Elzevir ilustrada. Volumen vigésimo tercero.—129 × 63 mm. (8.º pl.)—249 págs., más otras de índice y colofón sin numerar.

Interesante colección justamente elogiada por numerosas revistas y periódicos.

— 8. La Creu d'els Moncadas.

Journal des Pyrénées-Orientales; 1901.

Amengual (B.)

V. Sienkiewicz (E.).—Quo vadis. . . ?

— V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación, (pág. 12).

Antich (F.)

9. Francisco Antich é Izaguirre.—Nerviosas.—4.ª serie (3.ª de la de los Mil sonetos). . . —Palma.—Imp. y Lib. de las Hijas de J. Colomar.

—1901.—117 × 64 mm. (8.º)—105 págs. sin numerar.

— 10. F. Antich é Izaguirre.—La colaboración en los periódicos mezcolanceros.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—116 × 63 mm. (12.º)—35 págs.

— 11. F. Antich é I.—Triunvirato. (Casos de conciencia acerca del liberalismo). Novela.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—116 × 63 mm. (16.º m.)—196 págs. y otra de índice.

Dedicada á D. Juan Alzina.

Avinyó (J.)

V. Ramón Lull.—Liber de Immaculata Beatisimæ Virginis Conceptione.

B. (A.)

12. Nota bibliográfica sobre el Cançoneret de obres vulgars. . . de D. Mariano Aguiló y Fuster.

Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, t. V, p. 750; Madrid, 1901.

Balaguer (J.)

13. Conjugación de verbos castellanos, según la nomenclatura de la Academia de la Lengua, por D. Jaime Balaguer y Bosch, Maestro normal. . .—Sexta edición.—Palma.—Imp. de José Mir.—1901.—131 × 77 mm. (8.º).—56 págs.

Ballester (R.)

14. Rafael Ballester.—Estudio sobre la enseñanza de la Geografía, con un prólogo de Don Mateo Obrador y Bennassar.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1901.—157 × 82 mm. (4.º).—VII-56 págs. y 8 de preliminares sin numerar.

Dedicado al Excmo. Sr. Conde de Romanones, Ministro de Instrucción pública y Bellas artes.

— 15. Rafael Ballester.—Al Día. Colección de artículos científicos, pedagógicos, críticos y de polémica, con un prólogo de D. Leopoldo Pedreira y Taibo, Catedrático de Historia y Geografía en el Instituto de Cuenca.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—133 × 77 mm. (8.º).—XVIII-192 págs.

Barceló (J.)

16. Tengo noticia que en los periódicos de Roma ha publicado algunos artículos religiosos.

Batle (B.)

17. En Pepito Carabassa. (No hi ha mal que per bé no venga). *Cuadro sense vesetes d'una época curta dins Mallorca* enjaquinada, per D. Bernat Balle, Pre., Llicenciat en Teologia.—[Esfera].—Felanitx.—Imp. de Bartolomé (sic) Reus.—1900.—En la pág. siguiente: [Con] censura egle-siástica.—162 × 90 mm. (4.º).—275 págs.

Se acabó la impresión en 1901.

Blázquez (A.)

V. Abu-Abd-Allá-Mohamed-Al-Edrisi.—Descripción de España.

Borrás (J.)

Traducción y análisis de un texto hebreo.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

Bosch (A.)

Estudio sobre la Rabia. . . por D. Antonio Bosch y Miralles, Licenciado en Medicina y Cirugía. . .—V. Discursos leídos en. . . el Colegio Médico-Farmacéutico.

Bosch (M.)

V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación, (p. 50).

Botía (J.)

18. De este autor se imprimió en la tipografía de Bartolomé Rotger en 1901 una obra de Física, que no he visto, para uso de los alumnos del Instituto.

C. (A.)

19. Directorium divini Officii et Missæ Sacrificii, juxta rubricas Breviarii et Missalis romani, ac S. R. C. recentiora decreta, pro anno Domini M C M II, de mandato D. D. Joannis Torres et Ribas, Pri., in Jure Canonico Laureati, Proto-notarii Apostolici, Ecclesiæ Ebusensis Decani, Gubernatoris et Vicarii Capitularis, Sede vacante, præfatæ Diocesis, ab Ecclesia Cathedrali et aliis suæ jurisdictionis observandum; a D. A. C. P. ordinatum.—Palmæ.—Tip. Philippi Guasp.—1901.—131 × 83 mm. (8.º).—78 págs.

Calvet (B.)

V. Plano de Palma.

Campins (P. J.)

Edicto del Rdmo. é Ilmo. Sr. Obispo [Don P. J. Campins], anunciando el [primer] Cer-

támen.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

—— Discurso del Ilmo. Sr. Obispo.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

—— Edicto de (sic) Rdm. é Ilmo. Sr. Obispo anunciando el [segundo] Certámen.—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

—— Discurso del Ilmo. Sr. Obispo.—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

Campoamor (R. de)

20. R. de Campoamor (de la Academia Española).—Obras poéticas completas.—Doloras. Humoradas. Pequeños poemas.—Tomo I.—Palma.—Est. tip. de J. Tous.—1901.—167 × 94 mm. (4.º).

Esta edición se hizo como regalo á los suscriptores de *La Última Hora*; se repartía por cuadernos de 16 páginas y cubiertas; apareció el primero el 6 de Julio, y no llegó á terminar el tomo dentro del año.

—— 21. El General Cotoner (Carta inédita).
Nuestro Tiempo, Julio, 1901.

Capó (M.)

22. Guía general de Baleares, descriptivo (sic) y comercial, por Miguel Capó, Perito Mercantil.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—S. a. [1901].—143 × 87 mm. (8.º m.).—XVI.-256-56 págs. y siete más sin numerar, con un plano de Palma, litografiado por C. Colón.

Carnicer (L.)

A unos novios (Poesía).—V. Picó (R.)

Carpena (R.)

23. Cartillas de preparación al estudio de la Gramática. . . por D. Rufino Carpena Montesinos. Durante el año se han publicado lo menos cuatro de estas Cartillas, referentes á la conjugación. La primera impresa en Inca, Tip. de Jaime Rosselló, 153 × 92 mm. (8.º m.), 10 páginas, y la cuarta en Palma de Mallorca, Tipo-lit. de Bartolomé Rotger, 157 × 105 mm. (8.º m.), 4 págs. sin numerar: La 2.ª y 3.ª no las he visto.

En la imp. de Sastre y Pieras, de Inca, se ha editado algún trabajo del Sr. Carpena, sobre verbos, tal vez las Cartillas 2 y 3 arriba mencionadas.

—— 24. Conferencia pedagógica sobre El Lenguaje, El Diccionario y La Gramática, en las

escuelas de 1.ª enseñanza, por D. Rufino Carpena Montesinos.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—143 × 66 mm. (8.º m.).—34 págs.

Dada por el autor en 20 de Julio de 1901.

Carselade (J.)

25. [Carta] Al Reverent Mossen Alcover, Vicari General de Mallorca.

La Veu del Montserrat, any 24, p. 360; Vich, 1901.

Clapés (J.)

26. Defensa de la Isla de Ibiza, por D. José Clapés.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. Tip. de Francisco Soler.—1901.—121 × 68 mm. (8.º).—44 págs.

Dedicada al Excmo. Sr. D. Valeriano Weyler.

Costa (M.)

27. L' Avench de Coua-negra (Mallorca). Poesía.

Calendari Catalá pera 1902, p. 31; Barcelona, 1901.

Crespi (S.)

28. Instantáneas. Impresiones recibidas en París y en su Exposición Universal de 1900, por Sebastián Crespi, Delegado por la Federación Local de Sociedades obreras de Palma, para formar parte de la Delegación Española que por cuenta del Estado fué á aquella Capital para estudiar dicha Exposición.—Palma.—Est. Tip. de Francisco Soler.—1901.—150 × 86 mm. (4.º).—82 págs.

Creo que es el mismo trabajo que apareció como folletín de *El Obrero Balear*, donde empezó á publicarse en 12 Enero de 1901.

Cuenca (C. L. de)

29. Nuestros grabados. El General Weyler.—Fraile en oración (cuadro de A. Fuster, propiedad de Manuel Reina.)

La Ilustración Española y Americana, primer semestre de 1901, p. 159 y 162, y segundo semestre de id., p. 225 y 226.

Darder (T.)

Progresos de la Medicina Balear durante el último tercio del siglo XIX. . . por D. Tomás Darder y Enseñat. . .—V. Discursos leídos en la. . . Academia de Medicina y Cirugía.

E.

V. Estelrich (J. L.)

Elías de Molins (A.)

30. Notas críticas: Les saints. Le Bienheureux Raymond Lulle (1232-1315) par Marius André, Deux.^{me} edition. París. . . 1900. . . —Homenaje al Doctor arcangelic lo gloriós mártir de Crist Beat Ramón Llull, Barcelona. . . 1901. . . —Libro de la orden de cavallería del B. Raimundo Lulio. . . Barcelona 1901.—Cita algunos autores isleños en sus arts.: Obras y estudios biográficos y bibliográficos relacionados con la literatura castellana; Notas críticas del libro Biblioteca española-portuguesa-judaica, por M. Kayserling, impresa en 1890; y de un modo especial al escritor mallorquín D. Álvaro Campaner en el trabajo Bibliografía histórica de Cataluña: Numismática.

Rev. de Historia y Literatura, etc., t. 6, págs. 18, 143 y 245; 197, 199 y 275; 212 (1), 215, 216 y 217, y 314 315, 316, 320, 323, 324 y 331; Barcelona, 1901.

— 31. Numismática: 2.ª Acuñación de florines.

Rev. de Archivos, Bibliotecas y Museos, t. 5, p. 816; Madrid, 1901.

Ensenat (J. B.)

32. Lazo matrimonial.—Crónicas parisien-ses: La publicidad, (dibujo de Gosé). Fin de los traperos, (dibujos de Junyent). La mudanza, (dibujo de Gosé).—Arlequin, (dibujos de José Triado).—La bearnesa, (dibujos de Mme. Girolletta).—La Dama negra. Tradición mallorquina.—La Condesa de Mery, (dibujos de Cabrinety)—y El Suplicio de Calderón.

La Ilustración Artística, t. 20, p. 62; 79, 174 y 718; 123, 236, 318, 395 y 606.—Barcelona, 1901.

Escafi (D.)

Reseña de los trabajos que han ocupado á la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma de Mallorca en 1900. . . por D. Domingo Escafi y Vidal. . . —V. Discursos leídos en la. . . Academia de Medicina y Cirugía.

— La Autodefensa orgánica en los procesos infecciosos. Contestación al discurso de ingreso en la Real Academia de Medicina de Palma del Sócio electo D. Pedro Jaume Matas, por D. Domingo Escafi y Vidal, Licenciado en Medicina y Cirugía. . . —V. Discursos leídos. . . en la Academia de Medicina.

(1) La paginación de este tomo está equivocada repetidas veces.

Escalas (F.)

33. Creo publicó algún trabajo en la revista de Barcelona *Pel y Ploma*, en 1901.

— V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación. . . (p. 15).

Espinola (M.)

V. Sienkiewicz (E.)—Quo vadis. . . ?

Estelrich (J. L.)

34. Toros en Mallorca.

Revista Contemporánea, t. 121, p. 497; Madrid, 1901.

— 35. Firmadas con la inicial de su apellido han aparecido en la *Revista Contemporánea* en 1901 numerosas notas de crítica literaria referentes á trabajos de la Sra. Gimeno de Flaquer y de los Sres. Soubies, Fabrè, Nuñez de Arce, Menendez y Pelayo, Korosi Albin, Martí Bestard, Tomillo, Perez Pastor y Rojas.

D. Juan Fastenrath dedica una carta al Sr. Estelrich, que apareció en esta Revista (t. 121, p. 48.)

— 36. Otros trabajos de este autor pueden verse en la Revista *Album Salón* (Barcelona), y en otros periódicos de la Corte.

Estelrich (P.)

37. Mis campañas, por D. Pedro Estelrich, Catedrático de Agricultura.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.—144 X 82 mm. (8.º m.).—68 págs. y cuatro más sin numerar.

Esta obra está dividida en dos partes, en las que se trata del Arbolado público de Palma y de La Agricultura en las corporaciones provinciales.

— 38. Existe un programa impreso en Madrid que dice ser de D. P. Estelrich, para el uso de los alumnos de su asignatura en el Instituto General y Técnico de Baleares.

No lo ví.

— V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación (p. 20).

Fajarnés (E.)

39. Desarrollo de la población de Calviá desde su origen hasta nuestros días.—Siglos XIII al XIX. Memoria presentada al IX Congreso Internacional de Higiene y Demografía, por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma

de Mallorca. . . —Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—192 × 109 mm. (4.º m.).—19 págs.

De la primera edición de este estudio dimos ya noticia en nuestro Anuario de 1898, n.º 28.

— 40. Demografía dinámica de Baleares, por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma de Mallorca. . . —Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—194 × 109 mm. (4.º m.).—21 págs. y otra sin numerar.

— 41. Mortalidad de las enfermedades dominantes en la Ciudad de Palma, por Don Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma de Mallorca. . . —Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—193 × 109 mm. (4.º m.).—29 págs. y otra más sin numerar.

Al final de este opúsculo van apéndices que contienen datos de Meteorología y Demografía, de mucho interés.

— 42. El Correo en Palma durante el año 1900, por D. Enrique Fajarnés Tur, Jefe del Cuerpo de Correos. . . —Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de J. Colomar.—1901.—145 × 82 mm. (8.º m.).—51 págs.

Este curiosísimo trabajo antes había visto la luz en *El Cronista de Correos*, núms. 211 á 217 y 220 á 223, correspondientes á 1901.

— 43. Biografía del Dr. Contesti, Médico Mallorquín del siglo XVII, por D. Enrique Fajarnés y Tur, Académico de número de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma de Mallorca. . . —Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—190 × 109 mm. (4.º m.).—19 págs.

— 44. Datos estadístico-postales de las Islas Baleares (1900).

La Opinión Postal y Telegráfica, n.º 25; Barcelona, 1901.

Feliu (S.)

45. Sindicato de Riegos de la Huerta de Palma.—Tanteo ó distribución de las tandas de agua de la Acequia de la Fuente de la Villa para el año 1901-902.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. tip. de José Mir.—1901.—Al final:

Sebastián Feliu, Secretario [del Sindicato].—169 × 104 mm. (4.º).—12 págs.

El martes 9 de Abril empezó en 1901 el año de esta antigua comunidad de regantes.

Fernández (J.)

V. Reglamento. . . de la Sociedad de Socorros mútuos de Ibiza.

Ferrá (B.)

46. Brots d'ortiga, d'en Bartomeu Ferrá.—Cuart aplech de glosa y prosa.—[Grabado].—Palma.—Imp. de Jusep Mir.—1900.—165 × 96 mm. (4.º).—115 págs. y otra de Taula.

Se repartieron los cuadernos de esta obra á los suscriptores de «Mallorca Dominical» hasta 1901, en que se terminó su impresión. Se tiraron además otros ejemplares aparte.

— 47. Bronces antiguos hallados en Mallorca, por Bartolomé Ferrá—(De la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos»)—Madrid.—Est. tip. de la Viuda é hijos de M. Tello.—1901.—181 × 113 mm. (4.º).—8 págs. y una lámina.

Publicóse en la p. 37, y la lámina 3, t. 5 de la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos».—Madrid, 1901.

— V. Pastorells. . . d'en Jafet y Companyia.

Francisco (F. de)

48. Nuestro Litoral. En este artículo se dedican muchos párrafos á las bahías, costas y puertos de las Baleares.

Anales del Ejército y de la Armada, vol. 1, p. 135; Madrid, 1901.

Fuset (J.)

49. Distrito Universitario de Barcelona.—Instituto General y Técnico de las Baleares.—Programa de un curso elemental de Historia Natural con nociones de Fisiología é Higiene, por el Doctor José Fuset Tubia, Catedrático, por oposición, de la asignatura.—Curso de 1901 á 1902.—Palma de Mallorca.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—162 × 91 mm. (8.º m.).—28 págs.

Galmés (S.)

Descripció de l'arribada y entrega del Cadaver del B. Ramon Lull.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

— Dinámica terrestre interna. Su principio y sus manifestaciones más notables y características.—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

Galland (A.)

50. Las mil y una noches. Cuentos árabes, por Antonio Galland (traducción castellana). . . —[Grabado].—Palma.—Est. tip. de J. Tous.—S. a. [1900].—167 × 96 mm. (4.º).—459 págs., más cuatro de índice y plantilla para la colocación de 8 láminas.

En Junio de 1901 se terminó la impresión de este tomo, regalado por entregas á los suscriptores de «La Última Hora.»

Garau (J.)

Studium doctrinæ philosophico-theologicæ quæ, in (Libro de Gentili et Tribus Sapientibus) B. Raimundi Lulli, continetur.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

— Traducción y análisis de un texto griego: Sentencias y consejos de Isócrates.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

— Estudi filosofic-teologic sobre la obra del Beato Ramón Lull «Libre de Deu».—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

García (A.)

51. Els Dos Mestres de fuster, comedia mallorquina amb un acte y en vers, original de A. García Rover.—Estrenada amb éxit la nit del 2 de Febrer de 1901.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.—158 × 86 mm. (8.º m.).—32 págs.

Estrenada en el Círculo de Obreros Católicos.

García (J.)

52. Revista de la prensa jurídica española: Damián Isern: El Derecho patrio y sus raíces.

Rev. General de Legislación y Jurisprudencia, t. 98, p. 434; Madrid, 1901.

Garriga (J.)

53. Práctica parroquial acerca del Sacramento del Matrimonio, por D. Jaime Garriga, Pbro., Cura-Regente y Párroco Castrense de la Parroquia de Villa-Carlos (Menorca).—Segunda edición corregida y aumentada.—Con aprobación de la Autoridad Eclesiástica.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y

Muntaner.—1901.—167 × 91 mm. (4.º).—311 págs. y 14 de índice de materias sin numerar.

De la primera edición dimos cuenta oportunamente (V. el Anuario de 1900, n.º 61.)

Gayá (M.)

54. La infalibilidad pontificia (conclusión). Revista Contemporánea, t. 121, p. 284; Madrid, 1901.

Gual (J.)

Estudio sobre la referencia que hacen los autores griegos y romanos á las Baleares.—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

H.

55. Bibliografía: Els Encarrilats. Drama. . . per en Joan Torrendell.

La Veu del Montserrat, any 24, p. 302; Vich, 1901.

Isern (D.)

56. De la defensa nacional, por Don Damián Isern, Individuo de número de la Real Academia de Ciencias morales y políticas y ex-Diputado á Cortes.—[Grabado].—Madrid.—Imp. de la sucesora de M. Minuesa de los Rios.—1901.—135 × 77 mm. (8.º m.).—XV-275 págs.

Este libro es otro de los interesantes estudios de su autor.—El capítulo De las necesidades públicas fué publicado en los Anales del Ejército y de la Marina, t. 1, p. 507, antes de la aparición del libro.

— 57. Discurso pronunciado en la segunda sesión (1) del Congreso Naval, por D. Damián Isern, Individuo de número de la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas.—[Grabado].—Madrid.—Imp. del Ministerio de Marina.—1901.—181 × 105 mm. (4.º m.).—12 págs.

Se publicó además en los Anales del Ejército y de la Armada, t. 1, p. 288; Madrid, 1901.

— 58. Damián Isern.—La Spagne dopo la guerra.—Estratto della *Riforma Sociale* Fasc. 5, anno VIII, volume XI.—Seconda serie.—Torino.—Roux e Viarengo [Editores].—Al final 1901.—195 × 114 mm. (4.º m.).—16 págs.

— 59. España después de la guerra.

Revista Contemporánea, t. 122, p. 337; Madrid, 1901.

— 60. El Derecho patrio y sus raíces.

Enciclopedia Jurídica, núm. 4 (Febrero); Madrid, 1901.

(1) Sesión del 15 de Mayo de 1900.

— 61. Del Ejército y de la Marina como medios del Estado.

Anales del Ejército y de la Armada, vol. 1, p. 12; Madrid, 1901.

Jaume (P.)

La Autodefensa orgánica en los procesos infecciosos. Discurso de ingreso en la Real Academia de Medicina de Palma de Mallorca, leído en la sesión celebrada el día 30 de septiembre de 1900, por D. Pedro Jaume y Matas, Sócio de número de la misma. . .—V. Discursos leídos en la Academia de Medicina.

— 62. Los enemigos familiares. Conferencia leída en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma de Mallorca el día 10 de diciembre de 1901, por D. Pedro Jaume Matas, Licenciado en Medicina y Cirujía. . .—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—190 X 109 mm. (4.º m.).—24 págs.

Jimenez (J. M.)

63. Informe-resumen leído en la Junta General de Accionistas de la sucursal del Banco de España en Palma de Mallorca, el día 24 de Febrero de 1901.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. Tip. de Francisco Soler.—1901.—193 X 118 mm. (4.º m.).—14 págs. y 12 sin numerar de Apéndices.

El nombre del autor consta en la pág. 14.

Kayserling (M.)

64. Nouvelle note sur la bibliothéque de León Mosconi (Médico mallorquin). Identificación de nombres de varios judíos mencionados en un documento publicado por D. Estanislao de K. Aguiló.

Revue des Etudes Juives, núm. de Abril-Junio 1901; París.

Labandera (J. F.)

65. Las Baleares.—Ayuntamiento de Palma.—Contaduría.—Memoria del año 1900, para la Dirección general de Administración.—Impreso (sic) por cuenta del Excmo. Ayuntamiento. Acuerdo de 7 de Agosto de 1901.—Al final: José F. Labandera.—En la cubierta posterior: Imp. de J. Tous.—Palma.—S. a. [1901].—179 X 113 mm. (4.º m.).—13 págs.

Presenta esta Memoria el Contador de Fondos Municipales, en cumplimiento del Reglamento de 11 de diciembre de 1900.

Luanco (J. R. de)

Libro de la Orden de Caballería.—V. Ramón Llull.

Llabrés (A.)

El interés según los principios de la Moral cristiana y las prescripciones positivas del Derecho canónico.—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

Llabrés (G.)

66. Sobre Ausias March y su familia. Carta abierta al Sr. D. Amédée Pagés, ilustre hispanófilo en La Rochelle.

Rev. Crítica de Historia y Literatura Españolas etc., p. 333, t. 6; Barcelona. 1901.

— 67. Repertorio de «Consuetas» representadas en las iglesias de Mallorca. (Siglos XV y XVI).

Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, t. 5, p. 920; Madrid, 1901.

— 68. El Fuero de Trujillo.

Revista de Extremadura, t. 3, p. 489; Cáceres, 1901.

Llopis (J.)

69. Elementos de Geografía para uso de las escuelas de 1.ª enseñanza, por D. Juan Llopis Galvez.—Palma de Mallorca.—Est. Tip. de Francisco Soler.—1901.—130 X 71 mm. (8.º).—112 págs.

Maluquer (J.)

70. Irreivindicacion de efectos al portador en los casos de robo, hurto ó extravío, por D. Juan Maluquer y Viladot, con un prólogo del Excmo. Sr. D. Antonio Maura.—Barcelona.—Henrich y Compañía, editores.—VIII-283 págs.

No he visto esta obra que supongo se imprimió en 1901.

Martagon.

71. Montagnes et Montagnards. Première série: Pyrénées, Catalogne, Ile de Majorque, Provence.—Paris: A. Semerre, editeur. . . . MDCCCCI.—185 X 120 mm. (4.º).—VI-407 págs.

Trata de excursiones realizadas á Palma, Sóller, Puigmayor, etc.

Martínez (P.)

V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación, (p. 25).

Mascaró (M.)

72. Manual del aspirante á Procurador. Apuntes que contienen las contestaciones al programa vigente en la Audiencia de Palma de Mallorca, por D. Matías Mascaró y Alberty.—[Grabado].—Palma.—Imp. y Lib. de Francisco Soler.—1901.—178 × 108 mm. (4.º).—142 págs. y otra sin numerar.

Maura (A.)

73. Liga Marítima Española. Congreso Marítimo Nacional. Discurso pronunciado en la sesión de clausura por el Presidente de la Liga Marítima Española, Excmo. Sr. D. Antonio Maura.—Madrid.—1901.

No he visto este trabajo.

— 74. Documento parlamentario.—Discurso y rectificaciones del Excmo. Sr. D. Antonio Maura en las sesiones de los días 15 y 16 de Julio de 1901, al discutirse la contestación al Mensaje de la Corona.—Al final: Talleres de El Español.—Madrid.—S. a. [1901].—Una hoja á 6 col.—538 × 386 mm. (fól. m.).—2 págs.

Se repartió gratis.

— Irreivindicación de efectos al portador en los casos de robo.—V. Maluquer (J.)

— 75. El Congreso marítimo nacional.

Nuestro Tiempo, núm. de Julio, 1901.

Maura (J.)

76. Carta Pastoral del Ilmo. y Rvmo. señor Doctor Don Juan Maura y Gelabert, Obispo de Orihuela. 4.ª y última de la 2.ª serie sobre la cuestión social.—[Escudo].—Orihuela.—Imp. de Cornelio Payá.—1901.—161 × 95 mm. (4.º).—22 págs.

Fecha el 3 de Marzo (2.ª Dominica de Cuaresma) de 1901.

— 77. Creo que existe otra Carta Pastoral de este Prelado, dirigida á sus diocesanos con motivo del Adviento, con fecha de 1.º de diciembre.

— 78. La libertad humana.

Revista Ibero-Americana de Ciencias Eclesiásticas, vol. 2, p. 497, año I, 1901.

Mestres (A.)

79. Instituto General y Técnico de Baleares.—Programa de la asignatura de Aritmética,

por Don Antonio Mestres, Catedrático de Matemáticas, por oposición.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.—(8.º m.).—20 págs.

— 80. Instituto General y Técnico de Baleares.—Programa de la asignatura de Geometría, para el curso de 1901 á 1902, por D. Antonio Mestres y Gómez, Catedrático por oposición de la asignatura.—[Grabado].—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1901.—(8.º m.).—20 págs.

Mir (J.)

81. La Cafeína, estudios químicos, por Don Juan Mir Peña, Doctor en Farmacia. . .—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Imp. de las hijas de J. Colomar.—1901.—191 × 100 mm. (4.º m.).—30 págs. y otras de bibliografía é índice.

Mir (M.)

82. Necrología de D. Antonio Arnao.—Al final: Miguel Mir.—S. l. tip. ni a. [Madrid, 1901].—174 × 100 mm. (4.º).—9 págs.—Supongo es tirada aparte de algún Boletín.

Fecha en Madrid 7 de Marzo de 1901.

— 83. Algo de crítica literaria (Exámen del «Libre de la mort», de D. M. Aguiló).

Revista Ibero-Americana de Ciencias Eclesiásticas, vol. 1, p. 28; año I, 1901.

Miralles (J.)

84. Panegirico que en las solemnissimas fiestas celebradas en la Iglesia de los Padres de la Misión de Palma de Mallorca, en los días 12, 13 y 14 de Mayo de 1901 con motivo de la Beatificación del Venerable siervo de Dios Francisco Clet, hijo del gran Vicente de Paúl, pronunció el día 13 el M. I. Sr. Dr. D. José Miralles, Canónigo Archivero.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—En la página sig.: Con licencia eclesiástica.—155 × 73 mm. (8.º m. pl.).—24 págs.

Este interesante discurso, impreso muy elegantemente, no se puso en venta.

— 85. El buen soldado de Cristo. Panegirico que en la solemne fiesta dedicada por el Excmo. Ayuntamiento de Palma al Beato Ramón Lull, el día 3 de Julio de 1901, pronunció el M. I. Sr. Dr. D. José Miralles y Sbert, Canónigo-Archivero de la Santa Iglesia Catedral de Mallorca.—Con censura eclesiástica.—Barcelona.—

Fidel Giró, imp.—1901.—161 × 95 mm. (8.º m.).—15 págs.—Tirada aparte de la *Revista Luliana*.

No se puso en venta.

— 86. Exámen del opúsculo «La questione sociale e la democrazia cristiana», pel Sac. Giuseppe Ballerini.

Rev. Eclesiástica, p. 382 y primer semestre de 1901; Valladolid.

— 87. Exámen de libros: L'originarie distinzione dei gradi gerarchici nella Eluera Cattolica, pel Giuseppe Ballerini.

Rev. Ibero-Americana de Ciencias Eclesiásticas, 2.º semestre de 1901, p. 80; Madrid.

Mulet (G.)

V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación, (p. 43).

Nadal (J.)

88. Epistolae P. Hieronymi Nadal, Societatis Jesu ab anno 1546 ad 1577 nunc primun editae et illustratae a patribus ejusdem Societatis. —Tomus secundus (1562-1565).—S. H.-Matriti. —Tip. Agustini Avrial.—1899.—181 × 104 mm. (4.º m.).—XX-731 págs., más otra de erratas.

Se publicó en V fascículos, el último de los cuales se repartió en septiembre de 1901.

Navarrete (A. de)

89. Historia Maritima Militar de España, por D. Adolfo de Navarrete.—¿Madrid, 1901?

En el cap. 4.º trata: Conquista de las islas Baleares; en el 8.º Anexión completa de las islas Baleares á la Corona de Aragón; en el 12: Reincorporación de las islas Baleares á la Corona de Aragón, y en el 14: Expedición de valencianos y mallorquines á la costa de África.

Noguera (A.)

90. A. Noguera.—Trois danses sur des airs populaires de l'île de Majorque, I Danse des «Cossiés»—Processión, II Danse de la Saint-Jean, III Danse triste.—Barcelona-Ramón Fornell.—Propriété del' Editeur pour tous pays—Déposé selon les traites internationaux. Tous droits réservés.—S. l. ni a. [1901].—265 × 193 mm. (fól.).—15 págs.

La danza des «Cossiés» y Processión está dedicada á E. Granados; la de Saint-Jean á J. Marqués y la última á León Moreau.

— Don Pedro del Puñalet.—V. Palou (J.).

Obrador (M.)

Estudio sobre la enseñanza de la Geografía.—V. Ballester (R.).

— 91. Un capitol del Llibre de Sancta Maria [escrito por el B. Ramón Lull en Montpellier, en 1290].—Homenatge al. . . B. Ramón Lull, pág. 8.

— Obras de Ramón Lull.—V. Ramón Lull.

Obrador (R.)

V. Vista del juicio. . . interpuesto por doña Antonia Gual.

Odnarref (P.)

Juicio crítico de la Dinastia de la Casa de Austria.—V. Tomás (S.).

Oliver (M. de los S.)

92. Mallorca durante la primera revolución (1808 á 1814), por Miguel S. Oliver.—Palma.—Imp. de Amengual y Muntaner.—1901.—155 × 91 mm. (4.º).—686 págs. y otra de erratas sin numeración.

Obra de mucha importancia para el estudio de nuestra historia, escrita con la elegancia de estilo que caracteriza á su autor. Antes de su aparición en forma de libro habia sido publicada casi en su totalidad en los números dominicales de *La Almudaina*.

— 93. El Moliner.

Journal des Pyrénées-Orientales, 1901.

O'Neill (J.)

94. Boceto: La blanca y el negro.

La Ilustración Artística, t. 20, p. 574; Barcelona, 1901.

P. (Pedrell F.)

95. Bibliografía: Trois danses sur des airs populaires de l'île de Majorque [por A. Noguera].

Revista Contemporánea, t. 123, p. 382; Madrid, 1901.

Palmer (L.)

96. Directorium pro Divino Officio persolvendo Missisque celebrandis in Diocesi Majoricensi anno Dñi. M.CMII, de mandato Rmi. Dñi. D. Petri Joannis Campins et Barceló, hujus almæ sedis Episcopi; dispositum a D. Aloisio Palmer et Coll, Pro, ipsius Stæ. Ecclesiæ. Cœremoniarum Magistro.—Palmæ.—Typ. Philippi Guasp.—1901.—125 × 84 mm. (8.º).—92 págs. y otras sin numerar.

Palou (J.)

97. Don Pedro del Puñalet. Drama original en tres actos y en verso de Juan Palou y Coll. Estrenado en el Teatro Principal de Palma la noche del 31 de Diciembre de 1900, aniversario de la Conquista de Mallorca por D. Jaime I de Aragón.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—146 × 91 mm. (4.º).—113 págs., más una doble pág. de música para una escena del acto primero, y tres láminas de otras tantas decoraciones hechas expresamente para la primera representación del drama.

La acción pasa en Mallorca en Junio de 1343.

La música que va al final es de la *Colección de Cantos populares* de D. Antonio Noguera.

Dedicado al Excmo. Ayuntamiento de Palma de Mallorca.

Parera (M.)

Acta de la celebración del Certámen [del Seminario].—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

— Memoria del Secretario [del Primer Certámen. . . del Seminario].—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

— Acta de la celebración del Certámen [del Seminario].—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

— Memoria del Secretario (D. Miguel Parera), [del Segundo Certámen. . . del Seminario].—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

Pascual (A. R.)

Libro de la Orden de Caballería.—V. Ramón Llull.

Pedreira (L.)

Al Dia.—V. Ballester (R.).

Pedrell (F.)

V. P.

Peña (A. M.)

V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación, (pág. 10).

— 98. La higuera.

Revista Contemporánea, t. 121, p. 530; Madrid, 1901.

Peña (M. J.)

99. A ma germana (poesía).

Calendari Catalá pera 1902, p. 94; Barcelona, 1901.

— 100. A Maria (poesía).

Certámen público. . . dedicado á Ntra. Sra. de la Peña de Francia, Salamanca en 1900 (por la Academia Bibliográfica Mariana), p. 45; Lérida, 1901.

Peña (P. de A.)

101. Amunt (poesía).

Calendari Catalá pera 1902, p. 95; Barcelona, 1901.

Peña de Amer (V.)

102. Idili (poesía).

Calendari Catalá pera 1902, p. 38; Barcelona, 1901.

Perelló (T.)

103. Novedades científicas de y por Ausias Tomás Perelló.—Segunda edición.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—122 × 77 mm. (8.º).—30 págs.

Dedicadas al Ilmo. Sr. Rector de la Universidad Central por este infeliz autor.

Pey-Ordeix (S.)

V. El Cisma en España.

Picó (R.)

104. Discurs del Senyor President [del Centre Excursionista de Catalunya]. Un poeta imperialista del segle V.

Butlleti del Centre Excursionista de Catalunya, vol. 11, p. 52; Barcelona, 1901.

— 105. Discurs del Senyor President [del Centre Excursionista de Catalunya, en motiu de la Exposició de Documents Gráficos de Barcelona].

Record de la Exposició de Documents gráficos de cosas desaparagudes de Barcelona durant el segle XIX, p. 7; Barcelona, 1901. Publicado por el Butlleti del Centre Excursionista de Catalunya, en forma de folletín.

— 106. A unos novios. Poesía mallorquina de D. Ramón Picó, traducida al castellano por D. León Carnicer.

Revista Contemporánea, t. 123, p. 238; Madrid, 1901.

Piña (N.)

V. Memoria de La Cruz Roja.

Polo (V.)

107. Compendio de Legislación de Aduanas, arreglado al programa para las oposiciones de ingreso en el Cuerpo. Por Vicente Polo (del Cuerpo de Aduanas).—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Imp. de las hijas de J. Colomar.—

1901.—162 × 92 mm. (4.º).—123 págs., más dos de índice y otra de de erratas.

Pomar (J.)

108. ¿Alfonso XIII ó Alfonso XVIII?—Las Universidades Españolas en América.

Alrededor del Mundo, t. 4, p. 327 y t. 5, p. 19; Madrid, 1901. Además publicó en dichos tomos numerosas contestaciones á las preguntas que suelen hacerse desde las columnas de la misma revista.

Porcel (M.)

109. Diario de una Colonia Escolar en Baleares.—Puerto de Sóller. Agosto de 1901.—Notas tomadas sobre el terreno por M. Porcel Riera.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—130 × 67 mm. (8.º m.).—238 págs. y dos más de índice.

— 110. Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Nociones de Lenguaje.—Vocabulario Mallorquin-Castellano, por M. Porcel y Riera.—Grado preparatorio.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—143 × 86 mm. (8.º m.).—29 págs. y tres más sin numerar.

— 111. Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Geografía, por M. Porcel y Riera.—Grado medio dispuesto para dos cursos.—Libro del alumno.—Segunda edición.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—145 × 86 mm. (8.º m.).—31 págs.

— 112. Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método cíclico.—Geometría, por M. Porcel y Riera.—Grado medio.—Libro del alumno.—Segunda edición.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—148 × 86 mm. (8.º m.).—27 págs. y otra sin numerar.

— V. Aritmética y. . . Álgebra.

— V. Compendio. . . de la Doctrina Cristiana.

— V. Historia de España.

Quetglas (J.)

Las Investiduras. Estudio histórico-jurídico acerca de las luchas entre la Iglesia y el Estado sobre la provisión de beneficios durante los si-

glos X, XI y XII.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

Ramis (A.)

Estudio sobre el Evangelio de S. Juan. Principales dificultades que ofrece y su solución.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

Ramón Lull

113. Obras de Ramón Lull. Libre del Gentil e los tres Savis. Libre de la Primera e Segona Intenció. Libre de Mil Proverbis.—Textos originales publicados é ilustrados con notas y variantes, por Jerónimo Rosselló, de la Real Academia de la Historia, prólogo y glosario de M. Obrador y Bennassar.—Palma de Mallorca.—1901.—Colofón: Comenzado á publicar este libro durante el año 1886, acabóse de imprimir en la tipografía de las Hijas de Colomar el día 14 del mes de septiembre del año 1901.—162 × 86 mm. (4.º m.).—LXVII-522 págs., más tres de correcciones y colofón, y 6 láminas.

Va dedicada la obra á su Alteza Imperial y Real el Archiduque de Austria Luis Salvador.

Con el solo nombre de nuestro inmortal compatriota queda hecho el mejor elogio de estos libros. El volúmen que dejamos reseñado se empezó á imprimir en 1886 en la extinguida Tip. de la Biblioteca Popular, como igualmente otros libros Lulianos que también comenzó á publicar el indicado Sr. Rosselló, los que se repartían á los abonados por entregas de 48 págs. y cubiertas, sin que se terminara desde entonces la impresión de ningún volúmen. En la obra actualmente terminada se ha variado la portada y suprimido el Prefacio escrito en 1886, que ha sido sustituido por el Prólogo de D. Mateo Obrador.—Nosotros hacemos votos para que la comisión editorial Luliana formada por literatos tan distinguidos como D. Miguel Costa y Llobera, D. Antonio M. Alcover y D. Mateo Rotger, Pbro., D. Mateo Obrador, D. Jaime L. Garau, D. Estanislao Aguiló y D. Miguel S. Oliver, continúe la publicación de los textos Lulianos, con el ahinco y entusiasmo con que la inició el Excmo. Sr. D. Jerónimo Rosselló, verdadera gloria del Lulismo en esta isla.

— 114. Libro de la Orden de Caballería del B. Raimundo Lulio, traducido en lengua castellana.—Publicado la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona.—En la cubierta posterior: Este libro acabóse de imprimir en Barcelona, en la Tipografía La Académica, de Serra hermanos y Rossell, el mes de Abril de 1901.—225 × 140 mm. (fól.).—VII-VI-78 págs. á 2 col. las del texto, letra gótica el texto catalán é itálica el castellano.

Se encargó de su publicación D. José Ramón de Luanco, quien publica *Algunas observaciones*. . . al prin-

cipio de la obra que nos ocupa, siguiendo luego *Advertencia previa al lector* del erudito P. R. Pascual, verdadero traductor del *Libro de la Orden de Caballería* en lengua Castellana de la Lemosina, el cual lo ilustró con algunas notas.

— 115. Biblioteca de la Revista Luliana. —Volumen I.—Beati Raymundi Lulli Doctoris Archangelici.—Liber de Immaculata Beatissimæ Virginis Conceptione, noviter impressus una cum vertione in linguam cathalaunicam, curâ et studio Joannis Avinyó, Presbyteri —Barchinone.—Ex typ. Fidelis Giró —1901.—161 × 95 mm. (4.º).

En 1901 se empezó á repartir este libro á los abonados de la *Revista Luliana*, como folletín de dicha publicación.

— 116. Raymond Lulle.—Ars brevis. Traduit pour la première fois du latin eu français.—[Grabado] —Paris.—Bibliothèque Chaeornac.—1901.—En la pág. 4: Beaugency.—Imp. Laffray.—127 × 77 mm (8.º m.).—101 págs., con láminas.

De la Bibliothèque Rosicrucienne. Deuxième série, n.º 6.

Ramonell (J.)

117. Caso práctico de dos Úlceras en la Córnea y Conjuntivitis Folicular en el ojo izquierdo —Leído en la Sociedad de estudios clínicos de la Habana, por el Dr. Juan Ramonell. . . —Habana 15 de Diciembre de 1901.—Habana.—Imp. Compostela. 89.—1901.—172 × 100 mm. (4.º m.) —7 hojas

Creo que el Dr. Ramonell es mallorquin, motivo porque incluyo esta papeleta en este ANUARIO.

Refelbuñol (J. de)

118. Afectos devotos para mover á la devoción del Sto. Viacrucis y Dolores de María Santísima, que compuso el P. Fr. Josef de Refelbuñol, Religioso Capuchino de la provincia de Valencia.—[Grabado] —Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar —1901.—95 × 63 mm. (16.º m.). —38 págs., con grabados.

Están en verso.

Riber (L.)

Restablecimiento de la Iglesia de Mallorca en el siglo décimo-tercero.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

— Poesía sobre 't passatge de la vida de Sant Pere, descrita en el Evangeli segons S. Juan.

Cap. I, v. 42.—V. Certámen (Segundo). . . del Seminario.

Riera (B.)

Reseña de los trabajos realizados por el Colegio Médico-Farmacéutico de Palma durante el año 1900. . . , por D. Bernardo Riera y Alemany, Secretario del mismo. . . —V. Discursos leídos en. . . el Colegio Médico-Farmacéutico.

Riera (J.)

119. Defensa marítima de las Islas Baleares, por el teniente de navio José Riera y Alemany—Publicado en la *Revista General de Marina* y reproducido en otras revistas nacionales y extranjeras—[Blasones de las tres islas Baleares].—S. I. [Mahón].—En la cubierta posterior: Imp. de B. Fábregues.—1901.—164 × 90 mm. (4.º)—IX-83 págs. y otras de fe de erratas é índice, con dos láminas.

Apareció este trabajo en revistas profesionales de marina, francesas, italianas y del Sur de América.

— 120. Estudio marítimo-militar sobre el Archipiélago Balear, por José Riera y Alemany, Teniente de Navio (Publicado en Revistas profesionales).—S. I. [Mahón].—Imp. de B. Fábregues.—1901.—4.º—X-196 págs., y otras dos de erratas é índice, con láminas y mapas.

Riera (M. A.)

V. Vista del juicio. . . interpuesto por doña Antonia Gual.

Rosselló (J.)

Obras de Ramón Lull.—V. Ramón Lull.

Rosselló (J.)

121. Ses trescoladas de Son Torrella.—Notés de color perdut. Els cossiers d'Alaró.

Juventut. Periòdich Catalánista, n. 71 y 85; Barcelona, 1901.

— 122. D'es coster—La procesó de la morta.—L' escultor Rosselló—y Betlem de Nadal.

Pel y Ploma, n. 79, 82, 82 y 83; Barcelona, 1901.

Rotger (M.)

123. Orígens del Cristianisme en la Illa de Menorca y fases per que passá fins la invassió Sarrahina, per Don Mateu Rotger, Pvre.—[Grabado].—Palma.—Imp. de las Filles de J. Colo-

mar.—1900.—175 × 108 mm. (4.º).—58 págs.
—Tirada aparte de *Mallorca* (vol. 2 y 3).

Este importante trabajo es el mismo de que dimos noticia en nuestro ANUARIO de 1900, cuya reimpresión se acabó en 1901.

Roura (M.)

124. Catálogo de la Biblioteca pública de Mahón, redactado por D. Miguel Roura y Pujol, Bibliotecario de la misma.—Sección primera: Índice de Autores, Traductores, Comentadores, etc. y obras anónimas.—Tomo 2.º H.-Z.—Palma.—Escuela Tip. Provincial.—1897-1901.—201 × 126 mm. (4.º m.).—XXII-764 págs.

Con este tomo se acaba el índice de Autores. Del tomo I nos ocupamos en el ANUARIO de 1897, p. 34.

Esta interesante obra se imprime por acuerdo y á expensas de la Excm. Diputación Provincial de las Baleares.

Ruiz (A.)

125. Impresiones de un peregrino en Roma, por Angel Ruiz y Pablo.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—136 × 69 mm. (8.º pl.).—75 págs.

Dedicadas al Excmo. é Ilmo. Sr. D. Salvador Castellote, Obispo de Menorca.—Foll. esmeradamente impreso.

Rullán (L.)

126. Apuntes para un vocabulario etimológico mallorquín, por D. Ildefonso Rullán y Declara. . . De esta obra de que dimos cuenta en el ANUARIO de 1899, p. 49, se imprimió solamente hasta la p. 144, debiéndose advertir aquí, que publicándose en pliegos de 4 págs. y como suplemento de la Revista *Mallorca*, solo se repartió á sus suscritores hasta la p. 104, por haber cesado la aparición del mentado periódico en 1901.

Sacristá (E.)

La telegrafía sin hilos. Estudio sobre el estado actual de este invento y sobre las leyes físicas en que se funda. Trabajo ilustrado.—V. Certámen (Primer). . . del Seminario.

Salvá (M. A.)

127. Despertant (Després de la mort de Mon Pare). Poesía.

Calandari Catalá pera 1902, pág. 60; Barcelona, 1901.

Sampol (P.)

128. Noticias históricas de la Congregación de la Anunciata, actualmente de la Inmaculada

Concepción, establecida en esta Capital, por D. Pedro Sampol y Ripoll, Congregante de la misma.—Con censura eclesiástica.—Palma.—Tip. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—En la cubierta: Noticias históricas de la Congregación Mariana. . .—150 × 86 mm.—184 págs., sin incluir las de rectificaciones y erratas é índice.

La edición se imprimió á expensas de dicha Congregación. Se tiraron ejemplares de lujo y otros ordinarios, adornados algunos de estos con una lámina de la Purísima. No se han puesto en venta.

Sánchez Doblás (J.)

129. Tratado de las oraciones gramaticales en las Lenguas Latina y Castellana. Por D. José Sánchez Doblás, Catedrático de Castellano y Latín en el Instituto de 2.ª enseñanza de las Baleares.—Año de 1901.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—154 × 104 mm. (8.º m.).—32 págs.

— 130. Tiene publicado un programa para el uso de sus alumnos en el Instituto, impreso en Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.

No lo he visto.

Sarmiento (M.)

131. Muchachita. Situaciones líricas por Miguel Sarmiento. Dibujos de P. Cáffaro y del autor.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. tip. de J. Tous.—1899.—89 × 86 mm. (8.º cuadrado).—71 págs.

Se terminó la impresión de este elegante y bien escrito trabajo en 1901. Parte de esta obra se había publicado en el diario *La Última Hora*.

Satorras (F.)

132. Abonos minerales. Instrucciones para su aplicación en Mallorca, por Francisco Satorras, Ingeniero Agrónomo.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.—121 × 66 mm. (16.º m.).—83 págs., y otras sin numerar.

Serra (P. J.)

133. Estudio sobre la Enseñanza Popular, por Don Pedro José Serra Cortada, en el Circulo de Obreros Católicos de Inca, el día diez de Febrero de MCMI.—Con permiso de la Autoridad Eclesiástica.—Inca.—Tip. de Sastre Pieras.—1901.—159 × 90 mm. (8.º m.).—29 págs.

Este interesante discurso se empezó á publicar en forma de folletín, y con ligerísimas variaciones en *El Heraldo de Inca* del 14 de Marzo de 1901, con este otro título: «Estudio sobre la Enseñanza de la Clase Obrera», etc.

Sienkiewicz (E.)

134. Enrique Sienkiewicz.—Quo vadis...? Edición expurgada, traducida por D. Bartolomé Amengual y precedida de una carta-prólogo del Excmo. y Rvmo. Sr. Arzobispo de Sevilla (1).—Con licencia del Ordinario.—Barcelona.—Juan Gili, Librero.—En la pág. ant. Est. Tipo-lit. de José Cunill Sala.—Barcelona.—S. a. [1901].—153 × 91 mm. (8.º m.).—XII-496 págs.

Tannenberg (B. de)

135. Bibliographie: Miguel Mir, Espíritu de Santa Teresa de Jesús.

Bulletin Critique. Bulletin Hispanique; 1901.—Octubre-December, 1900.

Tomás (S.)

136. Juicio crítico de la Dinastía de la Casa de Austria y sus reyes en España, por Pablo Odnarref [Pseudónimo de Sebastián Tomás (a) Ferrando].—Palma.—Est. tip. de Francisco Soler.—1901.—150 × 86 mm. (4.º)—110 págs.

Por lo que he visto es seguro que debería prohibirse esta obra.

Creo es tirada aparte de *La Unión Republicana*.

Torrendell (J.)

137. Joan Torrendell.—Els Encarrilats, drama en tres actes.—[Grabado].—Barcelona.—Tip. «L' Avenç».—1901.—140 × 72 mm. (8.º m.).—107 págs.

Esta obra se estrenó en el *Teatre de Novedats* de Barcelona, la noche del 27 de Abril de 1901. Va dedicada á D. Joaquín Casas-Carbó.

— 138. Juan Torrendell.—Los Encarrilados, drama en tres actos (traducido al castellano del original catalán).—Palma de Mallorca.—Tip. lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—155 × 85 mm. (8.º m.).—XI-82 págs.

Torrens (J.)

139. Elixir de Vanadato de Sodio, preparado por J. Torrens, Farmacéutico.—Sóller.—Imp. de «La Sinceridad».—S. a. [1901].—109 × 77 mm. (16.º m.).—8 págs.

Torres Campos (R.)

140. Discursos leídos ante la Real Academia de la Historia en la recepción pública de D. Rafael Torres Campos, el día 22 de Diciembre de 1901.—Madrid.—1901.

(1) Excmo. Sr. D. Marcelo Espinola.

No es exacto, que el tema de este trabajo sea: Carácter de la conquista y colonización de las islas Baleares, como han dicho algunos, sino que versa sobre historia de las islas Canarias.

Tortell (F.)

141. Sermó predicat per D. Francesch Tortell, Pre., en la festa que 's feu per l' inauguració de la Carretera, en el Santuari de Ntra. Sra. de Lluch, lo dia 12 de Setembre de 1891.—Imp. de Juseph Mir.—Palma de Mallorca.—1901.—161 × 86 mm. (8.º m.).—16 págs.—Tirada aparte de *Mallorca Dominical*.

Este sermón ya había sido publicado en el diario *El Isleño*, en 1891.—No se puso en venta.

— 142. Sermó predicat per D. Francesch Tortell, Pre., en la festa de missa nova que celebrá, en l' Iglesia parroquial d' Andraitx, D. Antoni Alemany Perpinyá, Pre., lo dia 9 d' Octubre de 1892.—(Ab llecencia de la Autoridat Egle-siástica).—Est. de Jusep Mir. . .—Palma de Mallorca.—S. a. [1901].—161 × 86 mm. (8.º m.).—15 págs.—Tirada aparte de *Mallorca Dominical*.

No se puso á la venta.

Tous (J. M.)

143. José M.ª Tous Maroto.—Lluch (páginas de mi cartera).—Palma.—Imp. de José Mir.—1901.—160 × 86 mm. (8.º m.).—50 págs.—Tirada aparte de los núms. 226, 227, 229, 230, 234 y 237 de *Mallorca Dominical*.

No se vende.

Umbert (J.)

V. Dibujo Elemental.

V. (Vizquete P.)

144. Bibliografía: Meteoros. Poemas, apólogos y cuentos, por Juan Alcover.

Revista Contemporánea, t. 123, p. 510; Madrid, 1901.

Valle (R. del)

145. Meteoros (Art. bibliográfico de la obra que con este título publicó D. J. Alcover).

La Ciudad de Dios, t. 56, p. 191; Madrid, 1901.

Vazquez (G.)

146. Micaela. Tragedia en tres actos y en prosa.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipolit. de Bartolomé Rotger.—1901.—En la cubierta consta el nombre del autor, que es Gabriel

Vazquez.—157 × 87 mm. (4.º).—84 págs. y cuatro más de notas sin numeración.

Se acabó de imprimir el 15 de Mayo de 1901.—La acción pasa en esta ciudad, de 1850 á 1860.

Verdaguer (M.)

147. Programa de Lengua Castellana (Gramática), por Don Magín Verdaguer y Callis, Catedrático numerario de Lengua y Literatura Castellana en el Instituto General y Técnico de Baleares.—Palma.—Imp. de las hijas de J. Colomar.—1901.—158 × 86 mm. (8.º m.).—11 págs.

— 148. Programa de Preceptiva especial, por Don Magín Verdaguer y Callis, Catedrático numerario de Lengua y Literatura Castellana en el Instituto General y Técnico de Baleares.—Palma.—Imp. de las hijas de J. Colomar.—1901.—161 × 86 mm. (8.º m.).—8 págs.

— 149. Programa de Preceptiva Literaria, por Don Magín Verdaguer y Callis, Catedrático numerario de Lengua y Literatura Castellana en el Instituto General y Técnico de Baleares.—Palma.—Imp. de las hijas de J. Colomar.—1901.—161 × 86 mm. (8.º m.).—14 págs.

Veyñ (J.)

150. Memoria referente al Hospital y Hospicio de la Ciudad de Felanitx, redactada por el Excelentísimo Sr. D. Jorge Veyñ y Maymó, Intendente de División, hijo de la misma, con motivo de inaugurarse las obras de engrandecimiento de ambos asilos, el día 17 de Noviembre del año 1901.—[Escudo de Felanitx].—Felanitx.—Est. Tip. de Bartolomé Reus.—1901.—181 × 108 mm. (4.º m.).—35 págs. y una lámina del establecimiento.

Esta interesante Memoria se regaló á las personas que asistieron á la inauguración de las obras del indicado edificio de beneficencia.

— 151. Culto de los felanigenses á Maria Inmaculada. Noticias entresacadas de la historia local, en su mayoría inéditas, por D. Jorge Veyñ y Maymó.—[Grabado].—Felanitx.—Est. Tip. de Bartolomé Reus.—1901.—181 × 108 mm. (4.º m.).—25 págs. y otra sin numeración, con una estampa de la Concepción.

No se puso en venta.

Vidal (J.)

152. Descripción de las principales maderas

elaborales que se producen en Mallorca, por Juan Vidal Vaquer, maestro de Llobi (sic) . . . —Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—131 × 66 mm. (8.º m.).—24 págs.

Esta descripción, juntamente con la colección de maderas que se describen, fué premiada con diploma y Medalla de oro en la Exposición Balear de Sóller el año 1897.

Vidal (S.)

V. Memoria. . . de la inauguración del Centro de Contratación, (pág. 6.)

Vizuete (P.)

Vide V.

Unillier (G.)

153. Aux rivages de Majorque, souvenir des pirates barbaresques. Art. ilustrado con grabados.

Annuaire du Club Alpin Francais, año 27, 1900; pág. 300.—Paris, 1901.

— 154. Miramar de Majorque. Arts. ilustrados.

Le Monde Illustré, journal hebdomadaire, año 45, sé que se insertaron estos artículos en los núms. 2285, 2286, 2288 y en otros; Paris, 1901.

Zaquer (J.)

155. Bibliografía: . . . Juan Alcover.—Meteoros. Poemas, apólogos y cuentos; Barcelona, 1901.

Rev. de Aragon, año 2, p. 287; Zaragoza, 1901.

SEGUNDA SECCIÓN

ANÓNIMOS

Almanaque

156. Almanaque para el año 1902.—Palma.—Tip. de las Hijas de J. Colomar.—S. a. [1901].—86 × 45 mm. (16.º).—40 págs., en blanco las de la izquierda del Santoral.

Se regaló y publicó con cubiertas diferentes.

— 157. Almanaque para 1902.—Palma.—Imp. de José Mir.—S. a. [1901].—73 × 41 mm. (32.º).—32 págs. sin numerar.

Almanaque de Bolsillo

158. Almanaque de Bolsillo para 1902.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—79 × 32 mm. (32.º m.).—

48 págs., en blanco las de la izquierda del Santoral.

Se publicó y regaló con cubiertas diferentes.

Almanaque de «El Felanigense»

159. El Felanigense.—[Escudo de Felanitx].—Almanaque para 1902. Regalo á los Suscriptores.—Felanitx.—Imp. de B. Reus.—1901.—126 × 81 mm. (8.º).—116 págs., sin numeración las 37 primeras.

Argumentos

160. Durante el año 1901 se han publicado bastantes argumentos de las obras puestas en escena en los Teatros Principal y Lírico de esta Capital, en dicho año. Colección de hojas sueltas impresas por Bartolomé Rotger y por José Tous.

Aritmética y . . . Álgebra

161. Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método ciclico.—Aritmética y rudimentos de Álgebra [por M. Porcel y Riera].—Grado superior en dos secciones correspondientes á dos cursos.—Libro del alumno.—Palma.—Imp. y lib. de José Tous.—1897.—En la cubierta: Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—147 × 86 mm. (8.º m.).—35 págs. y otra sin numeración.

Asociación de la Oración y Vela

162. Asociación de la Oración y Vela [de] Palma de Mallorca.—[Grabado].—Jubileo de Cuarenta Horas en todos los días del Año 1902.—Con aprobación de la Autoridad eclesiástica.—S. l. ni a. [Palma.—1901].—En la pág. siguiente: Tip. Católica Balear.—122 × 63 mm. (8.º pl.).—64 págs. sin numerar.

No se pone á la venta.

Ayuntamiento de Palma

163. [Escudo].—Ayuntamiento de Palma.—Cuenta del presupuesto Municipal del año 1900.—Al final: Imp. de J. Tous.—S. l. ni a. [Palma.—1901].—260 × 181 mm. (fól.).—41 págs. sin numerar.

— 164. Ayuntamiento de Palma.—Baleares.—Presupuesto Ordinario para el año 1902. Aprobado por el Ayuntamiento en 5, 17 y 19 Agosto y 30 Octubre, por la Junta municipal en 13 Septiembre y 6 Noviembre, y por el Sr. Gobernador en 10 Diciembre de 1901.—[Escudo].

—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.—265 × 181 mm. (fól.).—59 págs.

— 165. [Escudo].—Balance de situación [económica del Ayuntamiento de Palma] en 1.º de Enero de 1901.—Al final: Imp. de J. Tous.—S. l. ni a. [Palma.—1901].—256 × 181 mm. (fól.).—23 págs. sin numerar.

Blanco y Negro

166. Blanco y Negro.—Madrid.—1901.

El nuevo ministerio. Publica el retrato del General Weyler, n. 514.

Ecos regionales: Palma de Mallorca. En este artículo se habla de la sociedad La Constancia de la ciudad de Inca, y se publica un grabado de su salón principal; n. 514.

Retrato y caricaturas de Weyler, n. 525, 528 y 535. Caricaturas de Maura, n. 547.

Boletín de la Real Academia de la Historia

167. Boletín de la Real Academia de la Historia, t. 38 y 39; Madrid, 1901.

Noticias que pueden interesar especialmente á los mallorquines: En el t. 38, p. 11, 16, 18, 20, 59, 67, 239, 295 y 495; y p. 309, 319, 321, 390 y 531 del t. 39.

Boletín de la Librería

168. Boletín de la Librería de Murillo.—Madrid.—1901.

Los números publicados en 1901, dan noticia de las obras nuevas escritas por los autores Antich, Nadal, Ballester, Alcover (J.), Palou y Coll, García, Sienkiewicz, Vázquez, Capó, Garriga, Riera, Vidal, Clapés, Polo, Alcover (A. M.), Enseñat, Llopis, Oliver y Torrendell, y de las anónimas tituladas: Refranes Castellanos y El Cisma en España. . . Procesos eclesiásticos en Mallorca.

Boletín de la Revista general de Legislación y jurisprudencia

169. Boletín de la Revista general de Legislación y jurisprudencia.—T. 112, 113 y 114.—Madrid.—1901.

Real orden confirmando la providencia del Gobernador civil de Baleares, que encomendó el servicio de higiene de las casas de lenocinio de Mahón al Delegado del Gobierno en la isla de Menorca, y disponiendo que los fondos que se recauden con motivo del expresado servicio se empleen en la mejora de éste, y si hay sobrantes, en fines benéficos; tom. 112, p. 154.

Real orden desestimando la instancia de D. Miguel Lanuza, Secretario destituido del Ayuntamiento de Sóller, por no haber interpuesto recurso á su tiempo contra los acuerdos que le destituyeron; y declarando que la suspensión de los Secretarios no puede ser indefinida, y que las providencias y acuerdos de los Alcaldes sobre suspensión y destitución son apelables ante el Gobernador civil, y de la resolución de éste cabe apelar ante el Ministerio; tom. 113, p. 475.

Real decreto reorganizando la guarnición del distrito militar de Baleares; tom. 114, p. 18.

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya

170. Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, vol. 11; Barcelona, 1901.

Noticias que pueden interesar particularmente á los mallorquines, p. 11, 14, 31, 46, 87, 96, 116, 126, 146, 147, 149, 245 y 247.

Calendario

171. [Orla] Calendario 1902.—S. l. tip. ni a. [Barcelona?—1901].—En la cubierta: La Rosa Blanca á sus favorecedores.—45 × 27 mm. (64.º).—36 págs. sin numerar.

Este diminuto y elegantísimo Calendario, va impreso á dos tintas, y como se ve en la cubierta se regalaba en *La Rosa Blanca*, fábrica establecida en Palma.

Calendario Americano

172. Calendario Americano [para 1902, regalo de la] Tipo-Litografía, Librería y Taller de encuadernaciones [de] Amengual y Muntaner. . . —Palma. . .—S. tip. ni a. [1901].—Las hojas miden 91 × 64 mm. (16.º).

— 173. Calendario Americano. Amengual y Muntaner. [Regalo de] «La Almudaina» [á sus abonados].—S. l. tip. ni a. [Palma.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901].—Las hojas miden 88 × 62 mm. (16.º), conteniendo efemérides mallorquinas.

— 174. [Para 1902].—Imprenta, librería y taller de encuadernaciones. José Tous.—Palma de Mallorca.—S. tip. ni a. [1901].—Las hojas son en 4.º

No vi ningun ejemplar.

— 175. [De] «La Ultima Hora» á sus abonados [para 1902].—S. l. tip. ni a. [Palma.—1901].—Las hojas miden 89 × 58 mm. (16.º), contienen efemérides mallorquinas.

— 176. Calendario Americano [regalo de] el «Diario de Mallorca», á sus abonados. 1902.—S. l. tip. ni a. [Barcelona.—1901].—Las hojas miden 91 × 57 mm. (16.º).

— 177. [Para 1902].—Francisco Soler.—Imprenta, Papelería, Objetos de Escritorio y Dibujo.—Conquistador, etc.—Palma de Mallorca.—S. l. ni a. [1901].—Las hojas son en 4.º

Calendario de Baleares

178. [Orla] Editores propietarios Amengual y Muntaner.—Calendario de Baleares para el año 1902.—En la cubierta: Palma de Mallorca.—Tip-lit. de Amengual y Muntaner.—S. a. [1901].—145 × 104 mm. (8.º m.).—56 págs. sin numerar, con grabados.

Calendario para las... Baleares

179. [Orla] Calendario para las Islas Baleares correspondiente al año 1902.—Palma.—Imp. y Lib. de Guasp.—S. a. [1901].—162 × 104 mm. (8.º m.).—32 págs. sin numerar, con grabados.

Su publicó con cubiertas diferentes y se regaló á los señores suscriptores de *El Diario de Palma* y á los parroquianos de La Politécnica.

— 180. Calendario para las islas Baleares Mallorca, Menorca, Ibiza y Formentera, correspondiente al año 1902, dispuesto en el Observatorio de Marina de la Ciudad de San Fernando con arreglo al Meridiano de Palma.—Palma de Mallorca.—Imp. y tall. de Encuadernaciones, lib. y pap. [de las hijas de Colomar].—S. a. [1901].—161 × 109 mm. (8.º m.).—36 págs. sin numerar.

Calendario... para las... Baleares

181. [Orla]—Calendario religioso y profético para las islas Baleares Mallorca, Menorca é Ibiza, correspondiente al año 1902, arreglado al meridiano de Palma. . . y revisado por la Autoridad Eclesiástica.—S. l. ni a. [Palma.—1901].—En la cubierta: Tipo-lit. de Rotger.

No lo vi.

Catálogo de la Congregación de María

182. [Grabado]—Catálogo de la Congregación de María Inmaculada y S. Luis Gonzaga, canónicamente establecida en la Iglesia de Nuestra Señora de Montesión y agregada á la Primaria de Roma.—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—125 × 72 mm. (8.º).—XIV págs.

Por este Catálogo pueden verse los progresos de esta Corporación religiosa.

Catálogo... de la Librería... de Rotger

183. Imprenta, Litografía, Librería y Encuadernaciones de Bartolomé Rotger.—Catálogo de las obras de primera y segunda enseñanza. Material y efectos para las escuelas. . .—Al final:

Tipo-lit. de B. Rotger.—S. 1. ni a. [Palma.—1901].—176 × 107 mm. (4.º).—15 págs. y otra de anuncios.

Causa contra... los Ermitaños de la Cella

184. Curia Eclesiástica de Mallorca.—Causa contra la Comunidad de Ermitaños de la Cella (sic) de Pollensa por infracción de sus Constituciones é insubordinación (1) á su Prelado, el Ordinario de Mallorca.—Escribanos: D. Rafael Cifre, Pbro. y D. Ramón Ballester.—Esta Causa juntamente con las dos que siguen, preliminares é índices forman un vol.—Palma.—Imp. de San Juan, hermanos.—1901.—266 × 170 mm. (fól.).—VIII-79-43 * págs. á 2 col.

No se ha puesto en venta.

Causa seguida al H.º José de la Sagrada Familia

185. Curia Eclesiástica de Mallorca.—Causa seguida al H.º José de la Sagrada Familia, Superior de la Comunidad de Ermitaños de la Cella (sic) (2) de Pollensa, por infracción de sus Constituciones y desobediencia é insubordinación á su Prelado, El Ordinario de Mallorca.—Escribano: D. Ramón Ballester.—Págs. 55 á 79 de las anotadas anteriormente.

Causa contra... Fr. Bernardino de Jesús y Jaime Sala

186. Curia Eclesiástica de Mallorca.—Causa contra los Franciscanos Observantes Reverendos Fr. Bernardino de Jesús Giner y Fr. Jaime Sala, por ejercicio ilegítimo de Ministerios Sagrados.—Escribano: D. Rafael Cifre, Pbro.—36 * págs. de las reseñadas en la penúltima papeleta.

Censo Electoral

187. Islas Baleares.—Censo Electoral recificado en 1901.—[Esfera].—Palma.—Escuela-Tip. Provincial.—1901.—En la cubierta: Boletín Oficial extraordinario de la Provincia de Baleares, correspondiente al día 13 de Julio de 1901.—282 × 174 mm. (fól.).—Sus págs. van sin numerar.

Como de costumbre, además se tiraron aparte el Censo de cada uno de los Ayuntamientos de la Provincia, con destino á las mismas corporaciones.

(1) En este título que se repite en el encabezamiento de la causa se lee: insubordinación y desobediencia.

(2) Así se lee en la portada, y La Cella en la primera página de la Causa.

Certámen (Primer). . . del Seminario

188. Obispado de Mallorca.—Primer Certámen Científico-Literario celebrado por los alumnos del Seminario Conciliar de San Pedro día 2 de Octubre de 1899.—[Escudo].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1899.—167 × 100 mm. (4.º).—267 págs. y otras de índice.

Se acabó su publicación en 1901.

Los pliegos de este Certámen, con que nuestro ilustrísimo Prelado ha querido estimular la afición á los estudios literarios de los cursantes del Seminario, se repartieron, como igualmente los del que mencionamos á continuación, á los suscriptores del *Boletín Eclesiástico del Obispado de Mallorca*, y además se publicaron sin ponerse en venta cierto número de ejemplares de dichos dos tomos.

Certámen (Segundo). . . del Seminario

189. Obispado de Mallorca.—Segundo Certámen Científico-Literario celebrado por los alumnos del Seminario Conciliar de San Pedro día 11 de Octubre de 1900.—[Escudo].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1900.—169 × 100 mm. (4.º).—228 páginas, más otras de índice.

Se terminó su impresión en 1901.

Cisma (El) en España

190. El Cisma en España. Demostración histórico-canónica y teológica de la discordia doctrinal y disciplinar de algunos elementos oficiales de la Iglesia española con respecto á las Enseñanzas y Cánones de la Iglesia Católica.—Tomo I-Procesos Eclesiásticos en Mallorca. Estudio de tres causas canónicas contra dos Padres Franciscanos, seis Ermitaños de Pollença (sic) y el Presbítero D. Pedro Antonio Melis, defendiendo la Disciplina Eclesiástica, por un Sacerdote publicista español [Segismundo Pey-Ordeix] 1.ª edición.—Barcelona.—Imp. Antoniana de J. Pittman.—1900-1901.—169 × 100 mm. (4.º).—377 págs. enumeradas en la parte inferior.—Con marcos cada página.

Dedicado al Arzobispo de Valencia.

Ciudad (La) de Dios

191. La Ciudad de Dios, Revista de Madrid.—1901.

Noticias que pueden interesar á los mallorquines, t. 54, págs. 210, 334, 379, 412 y 614; t. 55, págs. 77, 173, 174, 176, 180, 226, 286, 317, 360, 398, 521 y 585; y t. 56, págs. 115, 159, 263, 266, 372, 399, 465, 515, 538, 552, 553 y 644.

Compendio . . de la Doctrina Cristiana

192. Compendio de los principios de la Doctrina Cristiana [Arreglado por M. Porcel y Riera].—S. l. tip. ni a. [Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901].—150 × 86 mm. (8.º m.).—44 págs.

Cuentas generales . . de La Protección

193. Cuentas generales del Año 1900. La Protección sociedad de socorros mútuos.—Palma de Mallorca.—En la cubierta posterior: Imp. . . José Tous. . . Palma.—S. a. [1901].—174 × 105 mm. (4.º).—18 págs.

Decreto . . de aprobación . . de las H. de la Pureza

194. Congregación de Hermanas de la Pureza de María Santísima.—Decreto de aprobación Pontificia del Instituto y sus Constituciones.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—167 × 100 mm. (4.º).—7 págs.

Elegantemente impreso.

Devoción á la . . Virgen

195. Devoción á la Santísima Virgen María, utilísima á todo fiel cristiano, que se dió á luz en Roma, año de 1684, y ahora de nuevo para la utilidad de las almas.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1901.—128 × 76 mm. (8.º).—8 páginas.

Dibujo Elemental

196. Dibujo Elemental. Con este título se han impreso en 1901, diferentes cuadernos con cubiertas, de los que se vienen publicando desde 1887, casi sin interrupción, [por D. Juan Umbert y Peris].—S. l. tip. ni a. [Palma.—Lit. del autor.—1901].—155 × 220 mm. (4.º apaisado).

Estos cuadernos se destinan á los alumnos de una clase de la Escuela Provincial de Artes é Industrias.

Discursos leídos en la . . Academia de Medicina

197. Discursos leídos en la Real Academia de Medicina de Palma, para la recepción pública del Académico electo Don Pedro Jaume y Matas, el día 30 de Septiembre de 1900.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—190 × 109 mm. (4.º m.).—44 págs.

Comprende un discurso del nuevo académico señor

Jaume y otro de contestación por D. Domingo Escafi, versando ambos trabajos sobre La Autodefensa orgánica de los procesos infecciosos.

Discursos leídos en la . . Academia de Medicina y Cirugía

198. Discursos leídos en la sesión inaugural celebrada por la Real Academia de Medicina y Cirugía de Palma, el día 27 de Enero de 1901, por D. Domingo Escafi y Vidal, Secretario perpetuo de la Corporación [Comprende: Reseña de los trabajos que han ocupado á la Real Academia de Medicina y Cirugía. . . en 1900. . .] y D. Tomás Darder y Enseñat, Académico de número de la misma [Sobre: Progresos de la Medicina Balear durante el último tercio del siglo XIX. . .]—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—190 × 109 mm. (4.º m.).—44 págs.

Discursos leídos en . . el Colegio Médico-Farmacéutico

199. Discursos leídos en la sesión inaugural celebrada por el Colegio Médico-farmacéutico de Palma, el día 20 de Enero de 1901, por D. Bernardo Riera y Alemany, Secretario de la Corporación [Reseña de los trabajos realizados por el Colegio. . . durante el año 1900] y D. Antonio Bosch y Miralles, Sócio de número de (sic) misma [Trata: Estudio sobre la rabia].—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1901.—191 × 108 mm. (4.º m.).—50 págs. el trabajo del Sr. Riera, y 27 el del Sr. Bosch, de numeración diferente.

Documentos de la Reforma Escolar

200. Documentos relativos á la Reforma Escolar de Palma.—[Escudo].—Palma.—Imp. de José Tous.—1901.—171 × 114 mm. (4.º).—11 págs.

Estatutos . . del Alumbrado por Gas

201. Estatutos de la Sociedad del Alumbrado por Gas de Palma de Mallorca, fundada en virtud de R. O. de 4 de Febrero de 1859, reformados en la Junta General de Accionistas celebrada el día 1.º de Febrero de 1882 y en la extraordinaria convocada al efecto, celebrada el día 30 de Agosto de 1901.—Palma.—Imp. y Lib. de J. Tous.—1901.—104 × 68 mm. (8.º).—24 págs.

Estatutos de la Cámara Agrícola Balear

202. Cámara Agrícola Balear.—Estatutos por que ha de regirse esta Sociedad.—Palma.—Tip. de José Tous.—1901.—167 X 94 mm. (4.º).—12 págs.

Aprobados por la Junta general de 18 de Marzo de 1901.

Estatutos del. . . Fomento Agrícola

203. Estatutos de la sociedad anónima Fomento Agrícola de Mallorca. Aprobados en sesión celebrada el 2 de Julio de 1891.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—177 X 110 mm. (4.º m.).—20 págs.

Exposición. . . de Avicultura y Colombofilia

204. Exposición nacional de Avicultura y Colombofilia organizada por la Sociedad Colombófila de Mallorca, bajo los auspicios de la Diputación Provincial y el Ayuntamiento de Palma.—[Grabado].—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.—121 X 63 mm (16.º m.).—14 págs.

Este folleto que contiene el Programa, Reglamento y noticia de los Premios que debieron adjudicarse, se imprimió también de un modo bastante parecido al que dejamos descrito, como folletín de *La Última Hora*.

Font y Roig (El V. P. Fr. Julian)

205. El V. P. Fr. Julian Font y Roig, de la Orden de Predicadores.—Traslación de sus restos.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. Tip-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—164 X 100 mm. (4.º).—18 págs.—Tirada aparte del *Boletín del Obispado*.

Guía. . . para el viajero Balear

206. Guía—Deuloféu.—Guía de Barcelona para el viajero Balear. Año I de su publicación. (1900-1901). . . .—S. l. tip. ni a [Barcelona.—1901].—133 X 77 mm. (8.º).—192 págs., y de anuncios desde la 161.

Dedicada á la Excm. Diputación Provincial de Baleares y á los Ayuntamientos de Palma, Mahón é Ibiza.

Se reparte gratis á los viajeros en el acto de tomar el billete en Baleares para Barcelona.—Se harán regalos á los que posean ejemplares de esta guía señalados con los mismos números que los correspondientes á los primeros números de la Lotería Nacional, del primer sorteo de Enero de 1902.

Historia de España

207. Curso completo de enseñanza primaria, escrito como ensayo, con arreglo al método

cíclico.—Historia de España [por D. M. Porcel y Riera].—Grado medio.—Libro del alumno.—Segunda edición.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—149 X 86 mm. (8.º m.).—19 págs. y otra sin numeración.

Homenatge al. . . B. Ramón Llull

208. Homenatge al Doctor Arcangeli lo gloriós mártir de Crist Beat Ramón Llull sos deixebles, admiradors i devots al primer d'any de 1901 i començament del segle XX.—Al final: Tip. «L' Avenç».—Barcelona.—S. a. [1901].—204 X 131 mm. (4.º m.).—98 págs. y otra sin numerar, á 2 col., con 4 láminas.

Este notable volúmen recopilado por el entusiasta lulista el Pbro. D. Salvador Bové, comprende además del trabajo firmado por nuestro paisano Sr. Obrador, una poesía de Sor Eulalia Anzizu, y poesías y artículos de los Sres. Casanova, Bové, Verdager, Masiera, Frangosa, Ubach, Tauler, Parareda, Folch, Bordoy, Vallés y Carvarró, Carbó, Beleta, Folc, Vallés y Pujals, Algarra, Garriga, Bori, Torroella, Bernad, Vancell, Busquets, Comas y Mas, y un himno á coro y tres voces del indicado Vancell.

Hormiga (La) de Oro

209. La Hormiga de Oro. Año 18.—Barcelona, 1901.

Un tipo original (Cuadro de D. Juan Bauzá), pág. 653.

Quo vadis? Novela de Sienkiewich, traducción de D. B. Amengual, p. 662.

Jurisprudencia Administrativa

210. Jurisprudencia Administrativa. Colección completa de las Sentencias dictadas por el Tribunal Supremo.—T. 50.—Madrid.—1901.

Sentencia revocando la dictada por el Tribunal provincial de las islas Baleares, en pleito promovido por la Sociedad del Alumbrado por Gas establecida en Palma de Mallorca, sobre revocación de la autorización concedida por el Ayuntamiento de dicha capital para el establecimiento de otra fábrica de gas en la misma; pág. 228.

Sentencia absolviendo á la Administración general del Estado, en pleito promovido por la Sociedad Crédito Balear, sobre revocación de un acuerdo relativo al pago de la contribución industrial; pág. 487.

Jurisprudencia Civil

211. Jurisprudencia Civil. Colección completa de las Sentencias dictadas por el Tribunal Supremo.—T. 90 y 91.—Madrid.—1901.

Casación por infracción de ley.—*Incompetencia de jurisdicción*.—Sentencia declarando haber lugar al recurso interpuesto por D. Rafael L. Blanes y otros contra la pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma, en pleito con D. Mariano Zaforteza; tom. 90, p. 578.

Casación por infracción de ley.—*Nulidad de embargo*.—Auto declarando no haber lugar al recurso interpuesto por D. Juan Alberti contra el dictado por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma; tom. 90, p. 818.

Casación por infracción de ley.—*Ejecución de Sentencia*.—Sentencia declarando haber lugar al recurso interpuesto por Doña Inés Sáenz contra la pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma, en incidente con D. Rafael de Laci; tom. 91, p. 252.

Casación por infracción de ley.—*Defensa por pobre*.—Auto declarando no haber lugar á la admisión del recurso interpuesto por D. Buenaventura Bayó y otros contra la sentencia pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma, en incidente con D. José Palou; tom. 91, p. 475.

Casación por infracción de ley.—*Declaración de ausencia*.—Sentencia declarando haber lugar al recurso interpuesto por D. Bartolomé Mayol contra la pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma, en pleito con Doña María de los Angeles, Clorinda Ferrer; tom. 91, p. 626.

Casación por infracción de ley.—*Pago de cantidad*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por Doña María de los Angeles Palau y otros contra la pronunciada por la Sala de lo civil de la Audiencia de Palma, en pleito con D. Gabriel Sorá; tom. 91, p. 871.

Jurisprudencia Criminal

212. Jurisprudencia Criminal. Colección completa de las Sentencias dictadas por el Tribunal Supremo.—T. 64 y 65.—Madrid.—1901.

Casación por infracción de ley.—*Coacción*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por Atanasio Palmer Bosch, Jaime Palmer Balaguer y otros, contra la pronunciada por la Audiencia de Palma; tom. 64, p. 365.

Casación por infracción de ley.—*Estafa*.—Sentencia declarando haber lugar al recurso interpuesto por el Ministerio fiscal, en beneficio de Juan Amengual y Salóm, contra la pronunciada por la Audiencia de Palma, en causa instruida al mismo; tom. 64, p. 412.

Casación por infracción de ley.—*Estafa*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por Francisco Flores Miró contra la pronunciada por la Audiencia de Palma; tom. 65, p. 103.

Casación por infracción de ley.—*Lesiones*.—Sentencia declarando haber lugar al recurso interpuesto por el Ministerio fiscal contra la pronunciada por la Audiencia de Palma, en causa seguida á Pedro Obrador y Obrador; tom. 65, p. 195.

Casación por infracción de ley.—*Lesiones*.—Sentencia declarando no haber lugar al recurso interpuesto por Juan Cánaves Cerdá, Mateo Cánaves Bannasar, Martín y Guillermo Vila Vives contra la pronunciada por la Audiencia de Palma; tom. 65, p. 274.

Lista de los Procuradores

213. Lista de los Procuradores que componen el Colegio de Palma de Mallorca.—1901 á 1902.—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colo-

mar.—S. a. [1901].—164 × 90 mm. (8.º m.).—7 págs.

Manifestación del Colegio de Abogados

214. Manifestación del Colegio de Abogados de Palma.—Al final: Tip. de F. Guasp.—S. l. ni a. [Palma—1901].—256 × 152 mm. (4.º m.).—4 págs. á 2 col.

Lleva la fecha del 10 de Septiembre de 1901.

Memoria... del Alumbrado por Gas

215. Memoria presentada por la Junta de Gobierno de la Sociedad del Alumbrado por Gas de Palma de Mallorca á la General ordinaria de Señores Accionistas, celebrada el 15 de Febrero de 1901.—Palma de Mallorca.—Est. Tip. de J. Tous.—1901.—185 × 113 mm. (4.º m.).—9 págs. y dos más sin numerar del Balance.

Memoria... del Banco de Felanitx

216. Banco de Felanitx.—Décimo-octavo ejercicio social. Memoria leída en la Junta General ordinaria de Señores Accionistas, celebrada el día 10 de Febrero de 1901, bajo la presidencia del Sr. D. Miguel Reus y Bennaser.—B. F.—Felanitx.—1901.—Est. Tip. de B. Reus.—180 × 111 mm. (4.º m.).—9 págs. y 2 sin numerar.

Memoria... del Banco de Sóller

217. Memoria leída á la Junta General de Accionistas del Banco de Sóller, en la sesión ordinaria del día 20 de Enero de 1901, bajo la presidencia del Sr. D. Nicolás Magraner y Morrell.—[Grabado].—Sóller.—Imp. de «La Sinceridad».—1901.—(4.º m.).

No la he visto.

Memoria... de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de las Baleares

218. Memoria leída en la Junta General celebrada por la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de las Baleares el día 24 de Febrero de 1901, bajo la presidencia del Excmo. Sr. D. Francisco Manuel de los Herreros.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—178 × 109 mm. (4.º m.).—35 págs.

Memoria... de la Caja de Ahorros y Monte Pío de Manacor

219. Memoria leída en la Junta General celebrada por la Asociación de beneficencia Caja de Ahorros y Monte-Pío de Manacor, el día 17

de Febrero de 1901, bajo la presidencia del Rdo. Sr. D. Rafael Ignacio Rubi, Cura-Arcipreste.—Manacor.—Tip. de B. Frau.—1901.—180 × 109 mm. (4.º m.).—6 págs. y 6 más sin numerar.

Memoria... de la inauguración del Centro de Contratación

220. Memoria de la reunión pública que se celebró en Felanitx el día 13 de Enero de 1901, en el salón de la Cuartera, con motivo de la inauguración del Centro de Contratación.—[Esfera].—Felanitx.—Imp. de Bartolomé Reus.—1901. 153 × 72 mm. (8.º m.).—57 págs., más otra sin numerar.—No se puso á la venta.

La Junta de Gobierno de este Centro de Contratación, acordó por unanimidad la impresión de los discursos pronunciados cuando su inauguración, por los señores D. Salvador Vidal, D. Félix Escalas, D. Pedro Estelrich, D. Pedro Martínez, D. Gabriel Mulet y D. Mateo Bosch, además de dos cartas de D. Antonio M. Peña y D. Bartolomé Amengual.

Memoria... del Crédito Balear

221. Memoria leída á la Junta General ordinaria del Crédito Balear, celebrada el día 3 de Marzo de 1901, bajo la presidencia del Señor Don José Monlau.—Palma.—Tip. de J. Tous.—1901.—180 × 113 mm. (4.º m.).—10 págs. y tres más del Balance.

Memoria de La Cruz Roja

222. La Cruz Roja. Asociación internacional de socorros á heridos en Campaña y auxilios en calamidades y siniestros públicos. Comisión Provincial Balear. Memoria leída en la Junta General ordinaria, celebrada en 9 de Noviembre de 1901, por el Secretario general [D. Nicolás Piña].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—163 × 100 mm. (4.º).—20 págs.

Memoria y Balance... de los Ferro-Carriles de Mallorca

223. Memoria y Balance de la Compañía de los Ferro-Carriles de Mallorca, que comprenden el año social de 1900, presentados á los Señores Accionistas en cumplimiento de lo dispuesto en el párrafo 9.º del artículo 45 de los Estatutos.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—180 × 109 mm. (4.º m.).—11 págs. y tres más del Balance.

Memoria... del Fomento Agrícola de Mallorca

224. Memoria leída á la Junta General de accionistas del Fomento Agrícola de Mallorca, en la sesión celebrada el . . . de Enero de 1901, bajo la presidencia del Sr. D. Felipe Villalonga Mir.—Palma de Mallorca.—Est. Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—(4.º m.).

No la he visto.

Memoria... del Fomento... de Lluchmayor

225. Fomento Agrícola, Industrial y Comercial de Lluchmayor.—Memoria leída en la Junta General ordinaria de Señores Accionistas...

No vi ningún ejemplar de este impreso.

Memoria... de La Industrial Balear

226. La Industria Balear.—Segundo ejercicio social.—Memoria que presenta la Junta de Gobierno á la General ordinaria, reunida el día 24 de Febrero de 1901.—Palma de Mallorca.—Imp. Mallorquina.—1901.—176 × 119 mm. (4.º).—7 págs.

Memoria... de La Propagadora... del Alumbrado

227. Memoria presentada por el Consejo de Administración de «La Propagadora Balear de Alumbrado» de Palma, á la General Ordinaria de Señores Accionistas celebrada el 31 de Julio de 1901.—[Esfera].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—167 × 100 mm. (4.º).—7 págs. y tres del Balance, sin numerar.

Memoria de la Sociedad Balear de Beneficencia

228. Sociedad Balear de Beneficencia.—Memoria presentada por la Junta Directiva, leída en la Junta General de sócios, celebrada el día 20 de Octubre de 1901 (Con una adición de la Sección de Auxilios Mútuos).—[Escudo de Mallorca].—Año XVI.—Habana.—Imp. y Pap. «La Nacional» de Pulido y C.ª.—1901.—167 × 102 mm. (4.º).—39 págs. y otra más sin numerar.

Mensajero (El) del Corazón de Jesús

229. El Mensajero del Corazón de Jesús.—T. 31 y 32.—Bilbao.—1901.

Homenaje á Jesucristo Redentor. Palma. En la Cathedral, t. 31, p. 180.

Cultos al Sagrado Corazón de Jesús, en Son Servera (Mallorca), t. 32, p. 371.

Cultos al Sagrado Corazón de Jesús, en el Hostalet den Cañellas (Mallorca), t. 32, p. 560.
V. además t. 32, p. 94.

Ofrecimiento de Obras

230. Ofrecimiento de Obras.—[Grabado].—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1901.—125 × 77 mm. (8.º).—24 págs.

Es un pequeño manual de piedad, que contiene devociones escritas en castellano, mallorquín y latín.

Pastoreles. . . del nacimiento de N. S. Jesucristo

231. Pastoreles en honor del nacimiento de Nuestro Señor Jesucristo.—[Grabado].—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1901.—125 × 66 mm. (8.º).—15 págs.

Pastorells. . . d'en Jafet y Companyia

232. Pastorells amb alegria d'en Jafet y Companyia (sic), composts per representar devant lo Sant Misteri de Betlhem [per D. Bartomeu Ferrá].—Ab llecencia del Ordinari.—Palma.—Est. d'en Felip Guasp.—1901.—126 × 83 mm. (8.º).—24 págs.

Reimpresión de una edición de 1892.

Plano de Palma

233. Regalo á los suscriptores de *La Almudaina*.—Palma. Plano en conjunto.—Escala de 1 : 4,000 mts. Lema: «Felix qui potuit rerum cognoscere causas» [por D. Bernardo Calvet].—Se publicó en el diario *La Almudaina* y no sé si en tirada aparte.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—1078 × 770 mm. (m. m.).

Practicage. . . del Puerto de Andraitx

234. Practicage y amarrage del Puerto de Andraitx.—Año 1901.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—150 × 82 mm. (8.º m.).—8 págs.

Comprende las tarifas de los derechos de practicage y amarrage en el puerto referido y el Reglamento de Prácticos.

Practicage. . . del puerto de Andraitx

235. Practicage y amarrage del puerto de Andraitx.—Año 1901.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—132 × 73 mm. (8.º m.).—12 págs.

Programa de Aritmética

236. Programa de Aritmética.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.—20 págs.

No vi ningún ejemplar.

Programa de Historia Sagrada

237. Real Colegio de la Pureza de María Santísima.—Programa de Historia Sagrada.—S. l. tip. ni a. [Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901].—165 × 109 mm. (4.º).—7 págs. sin numeración.

Programa de Historia Sagrada

238. Escuela práctica agregada á la Normal de Maestras de las Baleares.—Sección superior.—Programa de Historia Sagrada.—S. l. tip. ni a. [Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.].—165 × 110 mm. (4.º).—7 págs. sin numerar.

Programa de. . . Literatura y Arqueología

239. Seminario Conciliar de San Pedro.—Año X —Programas de Historia de la Literatura y de Arqueología Sagrada.—[Grabado].—Palma.—Tip. Católica Balear.—1901.—172 × 109 mm. (4.º).—31 págs.

Reglamento de la Banda Esporlarense

240. Reglamento de la Banda Esporlarense.—Al final: Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—S. l. [Palma].—120 × 82 mm. (8.º).—4 págs. sin numerar.

Reglamento de la Banda Mallorquina

241. Reglamento de la Banda Mallorquina.—[Grabado]—Palma.—Tip. Católica Balear.—1901.—153 × 89 mm. (4.º).—14 págs.

Reglamento del Club Balear

242. Reglamento del Club Balear, Sociedad de Instrucción y Recreo.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Imp. Mallorquina.—1901.—131 × 81 mm. (8.º).—26 págs.

Presentado en el Gobierno Civil el 9 de Enero de 1901.

Reglamento del Club de Bellver

243. Club de Bellver. Reglamento orgánico.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—175 × 99 mm. (4.º).—10 págs.

Presentado en el Gobierno de Provincia en 2 de Abril de 1901.

Reglamento del Colegio. . . de Farmacéuticos

244. Reglamento del Colegio Oficial de Farmacéuticos de la provincia de las Baleares, aprobado en Junta general extraordinaria, cele-

brada en 30 de Noviembre de 1900.—[Grabado].—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.—162 × 95 mm. (4.º).—11 págs.

Reglamento... del Colegio... de Médicos

245. Reglamento para el régimen del Colegio Oficial de Médicos de Baleares.—[Grabado].—Palma.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—191 × 108 mm. (4.º m.).—20 págs.

Aprobado por la Junta de gobierno celebrada el 28 de Enero de 1901, y por la general en 31 del mismo mes y año.

Reglamento de La Concordia

246. Reglamento de la Sociedad La Concordia.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.

No vi ningún ejemplar.

Reglamento de... La Constancia

247. Reglamento de la Sociedad La Constancia, domiciliada en la villa de La Puebla.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.

No lo he visto.

Reglamento de la... Cooperación Rural

248. Reglamento de la Sociedad denominada Cooperación Rural, instalada en el Barrio El Vivero.—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1901.—20 págs.

El 26 de Noviembre de 1901, se presentó en el Gobierno de Provincia.

Reglamento de... La Cordelera

249. Reglamento de la Sociedad de cordeleros y artes similares denominada La Cordelera.—[Grabado].—Palma.—Imp. de Francisco Soler.—1901.—126 × 77 mm. (8.º).—16 págs.

Presentado en el Gobierno de Provincia el 19 Diciembre de 1900.

Reglamento de... La Esperanza

250. Reglamento de la Sociedad titulada La Esperanza.—[Grabado].—Palma.—Imp. y Pap. de Francisco Soler.—1901.—171 × 100 mm. (8.º m.).—12 págs.

Reglamento... de la... Esperanza del Hogar

251. Reglamento reformado de la Sociedad de socorros mútuos denominada Esperanza del Hogar.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. Tip. de Francisco Soler.—1901.—130 × 68 mm. (8.º).—39 págs.

Presentado en el Gobierno Civil en 5 de Enero de 1901.

Reglamento... del Fomento Agrícola

252. Fomento Agrícola de Mallorca.—Reglamento interior.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—164 × 91 mm. (8.º m.).—19 págs.

Reglamento de... Hojalateros, etc.

253. Reglamento de la Sociedad de Obreros Hojalateros, Lampistas, Latoneros y Torneros, de Palma y sus contornos.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.

Presentado en el Gobierno de Provincia el 18 Abril de 1901.—No lo he visto.

Reglamento de... La Hortelana

254. Reglamento de la Sociedad de socorros mútuos La Hortelana.—Palma.—Imp. de J. Tous.—1901.

Este Reglamento, que no he visto, supongo es una reimpression del mencionado en el ANUARIO de 1900, núm. 242.

Reglamento de la Sociedad de San Isidro

255. Reglamento de la Sociedad de San Isidro.—Palma.—Imp. de José Tous.—1901.

No conozco ningún ejemplar.

Reglamento de la Sección Odontológica

256. Reglamento de la Sección Odontológica en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma de Mallorca.—[Grabado].—Palma de Mallorca. Imp. de las Hijas de J. Colomar.—1901.—176 × 100 mm. (4.º).—16 págs.

Aprobado en Junta General de 27 de Noviembre de 1901.

Reglamento... de La Palmera

257. Reglamento de la sociedad cooperativa La Palmera de Capdepera.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—134 × 78 mm. (8.º).—20 págs.

El 8 de Agosto de 1900 se presentó en el Gobierno Civil de Baleares.

Reglamento de El Pardiño

258. Reglamento de la Sociedad Recreativa El Pardiño, domiciliada en esta ciudad...—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger.—1901.

El 24 de Septiembre de 1900, se presentó al Sr. Gobernador Civil.

Reglamento... de la Sociedad de Socorros mútuos de Ibiza

259. Reglamento orgánico de la Sociedad de Socorros mútuos de Ibiza. Reformado por

acuerdo de la Junta Directiva propuesto á la General, en sesión celebrada el día 23 de Junio de 1901.—Acompaña al final del Reglamento un concienzudo estudio acerca la fundación de un Vitalicio para los inválidos del trabajo.—Palma.—Tip. de Felipe Guasp.—1901.—177 X 103 mm. (4.º).—32 págs. y otra sin numerar.

El estudio referente á la fundación del Vitalicio dicho va firmado por D. José Fernández y Nieto.

Reglamento de la . . Unión de Aserradores

260. Reglamento de la sociedad de obreros, denominada Unión de Aserradores de Palma y sus afueras.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. Tip. de Francisco Soler Prats.—1901.—171 X 100 mm. (8.º m.).—20 págs.

También comprende este volúmen las leyes de reuniones públicas y de asociación.—Presentado en el Gobierno de Provincia el 3 de Mayo de 1901.

Reglamento de la Unión de Canteros

261. Reglamento de la Unión de Canteros. Sociedad de Ahorros y Auxilios Mútuos de Lluchmayor.—[Escudo].—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—168 X 100 mm. (4.º).—12 págs.

Se presentó en el Gobierno de Provincia el 2 de Julio de 1901.

Reglas que han de observar las Hijas de la Purísima

262. Archicofradía de Hijas de la Purísima é Inmaculada Concepción de la Bienaventurada Virgen María, establecida en la Parroquia de Santa Eulalia, bajo la especial protección del Excelentísimo y Rmo. Sr. D. Miguel Salvá y Munar, Obispo de Mallorca.—Reglas que han de observar las asociadas y método práctico de hacer la visita.—Vigésima edición.—Palma.—Imp. de las hijas de Colomar.—1901.—122 X 72 mm. (8.º).—34 págs.

Propiedad de la Asociación de Santa Eulalia.

Revista de Aragón

263. Revista de Aragón.—Año 2.—Zaragoza, 1901.

Noticias que pueden interesar particularmente á los mallorquines, págs. 30, 41 y 251.

Revista de Archivos, Bibliotecas, etc.

264. Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, t. 5; Madrid, 1901.

Noticias varias referentes á Mallorca ó á sus natu-

rales: págs. 57, 79, 125, 187, 344, 355, 406, 413, 483, 512, 660, 666 y 795.

Revista de la Asociación . . Barcelonesa

265. Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa; Barcelona, 1901.

Noticias que pueden interesar á los mallorquines, págs. IV, VIII, 174, 175, 176, 225, 306, 309, 310, 311, 343, 345, 348, 350 y 351, del vol. III.

Revista Crítica, etc.

266. Revista Crítica de Historia y Literatura Españolas, Portuguesas é Hispano-Americanas, t. 6; Barcelona, 1901.

Noticias que de un modo particular pueden ser útiles á los mallorquines, págs. 29, 30, 63, 72, 150, 180, 191, 226, 253, 254, 271, 312, 323, 348, 350 y 390.

Revista de Extremadura

267. Revista de Extremadura, t. 3; Cáceres, 1901.

Pueden interesar á los mallorquines las noticias insertas en las págs. 282, 325, 432, 518 y 576.

Revista . . de Legislación, etc.

268. Revista general de Legislación y Jurisprudencia, tomos 98 y 99; Madrid, 1901.

Instrucciones especiales dadas á los Fiscales de las Audiencias por la Fiscalía del Tribunal Supremo: Palma.—Contradicción entre las contestaciones del veredicto, p. 555, t. 99.

V. además p. 641, t. 98.

Siluetas Contemporáneas

269. Obra redactada por distinguidos literatos, con opiniones de los Excmos. Sres. Don Segismundo Moret. . . ; Madrid, 1900.

En los cuadernos publicados en 1901, se hace la biografía, no siempre exacta, de los mallorquines siguientes: Pedro Sampoí y Rosselló, p. 603; Joaquín Puigdorff, p. 369; Pedro Juan Campins y Barceló, p. 695; Antonio Maura, p. 783; Conde de San Simón, p. 887; Jerónimo Rius, p. 1143, y Marqués de la Bastida, página 1157.

Société . . des Pyrénées-Orientals

270. Société agricole, scientifique etc. littéraire des Pyrénées-Orientales.—Perpignan, 1901.

Le chanoine (1) Alcover á Perpignan. Relación de la excursión á Perpinán de Mossen Alcover, buscando adhesiones entre los roselloneses para la obra del Diccionario, p. 174.

Tablas de Cuentas

271. Tablas de Cuentas y sistema antiguo y moderno de Pesas y Medidas y equivalencias

(1) Léase Vicaire Général en vez de chanoine.

de unas á otras.—[Escudo].—Imp. de José Mir.—Palma.—S. a. [1901].—135 X 82 mm. (8.º).—12 págs.

Tarifa de productos químicos

272. [Tarifa de productos químicos. Tasaciones de las manipulaciones farmacéuticas. Cura antiséptica de Lister].—S. l. tip. ni a. [Palma.—Imp. de José Tous.—1901].—226 X 159 mm. (fól.).—14 págs. sin numeración.

Tarjetas Postales

273. Tarjetas postales ilustradas por Hauser y Menet. Esta colección que creo comprende vistas y monumentos de todas las provincias de España, consta de muy pocas postales con láminas referentes á Mallorca.—Madrid.—Hauser y Menet.—S. a. [1901].—140 X 91 mm. (16.º m.).

Tarjetas Postales

274. Tarjetas postales ilustradas por Hauser y Menet. Vistas y Monumentos de España.—[Segunda edición].—De esta série se han publicado referentes á las Baleares, una colección de buen número de tarjetas.—Madrid.—Hauser y Menet.—S. a. [1901].—140 X 91 mm. (16.º m.).

Tarjetas Postales

275. Colección de 80 tarjetas postales numeradas, con vistas, paisajes, monumentos históricos y artísticos de las Baleares.—José Tous.—Palma.—S. a. [1901].—140 X 91 mm.—Me parece es la misma colección de Hauser y Menet con las láminas á menor tamaño.

Tarjetas Postales

276. Con el título «Recuerdo de Mallorca» se publicaron muy pocas.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—S. l. ni a. [Palma.—1901].—103 X 152 mm. (16.º m.).

Tarjetas postales

277. Se ha publicado una colección, por un Clup Velocipedista, formada de 10, con diferentes vistas de esta isla.—S. l. tip. ni a. [Palma.—1901].—151 X 96 mm. (16.º m.).

Son muy poco artísticas.

Tarjetas postales

278. En la librería «Arte y Ciencia» de Barcelona, se puso en venta varias Tarjetas postales

que representan distintas vistas de Palma y de Mallorca.—S. l. tip. ni a. [Barcelona.—1901].—146 X 92 mm. (16.º m.).

Veu (La) del Montserrat

279. La Veu del Montserrat.—Any 24.—Vich, 1901.

Bibliografía: Quo vadis...? novela de Enrique Sienkiewicz, traducción... por B. Amengual; p. 306.

Noticias interesantes particularmente á los mallorquines, págs. 40, 75, 76, 359, 403, 404, 428, 430, 443 y 483.

Vista del juicio... interpuesto por D.ª Antonia Gual

280. Vista del juicio declarativo interpuesto por Doña Antonia Gual contra Don Fernando Truyols y Don José Despuig, celebrada el día 28 de Octubre de 1901, ante el Juez de 1.ª Instancia Don Pedro Armenteros y Ovando.—Comprende los informes del Abogado de la demandante D. Miguel A. Riera, y del Letrado de los demandados D. Ramón Obrador.—Al final: Palma de Mallorca.—Est. Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—1901.—397 X 285 mm. (fól. m.).—11 págs. á 4 col.

Transcripción taquigráfica de Don Francisco Piñol y Don Pelayo Costa.—Se repartió gratis.

Voz (La) de San Antonio

281. La Voz de San Antonio. Eco de la Pía Unión, tomos 6 y 7; Loreto, 1901.

Crecimiento de la Pía Unión en Mallorca, t. 6, página 169.

Carta del Corresponsal sobre la fiesta de la traslación de reliquias de San Antonio, celebrada en Palma, t. 6, p. 204.

TERCERA SECCIÓN

PUBLICACIONES PERIÓDICAS (1)

Almudaina (La)

1. La Almudaina.—Año XV, 1901.

Baleares (Las)

2. Las Baleares —Año II, 1901.—Aunque en las cubiertas de esta Revista profesional y científica se lea que la Dirección es la Junta del Colegio de Farmacéuticos, figura como Director Don Juan Valenzuela. Se publicó desde la pág. 17 á la

(1) La concisión con que reseñamos algunas de estas publicaciones indica que éstas no han sufrido modificaciones bibliográficas de las que dejamos reseñadas en nuestros ANUARIOS anteriores.

200, habiendo erratas en su numeración (Núms. 2 á 13).

Boletín de la... Arqueológica Luliana

3. Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana.—Año XVII, 1901.—Por dimisión de su director D. Enrique Fajarnés se nombró al que sea Presidente de la Sociedad, siéndolo actualmente D. Estanislao de K. Aguiló. Se empezó la publicación del tomo IX, del que aparecieron 204 págs., repartiéndose además el pliego 21 (no el 22 como equivocadamente se lee en la p. 133) de las *Informacions judiciales de la Germania*, de D. J. M. Quadrado.

En un mismo reparto salieron los núms. de los meses de Mayo, Junio y Julio.

Boletín de la Cámara... de Comercio, etc.

4. Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca.—Año III, 1901.—Tomo III, formado por 376 págs., más 7 de portada é índice. (Núms. 47 á 70).

Boletín del Colegio... de Médicos

5. Boletín del Colegio Oficial de Médicos de las Islas Baleares, publicado por la Junta de Gobierno de dicho Colegio.—[Escudo].—Palma de Mallorca.—Est. tip. de las hijas de J. Colomar.—Año I, 1901.—190 × 107 mm. (4.º m.).—Es publicación mensual, pero hay muchos repartos de varios meses de variable núm. de págs. y cubiertas, llegando á 96 las págs. publicadas durante el año, á renglón seguido.

Vió por vez primera la luz pública el mes de Enero.

Boletín... Eclesiástico

6. Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Mallorca.—Tomo XLI.—Año 41, 1901.—434 págs., y además publicó pliegos de los Certámenes del Seminario.

Boletín Oficial

7. Boletín Oficial de la Provincia de las Baleares. Año 1901.

Publicó además de los índices mensuales de este año, el general de 1900.

Bolletí del Diccionari

8. Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana. Publicación mensual, dirigida por D. Antonio M. Alcover, Pbro.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner.—Año I,

1901.—167 × 100 mm. (4.º).—Número de 16 págs.

Sólo vió la luz el núm. 1, correspondiente al mes de Diciembre.

Buen (El) Obrero

9. El Buen Obrero, publicación destinada al fomento de los Circulos de obreros Católicos de Mallorca.—Director D. Joaquín Domenech.—Palma de Mallorca.—Imp. de las Hijas de J. Colomar.—Año I, 1901.—262 × 184 mm. (fól.).—4 págs. á 2 col.—Se tiraban dos ediciones, una especial para los sócios protectores, en cuyos números se ven las iniciales de sus nombres, y otra edición de propaganda.

El Ilmo. Sr. Obispo aprobó y bendijo los laudables propósitos manifestados por la Redacción de esta publicación, en la contestación á la comunicación que la misma le había dirigido el 11 de Abril.—El núm. 1 es de 18 de dicho mes y el último es de 26 de Junio; se publicaron 3 números de cada edición.

Cá (Es) d' Inca

10. Es Cá d' Inca. Así se lee el título de este periódico en su 1.º núm., en el 2.º parte del título está representado alegóricamente, habiendo además el escudo de Inca, y en los otros números se lee íntegro el nombre del periódico, con el referido blason en el centro.—Lladrará cada diumenge mentres li donin que menjá.—Director: Miquel Durán.—Inca.—Tip. de Sastre y Pieras.—Any I, 1901.—285 × 186 mm. (fól.).—4 páginas á 2 col.

Apareció por primera vez este semanario *estiué* como se anunciaba, en 16 de Junio y por último en 1 de Septiembre, habiéndose publicado 12 números. Su Redacción estaba formada por estudiantes.

Cataluña, Valencia, Aragón, Baleares

11. Cataluña, Valencia, Aragón, Baleares.—[Escudo de estas regiones].—Revista defensora de los intereses morales y materiales de aquellas provincias españolas, é ilustrada desde el número 16. Órgano oficial del «Centre Catalá», «Circulo Valenciano», «Monte Pio de Montserrat» y de las sociedades corales «Catalunya» y «La Banya».—Se publica los días 7, 14, 21 y 28 de cada mes, dirigida por su fundador D. R. Monner Sans.—Buenos Aires.—Imp. en los talleres de José Volente.—Año I, 1901.—240 × 157 mm. (4.º m.).—16 págs. á 2 col., con cubiertas.

El núm. 1 data de 7 de Junio.

Comercio (El)

12. El Comercio, periódico dedicado exclu-

sivamente á la defensa de los intereses morales y materiales del Comercio, la Industria y la Agricultura en la Región Balear, con absoluta prescindencia de toda cuestión política. Estuvo dirigido por su propietario D. Juan Guasp Reynés y después por D. Juan Pizá y Oliver y probablemente por algún otro antes de estos.—Palma.—Tipo-lit. de B. Rotger, y desde el núm. 10 Imp. Mallorquina.—Año I, 1901.—4 págs. de 400 X 275 mm. (fól. m.) á 4 col.—Desde el núm. 6 apareció en mayor tamaño, 500 X 345 mm. (fól. m.), sus 4 págs. y á 5 col.—A contar del número 10 aumentó sus págs. hasta 8 (y un número de 12), pero redujo sus dimensiones á 270 X 190 mm. (fól.) y sus col. á 2 en vez de 5.—El núm. del 8 de Agosto y siguientes dice ser periódico bisemanal defensor de los intereses del Comercio, la Industria y la Agricultura y en esta fecha sufrió otra variación en el tamaño de sus páginas que son de 395 X 280 mm. (fól. m.) y disminuyó á 4 sus págs. y á 3 col.

Se publicaba al principio los jueves y domingos y después otros días, siendo su número primero del 2 de Junio.

Este periódico es el segundo que ve la luz en Mallorca con igual título, aunque no tenga relación alguna con el que se publicó en años anteriores.

Diario de Mallorca

13. Diario de Mallorca.—1901.—Desde el 4 de Abril se lee que no se publica los días festivos, en vez de, sale todos los días menos los domingos y fiestas de precepto.—Año I hasta el 9 de Diciembre, y II desde el día siguiente.

Cambió de titulares el dicho 4 de Abril.

Diario (El) de Palma

14. El Diario de Palma.—Año 1901.

A últimos del año obsequió á sus abonados con un Calendario.

Felanigense (El)

15. El Felanigense.—Año XIX, 1901.

Al finalizar este año regaló á los suscriptores el Almanaque de su mismo nombre.

Heraldo Ilustrado

16. Heraldo Ilustrado.—Año II, 1901.

Este periódico, que no aparecía en días prefijados, cesó en su publicación el 19 ó 31 de Marzo, con el número 3 ó 4.

Heraldo (El) de Inca

17. El Heraldo de Inca.—Año I hasta el 10 de Octubre de 1901, y II desde esta fecha. Se

publicó los jueves hasta el citado día, los tres números que aparecieron después vieron la luz los domingos, y los sábados los números siguientes. La dirección estuvo á cargo de D. Pedro A. Pieras (1), de D. Francisco Rayó, Pbro. y por último de D. Miguel Riutort.

Publicó algunos suplementos extraordinarios.

Ilustració (La) Llevantina

18. La Ilustració Llevantina.—Los números publicados en 1901, any II, y los que aparecieron en el anterior forman un volumen de 340 págs., más 4 de portada é índice. En la portada que es común á todo lo publicado, como prueba el índice que empieza al dorso de la misma y contiene materias del any I, está equivocadamente escrito *any según*, en vez de *anys primer y según* que debe leerse.—Se repartieron además á sus abonados pliegos referentes á modas ó con composiciones de música.

El 16 de Diciembre es la fecha del último número.

Ilustración Balear.. de Zapatería

19. Ilustración Balear y Americana de Zapatería, periódico mensual, defensor de los intereses morales y materiales de la zapatería Balear, especialidad en modelos nuevos. Director-propietario y confeccionador de los modelos: Antonio González.—Año I, 1901.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de Amengual y Muntaner, y más tarde creo se publicó en la Imp. de F. Soler.—267 X 167 mm. (fól.).—8 págs. á 2 col., y además algunas págs. de modelos.

El primer número apareció el 1 de Noviembre, y creo que en 1901 terminó su publicación.

Justicia (La)

20. La Justicia.—Año II, 1901.

Me parece terminó su publicación durante el mes de Febrero.

Loco (El)

21. El Loco.—No son todos los que están, ni están todos lo que son.—Director: D. Tomás Florez y Vicente.—Palma de Mallorca.—Juguetimp. de Tiburcio F. Vicente.—Año IV, 1901.—Núm. de 1 ó 2 págs. á 2 col.—215 X 150 mm. (fól.).

Estuvo redactado por alumnos de este Instituto, que supieron justificar bien el título de esta publica-

(1) El Sr. Pieras juntamente con el Sr. Sastre, dueños de la imprenta donde se publica este periódico, son propietarios, fundadores y editores del mismo.

ción, puesto que además de no regularizar ningún período de tiempo la salida de sus pocos números ó *localdas* como se llamaban, que se imprimieron en 1901, se lee que este año fué el IV de su publicación, cuando según creo fué realmente el I y único que vió la luz.

Magisterio (El) Balear

22. El Magisterio Balear.—De este periódico y refiriéndonos al año I de su segunda época, decíamos en el último ANUARIO, que creíamos acabó por el mes de Julio de 1900, pero dicha época es lo cierto que no terminó hasta el 13 de Octubre del expresado año. El 20 de este mes continuó la primera época, esto es, el año XXVIII de su fundación (del que ya había aparecido un solo número en 4 de Enero de 1900), en cuyos números dice ser este periódico semanario de primera enseñanza, órgano de la Asociación de Maestros de esta Provincia, dirigido por el señor Presidente de la Asociación.—Palma.—Imp. de José Mir.—206 × 137 mm. (4.º m.).—8 ó más págs. y en algunos números además cubiertas, á 2 col. En el último número va el índice de 1900.—Año XXIX, 1901.—Desde este año se imprimió en la Tipo-lit. de B. Rotger.—Todos sus números tienen una paginación general, formando un volumen de 500 págs., con su índice los publicados en dicho año.

Mallorca

23. Mallorca. Revista literario decenal.—Año IV, 1901.—Los números 79 á 87 forman el volumen III (primer trimestre de 1901), de 126 págs., más otras de preliminares y finales.

Este importante periódico terminó su publicación en 25 de Marzo.

Mallorca Dominical

24. Mallorca Dominical.—Any V, 1901.—Los números 206 á 257 que forman el vol. IV, se publicaron de 8 págs. y alguno de más, en vez de 4, constituyendo un tomo de 404 págs., más 4 de Taula sin numerar.—No se imprimió portada.

Se acabó de repartir la colección *Brots d'ortiga*, del director de este semanario Sr. Ferrá, y el 29 de Diciembre terminó la aparición del mismo.

Obrero (El) Balear

25. El Obrero Balear.—Año II, 1901.

En el primer número de este año cambió de titulares.

Pagés (Es) Mallorquí

26. Es Pagés Mallorquí.—Año III, 1901.—Los números 43 á 66 forman el tomo III, de 384 páginas.

Palma Ciclista

27. Palma Ciclista.—Año IV, 1901.

Publicidad (La) Moderna

28. La Publicidad Moderna. Órgano de la gran guía indicador de las Islas Baleares. Sale los días 1.º, 5, 10, 15, 20 y 25 de cada mes.—No se ocupa de política ni de religión (1).—Dá todos los datos referentes al Comercio, Industria, Agricultura, Artes y Ciencias.—Director D. Evaristo Vazquez.—Palma.—Imp. de J. Tous.—Año I, 1901.—478 × 335 mm. (fól. m.).—2 págs. el núm. 1 y 4 los demás.

El núm. 1 es de 1.º de Junio y el último de poco tiempo después.

Región (La)

29. La Región. Semanario de intereses locales y generales.—Iruca.—Tip. de Sastre y Perras.—Año I, 1901.—315 × 200 mm. (fól. m.).—4 págs. á 3 col.

El núm. 1.º es de 8 de Octubre y su publicación duró muy poco tiempo.

Revista Balear

30. Revista Balear de Ciencias Médicas.—Año 17, 1901.—Tomos 20 y 21, de 432-XXVIII págs. el primero, y de 424-XXVII el segundo.

Revista de Bibliografía Catalana

31. Revista de Bibliografía Catalana. Catalunya.—Balears.—Rosselló.—Valencia.—Director D. Jaime Massó y Torrents.—Any primer, 1901.—Barcelona.—Imp. y Lib. «L' Avenç».—128 × 72 mm. (8.º m.).—Sin número fijo de págs. cada número, y cubiertas. Los 3 publicados durante el año forman un vol. de 351 págs. más otra de Taula, con grabados.

Creo que apareció por vez primera esta interesantísima Revista el 8 de Mayo.

Revista de la Cámara Agrícola...

32. Revista de la Cámara Agrícola Balear, 1901. Durante este año y con el número 24 (de 25 de Marzo) se acabó la publicación del tomo 2

(1) Así se lee en el núm. 1, pero en los demás números se suprimen las palabras *ni de religión*.

(año II), de 380 págs. y cuatro de índice alfabético sin numerar. En el indicado año empezó la publicación del tomo 3 (año III), del que aparecieron 284 págs.

Antes se publicaba con el título de Boletín Revista de la Cámara Agrícola Balear, que cambió con el que dejamos referido.

Revista Luliana

33. Revista Luliana. Redactada per Senyors Sacerdots y dirigida per Mossen Salvador Bové, Pre.—Ab censura eclesiástica.—Sortirá mensualment en fascicles de 16 ⁽¹⁾ planes de tex, ab cobertes de color.—Any I, 1901.—Fidel Giró impressor.—Barcelona.—161 × 95 mm. (4.º).

Data del mes de Octubre el núm. 1.º, durante cuyo año se empezó la publicación en folletín del *Liber de Immaculata. . . Conceptione* del B. R. Lull. Como acérrimos partidarios del Dr. Iluminado, aplaudimos en gran manera esta publicación, dedicada á honrar la memoria del más esclarecido ingenio que vió el mundo en el siglo XIII.

Roqueta (La)

34. La Roqueta.—Tercera época.—Any IX, 1901.

En 30 de Marzo suspendió temporalmente su publicación, según se lee en el número 362 de la citada fecha.

Sóller

35. Sóller (semanario).—Año XVI, 1901.

Tribuna (La)

36. La Tribuna. Diario independiente, dirigido por D. Miguel Capó.—Año I, 1901.—Palma de Mallorca.—Tipo-lit. de B. Rotger.—485 × 335 mm. (fól. m.).—4 págs. á 5 col.

Vió la luz el primer número en 12 de Octubre, suspendiendo su publicación con el número 7 correspondiente al 19 del propio mes.

Última (La) Hora

37. La Última Hora.—El año 1901 es el IX de la fundación de este diario, aunque en sus números se lea ser el VII. Tal equivocación parte del 1.º de Enero de 1898 y del 2 de igual mes de 1901, puesto que en 1898 repitió ser el año V de su existencia en vez del VI que le correspondía, siguiendo este error en 1899 y 1900, en cuyos respectivos años se leía ser el VI y VII, en lugar de VII y VIII. Se aumentó este descuento en los números de 1901, donde se lee también

(1) Las págs. de los 3 núms. publicados son 72, además de las del folletín.

que es el año VII de su aparición, cuando verdaderamente cumplía el IX en el estadio de la prensa.

Se repartió á sus abonados como regalo *Las mil y una noches* por A. Galland y después empezó la publicación de las *Obras poéticas completas* de D. R. de Campoamor, y á fin de año un Calendario americano.

Última (La) Moda

38. La Última Moda.—Año VIII ⁽¹⁾, 1901.

Unión (La) Balear

39. La Unión Balear.—Any II, 1901.

Es casi seguro que dicho año acabó de aparecer en público.

Unión Ibérica

40. Unión [Grabado] Ibérica. Asociación mútua sobre consumo general. Seguro de vida gratuito. Revista mensual, órgano de la Asociación en la Región de las Baleares.—Se publica el día 1.º de cada mes, dirigida por D. Mateo Pallicer y Pujol ⁽²⁾.—Año II, 1901.

Este periódico que interrumpió su publicación en 1900, la reanudó en 1901 con las variaciones que se indican, hasta que el mes de Setiembre acabó de aparecer.

Unión (La) Protectora Mercantil

41. La Unión Protectora Mercantil.—Año II, 1901.

No se publicó en Diciembre de 1900, pero sí desde el 16 de Enero de 1901, continuando su aparición actualmente.

Unión (La) Republicana

42. La Unión Republicana.—Año VII ⁽³⁾, 1901.

Unión (La) Republicana

43. La Unión Republicana (edición especial para Ibiza).—Se publica los días 10, 20 y 30 de cada mes.—Año II, 1901.

Es el mismo periódico que mencionamos en el ANUARIO de 1900, pág. 88, número 39, con las diferencias que cambió el título de *La Unión* con el que acabamos de transcribir y varió los días que aparecía en público.

Verdad (La)

44. La Verdad.—Periódico joco-serio.—Se publica los domingos.—Año I, 1901.—Palma.

(1) Probablemente debe ser año IX, pues creo que en 1900 también se publicó.

(2) V. el ANUARIO de 1900, pág. 89.

(3) Dice año VI. (V. nuestro ANUARIO de 1900, pág. 90).

—Tipo-lit. de B. Rotger.—402 × 278 mm. (fól. m.).—4 págs. á 4 col.

El núm. 1 salió el 4 de Agosto en papel de color encarnado.

Otro periódico con el mismo título vió la luz en Manacor en 1890, sin que entre ambos mediase ninguna relación.

ADICIONES

A LOS ANUARIOS DE 1897, 98, 99, 1900 Y 901

Alvarez (J.)

1. Cómo enfermamos. Conferencia dada en el Colegio Médico-farmacéutico de Palma de Mallorca el día 7 de Octubre de 1898, por D. Julián Alvarez y Aleñar, Doctor en Medicina y Cirugía.—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1899.—190 × 108 mm. (4.º m.) 33 págs.

Bofill (A.)

2. Extracto del Boletín y Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona.—Indicaciones sobre algunos Fósiles de la caliza basta blanca de Muro, isla de Mallorca.—Memoria leída por el Académico numerario Don Arturo Bofill y Poch, en la Junta General ordinaria celebrada el día 28 de febrero de 1898.—[Grabado]—Barcelona.—A. López Robert, impresor.—1899.—193 × 126 mm. (fol.)—23 págs.

En Enero de 1899 se publicó en el expresado Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona.

Botia (J.)

3. Lecciones elementales de Geometría y Trigonometría rectilínea, para uso de los alumnos de segunda enseñanza, por Joaquín Botia, Catedrático del Instituto Balear.—[Grabado].—Palma.—Tipo-lit. de Bartolomé Rotger.—1897.—4.º—384 págs.

Cortés (M.)

4. Maria en los tres primeros siglos de la Iglesia.

Certámen público. . . dedicado á Ntra. Sra. de la Peña de Francia, Salamanca, en 1900, (por la Academia Bibliográfica Mariana), p. 173; Lérida, 1901.

Gili (P. J.)

5. Breves observaciones sobre el Vivero de Vides Americanas, establecido por la Excma. Di-

putación Provincial de las islas Baleares.—Palma.—Escuela Tip. Provincial.—1900.—Al final: Pedro J. Gili.—155 × 95 mm. (8.º m.)—12 págs.

Publicadas por acuerdo y á expensas de la Excelentísima Diputación Provincial.—No se vende.

Magnaghi

6. Memoria del Profesor Alberto Magnaghi: Di una carta nautica di Giacomo Bertran, maiorchino.

Atti del Terzo Congresso Geografico Italiano, tenuto in Firenze del 12 al 17 Aprile 1898.—Volumen II Firenze—1899.

Maura (J.)

7. Carta pastoral: 3.ª de la 2.ª serie sobre la cuestión social.

Revista Católica de las cuestiones sociales; Madrid, 1900.

Peña (M.)

8. Establecimiento Balneario de San Juan de Campos, isla de Mallorca. Aguas clorurado sódicas termales, temperatura 40º centígrados.—Temporada oficial del 15 Mayo al 31 Julio.—Memoria publicada el año 1896, por el Médico-Director D. Miguel Peña y Lopez, por acuerdo y á espensas de la Excelentísima Diputación provincial.—Se reimprime por cuenta del arrendatario del Establecimiento D. Pedro Juan Estarás y Alberti. . .—Palma.—Imp. del Comercio. F. Soler.—1899.—164 × 95 mm. (4.º).—15 págs.

Roselló (J.)

9. La veremada.—Cohanegre.—Cants de Rossinyol.—De cuan era nin—y Cants de Rossinyol. Mallorca.

Juventut. Periodich Catalanista, n. 15, 31, 34, 46 y 78; Barcelona, 1900.

Rotger (M.)

V. Güelda. (El). . . P. Eleuterio.

Vuillier (J.)

10. Viage á La sierra de Mallorca y las nuevas cavernas de Manacor.

Annuaire du Club Alpin francais, vol. 25; Paris, 1899.

Almanaque de el «Sóller»

11. Sóller, semanario independiente.—[Escudo de Sóller].—Almanaque para 1901.—Regalo á los Suscriptores.—En la cubierta: Sóller.—1900.—Imp. de la Sinceridad.—126 × 81

mm. (8.º).—35 págs. sin numerar, con grabados.

Cuentas

12. Cuentas Generales del año 1898: La Protección, sociedad de socorros mútuos.—En la cubierta posterior: Imp. de Umbert y Mir.—S. l. ni a. [Palma.—1899].—173 × 113 mm. (4.º).—15 págs.

— 13. Cuentas Generales del año 1899. La Protección. Sociedad de socorros mútuos.—En la cubierta posterior: Palma.—Imp. de José Mir.—1900.—174 × 104 mm. (4.º).—16 págs.

Estatutos del Colegio de Médicos

14. Estatutos del Colegio de Médicos de la Provincia de las Baleares.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900.—192 × 108 mm. (4.º m.).—18 págs.

Güelda (El)... P. Eleuterio

15. El Rndo. P. Lector Fr. Eleuterio Güelda [por D. Mateo Rotger y Capllonch, Pbro.].—S. l. tip. ni a. [Palma de Mallorca.—Est. tip. de las hijas de Juan Colomar.—1900].—175 × 110 mm. (4.º).—Págs. 23 á 25 (1).—Tirada aparte de la revista *Mallorca*.

Proyecto de condiciones para... el Alumbrado

16. Proyecto de condiciones para subastar los servicios del Alumbrado Público por Gas ó Electricidad, en la Ciudad de Palma, capital de la provincia de las Baleares.—Año 1900.—Palma.—Imp. y lib. de José Tous.—1900.—158 × 95 mm. (4.º).—32 págs. y 5 más de índices.

Reglamento de... La Esperanza

17. Reglamento de la Sociedad titulada La Esperanza.—[Grabado].—Palma.—Imp. del Comercio.—1897.—171 × 100 mm. (8.º m.).—12 págs.

Reglamento de la Sociedad «Mister»

18. Año de 1899.—Reglamento de la Sociedad de Socorros Mútuos denominada «Mister»,

(1) Son continuación del interesante estudio del mismo autor «Religiosos ilustres de la antigua provincia dominicana de Aragón» que con la biografía del R. P. G. Ferragut, empezó á publicar en Enero de 1899.

sita en esta Ciudad de Palma, Plaza Mayor, número 5—2.º—[Grabado].—Palma.—Imp. de J. Tous.—166 × 95 mm. (4.º).—16 págs.

Es el que mencionamos en el ANUARIO de 1899, página 79, del que entonces no habíamos podido ver ningún ejemplar.

Reglamento de... La Novedad

19. Reglamento de la Sociedad de Barberos de Palma y sus contornos, denominada La Novedad.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Est. Tip. del Comercio á cargo de F. Soler.—1898.—186 × 110 (4.º).—16 págs.

Comprende además: Leyes de reuniones públicas y de asociación.—Presentado en el Gobierno de Provincia el 18 Junio de 1898.

Reglamento de La Progresiva

20. Reglamento de La Progresiva. Sociedad cooperativa de Barberos de Palma y sus contornos.—[Grabado].—Palma.—Imp. de Francisco Soler.—1900.—173 × 100 mm. (8.º m.).—16 págs.

Presentado al Sr. Gobernador Civil el 23 Diciembre de 1899.

Reglamento de... La Prosperidad

21. Reglamento de la Sociedad de oficiales Barberos de Palma y sus contornos denominada La Prosperidad...—Palma.—Imp. de Francisco Soler.—1900.—170 × 100 mm. (8.º m.).—15 págs.

Presentado en el Gobierno Civil en 2 de Diciembre de 1899.

Reglamento de... La Unión Llubinense

22. Reglamento de la Sociedad de Socorros mútuos La Unión Llubinense.—[Grabado].—Palma.—Imp. del Comercio. F. Soler.—1898.—120 × 77 mm. (8.º).—18 págs.

Supongo es la primera edición del que mencionamos en el ANUARIO de 1900, núm. 253.

Reglamento de la... Unión Protectora Mercantil

23. Reglamento de la Sociedad denominada Unión Protectora Mercantil.—[Grabado].—Palma de Mallorca.—Imp. de Francisco Soler.—1899.—121 × 76 mm. (8.º).—14 págs. y otra de título de socio.

Presentado al Sr. Gobernador en 18 de Agosto de 1899.

Senda (La) de Dios

24. La senda de Dios en los tiempos difíciles.—Primera edición.—Palma.—Imp. del Comercio á cargo de F. Soler.—1897.—Al final: Trad. A. A.—145 × 81 mm. (8.º m.).—67 págs.

Folleto de propaganda protestante.

Tablas de Cuentas

25. Nueva colección de Tablas de Cuentas, seguida de breve y claro resúmen del Sistema Métrico Decimal y sistema antiguo de Pesas y Medidas.—Segunda edición.—Almacén de papeles. . . de Eduardo Roca.—S. l. tip. ni a. [Palma.—Imp. de F. Soler.—1898].—132 × 87 mm. (8.º).—16 págs.

PEDRO SAMPOL Y RIPOLL.

PUBLICACIÓN DE LAS OBRAS DE RAMÓN LULL**JUICIOS DE LA PRENSA (*)**

Muy grato nos es continuar trasladando á estas páginas algunos de los más salientes artículos y reseñas bibliográficas que en la prensa nacional y en la extranjera hallamos, referentes á la publicación, ahora en Mallorca reanudada, de las OBRAS DE RAMÓN LULL.

La entusiasta *Revista Luliana*, de Barcelona, dedicó al asunto un copioso artículo, del cual reproducimos los siguientes párrafos:

«Ha sortit ja'l primer volum de les *Obras de Ramón Lull*, de que parlarem lo mes passat en lo *Movimiento Luliano*, ab un prólech del senyor Obrador y Bennassar, qu' hem vist elogiat moltíssim per lo senyor Menéndez y Pelayo, en carta que 'ns han ensenyat. Sia la enhorabona al nostre doctíssim col·laborador.

»Dintre poques setmanes, ajudant Deu, sortirà lo volum segon, essentne 'l prologuista l' eximi poeta català Mossen Costa y Llobera. Lo molt ilustre Mossen Antoni M.ª Alcover y don Miquel S. Oliver farán los prólechs d' altres toms.

»A més del interès filològic, que es molt gran pera tot Catalunya, y sobretot ara que 's tracta seriament de fer un *Diccionari general de la Llengua catalana*; pera nosaltres, los qui 'ns

(*) Véase nuestro núm. 265, correspondiente á Abril último.

havém emprés la tasca de la restauració de la Filosofia Luliana, la publicació de les obres del doctor Arcangélich té una importancia summa: á nostre humil parer les *Obras de Ramon Lull* y la *Revista Luliana* se completan mútuament.

»En efecte, la sola *Revista Luliana*, ó sia, la historia, la exposició y la critica de la ciencia del Beat Ramon, sense la publicació dels llibres d' aquest, seria un obra manca; y per altra part, la publicació dels dits llibres, sola y verna, sense aquella historia, exposició y critica, no donaria pas cap resultat, fora del purament llingüístich, y 'l nostre Doctor, si bé feu molt pera Catalunya essent un gran conxedor del idioma, més encara feu pera Catalunya, y pera tot lo món, ab ses obres filosófiques y teològiques.

»Entre les varies causes perque alguns han mirades de reull les doctrines del Arcangélich, potser la més poderosa es l' haver ignorat los censors la llengua original d' aquelles obres; y axí, entre altres, lo P. Pasqual ho afirma resoltament de certs teólechs de Roma. Y pertocant als teólechs catalans, boy ha passat lo meteix, puix essent raríssims los originals catalans, han agafades versions llatines fetes á França y á Alemanya, y no han pogut atenyer la verdadera *mens* del Autor.

»Ara 's publican los originals catalans, y ab élls se fa un bé immens á les doctrines filosófiques y teològiques del Poligraf català; però després haurian de venir los originals llatins pera acabament de l' obra; y no dihém los originals arábichs, si be no fora axó demanar molt en una ciutat ahont los palaus se comptan per dotzenes, y 'ls monuments á personatges ilustres quasi 's tocan; y tractantse del més gran dels filosops catalans y de fama y d' escola universal, seria un bell coronament. (*)

»Lo Congrès Francescá celebrat á Roma l' any 1900 aprová una conclusió que deya axis: «*Considerant que lo Beat Ramon Lull es una de les glories més grans de la Orde Tercera, el Congrès veuria ab molt de gust, que 'ls fills de la Primera y Tercera Orde fessen estampar totes les seves obres.*»

(*) Bell coronament seria, en efecte. Hi ha, empero, un capital obstacle avuy insuperable, per veure realisada tan entusiasta aspiració. Los originals y trellats arábichs d' obres Lulianes han desaparegut totalment, ja fa alguns sigles, y 'ls erudits y bibliòfils lulistes més diligents consideran y deploran aquella pèrdua com á definitiva. (*Nota d' aquesta Redacció.*)

Ha tocat l' hora, per lo tant, ja que no s' ho han emprés élls, que 'ls frares caputxins y francescans y 'ls tercerols tots, sobretot de Catalunya, ajuden als doctes mallorquins á sortir ayrosos de llurs tasques, proporcionantse la dita publicació, y fent activa propaganda á favor d' ella. Com á terciaris y com á catalans hi venim obligats. Roma y Catalunya ens ho demanan.

»Y per últim no havem d' oblidar may que, á més d' haver sigut la llengua catalana la primera de les que nasquéren de la llengua llatina, fou també la primera d' elles que s' empleá pera 'l conreu de la filosofia y teologia y de les ciencias en general; y qui tal iniciá va esser lo Doctor Arcangélich; per lo que los originals catalans d' aquest, no sols son estimables per contenir lo tecnicisme científich luliá y 'l tecnicisme filosófic en general, puix En Lull conexia perfetament totes les doctrines filosófiques d' aleshores, sinó també perque d' ells arranca lo tecnicisme filosófic y científich d' altres autors que han escrit en catalá, fossen lulians ó no 'n fossen. Si Kant es lo pare de la filosofia alemanya, lo seu tecnicisme ens dará la clau pera entendre y compendre lo de Schelling, Hegel y Krause.

»Una altra rahó encara. Que la majoria de les obres del Beat s' han editades á l' estranger, no hi ha ningú que no ho sápigá; que aquestes edicions son raríssimes, tampoch ningú ho ignora; que la edició colectiva més important, la de Maguncia, es incompleta, es igualment del domini públich; ¿qué, donchs, procedeix?—fer una edició completa, ab los textos originals y á Catalunya. La ciencia y 'l patriotisme ho exigexen.»

Mossén Salvador Bové.

* *
*

A la publicación del citado volumen I ha dedicado el importante *Bulletin Hispanique*, de Burdeos, la siguiente nota bibliográfica, debida al erudito y renombrado filólogo romanista, Mr. Morel-Fatio:

«L' édition des œuvres de Ramon Lull, commencée par D. Jerónimo Rosselló et interrompue par la maladie et la mort de l' éditeur, a été reprise par une Commission de zélés lullistes majorquins qui se propose de terminer les volumes laissés incomplets par Rosselló et d' en publier d' autres. Cette Commission renonce au système

de publication par livraisons, très peu pratique, en effet; mais nous espérons que les souscripteurs de l' édition Rosselló qui possèdent les fascicules de plusieurs ouvrages inachevés seront admis á acquérir ce qui leur manque.

Le premier volume de la collection contient trois ouvrages, dont le plus important est le *Libre del Gentil e los tres Savis*. Dans l' introduction, M. Obrador y Bennassar, disserte sur cet écrit de Lull, l' un de ceux qui ont eu le plus de succès et ont été le plus souvent traduits; il parle de l' ancienne version française, dont Francisque Michel a fait connaître le quatrième livre (*la loi au Sarrazin*), dans son édition du *Roman de Mahomet* (Paris, 1831); il parle aussi de la version castillane de 1378. due au cordouan Gonzalo Sánchez de Uzeda, dont il signale deux manuscrits: l' un á la Nationale de Madrid, l' autre au British Museum. Ce dernier, on le sait, porte une note d' acquisition de Ferdinand Colomb; il a donc appartenu á la Colombine, d' où il est sorti indûment, et, en effet, Gallardo l' y a vu (*Ensayo*, II, col. 526). Quant au traducteur, je remarquerai qu' il était le père du poète Pedro González de Uzeda: le *Cancionero de Baena* (nº 342) qualifie ce dernier de «fijo del noble e leal cavallero Gonçalo Sánchez de Uzeda el Viejo, natural de la çibdat de Cordova, el qual era ombre muy sabio é entendido en todas çiencias, especialmente en el arteficio e libros de maestro Ramon». Je noterai de plus qu' il existe un manuscrit du texte catalan dans la Bodléienne d' Oxford (Mss. Canonici Ital. 147. Catalogue Mortara, p. 290).

Ce que M. Obrador dit des deux autres ouvrages m' a paru judicieux; et il faut le féliciter, en outre, d' avoir rédigé un petit glossaire des trois textes qui sera bien accueilli. Souhaitons maintenant que l' entreprise marche régulièrement et, si possible, rapidement.—A. M. F.»

* *
*

Salido á luz el volumen II, con prólogo de nuestro estimado consocio, D. Miguel Costa y Llobera, Pro., dió cuenta de su publicación el diario palmesano *La Última Hora* en estos términos:

«Acaba de publicarse completo y se halla ya en nuestras librerías el segundo volumen de las *Obras de Ramón Lull*: edición comenzada años atrás por el ilustre literato D. Jerónimo Rosselló

y continuada ahora por una comisión de conocidos lulistas mallorquines.

Recordarán nuestros lectores que á fines del año pasado salió á luz el tomo primero de esta interesante colección, con un extenso prólogo bibliográfico de D. Mateo Obrador y un glosario filológico de voces arcaicas ó de interpretación dificultosa, para ayudar á la más clara y cabal comprensión de los textos lulianos. En aquel prólogo quedaron minuciosamente explicados los móviles y propósitos de los continuadores de la edición meritoriamente emprendida por el señor Rosselló; los fatales obstáculos que imposibilitaron su regular avance, y la modificación que en ella se ha creído conveniente introducir, publicando esos textos, no por entregas ó cuadernos, según se hizo en un principio, sino por volúmenes completos.

Comprendía el primero los interesantísimos libros del *Gentil e los tres Savis, de Primera e Segona Intenció y de Mil Proverbis*. El segundo, salido á luz ahora, contiene el *Arbre de Filosofia d' amor*, el libro de *Oració* y los titulados de *Deu, de Conexensa de Deu y del Es de Deu*, formando en junto un volumen de más de 500 páginas. Lo acompaña un facsímile policromo, reproducido exactamente de uno de los códices de donde fueron transcritos dichos textos; y con ello y con las bellas letras iniciales que adornan el comienzo de cada libro, la limpieza y claridad de la impresión y el excelente papel *vergé* sobre el cual está hecha, ofrece el libro las especiales condiciones y el elegante aspecto que tanto satisface y agrada á los bibliófilos.

Encabeza este segundo volumen y lo ilustra eruditamente un prólogo de D. Miguel Costa y Llobera, Pbro., que llena más de veinte páginas y compendia en ordenada síntesis las noticias y referencias bibliográficas de mayor interés acerca de cada uno de los cinco tratados lulianos que el volumen contiene. Con decir que este prólogo es digno del esclarecido talento y de la pluma correctísima de Costa, queda hecho su mejor y más justo elogio. En su contenido corren parejas la exacta indicación de los libros y fuentes bibliográficas que el curioso lulista puede consultar respecto á los textos que el volumen reproduce, con una cabal y luminosa apreciación crítica de la materia de esos mismos textos, tales como salieron de la pluma de su inmortal autor, allá en las postrimerías del siglo XIII.

Costa ha hecho de esos libros lulianos un estudio profundo y detenido; ha saboreado sus bellezas; y con la transparencia de concepto y de forma que sólo puede resultar de un entendimiento vigoroso y un depurado gusto literario, comunica al lector el fruto y resultado de su estudio. Por tal manera y con la ayuda de tan experto guía, se hace agradable y fácil la lectura y comprensión de unos textos no exentos de dificultades ni de aridez científica, y tiene el lector al mismo tiempo una acertada indicación de las bellezas que en tales libros se hallan y que únicamente puede notar y señalar quien, como Costa, se haya compenetrado y saturado del raudal de ciencia y de ingenua poesía que emana de los libros del gran Lull y en su nativa lengua han llegado venturosamente hasta nosotros.

En un apéndice final, se da la minuciosa descripción de los principales códices de donde fueron transcritos los textos lulianos incluidos en el volumen.

Uno de dichos códices pertenece al Colegio de la Sapiencia; otro á D. Jerónimo Rosselló; custodiase el tercero en la librería de la distinguida familia Palou de Comasema, y el más notable de ellos por las bellezas y primores paleográficos que ostenta y le dan en su género el valor de una preciosa y rara joya, forma parte de la cuantiosa biblioteca del Marqués de Vivot.

La comisión continuadora de esta edición luliana procura por todos los medios á su alcance impulsarla y llevarla adelante. Terminado este segundo volumen cuya aparición nos es muy grato saludar, trabájase ya en la pronta terminación del tercero, que será tanto ó más interesante, pues dará el texto íntegro del *Félix de les maravelles del mon*, uno de los libros lulianos, juntamente con el *Blanquerna*, de más curiosa, pintoresca y accesible lectura.

Del prólogo de ese tercer volumen está encargado D. Miguel S. Oliver, y sabemos que lleva ya adelantado su trabajo hasta el punto de que no tardará mucho la impresión del mismo.

Así es muy de desear, para el más pronto avance de esta edición cuya importancia no es menester de nuevo ponderar, pues está en la conciencia de cuantos cultivan ó aman nuestra literatura.»

